[2018] 9 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 561

ਭਾਰਤੀ ਯੁਵਾ ਵਕੀਲ ਸੰਘ & ਹੋਰ
ਬਨਾਮ
ਕੇਰਲ ਦੀ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ & ਹੋਰ
(ਲਿਖਤੀ ਯਾਚਿਕਾ (ਸਿਵਲ) ਨੰਬਰ 373 ਦੀ 2006)
ਸਤੰਬਰ 28, 2018
[ਦੀਪਕ ਮਿਸਰਾ, ਸੀਜੇਆਈ, ਆਰ. ਐਫ. ਨਰੀਮਨ,
ਏ. ਐਮ. ਖਾਨਵਿਲਕਰ, ਡਾ. ਡੀ. ਵਾਈ. ਚੰਦਰਚੂੜ ਅਤੇ
ਇੰਦੂ ਮਲਹੋਤਰਾ, ਜੇ.ਜੇ.]

ਭਾਰਤ ਦਾ ਸੰਵਿਧਾਨ:

ਧਾਰਾਵਾਂ 25, 26 ਅਤੇ 15 – ਕੇਰਲ ਹਿੰਦੂ ਪਬਲਿਕ ਵਰਸ਼ਿਪ ਪਲੇਸਿਜ਼ (ਐਂਟਰੀ ਦੀ ਅਧਿਕਾਰਤਾ) ਐਕਟ, 1965 – ਧਾਰਾਵਾਂ 3, 4 – ਕੇਰਲ ਹਿੰਦੂ ਪਬਲਿਕ ਵਰਸ਼ਿਪ ਪਲੇਸਿਜ਼ (ਐਂਟਰੀ ਦੀ ਅਧਿਕਾਰਤਾ) ਨਿਯਮ, 1965 – ਨਿਯਮ 3(ਬੀ) – ਸਬਰੀਮਾਲਾ ਮੰਦਰ ਜਿੱਥੇ ਭਗਵਾਨ ਅਯੱਪਾ ਦੀ ਮੂਰਤੀ ਸਥਾਪਿਤ ਹੈ – ਕੀ ਉਹ ਰਿਵਾਜ ਅਤੇ ਪ੍ਰਥਾ ਜੋ 10 ਤੋਂ 50 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਦੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਸਬਰੀਮਾਲਾ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋਣ ਤੋਂ ਰੋਕਦੀ ਹੈ, ਆਧਾਰਿਤ ਹੈ ਜੈਵਿਕ ਜਮੀਨ 'ਤੇ ਮਾਸਿਕ ਧਰਮ – ਇਸ ਦੀ ਵੈਧਤਾ – ਫੈਸਲਾ: (ਪਰ ਦੀਪਕ ਮਿਸਰਾ, ਸੀਜੇਆਈ) ਧਾਰਾ 3 ਇੱਕ ਨਾਨ-ਓਬਸਟੈਂਟੇ ਕਲੋਜ਼ ਹੈ ਜੋ ਸੰਕੇਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹਰ ਪਬਲਿਕ ਵਰਸ਼ਿਪ ਦੀ ਜਗ੍ਹਾ ਸਾਰੇ ਵਰਗਾਂ ਅਤੇ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨਾਂ ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਹੋਵੇਗੀ, ਔਰਤਾਂ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਹਨ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਰਿਵਾਜ ਜਾਂ ਪ੍ਰਥਾ ਦੇ ਉਲਟ ਬਾਵਜੂਦ – ਧਾਰਾ 3 ਅਤੇ ਧਾਰਾ 4(1) ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੰਕੇਤ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਰਿਵਾਜ ਅਤੇ ਪ੍ਰਥਾ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਵਰਗਾਂ ਅਤੇ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਸਥਾਨਾਂ 'ਤੇ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕਰਨ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੇ ਅੱਗੇ ਜਗ੍ਹਾ ਬਣਾਉਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ – ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ ਕੋਈ ਵੀ ਵਿਆਖਿਆ 1965 ਦੇ ਐਕਟ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਨਸ਼ਟ ਕਰ ਦੇਵੇਗੀ ਅਤੇ ਧਾਰਾ 25(1) ਅਧੀਨ ਗਾਰੰਟੀਸ਼ੁਦਾ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਵਧਾਉਣ ਵਾਲਾ ਹੋਵੇਗਾ – ਇਸ ਲਈ, ਨਿਯਮ 3(ਬੀ) 1965 ਦੇ ਐਕਟ ਦੇ ਉਲਟ ਹੈ – ਨਿਯਮ 3(ਬੀ) ਧਾਰਾ 25(1) ਅਧੀਨ ਗਾਰੰਟੀਸ਼ੁਦਾ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਅਭਿਆਸ ਕਰਨ ਦੇ ਉਲਟ ਵੀ ਹੈ।

[ਪਰ ਨਰੀਮਨ, ਜੇ.] 10 ਤੋਂ 50 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਦੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਸਬਰੀਮਾਲਾ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋਣ ਤੋਂ ਰੋਕਣ ਦੀ ਰਿਵਾਜ ਜਾਂ ਪ੍ਰਥਾ ਧਾਰਾ 25(1) ਦੇ ਉਲਟ ਹੈ, ਅਤੇ ਧਾਰਾ 25(1) ਦੇ ਉਲਟ ਹੈ

ਇੱਕ 1965 ਐਕਟ -- ਰ. 3(ਬੀ) ਜਿਸ ਅਨੁਸਾਰ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਰਿਵਾਜ ਅਤੇ ਪ੍ਰਥਾ ਦੁਆਰਾ ਸਾਰਵਜਨਿਕ ਪੂਜਾ ਦੀ ਥਾਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਨ ਤੋਂ ਰੋਕਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 25(1) ਅਤੇ ਧਾਰਾ 15(1) ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ -- ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਰੱਖਣ ਦੀ ਪ੍ਰਥਾ ਜਾਂ ਰਿਵਾਜ ਧਾਰਾ 3 ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ -- ਚੂੰਕਿ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਉੱਤੇ ਧਾਰਾ ਦਾ ਪ੍ਰਮਾਣ ਨਹੀਂ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦਾ, ਅਤੇ ਚੂੰਕਿ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਐਕਟ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ ਤੇ ਧਾਰਾ 25(2)(ਬੀ) ਅਧੀਨ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਇੱਕ ਉਪਾਯ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਧਾਰਮਿਕ ਅਧਿਕਾਰ ਦਾ ਦਾਵਾ ਜੋ ਰਿਵਾਜ ਅਤੇ ਪ੍ਰਥਾ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਧਾਰਾ 25(1)

ਅਧੀਨ ਧਾਰਮਿਕ ਅਭਿਆਸ ਦੇ ਇੱਕ ਮੌਲਿਕ ਮਾਮਲੇ ਵਜੋਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਹ ਧਾਰਾ 25(2)(ਬੀ) ਅਧੀਨ ਬਣਾਏ ਗਏ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੋਵੇਗਾ -- ਫੈਸਲਾ: (ਪ੍ਰਤੀ ਚੰਦਰਚੂੜ, ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ) ਦੇਵਸਨੇਮ ਬੋਰਡ ਦੁਆਰਾ ਜਾਰੀ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ, ਜੋ ਦਸ ਤੋਂ ਪੰਜਾਹ ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਦੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਉੱਤੇ ਰੋਕ ਲਗਾਉਂਦਾ ਹੈ, 1965 ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 3 ਦੇ ਅਧੀਨ ਅਤੇ ਹੋਰ ਵੀ ਅਸੰਵਿਧਾਨਿਕ ਹੈ -- ਹਿੰਦੂ ਔਰਤਾਂ ਧਾਰਾ 2 ਅਧੀਨ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੇ 'ਖੰਡ ਜਾਂ ਵਰਗ' ਨੂੰ ਬਣਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ -- ਰੂਲ 3(ਬੀ) ਧਾਰਾ 3 ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਇੱਕ ਰਿਵਾਜ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ ਤੇ ਧਾਰਾ 3 ਦੁਆਰਾ ਸਥਾਪਿਤ ਮੰਦਰ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਆਘਾਤ ਪਹੁੰਚਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ, ਇਹ 1965 ਐਕਟ ਦੇ ਅਧੀਨ ਅਤਿ-ਵਿਧਾਨ ਹੈ -- ਧਾਰਮਿਕ ਪੂਜਾ ਤੋਂ ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਬਾਹਰਵਾਰਤੀ ਦਾਵਾ, ਭਾਵੇਂ ਧਾਰਮਿਕ ਸਿਧਾਂਤ ਵਿੱਚ ਸਥਾਪਿਤ ਹੋਵੇ, ਆਜ਼ਾਦੀ, ਗਰਿਮਾ ਅਤੇ ਸਮਾਨਤਾ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨਿਕ ਮੁੱਲਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੈ -- ਬਾਹਰਵਾਰਤੀ ਪ੍ਰਥਾਵਾਂ ਸੰਵਿਧਾਨਿਕ ਨੈਤਿਕਤਾ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਹਨ -- ਸਬਰੀਮਾਲਾ ਵਿੱਚ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਮੰਦਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਰੱਖਣ ਦੀ ਪ੍ਰਥਾ ਇੱਕ ਅਨਿਵਾਰਯ ਧਾਰਮਿਕ ਅਭਿਆਸ ਨਹੀਂ ਹੈ -- ਮਾਸਿਕ ਸਥਿਤੀ ਦੇ ਆਧਾਰ ਉੱਤੇ ਔਰਤਾਂ ਦਾ ਸਮਾਜਿਕ ਬਾਹਰਵਾਰਤੀ ਇੱਕ ਛੂਆਛੂਤ ਦਾ ਰੂਪ ਹੈ ਜੋ ਸੰਵਿਧਾਨਿਕ ਮੁੱਲਾਂ ਲਈ ਇੱਕ ਅਭਿਸ਼ਾਪ ਹੈ -- ਫੈਸਲਾ: (ਪ੍ਰਤੀ ਇੰਦੂ ਮਲਹੋਤਰਾ ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ: ਅਸਹਿਮਤ) ਸਬਰੀਮਾਲਾ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ 10 ਤੋਂ 50 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਦੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਦੀ ਮਨਾਹੀ ਧਾਰਾ 14 ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਨਹੀਂ ਹੈ -- ਸਬਰੀਮਾਲਾ ਮੰਦਰ ਇੱਕ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਯ ਨੂੰ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ -- 10 ਤੋਂ 50 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਦੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਉੱਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਲਗਾਉਣ ਦੀ ਪ੍ਰਥਾ ਸਬਰੀਮਾਲਾ ਮੰਦਰ ਦੇ ਲਾਰਡ ਅਯੱਪਾ ਦੇ ਭਗਤਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਅਨਿਵਾਰਯ ਧਾਰਮਿਕ ਅਭਿਆਸ ਹੈ -- ਰ.3(ਬੀ) ਇਸ ਮੰਦਰ ਦੁਆਰਾ ਪਾਲਣ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਇੱਕ ਪੂਰਵ-ਮੌਜੂਦਾ ਰਿਵਾਜ ਅਤੇ ਪ੍ਰਥਾ ਦੀ ਵਿਧਾਨਿਕ ਮਾਨਤਾ ਹੈ -- ਰ. 3(ਬੀ) ਧਾਰਾ 3 ਦੀ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਵਿੱਚ ਹੈ।

ਬੀ ਧਾਰਾ 26 -- ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਯ -- ਨਿਰਧਾਰਣ ਦਾ -- ਲਾਰਡ ਅਯੱਪਾ ਦੇ ਭਗਤ, ਜੇ ਇੱਕ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਯ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ ਫੈਸਲਾ: (ਪ੍ਰਤੀ ਦੀਪਕ ਮਿਸਰਾ, ਮੁੱਖ ਨਿਆਂਕਾ) ਲਾਰਡ ਅਯੱਪਾ ਦੇ ਭਗਤਾਂ ਕੋਲ ਕੋਈ ਪਛਾਣਯੋਗ ਗਰੁੱਪ ਜਾਂ ਸੈਕਟ ਨਹੀਂ ਹੈ -- ਉਹਨਾਂ ਕੋਲ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਖਾਸ ਤੌਰ ਤੇ ਸਮਰਪਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਧਾਰਮਿਕ ਸਿਧਾਂਤ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਹ ਆਪਣੀ ਆਤਮਿਕ ਭਲਾਈ ਲਈ ਲਾਭਦਾਇਕ ਮੰਨਦੇ ਹਨ, ਸਿਵਾਏ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਜੋ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਨਾਲ ਸਾਂਝੇ ਹਨ -- ਇਸ ਲਈ, ਲਾਰਡ ਅਯੱਪਾ ਦੇ ਭਗਤ ਖਾਸ ਤੌਰ ਤੇ ਹਿੰਦੂ ਹਨ ਅਤੇ ਇੱਕ ਵੱਖਰਾ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਯ ਨਹੀਂ ਬਣਾਉਂਦੇ – ਫੈਸਲਾ: (ਪ੍ਰਤੀ ਨਾਰੀਮਨ, ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ) ਸਬਰੀਮਾਲਾ ਮੰਦਰ ਦੇ ਪੂਜਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ; ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਧਰਮ ਜਾਂ ਸੈਕਟਰੀ ਸਿਧਾਂਤ ਦੇ ਅਰਥ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਸਾਂਝਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਹੀਂ ਹੈ; ਜਾਂ ਸਬਰੀਮਾਲਾ ਮੰਦਰ ਦੇ ਪੂਜਾਰੀਆਂ ਦਾ ਕੋਈ ਸਾਂਝਾ ਸੰਗਠਨ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਕਿਹੇ ਗਏ ਮੰਦਰ ਨੂੰ ਇੱਕ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾ

ਆਰਟਸ. 25 ਅਤੇ 26 – ਆਰਟ. 25 ਅਧੀਨ ਅਨਿਵਾਰਯ ਧਾਰਮਿਕ ਪ੍ਰਥਾਵਾਂ – ਨਿਰਧਾਰਣ – ਸਾਬਰੀਮਾਲਾ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ 10 ਤੋਂ 50 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਦੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਬਾਹਰ ਰੱਖਣ ਦੀ ਪ੍ਰਥਾ ਦਾ ਪਾਲਣ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ – ਫੈਸਲਾ: (ਪੇਰ ਦੀਪਕ ਮਿਸਰਾ, ਸੀ.ਜੇ.ਆਈ) ਸਾਬਰੀਮਾਲਾ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਅਪਣਾਈ ਜਾ ਰਹੀ ਬਹਿਸਕਾਰੀ ਪ੍ਰਥਾ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵੀ ਟਿਕਾਊ ਦਾਖਲਾ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦਾ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਇਸਨੂੰ ਅਨਿਵਾਰਯ ਪ੍ਰਥਾ ਵਜੋਂ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ – ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ, ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਦਾ ਇੱਕ ਅਨਿਵਾਰਯ ਹਿੱਸਾ ਹੈ ਕਿ ਹਿ०ਦੂ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਭਗਤਾਂ ਅਤੇ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਦੇ ਅਨੁਯਾਇਆਂ ਵਜੋਂ ਅਤੇ ਆਪਣੀਆਂ ਅਰਦਾਸਾਂ ਨੂੰ ਦੇਵਤਾ ਅੱਗੇ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ – ਹੋਰ ਵੀ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਧਾਰਮਿਕ ਜਾਂ ਲਿਖਤੀ ਸਬੂਤ ਦੇ ਬਿਨਾਂ, ਸਾਬਰੀਮਾਲਾ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਅਪਣਾਈ ਜਾ ਰਹੀ ਬਹਿਸਕਾਰੀ ਪ੍ਰਥਾ ਨੂੰ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਦੀ ਅਨਿਵਾਰਯ ਪ੍ਰਥਾ ਦਾ ਦਰਜਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ – ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਸਾਬਰੀਮਾਲਾ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਅਰਦਾਸਾਂ ਲਈ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਦੇ ਕੇ, ਇਹ ਕਲਪਨਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਕਿ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਦੀ ਕੁਦਰਤ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੌਲਿਕ

ਤੌਰ ਤੇ ਬਦਲ ਜਾਵੇਗੀ ਜਾਂ ਬਦਲੀ ਜਾਵੇਗੀ – ਫੈਸਲਾ: (ਪੇਰ ਨਰੀਮਨ, ਜੇ.) ਕੇਵਲ ਧਰਮ ਦਾ ਅਨਿਵਾਰਯ ਹਿੱਸਾ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਧਾਰਮਿਕ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਤੋਂ ਵੱਖਰਾ, ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਹੈ – ਧਾਰਮਿਕ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਅਤੇ/ਜਾਂ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਸਬੂਤਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਜਾਂਚਿਆ ਜਾਣਾ ਹੈ ਕਿ ਧਰਮ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਵਾਲੀ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨੇ ਖੁਦ ਇਸ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦੀ ਅਨਿਵਾਰਤਾ ਬਾਰੇ ਕੀ ਕਹਿਣਾ ਹੈ – ਇੱਕ ਪਰੀਖਣ ਇਹ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਵਿਰਾਸਤੀ ਦਾਗ ਨੂੰ ਧਰਮ ਤੋਂ ਹਟਾਉਣਾ ਅਨਿਵਾਰਯ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੈ, ਧਰਮ ਉਹੀ ਰਹੇਗਾ ਜਾਂ ਬਦਲ ਜਾਵੇਗਾ –

B ਜੇਕਰ ਧਾਰਮਿਕ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਨਾਲ ਧਰਮ-ਨਿਰਪੱਖ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਦਾ ਮਿਸ਼ਰਣ ਹੋਵੇ, ਤਾਂ ਗਤੀਵਿਧੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸੁਭਾਵ ਦੀ ਪਰਖ ਲਾਗੂ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਹੈ – ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਸਾਮਾਨਿਆ ਸਮਝ ਦਾ ਨਜ਼ਰੀਆ ਅਪਣਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਵਿਵਹਾਰਿਕ ਮਜਬੂਰੀ ਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨਾਲ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ – ਫੈਸਲਾ: (ਪ੍ਰਤੀ ਚੰਦਰਚੂੜ, ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ) ਕਿਸੇ ਅਭਿਆਸ ਦੀ ਅਨਿਵਾਰਿਤਾ ਨੂੰ ਤੈਅ ਕਰਦਿਆਂ, ਇਹ ਵਿਚਾਰਣਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਅਭਿਆਸ ਨੂੰ ਲਾਜ਼ਮੀ ਨੇਚਰ ਦਾ ਹੋਣਾ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ – ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਅਭਿਆਸ ਵਿਕਲਪਿਕ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਸ ਨੂੰ 'ਧਰਮ' ਦਾ 'ਅਨਿਵਾਰਿਤ' ਹਿੱਸਾ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ – ਜੇਕਰ ਧਰਮ ਦੇ ਸੁਭਾਵ ਵਿੱਚ ਮੌਲਿਕ ਬਦਲਾਅ ਹੋਵੇ, ਤਾਂ ਹੀ ਅਜਿਹੇ ਅਭਿਆਸ ਨੂੰ ਉਸ ਧਰਮ ਦਾ 'ਅਨਿਵਾਰਿਤ' ਹਿੱਸਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ –

C ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਅਤੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਵਿੱਚ ਇਹ ਸੰਕੇਤ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ ਕਿ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਰੱਖਣ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਧਰਮ ਦਾ ਅਨਿਵਾਰਿਤ ਹਿੱਸਾ ਹੈ – ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਰੱਖਣ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਇਕਸਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦਾਅਵੇ ਨਾਲ ਵਿਰੋਧ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹਾ ਅਭਿਆਸ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ – ਇਸ ਲਈ, ਧਰਮ ਦੇ ਸੁਭਾਵ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਮੌਲਿਕ ਬਦਲਾਅ ਨਹੀਂ – ਅਨਿਵਾਰਿਤ ਧਾਰਮਿਕ ਅਭਿਆਸਾਂ ਦੀ ਪਰਖ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਧਰਮ ਦਾ ਸੁਧਾਰਾਤਮਕ ਨਜ਼ਰੀਆ ਅਪਣਾਉਣ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਧਰਮ ਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨਾਲ ਵਿਰੋਧ ਕਰੇ – ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਇਹ ਕਰਨ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਅਤੇ ਇਸ ਧਾਰਣਾ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਸਵਾਲਯੋਗ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ –

D ਭਵਿੱਖ ਵਿੱਚ ਇਸ ਪਰੀਖਿਆ ਨੂੰ ਹੋਰ ਨੇੜੇ ਤੋਂ ਵੇਖਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ – ਫੈਸਲਾ: (ਪ੍ਰਤੀ ਇੰਦੂ ਮਲਹੋਤਰਾ ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ: 'ਅਸਹਿਮਤ') 'ਅਨਿਵਾਰਿਤ ਅਭਿਆਸਾਂ ਦੀ ਪਰੀਖਿਆ' ਨੂੰ ਧਰਮ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਹੀ ਤੈਅ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ – ਸਮੇਂ ਦੇ ਆਰੰਭ ਤੋਂ ਅਪਣਾਏ ਗਏ ਅਭਿਆਸ, ਜੋ ਇਸ ਮੰਦਰ ਦੇ ਧਾਰਮਿਕ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਲਿਖੇ ਗਏ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਨੂੰ "ਅਨਿਵਾਰਿਤ" ਮੰਨਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਰਟ. ਅਧੀਨ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

E 25 – ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, 10 ਤੋਂ 50 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਦੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਐਂਟਰੀ ਨੂੰ ਸੀਮਿਤ ਕਰਨ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਭਗਵਾਨ ਅਯੱਪਾ ਦੇ ਭਗਤ ਸਮੂਹ ਦਾ 'ਸਬਰੀਮਾਲਾ ਮੰਦਰ' ਦਾ ਅਨਿਵਾਰਿਤ ਧਾਰਮਿਕ ਅਭਿਆਸ ਹੈ।

F ਆਰਟ. 25(1) – ਸ਼ਬਦ 'ਸਾਰੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਅਧੀਨ' ਦਾ ਅਰਥ – ਮਤਲਬ ਦਾ – ਫੈਸਲਾ: (ਪ੍ਰਤੀ ਦੀਪਕ ਮਿਸਰਾ, ਮੁੱਖ ਨਿਆਂਕਾ) ਸ਼ਬਦ 'ਸਾਰੇ ਵਿਅਕਤੀ', ਦਿਖਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜ਼ਮੀਰ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਅਤੇ ਧਰਮ ਨੂੰ ਖੁੱਲ੍ਹ ਕੇ ਮੰਨਣ, ਅਭਿਆਸ ਕਰਨ ਅਤੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਆਰਟ. 25(1) ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਦੇ ਅਧੀਨ, ਹਰ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਉਪਲਬਧ ਹੈ, ਔਰਤਾਂ ਸਮੇਤ – ਆਰਟ. 25(1) ਅਧੀਨ ਗਾਰੰਟੀਡ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦਾ ਲਿੰਗ ਨਾਲ ਕੋਈ ਸੰਬੰਧ ਨਹੀਂ – ਫੈਸਲਾ: (ਪ੍ਰਤੀ ਨਾਰੀਮਨ, ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ) ਆਰਟ. 25 'ਸਾਰੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ' ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਮੰਨਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਕੁਦਰਤੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹੈ – ਧਾਰਮਿਕ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੇ ਹਰ ਮੈਂਬਰ ਨੂੰ ਧਰਮ

ਨੂੰ ਅਭਿਆਸ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਉਹ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਪਣੇ ਸਹ-ਧਰਮੀਆਂ ਦੇ ਇਸੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨਾਲ ਦਖਲ ਨਾ ਦੇਵੇ।

ਆਰਟ. 25(1) – ਅਭਿਵਿਆਕਤੀ – ਫੈਸਲਾ: (ਪ੍ਰਤੀ ਚੰਦ੍ਰਚੂੜ, ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ) ਸਾਰੇ ਵਿਅਕਤੀ ਅਧੀਨ – ਸਾਰੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੁਆਰਾ, ਸੰਵਿਧਾਨ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਹਰ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਭੇਦਭਾਵ ਦੇ ਆਪਣੀ ਅੰਤਰਆਤਮਾ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਅਤੇ ਧਰਮ ਨੂੰ ਖੁੱਲ੍ਹ ਕੇ ਮੰਨਣ, ਬਚਾਉਣ ਅਤੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਨ ਦੇ ਹੱਕ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ – ਆਰਟੀਕਲ 25 ਦੇ ਧਾਰਾ (1) ਦੀਆਂ ਤਿੰਨ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਹਨ, ਪਹਿਲੀ, ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਅਪਵਾਦ ਦੇ ਸਾਰੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦਾ ਹੱਕ; ਦੂਜੀ, ਇੱਕ ਸਮਾਨ ਹੱਕ ਦੀ ਮਾਨਤਾ; ਅਤੇ ਤੀਜੀ, ਅੰਤਰਆਤਮਾ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਅਤੇ ਧਰਮ ਨੂੰ ਖੁੱਲ੍ਹ ਕੇ ਮੰਨਣ, ਅਭਿਆਸ ਅਤੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਨ ਦੇ ਹੱਕ ਦੀ ਮਾਨਤਾ।

ਆਰਟ. 17 – ਅਛੂਤਪਨ – ਸਬਰੀਮਾਲਾ ਵਿੱਚ ਅੱਯੱਪਾ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ 10 ਤੋਂ 50 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਦੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਉੱਤੇ ਇਨਕਾਰ, ਜੇਕਰ "ਅਛੂਤਪਨ" ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਆਰਟ. 17 ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੈ – ਫੈਸਲਾ: (ਪ੍ਰਤੀ ਚੰਦ੍ਰਚੂੜ, ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ) ਆਰਟ. 17 "ਅਛੂਤਪਨ" ਦੇ ਅਭਿਆਸ ਨੂੰ ਮਨਾਹੀ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਸ਼ੁੱਧਤਾ ਅਤੇ ਅਸ਼ੁੱਧਤਾ ਦੇ ਨੋਸ਼ਨਾਂ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹੈ, "ਕਿਸੇ ਵੀ ਰੂਪ ਵਿੱਚ" – ਸ਼ੁੱਧਤਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਦੇ ਨੋਸ਼ਨਾਂ, ਜੋ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਕਲੰਕਿਤ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਇੱਕ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਸ਼ਾਸਨ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੇ - ਮਾਸਿਕ ਧਰਮ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਅਸ਼ੁੱਧਤਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਦੇ ਨੋਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਔਰਤਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਪੂਰਵਾਗ੍ਰਹ ਇੱਕ ਸਮਾਜਿਕ ਬਹਿਸਕਾਰ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕ ਹੈ – ਇਹ ਇੱਕ ਅਛੂਤਪਨ ਦਾ ਰੂਪ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਮੁੱਲਾਂ ਲਈ ਇੱਕ ਅਭਿਸ਼ਾਪ ਹੈ – ਫੈਸਲਾ: (ਪ੍ਰਤੀ ਇੰਦੂ ਮਲਹੋਤਰਾ ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ: ਵਿਰੋਧ ਕਰਦਿਆਂ) ਨੋਟੀਫਾਈਡ ਉਮਰ-ਗਰੁੱਪ ਦੌਰਾਨ ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ 'ਤੇ ਸੀਮਿਤ ਪਾਬੰਦੀ ਆਰਟ. 17 ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ– ਆਰਟ. 17 ਹਿੰਦੂ ਸਮੁਦਾਇ ਵਿੱਚ ਹਰੀਜਨਾਂ ਜਾਂ ਦਬੇ ਵਰਗਾਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਛੂਤਪਨ ਦੇ ਅਭਿਆਸ ਨੂੰ ਸੰਦਰਭਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਨਾ ਕਿ ਔਰਤਾਂ – ਕੁਝ ਉਮਰ-ਬੈਂਡ ਵਿੱਚ ਔਰਤਾਂ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦੀ, ਸਬਰੀਮਾਲਾ ਮੰਦਰ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਮੂਲ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸਾਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹੈ, ਦੇਵਤਾ ਦੀ ਅਨੋਖੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ 'ਤੇ, ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਮਾਜਿਕ ਬਹਿਸਕਾਰ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਨਹੀਂ ਹੈ – ਨੋਟੀਫਾਈਡ ਉਮਰ ਗਰੁੱਪ ਦੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਲਾਰਡ ਅੱਯੱਪਾ ਦੇ ਸਾਰੇ ਹੋਰ ਮੰਦਰਾਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਦੀ ਆਗਿਆ ਹੈ।

ਆਰਟ. 25(1) – ਸ਼ਬਦ 'ਨੈਤਿਕਤਾ' ਆਰਟ. 25(1) ਵਿੱਚ – ਫੈਸਲਾ: (ਪ੍ਰਤੀ ਦੀਪਕ ਮਿਸਰਾ, ਮੁੱਖ ਨਿਆਂਕਾ) ਨੂੰ ਇੱਕ ਸੰਕੀਰਣ ਲੈਂਸ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਵੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਤਾਂ ਜੋ ਨੈਤਿਕਤਾ ਦੇ ਸਫ਼ੇ ਦੇ ਅਰਥ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ, ਇੱਕ ਸੈਕਸ਼ਨ ਜਾਂ ਧਾਰਮਿਕ ਸੈਕਟ ਦੁਆਰਾ ਸਮਝੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਅਰਥ ਤੱਕ ਸੀਮਿਤ ਕਰਨ ਲਈ – ਚੂੰਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨ ਨੂੰ ਇਸ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੁਆਰਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਅਪਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਆਰਟ. 25 ਵਿੱਚ ਪਬਲਿਕ ਨੈਤਿਕਤਾ ਦਾ ਸ਼ਬਦ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਨੈਤਿਕਤਾ ਦੇ ਨਾਲ ਸਮਾਨਾਰਥੀ ਸਮਝਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ – ਪਬਲਿਕ ਆਰਡਰ, ਨੈਤਿਕਤਾ ਅਤੇ ਸਿਹਤ ਦੇ ਨੋਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਧਰਮ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨੂੰ ਸੀਮਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਅਤੇ 10 ਤੋਂ 50 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਦੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਭੇਦਭਾਵ ਕਰਨ ਲਈ ਰੰਗੀਨ ਜੰਤਰ ਵਜੋਂ ਵਰਤੋਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਬਰੀਮਾਲਾ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀਆਂ ਅਰਦਾਸਾਂ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਾਨੂੰਨੀ ਹੱਕ ਦੇਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨ ਦੁਆਰਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ।

ਧਾਰਾ 25(1) – ਸ਼ਬਦ 'ਨੈਤਿਕਤਾ' – ਫੈਸਲਾ: (ਪ੍ਰਤੀ ਚੰਦ੍ਰਾਚੂਦ, ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ) ਇਹ ਧਾਰਣਾ ਕਿ ਕੀ ਨੈਤਿਕ ਹੈ ਅਤੇ ਕੀ ਨਹੀਂ, ਵਾਸਤਵ ਵਿੱਚ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਗਰਿਮਾ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਲਈ

ਗਹਿਰੀ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਅਪਮਾਨਜਨਕ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ – ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਗਰਿਮਾ ਨੂੰ ਭੀੜ ਦੀ ਨੈਤਿਕਤਾ ਦੇ ਅਧੀਨ ਨਹੀਂ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਅਤੇ ਇਹ ਦਿਨ-ਬ-ਦਿਨ ਦੇ ਲੋਕਪ੍ਰਿਯ ਫੈਸ਼ਨਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਵੱਖਰੀ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ – ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਨੈਤਿਕਤਾ ਦੀ ਵਿਆਪਕ ਭਾਵਨਾ ਨਾਲ ਮਨੁੱਖੀ ਗਰਿਮਾ, ਆਜ਼ਾਦੀ ਅਤੇ ਸਮਾਨਤਾ ਦੀ ਖੋਜ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਧਾਰਾ 25(2)(b) ਅਤੇ 26(b) – ਧਰਮ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਮਾਮਲੇ ਆਪ ਸੰਭਾਲਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਧਾਰਾ 26 ਅਧੀਨ – ਫੈਸਲਾ: (ਪ੍ਰਤੀ ਨਾਰੀਮਨ, ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ) ਧਾਰਾ 26 ਅਧੀਨ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 25(2)(b) ਨਾਲ ਸਾਂਝਾ ਤੌਰ ਤੇ ਸਮਝਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ – ਧਾਰਾ 26(b) ਦੁਆਰਾ ਧਰਮ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਮਾਮਲੇ ਆਪ ਸੰਭਾਲਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ, ਧਾਰਾ 25(2)(b) ਅਧੀਨ ਬਣਾਏ ਗਏ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜੋ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੇ ਸਾਰੇ ਵਰਗਾਂ ਅਤੇ ਸੈਕਸ਼ਨਾਂ ਲਈ ਇੱਕ ਜਨਤਕ ਸੁਭਾਵ ਦੇ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਸਥਾਨਾਂ ਨੂੰ ਖੋਲ੍ਹਣ ਵਾਲੇ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਨੂੰ ਸਾਹਮਣੇ ਲਿਆਉਂਦਾ ਹੈ – ਇਸ ਲਈ, ਭਾਵੇਂ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਸਥਾਨ ਵਿੱਚ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਐਂਟਰੀ ਧਰਮ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਮਾਮਲੇ ਆਪ ਸੰਭਾਲਣ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਫਿਰ ਵੀ ਅਜਿਹੀ ਮੰਦਰ ਐਂਟਰੀ ਉਸ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੋਵੇਗੀ ਜੋ ਇੱਕ ਜਨਤਕ ਸੁਭਾਵ ਦੇ ਹਿੰਦੂ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਸਥਾਨ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਵਰਗਾਂ ਜਾਂ ਸੈਕਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਹਿੰਦੂਆਂ ਲਈ ਖੋਲ੍ਹਣ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦਿੰਦਾ ਹੈ – ਹਾਲਾਂਕਿ, ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਸਥਾਨ ਜਾਂ ਸੈਕਸ਼ਨ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਧਾਰਮਿਕ ਪ੍ਰਥਾਵਾਂ, ਜੋ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਐਂਟਰੀ ਉੱਤੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਾਬੰਦੀ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਹੀਂ ਪਾਉਂਦੀਆਂ ਜਾਂ ਅਨਿਵਾਰਿਆਂ ਤੌਰ ਤੇ ਭੇਦਭਾਵਪੂਰਣ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀਆਂ, ਧਾਰਾ 26(b) ਅਧੀਨ ਪਾਸ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ।

ਧਾਰਾ 25(2)(b) ਅਤੇ 26(b) – ਧਾਰਾ 26 ਅਧੀਨ ਧਰਮ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਮਾਮਲੇ ਆਪ ਸੰਭਾਲਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ – ਫੈਸਲਾ: (ਪ੍ਰਤੀ ਚੰਦ੍ਰਾਚੂਦ, ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ) ਧਾਰਾ 26 ਵਿੱਚ ਅਧੀਨਤਾ ਦੇ ਕਲੋਜ਼ ਦੀ ਗੈਰ-ਮੌਜੂਦਗੀ ਇਸ ਨਤੀਜੇ ਤੇ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚਦੀ ਕਿ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਸਥਾਨ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਇੱਕ ਵੱਖਰੇ ਤੱਤ ਵਜੋਂ ਮੌਜੂਦ ਹੈ, ਹੋਰ ਆਜ਼ਾਦੀਆਂ ਤੋਂ ਵੱਖਰੀ – ਧਾਰਾ 26 ਉਹਨਾਂ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਦੀਆਂ ਆਜ਼ਾਦੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਹੈ ਜੋ ਸੰਵਿਧਾਨ ਨੇ ਮਨੁੱਖੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਅਤੇ ਗਰਿਮਾ ਲਈ ਅੰਤਰਨਿਹਿਤ ਸਮਝੀਆਂ ਹਨ – ਧਾਰਾ 26 ਅਧੀਨ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਸਥਾਨਾਂ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨੂੰ ਇੱਕ ਅਜਿਹੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜੋ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਆਜ਼ਾਦੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਬਰਾਬਰ ਸੰਭਾਲੇ – ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਗਰਿਮਾ ਜੋ ਕਿ ਧਾਰਾ 15 ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਅਤੇ ਧਾਰਾ 21 ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਬਿੰਬ ਹੈ, ਧਾਰਾ 26 ਅਧੀਨ ਧਾਰਮਿਕ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਅਭਿਆਸ ਤੋਂ ਵੱਖਰੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ।

ਆਰਟ. 32 – ਰਿਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਅਧੀਨ – ਮੁੱਦਾ ਜੋ ਔਰਤਾਂ ਜੋ 10 ਤੋਂ 50 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿੱਚ ਹਨ, ਨੂੰ ਸਬਰੀਮਾਲਾ ਦੇ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋਣ ਤੋਂ ਰੋਕਿਆ ਗਿਆ – ਦਲੀਲ ਉਠਾਈ ਗਈ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇਸ ਕੇਸ ਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਸਬੂਤ ਦੇ ਦੋਨੋਂ ਪਾਸਿਓਂ ਤੋਂ ਲਈ ਗਈ ਗਵਾਹੀ ਦੇ ਬਿਨਾਂ ਫੈਸਲਾ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ – ਫੈਸਲਾ: (ਪਰ ਨਾਰੀਮਨ, ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ) ਸਬੂਤ ਬਹੁਤ ਹੈ, ਰਿਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਅਤੇ ਰਿਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਲਫਨਾਮੇ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ, ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਓਂ ਵੱਲੋਂ ਅਤੇ ਬੋਰਡ ਵੱਲੋਂ, ਅਤੇ ਥਾਂਤਰੀ ਵੱਲੋਂ ਵੀ – ਰਿਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾਖਲ ਕਰਨਾ ਆਪ ਵਿੱਚ ਹੀ ਨਾ ਕੇਵਲ ਇੱਕ ਦਲੀਲ ਹੈ, ਪਰ ਹਲਫਨਾਮੇ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਵੀ ਸਬੂਤ ਹੈ ਜੋ ਕਸਮ ਖਾ ਕੇ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ।

ਆਰਟਸ. 25 ਅਤੇ 26 – ਅਨਿਵਾਰਯ ਧਾਰਮਿਕ ਪ੍ਰਥਾਵਾਂ ਨਾਲ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਮੁੱਲਾਂ ਦੀ ਵਚੌਲਤਾ – ਸਬਰੀਮਾਲਾ ਮੰਦਰ ਤੋਂ ਦਸ ਤੋਂ ਪੰਜਾਹ ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਵਾਲੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਦਾ ਬਾਹਰਵਾਸ – ਫੈਸਲਾ: (ਪਰ ਚੰਦਰਚੂੜ, ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ) ਬਾਹਰਵਾਸ ਗਰਿਮਾ ਦੇ ਨਾਸ਼ ਦਾ ਕਾਰਨ ਹੈ – ਕਿਸੇ ਔਰਤ ਨੂੰ ਪੂਜਾ ਦੀ

ਸ਼ਕਤੀ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਕਰਨਾ ਮੂਲ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਮੁੱਲਾਂ ਨਾਲ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸੀ ਹੈ – ਔਰਤ ਦੀਆਂ ਜੈਵਿਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਦਾ ਉਸ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਅਧੀਨ ਬਰਾਬਰ ਹੱਕਾਂ ਨਾਲ ਕੋਈ ਸੰਬੰਧ ਨਹੀਂ ਹੈ – ਔਰਤ ਦੀ ਮਾਸਿਕ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਉਸ ਨੂੰ ਹੋਣ ਦੀ ਗਰਿਮਾ ਅਤੇ ਵਿਅਕਤੀਤਵ ਦੀ ਸਵੈ-ਸੰਪ੍ਰਭੂਤਾ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਵੈਧ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਆਧਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ – ਔਰਤ ਦੀ ਮਾਸਿਕ ਸਥਿਤੀ ਗਹਿਰੀ ਨਿੱਜੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਨਿੱਜਤਾ ਦਾ ਅਭਿੰਨ ਅੰਗ ਹੈ – ਸੰਵਿਧਾਨ ਨੂੰ ਇਸ ਨੂੰ ਇੱਕ ਅਜਿਹੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਵਜੋਂ ਵਰਤਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕੋਈ ਬਾਹਰਵਾਸ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਅਤੇ ਕੋਈ ਇਨਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ।

ਆਰਟ. 13 – ਸ਼ਬਦ ‘ਲਾਗੂ ਕਾਨੂੰਨ’ – ਰਿਵਾਜ ਜਾਂ ਪ੍ਰਥਾ ਜੇਕਰ ਆਰਟ.13(3) ਅਧੀਨ ‘ਲਾਗੂ ਕਾਨੂੰਨ’ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦੀ ਹੈ – ਦਲੀਲ ਕਿ ਸਬਰੀਮਾਲਾ ਮੰਦਰ ਤੋਂ ਔਰਤਾਂ ਦਾ ਬਾਹਰਵਾਸ ਇੱਕ ਰਿਵਾਜ ਹੈ, ਐਕਟ ਅਤੇ 1965 ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਤੋਂ ਸੁਤੰਤਰ – ਫੈਸਲਾ: (ਪਰ ਚੰਦਰਚੂੜ, ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ) ‘ਰਿਵਾਜ ਜਾਂ ਪ੍ਰਥਾ’ ਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਜਾਂਚ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਕੱਢਣਾ, ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਗਰਿਮਾ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਤਾ ਨੂੰ ਸੁਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕਰਨ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਨੂੰ ਇਨਕਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ – ਨਾਰਸੂ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਫੈਸਲਾ ਕਿ ਰਿਵਾਜ ਜਾਂ ਪ੍ਰਥਾ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਗਲਤ ਧਾਰਨਾਵਾਂ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹੈ – ਰਿਵਾਜ ਜਾਂ ਪ੍ਰਥਾ ਨੂੰ ‘ਲਾਗੂ ਕਾਨੂੰਨ’ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਕੱਢਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ – ਨਾਰਸੂ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਫੈਸਲਾ, ਅਣਕੋਡਿਤ ਨਿਜੀ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਰਿਵਾਜ ਤੋਂ ਵੱਖਰਾ ਦਰਸਾਉਣਾ, ਉਸ ਵਿਆਪਕ ਦਾਇਰੇ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ‘ਲਾਗੂ ਕਾਨੂੰਨ’ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਸੀ।

ਆਰਟਸ. 25 ਅਤੇ 26 – ਇਸ ਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦਾ ਧਾਰਕ ਮੰਨਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ – ਫੈਸਲਾ: (ਪਰ ਚੰਦਰਚੂੜ, ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ) ਕੁਝ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਵਿੱਚ ‘ਵਿਅਕਤੀਆਂ’ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਮੂਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਲਈ ਵਿਆਖਿਆ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ – ਸਿਰਫ ਇਸ ਲਈ ਕਿ ਇੱਕ ਦੇਵਤਾ ਨੂੰ ਧਾਰਮਿਕ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਜੁਰਿਸਟਿਕ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਵਜੋਂ ਸੀਮਿਤ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ, ਇਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਦੇਵਤਾ ਨੇਕੇਵਲ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਅਧਿਕਾਰ ਹਨ – ਦੇਵਤਾ ਧਾਰਮਿਕ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਜੁਰਿਸਟਿਕ ਵਿਅਕਤੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜਾਇਦਾਦ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ – ਪਰੰਤੂ, ਦੇਵਤਾ ਪਾਰਟ III ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ 'ਵਿਅਕਤੀ' ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਕਲਾ. 32, 25 ਅਤੇ 14 – ਸਬਰੀਮਾਲਾ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ 10 ਤੋਂ 50 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਦੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਉੱਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਦੀ ਪ੍ਰਥਾ ਦੀ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੰਦੀ ਜਨਹਿਤ ਯਾਚਿਕਾ ਦਾਇਰ – ਬਣਾਉਣ ਯੋਗਤਾ ਅਤੇ ਜਾਇਜ਼ਤਾ ਦਾ – ਫੈਸਲਾ: (ਪ੍ਰਤੀ ਇੰਦੂ ਮਲਹੋਤਰਾ ਜੀ.: ਅਸਹਿਮਤ) ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਲਈ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਕਲਾ. 32 ਅਧੀਨ ਚਲਾਉਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ, ਇਸ ਗੱਲ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਉੱਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾਓਂ ਦੇ ਇਸ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਪੂਜਾ ਕਰਨ ਦੇ ਨਿੱਜੀ ਅਧਿਕਾਰ ਉਲੰਘਣ ਹੋਏ ਹਨ – ਇਹ ਚੁਣੌਤੀ ਨੂੰ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਇੱਕ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸ਼ਰਤ ਹੈ – ਅਦਾਲਤਾਂ ਆਮ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਪ੍ਰਥਾਵਾਂ ਦੇ ਮੁੱਦਿਆਂ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦੀਆਂ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਉਸ ਖਾਸ ਧਾਰਮਿਕ ਆਸਥਾ ਜਾਂ ਪੰਥ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਦੁੱਖੀ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਗੈਰਹਾਜ਼ਰੀ ਵਿੱਚ – ਧਰਮ ਅਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਪ੍ਰਥਾਵਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਕਲਾ. 14 ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਉਹੀ ਵਿਅਕਤੀ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇ ਸਕਦੇ ਹਨ ਜੋ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਹਨ, ਭਾਵ, ਉਹੀ ਧਰਮ, ਕ੍ਰੀਡ, ਜਾਂ ਪੰਥ ਦੇ ਵਿਅਕਤੀ – ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾ-ਸੰਘ/ਹਸਤਕਸ਼ੇਪਕਾਰ ਦਾਅਵਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਕਿ ਉਹ ਸਬਰੀਮਾਲਾ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਭਗਵਾਨ ਅਯੱਪਾ ਦੇ ਭਗਤ ਹਨ, ਜੋ ਸਬਰੀਮਾਲਾ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਅਪਣਾਈਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਪ੍ਰਥਾਵਾਂ ਨਾਲ ਦੁੱਖੀ ਹਨ।

ਕਲਾ. 14 – ਧਰਮ ਅਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਪ੍ਰਥਾ – ਕਲਾ. 14 ਦੀ ਲਾਗੂਤਾ – ਸਬਰੀਮਾਲਾ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ 10 ਤੋਂ 50 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਦੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਨਾ ਦੇਣਾ – ਫੈਸਲਾ: (ਪ੍ਰਤੀ ਇੰਦੂ ਮਲਹੋਤਰਾ ਜੀ.: ਅਸਹਿਮਤ) ਕਲਾ. 14 ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਨਹੀਂ ਹੈ – ਧਾਰਮਿਕ ਰਸਮਾਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਕਲਾ. 14 ਦੇ ਪੱਥਰ ਦੀ ਕਸੌਟੀ ਉੱਤੇ ਨਹੀਂ ਪਰਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿੱਚ ਨਿਹਿਤ ਤਰਕਸੰਗਤਤਾ ਦੇ ਸਿਦਾਂਤਾਂ ਉੱਤੇ – ਧਾਰਮਿਕ ਭਾਈਚਾਰਾ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕਰੇਗਾ ਕਿ ਕੀ ਮੌਲਿਕ ਧਾਰਮਿਕ ਪ੍ਰਥਾ ਹੈ – ਧਰਮ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਸਮਾਨਤਾ ਨੂੰ ਉਸੇ ਧਰਮ ਦੇ ਪੂਜਾਰੀਆਂ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਵੇਖਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ – ਇਹ ਅਦਾਲਤਾਂ ਲਈ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਤੈਅ ਕਰਨ ਕਿ ਇਸ ਧਰਮ ਦੀਆਂ ਕਿਹੜੀਆਂ ਪ੍ਰਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ, ਸਿਵਾਏ ਜੇ ਉਹ ਨੁਕਸਾਨਦੇਹ, ਦਬਾਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਜਾਂ ਸਮਾਜਿਕ ਬੁਰਾਈ ਹਨ – ਭਗਵਾਨ ਅਯੱਪਾ ਨੂੰ ਪੂਜਾ ਦੇਣ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਲਿੰਗ ਸਮਾਨਤਾ ਦੁਆਰਾ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਹਨਾਂ ਮੰਦਰਾਂ ਵਿੱਚ ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਸਾਰੀਆਂ ਉਮਰਾਂ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਨੂੰ ਆਗਿਆ ਦੇ ਕੇ ਜਿੱਥੇ ਉਹ 'ਨੈਸਟਿਕ ਬ੍ਰਹਮਚਾਰੀ' ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਗਟ ਨਹੀਂ ਹੋਏ ਹਨ, ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਮੰਦਰਾਂ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਾਬੰਦੀ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਕਲਾ. 15 – ਧਰਮ, ਨਸਲ, ਜਾਤੀ ਜਾਂ ਲਿੰਗ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਭੇਦਭਾਵ ਦੀ ਮਨਾਹੀ – ਕਲਾ. 15 ਦੀ ਲਾਗੂਤਾ – ਦਾਅਵਾ ਕਿ ਇੱਕ ਸਬਰੀਮਾਲਾ ਮੰਦਰ ਨੂੰ 'ਜਨਤਕ ਰਿਸੋਰਟ ਦੀਆਂ ਥਾਵਾਂ' ਦੇ ਫਰੇਜ਼ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ – ਫੈਸਲਾ: (ਪ੍ਰਤੀ ਇੰਦੂ ਮਲਹੋਤਰਾ ਜੀ.: ਅਸਹਿਮਤ) ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ – ਸੰਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੁਆਰਾ ਮਸੌਦਾ ਲੇਖ 9 ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਵਿੱਚ 'ਪੂਜਾ ਦੀਆਂ ਥਾਵਾਂ' ਜਾਂ 'ਮੰਦਰਾਂ' ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਨਾ ਕਰਨ ਦੇ ਜਾਣਬੁੱਝ ਕੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਉਚਿਤ ਵਿਚਾਰ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਕੇਰਲਾ ਹਿੰਦੂ ਪਬਲਿਕ ਵਰਸ਼ਿਪ ਸਥਾਨਾਂ ਦੀ ਐਂਟਰੀ ਦੀ ਅਧਿਕਾਰਤਾ (ਅਧਿਕਾਰਤਾ ਦੀ ਐਂਟਰੀ) ਨਿਯਮ, 1965:

r.3(b) – ਕੇਰਲਾ ਹਿੰਦੂ ਪਬਲਿਕ ਵਰਸ਼ਿਪ ਸਥਾਨਾਂ ਦੀ ਐਂਟਰੀ ਦੀ ਅਧਿਕਾਰਤਾ ਐਕਟ 1965 – s. 3 – r. 3(b) ਜਿਸ ਅਨੁਸਾਰ ਰਿਵਾਜ ਅਤੇ ਵਰਤੋਂ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਪਬਲਿਕ ਵਰਸ਼ਿਪ ਦੀ ਥਾਂ 'ਤੇ ਦਾਖਲ ਹੋਣ ਤੋਂ ਰੋਕਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ – r. 3(b) ਜੇਕਰ 1965 ਦੇ ਐਕਟ ਦੇ s. 3 ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਹੈ, ਜਿਸ ਅਨੁਸਾਰ ਵਰਸ਼ਿਪ ਦੀਆਂ ਥਾਵਾਂ ਸਾਰੇ ਹਿੰਦੂ ਵਰਗਾਂ ਅਤੇ ਵਰਗਾਂ ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹੀਆਂ ਹੋਣੀਆਂ ਹਨ – ਫੈਸਲਾ: (ਪੇਰ ਦੀਪਕ ਮਿਸਰਾ, ਸੀਜੇਆਈ) r. 3(b) 1965 ਦੇ ਐਕਟ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਹੈ – ਨਿਯਮ 3(b) ਵੀ 1965 ਦੇ ਐਕਟ ਦੇ s. 4 ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਹੈ – ਫੈਸਲਾ: (ਪੇਰ ਨਰੀਮਨ, ਜੇ.) ਨਿਯਮ 3(b) ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ s. 3 ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਹੈ ਅਤੇ ਆਰਟ. 25(1) ਅਤੇ ਆਰਟ. 14 ਦੁਆਰਾ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਐਸਡੀ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਹ ਨਿਯਮ ਕੇਵਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲਿੰਗ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਔਰਤਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਭੇਦਭਾਵ ਕਰਦਾ ਹੈ – ਫੈਸਲਾ: (ਪੇਰ ਚੰਦਰਚੂੜ, ਜੇ.) ਸ਼ਬਦ ‘ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ’ ਨੂੰ s.2(c) ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ਾਲ ਵਿਆਖਿਆ ਦੇਣੀ ਪਵੇਗੀ – ਸ਼ਬਦ ‘ਵਰਗ ਜਾਂ ਵਰਗ’ ਵਿੱਚ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ – s. 3 ਨੂੰ ਇੱਕ ਅਪਵਾਦ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ – ਭਗਵਾਨ ਅਯੱਪਾ ਇੱਕ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਯ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਬਣਾਉਂਦੇ ਅਤੇ ਸਬਰੀਮਾਲਾ ਮੰਦਰ ਇੱਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਯਕ ਮੰਦਰ ਨਹੀਂ ਹੈ – ਇਸ ਲਈ, ਬੋਰਡ ਦੁਆਰਾ ਜਾਰੀ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਜੋ ਦਸ ਤੋਂ ਪੰਜਾਹ ਪੰਜ ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਦੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਐਂਟਰੀ ਨੂੰ ਰੋਕਦੇ ਹਨ, s. 3 ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਹਨ – ਨਿਯਮ 3(b) ਉਨ੍ਹਾਂ ਰਿਵਾਜਾਂ ਅਤੇ ਵਰਤੋਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਥਮਿਕਤਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ “ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਜਦੋਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਪਬਲਿਕ ਵਰਸ਼ਿਪ ਦੀ ਥਾਂ 'ਤੇ ਦਾਖਲ ਹੋਣ ਤੋਂ ਰੋਕਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ” ਦੇ ਬਾਹਰ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੰਦਾ ਹੈ – ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਸਕ੍ਰਿਪਸ਼ਨ ਨੂੰ ਤਹਿਤ ਕਰਨ ਨਾਲ, ਨਿਯਮ 3(b) ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 3 ਦੁਆਰਾ ਸਥਾਪਿਤ ਮੰਦਰ ਐਂਟਰੀ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, r. 3(b) ਐਕਟ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਹੈ – ਫੈਸਲਾ: (ਪੇਰ ਇੰਦੂ ਮਲਹੋਤਰਾ ਜੇ., ਵਿਰੋਧ ਕਰਦੇ ਹੋਏ) ਜੇਕਰ r. 3(b) 1965 ਦੇ ਐਕਟ ਦੇ s. 3 ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਚੂੰਕਿ ਪ੍ਰੋਵਾਈਜ਼ੋ ਇੱਕ ਅਪਵਾਦ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ ਜੇਕਰ ਕਿਸੇ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ

ਪਬਲਿਕ ਵਰਸ਼ਿਪ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਯ ਜਾਂ ਉਸ ਦੇ ਸੈਕਟ ਦੇ ਲਾਭ ਲਈ, ਆਪਣੇ ਧਾਰਮਿਕ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ – ਪਬਲਿਕ ਵਰਸ਼ਿਪ ਦੀਆਂ ਥਾਵਾਂ ਸਾਰੇ ਹਿੰਦੂ ਵਰਗਾਂ ਅਤੇ ਵਰਗਾਂ ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹੀਆਂ ਹੋਣ ਦਾ ਐਲਾਨ ਮੁਕੰਮਲ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਪਰ ਇਹ 'ਆਪਣੇ ਧਾਰਮਿਕ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਕਰਨ' ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੈ – r.3(b) ਇਸ ਮੰਦਰ ਦੁਆਰਾ ਪਾਲਣ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਪੂਰਵ-ਮੌਜੂਦਾ ਰਿਵਾਜ ਅਤੇ ਵਰਤੋਂ ਦੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਮਾਨਤਾ ਹੈ – r 3(b) s. 3 ਦੇ ਪ੍ਰੋਵਾਈਜ਼ੋ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਵਿੱਚ ਹੈ। r. 3(b) ਜਿਸ ਅਨੁਸਾਰ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਵਰਸ਼ਿਪ ਦੀ ਥਾਂ 'ਤੇ ਦਾਖਲ ਹੋਣ ਤੋਂ ਰੋਕਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ – ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਨੈਤਿਕਤਾ ਦੇ ਉਲੰਘਣ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ – ਫੈਸਲਾ: (ਪੇਰ ਇੰਦੂ ਮਲਹੋਤਰਾ ਜੇ.: ਵਿਰੋਧ ਕਰਦੇ ਹੋਏ) ਇੱਕ ਬਹੁਲਵਾਦੀ ਸਮਾਜ ਅਤੇ ਧਰਮਨਿਰਪੱਖ ਰਾਜਨੀਤੀ ਵਿੱਚ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਨੈਤਿਕਤਾ ਇਹ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇਆਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਧਰਮ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਆਪਣੀ ਆਸਥਾ ਦੀ ਪ੍ਰੈਕਟਿਸ ਕਰਨ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਹੈ – ਬਰਾਬਰੀ ਅਤੇ ਗੈਰ-ਭੇਦਭਾਵ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਨੈਤਿਕਤਾ ਦਾ ਪਹਿਲੂ ਹਨ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਵੱਖਰੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਵੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ – ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਬਰਾਬਰੀ ਅਤੇ ਗੈਰ-ਭੇਦਭਾਵ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਧਰਮਨਿਰਪੱਖ ਰਾਜਨੀਤੀ ਵਿੱਚ ਸਾਰੇ ਧਰਮਾਂ ਦੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਆਰਟਸ 25 ਅਤੇ 26 ਦੁਆਰਾ ਗਾਰੰਟੀਸ਼ੁਦਾ ਆਸਥਾ, ਵਿਸ਼ਵਾਸ, ਅਤੇ ਪੂਜਾ ਦੀਆਂ ਆਜ਼ਾਦੀਆਂ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਸੰਤੁਲਨ ਬਣਾਉਣਾ ਹੈ – ਸ

ਨਿਆਇਕ ਸਮੀਖਿਆ: ਧਰਮ ਅਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਅਭਿਆਸਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਮਾਮਲੇ ਧਰਮਨਿਰਪੱਖ ਸੰਵਿਧਾਨਿਕ ਢਾਂਚੇ ਅਧੀਨ - ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ - ਫੈਸਲਾ: (ਪ੍ਰਤੀ ਇੰਦੂ ਮਲਹੋਤਰਾ ਜੀ.: ਅਸਹਿਮਤ) ਉਹਨਾਂ ਅਭਿਆਸਾਂ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਆ ਜਾਂ 'ਆਰਟ. 25(1)' ਦੇਣਾ ਹੈ ਜੋ ਭਗਤਾਂ ਜਾਂ ਧਾਰਮਿਕ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੁਆਰਾ ਆਪਣੇ ਲਈ "ਜ਼ਰੂਰੀ" ਜਾਂ "ਅਭਿੰਨ" ਮੰਨੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ - ਆਰਟ. 25(2)(ਬੀ) ਰਾਜ ਨੂੰ ਸਮਾਜਿਕ ਅਸਮਾਨਤਾਵਾਂ ਅਤੇ ਅਨਿਆਇਆਂ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੰਦਾ ਹੈ -ਆਰਟ. 25(2) ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਉਥੇ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਆਧਾਰਾਂ 'ਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਨਾ ਕਿ ਨਿਆਇਕ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ - ਤੱਥਾਂ 'ਤੇ, ਸਬਰੀਮਾਲਾ ਮੰਦਰ 'ਚ 10 ਤੋਂ 50 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਦੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਬਾਹਰ ਰੱਖਣ ਦੀ ਪ੍ਰਥਾ ਨੂੰ ਉਸ ਮੰਦਰ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਜਾਂ ਅਭਿੰਨ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ - ਇਸ ਨਾਲ ਕੋਈ ਵੀ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਰਟ. 25(1) ਦੁਆਰਾ ਗਾਰੰਟੀਸ਼ੁਦਾ ਹੱਕ ਨਾਲ ਟਕਰਾਵ ਕਰੇਗੀ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ 'ਨੈਸ਼ਟਿਕ ਬ੍ਰਹਮਚਾਰੀ' ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਭਗਵਾਨ ਅਯੱਪਾ ਦੀ ਪੂਜਾ ਕਰਨ ਦਾ ਹੱਕ ਦਿੰਦਾ ਹੈ - ਧਾਰਮਿਕ ਅਭਿਆਸਾਂ ਦੀ ਨਿਆਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਅਦਾਲਤ ਕਿਸੇ ਦੇਵਤਾ ਦੀ ਪੂਜਾ ਦੇ ਰੂਪ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਨੈਤਿਕਤਾ ਜਾਂ ਤਰਕਸ਼ੀਲਤਾ ਨੂੰ ਥੋਪ ਨਹੀਂ ਸਕਦੀ - ਇਹ ਕਰਨਾ ਕਿਸੇ ਦੇ ਧਰਮ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਆਸਥਾ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਅਭਿਆਸ ਕਰਨ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨੂੰ ਨਕਾਰਨਾ ਹੋਵੇਗਾ - ਇਹ ਧਰਮ, ਆਸਥਾ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸਾਂ ਨੂੰ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੋਵੇਗਾ, ਜੋ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੈ।

ਰਿਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕਰਦਿਆਂ, ਅਦਾਲਤ

ਫੈਸਲਾ: ਪ੍ਰਤੀ ਦੀਪਕ ਮਿਸਰਾ ਸੀਜੇਆਈ (ਆਪਣੇ ਅਤੇ ਖਾਨਵਿਲਕਰ ਜੀ. ਲਈ):

ਭਗਵਾਨ ਅਯੱਪਾ ਦੇ ਅਨੁਯਾਇਯਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਵੱਖਰੀ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ 1.1 ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਸ਼ਿਰੂਰ ਮੁੱਟ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਅਤੇ ਐਸ.ਪੀ. ਮਿੱਟਲ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਰੱਖੇ ਗਏ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਭਗਵਾਨ ਅਯੱਪਾ ਦੇ ਅਨੁਯਾਇਯਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਵੱਖਰੀ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ। ਉਹਨਾਂ ਕੋਲ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਆਧਿਆਤਮਿਕ ਭਲਾਈ ਲਈ ਸਹਾਇਕ

ਮੰਨੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਧਾਰਮਿਕ ਸਿਧਾਂਤ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਜੋ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਨਾਲ ਸਾਂਝੇ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ, ਭਗਵਾਨ ਅਯੱਪਾ ਦੇ ਅਨੁਯਾਇਯਾਂ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਹਿੰਦੂ ਹੀ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਇੱਕ ਵੱਖਰੀ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਨਹੀਂ ਬਣਾਉਂਦੇ।

1.2 ਕਿਸੇ ਵੀ ਧਾਰਮਿਕ ਮੱਠ, ਪੰਥ, ਸੰਗਠਨ, ਉਪ-ਪੰਥ ਜਾਂ ਇਸ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਭਾਗ ਨੂੰ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਯ ਵਜੋਂ ਨਾਮਜ਼ਦ ਕਰਨ ਲਈ, ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਇਕੱਠ ਉਹ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦਾ ਹੋਵੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਇਕ ਸਾਂਝੀ ਆਸਥਾ ਹੋਵੇ, ਇਕ ਸਾਂਝਾ ਸੰਗਠਨ ਜੋ ਕਿਹੜਾ ਉਸ ਸਾਂਝੀ ਆਸਥਾ ਨੂੰ ਮੰਨਦਾ ਹੋਵੇ, ਅਤੇ ਆਖਰ ਵਿੱਚ, ਉਹ ਇਕੱਠ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਇਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਨਾਮ ਨਾਲ ਲੇਬਲਿੰਗ, ਬ੍ਰਾਂਡਿੰਗ ਅਤੇ ਪਛਾਣਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਯ ਲਈ ਸਭ ਤੋਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਸ਼ਰਤ, ਭਾਵ, ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦਾ ਇਕੱਠ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਸ਼ਵਾਸਾਂ ਜਾਂ ਸਿੱਧਾਂਤਾਂ ਦਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਹ ਆਪਣੀ ਆਤਮਿਕ ਭਲਾਈ ਲਈ ਲਾਭਦਾਇਕ ਮੰਨਦੇ ਹਨ। ਇਕ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਯ ਲਈ, ਇਕ ਨਵੀਂ ਵਿਧੀ ਮੁਹੱਈਆ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਕੁਝ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਰਸਮਾਂ ਦਾ ਸਿਰਫ ਪਾਲਣ ਕਰਨਾ, ਭਾਵੇਂ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਹੋਵੇ, ਇਸ ਨੂੰ ਉਸ ਖਾਤੇ ਤੇ ਇਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਧਰਮ ਨਹੀਂ ਬਣਾਉਂਦਾ।

1.3 ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕਿ ਸਬਰੀਮਾਲਾ ਮੰਦਰ ਵਿਖੇ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਯਾਤਰੀ, ਜੋ ਭਗਵਾਨ ਅਯੱਪਾ ਦੇ ਭਗਤ ਹਨ, ਨੂੰ ਅਯੱਪਨਸ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਯ ਲਈ ਤੀਜੀ ਸ਼ਰਤ ਪੂਰੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕੋਈ ਵੀ ਪਛਾਣਿਆ ਗਿਆ ਗਰੁੱਪ ਅਯੱਪਨਸ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਹਰ ਹਿੰਦੂ ਭਗਤ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਭਗਵਾਨ ਅਯੱਪਾ ਲਈ ਹੋਰ ਮੰਦਰ ਵੀ ਹਨ ਅਤੇ ਕੋਈ ਵੀ ਅਜਿਹੀ ਮਨਾਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਕੋਈ ਵੀ ਪਛਾਣਿਆ ਗਿਆ ਪੰਥ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਸਬਰੀਮਾਲਾ ਮੰਦਰ ਇਕ ਜਨਤਕ ਧਾਰਮਿਕ ਦਾਨ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਕੋਈ ਵੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪਛਾਣਿਆ ਗਿਆ ਅਨੁਸਾਰੀ ਨਹੀਂ ਹਨ।

ਐਸ. ਪੀ. ਮਿੱਤਲ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ (1983) 1 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 51 : [1983] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 729; ਦ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਹਿੰਦੂ ਧਾਰਮਿਕ ਐਂਡੋਮੈਂਟਸ, ਮਦਰਾਸ ਬਨਾਮ ਸ਼੍ਰੀ ਲਕਸ਼ਮੀਂਦਰ ਤੀਰਥ ਸ੍ਵਾਮੀਨਾਰ ਆਫ ਸ਼੍ਰੀ ਸ਼ਿਰੂਰ ਮੱਠ [1954] ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1005 – ਆਧਾਰਿਤ।

ਨੱਲੋਰ ਮਾਰਥੰਡਮ ਵੇਲਲਾਰ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਕਮਿਸ਼ਨਰ, ਹਿੰਦੂ ਧਾਰਮਿਕ ਅਤੇ ਚੈਰੀਟੇਬਲ ਐਂਡੋਮੈਂਟ ਅਤੇ ਹੋਰ (2003) 10 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 712 : [2003] 1 ਸੁਪਲ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 920 – ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਦੇਵਸ੍ਵੋਮ ਬੋਰਡ ਖਿਲਾਫ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਲਾਗੂਤਾ

2.1 ਇਹ ਕਹਿੰਦਿਆਂ ਕਿ ਭਗਵਾਨ ਅਯੱਪਾ ਦੇ ਭਗਤ ਅਨੁਚਛੇਦ 26 ਦੇ ਅਰਥ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਨਹੀਂ ਬਣਾਉਂਦੇ ਅਤੇ ਸਬਰੀਮਾਲਾ ਮੰਦਰ ਇਸ ਤੱਥ ਦੁਆਰਾ ਇੱਕ ਜਨਤਕ ਮੰਦਰ ਹੈ ਕਿ ਟ੍ਰਾਵੰਕੋਰ ਕੋਚੀਨ ਹਿੰਦੂ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਐਕਟ, 1950 ਦੀ ਧਾਰਾ 15 ਇਸ ਉੱਤੇ ਸਿੱਧਾਂਤ, ਨਿਯੰਤਰਣ ਅਤੇ ਨਿਗਰਾਨੀ ਦੇ ਸਾਰੇ ਅਧਿਕਾਰ ਟ੍ਰਾਵੰਕੋਰ ਦੇਵਸ੍ਵੋਮ ਬੋਰਡ ਨੂੰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਕਿ, ਅਨੁਚਛੇਦ 12 ਦੇ ਅਰਥ ਵਿੱਚ 'ਹੋਰ ਅਧਿਕਾਰ' ਵਜੋਂ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਨਤੀਜਤਨ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਸਮੇਤ ਜੋ ਕਿ ਅਨੁਚਛੇਦ 25(1) ਅਧੀਨ ਗਾਰੰਟੀਡ ਹਨ, ਟ੍ਰਾਵੰਕੋਰ ਦੇਵਸ੍ਵੋਮ ਬੋਰਡ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸ਼ਾਮਲ ਦੇਵਸ੍ਵੋਮਸ ਖਿਲਾਫ ਲਾਗੂ ਹਨ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸਬਰੀਮਾਲਾ ਮੰਦਰ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ।

2.2 ਅਨੁਚਛੇਦ 25(1), 'ਸਾਰੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ' ਦੇ ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਿਆਂ, ਇਹ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਨੁਚਛੇਦ 25(1) ਵਿੱਚ ਖੁਦ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਦੇ ਅਧੀਨ, ਹਰੇਕ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਔਰਤਾਂ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ, ਜ਼ਮੀਰ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਅਤੇ ਧਰਮ ਨੂੰ ਖੁੱਲ੍ਹ ਕੇ ਮੰਨਣ, ਅਭਿਆਸ ਕਰਨ ਅਤੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਉਪਲਬਧ ਹੈ। ਇਹ ਸਮਝਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਨੁਚਛੇਦ 26 ਦਾ ਮੂਲ 'ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਸਥਾਨ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ' ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਦਾ ਦਾਵਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ। ਜਦਕਿ, ਅਨੁਚਛੇਦ 25(1) ਹਰ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਧਰਮ ਦੀ ਪ੍ਰੈਕਟਿਸ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪ੍ਰੈਕਟਿਸ ਦਾ ਕਾਰਜ, ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਧਾਰਮਿਕ ਪੂਜਾ, ਰਸਮਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਹੈ। ਅਨੁਚਛੇਦ 25(1) ਅਧੀਨ ਗਾਰੰਟੀਡ ਅਧਿਕਾਰ ਲਿੰਗ ਜਾਂ, ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਕੁਝ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਰੀਰਕ ਫੈਕਟਰਾਂ ਨਾਲ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਔਰਤਾਂ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਉਮਰ ਦੀ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਜਾਣ ਅਤੇ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਨ ਦਾ ਉਤਨਾ ਹੀ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ ਜਿੰਨਾ ਕਿ ਮਰਦਾਂ ਨੂੰ, ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ ਅਨੁਚਛੇਦ 25(1) ਅਧੀਨ ਗਾਰੰਟੀਡ ਧਰਮ ਨੂੰ ਖੁੱਲ੍ਹ ਕੇ ਅਭਿਆਸ ਕਰ ਸਕਣ। [ਪੈਰਾ 98, 99]

ਰੈਵ. ਸਟੈਨਿਸਲਾਸ ਬਨਾਮ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ (1977) 1 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 677 : [1977] 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 611; ਦ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਹਿੰਦੂ ਧਾਰਮਿਕ ਐਂਡੋਮੈਂਟਸ, ਮਦਰਾਸ ਬਨਾਮ ਸ਼੍ਰੀ ਲਕਸ਼ਮੀਂਦਰ ਤੀਰਥ ਸਵਾਮੀਨਾਰ ਆਫ ਸ਼੍ਰੀ ਸ਼ਿਰੂਰ ਮੁੱਟ [1954] ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1005 – ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

2.3 ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਧਾਰਮਿਕ ਸਥਾਨਾਂ 'ਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਤੋਂ ਰੋਕਣ ਦੀ ਪ੍ਰਥਾ ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਨੂੰ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨਾਲ ਅਮਲ ਵਿੱਚ ਲਿਆਉਣ ਅਤੇ ਭਗਵਾਨ ਅਯੱਪਾ ਵੱਲ ਆਪਣੀ ਭਗਤੀ ਪ੍ਰਗਟਾਉਣ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਔਰਤਾਂ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੂਜਾ ਕਰਨ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਗੰਭੀਰ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਘਟਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਅਨੁਚਛੇਦ 25(1) ਅਧੀਨ ਗਾਰੰਟੀਸ਼ੁਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਸਿਰਫ ਅੰਤਰ-ਧਰਮ ਸਮਾਨਤਾ ਬਾਰੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਬਲਕਿ ਇਹ ਅੰਤਰ-ਧਰਮ ਸਮਾਨਤਾ ਬਾਰੇ ਵੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਅਨੁਚਛੇਦ 25(1) ਅਧੀਨ ਧਰਮ ਦੀ ਪ੍ਰੈਕਟਿਸ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ, ਇਸਦੇ ਵਿਸ਼ਾਲ ਖਾਕੇ ਵਿੱਚ, ਇੱਕ ਗੈਰ-ਭੇਦਭਾਵਪੂਰਣ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਸਮਾਹਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਸਮਾਨ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸਾਰੇ ਉਮਰ ਦੇ ਗਰੁੱਪਾਂ ਦੇ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ, ਜੋ ਇੱਕੋ ਧਰਮ ਨੂੰ ਮੰਨਦੇ ਹਨ, ਉਪਲਬਧ ਹੈ। [ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ 1011](657-ਸੀ-ਈ]

ਨਰ ਹਰੀ ਸ਼ਾਸਤਰੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਸ਼੍ਰੀ ਬਦਰੀਨਾਥ ਮੰਦਰ ਕਮੇਟੀ ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1952 ਐਸ.ਸੀ. 245 : 1952 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 849; ਆਚਾਰਿਆ ਜਗਦੀਸ਼ਵਰਾਨੰਦ ਅਵਧੂਤ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਆਫ ਪੁਲਿਸ, ਕੋਲਕਾਤਾ (1983) 4 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 522 : [1984] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 447 – ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

2.4 ਕੇਰਲਾ ਹਿੰਦੂ ਪਬਲਿਕ ਵਰਸ਼ਿਪ (ਐਂਟਰੀ ਆਥੋਰਾਈਜੇਸ਼ਨ) ਰੂਲਜ਼, 1965 ਦੇ ਨਿਯਮ 3(ਬੀ) ਵਿੱਚ, ਜੋ ਕਿ 1965 ਦੇ ਐਕਟ ਦੇ ਅਧੀਨ ਬਣਾਏ ਗਏ ਹਨ, 10 ਤੋਂ 50 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਦੀ ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਦੀ ਬਾਹਰਲੀ ਰੋਕ ਨੂੰ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਆਪਣੇ ਧਾਰਮਿਕ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨੂੰ ਅਮਲ ਵਿੱਚ ਲਿਆਉਣ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਅਨੁਚਛੇਦ 25(1) ਅਧੀਨ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰ ਇੱਕ ਮੁਰਦਾ ਅਖਰ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਾਫ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਭਗਤ, ਚਾਹੇ ਉਹ ਕੋਈ ਵੀ ਲਿੰਗ ਜਾਂ ਉਮਰ ਦੇ ਗਰੁੱਪ ਦੇ ਹੋਣ, ਜੇਕਰ ਉਹ ਹਿੰਦੂ ਹਨ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਜਾਤ ਦੇ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਖੋਜ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਨ ਅਤੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰਨ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਔਰਤਾਂ ਵੀ ਹਿੰਦੂ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਸਬਰੀਮਾਲਾ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਭਗਵਾਨ ਅਯੱਪਾ ਦੇ ਭਗਤਾਂ ਵਜੋਂ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅਰਦਾਸ ਕਰਨ ਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ 'ਤੇ ਨਾ ਤਾਂ ਕੋਈ

ਵਿਆਵਹਾਰਿਕ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕੋਈ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸੀਮਾ ਹੈ। ਇਹ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਉਮਰ ਦੇ ਗਰੁੱਪ ਦੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਦੇਣ ਨਾਲ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਜਾਂ ਜਨਤਕ ਵਿਵਸਥਾ, ਨੈਤਿਕਤਾ, ਸਿਹਤ ਜਾਂ, ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਭਾਗ III ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹੋਰ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਲਈ ਖਤਰਨਾਕ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਉਣ ਦਾ ਕੋਈ ਜਾਇਜ਼ ਆਧਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਉਹ ਸਿਧਾਂਤ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਅਨੁਚਛੇਦ 25(1) ਅਧੀਨ ਗਾਰੰਟੀਸ਼ੁਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਅਧੀਨ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। [ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ 1014](658-ਐਫ-ਐਚ; 659-ਏ-ਬੀ]

2.5 ਅਨੁਚਛੇਦ 25(1) ਵਿੱਚ ਆਉਣ ਵਾਲੇ 'ਨੈਤਿਕਤਾ' ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਇੱਕ ਸੰਕੀਰਣ ਲੈਂਸ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਵੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਤਾਂ ਜੋ ਇਸ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਨੂੰ ਸੀਮਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਹੋਵੇ, ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਰਿਪੋਰਟਸ

ਨੈਤਿਕਤਾ ਦੀ ਇੱਕ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਜੋ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ, ਭਾਗ ਜਾਂ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਨੂੰ ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਅਰਥ ਸਮਝ ਆ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ 'ਨੈਤਿਕਤਾ' ਦਾ ਸ਼ਬਦ ਸਵਾਭਾਵਿਕ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਨੈਤਿਕਤਾ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜੋ ਵੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਅੰਤਤਃ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਉਹ ਇਸ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਨੈਤਿਕਤਾ ਦੇ ਸਿਦਾਂਤਾਂ ਅਤੇ ਮੂਲ ਸਿਦਾਂਤਾਂ ਦੇ ਅਨੁਰੂਪ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜੋ ਸੰਵਿਧਾਨ ਤੋਂ ਸਮਰਥਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 106]

ਮਨੇਜ ਨਰੂਲਾ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ (2014) 9 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 1 : [2014] 9 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 965; ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਬਨਾਮ ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਹੋਰ (2018) 8 ਸਕੇਲ 72; ਨਵਤੇਜ ਸਿੰਘ ਜੌਹਰ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ (2018) 10 ਸਕੇਲ 386 – ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

2.6 ਅਨੁਚਛੇਦ 25(1) ਅਧੀਨ ਗਾਰੰਟੀਸ਼ੁਦਾ ਅਧਿਕਾਰ, ਖੁਦ ਅਨੁਚਛੇਦ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੁਆਰਾ, ਜਨਤਕ ਵਿਵਸਥਾ, ਨੈਤਿਕਤਾ, ਸਿਹਤ ਅਤੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਭਾਗ III ਦੇ ਹੋਰ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਤਿੰਨੋਂ ਸ਼ਬਦ, ਅਰਥਾਤ ਵਿਵਸਥਾ, ਨੈਤਿਕਤਾ ਅਤੇ ਸਿਹਤ ਨੂੰ 'ਜਨਤਕ' ਸ਼ਬਦ ਦੁਆਰਾ ਯੋਗ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਨਾ ਤਾਂ ਜਨਤਕ ਵਿਵਸਥਾ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਜਨਤਕ ਸਿਹਤ ਨੂੰ 10 ਤੋਂ 50 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਦੇ ਮਹਿਲਾ ਭਗਤਾਂ ਨੂੰ ਸਬਰੀਮਾਲਾ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਅਰਦਾਸਾਂ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦੇਣ ਨਾਲ ਖਤਰੇ ਵਿੱਚ ਪੈ ਜਾਵੇਗੀ। ਜਨਤਕ ਨੈਤਿਕਤਾ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਚੂੰਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਬਾਹਰੀ ਬਲ ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਲੋਕਾਂ 'ਤੇ ਥੋਪਿਆ ਨਹੀਂ ਗਿਆ ਸੀ ਬਲਕਿ ਇਸਨੂੰ ਇਸ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਅਪਣਾਇਆ ਅਤੇ ਦਿੱਤਾ ਸੀ, ਜਨਤਕ ਨੈਤਿਕਤਾ ਦੀ ਸ਼ਰਤ ਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਨੈਤਿਕਤਾ ਦੇ ਸਮਾਨਾਰਥੀ ਵਜੋਂ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਸਮਝਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜਨਤਕ ਵਿਵਸਥਾ, ਨੈਤਿਕਤਾ ਅਤੇ ਸਿਹਤ ਦੇ ਨੋਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਧਰਮ ਨੂੰ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨਾਲ ਅਭਿਆਸ ਕਰਨ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨੂੰ ਸੀਮਿਤ ਕਰਨ ਅਤੇ 10 ਤੋਂ 50 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਦੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਖਿਲਾਫ ਭੇਦਭਾਵ ਕਰਨ ਲਈ ਰੰਗੀਨ ਜਾਂਚ ਵਜੋਂ ਵਰਤੋਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਕਿਉਂਕਿ ਜਨਤਕ ਨੈਤਿਕਤਾ ਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਨੈਤਿਕਤਾ ਦੇ ਅੱਗੇ ਝੁਕਣਾ ਪਵੇਗਾ। [ਪੈਰਾ 110, 111]

ਕੀ ਬਾਹਰੀ ਅਭਿਆਸ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਇੱਕ ਜ਼ਰੂਰੀ ਅਭਿਆਸ ਹੈ

3.1 ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵੀ ਉਮਰ ਦੀ ਔਰਤਾਂ ਦਾ ਬਾਹਰੀਕਰਨ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਦਾ ਇੱਕ ਜ਼ਰੂਰੀ ਅਭਿਆਸ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਲਟਾ, ਇਹ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਦਾ ਇੱਕ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹਿੱਸਾ ਹੈ ਕਿ ਹਿੰਦੂ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਭਗਤਾਂ ਅਤੇ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰੀਆਂ ਵਜੋਂ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਉਹ ਆਪਣੀਆਂ ਅਰਦਾਸਾਂ ਦੇਵਤਾ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ। ਕਿਸੇ ਵੀ

ਸਕ੍ਰਿਪਟਰਲ ਜਾਂ ਟੈਕਸਟੂਅਲ ਸਬੂਤ ਦੀ ਗੈਰ-ਮੌਜੂਦਗੀ ਵਿੱਚ, ਸਬਰੀਮਾਲਾ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਅਨੁਸਰੀ ਜਾਂਦੀ ਬਾਹਰੀਕਰਨ ਪ੍ਰਥਾ ਨੂੰ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਦੇ ਇੱਕ ਜ਼ਰੂਰੀ ਅਭਿਆਸ ਦਾ ਦਰਜਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਸਬਰੀਮਾਲਾ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਅਰਦਾਸਾਂ ਲਈ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦੇ ਕੇ, ਇਹ ਕਲਪਨਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਕਿ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਦੀ ਕੁਦਰਤ ਕਿਸੇ ਵੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਮੌਲਿਕ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਬਦਲ ਜਾਵੇਗੀ ਜਾਂ ਬਦਲੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਇਸ ਲਈ, ਬਾਹਰੀਕਰਨ ਪ੍ਰਥਾ, ਜਿਸ ਨੂੰ 1965 ਦੇ ਐਕਟ ਦੇ ਗੁਣ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਏ ਗਏ ਰੂਲ 3(b) ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਅਧੀਨ ਵਿਧਾਨ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਮਿਲਿਆ ਹੈ, ਨਾ ਤਾਂ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਦਾ ਇੱਕ ਜ਼ਰੂਰੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਇੱਕ ਅਭਿੰਨ ਹਿੱਸਾ ਹੈ ਬਿਨਾਂ ਜਿਸ ਦੇ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ, ਜਿਸ ਦੇ ਭਗਤ ਭਗਵਾਨ ਅਯੱਪਾ ਹਨ, ਜਿਵਿਤ ਨਹੀਂ ਰਹੇਗਾ। [ਪੈਰਾ 122-123]

3.2 ਕੋਈ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਹਿ ਸਕਦਾ ਕਿ ਕਿਸੇ ਦੇ ਧਰਮ ਦਾ ਮੌਲਿਕ ਹਿੱਸਾ ਜਾਂ ਅਮਲ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਮਿਤੀ ਜਾਂ ਘਟਨਾ ਨਾਲ ਬਦਲ ਗਿਆ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਬਦਲਣਯੋਗ ਹਿੱਸੇ ਜਾਂ ਅਮਲ ਨਿਸਚਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਧਰਮ ਦੇ 'ਕੋਰ' ਨਹੀਂ ਹਨ ਜਿਥੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਆਧਾਰਿਤ ਹੈ ਅਤੇ ਧਰਮ ਉਸ ਉੱਤੇ ਸਥਾਪਿਤ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਗੈਰ-ਮੌਲਿਕ ਹਿੱਸੇ ਜਾਂ ਅਮਲਾਂ ਦੇ ਸਜਾਵਟੀ ਤੱਤ ਵਜੋਂ ਹੀ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 124]

3.3 ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਅਮਲ ਸਮੇਂ ਦੇ ਨਾਲ ਬਦਲਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਅਜਿਹੇ ਅਮਲ ਨੂੰ ਉਸ ਕੋਰ ਵਜੋਂ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਜਿਸ ਉੱਤੇ ਇੱਕ ਧਰਮ ਸਥਾਪਿਤ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਅਮਲ ਨੂੰ ਮੌਲਿਕ ਅਮਲ ਦਾ ਦਰਜਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਉਸ ਵਿੱਚ ਅਣਛੇਡੀ ਨਿਰੰਤਰਤਾ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਐਸ. ਮਹੇਂਦਰਨ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਤੋਂ ਇਹ ਵੀ ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਦੇਵਾਸੋਮ ਬੋਰਡ ਨੇ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਅੱਗੇ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ 10 ਤੋਂ 50 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਦੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਹਰ ਮਹੀਨੇ ਪੰਜ ਦਿਨਾਂ ਲਈ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦੀਆਂ ਸਨ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਚਾਵਲ ਖਿਲਾਉਣ ਦੀ ਰਸਮ ਲਈ ਪੂਜਾ ਕਰਦੀਆਂ ਸਨ। ਦੇਵਾਸੋਮ ਬੋਰਡ ਨੇ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਅੱਗੇ ਇਹ ਵੀ ਮੌਕਾ ਲਿਆ ਸੀ ਕਿ ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਐਂਟਰੀ ਉੱਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਕੇਵਲ ਮੰਡਲਮ, ਮਕਾਰਿਅਕੁ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਨੂ ਦਿਨਾਂ ਦੌਰਾਨ ਹੀ ਸੀ। ਸਵਾਲ ਵਿੱਚ ਵਿਵਾਦਿਤ ਬਹਿਸਕਾਰੀ ਅਮਲ ਇੱਕ 'ਰਿਵਾਜ ਨਾਲ ਕੁਝ ਵਿਚਲਣਾਂ' ਵਜੋਂ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ 1950 ਵਿੱਚ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਪਾਸ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਹਰ ਉਮਰ ਦੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਚਾਵਲ ਖਿਲਾਉਣ ਦੀ ਰਸਮ ਲਈ ਸਬਰੀਮਾਲਾ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦੀਆਂ ਸਨ। ਇਸ ਲਈ, ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਬਰੀਮਾਲਾ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਅਪਣਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਬਹਿਸਕਾਰੀ ਅਮਲ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਨਿਰੰਤਰਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਨੂੰ ਮੌਲਿਕ ਅਮਲ ਵਜੋਂ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। [ਪੈਰਾਸ 125, 126][666-A-D] 3.4 ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਦੂਜੇ ਆਨੰਦ ਮਾਰਗ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਰੱਖੇ ਗਏ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਸਬਰੀਮਾਲਾ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਅਪਣਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਬਹਿਸਕਾਰੀ ਅਮਲ ਨੂੰ ਅਜਿਹੇ ਅਮਲ ਵਜੋਂ ਨਾਮਜ਼ਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਜਿਸ ਦੀ ਅਣਦੇਖੀ ਨਾਲ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਦੀ ਕੁਦਰਤ ਬਦਲ ਜਾਵੇਗੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਬਹਿਸਕਾਰੀ ਅਮਲ ਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਰੁਕਾਵਟ ਦੀ ਨਿਰੰਤਰਤਾ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਦੇਵਾਸੋਮ ਬੋਰਡ ਨੇ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਅੱਗੇ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ 10 ਤੋਂ 50 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਦੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਹਰ ਮਹੀਨੇ ਪੰਜ ਦਿਨਾਂ ਲਈ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦੀਆਂ ਸਨ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਚਾਵਲ ਖਿਲਾਉਣ ਦੀ ਰਸਮ ਲਈ ਪੂਜਾ ਕਰਦੀਆਂ ਸਨ।

ਜਗਦੀਸ਼ਵਰਾਨੰਦ ਅਵਧੂਤ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਆਚਾਰਯ ਜਗਦੀਸ਼ਵਰਾਨੰਦ ਅਵਧੂਤ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ (2004) 12 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 770 : [2004] 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1019 – ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਐਸ. ਮਹੇਂਦਰਨ ਬਨਾਮ ਸੈਕਰੇਟਰੀ, ਤ੍ਰਾਵਣਕੋਰ ਦੇਵਸੋਮ ਬੋਰਡ, ਤਿਰੁਵਨੰਤਪੁਰਮ ਅਤੇ ਹੋਰ ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1993 ਕੇਰਲਾ 42 – ਮਨਜ਼ੂਰੀ।

ਜੈਨ ਵੱਲਾਮੈਟਮ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ (2003) 6 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 611 : [2003] 1 ਸੁਪਲ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 638; ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਹਿੰਦੂ ਧਾਰਮਿਕ ਏਂਡੋਮੈਂਟਸ, ਮਦਰਾਸ ਬਨਾਮ ਸ਼੍ਰੀ ਲਕਸ਼ਮੀਂਦਰ ਤੀਰਥ ਸਵਾਮੀਆਰ ਆਫ ਸ਼੍ਰੀ ਸ਼ਿਰੂਰ ਮੁੱਟ [1954] ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1005; ਮੋਹਦ. ਹਨੀਫ ਕੁਰੈਸ਼ੀ ਬਨਾਮ ਬਿਹਾਰ ਰਾਜ ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1958 ਐਸ.ਸੀ. 731 : [1959] ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 629; ਪੱਛਮੀ ਬੰਗਾਲ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਆਸ਼ੁਤੋਸ਼ ਲਾਹਿੜੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1995 ਐਸ.ਸੀ. 464 : [1995] 5 ਸੁਪਲ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 553; ਦੁਲਾਲ ਚੰਦਰ ਸਿਰਕਾਰ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਸੈਯਦ ਹਸੀਬ ਅਲੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1961 ਐਸ.ਸੀ. 1402 : 1962 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 833; ਐਨ. ਅਦਿਤਯਾਨ ਬਨਾਮ ਤ੍ਰਾਵਣਕੋਰ ਦੇਵਸੋਮ ਬੋਰਡ ਅਤੇ ਹੋਰ (2002) 8 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 106 : [2002] 3 ਸੁਪਲ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 76; ਆਚਾਰਯ ਜਗਦੀਸ਼ਵਰਾਨੰਦ ਅਵਧੂਤ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਪੁਲਿਸ ਕਮਿਸ਼ਨਰ, ਕੋਲਕਾਤਾ (1983) 4 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 522 : [1984] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 447 – ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਫ੍ਰੀ ਚਰਚ ਆਫ ਸਕਾਟਲੈਂਡ ਬਨਾਮ ਓਵਰਟਾਉਨ (1904) ਏ.ਸੀ. 515 – ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

1965 ਐਕਟ ਅਤੇ ਨਿਯਮ 3(ਬੀ) ਦਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ

4.1 ਜਿਵੇਂ ਕਿ 1965 ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 2(ਅ) ਅਨੁਸਾਰ, ਸ਼ਬਦ 'ਹਿੰਦੂ' ਵਿੱਚ ਉਹ ਵਿਅਕਤੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ ਜੋ ਬੌਧ, ਸਿੱਖ ਜਾਂ ਜੈਨ ਧਰਮ ਨੂੰ ਮੰਨਦਾ ਹੈ।

'ਵਿਅਕਤੀ' ਸ਼ਬਦ ਜੋ ਉਥੇ ਆਇਆ ਹੈ, ਤਰਕ ਦੇ ਸਾਫ ਅਤੇ ਸਧਾਰਨ ਕਾਰਨ ਕਾਰਨ, ਸਾਰੇ ਲਿੰਗਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਧਾਰਾ (ਸੀ) 'ਸੈਕਸ਼ਨ ਜਾਂ ਕਲਾਸ' ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਭਾਜਨ, ਉਪ-ਵਿਭਾਜਨ, ਜਾਤੀ, ਸੰਪ੍ਰਦਾਯ ਜਾਂ ਧਰਮ ਦੇ ਨਾਮ ਨਾਲ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸੈਕਸ਼ਨ ਜਾਂ ਕਲਾਸ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਕਿਤੇ ਵੀ ਇਸ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਮਰਦ ਵਿਭਾਜਨ, ਉਪ-ਵਿਭਾਜਨ, ਜਾਤੀ ਆਦਿ ਤੱਕ ਸੀਮਿਤ ਹੋਣ ਦਾ ਸੁਝਾਅ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੀ।

4.2 ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 3 ਇੱਕ ਨਾਨ-ਓਬਸਟੈਂਟੇ ਕਲਾਜ਼ ਹੈ ਜੋ ਐਲਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਹਿੰਦੂਆਂ ਲਈ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸੈਕਸ਼ਨ ਜਾਂ ਕਲਾਸ ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਹਰ ਪਬਲਿਕ ਪੂਜਾ ਸਥਾਨ ਸਾਰੇ ਸੈਕਸ਼ਨਾਂ ਅਤੇ ਕਲਾਸਾਂ ਦੇ ਹਿੰਦੂਆਂ ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਕੋਈ ਵੀ ਹਿੰਦੂ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਸੈਕਸ਼ਨ ਜਾਂ ਕਲਾਸ ਦਾ, ਅਜਿਹੇ ਪਬਲਿਕ ਪੂਜਾ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਦਾਖਲ ਹੋਣ ਤੋਂ, ਪੂਜਾ ਕਰਨ ਤੋਂ, ਅਰਦਾਸ ਕਰਨ ਤੋਂ ਜਾਂ ਅਜਿਹੇ ਪਬਲਿਕ ਪੂਜਾ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਕੋਈ ਵੀ ਧਾਰਮਿਕ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਰੋਕਿਆ, ਅਵਰੋਧਿਤ ਜਾਂ ਨਿਰੁਤਸਾਹਿਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਕੋਈ ਹੋਰ ਹਿੰਦੂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸੈਕਸ਼ਨ ਜਾਂ ਕਲਾਸ ਦਾ ਹੋਵੇ, ਦਾਖਲ ਹੋਣ, ਪੂਜਾ ਕਰਨ, ਅਰਦਾਸ ਕਰਨ ਜਾਂ ਕਰਨ ਲਈ ਯੋਗ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਧਾਰਾ 3 ਦੀ ਸਾਵਧਾਨੀਪੂਰਵਕ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੇਰਲ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਪਬਲਿਕ ਪੂਜਾ ਸਥਾਨ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਰੋਧੀ ਕਾਨੂੰਨ, ਰਿਵਾਜ, ਵਰਤੋਂ ਜਾਂ ਸਾਧਨ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਜਿਸ ਦਾ ਅਸਰ ਕਿਸੇ ਅਜਿਹੇ ਕਾਨੂੰਨ ਜਾਂ ਕੋਰਟ ਦੇ ਕਿਸੇ ਫੈਸਲੇ ਜਾਂ ਆਦੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ ਹੋਵੇ, ਸਾਰੇ ਸੈਕਸ਼ਨਾਂ ਅਤੇ ਕਲਾਸਾਂ ਦੇ ਹਿੰਦੂਆਂ ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਹੋਣਗੇ। 'ਸੈਕਸ਼ਨ ਜਾਂ ਕਲਾਸ' ਅਤੇ 'ਹਿੰਦੂ' ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 3 ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ 2(ਏ) ਅਤੇ 2(ਸੀ) ਧਾਰਾਵਾਂ ਤੋਂ ਲਿਆਂਦਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਸਾਰੇ ਲਿੰਗਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਬਸ਼ਰਤੇ ਉਹ ਹਿੰਦੂ ਹੋਣ। ਧਾਰਾ 3 ਅਧੀਨ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਇਸ ਦੇ ਨਾਨ-ਓਬਸਟੈਂਟੇ ਸੁਭਾਵ ਕਾਰਨ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਾਨੂੰਨ, ਰਿਵਾਜ ਜਾਂ ਵਰਤੋਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

4.3 ਧਾਰਾ 3 ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਨੂੰ ਇਹ ਸੁਝਾਵ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜੇਕਰ ਪਬਲਿਕ ਪੂਜਾ ਸਥਾਨ ਕਿਸੇ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਯ ਜਾਂ ਸੈਕਸ਼ਨ ਦੇ ਲਾਭ ਲਈ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਤਾਂ ਧਾਰਾ 3 ਅਧੀਨ ਵਾਰੰਟ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਧਿਕਾਰ ਉਸ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਯ ਜਾਂ ਸੈਕਸ਼ਨ ਦੇ ਧਾਰਮਿਕ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੀ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨਾਲ ਅਧੀਨ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਕਹਿੰਦਿਆਂ ਕਿ ਭਗਵਾਨ ਅਯੱਪਾ ਦੇ ਭਗਤ ਅਤੇ ਅਨੁਯਾਈ ਕੋਈ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਯ ਨਹੀਂ ਬਣਾਉਂਦੇ ਅਤੇ, ਇਸ ਲਈ, ਧਾਰਾ 3 ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਨੂੰ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ।

4.4 ਇਸ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 3 ਅਧੀਨ ਸਥਾਪਿਤ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਅਤੇ ਗੰਭੀਰਤਾ, ਜੋ ਸਾਰੇ ਸੈਕਸ਼ਨਾਂ ਅਤੇ ਕਲਾਸਾਂ ਦੇ ਹਿੰਦੂਆਂ ਲਈ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਔਰਤਾਂ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ, ਇਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਸਪਸ਼ਟ ਅਤੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਨੂੰ 1965 ਦੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 5 ਅਧੀਨ ਦੰਡਨੀਯ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਧਾਰਾ 4 ਕੇਰਲ ਵਿੱਚ ਪਬਲਿਕ ਪੂਜਾ ਸਥਾਨਾਂ ਦੇ ਆਦਰ ਅਤੇ ਸ਼ਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਅਤੇ ਰੀਤੀ-ਰਿਵਾਜਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਲਈ ਨਿਯਮ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਧਾਰਾ 4 ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਧਾਰਾ 4(1) ਨੂੰ ਅਪਵਾਦ ਦੇਣ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜੋ ਇੱਕ ਉਦਾਹਰਣ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਅਪਵਾਦ ਨਿਯਮ ਨਾਲੋਂ ਵੱਧ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਹੈ। ਧਾਰਾ 4 ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ, ਬਹੁਤ ਸਾਫ ਅਤੇ ਸਧਾਰਨ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਦੱਸਦੀ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 4(1) ਅਧੀਨ ਬਣਾਏ ਗਏ ਨਿਯਮ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹਿੰਦੂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਭੇਦਭਾਵ ਨਹੀਂ ਕਰਨਗੇ ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਉਹ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਸੈਕਸ਼ਨ ਜਾਂ ਕਲਾਸ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਸੈਕਸ਼ਨ ਜਾਂ ਕਲਾਸ ਵਿੱਚ ਸਾਰੀਆਂ ਉਮਰ ਦੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ, ਕਿ

ਬ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਤੱਥ ਕਿ ਇਹ ਉਲੰਘਣਾ 1965 ਦੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 5 ਅਧੀਨ ਦੰਡਨੀਯ ਬਣਾਈ ਗਈ ਹੈ। ਧਾਰਾ 4 ਕੇਰਲਾ ਵਿੱਚ ਜਨਤਕ ਪੂਜਾ ਸਥਾਨਾਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਵਿਧੀ ਅਤੇ ਰਸਮਾਂ ਦੀ ਅਦਾਇਗੀ ਅਤੇ ਵਿਵਸਥਾ ਅਤੇ ਮਰਿਆਦਾ ਦੀ ਬਣਤਰ ਲਈ ਨਿਯਮ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਧਾਰਾ 4 ਦੀ ਪ੍ਰੋਵਿਜੋ ਧਾਰਾ 4(1) ਨੂੰ ਇੱਕ ਅਪਵਾਦ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਇੱਕ ਉਦਾਹਰਣ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਅਪਵਾਦ ਨਿਯਮ ਨਾਲੋਂ ਵੱਧ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਹੈ। ਧਾਰਾ 4 ਦੀ ਪ੍ਰੋਵਿਜੋ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਬਹੁਤ ਸਾਫ ਅਤੇ ਸਧਾਰਨ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 4(1) ਅਧੀਨ ਬਣਾਏ ਗਏ ਨਿਯਮ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹਿੰਦੂ ਖਿਲਾਫ ਭੇਦਭਾਵ ਨਹੀਂ ਕਰਨਗੇ ਜੇ ਉਹ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਸੈਕਸ਼ਨ ਜਾਂ ਵਰਗ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹੈ। ਕੋਈ ਖਾਸ ਸੈਕਸ਼ਨ ਜਾਂ ਵਰਗ ਵਿੱਚ ਸਾਰੀਆਂ ਉਮਰ ਦੇ ਗਰੁੱਪਾਂ ਦੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ, ਕਿਉਂਕਿ ਕਿਸੇ ਵੀ ਉਮਰ ਦੇ ਗਰੁੱਪ ਦੀਆਂ ਹਿੰਦੂ ਔਰਤਾਂ ਵੀ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੇ ਇੱਕ ਵਰਗ ਜਾਂ ਸੈਕਸ਼ਨ ਨੂੰ ਬਣਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ।

ਸੀ

4.5 ਕਾਨੂੰਨ ਇਸ ਬਿੰਦੂ ਤੇ ਸੁਥਰਾ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਕਾਨੂੰਨ ਅਧੀਨ ਨਿਯਮ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਸ਼ਕਤੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਵਿੱਚ ਹੀ ਵਰਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਉਲੰਘਣ ਦੀ ਕੋਈ ਵੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਬਾਹਰੀ ਅਭਿਆਸ, ਜਿਸ ਨੂੰ 1965 ਦੇ ਐਕਟ ਦੇ ਤਹਿਤ ਬਣਾਏ ਗਏ ਇੱਕ ਅਧੀਨ ਵਿਧਾਨ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਰੂਲ 3(b) ਦੀ ਪਿੱਠ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਨਾ ਤੋ ਧਰਮ ਦਾ ਅਨਿਵਾਰਿਆ ਅੰਗ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਮੁੱਖ ਅੰਗ ਹੈ। ਰੂਲ 3(b) ਦੀ ਇੱਕ ਸਰਸਰੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਇਹ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਧਾਰਾ 3 ਅਤੇ ਧਾਰਾ 4 ਦੋਨੋਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਹੈ, ਕਾਰਨ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 3 ਇੱਕ ਗੈਰ-ਅਡਿੱਕ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਹੈ ਜੋ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ ਤੇ ਬਿਆਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹਰ ਜਨਤਕ ਪੂਜਾ ਸਥਾਨ ਸਾਰੇ ਵਰਗਾਂ ਅਤੇ ਸੈਕਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਹਿੰਦੂਆਂ ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਹੋਵੇਗਾ, ਔਰਤਾਂ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਹਨ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਰਿਵਾਜ ਜਾਂ ਪ੍ਰਥਾ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਰੂਲ 3(b) ਧਾਰਾ 4 ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਵੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਧਾਰਾ 4(1) ਦੀ ਪ੍ਰੋਵਿਜੋ ਇੱਕ

ਅਪਵਾਦ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਅਸਰ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 4(1) ਅਧੀਨ ਬਣਾਏ ਗਏ ਨਿਯਮ/ਕਾਨੂੰਨ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹਿੰਦੂ ਖਿਲਾਫ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਭੇਦਭਾਵ ਨਹੀਂ ਕਰਨਗੇ, ਜੇ ਉਹ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਸੈਕਸ਼ਨ ਜਾਂ ਵਰਗ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹੈ।

ਐਫ

ਜੀ ਭਾਰਤ ਸੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਐਸ. ਸ੍ਰੀਨਿਵਾਸਨ (2012) 7 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 683: (2012) 6 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 34; ਜਨਰਲ ਅਫਸਰ ਕਮਾਂਡਿੰਗ-ਇਨ-ਚੀਫ 1 / 2 / 3 / ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 684; ਚੰਦਰ ਲਾਲ ਬੈਰਾ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਐਚ.ਪੀ. ਦੀ ਰਾਜ ਐਆਰ 2000 ਐਸ.ਸੀ. 1069: [2001] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਜੇ. 1054; ਗਲੋਬਲ ਐਨਰਜੀ ਲਿਮਿਟੇਡ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਕੇਂਦਰੀ ਬਿਜਲੀ ਨਿਯਾਮਕ ਕਮਿਸ਼ਨ (2009) 15 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 570 ਭਾਰਤੀ ਯੰਗ ਲਾਇਅਰਜ਼ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਕੇਰਲਾ ਦੀ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ (2011) 10 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 689; ਸਰਦਾਰ ਸੈਯਦਨਾ ਤਾਹਿਰ ਸੈਫੁੱਦੀਨ ਸਾਹਿਬ ਬਨਾਮ ਬੰਬਈ ਦੀ ਰਾਜ [1962] ਸੁਪਲ. 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 496; ਰਾਜਾ ਬੀਰਾ ਕਿਸ਼ੋਰ ਦੇਬ ਬਨਾਮ ਉੜੀਸਾ ਦੀ ਰਾਜ (1964) 7 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 32; ਸ਼ਾਸਤਰੀ ਯਜਨਪੁਰੁਸ਼ਾਦਜੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਮੁਲਦਾਸ ਭੁੰਡਰਦਾਸ ਵੈਸ਼ਯਾ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ (1966) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 242 ; ਦੁਰਗਾਹ ਕਮੇਟੀ, ਅਜਮੇਰ ਬਨਾਮ ਸੈਯਦ ਹੁਸੈਨ ਅਲੀ (1962) 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 383; ਸ੍ਰੀ ਵੈਂਕਟਰਮਾਣਾ ਦੇਵਰੂ ਬਨਾਮ ਮੈਸੂਰ ਦੀ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ [1958] ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 895; ਦੀਪਕ ਸਿੱਬਲ ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ (1989) 2 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 145 ; [1989] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 689; ਸ਼ਾਸਤਰੀ ਯਜਨਪੁਰੁਸ਼ਾਦਜੀ ਬਨਾਮ ਮੁਲਦਾਸ ਬਰੁਦਾਰਦਾਸ ਵੈਸ਼ਯਾ ਅਤੇ ਹੋਰ (1966) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 242 ; ਤਿਲਕਾਯਤ ਸ਼੍ਰੀ ਗੋਵਿੰਦਲਾਲਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਬਨਾਮ ਰਾਜਸਥਾਨ ਦੀ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ (1997) 6 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 241 ; [1997] 3 ਸੁਪਲ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 404; ਸੇਸ਼ੰਮਲ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਤਮਿਲਨਾਡੂ ਦੀ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ (197

ਪ੍ਰਤੀ ਆਰ.ਐਫ. ਨਰੀਮਨ, ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ (ਸਹਿਮਤ):

10 ਤੋਂ 50 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਦੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਸਬਰੀਮਾਲਾ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋਣ ਤੋਂ ਰੋਕਣ ਦੀ ਰਵਾਇਤ ਜਾਂ ਪ੍ਰਥਾ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚ੍ਛੇਦ 25(1) ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਕੇਰਲ ਹਿੰਦੂ ਪਬਲਿਕ ਵਰਸ਼ਿਪ (ਐਂਟਰੀ ਦੀ ਅਧਿਕਾਰਤਾ) ਐਕਟ, 1965 ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚ੍ਛੇਦ 25(2)(ਬੀ) ਅਧੀਨ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ; ਅਤੇ ਕੇਰਲ ਹਿੰਦੂ ਪਬਲਿਕ ਵਰਸ਼ਿਪ (ਐਂਟਰੀ ਦੀ ਅਧਿਕਾਰਤਾ) ਨਿਯਮ, 1965 ਦਾ ਨਿਯਮ 3(ਬੀ) ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚ੍ਛੇਦ 25(1) ਅਤੇ ਅਨੁਚ੍ਛੇਦ 15(1) ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਨ ਕਾਰਨ ਅਸੰਵਿਧਾਨਿਕ ਹੈ।

2.1 ਸੰਵਿਧਾਨ ਦਾ ਅਨੁਚ੍ਛੇਦ 25 "ਸਾਰੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ" ਦੇ ਹੱਕ ਵਜੋਂ ਇੱਕ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਮਾਨਤਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਕੁਦਰਤੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹੈ। ਇਹ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਰੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਇਸ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਧਾਰਮਿਕ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦਾ ਹਰ ਮੈਂਬਰ ਧਰਮ ਦੀ ਪ੍ਰੈਕਟਿਸ ਕਰਨ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਉਹ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਸਹ-ਧਰਮੀਆਂ ਦੇ ਇਸੇ ਹੱਕ ਨੂੰ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਦਖਲ ਨਾ ਦੇਵੇ। ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਸਮਗਰੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਪ੍ਰਸਤਾਵਨਾ ਵਿੱਚ ਕਹੇ ਗਏ "ਵਿਚਾਰ, ਵਿਸ਼ਵਾਸ, ਧਰਮ ਅਤੇ ਪੂਜਾ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ" ਨੂੰ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਸਾਰੇ ਵਿਅਕਤੀ ਜਮੀਰ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਅਤੇ ਧਰਮ ਨੂੰ ਖੁੱਲ੍ਹ ਕੇ ਮੰਨਣ, ਅਮਲ ਕਰਨ ਅਤੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਨ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਹਨ। ਧਰਮ ਨੂੰ ਮੰਨਣ, ਅਮਲ ਕਰਨ ਅਤੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਹੱਕ ਵਿਚਾਰ, ਵਿਸ਼ਵਾਸ, ਧਰਮ ਅਤੇ ਪੂਜਾ ਦੇ ਅਗਾਊ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਾਰੇ ਕੰਮਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰੇਗਾ। ਹੱਕ ਦੀ ਸਮਗਰੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ

"ਧਰਮ" ਸ਼ਬਦ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਜਾਂ ਭਾਈਚਾਰਿਆਂ ਦੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸਾਂ ਜਾਂ ਸਿੱਖਿਆਵਾਂ ਦੇ ਇੱਕ ਸਿਸਟਮ ਉੱਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਮਾਮਲੇ ਹਨ, ਜੋ ਕਿ ਆਤਮਿਕ ਭਲਾਈ ਨੂੰ ਬਢਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਨੂੰ ਪਰਮੇਸ਼ਵਰ ਵਿਸ਼ਵਾਸੀ ਹੋਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਅਗਨੋਸਟਿਕਸ ਅਤੇ ਨਾਸਤਿਕਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 21.1-21.5]

2.2 ਇਹ ਕੇਵਲ ਧਰਮ ਦਾ ਅਤਿ-ਆਵਸ਼ਯਕ ਹਿੱਸਾ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਧਾਰਮਿਕ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਤੋਂ ਵੱਖਰਾ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰ ਦਾ ਵਿ□ਯ ਵਸਤੂ ਹੈ। ਅੰਧਵਿਸ਼ਵਾਸੀ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਜੋ ਕਿ ਧਰਮ ਨਾਲ ਬਾਹਰਲੇ, ਗੈਰ-ਜ਼ਰੂਰੀ ਜੋੜ ਹਨ, ਨੂੰ ਧਰਮ ਦੇ ਅਤਿ-ਆਵਸ਼ਯਕ ਹਿੱਸੇ ਵਜੋਂ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਮਾਮਲੇ ਜੋ ਕਿ ਕਿਸੇ ਧਾਰਮਿਕ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਅਤੇ/ਜਾਂ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਲਈ ਅਤਿ-ਆਵਸ਼ਯਕ ਹਨ, ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਉਸ ਧਰਮ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਵਾਲੇ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਬਿਆਨ ਅਨੁਸਾਰ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਅਤਿ-ਆਵਸ਼ਯਕ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਇੱਕ ਪਰੀਖਿਆ ਜੋ ਵਿਕਸਿਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਉਹ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨੂੰ ਜੋ ਅਤਿ-ਆਵਸ਼ਯਕ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਧਰਮ ਤੋਂ ਹਟਾਉਣਾ, ਕੀ ਧਰਮ ਉਹੀ ਰਹੇਗਾ ਜਾਂ ਬਦਲ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਜੇ ਕਿਸੇ ਧਾਰਮਿਕ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਗਰੁੱਪ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਅਤਿ-ਆਵਸ਼ਯਕਤਾ ਦੇ ਪਹਲੂ 'ਤੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨਾ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹਾ ਮਾਮਲਾ ਅਤਿ-ਆਵਸ਼ਯਕ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਧਾਰਮਿਕ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਧਾਰਮਿਕ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਨਾਲ ਮਿਲਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਗਤੀਵਿਧੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸੁਭਾਵ ਦੀ ਪਰੀਖਿਆ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਸਾਮਾਨਿਆ ਸਮਝ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਵਿਵਹਾਰਿਕ ਮਜਬੂਰੀ ਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨਾਲ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 21.6]

2.3 ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ 'ਤੇ ਅਪਵਾਦ ਹਨ ਜਨਤਕ ਵਿਵਸਥਾ, ਨੈਤਿਕਤਾ, ਅਤੇ ਸਿਹਤ। “ਜਨਤਕ ਵਿਵਸਥਾ” ਨੂੰ “ਕਾਨੂੰਨ ਅਤੇ ਵਿਵਸਥਾ” ਤੋਂ ਵੱਖਰਾ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣਾ ਹੈ। “ਜਨਤਕ ਅਵਿਵਸਥਾ” ਨੂੰ ਕੁਝ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਜਨਤਕ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜਨਤਕ ਵਿਵਸਥਾ ਦੀ ਗੜਬੜੀ ਨੂੰ ਜਨਤਕ ਸ਼ਾਂਤੀ ਦੀ ਆਮ ਗੜਬੜੀ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸ਼ਬਦ “ਨੈਤਿਕਤਾ” ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰਨਾ ਔਖਾ ਹੈ। ਫਿਲਹਾਲ, ਇਹ ਉਸ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਸਮਾਜ ਦੁਆਰਾ, ਸਮੇਂ ਦੇ ਮੋਰਾਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਸ਼ੋਸ਼ਣ ਜਾਂ ਅਵਨਤੀ ਦੁਆਰਾ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਨੁਕਸਾਨ ਕਾਰਨ ਘਿਣਾਉਣਾ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਿਹਤ ਵਿੱਚ ਸ਼ੋਰ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਅਤੇ ਬੀਮਾਰੀ ਦਾ ਨਿਯੰਤਰਣ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਵੇਗਾ। [ਪੈਰਾ 21.7]

2.4 ਅਨੁਚਛੇਦ 25(1) ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰ ਦਾ ਇੱਕ ਹੋਰ ਅਪਵਾਦ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਤੀਜੇ ਭਾਗ ਦੇ ਹੋਰ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਹੋਰਾਂ 'ਤੇ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਅਧਿਕਾਰ ਹਨ। ਇਹ ਦਿਖਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਕੋਈ ਆਪਣਾ ਧਰਮ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਚਾਰਿਤ ਕਰੇ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਧਰਮ ਦੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸੀ ਨੂੰ ਬਦਲਣਾ, ਤਾਂ ਅਜਿਹਾ ਬਦਲਾਅ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਵਿਵੇਕ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨਾਲ ਟਕਰਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਇਸ ਨੂੰ ਰੋਕਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਜਿੱਥੇ ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਧਰਮ ਦੀ ਪ੍ਰੈਕਟੀਸ ਵਿੱਚ ਦਖਲ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਅਨੁਚਛੇਦ 14, 15(1), 19, ਅਤੇ 21 ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਆਉਣਗੇ। ਜਿੱਥੇ ਧਰਮ ਦੀ ਪ੍ਰੈਕਟੀਸ ਵਿੱਚ ਗੈਰ-ਰਾਜ ਅਭਿਨੇਤਾਓਂ ਦੁਆਰਾ ਦਖਲ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਅਨੁਚਛੇਦ 15(2) ਅਤੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 17 ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਆਉਣਗੇ। ਅਨੁਚਛੇਦ 25(2) ਵੀ ਅਨੁਚਛੇਦ 25(1) ਦਾ ਇੱਕ ਅਪਵਾਦ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਰਾਜ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਧਾਰਮਿਕ ਪ੍ਰੈਕਟੀਸ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਧਾਰਮਿਕ ਗਤੀਵਿਧੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਆਰਥਿਕ, ਵਿੱਤੀ, ਜਾਂ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਗਤੀਵਿਧੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਨੂੰ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਜਾਂ ਸੀਮਿਤ ਕਰਨ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦਾ ਹੈ।

B ਇੱਕ ਹੋਰ ਅਪਵਾਦ ਅਨੁਚਛੇਦ 25(2)(ਬੀ) ਅਧੀਨ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜੋ ਦੋ ਭਾਗਾਂ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਧਾਰਮਿਕ ਭਾਈਚਾਰੇ ਵਿੱਚ ਸਮਾਜਿਕ ਭਲਾਈ ਅਤੇ ਸੁਧਾਰ ਲਈ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕੋਈ ਵੀ ਕਾਨੂੰਨ ਅਨੁਚਛੇਦ 25(1) ਅਧੀਨ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਵੀ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ/ਜਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕੇਵਲ ਇੱਕ ਹੋਰ ਅਪਵਾਦ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਜੋ ਹੈ ਸਾਰੇ ਹਿੰਦੂ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਸਥਾਨਾਂ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਵਰਗਾਂ ਅਤੇ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨਾਂ ਲਈ ਖੋਲ੍ਹਣਾ। [ਪੈਰਾ 21.8-21.10/17-10; ਐਫ-7; ਏ1-ਸੀ]

C 2.5 ਅਨੁਚਛੇਦ 25(1) ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰ ਦੇ ਵਿਰੋਧ ਵਿੱਚ ਅਨੁਚਛੇਦ 26 ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ। ਇਹ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇਆਂ ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇੱਕ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਜਾਂ ਸੈਕਸ਼ਨ ਨੂੰ ਇੱਕ ਸਾਂਝੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ, ਇੱਕ ਸਾਂਝੇ ਸੰਗਠਨ ਅਤੇ ਇੱਕ ਵੱਖਰੇ ਨਾਮ ਨਾਲ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਜਾਂ ਸੈਕਸ਼ਨ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਧਰਮ ਦੇ ਮੰਨਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇਕ ਪੂਜਾਰੀਆਂ ਤੋਂ ਵੱਖਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਸ਼ੈਵ ਅਤੇ ਵੈਸ਼ਣਵ ਪੂਜਾ ਦੇ ਹਿੰਦੂ ਮੰਨਣ ਵਾਲੇ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇਕ ਪੂਜਾਰੀ ਨਹੀਂ ਹਨ ਪਰ ਆਮ ਹਿੰਦੂ ਧਾਰਮਿਕ ਪੂਜਾ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹਨ। [ਪੈਰਾ 21.11/17/1-ਡੀ-ਈ]

D 2.6 ਅਨੁਚਛੇਦ 26 ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇਆਂ ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਚਾਰ ਵੱਖਰੇ ਅਤੇ ਵਿਸਥਾਰਤ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਨਾਮਤ: ਧਾਰਮਿਕ ਅਤੇ ਪਰੋਪਕਾਰੀ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਸੰਸਥਾਨ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਬਣਾਏ ਰੱਖਣਾ; ਧਰਮ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਮਾਮਲੇ ਆਪ ਸੰਭਾਲਣਾ; ਚਲ ਅਤੇ ਅਚਲ ਜਾਇਦਾਦ ਦਾ ਮਾਲਕ ਬਣਨਾ ਅਤੇ ਹਾਸਲ ਕਰਨਾ; ਅਤੇ ਅਜਿਹੀ ਜਾਇਦਾਦ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਅਨੁਸਾਰ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਕਰਨਾ।" ਅਨੁਚਛੇਦ 25 ਵਿੱਚ, ਕੇਵਲ ਮੌਲਿਕ ਧਾਰਮਿਕ ਮਾਮਲੇ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਹਨ। [ਪੈਰਾ 21.12/17/1-ਐਫ-ਜੀ; 712-ਏ]

E 2.7ਅਨੁਚਛੇਦ 26 ਅਧੀਨ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰ ਜਨਤਕ ਵਿਵਸਥਾ, ਨੈਤਿਕਤਾ, ਅਤੇ ਸਿਹਤ ਦੇ ਅਪਵਾਦ ਅਧੀਨ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਨੁਚਛੇਦ 26 ਅਧੀਨ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਅਧਿਕਾਰ ਅਨੁਚਛੇਦ 25(2)(ਬੀ) ਨਾਲ ਸਾਂਝਾ ਤੌਰ ਤੇ ਵਿਚਾਰਿਆ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਧਾਰਮਿਕ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਮਾਮਲੇ ਆਪ ਸੰਭਾਲਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਜੋ ਕਿ ਅਨੁਚਛੇਦ 26(ਬੀ) ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਖਾਸ ਤੌਰ ਤੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 25(2)(ਬੀ) ਅਧੀਨ ਬਣਾਏ ਗਏ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੋਵੇਗਾ ਜੋ ਸਾਰੇ ਵਰਗਾਂ ਅਤੇ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨਾਂ ਲਈ ਜਨਤਕ ਸੁਭਾਵ ਦੇ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਸਥਾਨਾਂ ਨੂੰ ਖੋਲ੍ਹਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਜਨਤਕ ਸੁਭਾਵ ਦੇ ਹਿੰਦੂ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦਾ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਧਾਰਮਿਕ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਮਾਮਲੇ ਆਪ ਸੰਭਾਲਣ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਹੋਵੇਗਾ, ਫਿਰ ਵੀ ਅਜਿਹਾ ਮੰਦਰ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਇੱਕ ਅਜਿਹੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੋਵੇਗਾ ਜੋ ਇੱਕ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਜਾਂ ਸੈਕਸ਼ਨ ਦੁਆਰਾ ਮਾਲਕੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰਬੰਧਿਤ ਜਨਤਕ ਸੁਭਾਵ ਦੇ ਹਿੰਦੂ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਸਥਾਨ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਵਰਗਾਂ ਜਾਂ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨਾਂ ਲਈ ਖੋਲ੍ਹਣ ਵਾਲੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੋਵੇਗਾ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਜਾਂ ਸੈਕਸ਼ਨ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਧਾਰਮਿਕ ਅਭਿਆਸ, ਜੋ ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਮੰਦਰ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਉੱਤੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਾਬੰਦੀ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਹੀਂ ਪਾਉਂਦੇ ਜਾਂ ਅਨਿਆਇਕ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਅਨੁਚਛੇਦ 26(ਬੀ) ਅਧੀਨ ਪਾਸ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਵਿੱਚ ਹਨ ਕਿ ਕੇਵਲ ਕੁਝ ਯੋਗ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਹੀ ਮੰਦਰ ਦੇ ਸੰਕਟਮ ਸੰਕਟੋਰਮ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਦੀ ਆਗਿਆ ਹੈ, ਜਾਂ ਮੰਦਰ ਦੇ ਸਮਾਂ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਵਿੱਚ ਜਿੱਥੇ ਸਾਰੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਲਈ ਬਾਹਰ ਰੱਖ

ਐਸ. ਮਹੇਂਦਰਨ ਬਨਾਮ ਸਕੱਤਰ, ਤ੍ਰਾਵਣਕੋਰ ਦੇਵਸਵੋਮ ਬੋਰਡ, ਤਿਰੁਵਨੰਤਪੁਰਮ ਅਤੇ ਹੋਰ AIR 1993 ਕੇਰਲਾ 42 – ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

2.8 ਸਾਰੇ ਪੁਰਾਣੇ ਧਰਮ ਔਰਤਾਂ ਵਿੱਚ ਮਾਸਿਕ ਧਰਮ ਦੀ ਘਟਨਾ ਨੂੰ ਅਪਵਿੱਤਰ ਮੰਨਦੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਧਾਰਮਿਕ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਵਿੱਚ ਭਾਗੀਦਾਰੀ ਨੂੰ ਵਰਜਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਮਾਸਿਕ ਧਰਮ ਵਾਲੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਸਬਰੀਮਾਲਾ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਐਂਟਰੀ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਕਾਰਨਾਂ ਨੂੰ ਭਗਤਾਂ ਅਤੇ ਤਾਂਤ੍ਰੀਆਂ ਵਲੋਂ ਇੱਕ ਅਨਿਵਾਰਯ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦਾ ਪਹਿਲੂ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਪੁਰਾਣੇ ਨਿਯਮ, ਅਧਿਆਇ 15, ਪਦ 19 ਲੈਵੀਟੀਕਸ 15:19 (ਕਿੰਗ ਜੇਮਸ ਵਰਜਨ); ਧਰਮਸੂਤਰ – ਅਪਸਤੰਬ, ਗੌਤਮ, ਬੌਧਾਯਨ, ਅਤੇ ਵਸਿਸਥ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਕੋਡ 264 (ਪੈਟਰਿਕ ਓਲੀਵੇਲ ਦੁਆਰਾ ਅਨੁਵਾਦ, ਆਕਸਫੋਰਡ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਪ੍ਰੈਸ, 1999); ਸ੍ਰੀਮਦ ਭਾਗਵਤਮ – ਛੇਵਾਂ ਕੈਂਟੋ (ਏ.ਸੀ. ਭਕਤਿਵੇਦਾਂਤ ਸਵਾਮੀ ਪ੍ਰਭੁਪਾਦ ਦੁਆਰਾ ਅਨੁਵਾਦ, ਦ ਭਕਤਿਵੇਦਾਂਤ ਬੁੱਕ ਟ੍ਰੱਸਟ, 1976); ਕੁਰਾਨ – ਆਧੁਨਿਕ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿੱਚ ਟਿੱਪਣੀ ਨਾਲ ਅਨੁਵਾਦ, 2:222 (ਅਲੀ ਉਨਾਲ ਦੁਆਰਾ ਅਨੁਵਾਦ, ਤੁਘਰਾ ਬੁੱਕਸ ਯੂਐਸਏ, 2015); ਮਾਰਕ ਦੀ ਸੁਸ਼ੀਲਤਾ 5:25-34 (ਕਿੰਗ ਜੇਮਸ ਵਰਜਨ); ਉਪਨਿਸ਼ਦ – "ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ" ਜਾਂ ਜ਼ੈਂਡ ਤੋਂ ਜਾਣਕਾਰੀ (ਈ.ਡਬਲਿਊ. ਵੈਸਟ ਦੁਆਰਾ ਅਨੁਵਾਦ, ਸੈਕਰਡ ਬੁੱਕਸ ਆਫ ਦ ਈਸਟ, ਵੌਲ. 5, 37, ਅਤੇ 46, ਆਕਸਫੋਰਡ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਪ੍ਰੈਸ) ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਰਿਪੋਰਟਸ

ਪ੍ਰੈਸ, 1880, 1892, ਅਤੇ 1897); ਜ਼ਾਦਸਪ੍ਰਮ ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ (ਵਿਜ਼ਿਦਗੀਹਾ ਆਈ ਜ਼ਾਦਸਪ੍ਰਮ) (ਜੋਸਫ ਐਚ. ਪੀਟਰਸਨ ਐਡ., 1995) (ਈ. ਡਬਲਿਊ. ਵੈਸਟ ਦੁਆਰਾ ਅਨੁਵਾਦ, ਸੈਕਰਡ ਬੁੱਕਸ ਆਫ ਦ ਈਸਟ, ਵੌਲ. 5, ਅਤੇ 37; ਆਕਸਫੋਰਡ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਪ੍ਰੈਸ, 1880, 1892, 37, 1894); ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ: ਅਸਲ ਟੈਕਸਟ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਅਨੁਵਾਦ 466-467, 975 (ਡਾ. ਗੋਪਾਲ ਸਿੰਘ ਦੁਆਰਾ ਅਨੁਵਾਦ, ਐਲਾਇਡ ਪਬਲਿਸ਼ਰਜ਼ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਲਿਮਿਟੇਡ, 2005) [ਜੋ ਰਾਗ ਆਸਾ, ਸ਼ਲੋਕ ਐਮ:1ਐਚ 1 ਨੂੰ ਪੰਨਾ 472 ਤੇ ਅਨੁਵਾਦ ਕਰਦਾ ਹੈ]; ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਟੈਕਸਟ ਦੁਆਰਾ ਕਿਤਾਬ-ਇ-ਅਕਦਾਸ, ਅਸਲ ਬਹਾ'ਉ'ਲਲਾਹ ਦੇ 1022, ਨੋਟ 106 ਪੰਨਾ 122 ਤੇ (ਸ਼ੋਗੀ ਐਫੈਂਡੀ ਦੁਆਰਾ ਅਨੁਵਾਦ, ਬਹਾ'ਈ ਵਰਲਡ ਸੈਂਟਰ, 1992) – ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

2.9 ਜਿਵੇਂ ਕਿ, ਜੋ ਸਵਾਲ ਉੱਠਦਾ ਹੈ ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਸਬਰੀਮਾਲਾ ਮੰਦਰ ਨੂੰ ਅਨੁਚਛੇਦ 26 ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇੱਕ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਯ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਨੂੰ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿੰਨ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ। ਮੰਦਰ ਉਹਨਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਬਣਿਆ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਇੱਕ ਸਾਂਝੀ ਆਸਥਾ, ਇੱਕ ਸਾਂਝੀ ਸੰਗਠਨਾਤਮਕਤਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਜੋ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਨਾਮ ਨਾਲ ਜਾਣੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਸਵਾਲ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਿੱਚ ਕਿ ਕੀ ਥਾਂਥਰੀਜ਼ ਅਤੇ ਪੂਜਾਰੀ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਨਾਮ ਨਾਲ ਜਾਣੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਕੋਈ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ। ਜਦੋਂ ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਕੀ ਸਬਰੀਮਾਲਾ ਮੰਦਰ ਵਿਖੇ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਸਾਰੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਕੋਲ ਇੱਕ ਸਾਂਝੀ ਆਸਥਾ ਹੈ, ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਜਵਾਬ ਸੀ ਕਿ ਸਾਰੇ ਵਿਅਕਤੀ, ਚਾਹੇ ਜਾਤ ਜਾਂ ਧਰਮ ਦੇ ਹੋਣ, ਉਕਤ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਪੂਜਾਰੀ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਹ ਵੀ ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਹਰ ਕਿਸਮ ਦੇ ਹਿੰਦੂ, ਮੁਸਲਮਾਨ, ਈਸਾਈ ਆਦਿ, ਸਾਰੇ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਪੂਜਾਰੀ ਵਜੋਂ ਆਉਂਦੇ ਹਨ, ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਿੰਦੂ, ਈਸਾਈ ਜਾਂ ਮੁਸਲਮਾਨ ਹੋਣ ਤੋਂ ਰੁਕੇ। ਇਸ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਆਦਿ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਵਰ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਹ ਹਿੰਦੂ ਮੰਨੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ ਜੋ ਭਗਵਾਨ ਅਯੱਪਾ ਦੀ ਮੂਰਤੀ ਦੀ ਪੂਜਾ ਹਿੰਦੂ ਧਾਰਮਿਕ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਕਰਦੇ ਹਨ ਪਰ ਸੰਪ੍ਰਦਾਯਕ ਪੂਜਾਰੀ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਹੋਰ ਧਾਰਮਿਕ ਭਾਈਚਾਰਿਆਂ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਲਈ ਵੀ ਇਹੀ ਗੱਲ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਸ੍ਰੀ ਆਦਿ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਵਰ ਆਫ ਕਾਸ਼ੀ ਵਿਸ਼ਵਨਾਥ ਮੰਦਰ, ਵਾਰਾਣਸੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਯੂ.ਪੀ. ਅਤੇ ਹੋਰ (1997) 4 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ 606 : [1997] 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1086 – ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਦ੍ਰਘਾ ਕਮੇਟੀ, ਅਜਮੇਰ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਸੈਯਦ ਹੁਸੈਨ ਅਲੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਏ.ਆਈ.ਆਰ 1961 ਐਸ.ਸੀ. 1402 : 1962 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 383; ਐਸ.ਪੀ. ਮਿੱਤਲ ਬਨਾਮ ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਅਤੇ ਹੋਰ (1983) 1 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ 51 : [1983] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 729 – ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

2.10 ਇਸ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਮੰਦਰ ਦੇ ਉਪਾਸਕਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ; ਇਸ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਧਰਮ ਜਾਂ ਸੰਪ੍ਰਦਾਯ ਵਿੱਚ ਆਮ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਨਹੀਂ ਹੈ; ਜਾਂ ਸਬਰੀਮਾਲਾ ਮੰਦਰ ਦੇ ਉਪਾਸਕਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਆਮ ਸੰਗਠਨ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਮੰਦਰ ਨੂੰ ਇੱਕ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਯ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲ ਕਰ ਸਕੇ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ, ਹੋਰ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਆਯੱਪਾ ਮੰਦਰ ਹਨ ਜਿੱਥੇ ਦੇਵਤਾ ਨੂੰ ਹਰ ਕਿਸਮ ਦੇ ਅਭਿਆਸੀ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੁਆਰਾ ਪੂਜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਅਨੁਚਛੇਦ 26 ਆਕਰਸ਼ਿਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।

2.11 ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਮੰਨ ਲਿਆ ਜਾਵੇ ਕਿ ਸਬਰੀਮਾਲਾ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ 10 ਤੋਂ 50 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਦੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਦਾਖਲ ਹੋਣ ਤੋਂ ਰੋਕਣ ਲਈ ਇੱਕ ਰਿਵਾਜ ਜਾਂ ਪ੍ਰਥਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਹ ਪ੍ਰਥਾ ਤਾਂਤਰੀਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਉਪਾਸਕਾਂ ਦੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦਾ ਇੱਕ ਅਨਿਵਾਰਿਆ ਹਿੱਸਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਵੀ ਇਹ ਪ੍ਰਥਾ ਜਾਂ ਰਿਵਾਜ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੇਰਲਾ ਹਿੰਦੂ ਪਬਲਿਕ ਵਰਸ਼ਿਪ (ਐਂਟਰੀ ਦੀ ਅਧਿਕਾਰਤਾ) ਐਕਟ, 1965 ਦੀ ਧਾਰਾ 3 ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੈ। ਚੂੰਕਿ ਇਸ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ 'ਤੇ ਧਾਰਾ ਦੀ ਪ੍ਰੋਵਿਜ਼ੋ ਆਕਰਸ਼ਿਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਅਤੇ ਚੂੰਕਿ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਐਕਟ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 25(2)(ਬੀ) ਅਧੀਨ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਇੱਕ ਉਪਾਯ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਧਾਰਮਿਕ ਅਧਿਕਾਰ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਜੋ ਰਿਵਾਜ ਅਤੇ ਪ੍ਰਥਾ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 25(1) ਅਧੀਨ ਧਾਰਮਿਕ ਅਭਿਆਸ ਦੇ ਇੱਕ ਅਨਿਵਾਰਿਆ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਹ ਅਨੁਚਛੇਦ 25(2)(ਬੀ) ਅਧੀਨ ਬਣਾਏ ਗਏ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸ ਲਈ, ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਰਿਵਾਜ ਜਾਂ ਪ੍ਰਥਾ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 3 ਦੇ ਉਲੰਘਣਕਾਰੀ ਹੋਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

2.12 ਭਾਵੇਂ ਹੋਰ ਵੀ, 10 ਤੋਂ 50 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਦੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਦਾ ਸਬਰੀਮਾਲਾ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋਣ ਦਾ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰ ਅਨੁਚਛੇਦ 25(1) ਦੁਆਰਾ ਬੇਸ਼ੱਕ ਮਾਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਤਾਂਤਰੀਆਂ ਅਤੇ ਮੰਦਰ ਦੇ ਉਪਾਸਕਾਂ ਦੁਆਰਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰ, ਜੋ ਉਸੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 25(1) ਅਧੀਨ ਰਿਵਾਜ ਅਤੇ ਪ੍ਰਥਾ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਹੈ, ਨੂੰ ਅਜਿਹੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰ ਨਾਲ ਜ਼ਰੂਰ ਸਮਝੌਤਾ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਵੀ ਧਰਮ ਦੀ ਅਭਿਆਸ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਬਰਾਬਰ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹਨ, ਜੋ ਬੇਮਾਨੀ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ ਜੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸਬਰੀਮਾਲਾ ਵਿੱਚ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋਣ ਅਤੇ ਭਗਵਾਨ ਆਯੱਪਾ ਦੀ ਮੂਰਤੀ ਦੀ ਪੂਜਾ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਾ ਮਿਲੇ। ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਕਿ ਸਾਰੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋਣ ਤੋਂ ਰੋਕਿਆ ਨਹੀਂ ਗਿਆ ਹੈ, ਕੋਈ ਲਾਭ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦਾ, ਕਿਉਂਕਿ 10 ਤੋਂ 50 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਦੇ ਗਰੁੱਪ ਦੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਾਹਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ, ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਕਿ ਅਜਿਹੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਹੋਰ ਆਯੱਪਾ ਮੰਦਰਾਂ ਵਿੱਚ ਪੂਜਾ ਕਰ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ, ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਧਰਮ ਦੀ ਅਭਿਆਸ ਦੇ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਇਨਕਾਰ ਦਾ ਕੋਈ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਆਪਣੀ ਪਸੰਦ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਪੂਜਾ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਵੀ, ਧਰਮ ਦੀ ਅਭਿਆਸ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਤਾਂਤਰੀਆਂ ਅਤੇ ਉਪਾਸਕਾਂ ਦੁਆਰਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਨੂੰ 10 ਤੋਂ 50 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਦੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰ ਨਾਲ ਸੰਤੁਲਿਤ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਅਧਿਕਾਰ ਸਬਰੀਮਾਲਾ ਵਿੱਚ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਰਜਿਤ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਮਾਸਿਕ ਧਰਮ ਦੇ ਜੈਵਿਕ ਆਧਾਰ 'ਤੇ

ਆਧਾਰਿਤ ਹੈ। ਕੇਰਲਾ ਹਿੰਦੂ ਪਬਲਿਕ ਵਰਸ਼ਿਪ (ਐਂਟਰੀ ਦੀ ਅਧਿਕਾਰਤਾ) ਨਿਯਮ, 1965 ਦਾ ਨਿਯਮ 3(ਬੀ) ਕੇਰਲਾ ਹਿੰਦੂ ਪਬਲਿਕ ਵਰਸ਼ਿਪ (ਐਂਟਰੀ ਦੀ ਅਧਿਕਾਰਤਾ) ਐਕਟ, 1965 ਦੀ ਧਾਰਾ 3 ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਹੈ, ਅਤੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 25(1) ਅਤੇ ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 15(1) ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਭਾਵ

2.13 ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਔਰਤਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਗੰਭੀਰ ਮੁੱਦੇ ਉਠਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ 10 ਤੋਂ 50 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿੱਚ ਹਨ, ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸਬਰੀਮਾਲਾ ਦੇ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋਣ ਤੋਂ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਵਰਜਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਜੈਵਿਕ ਜਾਂ ਸਰੀਰਕ ਕਾਰਜ ਜੋ ਇਨ੍ਹਾਂ ਉਮਰਾਂ ਵਿੱਚ ਸਾਰੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਲਈ ਆਮ ਹੈ। ਚੂੰਕਿ ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 25 ਅਤੇ 26 ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਦੂਰਗਾਮੀ ਨਤੀਜਿਆਂ ਨੂੰ ਉਠਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਯੋਗਤਾਵਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਨਤੀਜਤਨ, ਤਕਨੀਕੀ ਦਲੀਲ ਕਿ ਇਹ ਮੌਜੂਦਾ ਰਿਟ ਪਟੀਸ਼ਨ, ਜੋ ਕਿ ਇੱਕ ਪੀ.ਆਈ.ਐਲ. ਦੀ ਕਿਸਮ ਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਬਰਕਰਾਰ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕਦੀ ਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਔਰਤ ਭਗਤ ਇਸ ਦਲੀਲ ਨਾਲ ਅੱਗੇ ਨਹੀਂ ਆਈ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ 10 ਤੋਂ 50 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਦੇ ਬੀਚ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋਣ ਤੋਂ ਵਰਜਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਰਾਹ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਆ ਸਕਦੀ ਜਦੋਂ ਉਹ ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ 'ਤੇ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਸਿਧਾਂਤ ਲਾਗੂ ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਆਦਿ ਸੈਵ ਸਿਵਾਚਾਰੀਆਰਗਲ ਨਾਲਾ ਸੰਗਮ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਤਮਿਲ ਨਾਡੂ ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ (2016) 2 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 725 : [2015] 11 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1110 – ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

2.14 ਕੁਝ ਵਕੀਲਾਂ ਵੱਲੋਂ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀਆਂ ਲਈ ਇੱਕ ਉਤਸ਼ਾਹਪੂਰਨ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਦੋਵਾਂ ਪਾਸਿਓਂ ਕੋਈ ਸਬੂਤ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਫੈਸਲਾ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਸਬੂਤ ਬਹੁਤ ਹਨ, ਰਿਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਰਿਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਦਾਇਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਲਫਨਾਮਿਆਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ, ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਓਂ ਵੱਲੋਂ ਅਤੇ ਬੋਰਡ ਵੱਲੋਂ, ਅਤੇ ਥਾਂਤਰੀ ਦੇ ਹਲਫਨਾਮੇ ਦੁਆਰਾ ਵੀ। ਅਨੁਚਛੇਦ 32 ਜਾਂ 226 ਅਧੀਨ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਇੱਕ ਰਿਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਆਪ ਵਿੱਚ ਹੀ ਨਾ ਕੇਵਲ ਇੱਕ ਦਲੀਲ ਹੈ, ਬਲਕਿ ਹਲਫਨਾਮਿਆਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸਬੂਤ ਵੀ ਹੈ।

ਭਾਰਤੀ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਹਰਿਆਣਾ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ [1988] ਸੁਪ ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1050 – ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਹਿੰਦੂ ਧਾਰਮਿਕ ਅਨੁਦਾਨ, ਮਦਰਾਸ ਬਨਾਮ ਸ੍ਰੀ ਲਕਸ਼ਮੀਂਦਰ ਤੀਰਥ ਸਵਾਮੀਅਰ ਦੇ ਸ੍ਰੀ ਸ਼ਿਰੂਰ ਮੁੱਟ [1954] ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1005; ਰਤੀਲਾਲ ਪਾਨਚਾਂਦ ਗਾਂਧੀ ਬਨਾਮ ਬੰਬਈ ਦਾ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ [1954] ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1055; ਸ੍ਰੀ ਵੇਂਕਟਰਮਾਣਾ ਦੇਵਰੂ ਅਤੇ ਮੈਸੂਰ ਦਾ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ [1958] ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 895; ਸਰਦਾਰ ਸਈਦਨਾ ਤਾਹਿਰ ਸੈਫੁਦੀਨ ਸਾਹਿਬ ਬਨਾਮ ਬੰਬਈ ਦਾ ਰਾਜ [1962] ਸੁਪਲ. 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 496; ਤਿਲਕਾਯਤ ਸ੍ਰੀ ਗੋਵਿੰਦਲਾਲਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਆਦਿ ਬਨਾਮ ਰਾਜਸਥਾਨ ਦਾ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ [1964] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 561; ਸੇਸ਼ੰਮਲ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਤਮਿਲ ਨਾਡੂ ਦਾ ਰਾਜ [1972] 2 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 11; [1972] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 815; ਰੈਵ. ਸਟੇਨਿਸਲਾਸ ਬਨਾਮ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦਾ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ (1977) 1 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 677 - [1977] 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 611; ਆਚਾਰਯ ਜਗਦੀਸ਼ਵਰਾਨੰਦ ਅਵਧੂਤ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਪੁਲਿਸ ਕਮਿਸ਼ਨਰ, ਕੋਲਕਾਤਾ (1983) 4 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 522 ; [1984] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 447; ਸ੍ਰੀ ਆਦਿ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਵਰਾ ਦੇ ਕਾਸ਼ੀ ਵਿਸ਼ਵਨਾਥ ਮੰਦਰ, ਵਾਰਾਣਸੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦਾ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ (1997) 4 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 606 - [1997] 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ.

1086; ਐਨ. ਆਦਿਤਯਾਨ ਬਨਾਮ ਤ੍ਰਾਵਣਕੋਰ ਦੇਵਸਵੋਮ ਬੋਰਡ ਅਤੇ ਹੋਰ (2002) 8 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 106 - [2002] 3 ਸੁਪਲ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 76; ਡਾ. ਸੁਬਰਮਣੀਅਨ ਸਵਾਮੀ ਬਨਾਮ ਤਮਿਲ ਨਾਡੂ ਦਾ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ (2014) 5 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 75 - [2014] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 308; ਰੀਜੂ ਪ੍ਰਸਾਦ ਸ਼ਰਮਾ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਅਸਾਮ ਦਾ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ (2015) 9 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 461; ਆਦਿ ਸੈਵ ਸਿਵਾਚਾਰਿਯਰਗਲ ਨਾਲਾ ਸੰਗਮ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਤਮਿਲ ਨਾਡੂ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ (2016) 2 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 725 - [2015] 11 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 110-

ਪ੍ਰੋ. ਡਾ. ਡੀ ਵਾਈ ਚੰਦ੍ਰਚੂੜ, ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ (ਸਹਿਮਤ):

1. ਭਗਵਾਨ ਅਯੱਪਾ ਦੇ ਭਗਤ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 26 ਅਧੀਨ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਨਿਆਇਕ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਘੋਸ਼ਿਤ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਧਾਰਮਿਕ ਪਾਠ ਵਿੱਚ ਆਧਾਰਿਤ ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਧਾਰਮਿਕ ਪੂਜਾ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਰੱਖਣ ਦੀ ਮੰਗ, ਆਜ਼ਾਦੀ, ਗਰਿਮਾ ਅਤੇ ਸਮਾਨਤਾ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਮੁੱਲਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੈ। ਬਾਹਰ ਰੱਖਣ ਵਾਲੀ ਪ੍ਰਥਾਵਾਂ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਨੈਤਿਕਤਾ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਹਨ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਘਟਨਾ ਵਿੱਚ, ਸਬਰੀਮਾਲਾ ਵਿੱਚ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਮੰਦਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਰੱਖਣ ਦੀ ਪ੍ਰਥਾ ਇੱਕ ਅਨਿਵਾਰਯ ਧਾਰਮਿਕ ਪ੍ਰਥਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਪ੍ਰਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਜਾਇਜ਼ਤਾ ਦੇਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜੋ ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਗਰਿਮਾ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਨਾਗਰਿਕਤਾ ਦੇ ਹੱਕ ਨੂੰ ਘਟਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਮਾਸਿਕ ਸਥਿਤੀ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਔਰਤਾਂ ਦਾ ਸਮਾਜਿਕ ਬਾਹਰਵਾਦ ਇੱਕ ਛੂਆਛੂਤ ਦਾ ਰੂਪ ਹੈ ਜੋ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਮੁੱਲਾਂ ਲਈ ਇੱਕ ਅਭਿਸ਼ਾਪ ਹੈ। "ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ" ਦੇ ਨੋਸ਼ਨ, ਜੋ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਕਲੰਕਿਤ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਇੱਕ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਆਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਦੇਵਸਵੋਮ ਬੋਰਡ ਦੁਆਰਾ ਜਾਰੀ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ, ਜੋ ਦਸ ਤੋਂ ਪੰਜਾਹ ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਦੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਨੂੰ ਵਰਜਿਤ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ, 1965 ਦੇ ਐਕਟ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 3 ਦੇ ਉਲੰਘਣ ਵਿੱਚ ਹਨ ਅਤੇ ਹੋਰ ਵੀ ਅਸੰਵਿਧਾਨਕ ਹਨ। ਹਿੰਦੂ ਔਰਤਾਂ 1965 ਦੇ ਐਕਟ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 2 ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ (ਬੀ) ਅਤੇ (ਸੀ) ਅਧੀਨ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦਾ 'ਸੈਕਸ਼ਨ ਜਾਂ ਕਲਾਸ' ਬਣਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਨਿਯਮ 3(ਬੀ) ਦੇ 1965 ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਨੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 3 ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਇੱਕ ਰਿਵਾਜ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮੰਦਰ ਦੇ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਉਲੰਘਣ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਸੈਕਸ਼ਨ 3 ਦੁਆਰਾ ਸਥਾਪਿਤ ਹੈ। ਨਿਯਮ 3(ਬੀ) 1965 ਦੇ ਐਕਟ ਦੇ ਉਲੰਘਣ ਵਿੱਚ ਹੈ। [ਪੈਰਾ [119]39-E-H;

B 2.1 ਫਰੇਮਰਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਸਮੂਹਿਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਦਾਵਿਆਂ ਵਿਚਕਾਰ ਸੰਤੁਲਨ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਕੰਮ ਸੀ। ਸੰਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਨੇ ਮਾਨਤਾ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਇੱਕ ਸੱਚਮੁੱਚ ਨਿਆਂਪੂਰਣ ਸਮਾਜਿਕ ਵਿਵਸਥਾ ਦੀ ਪਛਾਣ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ 'ਰਾਜ ਦੀ ਰੀੜ੍ਹ, ਧੁਰਾ, ਸਾਰੇ ਸਮਾਜਿਕ ਕ੍ਰਿਆਕਲਾਪ ਦਾ ਕੇਂਦਰੀ ਬਿੰਦੂ ਵਜੋਂ ਪਛਾਣਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਅਤੇ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਹਰੇਕ ਸਮਾਜਿਕ ਤੰਤਰ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।' ਸਮਾਜਿਕ ਪਿਰਾਮਿਡ ਦੀ ਬੁਨਿਆਦ ਅਤੇ ਚੋਟੀ ਬਣਾਉਂਦਿਆਂ, ਹਰ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਗਰਿਮਾ ਸੰਵਿਧਾਨਿਕ ਆਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀਆਂ ਨਿਆਂਪੂਰਣ ਸਮਾਜਿਕ ਆਦੇਸ਼ ਲਈ ਆਸਪ੍ਰੇਸ਼ਣਾਂ ਨੂੰ ਰੌਸ਼ਨ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਸਮਾਜਿਕ ਭੇਦਭਾਵ ਦੀਆਂ ਮੌਜੂਦਾ ਸੰਰਚਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨਿਕ ਨੈਤਿਕਤਾ ਦੇ ਪ੍ਰਿਜ਼ਮ ਰਾਹੀਂ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਭਾਵ ਅਤੇ ਯਤਨ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਹਰ ਵਿਅਕਤੀ ਲਈ ਹਮਦਰਦੀ ਨਾਲ ਚਿੰਨ੍ਹਿਤ ਸਮਾਜ ਦਾ ਨਿਰਮਾਣ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। [ਪੈਰਾ [113]37-B-D]

C 2.2 ਧਾਰਮਿਕ ਸਵਤੰਤਰਤਾ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਵਿੱਚ ਸਮਾਹਿਤ ਹੈ, ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਅਪਵਾਦ ਦੇ, ਸਾਰੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦਾ ਬਰਾਬਰ ਹੱਕ, ਧਰਮ ਨੂੰ ਮੰਨਣ, ਅਭਿਆਸ ਕਰਨ ਅਤੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਨ ਦਾ। ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਧਾਰਮਿਕ ਸਵਤੰਤਰਤਾ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਵਿੱਚ ਬਰਾਬਰ ਭਾਗੀਦਾਰੀ ਇਸ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਮਾਨਤਾ ਹੈ। ਧਾਰਮਿਕ

ਸਵਤੰਤਰਤਾ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਕਰਦਿਆਂ, ਫਰੇਮਰਾਂ ਨੇ ਧਾਰਮਿਕ ਸਵਤੰਤਰਤਾ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀਆਂ ਸਮਾਨਤਾ, ਆਜ਼ਾਦੀ ਅਤੇ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਸਵਤੰਤਰਤਾ ਦੀਆਂ ਓਵਰਰਾਈਡਿੰਗ ਪਲਸੇਟਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਕੀਤਾ। ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਗਰਿਮਾ ਨੂੰ ਧਾਰਮਿਕ ਸਵਤੰਤਰਤਾ ਦੇ ਅਭਿਆਸ ਤੋਂ ਵੱਖ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਸੰਵਿਧਾਨਿਕ ਆਦੇਸ਼ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਾਥਮਿਕਤਾਵਾਂ ਵਿੱਚ, ਧਾਰਮਿਕ ਸਵਤੰਤਰਤਾ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਇੱਕ ਨਿਆਂਪੂਰਣ ਸਮਾਜਿਕ ਆਦੇਸ਼ ਦੀ ਅਧੀਨ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਨਾਲ ਸੰਗਤ ਢੰਗ ਨਾਲ ਅਭਿਆਸ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਪੂਜਾ ਵਿੱਚ ਬਰਾਬਰ ਭਾਗੀਦਾਰੀ ਇੱਕ ਨਿਆਂਪੂਰਣ ਸਮਾਜਿਕ ਆਦੇਸ਼ ਦੀ ਸੰਵਿਧਾਨਿਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਹੈ। [ਪੈਰਾ [114]37-D-F]

H 2.3 ਸੰਵਿਧਾਨ ਵਿੱਚ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਚਰਚਾ ਨੂੰ ਇਸ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਤੋਂ ਵਿਛੋੜ ਕੇ ਨਹੀਂ ਸਮਝਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਜੇਕਰ ਕਿਸੇ ਲੇਖ ਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਭਾਗ III ਤੋਂ ਵੱਖਰਾ ਸਮਝਿਆ ਜਾਵੇ। ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇਕ ਦੇ ਆਪਣੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੀ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਵੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਭਾਗ III ਤੋਂ ਵੱਖਰਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਤਾ, ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਗਾਰੰਟੀ ਦੇ ਮਾਧਿਅਮ ਵਿੱਚ ਚੱਲਣ ਵਾਲਾ ਧਾਗਾ ਹੈ। ਭਾਗ III ਵਿੱਚ ਸਥਿਤ ਹੋਣ ਕਾਰਨ, ਸੰਪ੍ਰਦਾਇਕ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਸੰਵਿਧਾਨਿਕ ਸੁਰੱਖਿਆਵਾਂ ਨੂੰ ਓਵਰਰਾਈਡ ਕਰਕੇ ਅਰਥਹੀਣ ਨਹੀਂ ਬਣਾ ਸਕਦਾ ਜੋ ਇੱਕ ਉਦਾਰ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਓਵਰਆਰਚਿੰਗ ਮੁੱਲਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸੂਚਿਤ ਹਨ। [ਪੈਰਾ 115]

ਸੰਵਿਧਾਨ ਇਕ ਬਦਲੇ ਹੋਏ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਬਰਾਬਰੀ ਅਤੇ ਨਿਆਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਹੈ ਜੋ ਪਰੰਪਰਾਗਤ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਪ੍ਰਣਾਲੀਆਂ ਦੇ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹਨ ਜੋ ਗ੍ਰੇਡਿਡ ਅਸਮਾਨਤਾ 'ਚ ਸਥਾਪਿਤ ਹਨ। ਇਹ ਉਹਨਾਂ ਸਾਰੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਗਰਿਮਾ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕਰਨ ਦੀ ਗਾਰੰਟੀ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵਿਵਸਥਿਤ ਭੇਦਭਾਵ, ਪੂਰਵਾਗ੍ਰਹ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਬਹਿਸਕਾਰ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਸੰਦਰਭ 'ਚ ਸਮਝੀ, ਅਛੂਤਤਾ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਪਾਬੰਦੀ ਇਕ ਤਾਕਤਵਰ ਗਾਰੰਟੀ ਨੂੰ ਚਿੰਨ੍ਹਿਤ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਸਮਾਜਿਕ ਢਾਂਚੇ ਦੀਆਂ ਹਾਈਰਾਰਕੀਆਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਅਤੇ ਸਮੂਹਾਂ ਦੇ ਸਟਿਗਮਾਟਾਈਜੇਸ਼ਨ ਅਤੇ ਬਹਿਸਕਾਰ ਦੇ ਉਪਚਾਰ ਲਈ ਹੈ। ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਦੀਆਂ ਧਾਰਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਔਰਤਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਭੇਦਭਾਵ ਅਤੇ ਪੂਰਵਾਗ੍ਰਹ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਦਾ ਇਕ ਸੰਵਿਧਾਨਿਕ ਆਦੇਸ਼ 'ਚ ਕੋਈ ਸਥਾਨ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਹਰ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਅਲਿਪਤ ਗਰਿਮਾ ਅਤੇ ਮੁੱਲ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਧਾਰਨਾਵਾਂ ਅਛੂਤਤਾ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਗਾਰੰਟੀ ਅਤੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਧੀਨ ਆਜ਼ਾਦੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਮਨਾਹੀ ਹਨ। ਸਿਵਿਲ ਜਿਵਨ ਵਿੱਚ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸਮਾਜਿਕ ਜੀਵਨ ਵਿੱਚ, ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਵਾਗ੍ਰਹ, ਸਟੀਰੀਓਟਾਈਪਸ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਬਹਿਸਕਾਰ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪਿਆ ਹੈ। ਧਾਰਮਿਕ ਜੀਵਨ ਵਿੱਚ, ਬਾਹਰੀ ਪਰੰਪਰਾਗਤ ਰਸਮਾਂ ਨੇ ਇੱਕ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜਿਸਦੀ ਉਤਪਤੀ ਪਿਤ੍ਰਸੱਤਾਤਮਕ ਡਾਢਿਆਂ ਨੂੰ ਹੈ। ਇਹ ਭੇਦਭਾਵ ਦੇ ਰੂਪ ਆਪਸ ਵਿੱਚ ਖਾਸ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਸਮਾਜਿਕ ਅਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਜੀਵਨ ਵਿੱਚ ਪਛਾਣਾਂ ਦੇ ਚੌਰਾਹੇ 'ਤੇ ਭੇਦਭਾਵ ਦਾ ਇੱਕ ਅਨੋਖਾ ਰੂਪ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨ ਅਧੀਨ ਬਰਾਬਰੀ ਦੀ ਨਾਗਰਿਕਤਾ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਭੇਦਭਾਵ ਦੇ ਰੂਪਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰਨਾ ਚੌਰਾਹੇ ਪਛਾਣਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਭੇਦਭਾਵ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਸੰਵਿਧਾਨਿਕ ਸੁਰੱਖਿਆ ਵਿਸਥਾਰਤ ਕਰਨ ਵੱਲ ਪਹਿਲਾ ਕਦਮ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 116]

ਸੰਵਿਧਾਨਿਕ ਆਜ਼ਾਦੀਆਂ ਦੇ ਸੰਵਾਦ ਵਿੱਚ, ਅਧਿਕਾਰ ਵੱਖਰੇ ਸਿਲੋਜ਼ ਵਜੋਂ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਸਮਗਰੀ ਸਮਗਰੀ ਨਾਲ ਭਰਨ ਵਿੱਚ, ਉਹ ਇੱਕ ਸੰਗਠਨ ਅਤੇ ਏਕਤਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜੋ ਉਹਨਾਂ ਮੁੱਲਾਂ ਤੋਂ ਵਿਚਲਣ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਪ੍ਰਥਾਵਾਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨ-ਨਿਆਂ, ਆਜ਼ਾਦੀ, ਬਰਾਬਰੀ ਅਤੇ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹਨ। ਬਰਾਬਰੀ ਦੀਆਂ ਸਮਗਰੀ ਧਾਰਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਪਛਾਣਣ ਅਤੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਭੇਦਭਾਵ ਲਈ ਉਪਚਾਰਾਂ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ ਜਿਸ ਨੇ ਕੁਝ ਪਛਾਣਾਂ ਨੂੰ ਘੇਰਿਆ ਹੈ। ਅਜਿਹੀ ਧਾਰਨਾ ਨਾ ਸਿਰਫ

ਵੰਡਣ ਦੇ ਸਵਾਲਾਂ 'ਤੇ, ਪਰ ਉਹਨਾਂ ਦਬਾਅ ਅਤੇ ਦਬਾਅ ਦੇ ਡਾਢਿਆਂ 'ਤੇ ਕੇਂਦ੍ਰਿਤ ਹੈ ਜੋ ਇਹਨਾਂ ਪਛਾਣਾਂ ਨੂੰ ਬਰਾਬਰੀ ਦੇ ਜੀਵਨ ਵਿੱਚ ਭਾਗੀਦਾਰੀ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਬਰਾਬਰੀ ਦੇ ਜੀਵਨ ਦਾ ਇੱਕ ਅਨਿਵਾਰਿਆ ਪਹਿਲੂ, ਸਮਾਜਿਕ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਦੇ ਸਾਰੇ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਬਰਾਬਰੀ ਦੀ ਭਾਗੀਦਾਰੀ ਹੈ। ਬਰਾਬਰੀ ਦੀ ਖੋਜ ਆਪਣੇ ਸਮਗਰੀ ਤੋਂ ਖਾਲੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜੇ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਪ੍ਰਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸੰਵਿਧਾਨ, ਉਸ ਦੇ ਸ੍ਰੋਤ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਲਈ ਅਪਮਾਨਜਨਕ ਪ੍ਰਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਧਰਮ ਇੱਕ ਢਾਲ ਨਹੀਂ ਬਣ ਸਕਦਾ ਜੋ ਹਰ ਔਰਤ ਨੂੰ ਪੂਜਾ ਵਿੱਚ ਪੂਰਤੀ ਲੱਭਣ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਆਗਮਨ ਤੋਂ ਅਠਾਰਾਂ ਸਾਲ ਬਾਅਦ, ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਧਰਮ ਅਤੇ ਪੂਜਾ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਬਰਾਬਰੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਵਿੱਚ, ਸੰਵਿਧਾਨ ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਬਾਹਰੀਕਰਣ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। [ਪੈਰਾ 117]

2.6 ਵਿਸ਼ਵਾਸ, ਧਰਮ ਅਤੇ ਪੂਜਾ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਆਜ਼ਾਦੀ, ਇੱਕ ਦਯਾਲੂ ਅਤੇ ਮਾਨਵੀ ਸਮਾਜ ਦੀ ਉਤਪਤੀ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜੋ ਸਾਰੇ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਦੀ ਬਰਾਬਰੀ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਨਾਲ ਚਿੰਨ੍ਹਿਤ ਹੋਵੇ। ਸੰਵਿਧਾਨ ਨੇ ਸਮਾਜਿਕ ਪੱਧਰੀਆਂ ਦੀਆਂ ਜੰਜੀਰਾਂ ਨੂੰ ਤੋੜਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ, ਇਸਨੇ ਆਜ਼ਾਦੀ, ਬਰਾਬਰੀ ਅਤੇ ਨਿਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀ ਪ੍ਰਤੀਬੱਧਤਾ ਨਾਲ ਚਿੰਨ੍ਹਿਤ ਇੱਕ ਯੁੱਗ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ। ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਉਦਾਰਵਾਦੀ ਮੁੱਲਾਂ ਨੇ ਹਰ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਇੱਕ ਬਰਾਬਰ ਨਾਗਰਿਕਤਾ ਸੁਨੇਹਾ ਦਿੱਤੀ। ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨ ਨਾ ਸਿਰਫ ਭੇਦਭਾਵ ਅਤੇ ਪੂਰਵਾਗ੍ਰਹ ਦੀਆਂ ਪੱਕੀਆਂ ਸੰਰਚਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਲਈ ਹੈ, ਬਲਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇਣਾ ਹੈ ਜੋ ਪਰੰਪਰਾਗਤ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਬਰਾਬਰ ਨਾਗਰਿਕਤਾ ਤੋਂ ਵਾਂਜਿਆ ਗਏ ਹਨ। ਰਾਸ਼ਟਰ ਦੇ ਜੀਵਨ ਦੇ ਹਰ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਬਰਾਬਰ ਭਾਗੀਦਾਰੀ ਇਸ ਧਾਰਣਾ ਨੂੰ ਉਲਟ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 118]

ਜ਼ਰੂਰੀ ਧਾਰਮਿਕ ਪ੍ਰਥਾਵਾਂ

3.1 ਧਾਰਮਿਕ ਸਵਤੰਤਰਤਾ ਉੱਤੇ ਆਪਣੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਉਹ ਸਿਧਾਂਤ ਵਿਕਸਿਤ ਕੀਤੇ ਹਨ ਜੋ ਧਾਰਮਿਕ ਸਵਤੰਤਰਤਾ ਨੂੰ ਅਨੁਚਿੱਤ 25 ਅਤੇ ਅਨੁਚਿੱਤ 26 ਅਧੀਨ ਧਰਮ ਦੀਆਂ 'ਜ਼ਰੂਰੀ' ਪ੍ਰਥਾਵਾਂ ਤੱਕ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਸੰਵਿਧਾਨ ਨੂੰ ਨਾ ਸਿਰਫ ਧਾਰਮਿਕ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਰਾਖੀ ਕਰਨ ਲਈ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਪਰ ਉਹ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਵੀ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਸ਼ਵਾਸਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਇਹ ਤੈਅ ਕਰਨਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਪ੍ਰਥਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਤਾਂ ਇੱਕ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਉਹ ਵਿਚਾਰ ਇਸ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰੀਅਤ ਦੇ ਨਿਰਧਾਰਣ ਲਈ ਨਿਰਣਾਯਕ ਨਹੀਂ ਹਨ।

ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਧਾਰਮਿਕ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਅਤੇ ਜੋ ਕੁਝ ਧਾਰਮਿਕ ਨਹੀਂ ਹੈ ਉਸ ਵਿੱਚ ਫਰਕ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਕੇਂਦਰੀ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਈ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਧਾਰਮਿਕ ਗਤੀਵਿਧੀ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਹੋਵੇ। ਹੋਰ ਅੱਗੇ ਜਾਂਦੇ ਹੋਏ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਪ੍ਰਥਾ ਧਰਮ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਪ੍ਰਥਾ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰੀਅਤ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਇਸ ਗੱਲ ਉੱਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਧਰਮ ਦਾ ਮੌਲਿਕ ਚਰਿੱਤਰ ਬਦਲ ਜਾਵੇਗਾ, ਜੇਕਰ ਇਸਨੂੰ ਨਿਰੀਖਿਆ ਨਾ ਜਾਵੇ। ਸਭ ਤੋਂ ਉੱਪਰ, ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਵੈਧਤਾ ਉੱਤੇ ਜ਼ੋਰ ਹੈ, ਜੋ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਗਰਿਮਾ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਮੌਲਿਕ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਮੁੱਲਾਂ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨੂੰ ਉਜਾਗਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਧਰਮ ਅਤੇ ਅੰਧਵਿਸ਼ਵਾਸ ਵਿੱਚ ਕਿਰਲੀ ਵਿਭਾਜਨ ਮਨੁੱਖੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਮੌਲਿਕ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਮੁੱਲਾਂ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਣ ਦੀ ਲੋੜ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਹੋਰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

3.2 ਕਿਸੇ ਧਰਮ ਦੇ ਅਭਿਆਸ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰੀਅਤ ਨੂੰ ਤੈਅ ਕਰਦਿਆਂ, ਇਹ ਵਿਚਾਰਨਾ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਉਸ ਧਰਮ ਵਿੱਚ ਉਸ ਅਭਿਆਸ ਨੂੰ ਲਾਜ਼ਮੀ ਕਿਸਮ ਦਾ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਜੇ ਕੋਈ ਅਭਿਆਸ ਵਿਕਲਪਿਕ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਸਨੂੰ ਕਿਸੇ ਧਰਮ ਦਾ 'ਜ਼ਰੂਰੀ' ਹਿੱਸਾ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਜੋ ਅਭਿਆਸ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਅਜਿਹਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਅਭਿਆਸ ਦੀ ਗੈਰ-ਮੌਜੂਦਗੀ ਵਿੱਚ ਧਰਮ ਦੀ ਕੁਦਰਤ ਬਦਲ ਜਾਵੇ। ਜੇ ਧਰਮ ਦੇ ਸੁਭਾਵ ਵਿੱਚ ਮੌਲਿਕ ਬਦਲਾਅ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਹੀ ਅਜਿਹੇ ਅਭਿਆਸ ਨੂੰ ਉਸ ਧਰਮ ਦਾ 'ਜ਼ਰੂਰੀ' ਹਿੱਸਾ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

3.3 ਜਿੱਥੇ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇਕ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਅਨੁਚਿੱਤ 25(2)(ਬੀ) ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਕਾਫੀ ਘਟਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਬਾਅਦ ਵਾਲਾ ਪਹਿਲੇ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਹਾਵੀ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਨੁਚਿੱਤ 25(2)(ਬੀ) ਅਧੀਨ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਗਾਰੰਟੀ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਗਰਿਮਾ ਤੋਂ ਵਿਚਲਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਦਾਅਵਿਆਂ ਦੁਆਰਾ ਨਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਕਿ ਕੋਈ ਅਭਿਆਸ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਅਨੰਤ ਕਾਲ ਤੋਂ ਜਾਰੀ ਹੈ ਜਾਂ ਧਾਰਮਿਕ ਪਾਠਾਂ ਵਿੱਚ ਜੜਿਤ ਹੈ, ਇਸ ਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ ਜਦ ਤੱਕ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀਅਤ ਦੇ ਪ੍ਰੀਖਣ ਨੂੰ ਪਾਸ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ।

ਦੁਰਗਾਹ ਕਮੇਟੀ, ਅਜਮੇਰ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਸੈਯਦ ਹੁਸੈਨ ਅਲੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਏ.ਆਈ.ਆਰ 1961 ਐਸ.ਸੀ 1402 : [1962] ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ 383; ਸਰਦਾਰ ਸੈਯਦਨਾ ਤਾਹਿਰ ਸੈਫੁਦੀਨ ਸਾਹਿਬ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਬੰਬਈ [1962] ਸੁਪ. 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ 496; ਤਿਲਕਾਯਤ ਸ਼੍ਰੀ ਗੋਵਿੰਦਲਾਲਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਆਦਿ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਰਾਜਸਥਾਨ ਅਤੇ ਓਰਸ. [1964] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ 561 – ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਧਾਰਮਿਕ ਰਸਮਾਂ ਦਾ ਸੰਵਿਧਾਨਿਕ ਮੁੱਲਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜਾਵ

4.1 ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਉਸ ਦਾਅਵੇ ਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨਿਕ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇਣ ਤੋਂ ਬਚਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜੋ ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਬਰਾਬਰੀ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਸੁਰੱਖਿਆਵਾਂ ਦੇ ਸਮਾਨ ਧਾਰਕ ਵਜੋਂ ਗਰਿਮਾ ਤੋਂ ਵਿਚਲਿਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਕਲਪਨਾ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੈ ਕਿ ਉਮਰ ਨੂੰ ਪੂਜਾ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਸ਼ਰਤੀ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਤਰਕਸੰਗਤ ਆਧਾਰ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਦਸ ਤੋਂ ਪੰਜਾਹ ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਨੂੰ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਬਾਹਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਉਮਰ ਗਰੁੱਪ ਵਿੱਚ ਦੀ ਔਰਤਾਂ ਸੰਭਵਤ: ਪ੍ਰਜਨਨ ਉਮਰ ਵਿੱਚ ਹੋਣਗੀਆਂ। ਇੱਕ ਔਰਤ ਦੀਆਂ ਸਰੀਰਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਦਾ ਸੰਵਿਧਾਨ ਅਧੀਨ ਉਸ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੱਕਾਂ ਨਾਲ ਕੋਈ ਮਹੱਤਵ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਦਸ ਅਤੇ ਪੰਜਾਹ ਦੀ ਉਮਰ ਗਰੁੱਪ ਵਿੱਚ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸੂਰਤ ਵਿੱਚ 'ਪ੍ਰਜਨਨ ਉਮਰ ਗਰੁੱਪ' ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਆ ਸਕਦੀਆਂ। ਪਰ ਇਹ ਫਿਰ ਵੀ ਮੁੱਖ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮੁੱਖ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦਾ ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਹੈ ਕਿ ਪੂਜਾ ਤੋਂ ਔਰਤਾਂ ਦਾ ਬਾਹਰ ਕਰਨਾ ਗਰਿਮਾ ਨਾਲ ਅਸੰਗਤ, ਆਜ਼ਾਦੀ ਨੂੰ ਨਾਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਮਨੁੱਖਾਂ ਦੀ ਬਰਾਬਰੀ ਦੇ ਇਨਕਾਰ ਹੈ। ਇਹ ਸੰਵਿਧਾਨਿਕ ਮੁੱਲ ਹਰ ਗੱਲ ਤੋਂ ਉੱਪਰ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਕੋਈ ਸਿਦਾਂਤ ਜੋ ਕਿਸੇ ਵੀ ਦਾਅਵੇ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਕੋਈ ਅਪਵਾਦ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦਾ, ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਧਾਰਮਿਕ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਹੀ ਕਿਉਂ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕਰਨਾ ਬਰਾਬਰੀ ਦੀ ਨਾਗਰਿਕਤਾ ਨੂੰ ਘਟਾਉਣਾ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 54]

4.2 ਇੱਕ ਮਾਨਤਾ ਹੈ ਜੋ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਜਾਂਚ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ। ਅਜਿਹੇ ਦਾਅਵੇ ਵਿੱਚ ਮਾਨਤਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅਨੁਸਾਰੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਵਾਹੇ ਗਏ ਬ੍ਰਹਮਚਰਿਆ ਅਤੇ ਤਪਸਿਆ ਵਿੱਚ ਵਿਚਲਨ ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਕਾਰਨ ਹੋਵੇਗਾ। ਅਜਿਹਾ ਦਾਅਵਾ ਇੱਕ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਟਿਕਾਊ ਤਰਕ ਵਜੋਂ ਬਰਕਰਾਰ ਨਹੀਂ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਦਾ ਅਸਰ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਮਰਦ ਦੀ ਬ੍ਰਹਮਚਰਿਆ ਦਾ ਬੋਝ ਇੱਕ ਔਰਤ ਉੱਤੇ ਲਾਉਣਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਬ੍ਰਹਮਚਰਿਆ ਤੋਂ ਵਿਚਲਨ ਦਾ ਕਾਰਨ ਵਜੋਂ ਬਣਾਉਣਾ ਹੈ। ਫਿਰ ਇਸ ਨੂੰ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਥਾਵਾਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੱਕ ਔਰਤਾਂ ਦਾ ਬਰਾਬਰ ਹੱਕ ਹੈ। ਇਹ ਸੁਝਾਉਣਾ ਕਿ ਔਰਤਾਂ ਵਰਤਮ ਨਹੀਂ ਰੱਖ ਸਕਦੀਆਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਕਲੰਕਿਤ ਕਰਨਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਕਮਜ਼ੋਰ ਅਤੇ ਘੱਟ ਇਨਸਾਨ ਵਜੋਂ ਸਟੀਰੀਓਟਾਈਪ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਅਜਿਹੀ ਅਦਾਲਤ ਵਰਗੀ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਅਜਿਹੇ ਦਾਅਵਿਆਂ ਨੂੰ ਮਾਨਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 55]

4.3 ਮਨੁੱਖੀ ਗਰਿਮਾ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਵਿਚਕਾਰ ਸਮਾਨਤਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਸਾਰੇ ਮਨੁੱਖਾਂ ਦੀ ਸਮਾਨਤਾ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਸਟੀਰੀਓਟਾਈਪਾਂ ਦੇ ਘੁੱਟਣਕਾਰੀ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖੀਕਰਣ ਵਿਰੋਧੀ ਅਸਰ ਤੋਂ ਆਜ਼ਾਦ ਹੋਣਾ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਸੰਰਕਸ਼ਣ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੱਕਦਾਰ ਹੋਣਾ। ਸਾਡਾ ਸੰਵਿਧਾਨ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗਰਿਮਾ, ਆਜ਼ਾਦੀ ਅਤੇ ਸਮਾਨਤਾ ਵਿਅਕਤੀਆਂ, ਰਾਜ ਅਤੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਲਈ ਇੱਕ ਮਾਰਗਦਰਸ਼ਕ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵਜੋਂ ਕਾਰਜ ਕਰਨ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨ ਧਾਰਮਿਕ ਆਜ਼ਾਦੀ ਅਤੇ ਧਰਮ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਰਸਮਾਂ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਮੁੱਲਾਂ, ਜੋ ਕਿ ਗਰਿਮਾ, ਆਜ਼ਾਦੀ ਅਤੇ ਸਮਾਨਤਾ ਵਿੱਚ ਆਧਾਰਿਤ ਹਨ, ਨੂੰ ਉਚਾ ਚੁੱਕਣ ਦੇ ਪ੍ਰਯਾਸ ਦੁਆਰਾ ਮਾਰਗਦਰਸ਼ਿਤ ਹੋਵੇਗੀ। ਇੱਕ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਵਿਵਸਥਾ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਾਥਮਿਕਤਾਵਾਂ, ਇਹ ਮੁੱਲ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਉੱਤੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਨੀਂਹ ਖੜੀ ਹੈ। ਉਹ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਵਿਵਸਥਾ ਨੂੰ ਭਵਿੱਖ ਲਈ ਇੱਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਨਾਲ ਭਰਪੂਰ ਕਰਦੇ ਹਨ – ਇੱਕ ਨਿਆਂਪੂਰਣ, ਸਮਾਨ ਅਤੇ ਗਰਿਮਾਪੂਰਣ ਸਮਾਜ ਦਾ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਮੁੱਲਾਂ ਵਿੱਚ ਅੰਤਰ-ਵਿਰੋਧੀ ਸਿਧਾਂਤ ਮੌਜੂਦ ਹੈ। ਬਾਹਰਵਾਦ ਗਰਿਮਾ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਹੈ। ਇੱਕ ਔਰਤ ਨੂੰ ਪੂਜਾ ਦੀ ਤਾਕਤ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਕਰਨਾ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਮੁੱਲਾਂ ਨਾਲ ਸਰਾਸਰ ਵਿਰੋਧੀ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 56][77-5-ਬੀ-ਡੀ] 4.4 ਮਾਸਿਕ ਧਰਮ ਦੇ ਇਰਦ-ਗਿਰਦ ਬਣਾਈ ਗਈ ਕਲੰਕਤਾ ਪਰੰਪਰਾਗਤ ਵਿਸ਼ਵਾਸਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ ਉੱਤੇ ਹੈ ਜੋ ਮਾਸਿਕ ਧਰਮ ਵਾਲੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਅਸ਼ੁੱਧਤਾ ਬਾਰੇ ਹਨ। ਇਹਨਾਂ ਵਿਸ਼ਵਾਸਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਸਥਾਨ ਇੱਕ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਵਿਵਸਥਾ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਜਕੜਨ ਲਈ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਬਰਾਬਰ ਹੱਕਾਂ ਤੋਂ ਵਾਂਝਾ ਕਰਨ ਲਈ ਅਤੇ ਇੱਕ ਪਿਤ੍ਰਸੱਤਾਤਮਕ ਵਿਵਸਥਾ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਅਧੀਨ ਕਰਨ ਲਈ ਵਰਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਇੱਕ ਔਰਤ ਦੀ ਮਾਸਿਕ ਧਰਮ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਇੱਕ ਵੈਧ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਆਧਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ ਜਿਸ ਦੇ ਆਧਾਰ ਉੱਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਹੋਣ ਦੀ ਗਰਿਮਾ ਅਤੇ ਵਿਅਕਤੀਤਵ ਦੀ ਸਵੈ-ਸੰਪ੍ਰਭੁਤਾ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ। ਇੱਕ ਔਰਤ ਦੀ ਮਾਸਿਕ ਧਰਮ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਗਹਿਰੀ ਨਿੱਜੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਨਿੱਜਤਾ ਦਾ ਅਭਿੰਨ ਹਿੱਸਾ ਹੈ। ਕੋਈ ਵੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਇਸ ਨੂੰ ਇੱਕ ਅਜਿਹੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਵਜੋਂ ਵਰਤਣਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੀਦਾ ਜਿਸ ਦੇ ਆਧਾਰ ਉੱਤੇ ਬਾਹਰਵਾਦ ਦੀ ਪ੍ਰਥਾ ਅਮਲ ਵਿੱਚ ਲਿਆਈ ਜਾ ਸਕੇ ਅਤੇ ਕੋਈ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ। ਕੋਈ ਵੀ ਸਰੀਰ ਜਾਂ ਸਮੂਹ ਇਸ ਨੂੰ ਇੱਕ ਔਰਤ ਦੇ ਪੂਰਨਤਾ ਦੀ ਖੋਜ ਵਿੱਚ ਰੁਕਾਵਟ ਵਜੋਂ ਵਰਤ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ, ਇਸ ਵਿੱਚ ਉਸ ਦਾ ਸਿਰਜਣਹਾਰ ਨਾਲ ਜੁੜਨ ਵਿੱਚ ਸੁਖ ਲੱਭਣਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ।

ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਐਨ.ਸੀ.ਟੀ. ਸਰਕਾਰ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ (2018) 8 ਸਕੇਲ 72; ਐਸ. ਮਹੇਂਦਰਨ ਬਨਾਮ ਸਕੱਤਰ, ਤ੍ਰਾਵਣਕੋਰ ਦੇਵਸਵੋਮ ਬੋਰਡ, ਤਿਰੁਵਨੰਤਪੁਰਮ ਅਤੇ ਹੋਰ AIR 1993 ਕੇਰਲਾ 42; ਆਦਿ ਸਾਈਵ ਸਿਵਾਚਾਰੀਯਰਗਲ ਬਨਾਮ ਤਮਿਲਨਾਡੂ ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਹੋਰ (2016) 2 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 725 : [2015] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 110; ਪੁਲਿਸ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਅਚਾਰਿਆ ਜਗਦੀਸ਼ਵਰਾਨੰਦ ਅਵਧੂਤ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ (2004) 12 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 770 : [2004] 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1089; ਨਵਤੇਜ

ਸਿੰਘ ਜੌਹਰ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ (2018) 10 ਸਕੇਲ 386; ਹਿੰਦੂ ਧਾਰਮਿਕ ਏਂਡੋਮੈਂਟਸ ਦਾ ਕਮਿਸ਼ਨਰ, ਮਦਰਾਸ ਬਨਾਮ ਸ੍ਰੀ ਲਕਸ਼ਮੀਂਦਰ ਤੀਰਥ ਸਵਾਮੀਆਰ ਦੇ ਸ੍ਰੀ ਸ਼ਿਰੂਰ ਮੁੱਟ [1954] ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1005 – ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਧਾਰਮਿਕ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ

5. ਕੁਝ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਧਾਰਮਿਕ ਜਥੇਬੰਦੀ ਵਜੋਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੇ ਅੰਗ ਇਹ ਹਨ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਕੋਲ ਇੱਕ ਸਾਂਝੀ ਆਸਥਾ, ਇੱਕ ਸਾਂਝੀ ਸੰਗਠਨਾਤਮਕ ਸਥਿਤੀ ਅਤੇ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਨਾਮ ਹੋਵੇ ਜੋ ਧਰਮ ਦੇ ਅਧੀਨ ਇਕੱਠੇ ਹੋਏ ਹੋਣ। ਉਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਸਾਂਝੀ ਧਾਗਾ ਧਾਰਮਿਕ ਪਛਾਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਧਾਰਮਿਕ ਜਥੇਬੰਦੀ ਦੇ ਚਰਿੱਤਰ ਲਈ ਬੁਨਿਆਦੀ ਹੈ।[ਪੈਰਾ 64]

ਸ੍ਰੀ ਵੇਂਕਟਰਮਾਣਾ ਦੇਵਰੂ ਬਨਾਮ ਮੈਸੂਰ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ [1958] ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 895; ਹਿੰਦੂ ਧਾਰਮਿਕ ਏਂਡੋਮੈਂਟਸ ਦਾ ਕਮਿਸ਼ਨਰ, ਮਦਰਾਸ ਬਨਾਮ ਸ੍ਰੀ ਲਕਸ਼ਮੀਂਦਰ ਤੀਰਥ ਸਵਾਮੀਆਰ ਦੇ ਸ੍ਰੀ ਸ਼ਿਰੂਰ ਮੁੱਟ [1954] ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1005 – ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਭਾਰਤੀ ਯੁਵਾ ਵਕੀਲ ਸੰਘ ਬਨਾਮ ਕੇਰਲ ਦੀ ਰਾਜ

595

ਕੀ ਭਗਵਾਨ ਅਯੱਪਾ ਦੇ ਭਗਤ ਇੱਕ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ?

6. 'ਸਾਂਝੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ' ਨਾਲ ਜੁੜਨਾ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਜਾਂ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਦੇ ਸਿਰਜਣ ਤੋਂ ਹੀ ਇੱਕ ਸਾਂਝਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦਾ ਸੈੱਟ ਅਪਨਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਯਾਤਰਾ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰੇ ਧਰਮਾਂ ਦੇ ਯਾਤਰੀ ਬਰਾਬਰੀ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਯਾਤਰਾ ਵਿੱਚ ਭਾਗ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਮੁਸਲਮਾਨ ਅਤੇ ਈਸਾਈ ਵੀ ਯਾਤਰਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਧਰਮ ਦਾ ਮੈਂਬਰ ਭਗਵਾਨ ਅਯੱਪਾ ਦੀ ਪੂਜਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਸਮੂਹ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਧਰਮ ਇਸ ਸਮੂਹ ਦਾ ਆਧਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਧਾਰਮਿਕ ਪਛਾਣ ਦੇ ਜਨਮ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ, ਸਮੂਹ ਨੂੰ 'ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ' ਵਜੋਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਅਨੁਚਛੇਦ 26 ਦੇ ਅਧੀਨ ਆਉਣ ਲਈ, ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਇੱਕ ਧਾਰਮਿਕ ਸੈਕਟ ਜਾਂ ਸੰਗਠਨ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਧਾਨ ਦੇਵਤਾ ਦੀ ਪੂਜਾ ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਧਰਮ ਦੇ ਅਨੁਯਾਇਯਾਂ ਤੱਕ ਸੀਮਿਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਹੈ ਇੱਕ ਸਾਂਝੇ ਆਧਿਆਤਮਿਕ ਸੰਗਠਨ ਦੀ ਗੈਰ-ਮੌਜੂਦਗੀ, ਜੋ ਕਿ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਇੱਕ ਜ਼ਰੂਰੀ ਤੱਤ ਹੈ। ਜਿਸ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਪੂਜਾ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਉਹ ਜਨਤਾ ਲਈ ਸਮਰਪਿਤ ਹੈ ਅਤੇ ਸਮਾਜ ਦੇ ਬਹੁਲਤਾਵਾਦੀ ਚਰਿੱਤਰ ਨੂੰ ਸੱਚਮੁੱਚ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਹਰ ਕੋਈ, ਧਾਰਮਿਕ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਦੇਵਤਾ ਦੀ ਪੂਜਾ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਪੂਜਾ ਦੇ ਰੂਪਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜੀਆਂ ਪ੍ਰਥਾਵਾਂ ਭਗਤਾਂ ਨੂੰ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਬਦਲਦੀਆਂ। ਨਿਆਇਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬਿਆਨ ਕੀਤੀਆਂ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਦੀ ਅਸਮਰੱਥਤਾ ਨੂੰ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਰੱਖਦਿਆਂ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ "ਅਯੱਪਨਸ" ਜਾਂ ਭਗਵਾਨ ਅਯੱਪਾ ਦੇ ਭਗਤ ਕਹਿਣ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦਾ ਸੈੱਟ 'ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ' ਵਜੋਂ ਮੰਨਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ। [ਪੈਰਾ 69]

ਐਸ. ਮਹੇਂਦਰਨ ਬਨਾਮ ਸਕੱਤਰ, ਤ੍ਰਾਵਣਕੋਰ ਦੇਵਸਵੋਮ ਬੋਰਡ, ਤਿਰੁਵਨੰਤਪੁਰਮ ਅਤੇ ਹੋਰ ਏਅਰ ਇੰਡੀਆ 1993 ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਰਿਪੋਰਟਸ

ਕੇਰਲ 42; ਸਰਦਾਰ ਸੈਯਦਨਾ ਤਾਹਿਰ ਸੈਫੁਦੀਨ ਸਾਹਿਬ ਬਨਾਮ ਸਟੇਟ ਆਫ ਬੌਂਬੇ [1962] ਸੁਪਲ. 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 496 – ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਫ੍ਰੀ ਚਰਚ ਆਫ ਸਕਾਟਲੈਂਡ ਬਨਾਮ ਓਵਰਟਨ (1904) ਏ.ਸੀ. 515 – ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਲੇਖ 17, "ਅਛੂਤ" ਅਤੇ ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਦੇ ਨੋਸ਼ਨ

7.1 ਸਮਾਜ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੁਆਰਾ ਸ਼ਾਸਿਤ ਹੈ। ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਨੈਤਿਕਤਾ ਦੇ ਮੁੱਲ ਇੱਕ ਗੈਰ-ਤਰਕਸੰਗਤ ਅਧਿਕਾਰ ਹਨ। "ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ" ਦੇ ਨੋਸ਼ਨ, ਜੋ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਕਲੰਕਿਤ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਇੱਕ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਸ਼ਾਸਨ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦੇ। ਮਾਸਿਕ ਧਰਮ ਨੂੰ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਜਾਂ ਅਪਵਿੱਤਰ ਮੰਨਣਾ, ਅਤੇ ਹੋਰ ਵੀ ਬੁਰਾ, ਮਾਸਿਕ ਧਰਮ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਬਹਿਸਕਾਰਕ ਅਯੋਗਤਾਵਾਂ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ, ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੁਆਰਾ ਗਾਰੰਟੀਸ਼ੁਦਾ ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਗਰਿਮਾ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਹੈ। ਜੋ ਪ੍ਰੈਕਟੀਸਾਂ "ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ" ਦੇ ਨੋਸ਼ਨਾਂ ਕਾਰਨ ਮਾਸਿਕ ਧਰਮ ਦੀਆਂ ਟੈਬੂਆਂ ਨੂੰ ਜਾਇਜ਼ ਠਹਿਰਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਉਹ ਮਾਸਿਕ ਧਰਮ ਵਾਲੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਗਤੀ, ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਅਤੇ ਉਪਾਸਨਾ ਸਥਾਨਾਂ 'ਤੇ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਸੀਮਿਤ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ, ਅਤੇ ਅੰਤਤਃ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜਨਤਕ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਪਹੁੰਚ ਨੂੰ ਸੀਮਿਤ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਸਰੀਰ 'ਤੇ ਨਿਯੰਤਰਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ। ਇੱਕ ਔਰਤ ਦੀ ਮਾਸਿਕ ਧਰਮ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਉਸਦੀ ਨਿਜਤਾ ਅਤੇ ਵਿਅਕਤੀਤਵ ਦਾ ਗੁਣ ਹੈ। ਔਰਤਾਂ ਦਾ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜੈਵਿਕ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਆਵਾਂ ਨੂੰ ਸਮਾਜਿਕ ਅਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਪ੍ਰੈਕਟੀਸਾਂ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਵਿਛੋੜਾ ਅਤੇ ਬਹਿਸਕਾਰ ਲਾਗੂ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਪ੍ਰੈਕਟੀਸਾਂ ਅਪਮਾਨ ਅਤੇ ਗਰਿਮਾ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਦੀਆਂ ਹਨ। ਲੇਖ 17 "ਅਛੂਤ" ਦੀ ਪ੍ਰੈਕਟੀਸ ਨੂੰ ਮਨਾਹੀ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਅਤੇ ਅਪਵਿੱਤਰਤਾ ਦੇ ਨੋਸ਼ਨਾਂ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਰੂਪ ਵਿੱਚ।

ਲੇਖ 17 ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਿਮਨ ਜਾਤੀਆਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਅਛੂਤ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰੈਕਟੀਸਾਂ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਇਹ ਮਾਸਿਕ ਧਰਮ ਵਾਲੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਝੱਲੀ ਜਾਂਦੀ ਸਿਸਟਮੈਟਿਕ ਅਪਮਾਨ, ਬਹਿਸਕਾਰ ਅਤੇ ਦਬਾਅ ਨੂੰ ਵੀ ਲਾਗੂ ਹੋਵੇਗਾ। ਮਾਸਿਕ ਧਰਮ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਅਪਵਿੱਤਰਤਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਦੇ ਨੋਸ਼ਨਾਂ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਔਰਤਾਂ ਖਿਲਾਫ ਪੂਰਵਾਗ੍ਰਹ ਇੱਕ ਬਹਿਸਕਾਰ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕ ਹੈ। ਮਾਸਿਕ ਧਰਮ ਦੀ ਸਥਿਤੀ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਔਰਤਾਂ ਦਾ ਸਮਾਜਿਕ ਬਹਿਸਕਾਰ ਇੱਕ ਕਿਸਮ ਦਾ ਅਛੂਤ ਹੈ ਜੋ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਮੁੱਲਾਂ ਲਈ ਇੱਕ ਅਨਾਥਮਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਵਿਰੋਧੀ-ਬਹਿਸਕਾਰ ਸਿਧਾਂਤ ਦੇ ਇੱਕ ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ ਵਜੋਂ, ਲੇਖ 17 ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਔਰਤਾਂ ਖਿਲਾਫ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਸਭ ਤੋਂ ਮਾੜੀ ਕਿਸਮ ਦਾ ਸਮਾਜਿਕ ਬਹਿਸਕਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਦੇ ਨੋਸ਼ਨਾਂ 'ਤੇ ਜਾਇਜ਼ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਲੇਖ 17 ਨੂੰ ਇੱਕ ਸੀਮਿਤ ਢੰਗ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਪਰ ਜੇ ਲੇਖ 17 ਨੂੰ ਅਛੂਤ ਦੇ ਇੱਕ ਖਾਸ ਰੂਪ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਣ ਲਈ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾਵੇ, ਤਾਂ ਵੀ ਉਹ ਲੇਖ ਹੋਰ ਸਮਾਜਿਕ ਬਹਿਸਕਾਰ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਗਾਰੰਟੀ ਨੂੰ ਖਤਮ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ। ਸਮਾਜਿਕ ਬਹਿਸਕਾਰ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਗਾਰੰਟੀ ਭਾਗ III ਦੇ ਹੋਰ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਲੇਖ 15(2) ਅਤੇ 21 ਤੋਂ ਨਿਕਲੇਗੀ। ਸਾਬਰੀਮਾਲਾ ਵਿੱਚ ਮੰਦਰ 'ਚ ਦਾਖਲ ਹੋਣ ਤੋਂ ਦਸ ਤੋਂ ਪੰਜਾਹ ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਦੇ ਗਰੁੱਪ ਵਿੱਚ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਾਸਿਕ ਧਰਮ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਬਾਹਰ ਕਰਨਾ ਆਜ਼ਾਦੀ ਅਤੇ ਗਰਿਮਾ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਇੱਕ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਆਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦਾ। [ਪੈਰਾ 8]

7.2 ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਦਾ ਮੁੱਦਾ ਇੰਨਾ ਮਹਿਲਾਵਾਂ ਦੇ ਧਰਮ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਅਭਿਆਸ ਕਰਨ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਬਾਰੇ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਜਿੰਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਾਸਿਕ ਧਰਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਿੰਨ੍ਹਾ ਕਿ ਸਮਾਜਿਕ ਦਮਨ ਤੋਂ ਆਜ਼ਾਦੀ ਬਾਰੇ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਮਾਸਿਕ ਧਰਮ ਦੀ ਸਟਿਗਮਾਈਜ਼ਡ ਸਮਝ ਤੋਂ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਕਾਰਨ "ਛੂਆਛੂਤ" ਬਣਦੀ ਹੈ। ਅਨੁਚਛੇਦ 25, ਜੋ ਕਿ ਭਾਗ III. ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੈ, ਜ਼ਰੂਰੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਸ ਲਈ ਅਨੁਚਛੇਦ 17 ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੈ। "ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ" ਦੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਦੀ ਵਰਤੋਂ "ਛੂਆਛੂਤ" ਖਿਲਾਫ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 82]

ਨੈਸ਼ਨਲ ਕੈਂਪੇਨ ਫ਼ਾਰ ਦਲਿਤ ਹਿਊਮਨ ਰਾਈਟਸ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ (2017) 2 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 432 : [2016] 9 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 122; ਦੇਵੀਰਾਜਿਆਹ ਬਨਾਮ ਪਦਮੰਨਾ ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1985 ਮਾਇਸ 84; ਜੈ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1993 ਰਾਜ 177; ਕਰਨਾਟਕ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਅੱਪਾ ਬਾਲੂ ਇੰਗਲੇ (1995) ਸੁਪ. 4 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 469 : [1992] 3 ਸੁਪਲ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 284; ਆਦੀ ਸੈਵਾ ਸਿਵਾਚਾਰਿਯਰਗਲ ਨਾਲਾ ਸੰਗਮ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਤਮਿਲ ਨਾਡੂ ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਹੋਰ (2016) 2 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 725 : [2015] 11 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1110; ਕੇ.ਐਸ. ਪੁੱਟਾਸਵਾਮੀ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ (2017) 10 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 1 – ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਗ੍ਰੈਨਵਿਲ ਆਸਟਿਨ, ਦ ਇੰਡੀਅਨ ਕੰਸਟੀਟਿਊਸ਼ਨ: ਕਾਰਨਰਸਟੋਨ ਆਫ਼ ਅ ਨੇਸ਼ਨ, ਆਕਸਫੋਰਡ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਪ੍ਰੈਸ (1999), ਪੰਨੇ xii-xiii 'ਤੇ; ਪੌਲਿਟਿਕਸ ਅਤੇ ਐਥਿਕਸ ਆਫ਼ ਦ ਇੰਡੀਅਨ ਕੰਸਟੀਟਿਊਸ਼ਨ ਰਾਜੀਵ ਭਾਰਗਵ (ਸੰਪਾਦਕ), ਆਕਸਫੋਰਡ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਪ੍ਰੈਸ (2008), ਪੰਨਾ 5 'ਤੇ; ਸ਼ਿਆਮ ਰਾਓ, ਦ ਫਰੇਮਿੰਗ ਆਫ਼ ਇੰਡੀਆਜ਼ ਕੰਸਟੀਟਿਊਸ਼ਨ: ਅ ਸਟੈਂਡੀ, ਇੰਡੀਅਨ ਇੰਸਟੀਚਿਊਟ ਆਫ਼ ਪਬਲਿਕ ਐਡਮਿਨਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ (1968), ਪੰਨਾ 202-205 'ਤੇ; ਡਾ. ਬਾਬਾਸਾਹੇਬ ਅੰਬੇਡਕਰ: ਲਿਖਤਾਂ ਅਤੇ ਭਾਸ਼ਣ, (ਵਸੰਤ ਮੂਨ ਸੰਪਾਦਕ, ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਸਰਕਾਰ, ਵੌਲ. 1 (2014), ਪੰਨੇ 39, ਵੌਲ. 12 (2014), ਪੰਨੇ 661-965, ਵੌਲ. 5 (2014), ਪੰਨੇ 918-93, ਵੌਲ. 1 (2014), ਪੰਨੇ 5-6, ਵੌਲ. 1 (2014), ਪੰਨੇ 1-23, ਵੌਲ. 1 (2014), ਵੌਲ. 1, ਪੰਨਾ 3-22 'ਤੇ; ਇੰਡੀਆ ਡਿਸੈਂਟਸ: 3,000 ਸਾਲ ਦਾ ਵਖਰਾਪਨ, ਸ਼ੱਕ ਅਤੇ 598ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਰਿਪੋਰਟਸ[2018] 9 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ.

ਇੱਕ ਬਹਿਸ, (ਅਸ਼ੋਕ ਵਾਜਪੇਯੀ ਸੰਪਾਦਕ), ਸਪੀਕਿੰਗ ਟਾਈਗਰ ਪਬਲਿਸ਼ਿੰਗ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਲਿਮਿਟੇਡ (2017), ਪੰਨਾ 86-88; ਸੁਜਾਤਾ ਗਿਡਲਾ, ਚੀਂਟੀਆਂ ਵਿੱਚ ਹਾਥੀ: ਇੱਕ ਅਛੂਤ ਪਰਿਵਾਰ ਅਤੇ ਆਧੁਨਿਕ ਭਾਰਤ ਦੀ ਬਣਤਰ, ਹਾਰਪਰ ਕੋਲਿੰਸ (2017), ਪੰਨਾ 114; ਡਾਇਆਨ ਕੋਫੀ ਅਤੇ ਡੀਨ ਸਪੀਅਰਜ਼, ਵ੍ਹੇਰ ਇੰਡੀਆ ਗੋਜ਼: ਛੱਡੇ ਗਏ ਟੌਇਲੇਟ, ਬੌਣਾ ਵਿਕਾਸ ਅਤੇ ਜਾਤਿ ਦੀ ਕੀਮਤ, ਹਾਰਪਰ ਕੋਲਿੰਸ (2017), ਪੰਨਾ 74-79; ਰਾਜੇਸ਼ ਰਾਮਚੰਦਰਨ, ਮੂੰਛ ਲਈ ਮੌਤ, ਆਊਟਲੁੱਕ (16 ਅਕਤੂਬਰ 2017) - ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਬੀ ਅਲਟਰਾ ਵਾਇਰਸ ਸਿਦਾਂਤ

ਸੀ 8.1 ਭਗਵਾਨ ਅਯੱਪਾ ਦੇ ਭਗਤ ਇੱਕ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਨਹੀਂ ਬਣਾਉਂਦੇ ਅਤੇ ਸਬਰੀਮਾਲਾ ਮੰਦਰ ਇੱਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇਕ ਮੰਦਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਧਾਰਾ 3 ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ। ਜੋ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਦਸ ਤੋਂ ਪੰਜਾਹ ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿੱਚ ਸਬਰੀਮਾਲਾ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਨੂੰ ਸੀਮਿਤ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਧਾਰਾ 3 ਦੀ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਦਸ ਤੋਂ ਪੰਜਾਹ ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਔਰਤ ਨੂੰ ਸਬਰੀਮਾਲਾ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਨ ਅਤੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰਨ ਤੋਂ ਰੋਕਦੇ ਹਨ। ਅਜਿਹੀ ਪਾਬੰਦੀ ਧਾਰਾ 3 ਦੁਆਰਾ ਪਛਾਣੇ ਗਏ ਸਾਰੇ ਹਿੰਦੂ ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰੇਗੀ। ਬੋਰਡ ਦੁਆਰਾ ਜਾਰੀ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਜੋ ਦਸ ਤੋਂ

ਪੰਜਾਹ ਪੰਜ ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿੱਚ ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਨੂੰ ਮਨਾਹੀ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਧਾਰਾ 3 ਦੇ ਅਲਟਰਾ ਵਾਇਰਸ ਹਨ। [ਪੈਰਾ 87]

ਡੀ 8.2 ਹਿੰਦੂ ਔਰਤਾਂ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੇ ਇੱਕ 'ਸੈਕਸ਼ਨ ਜਾਂ ਕਲਾਸ' ਨੂੰ ਧਾਰਾ 2 ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ (ਬੀ) ਅਤੇ (ਸੀ) ਅਧੀਨ ਬਣਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਧਾਰਾ 4(1) ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹਿੰਦੂ ਨੂੰ ਖਾਸ ਸੈਕਸ਼ਨ ਜਾਂ ਕਲਾਸ ਦੇ ਹੋਣ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਭੇਦਭਾਵ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਨਿਯਮ ਨੂੰ ਮਨਾਹੀ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਧਾਰਾ 3 ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਇੱਕ ਸਾਰਵਜਨਿਕ ਪੂਜਾ ਦੀ ਥਾਂ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਹਿੰਦੂਆਂ ਲਈ ਜਾਂ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੇ ਕਿਸੇ ਸੈਕਸ਼ਨ ਜਾਂ ਕਲਾਸ ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਸਾਰੇ ਸੈਕਸ਼ਨਾਂ ਜਾਂ ਕਲਾਸਾਂ ਦੇ ਹਿੰਦੂਆਂ ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਸਬਰੀਮਾਲਾ ਮੰਦਰ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਹਿੰਦੂਆਂ ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੇ ਇੱਕ ਸੈਕਸ਼ਨ ਜਾਂ ਕਲਾਸ ਲਈ। ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਸਾਰੇ ਸੈਕਸ਼ਨਾਂ ਜਾਂ ਕਲਾਸਾਂ ਦੇ ਹਿੰਦੂਆਂ ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਹਿੰਦੂ ਔਰਤਾਂ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਨਿਯਮ 3(ਬੀ) ਉਨ੍ਹਾਂ ਰਵਾਇਤਾਂ ਅਤੇ ਰਸਮਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਥਮਿਕਤਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ "ਅਜਿਹੇ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਜਦੋਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ... ਸਾਰਵਜਨਿਕ ਪੂਜਾ ਦੀ ਥਾਂ 'ਤੇ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਹੀਂ ਹੈ" ਦੇ ਬਾਹਰ ਰੱਖਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਅਜਿਹਾ ਨਿਯਮ ਤਜਵੀਜ਼ ਕਰਦਿਆਂ, ਨਿਯਮ 3(ਬੀ) ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮੰਦਰ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਧਾਰਾ 3 ਦੁਆਰਾ ਸਥਾਪਿਤ ਹੈ। ਧਾਰਾ 3 ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਰੋਧੀ ਰਵਾਇਤ ਜਾਂ ਰਸਮ ਨੂੰ ਓਵਰਰਾਈਡ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਪਰ ਨਿਯਮ 3 ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਰੱਖਣ ਲਈ ਇੱਕ ਰਵਾਇਤ ਜਾਂ ਰਸਮ ਨੂੰ ਮੰਨਦਾ, ਪਛਾਣਦਾ ਅਤੇ ਲਾਗੂ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਲਟਰਾ ਵਾਇਰਸ ਹੈ। ਐਕਟ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੇ ਸਾਰੇ ਸੈਕਸ਼ਨਾਂ ਅਤੇ ਕਲਾਸਾਂ ਨੂੰ ਮੰਦਰਾਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦੇਣਾ ਹੈ, ਜੋ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸੈਕਸ਼ਨ ਜਾਂ ਕਲਾਸ ਲਈ ਸਮਰਪਿਤ, ਲਾਭ ਲਈ ਜਾਂ ਵਰਤੋਂ ਵਿੱਚ ਹਨ। ਐਕਟ ਸਾਰਵਜਨਿਕ ਪੂਜਾ ਦੀਆਂ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਨ ਅਤੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰਨ ਦੇ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੇ ਸਾਰੇ ਸੈਕਸ਼ਨਾਂ ਅਤੇ ਕਲਾਸਾਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਪਛਾਣਦਾ ਹੈ। ਕਾਨੂੰਨ ਸਦੀਆਂ ਦੇ ਭੇਦਭਾਵ ਨੂੰ ਠੀਕ ਕਰਨ ਲਈ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 25(2)(ਬੀ) ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੈ। ਐਕਟ ਦੇ ਵਿਸ਼ਾਲ ਅਤੇ ਉਦਾਰ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਬਾਹਰ ਰੱਖਣ ਨਾਲ ਜਕੜਿਆ ਨਹੀਂ

ਆਦਰਸ਼ੀਲ ਐਚ ਭੀਵੰਡੀਵਾਲਾ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਬੌਂਬੇ [1961] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 592; ਸਿਟੀ ਟੈਬ ਮਾਜਿਦ ਹੋਟਲ, ਸਿਕੰਦਰਾਬਾਦ (1971) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 550; ਗੀਤਾ ਐਂਟਰਪ੍ਰਾਈਜ਼ਜ਼ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਯੂ ਪੀ (1983) 4 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 202 ; [1983] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 812; ਗੋਪਾਲ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਅਗਰਵਾਲ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਯੂ ਪੀ (1982) ਆਲ. ਐਲ.ਜੇ. 607; ਕ੍ਰ ੇਤਰੀ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਈਐਸਆਈਸੀ ਬਨਾਮ ਹਾਈ ਲੈਂਡ ਕਾਫੀ ਵਰਕਸ ਆਫ ਪੀਐਫਐਕਸ. ਸਬਾਹੀਆ ਐਂਡ ਸਨਜ਼ (1991) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 617 ; [1991] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 307; ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ ਬਨਾਮ ਐਲਫਿੰਸਟਨ ਸਪਿੰਨਿੰਗ ਅਤੇ ਵੀਵਿੰਗ ਕੋ ਲਿਮਿਟੇਡ. (2001) 4 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 139 ; [2001] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 221; ਅਤਿਰਿਕਤ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਬਨਾਮ ਸਿਰੀ ਰਾਮ (2000) 5 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 451 ; [2000] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1019; ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ ਬੋਰਡ ਆਫ ਸੈਕੰਡਰੀ ਅਤੇ ਹਾਇਅਰ ਐਜੂਕੇਸ਼ਨ ਬਨਾਮ ਪਰਿਤੋਸ਼ ਭੂਪੇਸ਼ਕੁਮਾਰ ਸ਼ੇਠ, (1984) 4 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 27 – ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਨਰਸੂ ਦਾ ਭੂਤ

9.1 ਨਰਸੂ ਵਿੱਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲੇ ਨੇ, 'ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ' ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਨੂੰ ਸੀਮਿਤ ਕਰਦਿਆਂ, ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਬਦਲਾਉ ਵਾਲੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਤੋਂ ਵਿਚਲਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। 'ਰਿਵਾਜ ਜਾਂ ਪ੍ਰਥਾ' ਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਜਾਂਚ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਕੱਢਣਾ, ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਗਰਿਮਾ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਤਾ ਨੂੰ ਸੁਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕਰਨ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਨੂੰ

ਨਕਾਰਦਾ ਹੈ। ਨਰਸੂ ਵਿੱਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲੇ ਨੇ, ਗਲਤ ਧਾਰਨਾਵਾਂ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹੈ। ਰਿਵਾਜ ਜਾਂ ਪ੍ਰਥਾ ਨੂੰ 'ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ' ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਨਿੱਜੀ ਕਾਨੂੰਨ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਜਾਂਚ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੈ। ਇਹ ਉਸ ਧਾਰਨਾ ਤੋਂ ਵਿਚਲਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਅਭਿਆਸ ਦਾ ਸਮੂਹ ਸੰਵਿਧਾਨ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਗਰਿਮਾ, ਆਜ਼ਾਦੀ ਅਤੇ ਸਮਾਨਤਾ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਨੂੰ ਸੁਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕਰਨ ਦੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਉੱਤੇ ਪ੍ਰਧਾਨਤਾ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਇਹ 'ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ' ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਵਿਆਪਕ ਅਰਥ ਨੂੰ ਵੀ ਅਣਦੇਖਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਇਸ ਦੇ ਸਮਾਵੇਸ਼ੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਅਤੇ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਵਿਚਾਰਿਆ ਜਾਣਾ ਸੀ। ਨਰਸੂ ਵਿੱਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲੇ ਨੇ, ਅਣਕੋਡਿਤ ਨਿੱਜੀ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਮੁਕਤ ਕਰਨ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਰਿਵਾਜ ਤੋਂ ਵੱਖਰਾ ਸਮਝਣ ਦੀ ਵਿਵੇਚਨਾ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਇੱਕ ਉਚਿਤ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਵਿਸਥਾਰਤ ਪੁਨਰਵਿਚਾਰ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦਾ ਹੈ।[ਪੈਰਾ 101]

ਬੰਬਈ ਦੀ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਨਰਸੂ ਅੱਪਾ ਮਾਲੀ ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1952 ਬੋਮ 84 – ਅਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਬੀ 9.2 ਹਰ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਗਾਰੰਟੀਡ ਅਧਿਕਾਰ ਸੁਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕਰਨ ਦੀ ਦਿਸ਼ਾ ਵਿੱਚ, ਸਾਡੇ ਵਰਗੇ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇੱਕ ਵਾਧੂ ਕੰਮ ਨਾਲ ਸਾਹਮਣਾ ਹੈ। ਤਬਦੀਲੀਸ਼ੀਲ ਅਦਾਲਤੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਅੱਗੇ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਵਿੱਚ ਉਪਚਾਰ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ, ਇਸ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਅਧੀਨ ਸਮਾਜਿਕ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਡਾਂਚਿਆਂ ਨੂੰ ਪਛਾਣਣ ਅਤੇ ਤਬਦੀਲ ਕਰਨ ਦੀ ਭਾਲ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜੋ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਅਭਿਆਸਾਂ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਰੱਖਦੀਆਂ ਹਨ। ਨਿੱਜੀ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਜਾਂਚ ਅਧੀਨ ਲਿਆਉਣਾ ਇਸ ਦਿਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਕਦਮ ਹੈ। ਬਰਾਬਰੀ ਦੀ ਪਹੁੰਚ ਦੇ ਇਨਕਾਰ ਵਿੱਚ, ਅਭਿਆਸ ਇੱਕ ਬਰਾਬਰੀ ਦੀ ਨਾਗਰਿਕਤਾ ਅਤੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਅਧੀਨ ਸਮਾਨਤਾ ਨੂੰ ਇਨਕਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਗਰਿਮਾ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਤਾ ਇੱਕ ਨਿਆਂਪੂਰਨ ਅਤੇ ਸਮਾਨਤਾਵਾਦੀ ਸਮਾਜਿਕ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਕੋਰਸ ਤੇ ਚਾਰਟਰਡ ਬੋਟ ਦੇ ਪਾਲਾਂ ਵਿੱਚ ਹਵਾ ਹੈ।

[ਪੈਰਾ 102]

ਡੀ ਏ.ਕੇ. ਗੋਪਾਲਨ ਬਨਾਮ ਮਦਰਾਸ ਦੀ ਰਾਜ [1950] ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 88; ਕਸਟਮ ਕਵਾਸਜੀ ਕੂਪਰ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ (1970) 1 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 248; ਮੇਨਕਾ ਗਾਂਧੀ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ (1978) 1 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 248; [1978] 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 621; ਸਪੈਸ਼ਲ ਕੋਰਟਸ ਬਿੱਲ ਰੈਫਰੈਂਸ (1978) 1 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 380; : [1979] 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 476; ਕੇ.ਈ.ਐਸ. ਪੁੱਟਾਸਵਾਮੀ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ (2017) 10 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 1; ਦ ਯੂਨਾਈਟਡ ਪ੍ਰੋਵਿੰਸ ਬਨਾਮ ਮਸਤ ਅਤੀਕਾ ਬੇਗਮ ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1941 ਐਫ.ਸੀ. 16; ਆਦਰਸ਼ੀਰੀ ਐਚ ਬੀਵੰਡੀਵਾਲਾ ਬਨਾਮ ਬੰਬਈ ਦੀ ਰਾਜ [1961] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 592; ਸੀ.ਆਈ.ਟੀ. ਬਨਾਮ ਤਾਜ ਮਹਾਲ ਹੋਟਲ, ਸਿਕੰਦਰਾਬਾਦ (1971) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 550; ਗੀਤਾ ਐਂਟਰਪ੍ਰਾਈਜ਼ ਬਨਾਮ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੀ ਰਾਜ (1983) 4 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 202; [1983] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 812; ਰੀਜਨਲ ਡਾਇਰੈਕਟਰ, ਈ.ਐਸ.ਆਈ. ਬਨਾਮ ਹਾਈਕੋ ਹੋਮਾ ਲੋਖਾਤੇ ਈ ਵਰਕਰਜ਼ ਆਫ ਪੀ.ਐਫ.ਐਕਸ. ਸਾਲਦਾਨਹਾ & ਸਨਜ਼ (1991) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 617 ; [1991] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 307; ਸੰਤ ਰਾਮ ਬਨਾਮ ਲਾਭ ਸਿੰਘ[1964] 7 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 756; ਸ਼ਾਇਰਾ ਬਾਨੋ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ (2017) 9 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 1; [2017] 7 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 797 – ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਈ ਇੰਦਿਰਾ ਜੈਸਿੰਗ, 'ਨਰਸੂ ਅੱਪਾ ਮਾਲੀ ਦਾ ਭੂਤ ਭਾਰਤੀ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਪਿੱਛਾ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ', ਲਾਇਅਰਜ਼ ਕਲੈਕਟਿਵ, 28 ਮਈ, 2018; ਵਿਆਹਿਕ ਕਾਨੂੰਨ ਅਤੇ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦਾ ਵਾਹਕ ਕੇ

ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਦੇਵਤਾ

10.1 ਕੁਝ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਵਿੱਚ 'ਵਿਅਕਤੀਆਂ' ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਮੂਰਤੀਆਂ ਤੱਕ ਵਿਸਥਾਰਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਪਰੰਤੂ, ਇਹ ਦਾਵਾ ਕਰਨਾ ਕਿ ਇੱਕ ਦੇਵਤਾ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦਾ ਧਾਰਕ ਹੈ, ਇੱਕ ਵੱਖਰਾ ਮੁੱਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਹ ਦੇਵਤਾ ਦੇ ਕੁਝ ਮਕਸਦਾਂ ਲਈ ਕਾਨੂੰਨੀ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਥਿਤੀ ਤੋਂ ਲਾਜ਼ਮੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਨਿਕਲਦਾ। ਸਿਰਫ ਇਸ ਲਈ ਕਿ ਇੱਕ ਦੇਵਤਾ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੀਮਿਤ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ, ਇਸਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਦੇਵਤਾ ਨੂੰ ਲਾਜ਼ਮੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਅਧਿਕਾਰ ਹਨ। [ਪੈਰਾ 105]

10.2 ਇੱਕ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਜਾਂ ਇਸਦਾ ਕੋਈ ਵੀ ਭਾਗ ਆਰਟੀਕਲ 26 ਅਧੀਨ ਧਾਰਮਿਕ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਅਧਿਕਾਰ ਉਹਨਾਂ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਸਮੂਹ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੋ (i) ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਜਾਂ ਸੰਸਥਾ ਦੇ ਅਸਤਿਤਵ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹਨ; (ii) ਉਹਨਾਂ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਸਾਂਝੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਆਮ ਆਸਥਾ ਅਤੇ ਇੱਕ ਆਮ ਆਧਿਆਤਮਿਕ ਸੰਗਠਨ; (iii) ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਨਾਮ ਦਾ ਅਸਤਿਤਵ ਅਤੇ (iv) ਧਰਮ ਦਾ ਇੱਕ ਆਮ ਧਾਗਾ। ਆਰਟੀਕਲ 25 ਅੰਤਰਆਤਮਾ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਅਤੇ ਧਰਮ ਦੇ ਮੁਫਤ ਪੇਸ਼ੇ, ਅਭਿਆਸ ਅਤੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਅੰਤਰਆਤਮਾ, ਜੋ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਭਾਵਨਾ ਅਤੇ ਸਾਥੀਆਂ ਨੂੰ ਚੁਣਨ ਦੀ ਇੱਕ ਸੋਚ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਹੈ, ਸਿਰਫ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਵਿੱਚ ਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਸੰਵਿਧਾਨ ਹਰ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਇਸਦੀ ਮੂਲ ਇਕਾਈ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮੰਨਦਾ ਹੈ। ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਭਾਗ III ਅਧੀਨ ਗਾਰੰਟੀਸ਼ੁਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਇਸਦੀ ਮੂਲ ਇਕਾਈ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪਛਾਣਣ ਵੱਲ ਉਨਮੁਖ ਹਨ। ਵਿਅਕਤੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਭਾਗ III ਅਧੀਨ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦਾ ਧਾਰਕ ਹੈ। ਦੇਵਤਾ ਧਾਰਮਿਕ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨੀ ਵਿਅਕਤੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜਾਇਦਾਦ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦਾ ਦਾਵਾ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਪਰੰਤੂ, ਦੇਵਤਾ ਭਾਗ III ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ 'ਵਿਅਕਤੀ' ਨਹੀਂ ਹੈ। ਦੇਵਤਾ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪਛਾਣਣ ਲਈ ਲੀਡ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਾਨੂੰਨੀ ਕਲਪਨਾ ਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਭਾਗ III ਅਧੀਨ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੇ ਵਿਸਥਾਰ ਤੱਕ ਵਧਾਇਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ। [ਪੈਰਾ 106]

10.3 ਕਿਸੇ ਵੀ ਸੂਰਤ ਵਿੱਚ, ਸਤਾਰੀਮਾਲਾ ਮੰਦਰ ਤੋਂ ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਬਾਹਰਵਾਰਤੀ ਦੋਵੇਂ, ਧਾਰਮਿਕ ਅਤੇ ਨਾਗਰਿਕ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਐਂਟੀ-ਬਾਹਰਵਾਰਤੀ ਸਿਦਾਂਤ ਆਰਟੀਕਲ 25 ਅਤੇ 26 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਦਾਵੇ ਨੂੰ ਨਾਮਨਜ਼ੂਰ ਕਰੇਗਾ ਜੋ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਸਤਾਰੀਮਾਲਾ ਮੰਦਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਧਾਰਮਿਕ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਅਭਿਆਸ ਨੂੰ ਰੋਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਉੱਚ-ਸਿਰਲੇਖ ਲਿਬਰਲ ਮੁੱਲਾਂ ਅਤੇ ਬਰਾਬਰੀ ਦੀ ਨਾਗਰਿਕਤਾ ਨੂੰ ਸੁਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕਰਨ ਦੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਦੇ ਅਨੁਰੂਪ ਹੈ।

ਪਰਮਾਥ ਨਾਥ ਮੁੱਲਿਕ ਬਨਾਮ ਪ੍ਰਦਯੁਮਨ ਕੁਮਾਰ ਮੁੱਲਿਕ (1925) 27 ਬੋਰਨ ਐਲ.ਆਰ. 1064; *ਜੋਗੇਂਦਰ ਨਾਥ ਨਸਕਰ ਬਨਾਮ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਆਫ ਦ ਇਨਕਮ-ਟੈਕਸ, ਕੋਲਕਾਤਾ* (1969) 1 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 555 : (1969) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 742; *ਏ ਐਸ ਨਾਰਾਇਣ ਦੀਕਸ਼ਿਤੁਲੁ ਬਨਾਮ ਸਟੇਟ ਆਫ ਆਂਧਰਾ ਪ੍ਰਦੇਸ਼* 1996 9 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 548 : 1996 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 543; ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਹਿੰਦੂ ਰਿਲੀਜੀਅਸ ਐਂਡੋਮੈਂਟਸ, ਮਦਰਾਸ ਬਨਾਮ ਸ਼ਿਰ ਲਕਸਿਮਿੰਦਰਾ ਥੀਰਥ ਸਵਾਮੀਆਰ ਆਫ ਸ੍ਰੀ ਸ਼ਿਰੂਰ ਮੁੱਟ [1954] ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1005 – ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਭਵਿੱਖ ਲਈ ਇੱਕ ਰੋਡ ਮੈਪ

11. ਧਰਮ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਉਹ ਪ੍ਰਥਾਵਾਂ ਜੋ ਅਨਿਵਾਰਯ ਜਾਂ ਗੈਰ-ਅਨਿਵਾਰਯ ਹਨ, ਇਸ ਦਾ ਨਿਰਧਾਰਣ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਰੱਖਦਿਆਂ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇੱਕ ਸੁਧਾਰਾਤਮਕ ਭੂਮਿਕਾ ਅਪਣਾਈ ਜੋ ਇਸ ਨੂੰ ਧਰਮ ਦੀਆਂ ਉਹਨਾਂ ਪ੍ਰਥਾਵਾਂ ਤੋਂ ਸਾਫ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਗਰਿਮਾ ਲਈ ਹਾਨੀਕਾਰਕ ਹਨ। ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਰੱਖਣਾ ਉਹ ਮਾਮਲੇ ਸਮਝੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ ਜੋ ਧਰਮ ਦਾ ਅਭਿੰਨ ਅੰਗ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ, ਅਦਾਲਤ ਧਰਮ ਦਾ ਇੱਕ ਤਰੱਕੀਵਾਦੀ ਨਜ਼ਰੀਆ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰੇਗੀ। ਇਹ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਸਮੱਸਿਆਤਮਕ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਧਾਰਮਿਕ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨੂੰ ਇਹ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦੇਣ ਦਾ ਤਰਕ ਕਿ ਉਸਦੇ ਧਰਮ ਦਾ ਕੀ ਅਨਿਵਾਰਯ ਪਹਿਲੂ ਹੈ, ਧਰਮਾਂ ਅਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇਆਂ ਦੀ ਸਵਾਯੱਤਤਾ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣਾ ਹੈ। ਉਸ ਸਵਾਯੱਤਤਾ ਦੀ ਰਾਖੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀਆਂ ਉਦਾਰਵਾਦੀ ਕੀਮਤਾਂ ਨੂੰ ਵਧਾਉਂਦੀ ਹੈ।

ਧਾਰਮਿਕ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋ ਕੇ ਜੋ ਕੁਝ ਧਰਮ ਦਾ ਅਨਿਵਾਰਯ ਹਿੱਸਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਇਸ ਬਾਰੇ ਸਿਧਾਂਤਕ ਮੁੱਦਿਆਂ ਉੱਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਨਾਲ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ, ਇੱਕ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ, ਇੱਕ ਧਾਰਮਿਕ ਚੋਲਾ ਅਪਣਾਇਆ ਹੈ। ਅਦਾਲਤ ਤੈਅ ਕਰੇਗੀ ਕਿ ਕੋਈ ਪ੍ਰਥਾ ਧਰਮ ਦਾ ਅਨਿਵਾਰਯ ਹਿੱਸਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਨੇ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਧਰਮ ਦਾ ਇੱਕ ਸੁਧਾਰਾਤਮਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਅਪਣਾਉਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਧਰਮ ਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨਾਲ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੁਆਰਾ ਜੋ ਧਰਮ ਨੂੰ ਅਭਿਆਸ ਅਤੇ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਵਿਰੋਧ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਇਸ ਨੂੰ ਕਰਨ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਅਤੇ ਉਸ ਭੂਮਿਕਾ ਦੇ ਧਾਰਣ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਉੱਤੇ ਸਵਾਲ ਉਠਾਏ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਅਦਾਲਤ ਇੱਕ ਸੰਵਿਧਾਨਕ (ਧਾਰਮਿਕ ਤੋਂ ਭਿੰਨ) ਭੂਮਿਕਾ ਵਿੱਚ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਧਰਮ ਦਾ ਕੀ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ਬਣਦਾ ਇਸ ਉੱਤੇ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾਉਣਾ ਧਾਰਮਿਕ-ਧਰਮਨਿਰਪੱਖ ਵਿਭਾਜਨ ਅਤੇ ਅਨਿਵਾਰਯ/ਗੈਰ-ਅਨਿਵਾਰਯ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਵਿੱਚ ਫਰਕ ਨੂੰ ਧੁੰਦਲਾ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਪਹਿਲਾ ਆਰਟੀਕਲ 25(2)(a) ਵਿੱਚ ਲਿਖਤੀ ਉਤਪੱਤੀ ਹੈ। ਦੂਜਾ ਇੱਕ ਨਿਆਇਕ ਸਿਰਜਣਾ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 108][31-D-H]; 832-A-C]

ਲੇਖ 25-28 ਇੱਕ ਸਵੈ-ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਲੇਖ II.12 ਵਿੱਚ ਧਰਮ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਵਿੱਚ ਹਨ ਜੋ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੇ ਪੂਰੇ ਅਧਿਐਨ ਦਾ ਵਿਸਥਾਰਤ ਅਤੇ ਅਭਿੰਨ ਅੰਗ ਹਨ। ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਮਾਨਣ ਵਾਲੇ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਲੇਖਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਨਿਰਬਾਧ ਜਾਲ ਵਜੋਂ ਸਮਝਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇੱਕੱਠੇ, ਉਹ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਇਮਾਰਤ ਨੂੰ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਭਾਗ III ਵਿੱਚ ਮੌਲਿਕ ਮਨੁੱਖੀ ਆਜ਼ਾਦੀਆਂ ਵਿਖੰਡਿਤ ਜਾਂ ਵੱਖਰੀਆਂ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਉਹ ਇੱਕੱਠੇ ਹੀ ਮੌਜੂਦ ਹਨ। ਇਹ ਸਿਰਫ ਇੱਕਜੁਟਤਾ ਵਿੱਚ ਹੀ ਹਨ ਜੋ ਉਹ ਮਨੁੱਖੀ ਆਜ਼ਾਦੀਆਂ ਦੇ ਕੇਂਦਰ ਵਜੋਂ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਇੱਕ ਅਸਲੀ ਅਰਥ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਫਿਰ ਇੱਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਯ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਸੰਤੁਲਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਹਰ ਇੱਕ ਮੈਂਬਰ ਭਾਗ III ਵਿੱਚ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 109]

11.3 ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੇ ਅਧਿਐਨ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸਮੂਹ ਅਧਿਕਾਰ ਦਾ ਸਹਿ-ਅਸਤਿਤਵ ਜੋ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਧਿਆਨ ਦੇ ਕੇਂਦਰ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦਾ ਹੈ, ਬਿਨਾ ਮਹੱਤਵ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਜੋਂ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਉਦਾਰਵਾਦੀ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਮੁੱਲਾਂ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਨੂੰ ਸੰਭਵ ਸਮਝਣਾ ਅਸੰਭਵ ਹੋਵੇਗਾ ਜਦੋਂ ਇੱਕੋ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਸਮੂਹ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੁੱਲਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਗਰਿਮਾ ਨੂੰ ਘਟਾਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਰੀਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਬਹਿਸਕਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ। ਇਹ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸ ਇਸ ਧਾਰਣਾ ਨਾਲ ਹੱਲ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਲੇਖ 26 ਵਿੱਚ ਸਮੂਹ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਸੰਵਿਧਾਨ ਨੇ ਕਦੇ ਵੀ ਇਹ ਇਰਾਦਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਅਸਰਤਾ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਗਰਿਮਾ ਅਤੇ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨੂੰ ਨਸ਼ਟ ਕਰ ਦੇਵੇ। ਸੰਵਿਧਾਨ ਵਿੱਚ ਸਮੂਹ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਇਸ ਲਈ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ

ਤਾਂ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇਆਂ ਵਿੱਚ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਪੂਰਤੀ ਅਤੇ ਆਤਮ-ਨਿਰਧਾਰਣ ਦਾ ਏਹਸਾਸ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਮੰਚ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਨ ਲਈ ਹੈ।[ਪੈਰਾ 110]

11.4 ਧਾਰਮਿਕ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੀ ਕੀ ਬਣਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਬਾਰੇ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਅਦਬੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਧਾਰਮਿਕ ਪਾਠਾਂ ਅਤੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਉੱਤੇ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਦੇ ਅਣਛਾਹਵੰਦ ਕੰਮ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਕਰ ਦੇਵੇਗਾ। ਪਰੰਤੂ, ਧਰਮ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਇਹ ਅਦਬ, ਭਾਗ III ਵਿੱਚ ਆਜ਼ਾਦੀ, ਸਮਾਨਤਾ ਅਤੇ ਗਰਿਮਾ ਦੀ ਖੋਜ ਤੋਂ ਉਭਰਦੇ ਮੌਲਿਕ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੈ। ਲੇਖ 25(1) ਅਤੇ ਲੇਖ 26 ਦੋਵੇਂ ਜਨ ਵਿਵਸਥਾ, ਨੈਤਿਕਤਾ ਅਤੇ ਸਿਹਤ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੀਮਾਵਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਕੰਮ ਕਰਦਿਆਂ ਇੱਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਯ ਦੀ ਧਾਰਮਿਕ ਆਜ਼ਾਦੀ ਵੀ ਐਂਟੀ-ਬਹਿਸਕਾਰ ਸਿਧਾਂਤ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੈ। ਐਂਟੀ-ਬਹਿਸਕਾਰ ਸਿਧਾਂਤ ਇੱਕ ਧਰਮ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਧਾਰਮਿਕ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਅਤੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਤੈਅ ਕਰਨ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਨੂੰ ਉਚਿਤ ਸਤਿਕਾਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਇੱਕੋ ਸਮੇਂ, ਸਿਧਾਂਤ ਇਹ ਧਾਰਣਾ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਧਾਰਮਿਕ ਅਭਿਆਸ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਬਹਿਸਕਾਰ ਨੂੰ ਕਾਰਨ ਬਣਦਾ ਹੈ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗਰਿਮਾ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਾਉਂਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਮੌਲਿਕ ਸਮਾਨਾਂ ਤੱਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਹੁੰਚ ਨੂੰ ਰੋਕਦਾ ਹੈ, ਧਾਰਮਿਕ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨੂੰ ਉਦਾਰਵਾਦੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਉੱਚ-ਮੁੱਲਾਂ ਦੇ ਆਗੂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜ਼ਰੂਰੀ ਧਾਰਮਿਕ ਅਭਿਆਸਾਂ ਦੀ ਪਰੀਖਿਆ ਨੂੰ ਭਵਿੱਖ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਉਚਿਤ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਨਜ਼ਰ ਮਾਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। [ਪੈਰਾਸ 111-112]

ਬੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਹਿੰਦੂ ਧਾਰਮਿਕ ਐਂਡੋਮੈਂਟਸ, ਮਦਰਾਸ ਬਨਾਮ ਸ੍ਰੀ ਲਕਸ਼ਮੀਂਦਰ ਤੀਰਥ ਸ੍ਵਾਮੀਅਰ ਦੇ ਸ੍ਰੀ ਸ਼ਿਰੂਰ ਮੁੱਟ [1954] ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1005; ਰਤੀਲਾਲ ਪਾਨਚਾਂਦ ਗਾਂਧੀ ਬਨਾਮ ਦ ਸਟੇਟ ਆਫ ਬੋਮਬੇ & ਓਰਸ. [1954] ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1055; ਦੁਰਗਾਹ ਕਮੇਟੀ, ਅਜਮੇਰ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਸੈਯਦ ਹੁਸੈਨ ਅਲੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਏ.ਆਈ.ਆਰ 1961 ਐਸ.ਸੀ. 1402 : [1962] ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 383; ਤਿਲਕਾਯਤ ਸ੍ਰੀ ਗੋਵਿੰਦਲਾਲਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਆਦਿ ਬਨਾਮ ਸਟੇਟ ਆਫ ਰਾਜਸਥਾਨ ਅਤੇ ਓਰਸ. [1964] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 561; ਸਾਸਤ੍ਰੀ ਯਜਨਪੁਰੁਸ਼ਾਦਜੀ ਬਨਾਮ ਮੁਲਦਾਸ ਭੂਦਰਦਾਸ ਵੈਸ਼ਯ 1966 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 242; ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਆਫ ਪੁਲਿਸ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਆਚਾਰਯ ਜਗਦੀਸ਼ਵਰਾਨੰਦ ਅਵਧੂਤ ਅਤੇ ਇਕ ਹੋਰ (2004) 12 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 770 : [2004] 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1019 – ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਸੀ ਭਾਈਚਾਰੇ ਤੋਂ ਆਜ਼ਾਦੀ: ਵਿਅਕਤੀ ਅਧਿਕਾਰ, ਸਮੂਹ ਜੀਵਨ, ਰਾਜ ਅਧਿਕਾਰ ਅਤੇ ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਅਧੀਨ ਧਾਰਮਿਕ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੁਆਰਾ ਗੌਤਮ ਭਾਟੀਆ, ਗਲੋਬਲ ਕੌਂਸਟੀਟਿਊਸ਼ਨਲਿਜ਼ਮ, ਕੈਂਬਰਿਜ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਪ੍ਰੈਸ (2016) ਪੀਪੀ 374, 382; ਬਹੁਸੰਸਕ੍ਰਿਤੀਵਾਦ ਵਿੱਚ ਪਛਾਣ ਦੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਦੀ ਜਾਂਚ: ਬਹੁਸੰਸਕ੍ਰਿਤੀਵਾਦ ਵਿੱਚ ਪਛਾਣ ਦੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਸੀ ਟੇਲਰ, (ਏ ਗੁਟਮਾਨ ਐਡ.), ਪ੍ਰਿੰਸਟਨ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਪ੍ਰੈਸ (1994); ਬਹੁਸੰਸਕ੍ਰਿਤੀਵਾਦ, ਲਿਬਰਲਿਜ਼ਮ ਅਤੇ ਲੋਕਤੰਤਰ ਆਰ ਭਾਰਗਵ (ਆਰ ਭਾਰਗਵ ਅਤੇ ਹੋਰ ਐਡਸ), ਆਕਸਫੋਰਡ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਪ੍ਰੈਸ (2007); ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਧਾਰਮਿਕ ਆਜ਼ਾਦੀ: ਮੌਜੂਦਾ ਮੁੱਦੇ ਅਤੇ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦਾ ਕਲੇਰਜੀ ਵਜੋਂ ਕਾਰਜ ਕਰਨਾ ਫੈਜ਼ਾਨ ਮੁਸਤਫਾ ਅਤੇ ਜਗਤੇਸ਼ਵਰੀ ਸਿੰਘ ਸੋਹੀ ਬਰਮਿੰਘਮ ਯੰਗ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਰਿਵਿਊ (2017); ਧਾਰਮਿਕ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਧਰਮ ਅਤੇ ਮੌਲਿਕ ਅਭਿਆਸ ਦੀਆਂ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਦੀ ਆਲੋਚਨਾ ਵਿੱਚ ਹਾਨੀਕਾਰਕ ਅਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂ: ਜੈਕਲਿਨ ਐਲ ਨਿਓ, ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਜਰਨਲ ਆਫ ਕੌਂਸਟੀਟਿਊਸ਼ਨਲ ਲਾ, ਵੌਲ. 16 (2018) ਪੇਜ਼ 574-595 - ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਪ੍ਰਤੀ ਇੰਦੂ ਮਲਹੋਤਰਾ, ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ (ਵਿਰੋਧੀ):

ਬਣਾਉਣ ਯੋਗਤਾ ਅਤੇ ਨਿਰਣਾਯਕਤਾ

1.1 ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਖੜੇ ਹੋਣ ਦੀ ਕਮੀ ਕਾਰਨ ਮਨੋਰੰਜਨ ਲਈ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਓਂ ਅਤੇ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦੁਆਰਾ ਉਠਾਏ ਗਏ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਨਿਰਣਾਯਕ ਨਹੀਂ ਹਨ।

1.2 ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਲਈ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ, ਇਸ ਗੱਲ ਉੱਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਓਂ ਦੇ ਨਿੱਜੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਪੂਜਾ ਕਰਨ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੋਈ ਹੈ। ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦਾਵਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਕਿ ਉਹ ਸਬਰੀਮਾਲਾ ਮੰਦਰ ਦੇ ਭਗਤ ਹਨ ਜਿੱਥੇ ਭਗਵਾਨ ਅਯੱਪਾ ਨੂੰ 'ਨੈਸ਼ਟਿਕ ਬ੍ਰਹਮਚਾਰੀ' ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਣ ਦਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਸੰਘ/ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਉੱਤੇ, ਜੋ "ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਉੱਤਮੀਕਰਣ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਬਾਰੇ ਜਾਗਰੂਕ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਸਮਾਜਿਕ ਵਿਕਾਸ ਸਬੰਧੀ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ", ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇਸ ਧਰਮ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਉੱਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਸਵਾਲਾਂ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ। ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਓਂ ਦੁਆਰਾ ਦਾਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਪੂਜਾ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ, ਇਸ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਦੇਵਤਾ ਦੇ ਖਾਸ ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਦੇ ਆਧਾਰ ਉੱਤੇ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 7]

1.3 ਇਸ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਜ਼ਰੂਰਤ ਦੀ ਗੈਰ-ਮੌਜੂਦਗੀ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਤਕਨੀਕੀ ਗੱਲ ਵਜੋਂ ਨਹੀਂ ਦੇਖਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ, ਬਲਕਿ ਕਿਸੇ ਵੀ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਯ ਜਾਂ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇਕ ਦੇ ਚੈਲੇਂਜ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਣ ਲਈ ਇੱਕ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸ਼ਰਤ ਹੈ। ਧਾਰਮਿਕ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਜਨਹਿੱਤ ਯਾਚਿਕਾਵਾਂ ਨੂੰ ਆਗਿਆ ਦੇਣਾ, ਧਾਰਮਿਕ ਵਿਸ਼ਵਾਸਾਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸਵਾਲ ਕਰਨ ਲਈ ਬਾਹਰੀ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਦੇਵੇਗਾ, ਭਾਵੇਂ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਧਰਮ ਜਾਂ ਮੰਦਰ ਦਾ ਭਗਤ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਜੇਕਰ ਅਜਿਹੀਆਂ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਮਨੋਰੰਜਨ ਲਈ ਯੋਗ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਧਾਰਮਿਕ ਘੱਟਗਿਣਤੀਆਂ ਲਈ ਖਤਰੇ ਹੋਰ ਵੀ ਵੱਡੇ ਹਨ। [ਪੈਰਾ 7]

1.4 ਧਰਮ ਅਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਪ੍ਰਥਾਵਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਅਨੁਚਿੱਤ 14 ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਉਹੀ ਵਿਅਕਤੀ ਬੁਲਾ ਸਕਦੇ ਹਨ ਜੋ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਹਨ, ਭਾਵ, ਇੱਕੋ ਹੀ ਧਰਮ, ਕ੍ਰੀਡ, ਜਾਂ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇਕ ਦੇ ਸਦੱਸ ਹਨ। ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਹਿੰਦੇ ਕਿ ਉਹ ਭਗਵਾਨ ਅਯੱਪਾ ਦੇ ਭਗਤ ਹਨ, ਜੋ ਸਬਰੀਮਾਲਾ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਅਪਣਾਈਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਪ੍ਰਥਾਵਾਂ ਨਾਲ ਦੁਖੀ ਹਨ। ਧਰਮ ਅਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਵਿਸ਼ਵਾਸਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਅਨੁਚਿੱਤ 14 ਅਧੀਨ ਬਰਾਬਰੀ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਵੱਖਰੇ ਤੌਰ ਤੇ ਵੇਖਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਭਗਤਾਂ ਵਿੱਚ ਤੋਲਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਧਰਮ ਜਾਂ ਮੰਦਰ ਦੇ ਹਨ, ਜੋ ਕੁਝ ਪ੍ਰਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਦਬਾਉਣ ਵਾਲਾ ਜਾਂ ਹਾਨੀਕਾਰਕ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ। [ਪੈਰਾ 7.4]

1.5 ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦਾ ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਦੇਵਤਾ ਦੀ ਪੂਜਾ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ, ਉਸ ਧਰਮ ਜਾਂ ਮੰਦਰ ਦੇ ਸਿਦ੍ਧਾਂਤਾਂ ਅਨੁਸਾਰ, ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 25(1) ਦੁਆਰਾ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਦੇਵਤਾ 'ਚ ਆਸਥਾ ਰੱਖਣ ਦਾ ਦਾਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਉਸ ਧਰਮ ਦੇ ਸਿਦ੍ਧਾਂਤਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਵਿਅਕਤ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ 'ਚ, ਇਸ ਮੰਦਰ ਦੇ ਭਗਤ 'ਨੈਸ਼ਟਿਕ ਬ੍ਰਹਮਚਾਰੀ' ਦੇ ਰੂਪ 'ਚ ਦੇਵਤਾ ਦੇ ਪ੍ਰਗਟਾਵ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਰੱਖਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਮੰਦਰ ਦੇ ਭਗਤਾਂ ਨੇ ਇਸ ਮੰਦਰ ਦੁਆਰਾ ਅਪਣਾਏ ਗਏ ਅਭਿਆਸਾਂ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਦੇਵਤਾ ਦੀਆਂ ਮੌਲਿਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹਨ। [ਪੈਰਾ 5]

1.6 ਕਿਸੇ ਦੇ ਧਰਮ ਨੂੰ ਅਭਿਆਸ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਇੱਕ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਭਾਗ III ਦੁਆਰਾ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਸੰਦਰਭ ਦੇ ਗਾਰੰਟੀਡ ਹੈ, ਚਾਹੇ ਧਰਮ ਜਾਂ ਧਾਰਮਿਕ ਅਭਿਆਸ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਹੋਣ ਜਾਂ ਨਾ ਹੋਣ। ਧਾਰਮਿਕ ਅਭਿਆਸ ਅਨੁਚਛੇਦ 25 ਅਤੇ 26(b) ਅਧੀਨ ਸੰਵਿਧਾਨਿਕ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਹਨ। ਅਦਾਲਤਾਂ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਅਭਿਆਸਾਂ ਦੇ ਮੁੱਦਿਆਂ 'ਚ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦੀਆਂ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਜਦੋਂ ਉਸ ਖਾਸ ਧਰਮ ਜਾਂ ਸੰਪ੍ਰਦਾਯ ਦਾ ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ ਪੀੜਤ ਨਾ ਹੋਵੇ। [ਪੈਰਾ 6]

1.7 ਅਨੁਚਛੇਦ 25 ਅਧੀਨ ਮਿਸਾਲਾਂ ਰਾਜ ਕਾਰਵਾਈ ਖਿਲਾਫ ਉੱਠੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਪੀਆਈਐਲ [ਜਨਹਿੱਤ ਮੁਕਦਮਾ] 'ਚ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਹੈਨਸ ਮੁੱਲਰ ਆਫ ਨਿਊਰੇਮਬਰਗ ਬਨਾਮ ਸੁਪਰਿੰਟੈਂਡੈਂਟ, ਪ੍ਰੈਸੀਡੈਂਸੀ ਜੇਲ, ਕੋਲਕਾਤਾ & ਓਰਸ. [1955] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1284; ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਹਿੰਦੂ ਧਾਰਮਿਕ ਐਂਡੋਵਮੈਂਟਸ, ਮਦਰਾਸ ਬਨਾਮ ਸ਼੍ਰੀ ਲਕਸ਼ਮੀਂਦਰ ਤੀਰਥ ਸ੍ਵਾਮੀਨਾਰ ਆਫ ਸ਼੍ਰੀ ਸ਼ਿਰੂਰ ਮੁੱਟ [1954] ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1005; ਸ਼੍ਰੀ ਵੇਂਕਟਰਮਾਣਾ ਦੇਵਰੂ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਆਫ ਮੈਸੂਰ ਅਤੇ ਹੋਰ [1958] ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 895; ਮਹੰਤ ਮੋਤੀ ਦਾਸ ਬਨਾਮ ਐਸ.ਪੀ. ਸਾਹੀ, ਦ ਸਪੈਸ਼ਲ ਅਫਸਰ ਇਨ ਚਾਰਜ ਆਫ ਹਿੰਦੂ ਧਾਰਮਿਕ ਟਰੱਸਟ & ਓਰਸ. [1959] ਸੁਪ. 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 563; ਦੁਰਗਾਹ ਕਮੇਟੀ, ਅਜਮੇਰ ਬਨਾਮ ਸਈਦ ਹੁਸੈਨ ਅਲੀ [1962] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 383; ਸਰਦਾਰ ਸੈਯਦਨਾ ਤਾਹਿਰ ਸੈਫੁਦੀਨ ਸਾਹਿਬ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਆਫ ਬੌਂਬੇ [1962] ਸੁਪ. 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 496; ਬਿਜੋ ਇਮੈਨੂਅਲ & ਓਰਸ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਆਫ ਕੇਰਲਾ & ਓਰਸ. [1986] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 615; [1986] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 518 – ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਭਾਰਤ ਦਾ ਸੰਵਿਧਾਨਿਕ ਕਾਨੂੰਨ : ਐਚ.ਐਮ. ਸੀਰਵਾਈ ਵੱਲੋਂ ਇੱਕ ਆਲੋਚਨਾਤਮਕ ਟਿੱਪਣੀ ਖੰਡ II (4ਥ ਐਡ., ਰੀਪ੍ਰਿੰਟ 1999) - ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਧਰਮ ਅਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਅਭਿਆਸ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਲੇਖ 14 ਦੀ ਲਾਗੂਤਾ

2.1 ਲੇਖ 14 ਅਧੀਨ ਸ਼ਾਮਲ ਸਮਾਨਤਾ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਲੇਖ 25 ਦੁਆਰਾ ਹਰ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਧਰਮ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਆਪਣੀ ਆਸਥਾ ਨੂੰ ਖੁੱਲ੍ਹ ਕੇ ਮੰਨਣ, ਅਭਿਆਸ ਕਰਨ ਅਤੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਨ ਦੇ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਓਵਰਰਾਈਡ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ।

2.2 ਧਾਰਮਿਕ ਰੀਤੀ-ਰਿਵਾਜਾਂ ਅਤੇ ਅਭਿਆਸਾਂ ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਲੇਖ 14 ਅਤੇ ਉਸ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਤਰਕਸ਼ੀਲਤਾ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੀ ਕਸੌਟੀ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਪਰਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਲੇਖ 25 ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਹਰ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਧਰਮ ਖੁੱਲ੍ਹ ਕੇ ਅਭਿਆਸ ਕਰਨ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੱਕ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਲੇਖ 25 ਅਧੀਨ ਸਮਾਨ ਵਿਵਹਾਰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਧਰਮ ਦੇ ਮੌਲਿਕ ਵਿਸ਼ਵਾਸਾਂ ਅਤੇ ਅਭਿਆਸਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸ਼ਰਤੀ ਹੈ। ਧਰਮ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਸਮਾਨਤਾ ਨੂੰ ਇੱਕੋ ਆਸਥਾ ਦੇ ਉਪਾਸਕਾਂ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਵੇਖਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 8.1(85)-ਡੀ-ਈ]

2.3 ਮੁਸ਼ਕਲ ਇਸ ਗੱਲ ਵਿੱਚ ਹੈ ਕਿ ਲੇਖ 14 ਅਧੀਨ ਟੈਸਟਾਂ ਨੂੰ ਧਾਰਮਿਕ ਅਭਿਆਸਾਂ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ ਜੋ ਸਾਡੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਅਧੀਨ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਵਜੋਂ ਵੀ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਹਨ। ਲੇਖ 14 ਅਧੀਨ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸਮਾਨਤਾ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਇਸ ਮੰਦਰ ਦੇ ਉਪਾਸਕਾਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨਾਲ ਟਕਰਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਲੇਖ 25 ਅਤੇ 26 ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੁਆਰਾ ਗਾਰੰਟੀਸ਼ੁਦਾ ਇੱਕ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰ ਵੀ ਹੈ। ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਲੇਖ 14 ਅਧੀਨ ਨਿਆਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਕਰਨ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕਰੇਗਾ ਤਾਂ ਜੋ ਧਾਰਮਿਕ ਵਿਸ਼ਵਾਸਾਂ ਜਾਂ ਅਭਿਆਸਾਂ ਦੀ ਤਰਕਸ਼ੀਲਤਾ ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ, ਜੋ ਕਿ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੀ ਪਹੁੰਚ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਹ

ਅਦਾਲਤਾਂ ਲਈ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਤੈਅ ਕਰੇ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਧਾਰਮਿਕ ਅਭਿਆਸਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜੇ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ, ਸਿਵਾਏ ਜੇ ਉਹ ਹਾਨੀਕਾਰਕ, ਦਬਾਉਣ ਵਾਲੇ ਜਾਂ ਸਮਾਜਿਕ ਬੁਰਾਈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸਤੀ ਹੋਣ। [ਪੈਰਾ 8.2(85)9-ਸੀ-ਐਚ; 860-ਏ]

2.5 ਭਗਵਾਨ ਅਯੱਪਾ ਨੂੰ ਪੂਜਾ ਦੇਣ ਲਈ ਲਿੰਗ ਸਮਾਨਤਾ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਸਾਰੀਆਂ ਉਮਰਾਂ ਦੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਮੰਦਰਾਂ ਵਿੱਚ ਜਾਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦੇ ਕੇ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਉਹ 'ਨੈਸ਼ਟਿਕ ਬ੍ਰਹਮਚਾਰੀ' ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਗਟ ਨਹੀਂ ਹੋਏ ਹਨ, ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੰਦਰਾਂ ਵਿੱਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਵਰਜਨਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਉਲਲੇਖਨਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਜਵਾਬੀਆਂ ਨੇ ਇਸ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਭਗਵਾਨ ਅਯੱਪਾ ਦੇ 1000 ਤੋਂ ਵੱਧ ਮੰਦਰ ਹਨ, ਜਿੱਥੇ ਉਹ ਹੋਰ ਰੂਪਾਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਏ ਹਨ, ਅਤੇ ਇਸ ਵਰਜਨਾ ਦੀ ਲਾਗੂਤਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾਓਂ ਦੀਆਂ ਅਰਦਾਸਾਂ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਨਾਲ, ਇਸ ਦੇ ਅਸਲੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਵਿੱਚ, ਧਾਰਮਿਕ ਵਿਸ਼ਵਾਸਾਂ ਅਤੇ ਅਭਿਆਸਾਂ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਨੂੰ ਤੈਅ ਕਰਨ ਲਈ ਨਿਆਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੀ ਪਹੁੰਚ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੈ। ਕੀ ਇੱਕ ਮੌਲਿਕ ਧਾਰਮਿਕ ਅਭਿਆਸ ਕੀ ਹੈ, ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਧਾਰਮਿਕ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨੂੰ ਕਰਨਾ ਹੈ। [ਪੈਰਾਸ 8.5-8.6]

ਆਰਟੀਕਲ 15 ਦੀ ਲਾਗੂਤਾ 3. ਇਹ ਦਲੀਲ ਕਿ ਸਬਰੀਮਾਲਾ ਮੰਦਰ ਨੂੰ ਆਰਟੀਕਲ 15(2)(ਬੀ) ਵਿੱਚ ਆਉਂਦੇ "ਜਨਤਕ ਰਿਸੋਰਟ ਦੇ ਸਥਾਨਾਂ" ਦੇ ਫਰੇਜ਼ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ, ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਸੰਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਉਚਿਤ ਸਮਝਿਆ ਕਿ 'ਉਪਾਸਨਾ ਦੇ ਸਥਾਨ' ਜਾਂ 'ਮੰਦਰਾਂ' ਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਡਰਾਫਟ ਆਰਟੀਕਲ 9 ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਨਾ ਕਰਨਾ। ਡਰਾਫਟ ਆਰਟੀਕਲ 9(1) ਤੋਂ "ਮੰਦਰਾਂ" ਅਤੇ "ਉਪਾਸਨਾ ਦੇ ਸਥਾਨਾਂ" ਦੇ ਜਾਣਬੁੱਝ ਕੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਟਾਉਣ ਨੂੰ ਉਚਿਤ ਮਹੱਤਵ ਦੇਣਾ ਪਵੇਗਾ। [ਪੈਰਾ 9.1-9.2]

ਭਾਰਤ ਦਾ ਡਰਾਫਟ ਸੰਵਿਧਾਨ, ਭਾਰਤ ਦੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੀ ਡਰਾਫਟਿੰਗ ਕਮੇਟੀ (ਮੈਨੇਜਰ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਪ੍ਰੈਸ, ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ, 1948); ਕੇ.ਟੀ. ਸ਼ਾਹ ਦਾ ਬਿਆਨ, ਸੰਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਵਿਵਾਦ (ਨਵੰਬਰ 29, 1948); ਉਪ-ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦਾ ਬਿਆਨ, ਸੰਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਵਿਵਾਦ (ਨਵੰਬਰ 29, 1948); ਮਿਸਟਰ ਮੋਹਦ. ਤਾਹਿਰ ਦਾ ਬਿਆਨ, ਸੰਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਵਿਵਾਦ (ਨਵੰਬਰ 29, 1948) – ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਧਰਮ ਸਬੰਧੀ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ 4.1 ਸਾਡੀ ਧਰਮਨਿਰਪੱਖ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਸੰਰਚਨਾ ਅਧੀਨ ਧਰਮ ਅਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਪ੍ਰਥਾਵਾਂ ਸਬੰਧੀ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਆਰਟੀਕਲ 25(1) ਅਧੀਨ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇਣਾ ਹੈ ਜੋ ਭਗਤਾਂ ਜਾਂ ਧਾਰਮਿਕ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੁਆਰਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ "ਜ਼ਰੂਰੀ" ਜਾਂ "ਅਭਿੰਨ" ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 10.1]

4.2 ਸੰਵਿਧਾਨ ਸਮਾਜਿਕ ਨਿਆਂ ਅਤੇ ਸਮਾਨਤਾ 'ਤੇ ਜੋਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਨੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਭਲਾਈ ਅਤੇ ਸੁਧਾਰ, ਅਤੇ ਹਿੰਦੂ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਵਰਗਾਂ ਅਤੇ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨਾਂ ਲਈ ਖੋਲ੍ਹਣ ਲਈ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਰਾਹੀਂ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਆਰਟੀਕਲ 25(2)(ਬੀ) ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਆਰਟੀਕਲ 25(2)(ਬੀ) ਇੱਕ ਸਮਰੱਥਨ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਹੈ ਜੋ ਰਾਜ ਨੂੰ ਸਮਾਜਿਕ ਅਸਮਾਨਤਾਵਾਂ ਅਤੇ ਅਨਿਆਂਵਾਂ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।

ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਮੰਨਣਾ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਹੈ ਕਿ ਅਨੁਚਛੇਦ 25(2)(ਬੀ) ਬਿਨਾ ਕਿਸੇ ਅਸਲ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਤੋਂ ਲਾਗੂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਅਨੁਚਛੇਦ 25(2) ਦੁਆਰਾ ਜੋ ਇਜਾਜ਼ਤ ਹੈ ਉਹ ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਕਾਨੂੰਨ ਹੈ ਜੋ ਉਸ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਆਧਾਰਾਂ 'ਤੇ ਹੈ, ਨਾ ਕਿ ਨਿਆਇਕ ਹਸਤਕਸ਼ੇਪ। [ਪੈਰਾ 10.8]

ਬਿਜੋ ਇਮੈਨੂਅਲ & ਓਰਸ. ਬਨਾਮ ਕੇਰਲ ਦੀ ਰਾਜ ਅਤੇ ਓਰਸ. (1986) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 615; [1986] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 518; ਖਜੂਰੀ ਗਿਰੀ ਗੋਵਿੰਦਲਾਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਆਦਿ ਬਨਾਮ ਰਾਜਸਥਾਨ ਦੀ ਰਾਜ ਅਤੇ ਓਰਸ. (1964) 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 561; ਦੁਰਗਾਹ ਕਮੇਟੀ, ਅਜਮੇਰ ਬਨਾਮ ਸੈਯਦ ਹੁਸੈਨ ਅਲੀ [1962] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 383; ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਹਿੰਦੂ ਧਾਰਮਿਕ ਏਂਡੋਮੈਂਟਸ, ਮਦਰਾਸ ਬਨਾਮ ਸ੍ਰੀ ਲਕਸ਼ਮੀਂਦਰ ਤੀਰਥ ਸਵਾਮੀਨਾਰ ਦੇ ਸ੍ਰੀ ਸ਼ਿਰੂਰ ਮੁੱਟ [1954] ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1005; ਰਤੀਲਾਲ ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਕਾਨੂੰਨ: ਇੱਕ ਆਲੋਚਨਾਤਮਕ ਟਿੱਪਣੀ ਐਚ.ਐਮ. ਸੀਰਵਾਈ ਦੁਆਰਾ; ਧਰਮ, ਕਾਨੂੰਨ ਅਤੇ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਰਾਜ ਜੇ. ਡੰਕਨ ਐਮ. ਡੈਰੇਟ (1968) ਪੰਨਾ 447; ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਕਾਨੂੰਨ: ਇੱਕ ਆਲੋਚਨਾਤਮਕ ਟਿੱਪਣੀ ਐਚ.ਐਮ. ਸੀਰਵਾਈ ਵੋਲ. II (4ਥ ਐਡ., ਰੀਪ੍ਰਿੰਟ 1999) ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ 12.18 ਪੰਨਾ 1267-1268 – ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਧਰਮ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਨੈਤਿਕਤਾ ਇੱਕ ਧਰਮਨਿਰਪੱਖ ਰਾਜਨੀਤੀ ਵਿੱਚ

ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਨੈਤਿਕਤਾ ਦੀ ਅਵਧਾਰਣਾ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਪਾਠ ਦੇ ਅਧੀਨ ਨੈਤਿਕ ਮੁੱਲਾਂ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਸੱਚੇ ਅਰਥ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਉਸ ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰੇ ਗਏ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਸਿੱਖਿਆਤਮਕ ਹਨ। ਇੱਕ ਬਹੁਲਵਾਦੀ ਸਮਾਜ ਅਤੇ ਧਰਮਨਿਰਪੱਖ ਰਾਜਨੀਤੀ ਵਿੱਚ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਨੈਤਿਕਤਾ ਇਹ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪੰਥਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਧਰਮ ਦੇ ਸਿਦ੍ਧਾਂਤਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਆਪਣੀ ਆਸਥਾ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰਨ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਗੱਲ ਗੈਰ-ਪ੍ਰਾਸੰਗਿਕ ਹੈ ਕਿ ਅਭਿਆਸ ਤਰਕਸੰਗਤ ਹੈ ਜਾਂ ਤਰਕਸ਼ੀਲ। ਧਰਮ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਤਰਕਸੰਗਤਤਾ ਦੇ ਨੋਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਬਰਾਬਰੀ ਅਤੇ ਗੈਰ-ਭੇਦਭਾਵ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਨੈਤਿਕਤਾ ਦਾ ਇੱਕ ਪਹਿਲੂ ਹਨ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਧਰਮ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਬਰਾਬਰੀ ਅਤੇ ਗੈਰ-ਭੇਦਭਾਵ ਦੀ ਅਵਧਾਰਣਾ ਨੂੰ ਇਕੱਲੇ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਵੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਸਾਡੀ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਯੋਜਨਾ ਅਧੀਨ, ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਬਰਾਬਰੀ ਅਤੇ ਗੈਰ-ਭੇਦਭਾਵ ਦੇ ਸਿਦ੍ਧਾਂਤਾਂ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਧਰਮਨਿਰਪੱਖ ਰਾਜਨੀਤੀ ਵਿੱਚ ਸਾਰੇ ਧਰਮਾਂ ਦੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਆਰਟੀਕਲ 25 ਅਤੇ 26 ਦੁਆਰਾ ਗਾਰੰਟੀਸ਼ੁਦਾ ਆਸਥਾ, ਵਿਸ਼ਵਾਸ, ਅਤੇ ਪੂਜਾ ਦੀਆਂ ਪਿਆਰੀ ਆਜ਼ਾਦੀਆਂ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਵਿੱਚ ਸੰਤੁਲਨ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਧਰਮਨਿਰਪੱਖ ਰਾਜਨੀਤੀ ਵਿੱਚ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਨੈਤਿਕਤਾ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੋਵੇਗਾ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦਾ ਸਮਰੂਪਣ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਹਰ ਵਿਅਕਤੀ, ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਜਾਂ ਪੰਥ, ਆਪਣੇ ਧਰਮ ਦੇ ਸਿਦ੍ਧਾਂਤਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਆਪਣੀ ਆਸਥਾ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਅਭਿਆਸ ਤਰਕਸੰਗਤ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਤਰਕਸ਼ੀਲ, ਤਾਂ ਜੋ ਕਿਸੇ ਦੇ ਵੀ ਧਾਰਮਿਕ ਵਿਸ਼ਵਾਸਾਂ ਨੂੰ ਮਿਟਾਇਆ ਜਾਂ ਕਮਜ਼ੋਰ ਨਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ। ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਫਰਜ਼ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ, ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇਆਂ ਜਾਂ ਪੰਥਾਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਧਰਮ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਆਪਣੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸਾਂ ਅਤੇ ਅਭਿਆਸਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਅਭਿਆਸ ਕਰਨ ਲਈ ਸਮਰੂਪ ਕਰਨਾ। [ਪੈਰਾ 11.5-11.8]

ਸਹਾਰਾ ਇੰਡੀਆ ਰੀਅਲ ਏਸਟੇਟ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਲਿਮਿਟੇਡ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਸਿਕਿਊਰਿਟੀਜ਼ ਅਤੇ ਐਕਸਚੇਂਜ ਬੋਰਡ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਅਤੇ ਹੋਰ (2012) 10 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 603 : [2012] 12 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 256; ਸੁਬਰਮਣੀਅਨ ਸਵਾਮੀ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਯੂਨੀਅਨ, ਕਾਨੂੰਨ ਮੰਤਰਾਲਾ ਅਤੇ ਹੋਰ (2016) 7

ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 221 : [2016] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 865; ਆਚਾਰਯ ਮਹਾਰਾਜਸ਼੍ਰੀ ਨਰੇਂਦਰ ਪ੍ਰਸਾਦਜੀ ਆਨੰਦਪ੍ਰਸਾਦਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਗੁਜਰਾਤ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ (1975) 1 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 11 : [1975] 0 ਸੁਪਲ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 145 – ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ

6.1 ਜਵਾਬਦੇਹਾਂ ਅਤੇ ਹਸਤਕਸ਼ੇਪਕਾਰਾਂ ਨੇ ਇੱਕ ਸੰਭਾਵਨਾਯੋਗ ਮਾਮਲਾ ਬਣਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਸਬਰੀਮਾਲਾ ਮੰਦਰ ਦੇ ਆਰਾਧਕ ਜਾਂ ਅਯੱਪਨਸ, ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਜਾਂ ਇਸ ਦੇ ਇੱਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇਕ ਭਾਗ ਹੋਣ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਰੱਖਦੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਅਨੁਚਛੇਦ 26 ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ। ਇਹ ਮੁੱਦਾ ਕਿ ਸਬਰੀਮਾਲਾ ਮੰਦਰ ਇੱਕ 'ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ' ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਇਸ ਦੇ ਇੱਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇਕ ਭਾਗ, ਇੱਕ ਮਿਸ਼ਰਿਤ ਤੱਥ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਹੈ। ਇਹ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਤ੍ਰਿਵਿਆਲ ਹੈ ਕਿ ਤੱਥ ਦਾ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਰਿੱਟ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਸੁਲਝਾਇਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਇਹ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿ ਕੋਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਨੂੰ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਇਹ ਜ਼ਿਆਦਾ ਉਚਿਤ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਇੱਕ ਸਿਵਲ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ, ਜਿੱਥੇ ਦੋਵੇਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਮਾਮਲਾ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਸਬੂਤ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 12.10, 16(iv)][897-ਜੀ; 881-ਏ-ਬੀ] 6.2 ਅਨੁਚਛੇਦ 26 ਗਾਰੰਟੀ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹਰ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ, ਜਾਂ ਇਸ ਦੇ ਇੱਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇਕ ਭਾਗ ਨੂੰ, ਧਰਮ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਮਾਮਲੇ ਆਪ ਸੰਭਾਲਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਹ ਅਧਿਕਾਰ ਜਨਤਕ ਵਿਵਸਥਾ, ਨੈਤਿਕਤਾ, ਅਤੇ ਸਿਹਤ ਦੇ ਅਧੀਨ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਅਨੁਚਛੇਦ 26 ਨਾ ਸਿਰਫ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇਆਂ ਨੂੰ, ਸਗੋਂ ਇਸ ਦੇ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇਕ ਭਾਗਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਸੰਦਰਭਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਜਾਂ ਸੰਗਠਨ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਪੂਰਾ ਸਵਾਯਤਤਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਧਰਮ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਕਿਹੜੇ ਰੀਤੀ-ਰਿਵਾਜ ਅਤੇ ਸੰਸਕਾਰ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹਨ। ਇਕੋ ਇੱਕ ਪਾਬੰਦੀ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਕਸਰਤ ਜਨਤਕ ਵਿਵਸਥਾ, ਨੈਤਿਕਤਾ ਅਤੇ ਸਿਹਤ ਅਧੀਨ ਅਨੁਚਛੇਦ 26 ਅਧੀਨ ਹੈ। [ਪੈਰਾਸ 12.2.-12.3]

ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਹਿੰਦੂ ਧਾਰਮਿਕ ਐਂਡੋਮੈਂਟਸ, ਮਦਰਾਸ ਬਨਾਮ ਸ੍ਰੀ ਲਕਸ਼ਮੀਂਦਰ ਤੀਰਥ ਸ੍ਵਾਮੀਅਰ ਦੇ ਸ੍ਰੀ ਸ਼ਿਰੂਰ ਮੁੱਟ [1954] ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1005; ਐਸ.ਪੀ. ਮਿੱਤਲ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ (1983) 1 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 51: [1983] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 729; ਸਰਦਾਰ ਸਈਦਨਾ ਤਾਹਿਰ ਸੈਫੁਦੀਨ ਸਾਹਿਬ ਬਨਾਮ ਬੰਬਈ ਦੇ ਰਾਜ [1962] ਸੁਪਲ. 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 496 – ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

6.3 ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵੱਲੋਂ ਸ਼ਿਰੂਰ ਮੁੱਟ ਮਾਮਲੇ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਇੱਕ ਸਖਤ-ਜੈਕਟ ਫਾਰਮੂਲਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਪਰ ਇੱਕ ਕਾਰਜਸ਼ੀਲ ਫਾਰਮੂਲਾ ਹੈ। ਇਹ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਮਾਰਗਦਰਸ਼ਨ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਗਰੁੱਪ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਜੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਲੱਛਣ ਹਨ ਕਿ ਇੱਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਮੌਜੂਦ ਹੈ, ਜੋ ਆਪਣੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸਾਂ ਅਤੇ ਰੀਤੀ-ਰਿਵਾਜਾਂ ਦੁਆਰਾ ਵੱਖਰੀ ਪਛਾਣ ਯੋਗ ਹੈ, ਅਤੇ ਇੱਕ ਅਨੁਸਾਰੀਆਂ ਦਾ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਹੈ ਜੋ ਇੱਕੋ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨੂੰ ਮੰਨਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਇੱਕ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਵਜੋਂ ਪਛਾਣਯੋਗ ਹੋਵੇਗਾ। [ਪੈਰਾ 12.7-12.8]

6.4 ਜਵਾਬਦੇਹਾਂ ਨੇ ਇੱਕ ਮਜ਼ਬੂਤ ਅਤੇ ਸੰਭਵ ਮਾਮਲਾ ਬਣਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਸਬਰੀਮਾਲਾ ਮੰਦਰ ਦੇ ਉਪਾਸਕਾਂ ਕੋਲ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਜਾਂ ਇਸ ਦੇ ਇੱਕ ਭਾਗ ਦੇ ਲੱਛਣ ਹਨ। ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕਿ ਚੂੰਕਿ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਯਾਤਰੀ ਸਿਰਫ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਤੋਂ ਹੀ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਹੋਰ ਧਰਮਾਂ ਤੋਂ ਵੀ ਹਨ, ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਮੰਦਰ ਦੇ ਉਪਾਸਕ ਇੱਕ ਵੱਖਰੇ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਬਣਾਉਂਦੇ, ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਧਾਰਮਿਕ ਵਿਸ਼ਵਾਸਾਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੁਆਰਾ ਹੋਰ ਧਰਮਾਂ ਦੇ ਤੀਰਥਾਂ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਕਰਨਾ

ਅਸਾਮਾਨਿਆ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਇਸ ਮੰਦਰ ਦੇ ਉਪਾਸਕਾਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਦੂਰ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ ਜੋ ਇੱਕ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਜਾਂ ਇਸ ਦੇ ਇੱਕ ਭਾਗ ਨੂੰ ਬਣਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਸੰਵਿਧਾਨ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਧਰਮਾਂ, ਮਤਾਂ, ਸੰਪ੍ਰਦਾਇਆਂ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਭਾਗਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਧਰਮਨਿਰਪੱਖ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਸਹਿ-ਅਸਤਿਤਵ ਵਿੱਚ ਰਹਿਣ ਦੀ ਥਾਂ ਸੁਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ "ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ" ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਇੱਕ ਵਿਆਖਿਆ ਮਿਲੇ ਜੋ ਇੱਕ ਬਹੁਲਵਾਦੀ ਸਮਾਜ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨਿਕ ਉਦੇਸ਼ ਦੇ ਅਗਾਧ ਵਿੱਚ ਹੋਵੇ। [ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ 12.9, 12.12-13.2/13.79-80; 9B1:F-H; 882-A]

ਆਰਜ ਵੈਸ਼ ਸਭਾ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਆਫ ਹਿੰਦੂ ਚੈਰੀਟੇਬਲ ਅਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਅਤੇ ਐਂਡੋਮੈਂਟਸ, ਹੈਦਰਾਬਾਦ ਅਤੇ ਹੋਰ (1976) 1 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 292; ਡਾ. ਸੁਬਰਮਣੀਅਨ ਸਵਾਮੀ ਬਨਾਮ ਸਟੇਟ ਆਫ ਟੀ.ਐਨ. [ਹੋਰ (2014) 5 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 75: [2014] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 308 - ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਜ਼ਰੂਰੀ ਪ੍ਰਥਾਵਾਂ ਦਾ ਸਿਦਾਂਤ

7.1 'ਜ਼ਰੂਰੀ ਪ੍ਰਥਾਵਾਂ ਦੀ ਪਰਖ' ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨੂੰ ਧਰਮ ਦੇ ਆਪਣੇ ਸਿਦਾਂਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਧਾਰਮਿਕ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੁਆਰਾ ਅਭਿੰਨ ਮੰਨੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਪ੍ਰਥਾਵਾਂ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸਾਂ ਨੂੰ "ਜ਼ਰੂਰੀ" ਮੰਨਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਅਨੁਚਿੱਤ 25 ਅਧੀਨ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜ਼ਰੂਰੀ ਪ੍ਰਥਾਵਾਂ ਦੀ ਪਰਖ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਥਾਵਾਂ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੋ ਸਮੇਂ ਦੇ ਆਰੰਭ ਤੋਂ ਨਿਭਾਈਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ, ਜੋ ਇਸ ਮੰਦਰ ਦੇ ਧਾਰਮਿਕ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਲਿਖੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਜੇਕਰ ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਪ੍ਰਥਾ ਪੁਰਾਤਨਤਾ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਅਤੇ ਮੰਦਰ ਲਈ ਅਭਿੰਨ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਸਨੂੰ ਉਸ ਮੰਦਰ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਧਾਰਮਿਕ ਪ੍ਰਥਾ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਮੰਦਰ ਥਾਂਤਰੀ, ਤ੍ਰਾਵਣਕੋਰ ਦੇਵਸ੍ਵੋਮ ਬੋਰਡ, ਅਤੇ ਭਗਵਾਨ ਅਯੱਪਾ ਦੇ ਭਗਤਾਂ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ 10 ਤੋਂ 50 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਦੌਰਾਨ ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਪਹੁੰਚ 'ਤੇ ਸੀਮਿਤ ਪਾਬੰਦੀ ਇਸ ਮੰਦਰ ਦੇ ਸਿਦਾਂਤਾਂ ਦੇ ਕੇਂਦਰੀ ਜਾਂ ਅਨਿਵਾਰਿਆ ਧਾਰਮਿਕ ਪ੍ਰਥਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਦੇਵਤਾ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ 'ਨੈਸ਼ਟਿਕ ਬ੍ਰਹਮਚਾਰੀ' ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਗਟਾਇਆ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 13.6-13.7/1886-ਈ-ਐਚ]

7.2 ਬ੍ਰਹਮਚਰਿਆ ਅਤੇ ਤਪਸਿਆ ਦੀ ਪ੍ਰਥਾ ਸਬਰੀਮਾਲਾ ਮੰਦਰ ਦੇ ਦੇਵਤਾ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਹੈ। ਹਿੰਦੂ ਦੇਵਤਾਵਾਂ ਦੇ ਭੌਤਿਕ/ਸਮਯਕ ਅਤੇ ਦਾਰਸ਼ਨਿਕ ਰੂਪ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇੱਕੋ ਦੇਵਤਾ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਭੌਤਿਕ ਅਤੇ ਆਧਿਆਤਮਿਕ ਰੂਪਾਂ ਜਾਂ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾਂ ਦਾ ਮਾਲਕ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਰੂਪਾਂ ਦੀ ਪੂਜਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਰੂਪਾਂ ਦੀ ਪੂਜਾ ਸਾਰੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਦੇਵਤਾ ਦਾ ਰੂਪ ਸਭ ਤੋਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਪੂਜਾ ਵਿੱਚ ਦੋ ਅੰਗ ਹੁੰਦੇ ਹਨ — ਪੂਜਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ, ਅਤੇ ਪੂਜਾ ਕੀਤਾ ਜਾਣ ਵਾਲਾ। ਅਨੁਚਿੱਤ 25 ਅਧੀਨ ਪੂਜਾ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਉਸ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟਾਏ ਬਿਨਾਂ ਦਾਅਵਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਧਰਮ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਵਿਸ਼ਵਾਸਾਂ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪਵਿੱਤਰ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਇੱਕੋ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਸਾਂਝਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਵਿਚਾਰ, ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਅੰਦਰੂਨੀ ਹਨ, ਸੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਹਿੰਦੂ ਧਾਰਮਿਕ ਐਂਡੋਮੈਂਟਸ, ਮਦਰਾਸ ਬਨਾਮ ਸ਼੍ਰੀ ਲਕਸ਼ਮੀਂਦਰ ਤੀਰਥ ਸਵਾਮੀਨਾਰ ਆਫ ਸ਼੍ਰੀ ਸ਼ਿਰੂਰ ਮੁੱਤ [1954] ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1005; ਦੁਰਗਾਹ ਕਮੇਟੀ, ਅਜਮੇਰ ਬਨਾਮ ਸਈਦ ਹੁਸੈਨ ਅਲੀ [1962] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 383; ਰਤੀਲਾਲ ਪਾਨਚਾਂਦ ਗਾਂਧੀ ਬਨਾਮ ਦ ਸਟੇਟ ਆਫ ਬੋਮਬੇ ਅਤੇ ਹੋਰ [1954] ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1055; ਤਿਲੋਕਯਾਤ ਸ਼੍ਰੀ ਗੋਵਿੰਦਲਾਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਆਦਿ

8.1 ਲੇਖ 17 ਹਿੰਦੂ ਭਾਈਚਾਰੇ ਵਿੱਚ ਹਰਿਜਨਾਂ ਜਾਂ ਦਬੇ ਕੁਚਲੇ ਵਰਗਾਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਖਿਲਾਫ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਛੂਤਾਚਾਰ ਦੀ ਪ੍ਰੈਕਟਿਸ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਔਰਤਾਂ ਨਹੀਂ। ਨੋਟੀਫਾਈਡ ਉਮਰ-ਗਰੁੱਪ ਦੌਰਾਨ ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ 'ਤੇ ਸੀਮਿਤ ਪਾਬੰਦੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਆਰਟੀਕਲ 17 ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ। [ਪੈਰਾ 14.5, 16(i)]

8.2 ਸਾਰੇ ਕਿਸਮਾਂ ਦੇ ਬਹਿਸਕਾਰ ਅਛੂਤਾਚਾਰ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸਮਝਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਲੇਖ 17 ਜਾਤੀ ਪੂਰਵਾਗ੍ਰਹ ਆਧਾਰਿਤ ਅਛੂਤਾਚਾਰ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਹੈ। ਸ਼ਾਬਦਿਕ ਜਾਂ ਇਤਿਹਾਸਕ ਰੂਪ ਵਿੱਚ, ਅਛੂਤਾਚਾਰ ਨੂੰ ਕਦੇ ਵੀ ਇੱਕ ਵਰਗ ਵਜੋਂ ਔਰਤਾਂ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਸਮਝਿਆ ਗਿਆ। ਕੁਝ ਉਮਰ-ਬੈਂਡ ਵਿੱਚ ਔਰਤਾਂ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦੀ, ਸਬਰੀਮਾਲਾ ਮੰਦਰ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਮੂਲ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸਾਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰੈਕਟਿਸਾਂ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹੈ। ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਨੋਟੀਫਾਈਡ ਉਮਰ ਗਰੁੱਪ ਦੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਭਗਵਾਨ ਅਯੱਪਾ ਦੇ ਸਾਰੇ ਹੋਰ ਮੰਦਰਾਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਦੀ ਆਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਨੋਟੀਫਾਈਡ ਉਮਰ ਗਰੁੱਪ ਦੌਰਾਨ ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦੀ, ਦੇਵਤਾ ਦੀ ਅਨੋਖੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹੈ, ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਮਾਜਿਕ ਬਹਿਸਕਾਰ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮੰਦਰਾਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਦਲਿਤਾਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਨਾਲ ਬਣਾਈ ਗਈ ਸਮਾਨਤਾ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗਲਤ ਅਤੇ ਅਸਹਿਣਯੋਗ ਹੈ। ਦਲਿਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਅਸਰਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਧਿਕਾਰ ਸਿਸਟਮੈਟਿਕ ਸਮਾਜਿਕ ਬਹਿਸਕਾਰ ਖਿਲਾਫ ਅਧਿਕਾਰ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਸਵੀਕਾਰਤਾ ਲਈ ਸੀ। ਮੰਦਰ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਸਮਾਜਿਕ ਸੁਧਾਰ ਨੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸੁਧਾਰ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਆਗਿਆ, ਅਤੇ ਇਸ ਦਾ ਉਲਟਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਸਮਾਜਿਕ ਸੁਧਾਰ ਨੂੰ ਮਹਾਨ ਧਾਰਮਿਕ ਅਤੇ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਆਗੂਆਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸਵਾਮੀ ਵਿਵੇਕਾਨੰਦ ਅਤੇ ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ਨੇ ਅਗਵਾਈ ਕੀਤੀ। ਸੁਧਾਰ ਸਮਾਜਿਕ ਨੈਤਿਕਤਾ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਸਨ, ਬਹੁਤ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਨੈਤਿਕਤਾ ਜਗ੍ਹਾ ਵਿੱਚ ਆਈ। [ਪੈਰਾ 14.2-14.3][891-ਈ-ਐਫ; 893-ਏ-ਬੀ] ਸ੍ਰੀ ਵੇਂਕਟਰਮਾਨਾ ਦੇਵਰੂ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਆਫ ਮੈਸੂਰ ਅਤੇ ਹੋਰ [1958] ਐਸਸੀਆਰ 895 – ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨਿਕ ਕਾਨੂੰਨ: ਐਚ.ਐਮ. ਸੀਰਵਾਈ ਦੁਆਰਾ ਇੱਕ ਆਲੋਚਨਾਤਮਕ ਟਿੱਪਣੀ, ਖੰਡ II (4ਵੀਂ ਐਡ., ਰੀਪ੍ਰਿੰਟ 1999) ਪੈਰਾ 941B ਅਤੇ ਅਗਲੇ; ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਿਧਾਨਿਕ ਕਾਨੂੰਨ ਅਤੇ ਮਿਸਟਰ ਜੈਨ (6ਵੀਂ ਐਡ., ਪੌਲਿਟੀ) ਜਸਟਿਸ ਰੂਮਾ ਪਾਲ ਐਮਡੀ ਸਰਮਾ–ਆਰਟੀ ਪਾਲ, 2016) ਪੰਨਾ 1067 – ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

1965 ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦਾ ਨਿਯਮ 3(b) ਐਕਟ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 3 ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਅਤਿਰਿਕਤ ਨਹੀਂ ਹੈ 9.1 ਨਿਯਮ 3(b) 1965 ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦਾ ਸੈਕਸ਼ਨ 3 ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਅਤਿਰਿਕਤ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਜਾਂ ਉਸ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ ਲਈ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਜਨਤਕ ਪੂਜਾ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਮਾਮਲੇ ਸੰਭਾਲਣ ਦੀ ਛੋਟ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 16(vi)]

ਮੁੱਖ ਸੈਕਸ਼ਨ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਜਾਂ ਸੈਕਸ਼ਨ ਦੇ ਆਪਣੇ ਮਾਮਲੇ ਧਾਰਮਿਕ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਸੰਭਾਲਣ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੋਣਗੇ। 1965 ਦੇ ਐਕਟ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 3 ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਨੂੰ ਇਹ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਅਜਿਹਾ ਨਿਯਮ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਭੇਦਭਾਵ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ, ਕਿਸੇ ਹਿੰਦੂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕਿ ਉਹ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਸੈਕਸ਼ਨ ਜਾਂ ਵਰਗ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 15]

ਸੈਕਸ਼ਨ 3 ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਨੂੰ ਇਸ ਘੋਸ਼ਣਾ ਦੀ ਛੋਟ ਨਾਲ ਕੱਟਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜਨਤਕ ਪੂਜਾ ਦੇ ਸਥਾਨ ਸਾਰੇ ਹਿੰਦੂਆਂ ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਹੋਣਗੇ ਜੋ ਸਾਰੇ ਸੈਕਸ਼ਨਾਂ ਅਤੇ ਵਰਗਾਂ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹਨ, ਪਰ ਇਹ ਅਧਿਕਾਰ ਸਾਪੇਕਸ਼ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਨੂੰ "ਆਪਣੇ ਮਾਮਲੇ ਧਾਰਮਿਕ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਸੰਭਾਲਣ" ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਸੈਕਸ਼ਨ 3 ਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨਿਕ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਵੇਖਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਨੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 25(2)(b) ਅਧੀਨ ਇੱਕ ਸਮਰਥਨ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਇਆ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਅਨੁਚਛੇਦ 26(b) ਅਧੀਨ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਧਾਰਮਿਕ ਪ੍ਰਥਾਵਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 15.2]

ਨਿਯਮ 3(b) 1965 ਦੇ ਐਕਟ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 3 ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਵਿੱਚ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਮੰਦਰ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸਮੇਂ ਦੇ ਆਰੰਭ ਤੋਂ ਅਭਿਆਸ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਪੂਰਵ ਪਰੰਪਰਾਵਾਂ ਅਤੇ ਰਵਾਇਤਾਂ ਸਮੇਤ ਪੂਰਵ ਮੌਜੂਦਾ ਰਵਾਇਤਾਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਮਾਨਤਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਟ੍ਰਾਵੰਕੋਰ ਦੇਵਸਵੋਮ ਬੋਰਡ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਪ੍ਰਥਾਵਾਂ ਮੰਦਰ ਲਈ ਅਨਿਵਾਰਯ ਅਤੇ ਮੌਲਿਕ ਹਨ। [ਪੈਰਾ 15.3]

ਨਵੰਬਰ 27, 1956 ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਦੁਆਰਾ ਟ੍ਰਾਵੰਕੋਰ ਦੇਵਸਵੋਮ ਬੋਰਡ ਨੇ 10 ਤੋਂ 55 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਦੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਲਗਾਈ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਮੰਦਰ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਇੱਕ ਪ੍ਰਥਾ ਅਤੇ ਅਭਿਆਸ ਹੈ, ਅਤੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 13(3)(a) ਅਧੀਨ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਤਾਕਤ ਹਾਸਲ ਹੈ। ਇਹ ਪ੍ਰਥਾਵਾਂ 1965 ਦੇ ਐਕਟ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 3 ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਦੁਆਰਾ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਹਨ ਜਿਸ ਨੂੰ ਨਿਯਮ 3(b) ਦੇ 1965 ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੁਆਰਾ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 15.1]

ਰਾਜਾ ਬੀਰਾ ਕਿਸ਼ੋਰ ਦੇਬ ਵਿਰਾਸਤੀ ਸੁਪਰਿੰਟੈਂਡੈਂਟ, ਜਗੰਨਾਥ ਮੰਦਰ, ਪੀ.ਓ. ਅਤੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪੁਰੀ. ਰਾਜ ਓੜੀਸਾ (1964) 7 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 32; ਬੈਨੇਟ ਕੋਲਮੈਨ ਐਂਡ ਕੋ. ਐਂਡ ਓਰਸ. ਬਨਾਮ ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਐਂਡ ਓਰਸ. (1972) 2 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 788: [1973] 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 757; ਰਿਜੂ ਪ੍ਰਸਾਦ ਸ਼ਰਮਾ ਐਂਡ ਓਰਸ. ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਓਫ ਅਸਾਮ ਐਂਡ ਓਰਸ. (2015) 9 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 461; ਈਵਲਨਾਗਿਰੀ-ਈ-ਰਯਮਨ ਬਨਾਮ ਜੈਨਿਤਾ ਹਿੱਲਸ ਡਿਸਟ੍ਰਿਕਟ ਕੌਂਸਲ ਐਂਡ ਓਰਸ. (2006) 4 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 748; 2006 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 497; ਭੀਮਾਸ਼ਵ. ਓਜ਼ ਬਨਾਮ ਜਨਾਬੀ ਸਾਮੀ. ਐਲਾ ਜਨਮਾ (2006) 13 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 627; ਜੇ. ਲੂਧ (ਸੁਪਲ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 528; ਸਲੇਖ ਚੰਦ (ਮ੍ਰਿਤਕ) ਦੁਆਰਾ ਐਲ.ਆਰ.ਐਸ. ਬਨਾਮ ਸਤਿਆ ਗੁਪਤਾ ਐਂਡ ਓਰਸ. (2008) 13 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 119: [2008] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 833; ਐਡਲ ਸਾਈਵਾ ਸਿਵਾਚਾਰਯਰਗਲ ਨਾਲਾ ਸੰਗਮ ਐਂਡ ਓਰਸ. ਬਨਾਮ ਤਾਮਿਲ ਨਾਡੂ ਸਰਕਾਰ ਐਂਡ ਐਂਕ. (2016) 2 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 725: [2015] 11 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1110 – ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਤੀਰਥ ਯਾਤਰਾ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ: ਅੱਯੱਪਾ ਕਲਟਸ ਅਤੇ ਸਬਰੀਮਲਾਈ ਯਾਤਰਾ ਰਾਧਿਕਾ ਸੇਕਰ (ਗ੍ਰੈਜੂਏਟ ਸਟ□ਡੀਜ਼ ਦੀ ਫੈਕਲਟੀ, ਸੋਸਾਇਲੋਜੀ ਅਤੇ ਐਂਥਰੋਪੋਲੋਜੀ ਵਿਭਾਗ ਵਿੱਚ ਕਾਰਲਟਨ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਓਟਾਵਾ, ਓਂਟਾਰੀਓ; ਅਕਤੂਬਰ 1987); ਟ੍ਰਾਵੰਕੋਰ ਅਤੇ ਕੋਚੀਨ ਰਾਜਾਂ ਦੇ ਸਰਵੇਖਣ ਦਾ ਮੇਨਿਊ ਲੈਫਟੀਨੈਂਟਸ ਵਾਰਡ ਅਤੇ ਕੋਨਰ ਦੁਆਰਾ.(ਪਹਿਲੀ ਰੀਪ੍ਰਿੰਟ 1994, ਕੇਰਲਾ ਸਰਕਾਰ) ਪੰਨਾ 137 – ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਦੀਪਕ ਮਿਸ਼ਰਾ, ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ:

(2017) 10 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 689 ਪੈਰਾ 6 ਨੂੰ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1993 ਕੇਰਲਾ 42 ਪੈਰਾ 125 ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ

1962 ਸੁਪਲ. 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 496 ਪੈਰਾ 17 ਨੂੰ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[1964] 7 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 32 ਪੈਰਾ 17 ਨੂੰ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[1966] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 242 ਪੈਰਾ 17 ਨੂੰ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[1983] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 729 ਪੈਰਾਸ 92, [1954] ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1005 ਪੈਰਾਸ 92, 144(i) 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ

[1962] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 383 ਪੈਰਾ 21 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[1958] ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 895 ਪੈਰਾ 25 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[1989] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 689 ਪੈਰਾ 29 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[2017] 7 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 797 ਪੈਰਾ 30 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[2007] 12 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 991 ਪੈਰਾ 31 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[2014] 12 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 259 ਪੈਰਾ 31 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

(2015) 5 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 438 ਪੈਰਾ 33 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

(2017) 10 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 1 ਪੈਰਾ 35 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[2004] 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1019 ਪੈਰਾ 138 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ

[1997] 3 ਸੁਪਲ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 404 ਪੈਰਾ 38 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[1972] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 815 ਪੈਰਾ 51 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[2015] 11 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1110 ਪੈਰਾ 62 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[1995] 1 ਸੁਪਲ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 608 ਪੈਰਾ 65 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[1956] ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 756 ਪੈਰਾ 67 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[1981] 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 826 ਪੈਰਾ 67 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[2014] 9 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 965 ਪੈਰਾ 74 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[2013] 1 ਸੁਪਲ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 920 ਪੈਰਾ 93 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[1977] 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 611 ਪੈਰਾ 99 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[1952] ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 849 ਪੈਰਾ 102 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

(2018) 8 ਸਕੇਲ 72 ਪੈਰਾ 108 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

(2018) 10 ਸਕੇਲ 386 ਪੈਰਾ 109 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[2003] 1 ਸੁਪਲ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 638 ਪੈਰਾ 112 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[1959] ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 629 ਪੈਰਾ 115 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[1994] 5 ਸੁਪਲ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 515 ਪੈਰਾ 116 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[1962] ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 383 ਪੈਰਾ 117 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[1984] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 447 ਪੈਰਾ 119 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[2002] 3 ਸੁਪਲ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 76 ਪੈਰਾ 120 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[2012] 6 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 34 ਪੈਰਾ 137 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[1988] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 62 ਪੈਰਾ 138 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[2000] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1054 ਪੈਰਾ 138 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[2009] 9 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 22 ਪੈਰਾ 138 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ [2006] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 396 ਪੈਰਾ 140 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

ਨਾਰੀਮਨ, ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ:

[1954] ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1005 ਪੈਰਾ 4 ਵਿੱਚ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[1954] ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1055 ਪੈਰਾ 5 ਵਿੱਚ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[1958] ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 895 ਪੈਰਾ 6 ਵਿੱਚ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[1962] ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 383 ਪੈਰਾ 7 ਵਿੱਚ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[1962] 2 ਸੁਪਲ. 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 496 ਪੈਰਾ 9 ਵਿੱਚ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[1964] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 561 ਪੈਰਾ 11 ਵਿੱਚ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[1972] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 815 ਪੈਰਾ 12 ਵਿੱਚ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[1977] 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 611 ਪੈਰਾ 13 ਵਿੱਚ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[1981] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 729 ਪੈਰਾ 14 ਵਿੱਚ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[1984] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 447 ਪੈਰਾ 15 ਵਿੱਚ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[1992] 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1086 ਪੈਰਾ 16 ਤੇ ਨਿਰਭਰ

[2002] 3 ਸੁਪਲ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 76 ਪੈਰਾ 17 ਵਿੱਚ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[2014] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 308 ਪੈਰਾ 18 ਵਿੱਚ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[2015] 9 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 461 ਪੈਰਾ 19 ਵਿੱਚ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[2015] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 110 ਪੈਰਾ 20 ਵਿੱਚ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1993 ਕੇਰਲਾ 42 ਪੈਰਾ 21 ਵਿੱਚ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[1988] ਸੁਪਲ 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1050 ਪੈਰਾ 31 ਤੇ ਨਿਰਭਰ

ਚੰਦਰਚੂੜ, ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ:

[1970] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 530 ਪੈਰਾ 14 ਵਿੱਚ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[1950] ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 88 ਪੈਰਾ 14 ਵਿੱਚ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[1978] 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 621 ਪੈਰਾ 14 ਵਿੱਚ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1993 ਕੇਰਲਾ 42 ਪੈਰਾ 27 ਵਿੱਚ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[1954] ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1005 ਪੈਰਾ 29 ਵਿੱਚ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[1954] ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1055 ਪੈਰਾ 30 ਵਿੱਚ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[1958] ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 895 ਪੈਰਾ 31 ਵਿੱਚ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[1959] ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 629 ਪੈਰਾ 33 ਵਿੱਚ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[1962] ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 383 ਪੈਰਾ 34 ਤੇ ਨਿਰਭਰ

[1962] 2 ਸੁਪਲ. 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 496 ਪੈਰਾ 36 ਤੇ ਨਿਰਭਰ

[1964] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 561 ਪੈਰਾ 39 ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਰਿਪੋਰਟਸ [2018] 9 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ.

[1966] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 242 ਪੈਰਾ 40 ਲਈ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[1984] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 447 ਪੈਰਾ 41 ਲਈ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[1997] 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1086 ਪੈਰਾ 42 ਲਈ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[2002] 3 ਸੁਪਲ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 76 ਪੈਰਾ 43 ਲਈ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[2004] 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1019 ਪੈਰਾ 44 ਲਈ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[2015] 11 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1110 ਪੈਰਾ 45 ਲਈ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[2017] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 797 ਪੈਰਾ 46 ਲਈ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[2003] 1 ਸੁਪਲ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 947 ਪੈਰਾ 46 ਲਈ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

(2018) 8 ਸਕੇਲ 72 ਪੈਰਾ 49 ਲਈ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[2015] 11 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1110 ਪੈਰਾ 51 ਲਈ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

(2018) 10 ਸਕੇਲ 386 ਪੈਰਾ 53 ਲਈ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[1983] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 729 ਪੈਰਾ 62 ਲਈ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[1995] 1 ਸੁਪਲ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 745 ਪੈਰਾ 63 ਲਈ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[2003] 1 ਸੁਪਲ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 920 ਪੈਰਾ 63 ਲਈ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1958 ਮਿਸ 84 ਪੈਰਾ 80 ਲਈ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1993 ਰਾਜ 177 ਪੈਰਾ 80 ਲਈ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[1992] 3 ਸੁਪਲ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 284 ਪੈਰਾ 80 ਲਈ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[2015] 11 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1110 ਪੈਰਾ 80 ਲਈ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

(2017) 10 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 1 ਪੈਰਾਸ 84, 94 ਲਈ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[1961] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 592 ਪੈਰਾ 84 ਲਈ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[1971] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 550 ਪੈਰਾ 84 ਲਈ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[1983] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 812 ਪੈਰਾ 84 ਲਈ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[1982] ਆਲ. ਐਲ.ਜੇ. 607 ਪੈਰਾ 84 ਲਈ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[1991] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 307 ਪੈਰਾ 84 ਲਈ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[2000] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1019 ਪੈਰਾ 89 ਲਈ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[1984] 4 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 27 ਪੈਰਾ 89 ਲਈ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[1950] ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 88 ਪੈਰਾ 94 ਲਈ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[1970] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 530 ਪੈਰਾ 94 ਲਈ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[1979] 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 476 ਪੈਰਾ 94 ਲਈ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[1961] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 592 ਪੈਰਾ 96 ਲਈ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[1971] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 550 ਪੈਰਾ 96 ਲਈ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[1983] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 812 ਪੈਰਾ 96 ਲਈ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[1991] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 307 ਪੈਰਾ 96 ਲਈ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਇੰਡੀਅਨ ਯੰਗ ਲਾਇਅਰਜ਼ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਪੰਜਾਬ 621

[1964] 7 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 756 ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਪੈਰਾ 97

ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1952 ਬੌਮ 84 ਨਾਮਜ਼ੂਰ ਪੈਰਾ 101

(1925) 27 ਬੌਮ ਐਲ.ਆਰ. 1064 ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਪੈਰਾ 104

[1969] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 742 ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਪੈਰਾ 104

[1996] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 543 ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਪੈਰਾ 105

ਇੰਦੂ ਮਲਹੋਤਰਾ, ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ:

[1958] ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 895 ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਪੈਰਾ 2

[1962] ਸੁਪਲ. 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 496 ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਪੈਰਾ 2

[1964] 7 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 32 ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਪੈਰਾ 2

[1983] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ.729 ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਪੈਰਾ 2

[1973] 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 757 ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਪੈਰਾ 2

ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1993 ਕੇਰਲਾ 42 ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਪੈਰਾ 4

(2015) 9 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 461 ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਪੈਰਾ 4

[2006] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 497 ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਪੈਰਾ 5

[2006] 10 ਸੁਪਲ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 628 ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਪੈਰਾ 5

[2008] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 833 ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਪੈਰਾ 5

[1964] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 561 ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਪੈਰਾ 5

[1954] ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1005 ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਪੈਰਾ 5

[1962] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 383 ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਪੈਰਾ 5

[2014] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 308 ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਪੈਰਾ 5

[2015] 11 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1110 ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਪੈਰਾ 6

[1955] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1284 ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਪੈਰਾ 6

[1954] ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1005 ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਪੈਰਾ 7

[1958] ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 895 ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਪੈਰਾ 7

[1959] ਸੁਪਲ 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 563 ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਪੈਰਾ 7

[1962] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 383 ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਪੈਰਾ 7

[1962] ਸੁਪਲ. 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 496 ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਪੈਰਾ 7

[1986] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 518 ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਪੈਰਾ 7

[1954] ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1055 ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਪੈਰਾ 7

[2017] 7 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 797 ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਪੈਰਾ 10.6

[2012] 12 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 256 ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਪੈਰਾ 11.8 [2016] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 865 ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਪੈਰਾ 11.8

[1975] 0 ਸੁਪਲ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 145 ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਪੈਰਾ 11.8

[1962] ਸੁਪਲ. 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 496 ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਪੈਰਾ 12.3

[1976] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 292 ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਪੈਰਾ 12.10

[1954] ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1055 ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਪੈਰਾ 13.2

[1962] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 574 ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਪੈਰਾ 13.7

ਸਿਵਲ ਮੂਲ ਅਧਿਕਾਰਤਾ: ਰਿਟ ਪਟੀਸ਼ਨ (ਸਿਵਲ) ਨੰਬਰ 373 ਦਾ 2006.

ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 32 ਅਧੀਨ।

ਰਾਜੂ ਰਾਮਚੰਦਰਨ (ਏ.ਸੀ.), ਮਿਸ. ਇੰਦਿਰਾ ਜੈਸਿੰਗ, ਡਾ. ਕੇ. ਪੀ. ਕਿਲਾਸਨਾਥਾ ਪਿੱਲੈ, ਕੇ. ਰਾਮਮੂਰਤੀ, ਪੀ. ਵੀ. ਸੁਰੇਂਦਰਨਾਥ, ਕੇ. ਰਾਧਾਕ੍ਰਿਸ਼ਨਨ, ਜੈਦੀਪ ਗੁਪਤਾ, ਵੀ. ਗਿਰੀ, ਕੇ. ਪਰਾਸਰਨ, ਡਾ. ਅਭਿਸ਼ੇਕ ਮਨੂ ਸਿੰਘਵੀ, ਸੀਨੀਅਰ ਐਡ., ਕੇ. ਪਰਮਾਸਵਰਨ (ਏ.ਸੀ.), ਇਸਵਰੀ ਮਾਥੁਰ (ਏ.ਸੀ.), ਮਿਸ.

ਹੰਸਨੀ ਸ਼ੰਕਰ (ਏ.ਸੀ.), ਆਰ. ਪੀ. ਗੁਪਤਾ, ਡਾ. ਲਕਸ਼ਮੀ ਸ਼ਾਸਤਰੀ, ਮਿਸ. ਪੇਰਨਮਾ ਕੁਮਾਰੀ, ਮਿਸ. ਭਾਵਨਾ ਸਿੰਘ ਦੇ, ਭਕਤੀ ਪਸਰੀਹਾ ਸੇਠੀ, ਸੁਨੀਲ ਫਰਨਾਂਡਿਸ, ਡਾ. ਨੇਹਚਿਤ ਕੌਰ, ਮਿਸ. ਅਜੀਤਾ ਸ਼ਰਮਾ, ਪਾਰਸ ਨਾਥ ਸਿੰਘ, ਮਿਸ. ਨੀਤੂ ਕੁਮਾਰ, ਮਿਸ. ਅੰਜੂ ਥੋਮਸ, ਮਿਸ. ਆਸਥਾ ਸ਼ਰਮਾ, ਮਿਸ. ਪ੍ਰਿਯਾਂਸ਼ਾ ਸ਼ਰਮਾ, ਏ. ਵੇਨਾਯਗਮ ਬਾਲਨ, ਵੀ. ਐਸ. ਲਕਸ਼ਮੀ, ਮਿਸ. ਸ਼ੋਭਾ ਰਾਮਮੂਰਤੀ, ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਜੇ. ਥਾਪਥੀ, ਵੀ. ਅਧਿਮੂਲਮ, ਸ਼ਿਲਪੀ ਵਿਨੋਦ, ਪੁਸ਼ਕਿਨ ਰਿਜ਼ਾਮੁਥ, ਮਿਸ. ਵੀ. ਰੀਮਿਥਾ ਆਰ, ਚੰਦਰਨ, ਮਿਸ. ਲੇਖਾ ਸੁਬਾਕਰਨ, ਵੀ. ਕੇ. ਸਿਧਾਰਥਨ, ਪੀ. ਵੀਰ ਗੋਵਿੰਦਸਵਾਮੀ, ਆਸ਼ੀਸ਼ ਕੇ. ਉਪਾਧਯਾਯਧਵਨ, ਜਯਾਂਤ ਕੇ. ਲੋਯਸਨ, ਮਿਸ. ਵੀ. ਸੁਸੀਥਾ, ਮਿਸ. ਵਨੀਤਾ ਚੰਦਰਕਾਂਤ, ਗਿਰੀ, ਕੇ. ਵੀ. ਜਗਦੀਸ਼ਵਰਨ, ਮਿਸ. ਜੀ. ਇੰਦਿਰਾ, ਜੀ. ਪ੍ਰਕਾਸ਼, ਜਿਸ਼ਨੂ ਐਮ. ਐਲ., ਮਿਸਿਜ਼. ਪ੍ਰਿਯੰਕਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼, ਮਿਸਿਜ਼. ਬੀਨਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼, ਕੁਨਾਲ ਚੈਟਰਜੀ, ਸਨੰਦ ਰਾਮਕ੍ਰਿਸ਼ਨਨ, ਰਾਜੀਵ ਮਿਸਰਾ, ਮਦਨ ਮੋਹਨ ਬੋਰਾ, ਕੇ. ਵੀ. ਮੋਹਨ, ਕੇ. ਵੀ. ਬਾਲਸੁਬ੍ਰਮਾਣੀਅਨ, ਮਿਸਿਜ਼. ਅਦਿਤੀ ਦਾਨਹ, ਮਿਸ. ਬੀਨਾ ਮਾਧੀਵਨਨ, ਐਸ. ਉਦਯ ਕੁਮਾਰ ਸਾਗਰੀ, ਮਿਸ. ਆਕਾਂਕਸ਼ਾ ਮਹਿਰ, ਪੀ.ਟੀ. ਆਰੀ, ਨਿਧੀ ਨਿਰਮ ਸ਼ਰਮਾ, ਅਜ਼ੀਮ ਬਨਾਟ, ਐਫ. ਏ. ਨਸਰੀਦੀਨ (ਮਿਸਟਰ ਫਾਸ), ਵਕੀਲ ਸ੍ਰੀ ਕਾਂਤ & ਕੰ., ਸਰੀਗ੍ਰਸ਼ ਐਮ. ਕੇ., ਭੁਵਨਜੀ ਸ਼ੰਕਰ ਵੀ. ਗਾਡਨੀਸ, ਵਿਸ਼ਵਮਾਥ ਬੀ. ਗਾਡਨੀਸ, ਮਿਸ. ਰਾਦਨੀ ਵੀ. ਗਾਡਨੀਸ, ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਕੁਮਾਰ ਸਿੰਘ, ਮਿਸਿਜ਼. ਏ/ਪੀ & ਜੇ ਚੈਂਬਰਸ, ਸ਼ਾਜੀਅਨ ਜੀ. ਜਾਰਜ, ਵੈਭਵ ਜੋਸ਼ੀ, ਅਨਿਮੇਸ਼ ਪੀ. ਸੁਹਾਸ ਰਤਨ ਜੋਸ਼ੀ, ਵੀ. ਕੇ. ਬੀਜੂ, ਹਿਰੇਨ ਦੇਸਾਈ, ਚਨਾ ਤੁਰੇਸ਼ੀ, ਜੀ. ਵੀ ਰਾਮਰ, ਆਬਯਾ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ, ਨਿਯਾਹ, ਕੇ.ਵੀ. ਵਰਮਨ, ਤਮਲ ਵਰਮਾ, ਅੰਕੁਰ ਵਰਘੁਧ, ਪੀ. ਵੀ. ਸਰਵਨਨ, ਵਿਰਾਜ ਕੁਮਾਰ ਗੁਪਤਾ, ਗੌਰਵ ਯਾਦੁਵੰਸ਼ੀ, ਨਿਸ਼ੇ ਰਾਜੇਨ ਸ਼ੋਂਕਰ, ਅੰਜਲੀ ਕੁਮਾਰ ਮਿਸ਼ਰਾ, ਅਭਿਲਾਸ਼ ਐਮ. ਆਰ., ਸਿਮੰਤ ਕੁਮਾਰ, ਸਜੋਯ ਮੋਹਨਦਾਸ, ਰੰਜਨ ਕੁਮਾਰ, ਪ੍ਰਿਯੁਸਭ ਦ੍ਵਿਵੇਦੀ, ਮਨਯਾ ਵੋਹਰਾ, ਅਮਿਤ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਨ, ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਦੇਵ ਜਗਰਲਾਮੁਡੀ, ਸਵਾਧਾ ਸ਼ੈਂਕਰ, ਮੁਹੰਮਦ ਸਾਦਿਕ ਟੀ. ਏ., ਕੁਰਿਕੋਸ ਵਰਗੀਸ, ਰੰਜਿਤ ਸ਼ੈਂਕਰ, ਵੀ. ਸ਼ਯਾਮੋਹਨ, ਐਚ ਦੀਪਕ ਗਰੋਵਰ, ਵਿਲਾ ਮੈਥਿਊਜ਼, ਗਿਨੇਸ਼ ਪੀ., ਦੇਵੇਂਦਰ ਕੁਮਾਰ ਤਿਵਾਰੀ, ਭਾਰਤੀ ਯੁਵਾ ਵਕੀਲ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਬਨਾਮ ਕੇਰਲ ਦੀ ਰਾਜ

623

ਪੌਲ ਜੌਨ ਐਡੀਸਨ, ਸ਼ਾਜੀ ਸੇਬਾਸਟੀਅਨ, ਸ੍ਰੀ ਪਾਲ ਸਿੰਘ, ਜੇ. ਸਾਈ ਦੀਪਕ, ਈਸ਼ਾਨ ਘੋਸ਼, ਸੁਵਿਦੁੱਤ ਐਮ. ਐਸ., ਅਵਿਨਾਸ਼ ਕੇ. ਸ਼ਰਮਾ, ਆਸੁਤੋਸ਼ ਨਗਰ, ਮਿਸ. ਅਨਜ਼ੋ, ਯੋਗਮਾਯਾ, ਕੇ. ਵੀ. ਮੁਥੁ ਕੁਮਾਰ, ਅਮਿਤ ਜੇ., ਅਕਸ਼ੈ ਆਰ., ਗੋਪਾਲ ਸੰਕਰਨਾਰਾਯਣਨ, ਮਿਸ. ਉਸ਼ਾ ਨੰਦਿਨੀ ਵੀ., ਬਿਜੂਰ ਪੀ. ਰਾਮਨ, ਐਮ. ਐਸ. ਵਿਸ਼ਨੂ ਸੰਕਰ, ਰਵੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਮਹਰੋਤਰਾ, ਅੰਕਿਤ ਅਗਰਵਾਲ, ਅਧਿਵਕਤਾ ਪੇਸ਼ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਪਾਰਟੀਆਂ ਲਈ।

ਸਵਾਮੀ ਓਮਜੀ (ਅਰਜ਼ੀਦਾਰ-ਇਨ-ਪਰਸਨ)।

ਮੁਕੇਸ਼ ਜੈਨ (ਅਰਜ਼ੀਦਾਰ-ਇਨ-ਪਰਸਨ)।

ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਨ

ਦੀਪਕ ਮਿਸਰਾ, ਸੀਜੇਆਈ (ਆਪਣੇ ਅਤੇ

ਏ.ਐਮ. ਖਾਨਵਿਲਕਰ, ਜੇ.)

ਪਰਿਚਯ

ਸਮਾਜ ਦੁਆਰਾ ਪਾਲਣ ਕੀਤੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਵਿਡੰਬਨਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਨਿਯਮ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ, ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਅਨੁਚਿਤ ਹੀ ਕਿਉਂ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਅਤੇ ਉਸ ਨਿਯਮ ਦੀ ਅਧਾਰਸ਼ਿਲਾ ਨੂੰ ਸਮਰਥਨ ਦੇਣ ਜਾਂ ਉਚਿਤ ਠਹਿਰਾਉਣ ਲਈ ਸਪਸ਼ਟੀਕਰਨ ਜਾਂ ਉਚਿਤਕਾਰਨ ਪੇਸ਼ ਕਰਨਾ। ਮਾਨਵਤਾ ਨੂੰ ਚੋਟ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਵਾਲੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਨੂੰ ਸਮਰਥਨ ਦੇਣ ਲਈ ਸਪਸ਼ਟੀਕਰਨ ਜਾਂ ਉਚਿਤਕਾਰਨ ਲੱਭਣ ਲਈ ਮਾਨਵਤਾ, ਸਮਾਂ ਦੇ ਆਰੰਭ ਤੋਂ ਹੀ ਖੋਜ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਸਿਧਾਂਤਕ ਮਾਨਵੀ ਮੂਲ ਕਾਗਜ਼ 'ਤੇ ਹੀ ਰਹਿ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਤਿਹਾਸਕ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਔਰਤਾਂ ਨਾਲ ਅਸਮਾਨਤਾ ਦਾ ਵਿਵਹਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸੀ ਲਈ, ਕਈਆਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਹੱਕਾਂ ਲਈ ਲੜਾਈ ਲੜੀ ਹੈ। ਸੁਸ਼ਮਾ ਬੀ., ਐਂਥਨੀ, ਜੋ ਆਪਣੀ ਨਾਰੀਵਾਦੀ ਗਤੀਵਿਧੀ ਲਈ ਜਾਣੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਸੰਖੇਪ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ, "ਮਰਦ, ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਹੱਕ, ਅਤੇ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ; ਔਰਤਾਂ, ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਹੱਕ, ਅਤੇ ਕੁਝ ਵੀ ਘੱਟ ਨਹੀਂ।" ਇਹ ਇੱਕ ਸਪਸ਼ਟ ਸੁਨੇਹਾ ਹੈ।

ਨਾ ਤਾਂ ਉਕਤ ਸੁਨੇਹਾ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕਿਸੇ ਕਿਸਮ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਨੇ ਇਸ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਵੱਡੀ ਆਬਾਦੀ ਨੂੰ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਦਿਵਿਆਤਮਕਤਾ ਅਤੇ ਆਧਿਆਤਮਿਕਤਾ ਦੀ ਖੋਜ ਵਿੱਚ ਸਾਥੀਆਂ ਵਜੋਂ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਖੋਲ੍ਹਿਆ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜਿੰਦਗੀ ਦੇ ਰੰਗਮੰਚ 'ਤੇ, ਐਸਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ, ਮਰਦ ਨੇ ਆਪਣੇ ਹਸਤਾਖਰ ਕੀਤੇ ਹਨ ਅਤੇ ਔਰਤ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਦਸਤਖਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕੋਈ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਦਿਵਿਆਤਮਕਤਾ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਦੇ ਰਸਤੇ 'ਤੇ ਅਸਮਾਨਤਾ ਹੈ। ਦਿਵਿਆਤਮਕਤਾ ਨੂੰ ਸਮਰਪਣ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਨੂੰ ਲਿੰਗ ਦੀ ਕਠੋਰਤਾ ਅਤੇ ਸਟੀਰੀਓਟਾਈਪਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਧਰਮ ਵਿੱਚ ਜੋ ਦੋਹਰਾਪਨ ਬਣਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਦੇਵੀਆਂ ਵਜੋਂ ਮਹਿਮਾਮੰਡਿਤ ਅਤੇ ਪੂਜਣੀਕ ਬਣਾਉਣ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਭਗਤੀ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਸਖਤ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨੂੰ ਛੱਡਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਅਜਿਹੀ ਦੋਹਰੀ ਸੋਚ ਅਤੇ ਗੁੜ੍ਹੀ ਮਾਨਸਿਕਤਾ ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਬੇਅਦਬੀ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਦੀ ਗਿਰਾਵਟ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਦੀ ਹੈ। ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਪਿਤ੍ਰਸੱਤਾਤਮਕ ਧਾਰਣਾਵਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਤੋਂ ਬਰਾਬਰੀ ਦੇ ਉਤਪਾਦਕ ਵਜੋਂ ਸਥਾਈ ਬਦਲਾਅ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ ਜਿੱਥੇ ਔਰਤ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਮਜ਼ੋਰ, ਘੱਟ ਜਾਂ ਮਰਦ ਤੋਂ ਹੀਣ ਨਹੀਂ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ। ਕਾਨੂੰਨ ਅਤੇ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਇਸ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸਮਤਾਵਾਦੀਆਂ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦਾ ਹਰਕੂਲੀਅਨ ਕੰਮ ਸੌਂਪਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਇੱਕ ਨੂੰ ਹੈਨਰੀ ਵਾਰਡ ਬੀਚਰ ਦੀ ਉਹ ਸਮਝਦਾਰੀ ਭਰੀ ਕਹਾਵਤ ਯਾਦ ਰੱਖਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜੋ ਸਮੇਂ ਦੇ ਨਾਲ ਦੁਨੀਆ ਦੇ ਬਦਲਦੇ ਨਜ਼ਰੀਏ ਨਾਲ ਨਿਪਟਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ:

“ਸਾਡੇ ਦਿਨ ਇੱਕ ਕੇਲੀਡੋਸਕੋਪ ਵਾਂਗ ਹਨ। ਹਰ ਪਲ ਵਿੱਚ ਸਮੱਗਰੀ ਵਿੱਚ ਬਦਲਾਅ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਨਵੀਂ ਸਾਂਝ, ਨਵੇਂ ਵਿਰੋਧ, ਹਰ ਕਿਸਮ ਦੇ ਨਵੇਂ ਮੇਲ ਜੋੜ। ਕੁਝ ਵੀ ਦੋ ਵਾਰ ਇੱਕੋ ਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਸਭ ਤੋਂ ਪਰਿਚਿਤ ਲੋਕ ਹਰ ਪਲ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਨਾਲ, ਆਪਣੇ ਕੰਮ ਨਾਲ, ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਦੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਨਵੇਂ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਖੜ੍ਹੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਸਭ ਤੋਂ ਸ਼ਾਂਤ ਘਰ, ਸਭ ਤੋਂ ਸ਼ਾਂਤ ਵਸਨੀਕਾਂ ਨਾਲ, ਸਿਸਟਮ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਨਿਯਮਿਤਤਾ ਉੱਤੇ ਜੀਵਨ ਬਿਤਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਫਿਰ ਵੀ ਅਨੰਤ ਵਿਵਿਧਤਾਵਾਂ ਦਾ ਉਦਾਹਰਣ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।”

3. ਸਿਰਜਣਹਾਰ ਨਾਲ ਕੋਈ ਵੀ ਸੰਬੰਧ ਇੱਕ ਪਾਰਲੌਕਿਕ ਹੈ ਜੋ ਸਮਾਜ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਏ ਗਏ ਸਾਰੇ ਕ੍ਰਿਤਰਿਮ ਬਾਧਾਵਾਂ ਨੂੰ ਪਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਇੱਕ ਸੌਦੇਬਾਜ਼ੀ ਵਾਲਾ ਸੰਬੰਧ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਸ਼ਰਤਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਨਾਲ ਬੱਝਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਅਜਿਹਾ ਸੰਬੰਧ ਅਤੇ ਭਗਤੀ ਦਾ ਇਜ਼ਹਾਰ ਕੁੱਤਰਕਪੂਰਨ ਧਾਰਨਾਵਾਂ ਦੀਆਂ ਸੀਮਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਹੀਂ ਘਿਰਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਜੋ ਸਖਤ ਸਮਾਜਿਕ-ਸਾਂਸਕ□ਤਿਕ ਰਵੱਈਆਂ ਤੋਂ ਉੱਤਪੰਨ ਜੈਵਿਕ ਜਾਂ ਸਰੀਰਕ ਕਾਰਕਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ ਉੱਤੇ ਹਨ ਜੋ ਸੰਵਿਧਾਨਿਕ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਪ੍ਰੀਖਿਆਵਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਧਰਮ ਵਿੱਚ ਪਿਤ੍ਰਸੱਤਾ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਭਗਤੀ ਦੇ ਤੱਤ ਉੱਤੇ ਹਾਵੀ ਹੋਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਜੋ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਅਤੇ ਆਪਣਾ ਧਰਮ ਅਭਿਆਸ ਕਰਨ ਅਤੇ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਤੋਂ ਜਨਮੀ ਹੈ। ਜੈਵਿਕ ਜਾਂ ਸਰੀਰਕ ਕਾਰਕਾਂ ਦੇ ਬਹਾਨੇ ਹੇਠ ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਦਮਨ ਅਤੇ ਦਬਾਅ ਨੂੰ ਵੈਧਤਾ ਦੀ ਮੋਹਰ

ਨਹੀਂ ਲਗਾਈ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਜੈਵਿਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਭੇਦਭਾਵ ਜਾਂ ਵੱਖਰੇਪਨ ਦੇ ਆਧਾਰ ਉੱਤੇ ਕੋਈ ਵੀ ਨਿਯਮ ਨਾ ਕੇਵਲ ਅਨਿਰਾਧਾਰ, ਅਸਮਰਥਨਯੋਗ ਅਤੇ ਅਸੰਭਵ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਕਦੇ ਵੀ ਸੰਵਿਧਾਨਿਕਤਾ ਦੀ ਕਸੌਟੀ ਉੱਤੇ ਖਰਾ ਨਹੀਂ ਉੱਤਰ ਸਕਦਾ।

4. ਇਹ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ਵਵਿਆਪੀ ਸੱਚਾਈ ਹੈ ਕਿ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਅਤੇ ਧਰਮ ਭੇਦਭਾਵ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦੇ ਪਰ ਕਈ ਵਾਰ ਧਾਰਮਿਕ ਰਸਮਾਂ ਨੂੰ ਪਿਤ੍ਰਸੱਤਾ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਉਣ ਵਾਲਾ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਅਤੇ ਲਿੰਗ ਸਮਾਨਤਾ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੇ ਮੂਲ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੀ ਨਕਾਰਾਤਮਕਤਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਸਮਾਜਿਕ ਰਵੱਈਆ ਵੀ ਪਿਤ੍ਰਸੱਤਾ ਦੀ ਮਾਨਸਿਕਤਾ ਦੇ ਇਰਦ-ਗਿਰਦ ਕੇਂਦ੍ਰਿਤ ਅਤੇ ਘੁੰਮਦੇ ਹਨ ਜਿਸ ਨਾਲ ਸਮਾਜਿਕ ਅਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਮਾਹੌਲ ਵਿੱਚ ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਦੀ ਹੇਠਾਨ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਸਾਰੇ ਧਰਮ ਸਿਰਫ ਵਿਸ਼ਵਵਿਆਪੀ ਇੱਕ ਨੂੰ ਪਹੁੰਚਣ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਰਸਤੇ ਹਨ। ਧਰਮ ਮੂਲ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਦਿਵਿਆਤਮਕਤਾ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਪਛਾਣ ਨੂੰ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਨ ਦਾ ਜੀਵਨ ਦਾ ਤਰੀਕਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਕੁਝ ਕੁੱਤਰਕਪੂਰਨ ਧਾਰਨਾਵਾਂ ਅਤੇ ਬਾਹਰਲੀ ਪ੍ਰਥਾਵਾਂ ਅਤੇ ਰਸਮਾਂ ਨੇ ਧਰਮ ਜਾਂ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦੇ ਸੱਚੇ ਸਾਰ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਅਭਿਆਸ ਵਿੱਚ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸ ਪੈਦਾ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਹਨ ਜੋ ਪਿਤ੍ਰਸੱਤਾ ਦੇ ਪੂਰਵਾਗ੍ਰਹਾਂ ਨਾਲ ਭਰਪੂਰ ਹੋ ਗਏ ਹਨ। ਕਈ ਵਾਰ, ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦੇ ਮੌਲਿਕ ਅਤੇ ਅਭਿੰਨ ਪਹਿਲੂ ਦੇ ਨਾਮ ਉੱਤੇ, ਅਜਿਹੀਆਂ ਪ੍ਰਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਤੌਰ ਤੇ ਪ੍ਰਚਾਰਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਹਵਾਲਾ

ਹੈਨਰੀ ਵਾਰਡ ਬੀਚਰ, 1813-1887 - ਆਈਜ਼ ਐਂਡ ਈਅਰਸ ਤ੍ਰਾਵਣਕੋਰ, ਸਬਰੀਮਾਲਾ ਮੰਦਰ ਦੇ ਮੁੱਖ ਥਾਂਤਰੀ ਅਤੇ ਪਥਾਨਮਥਿੱਟਾ ਦੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਨੂੰ 10 ਤੋਂ 50 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਦੇ ਔਰਤਾਂ ਭਗਤਾਂ ਦੀ ਸਬਰੀਮਾਲਾ (ਕੇਰਲ) ਵਿੱਚ ਭਗਵਾਨ ਅਯੱਪਾ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲਾ ਸੁਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਜੋ ਕੁਝ ਰਵਾਇਤ ਅਤੇ ਵਰਤੋਂ ਦੇ ਆਧਾਰ ਉੱਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਕੇਰਲ ਹਿੰਦੂ ਪਬਲਿਕ ਵਰਸ਼ਿਪ (ਐਂਟਰੀ ਦੀ ਅਧਿਕਾਰਤਾ) ਨਿਯਮ, 1965 (ਛੋਟੇ ਵਿੱਚ, “1965 ਦੇ ਨਿਯਮ”) ਨੂੰ ਕੇਰਲ ਹਿੰਦੂ ਪਬਲਿਕ ਵਰਸ਼ਿਪ (ਐਂਟਰੀ ਦੀ ਅਧਿਕਾਰਤਾ) ਐਕਟ, 1965 (ਸੰਖੇਪ ਵਿੱਚ, ‘1965 ਦਾ ਐਕਟ’) ਦੁਆਰਾ ਧਾਰਾ 4 ਦੁਆ

ਤਿੰਨ-ਜੱਜ ਬੈਂਚ ਵਿੱਚ *ਇੰਡੀਅਨ ਯੰਗ ਲਾਇਅਰਜ਼ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਸਟੇਟ ਆਫ ਕੇਰਲਾ ਅਤੇ ਹੋਰ*, ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦਿਆਂ, ਸ੍ਰੀ ਰਾਜੂ ਰਾਮਚੰਦਰਨ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਕੇ. ਰਾਮਮੂਰਤੀ, ਸੀਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਵਰਿਸ਼ਠ ਵਕੀਲਾਂ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਲਈ *ਐਮੀਕਸ ਕਿਊਰੀ* ਵਜੋਂ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਤਿੰਨ-ਜੱਜ ਬੈਂਚ ਨੇ ਕੇਰਲਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਐਸ. ਮਹੇਂਦਰਨ ਬਨਾਮ ਸੈਕਰੇਟਰੀ, ਤ੍ਰਾਵਣਕੋਰ ਦੇਵਸਵੋਮ ਬੋਰਡ, ਤਿਰੁਵਨੰਤਪੁਰਮ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਕਾਰਨਾਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕੀਤਾ ਜਿੱਥੇ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਚੁੱਕੇ ਗਏ ਸਨ। ਬੈਂਚ ਨੇ 13.11.2007 ਅਤੇ 05.02.2016 ਦੀਆਂ ਦੋ ਹਲਫਨਾਮਿਆਂ ਦਾ ਨੋਟ ਲਿਆ ਅਤੇ ਉੱਥੇ ਕੇਰਲਾ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਲਏ ਗਏ ਵਿਰੋਧੀ ਸਥਿਤੀਆਂ ਦਾ ਨੋਟ ਲਿਆ।

ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਦੇ ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਵਕੀਲਾਂ, ਜਵਾਬਦੇਹਾਂ ਅਤੇ ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ *ਐਮੀਕਸ ਕਿਊਰੀ* ਦੁਆਰਾ ਅੱਗੇ ਵਧਾਏ ਗਏ ਸਬਮਿਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਰਿਕਾਰਡ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਤਿੰਨ-ਜੱਜ ਬੈਂਚ ਨੇ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਵਕੀਲਾਂ ਦੁਆਰਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਵਾਲਾਂ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਿਆ ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸੰਵਿਧਾਨ ਬੈਂਚ ਨੂੰ ਹਵਾਲੇ ਕਰਨ ਲਈ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਸਵਾਲ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ:

ਕੀ ਉਹ ਬਹਿਸਕਾਰੀ ਪ੍ਰੈਕਟਿਸ ਜੋ ਕਿ ਸਿਰਫ ਔਰਤ ਲਿੰਗ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ "ਜੈਵਿਕ ਫੈਕਟਰ" ਉੱਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹੈ, "ਭੇਦਭਾਵ" ਨੂੰ ਜਨਮ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 14, 15 ਅਤੇ 17 ਦੇ ਬਿਲਕੁਲ ਕੇਂਦਰ ਨੂੰ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 25 ਅਤੇ 26 ਵਿੱਚ ਵਰਤੀ 'ਨੈਤਿਕਤਾ' ਦੁਆਰਾ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਨਹੀਂ ਹੈ?
ਕੀ ਅਜਿਹੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰੈਕਟਿਸ ਅਨੁਚਛੇਦ 25 ਅਧੀਨ "ਅਨਿਵਾਰਯ ਧਾਰਮਿਕ ਪ੍ਰੈਕਟਿਸ" ਨੂੰ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕੀ ਇੱਕ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਸਥਾ ਧਰਮ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਮਾਮਲੇ ਸੰਭਾਲਣ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਛਤਰੀ ਹੇਠ ਇਸ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਦਾਅਵਾ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ?

ਕੀ ਅਯੱਪਾ ਮੰਦਰ ਦਾ ਇੱਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇਕ ਚਰਿੱਤਰ ਹੈ ਅਤੇ ਜੇ ਹਾਂ, ਤਾਂ ਕੀ ਇੱਕ "ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ" ਵੱਲੋਂ ਭੇਦਭਾਵ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਨਾ ਸੰਭਵ ਹੈ? ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 290-ਏ ਅਧੀਨ ਕੇਰਲਾ ਅਤੇ ਤਮਿਲ ਨਾਡੂ ਦੇ ਸੰਯੁਕਤ ਫੰਡ ਤੋਂ ਵਿੱਤ ਪੋਸ਼ਿਤ ਅਤੇ ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨੀ ਬੋਰਡ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕੀ ਉਹ ਅਜਿਹੇ ਪ੍ਰੈਕਟਿਸਾਂ ਵਿੱਚ ਲਿਪਤ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੋ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਸਿਧਾਂਤਾਂ/ ਨੈਤਿਕਤਾ ਨੂੰ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜੋ ਕਿ ਅਨੁਚਛੇਦ 14, 15(3), 39(ਏ) ਅਤੇ 51-ਏ(ਈ) ਵਿੱਚ ਨਿਹਿਤ ਹਨ?

4. ਕੇਰਲ ਹਿੰਦੂ ਪਬਲਿਕ ਵਰਸ਼ਿਪ ਦੇ ਸਥਾਨਾਂ (ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਦੀ ਅਧਿਕਾਰਤਾ) ਨਿਯਮਾਂ ਦਾ ਨਿਯਮ 3 'ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ' ਨੂੰ 10 ਤੋਂ 50 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਦੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਲਗਾਉਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੰਦਾ ਹੈ? ਅਤੇ ਜੇ ਹਾਂ, ਤਾਂ ਕੀ ਇਹ ਸੈਕਸ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਲਗਾ ਕੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਲੇਖ 14 ਅਤੇ 15(3) ਨਾਲ ਖਿਲਵਾੜ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ?

5. ਕੀ ਕੇਰਲ ਹਿੰਦੂ ਪਬਲਿਕ ਵਰਸ਼ਿਪ ਦੇ ਸਥਾਨਾਂ (ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਦੀ ਅਧਿਕਾਰਤਾ) ਨਿਯਮਾਂ, 1965 ਦਾ ਨਿਯਮ 3(b) ਕੇਰਲ ਹਿੰਦੂ ਪਬਲਿਕ ਵਰਸ਼ਿਪ ਦੇ ਸਥਾਨਾਂ (ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਦੀ ਅਧਿਕਾਰਤਾ) ਐਕਟ, 1965 ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਹੈ ਅਤੇ, ਜੇ ਇਸਨੂੰ ਅੰਦਰੂਨੀ ਵਿਰੋਧੀ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇ, ਤਾਂ ਕੀ ਇਹ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਭਾਗ III ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰੇਗਾ?"

8. ਉਪਰੋਕਤ ਹਵਾਲੇ ਕਾਰਨ, ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

9. ਇਥੇ ਇਹ ਵੀ ਧਿਆਨ ਦੇਣਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਕੇਰਲ ਦੀ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਨੇ, *ਐਸ. ਮਹੇਂਦਰਨ* (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ, ਸਾਬਰੀਮਾਲਾ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ 10 ਤੋਂ 50 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਦੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਲਗਾਉਣ ਦੀ ਪ੍ਰਥਾ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕੀਤਾ। ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਨਿਮਨਲਿਖਤ ਸਵਾਲ ਪੁੱਛੇ:

- "(1) ਕੀ ਉਮਰ ਦੇ ਗਰੁੱਪ 10 ਤੋਂ 50 ਦੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਸਾਲ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਮੇਂ ਜਾਂ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਿਉਹਾਰ ਜਾਂ ਪੂਜਾ ਦੌਰਾਨ ਸਾਬਰੀਮਾਲਾ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।
- (2) ਕੀ ਉਸ ਵਰਗ ਦੀ ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਦੀ ਇਨਕਾਰ ਭੇਦਭਾਵ ਅਤੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਲੇਖਾਂ 15, 25 ਅਤੇ 26 ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੈ, ਅਤੇ
- (3) ਕੀ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵੱਲੋਂ ਡੇਵਾਸਵੋਮ ਬੋਰਡ ਅਤੇ ਕੇਰਲ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਅਜਿਹੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਲਗਾਉਣ ਲਈ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ?"

10. ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੇ, ਉਪਰੋਕਤ ਸਵਾਲਾਂ ਨੂੰ ਪੁੱਛਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇਖਿਆ:

"40. ਸਾਬਰੀਮਾਲਾ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਦੇਵਤਾ ਯੋਗੀ ਜਾਂ ਬ੍ਰਹਮਚਾਰੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮੰਦਰ ਦੇ ਥਾਂਤਰੀ ਨੇ ਦੱਸਿਆ। ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਚਨਕੋਵਿਲ, ਆਰਿਯਨਕਾਵੂ ਅਤੇ ਕੁਲਾਥੁਪੁਜ਼ਹਾ ਵਿੱਚ ਸਾਸਤਾ

ਮੰਦਰ ਹਨ, ਪਰ ਉੱਥੇ ਦੇਵਤਾ ਵੱਖਰੇ ਰੂਪਾਂ ਵਿੱਚ ਹਨ। ਪੁਤੁਮਾਨਾ ਨਾਰਾਯਣ ਨੰਬੂਦਰੀ, ਜੋ ਕਿ ਟ੍ਰਾਵੰਕੋਰ ਡੇਵਾਸਵੋਮ ਬੋਰਡ ਦੁਆਰਾ ਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ 'ਥਾਂਤਰੀਮੁਖਿਆ' ਹੈ, ਜਦੋਂ ਸੀ.ਡਬਲਿਊ. 1 ਵਜੋਂ ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਾਬਰੀਮਾਲਾ ਵਿੱਚ ਭਗਵਾਨ ਨੈਸ਼ਟਿਕ ਬ੍ਰਹਮਚਾਰੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਹਨ। ਉਸ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਇਹੀ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਯੁਵਤੀਆਂ ਨੂੰ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਹੀਂ ਹੈ।

41. ਚੂੰਕਿ ਦੇਵਤਾ ਨੈਸ਼ਟਿਕ ਬ੍ਰਹਮਚਾਰੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਹਨ, ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਨੌਜਵਾਨ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਪੂਜਾ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਤਾਂ ਜੋ ਦੇਵਤਾ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਵਾਹਿਤ ਬ੍ਰਹਮਚਰਿਆ ਅਤੇ ਤਪਸਿਆ ਵਿੱਚ ਹਲਕੀ ਜਿਹੀ ਵਿਚਲਨ ਵੀ ਅਜਿਹੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਕਾਰਨ ਨਾ ਹੋਵੇ।"

ਅਤੇ ਫਿਰ:

"... ਅਸੀਂ ਇਸ ਨਤੀਜੇ ਤੇ ਹਾਂ ਕਿ 10 ਤੋਂ 50 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਦੀ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਮੰਦਰ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਅਹਾਤੇ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਾ ਦੇਣਾ ਸਾਲ ਭਰ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦਾ ਕੋਈ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਦਿਨਾਂ ਦੌਰਾਨ ਪੂਜਾ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਕਿਉਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ ਜਦੋਂ ਉਹ ਸਰੀਰਕ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ 41 ਦਿਨਾਂ ਲਈ ਤਪ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀਆਂ। ਸੰਖੇਪ ਵਿੱਚ, ਮਾਸਿਕ ਧਰਮ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਰਜੋਨਿਵ੍ਰਤੀ ਤੱਕ ਦੀ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਸਾਲ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਮੇਂ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋਣ ਅਤੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰਨ ਦਾ ਹੱਕ ਨਹੀਂ ਹੈ।"

11. ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕਰਦਿਆਂ, ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਆਪਣੇ ਨਤੀਜੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਰਜ ਕੀਤੇ:

"(1) ਸਬਰੀਮਾਲਾ ਦੀਆਂ ਪਵਿੱਤਰ ਪਹਾੜੀਆਂ ਨੂੰ ਟ੍ਰੈਕ ਕਰਨ ਅਤੇ ਸਬਰੀਮਾਲਾ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਪੂਜਾ ਕਰਨ ਤੋਂ 10 ਤੋਂ ਉੱਪਰ ਅਤੇ 50 ਤੋਂ ਹੇਠਾਂ ਉਮਰ ਦੀਆਂ ਔਰਤਾਂ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਪਾਬੰਦੀ ਸਦੀਆਂ ਤੋਂ ਚੱਲੀ ਆ ਰਹੀ ਪ੍ਰਥਾ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ।

(2) ਦੇਵਸ੍ਵੋਮ ਬੋਰਡ ਦੁਆਰਾ ਲਾਗੂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਜਿਹੀ ਪਾਬੰਦੀ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 15, 25 ਅਤੇ 26 ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਨਹੀਂ ਹੈ।

(3) ਅਜਿਹੀ ਪਾਬੰਦੀ ਹਿੰਦੂ ਪਬਲਿਕ ਵਰਸ਼ਿਪ (ਐਂਟਰੀ ਦੀ ਅਧਿਕਾਰਤਾ) ਐਕਟ, 1965 ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਦੀ ਵੀ ਉਲੰਘਣਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋਣ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੇ ਇੱਕ ਸੈਕਸ਼ਨ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਸੈਕਸ਼ਨ ਜਾਂ ਇੱਕ ਕਲਾਸ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਕਲਾਸ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵਿਭੇਦ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਜਦੋਂਕਿ ਪਾਬੰਦੀ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਖਾਸ ਉਮਰ ਦੇ ਗਰੁੱਪ ਦੀਆਂ ਔਰਤਾਂ 'ਤੇ ਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਵਰਗ 'ਤੇ ਨਹੀਂ।"
ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾਓਂ ਵੱਲੋਂ ਦਾਖਲ ਕੀਤੇ ਗਏ ਦਲੀਲਾਂ

12. ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਵਕੀਲਾਂ ਨੇ ਸਬਰੀਮਾਲਾ ਮੰਦਰ ਦੇ ਭੌਗੋਲਿਕ ਸਥਾਨ, ਇਤਿਹਾਸਕ ਪਹਿਲੂ ਅਤੇ ਭਗਵਾਨ ਅਯੱਪਾ ਦੇ ਧਾਰਮਿਕ ਇਤਿਹਾਸ ਸਮੇਤ ਬੈਦ੍ਯ ਸੰਬੰਧ ਦਾ ਜਿਕਰ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਉਹਨਾਂ ਨੇ, ਸਬਰੀਮਾਲਾ ਮੰਦਰ ਦੇ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ, ਸੂਬੇ ਵਿੱਚ ਦੇਵਸਵੋਮ ਬੋਰਡਾਂ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਦੀ ਵੀ ਸੈਰ ਕਰਵਾਈ ਹੈ। ਟ੍ਰਾਵੰਕੋਰ ਵਿੱਚ ਦੇਵਸਵੋਮ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪਿੱਠਭੂਮੀ ਬਾਰੇ, ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਨੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਧਿਆਨ 'ਟ੍ਰਾਵੰਕੋਰ - ਕੋਚੀਨ ਹਿੰਦੂ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦਾ ਐਕਟ, 1950,' ਦੀ ਧਾਰਾ 4 ਵੱਲ ਖਿੱਚਿਆ ਹੈ, ਜੋ ਸ਼੍ਰੀ ਪਦਮਨਾਭਸਵਾਮੀ ਮੰਦਰ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਸਾਰੇ ਸਮਾਹਿਤ ਅਤੇ ਗੈਰ-ਸਮਾਹਿਤ

ਦੇਵਸਵੋਮਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਹਿੰਦੂ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਦੇਵਸਵੋਮ ਬੋਰਡ ਦੇ ਤਹਿਤ ਲਿਆਉਣ ਦੀ ਸੋਚ ਰੱਖਦੀ ਹੈ।

13. ਉਹਨਾਂ ਵੱਲੋਂ ਇਹ ਵੀ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਕਤ ਐਕਟ ਨੂੰ ਸਮਾਂ-ਸਮਾਂ ਉੱਤੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸੋਧਾਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਆਖਰੀ ਸੋਧ 2007 ਵਿੱਚ ਸੋਧ ਐਕਟ 2007 [ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਨੰਬਰ 298/ਲੈਗ.ਐਲ/ਏ1/2007 ਅਧੀਨ ਕੇ.ਜੀ. ਐਕਸਟ. ਨੰਬਰ 694 ਮਿਤੀ 12.04.2007 ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ] ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਮੈਨੇਜਮੈਂਟ ਬੋਰਡ ਵਿੱਚ ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਦਾ ਮਾਰਗ ਪ੍ਰਸ਼ਸਤ ਹੋਇਆ। ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਨੇ ਇਸ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 29ਏ ਦਾ ਵੀ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਜੋ ਤਜਵੀਜ਼ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਬੋਰਡ ਦੀ ਦੇਵਸਵੋਮ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨਿਕ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਅਫਸਰਾਂ ਅਤੇ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਦੀਆਂ ਨਿਯੁਕਤੀਆਂ ਕੇਰਲਾ ਪਬਲਿਕ ਸਰਵਿਸ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੁਆਰਾ ਮੁਹੱਈਆ ਕੀਤੀ ਗਈ ਚੁਣੀ ਹੋਈ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਤੋਂ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਣਗੀਆਂ। ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ 1950 ਦੇ ਐਕਟ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਕੋਈ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇਵਸਵੋਮ ਬੋਰਡ ਧਰਮ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵੱਖਰਾ ਵਿਵਹਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਵੱਖਰੀ ਪਛਾਣ ਗੁਆ ਲਈ ਹੈ ਅਤੇ ਸਬਰੀਮਾਲਾ ਹੁਣ ਕਿਸੇ ਵੀ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਯ ਦਾ ਮੰਦਰ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ।

14. ਫੰਡਿੰਗ ਦੇ ਪਹਿਲੂ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ, ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਅਪਣਾਈ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਟ੍ਰਾਵੰਕੋਰ ਅਤੇ ਤਮਿਲ ਨਾਡੂ ਦੇਵਸਵੋਮ ਬੋਰਡਾਂ ਨੂੰ ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਫੰਡ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਪਰ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਅਪਣਾਈ ਦੇ ਛੇ ਸਾਲਾਂ ਬਾਅਦ, ਸੰਸਦ ਨੇ ਆਪਣੀ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਿਆਂ ਸੰਵਿਧਾਨ ਵਿੱਚ ਲੇਖ 290-ਏ ਨੂੰ 7ਵੀਂ ਸੋਧ ਰਾਹੀਂ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਜਿਸ ਰਾਹੀਂ ਕੇਰਲਾ ਦੇ ਸੰਘੀ ਫੰਡ ਉੱਤੇ ਚਾਰ ਕਰੋੜ ਛਿਆਲੀ ਲੱਖ ਅਤੇ ਪੰਜਾਹ ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਦਾ ਚਾਰਜ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਜੋ ਟ੍ਰਾਵੰਕੋਰ ਦੇਵਸਵੋਮ ਬੋਰਡ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਜੋਰ ਦੇ ਕੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਲੇਖ 290-ਏ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਰਾਜ ਦੀ ਫੰਡਿੰਗ ਨਾਲ, ਕੋਈ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇਵਸਵੋਮ ਬੋਰਡ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮੰਦਰ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਭਿਆਸ ਨੂੰ ਹਿੰਦੂ ਮੰਦਰ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਚਲਾ ਸਕਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਸੋਧ ਇਸ ਧਾਰਣਾ ਉੱਤੇ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵੀ ਗਲਤ ਪ੍ਰਥਾ ਨਹੀਂ ਚਲਾਈ ਜਾਵੇਗੀ ਜੋ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਹੋਵੇ।

ਇਹ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਚੂੰਕਿ ਸਾਰੇ ਦੇਵਸਵੋਮ ਹਿੰਦੂ ਮੰਦਰ ਹਨ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਦੇ ਮੂਲ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨੀ ਬੰਧਨਕਾਰੀ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਮੰਦਰ ਦੀ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਖਰਾਬ ਪ੍ਰਥਾ ਜੋ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਦੇ ਮੂਲ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਹੈ, 1971 ਵਿੱਚ ਕਾਨੂੰਨੀ ਬੋਰਡ ਅਤੇ ਰਾਜ ਦੀ ਫੰਡਿੰਗ ਦੁਆਰਾ ਲਿਆ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਨਾਮਨਜ਼ੂਰ ਹੈ। ਇਹ ਪ੍ਰਤੀਪਾਦਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ 'ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਯ' ਦੀ ਰਚਨਾ ਲਈ ਨਾ ਕੇਵਲ ਉਸ ਸੰਪ੍ਰਦਾਯ ਦੁਆਰਾ ਅਪਣਾਈਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਪ੍ਰਥਾਵਾਂ ਵੱਖਰੀਆਂ ਹੋਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ ਪਰ ਇਸਦਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਵੀ ਵੱਖਰਾ ਅਤੇ ਅਲੱਗ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਭਾਵੇਂ ਕੁਝ ਪ੍ਰਥਾਵਾਂ ਦੇਵਸੋਮ ਬੋਰਡ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਮੰਦਰਾਂ ਵਿੱਚ ਵੱਖਰੀਆਂ ਹਨ, ਚੂੰਕਿ ਇਸਦਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਦੇਵਸੋਮ ਬੋਰਡ ਅਧੀਨ ਕੇਂਦਰੀਕ□ਤ ਹੈ, ਇਹ ਇੱਕ ਵੱਖਰੀ ਪਛਾਣ ਵਾਲੇ ਅਲੱਗ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਯ ਦੀ ਪਛਾਣ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ।

ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਤੇ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ, ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਯ ਦੀ ਰਚਨਾ ਲਈ, ਇਸਦੇ ਸੰਪ੍ਰਦਾਯ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਵਿੱਚ ਮਜ਼ਬੂਤ ਬੰਧਨ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਅਜਿਹਾ ਸੰਪ੍ਰਦਾਯ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵੱਖਰਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਸੈੱਟ ਦੀਆਂ ਰਸਮਾਂ/ਪ੍ਰਥਾਵਾਂ/ਰੀਤਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਿਸਦੇ ਆਪਣੇ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਜੋ ਕਾਨੂੰਨ ਅਨੁਸਾਰ ਆਪਣੀ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ

ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਅਗਾਂ, ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾਓਂ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਯ ਜੋ ਆਪਣੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਕੁਝ ਖਾਸ ਰਸਮਾਂ/ਪ੍ਰਥਾਵਾਂ ਨਾਲ ਮਜ਼ਬੂਤੀ ਨਾਲ ਜੋੜਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਕੁਝ ਜਾਇਦਾਦ ਵੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਲਗਾਤਾਰ ਉਤਰਾਧਿਕਾਰ ਹੋਵੇ, ਜਿਸ ਨੂੰ, ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾਓਂ ਅਨੁਸਾਰ, ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਫਰੇਮਰਾਂ ਨੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਆਰਟੀਕਲ 26 ਨੂੰ ਫਰੇਮ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ, ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਯਾਂ ਨੂੰ ਆਰਟੀਕਲ 26 ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ (ਅ) ਤੋਂ (ਦ) ਤੱਕ ਚਾਰ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਇਹ ਅਧਿਕਾਰ, ਇਹ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਵੱਖਰੇ ਅਤੇ ਖਾਸ ਸੁਭਾਵ ਦੇ ਨਹੀਂ ਹਨ ਪਰ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਇਕੱਠੇ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਇਸ ਵਿਚਾਰ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਨ ਲਈ, ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾਓਂ ਨੇ ਐਚ.ਐਮ. ਸੀਰਵਾਈ ਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜਿਥੇ ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਲੇਖਕ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਜਾਇਦਾਦ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ4 ਉਪਬੰਧ (ਅ) ਵਿੱਚ ਅਨੁਮਾਨਿਤ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਬਿਨਾਂ ਜਾਇਦਾਦ ਦੇ ਕੋਈ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਸਥਾ ਨਹੀਂ ਬਣਾਈ ਜਾ ਸਕਦੀ ਅਤੇ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਕਿਵੇਂ ਕੋਈ ਆਪਣੇ ਧਰਮ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਆਪ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਸਥਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਇੱਕ ਵੱਖਰੀ ਅਤੇ ਵੱਖਰੀ ਪਛਾਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਯ ਲਈ, ਇਸ ਨੂੰ ਕੁਝ ਜਾਇਦਾਦ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।

ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾਓਂ ਨੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ 'ਸਰਦਾਰ ਸਈਦਨਾ ਤਾਹਿਰ ਸੈਫੁੱਦੀਨ ਸਾਹਿਬ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਬੰਬਈ, ਏ ਰਾਜਾ ਬੀਰਾ ਕਿਸ਼ੋਰ ਦੇਬ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਉੜੀਸਾ, 'ਸ਼ਾਸਤਰੀ ਯਜਨਪੁਰੁਸ਼ਾਦਜੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਮੁਲਦਾਸ ਭੁੰਡਾਰਦਾਸ ਵੈਸ਼ਯ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ' ਅਤੇ ਐਸ.ਪੀ. ਮਿੱਤਲ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ' ਵਿੱਚ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਯ ਦੀ ਅਵਧਾਰਣਾ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਵਿੱਚ ਸੇਵਾ ਲਈ ਹੈ। ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾਓਂ ਦਾ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਕਿ ਹਿੰਦੂ ਮੰਦਰਾਂ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਕੁਝ ਹੋਰ ਵੱਖਰੀਆਂ ਪ੍ਰਥਾਵਾਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਵੱਖਰੇ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਯਾਂ ਦਾ ਦਰਜਾ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦੀਆਂ।

B 18. ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਦਾ ਤਰਕ ਹੈ ਕਿ ਸਬਰੀਮਾਲਾ ਮੰਦਰ ਇੱਕ ਵੱਖਰੀ ਧਾਰਮਿਕ ਪੰਥ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ 'ਪੂਜਾ' ਅਤੇ ਹੋਰ ਧਾਰਮਿਕ ਰਸਮਾਂ ਦੇ ਸਮੇਂ ਸਬਰੀਮਾਲਾ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਧਾਰਮਿਕ ਕਾਰਜ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹੋਰ ਹਿੰਦੂ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਅਭਿਆਸ ਵਰਗੇ ਹਨ। ਇਸਦਾ ਆਪਣਾ ਵੱਖਰਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਪਰ ਇਹ 'ਟ੍ਰਾਵੰਕੋਰ - ਕੋਚੀਨ ਹਿੰਦੂ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਐਕਟ, 1950' ਅਧੀਨ ਬਣਾਈ ਗਈ ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸੰਸਥਾ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂ ਉਸ ਰਾਹੀਂ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਹੋਰ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਕਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 29(ਏ)(3) ਅਨੁਸਾਰ, ਦੇਵਸਵੋਮ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਨੂੰ ਹਰ ਤਿੰਨ ਮਹੀਨੇ ਬਾਅਦ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਬੋਰਡ ਦੇ ਕੰਮਕਾਜ ਬਾਰੇ ਰਿਪੋਰਟ ਪੇਸ਼ ਕਰਨੀ ਪਵੇਗੀ।

C 19. ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ *ਦ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਹਿੰਦੂ ਧਾਰਮਿਕ ਐਂਡੋਮੈਂਟਸ, ਮਦਰਾਸ ਬਨਾਮ ਸ੍ਰੀ ਲਕਸ਼ਮੀਂਦਰ ਤੀਰਥ ਸਵਾਮੀਆਰ ਆਫ ਸ੍ਰੀ ਸ਼ਿਰੂਰ ਮੁੱਟ* ਵਿੱਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਨਿਰੀਖਣ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਹੈ:

E "ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਸਥਾਰਤ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਤਰਕ, ਅਸੀਂ ਸੋਚਦੇ ਹਾਂ, ਸਮਰਥਨ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਕਿਸੇ ਧਰਮ ਦੇ ਮੌਲਿਕ ਹਿੱਸੇ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਸ ਧਰਮ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਜਾਣਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੇ ਕਿਸੇ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਇਹ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮੂਰਤੀ ਨੂੰ ਦਿਨ ਦੇ ਖਾਸ ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਭੋਜਨ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਸਾਲ ਦੇ ਖਾਸ ਸਮਿਆਂ 'ਤੇ ਕੁਝ ਖਾਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਸਮਾਂਬੱਧ ਰਸਮਾਂ ਨੂੰ ਅੰਜਾਮ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਕਿ ਪਵਿੱਤਰ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਦਾ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਪਾਠ ਜਾਂ ਪਵਿੱਤਰ ਅਗਨੀ ਨੂੰ ਸਨਾਨ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਸਾਰੇ ਧਰਮ

ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਸਮਝੇ ਜਾਣਗੇ ਅਤੇ ਸਿਰਫ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਤੱਥ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਵਿੱਚ ਪੈਸੇ ਦਾ ਖਰਚਾ ਜਾਂ ਪੁਜਾਰੀਆਂ ਅਤੇ ਸੇਵਕਾਂ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਜਾਂ ਬਾਜ਼ਾਰ ਯੋਗ ਵਸਤੂਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਵਾਣਿਜਿਕ ਜਾਂ ਆਰਥਿਕ ਚਰਿੱਤਰ ਵਾਲੀਆਂ ਧਰਮਨਿਰਪੇਖ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਨਹੀਂ ਬਣਾਉਂਦਾ; ਇਹ ਸਾਰੇ ਧਾਰਮਿਕ ਅਭਿਆਸ ਹਨ ਅਤੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 26(ਬੀ) ਦੇ ਅਰਥ ਵਿੱਚ ਧਰਮ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਸਮਝੇ ਜਾਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ।"

F "ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਸਥਾਰਤ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਤਰਕ, ਅਸੀਂ ਸੋਚਦੇ ਹਾਂ, ਸਮਰਥਨ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਕਿਸੇ ਧਰਮ ਦੇ ਮੌਲਿਕ ਹਿੱਸੇ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਸ ਧਰਮ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਜਾਣਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੇ ਕਿਸੇ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਇਹ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮੂਰਤੀ ਨੂੰ ਦਿਨ ਦੇ ਖਾਸ ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਭੋਜਨ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਸਾਲ ਦੇ ਖਾਸ ਸਮਿਆਂ 'ਤੇ ਕੁਝ ਖਾਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਸਮਾਂਬੱਧ ਰਸਮਾਂ ਨੂੰ ਅੰਜਾਮ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਕਿ ਪਵਿੱਤਰ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਦਾ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਪਾਠ ਜਾਂ ਪਵਿੱਤਰ ਅਗਨੀ ਨੂੰ ਸਨਾਨ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਸਾਰੇ ਧਰਮ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਸਮਝੇ ਜਾਣਗੇ ਅਤੇ ਸਿਰਫ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਤੱਥ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਵਿੱਚ ਪੈਸੇ ਦਾ ਖਰਚਾ ਜਾਂ ਪੁਜਾਰੀਆਂ ਅਤੇ ਸੇਵਕਾਂ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਜਾਂ ਬਾਜ਼ਾਰ ਯੋਗ ਵਸਤੂਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਵਾਣਿਜਿਕ ਜਾਂ ਆਰਥਿਕ ਚਰਿੱਤਰ ਵਾਲੀਆਂ ਧਰਮਨਿਰਪੇਖ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਨਹੀਂ ਬਣਾਉਂਦਾ; ਇਹ ਸਾਰੇ ਧਾਰਮਿਕ ਅਭਿਆਸ ਹਨ ਅਤੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 26(ਬੀ) ਦੇ ਅਰਥ ਵਿੱਚ ਧਰਮ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਸਮਝੇ ਜਾਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ।"

G ਭਾਰਤੀ ਯੁਵਾ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸੰਘ ਬਨਾਮ ਕੇਰਲਾ ਰਾਜ

[ਦੀਪਕ ਮਿਸਰਾ, ਮੁੱਖ ਨਿਆਂਕਾ.]

20. ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਅਨੁਸਾਰ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ *ਸ਼ਿਰੂਰ ਮੁੱਟ* (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ, ਅਨੁਚਛੇਦ 26 ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ (ਅ) ਅਤੇ (ਬ) ਅਧੀਨ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਿੰਦਿਆਂ ਹੋਇਆ ਇਹ ਸਪਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਕੇਵਲ 'ਧਰਮ ਦਾ ਅਤੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਭਾਗ' ਹੀ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਹੈ ਜਾਂ, ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ, ਕਿਸੇ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਿਤ 'ਅਭਿਆਸ' ਦਾ ਸਾਰ ਅਤੇ, ਇਸ ਲਈ, 'ਸੁਰੱਖਿਆਵਾਂ' ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵੀ ਧਾਰਮਿਕ ਅਭਿਆਸ ਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਸਿਦਾਂਤਾਂ ਦੇ ਪੈਮਾਨੇ 'ਤੇ ਜਾਂਚਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਇਹ ਸਕਾਰਾਤਮਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪਛਾਣਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਹੜਾ ਅਭਿਆਸ, ਅਸਲ ਵਿੱਚ, ਉਸ ਧਰਮ ਦਾ 'ਸਾਰ' ਹੈ।

21. ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਨੇ *ਦੁਰਗਾਹ ਕਮੇਟੀ, ਅਜਮੇਰ ਬਨਾਮ ਸੈਯਦ ਹੁਸੈਨ ਅਲੀ* ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਵੀ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਜਿਥੇ ਗਜੇਂਦਰਗਡਕਰ, ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ ਨੇ ਸਪਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਧਾਰਾਵਾਂ (ਸੀ) ਅਤੇ (ਡੀ) ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇਆਂ ਦੇ ਹੱਕਾਂ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਨਵਾਂ ਅਧਿਕਾਰ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀਆਂ ਬਲਕਿ ਕੇਵਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੱਕਾਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਧਾਰਮਿਕ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਵੀ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਵੀ ਪਵਿੱਤਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਬੁਰੇ ਅਭਿਆਸ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅੰਧਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ ਜੋ ਸਮੇਂ ਦੇ ਨਾਲ ਉਸ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਦੇ ਮੂਲ ਵਿਚਾਰ ਨਾਲ ਸਿਰਫ ਜੋੜ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਕੋਈ ਵੀ ਜੋੜ ਕਿਸੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਕਾਰਨ ਕਾਰਨ ਉਸ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਦਾ ਸਾਰ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ, ਤਾਂ ਵੀ ਇਸਨੂੰ ਅਨੁਚਛੇਦ 26(ਬੀ) ਅਧੀਨ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਜੇਕਰ ਇਹ ਇਤਨਾ ਘਿਣਾਉਣਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਡੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਮੂਲ ਸੰਕਲਪ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਹੈ।

22. ਇਹ ਵੀ ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਦਾ ਕੇਸ ਹੈ ਕਿ ਮੰਦਰਾਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਭੇਦਭਾਵ ਨਾ ਤੋ ਕੋਈ ਰਸਮ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਕੋਈ ਰਸਮ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਧਰਮ ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਭੇਦਭਾਵ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਬਲਕਿ, ਇਸਦੇ ਉਲਟ, ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਮਰਦਾਂ ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਵਿੱਚ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਉੱਚੀ

ਪੈਡਲ 'ਤੇ ਰੱਖਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਜਿਹਾ ਭੇਦਭਾਵ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੈਰ-ਹਿੰਦੂ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਦਾ ਸਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਸਬਰੀਮਾਲਾ ਮੰਦਰ ਨੂੰ ਇੱਕ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਮੰਨ ਲਿਆ ਜਾਵੇ, ਤਾਂ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੂਲ ਸਿਧਾਂਤ ਕੇਵਲ ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਦੇ ਲਈ ਬ੍ਰਹਮਚਰਿਆ ਦੀ ਸਹੁੰ ਲੈਣ 'ਤੇ ਸੀਮਿਤ ਨਹੀਂ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਰੇ ਤੀਰਥਯਾਤਰੀਆਂ ਨੂੰ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨਾਲ ਆਉਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਨਾ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਈ ਅਜਿਹੀ ਪ੍ਰਥਾ ਨਹੀਂ ਹੈ।

23. ਹੋਰ, ਕੇਵਲ ਔਰਤਾਂ ਦਾ ਦਰਸ਼ਨ ਕਿਸੇ ਦੀ ਵੀ ਬ੍ਰਹਮਚਰਿਆ 'ਤੇ ਅਸਰ ਨਹੀਂ ਪਾ ਸਕਦਾ ਜੇਕਰ ਕਿਸੇ ਨੇ ਇਸ ਦੀ ਸਹੁੰ ਲਈ ਹੈ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਅਜਿਹੀ ਸਹੁੰ ਦਾ ਕੋਈ ਮਤਲਬ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਭਗਤ ਸਬਰੀਮਾਲਾ ਮੰਦਰ 'ਚ ਬ੍ਰਹਮਚਰਿਆ ਦੀ ਸਹੁੰ ਲੈਣ ਲਈ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੇ ਬਲਕਿ ਭਗਵਾਨ ਅਯੱਪਾ ਦੀ ਆਸ਼ੀਰਵਾਦ ਲੈਣ ਲਈ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਬ੍ਰਹਮਚਰਿਆ ਨੂੰ ਬਣਾਏ ਰੱਖਣਾ ਕੁਝ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਕੇਵਲ ਇੱਕ ਰਸਮ ਹੈ ਜੋ ਇਸਨੂੰ ਅਭਿਆਸ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਜਿਸ ਲਈ ਭੇਤ ਮੰਦਰ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਨੇ ਕੋਈ ਸਫਾਈ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ।

ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ, ਮੰਦਰ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਅਨੁਸਾਰ, ਚੂੰਕਿ ਮਹਿਲਾਵਾਂ ਮਾਸਿਕ ਧਰਮ ਦੌਰਾਨ ਬਹੁਤ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਪਹਾੜੀ ਇਲਾਕੇ ਵਿੱਚ ਘਨੇ ਜੰਗਲ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀਆਂ ਅਤੇ ਉਹ ਵੀ ਕਈ ਹਫ਼ਤਿਆਂ ਲਈ, ਇਸ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਅਨੁਮਤੀ ਨਾ ਦੇਣ ਦੀ ਪ੍ਰਥਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈ ਹੈ।

24. ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਹਾਲਾਂਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਅਧਿਕਾਰ ਸੰਪੂਰਣ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਨੂੰ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਮਹਿਲਾਵਾਂ ਦੇ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਤੋਂ ਕੋਈ ਸੰਪੂਰਣ ਮਨਾਹੀ ਜਾਂ ਪੂਰਨ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਦਾ ਨਿਯਮ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਨੂੰ ਸਬੂਤਿਤ ਕਰਨ ਲਈ, ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾਵਾਂ ਨੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ *ਸ਼ਿਰੂਰ ਮੁੱਤ* (ਉਪਰੋਕਤ) ਨੂੰ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਲਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹਿੱਸਾ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ:

"ਅਸੀਂ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਲਏ ਗਏ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਹਾਂ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਧਾਰਾ 21 ਬਾਰੇ। ਇਹ ਧਾਰਾ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਅਧੀਨ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਉਹਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਅਧਿਕਾਰਤ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਸਥਾ ਜਾਂ ਉਪਾਸਨਾ ਸਥਾਨ ਦੀ ਪਰਿਸਰ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦਿੰਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਜੋ ਅਧਿਨਿਯਮ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਕੋਈ ਵੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਜਾਂ ਕੋਈ ਵੀ ਫਰਜ਼ ਨਿਭਾਈ ਜਾ ਸਕੇ। ਇਹ ਅਚਰਜ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਾਰਵਜਨਿਕ ਮੰਦਰ ਜਾਂ ਹੋਰ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਸਥਾ ਵਿੱਚ ਅਣ-ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਅਤੇ ਅਣ-ਰੋਕਿਆ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਉਹਨਾਂ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਜੋ ਉਸ ਦੇ ਆਧਿਆਤਮਿਕ ਕਾਰਜਾਂ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਇਹ ਇੱਕ ਪਰੰਪਰਾਗਤ ਰਿਵਾਜ ਹੈ ਜੋ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵੀ ਬਾਹਰੀ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਮੰਦਰ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪਵਿੱਤਰ ਹਿੱਸਿਆਂ ਵਿੱਚ ਪਹੁੰਚਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਹ ਸਥਾਨ ਜਿੱਥੇ ਦੇਵਤਾ ਸਥਿਤ ਹੈ। ਮੂਰਤੀ ਦੀ ਪੂਜਾ ਅਤੇ ਆਰਾਮ ਦੇ ਨਿਰਧਾਰਤ ਸਮੇਂ ਹਨ ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਾਰਵਜਨਿਕ ਸਦੱਸਰ ਦੁਆਰਾ ਕੋਈ ਵਿਘਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਧਾਰਾ 21 ਨੂੰ ਨੋਟ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ, ਇਹ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਸਿਰਫ ਪਰਿਸਰ ਦੇ ਬਾਹਰਲੇ ਹਿੱਸੇ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਿਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ; ਇਹ ਅੰਦਰੂਨੀ ਪਵਿੱਤਰ ਸਥਾਨ ਨੂੰ ਵੀ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਦੀ ਜ਼ਬਰਦਸਤ ਰੱਖਿਆ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਹਿੰਦਾ ਕਿ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਸੰਸਥਾ ਦੇ ਮੁਖੀ ਨੂੰ ਉਚਿਤ ਨੋਟਿਸ ਦੇ ਕੇ ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੋ ਸੰਸਥਾ ਵਿੱਚ ਰੀਤਾਂ ਅਤੇ ਰਸਮਾਂ ਦੇ ਉਚਿਤ ਪਾਲਣ ਨਾਲ ਵਿਘਨ ਨਾ ਪਾਏ। ਅਸੀਂ ਸੋਚਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਧਾਰਾ ਖੜ੍ਹੀ ਹੈ,

ਇਹ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਲੇਖ 25 ਅਤੇ 26 ਅਧੀਨ ਗਾਰੰਟੀਸ਼ੁਦਾ ਮਠਾਧੀਸ਼ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਸਿਰ ਦੇ ਧਰਮ ਦੇ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨਾਲ ਦਖਲ ਦਿੰਦੀ ਹੈ।"

25. ਸ੍ਰੀ ਵੇਂਕਟਰਮਾਣਾ ਦੇਵਰੂ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਮੈਸੂਰ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ' ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਇਹ ਕਹਿਣ ਲਈ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਯ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਰਗ ਜਾਂ ਸੈਕਸ਼ਨ ਨੂੰ ਸਦੀਵੀ ਲਈ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਜਾਂ ਮਨਾਹੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਇੱਕ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਯ ਜੋ ਵੀ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਉਹ ਹੈ "ਅਸੀਂ ਹੋਲਡ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਆਰਟ.26(ਬੀ) ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਇੱਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਯ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਕਿ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਪੂਜਾ ਕਰਨ ਲਈ ਸਾਰਵਜਨਿਕ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਾਹਰ ਕਰ ਦੇਵੇ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਆਰਟ.26(ਬੀ) ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ, ਪਰ ਆਰਟ. 25(2)(ਬੀ) ਵਿੱਚ ਸਾਰਵਜਨਿਕ ਦੇ ਹੱਕ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿੱਚ ਜਿਸ ਨੇ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਪੂਜਾ ਲਈ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਦਾ ਹੱਕ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਮਾਨਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਪਰ ਜਿੱਥੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੱਕ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਪੂਜਾ ਲਈ ਸਾਰ

(ਜੋਰ ਸਾਡਾ ਹੈ)

26. ਕੇਰਲਾ ਹਿੰਦੂ ਪਬਲਿਕ ਵਰਸ਼ਿਪ ਪਲੇਸਿਜ਼ (ਐਂਟਰੀ ਦੀ ਅਧਿਕਾਰਤਾ) ਐਕਟ, 1965 ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 3 ਅਤੇ 4 ਅਤੇ ਇਸ ਹੇਠ ਬਣਾਏ ਗਏ ਨਿਯਮ 3(ਬੀ) ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦਿਆਂ, ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਨਿਯਮ 3(ਬੀ) ਵਿੱਚ ਆਉਣ ਵਾਲੇ 'ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਜਿਹੇ ਸਮੇਂ' ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਕਿਸੇ ਵੀ ਔਰਤ ਦੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਾਹਰ ਰਹਿਣ/ਮਨਾਹੀ ਦੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ, ਜੇ ਅਜਿਹਾ ਕੋਈ ਸਮਾਂ ਹੈ ਜਿਸ ਦੌਰਾਨ, ਕਿਸੇ ਰਿਵਾਜ ਜਾਂ ਪ੍ਰਥਾ ਅਨੁਸਾਰ, ਕੋਈ ਔਰਤ ਨੂੰ ਇਜਾਜਤ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਤਾਂ ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਰਿਵਾਜ ਜਾਂ ਪ੍ਰਥਾ ਜਾਰੀ ਰਹੇਗੀ ਅਤੇ ਇਸ ਦਾਅਵੇ ਨੂੰ ਸਬੂਤ ਦੇਣ ਲਈ, ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਨੇ ਉਦਾਹਰਣ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਦੇਰ ਰਾਤ ਨੂੰ, ਰਿਵਾਜ ਜਾਂ ਪ੍ਰਥਾ ਅਨੁਸਾਰ, ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋਣ ਦੀ ਇਜਾਜਤ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਹ ਰਿਵਾਜ ਜਾਂ ਪ੍ਰਥਾ ਜਾਰੀ ਰਹੇਗੀ, ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਹ ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਦਾਖਲੇ 'ਤੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਨਾਹੀ ਦੀ ਇਜਾਜਤ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ। ਹੋਰ, ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਨਿਯਮ 3(ਬੀ) ਦੀ ਕੋਈ ਵੀ ਹੋਰ ਵਿਆਖਿਆ ਉਸ ਨਿਯਮ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਛੱਡ ਦੇਵੇਗੀ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਨਾ ਸਿਰਫ ਕੇਰਲਾ ਹਿੰਦੂ ਪਬਲਿਕ ਵਰਸ਼ਿਪ ਪਲੇਸਿਜ਼ (ਐਂਟਰੀ ਦੀ ਅਧਿਕਾਰਤਾ) ਨਿਯਮ, 1965 ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੋਵੇਗੀ ਪਰ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਆਰਟੀਕਲ 25(2)(ਬੀ) ਨਾਲ ਪੜ੍ਹੇ ਆਰਟੀਕਲ 14 ਅਤੇ 15 ਦੀ ਵੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੋਵੇਗੀ।

2016 ਵਿੱਚ ਆਈ.ਏ. ਨੰਬਰ 10 ਲਈ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀਆਂ

ਇਹ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ 10 ਤੋਂ 50 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਦੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਔਰਤਾਂ ਵਿੱਚ ਮਿਲਣ ਵਾਲੇ ਸਰੀਰਕ ਕਾਰਕਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਰੋਕਣ ਦੀ ਬਹਿਸਕਾਰੀ ਪ੍ਰਥਾ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 14 ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਅਜਿਹੀ ਵਰਗੀਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਉਦੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਦਾਅਵੇਦਾਰ/ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਦਾ ਕੇਸ ਹੈ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਕਿਹਾ ਜਾਵੇ ਕਿ ਮਰਦਾਂ ਅਤੇ ਔਰਤਾਂ ਵਿੱਚ ਵਰਗੀਕਰਨ ਹੈ ਵੱਖਰੇ ਵਰਗਾਂ ਵਜੋਂ, ਫਿਰ ਵੀ ਮਾਸਿਕ ਧਰਮ ਵਰਗੇ ਸਰੀਰਕ ਕਾਰਕਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਔਰਤਾਂ ਵਿੱਚ ਹੋਰ ਉਪ-ਵਰਗੀਕਰਨ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਜਿਸ ਨਾਲ 10 ਸਾਲ ਤੋਂ ਘੱਟ ਅਤੇ 50 ਸਾਲ ਤੋਂ ਵੱਧ ਉਮਰ ਦੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਆਗਿਆ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਦਾਅਵੇਦਾਰ/ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਅਨੁਚਛੇਦ 14 ਅਨੁਸਾਰ, ਕੋਈ ਵੀ ਕਾਨੂੰਨ ਜੋ ਭੇਦਭਾਵਕ ਸੁਭਾਵ ਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਦੇ ਹੋਣ ਲਈ ਇੱਕ ਸਮਝਦਾਰੀ ਭਿੰਨਤਾ ਦਾ ਅਸਤਿਤਵ ਹੋਣਾ

ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹੀ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਤਰਕਸੰਗਤ ਸੰਬੰਧ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜੋ ਹਾਸਲ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਉਦੇਸ਼ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਫਰਜ਼ ਨੂੰ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਿਤ ਹੋਣ ਤੋਂ ਰੋਕਣਾ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਦਾਅਵੇਦਾਰ/ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਦੇ ਨਜ਼ਰੀਏ ਵਿੱਚ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨਿਆਂ, ਆਜ਼ਾਦੀ, ਸਮਾਨਤਾ ਅਤੇ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਹੈ ਜੋ ਸਾਡੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਪ੍ਰਸਤਾਵਨਾ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਦਾਅਵੇਦਾਰ/ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਮਾਸਿਕ ਧਰਮ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਵਰਗੀਕਰਨ ਸਮਝਣਯੋਗ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਫਿਰ ਵੀ ਜੇਕਰ ਹਾਸਲ ਕੀਤਾ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਉਦੇਸ਼ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਵੈਧ ਹੈ, ਤਾਂ ਸੰਬੰਧ ਦੀ ਜਾਂਚ ਵਿੱਚ ਜਾਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ *ਦੀਪਕ ਸਿੱਬਲ ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ* ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦਿਆਂ ਦਾਅਵੇਦਾਰ/ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਬਹਿਸਕਾਰੀ ਪ੍ਰਥਾ *ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ* ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਸਮਾਨਤਾ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਅੱਗੇ ਸਮਾਨਤਾ ਦੇ ਪਵਿੱਤਰ ਸਿਦਾਂਤ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਦਾ ਭਾਰ ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੰਬਰ 2, ਦੇਵਸਵੋਮ ਬੋਰਡ 'ਤੇ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਜਵਾਬਦੇਹ ਨਹੀਂ ਚੁੱਕ ਸਕਿਆ।

ਇਹ ਵੀ ਦਾਅਵੇਦਾਰ/ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਬਹਿਸਕਾਰੀ ਪ੍ਰਥਾ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ *ਸ਼ਾਇਰਾ ਬਾਨੋ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ* ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮਨਮਾਨੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਕੇਵਲ ਸਰੀਰਕ ਕਾਰਕਾਂ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਕੋਈ ਤਰਕਸੰਗਤ ਉਦੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਸੇਵਾ ਕਰਦਾ।

ਭਾਰਤੀ ਯੁਵਾ ਵਕੀਲ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਬਨਾਮ ਕੇਰਲ ਦੀ ਰਾਜ

635

ਵੈਧ ਉਦੇਸ਼ ਨਾ ਹੋਣਾ ਅਤੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 14 ਅਧੀਨ ਉਚਿਤ ਵਰਗੀਕਰਣ ਦੀ ਪਰੀਖਿਆ ਨੂੰ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਨਾ ਕਰਨਾ।

31. ਇਹ ਵੀ ਅਰਜੀਦਾਰ/ਹਸਤਕਸ਼ੇਪਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਬਹਿਸਕਾਰ ਦੀ ਪ੍ਰਥਾ *ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ* ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 15(1) ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਲਿੰਗ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਭੇਦਭਾਵ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਮਾਸਿਕ ਧਰਮ ਦੀ ਸਰੀਰਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਕੇਵਲ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਖਾਸ ਹੈ। ਇਸ ਦਾਅਵੇ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਵਿੱਚ, ਅਰਜੀਦਾਰ/ਹਸਤਕਸ਼ੇਪਕਾਰ ਨੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ *ਅਨੁਜ ਗਾਰਗ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਹੋਟਲ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਅਤੇ ਹੋਰ* ਅਤੇ *ਚਾਰੂ ਖੁਰਾਨਾ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਯੂਨੀਅਨ ਅਤੇ ਹੋਰ*, 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਯਹ ਦਰਸਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵੀ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਲਿੰਗ ਪੱਖਪਾਤ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਮਾਨਦੰਡਾਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਹੈ।

32. ਇਹ ਵੀ ਅਰਜੀਦਾਰ/ਹਸਤਕਸ਼ੇਪਕਾਰ ਦਾ ਕੇਸ ਹੈ ਕਿ ਬਹਿਸਕਾਰ ਦੀ ਪ੍ਰਥਾ ਦਾ ਅਸਰ ਮਾਸਿਕ ਧਰਮ ਵਾਲੀਆਂ ਔਰਤਾਂ 'ਤੇ ਕਲੰਕ ਦਾ ਟਿੱਕਾ ਲਗਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਸ਼ੁੱਧ ਮੰਨਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਇੱਕ ਵੱਡਾ ਮਾਨਸਿਕ ਅਸਰ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਨਤੀਜਤਨ ਅਨੁਚਛੇਦ 17 ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਅਨੁਚਛੇਦ 17 ਵਿੱਚ 'ਕਿਸੇ ਵੀ ਰੂਪ ਵਿੱਚ' ਸ਼ਬਦ ਸਮਾਜਿਕ ਕਾਰਕਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਛੂਆਛੂਤ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਔਰਤਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਮਾਸਿਕ ਧਰਮ ਭੇਦਭਾਵ ਨੂੰ ਕਵਰ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਫੀ

ਵੱਡਾ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਅਰਜੀਦਾਰ/ਹਸਤਕਸ਼ੇਪਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਅਨੁਚਛੇਦ 17 ਰਾਜ ਅਤੇ ਗੈਰ-ਰਾਜ ਅਭਿਨੇਤਾਵਾਂ ਦੋਵਾਂ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਸਿਵਲ ਅਧਿਕਾਰ ਐਕਟ, 1955 ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਕੇਂਦਰੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਸੰਚਾਲਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਐਸ. ਮਹੇਂਦਰਨ (ਉਪਰੋਕਤ) ਵਿੱਚ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦਾ ਫੈਸਲਾ, ਅਰਜੀਦਾਰ/ਹਸਤਕਸ਼ੇਪਕਾਰ ਦੇ ਨਜ਼ਰੀਏ ਵਿੱਚ, 1955 ਦੇ ਐਕਟ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਨਾਲ ਮੇਲ ਨਹੀਂ ਖਾਂਦਾ।

33. ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ *ਨੈਸ਼ਨਲ ਲੀਗਲ ਸਰਵਿਸਿਜ਼ ਅਥਾਰਟੀ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਯੂਨੀਅਨ ਅਤੇ ਹੋਰ* ਅਤੇ ਜਸਟਿਸ ਕੇ.ਐਸ. ਪੁੱਟਾਸਵਾਮੀ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਯੂਨੀਅਨ ਅਤੇ ਹੋਰ' ਤੋਂ ਸਹਾਰਾ ਲੈਂਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ, ਅਰਜੀਦਾਰ/ਹਸਤਕਸ਼ੇਪਕਾਰ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਔਰਤਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਬਹਿਸਕਾਰ ਦੀ ਪ੍ਰਥਾ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 21 ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਅੰਡਾਣੂ ਅਤੇ ਮਾਸਿਕ ਧਰਮ ਵਾਲੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਸਮਾਜ ਸਮੇਤ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨਾਲ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਸਮਾਜਿਕ ਮੇਲਜੋਲ ਕਰਨ ਤੋਂ ਰੋਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਨੁਚਛੇਦ 21 ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗਰਿਮਾ ਨੂੰ ਕਮਜ਼ੋਰ ਕਰਦਾ ਹੈ।

34. ਇਹ ਵੀ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਬਹਿਸਕਾਰ ਦੀ ਪ੍ਰਥਾ ਹਿੰਦੂ ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 25 ਅਧੀਨ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਨਤਕ ਲਈ ਸਮਰਪਿਤ ਹਿੰਦੂ ਮੰਦਰਾਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਐਚ (2004) 12 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 770 ਅਰਜੀਦਾਰ/ਹਸਤਕਸ਼ੇਪਕਾਰ ਨੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਧਿਆਨ ਔਰਤਾਂ ਖਿਲਾਫ ਸਾਰੇ ਰੂਪਾਂ ਦੇ ਭੇਦਭਾਵ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਦੇ ਸੰਮੇਲਨ (CEDAW) 'ਤੇ ਅਤੇ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਤਰਫ ਧਿਆਨ ਦਿਵਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤ ਇਸ ਸੰਮੇਲਨ ਦਾ ਇੱਕ ਪਾਰਟੀ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਇਹ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕੇ ਕਿ ਰਾਜ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਹੈ ਕਿ ਰਸਮਾਂ ਜਾਂ ਪਰੰਪਰਾਵਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਮਾਸਿਕ ਧਰਮ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਟੈਬੂਆਂ ਨੂੰ ਮਿਟਾਉਣਾ ਅਤੇ ਹੋਰ ਰਾਜ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਫਰਜ਼ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ ਰਸਮ ਜਾਂ ਪਰੰਪਰਾ ਦਾ ਬਹਾਨਾ ਨਾ ਬਣਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿਸ਼ਾਖਾ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਰਾਜਸਥਾਨ ਦੀ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ ਨੂੰ ਇਸ ਦਾਅਵੇ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿ

ਆਈ.ਏ. ਨੰਬਰ 34/2017 ਵਿੱਚ ਦਖਲਅੰਦਾਜੀ ਦੇ ਪੱਖ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀਆਂ

ਦਖਲਅੰਦਾਜੀ ਕਰਨ ਵਾਲਾ, ਆਲ ਇੰਡੀਆ ਡੈਮੋਕ੍ਰੈਟਿਕ ਵੂਮੈਨਜ਼ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ, ਨੇ ਆਈ.ਏ. ਨੰਬਰ 34/2017 ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਅਰਜ਼ੀ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇਸ ਨੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦਾ ਅਰਥ ਜਮਿਆ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕਦਾ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਲਗਾਤਾਰ ਬਦਲਦੇ ਸਮੇਂ ਨਾਲ ਵਿਕਸਿਤ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਹੋਰ, ਬਿਨੈਕਾਰ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਸਿਰਫ ਇਸ ਲਈ ਕਿ ਅਨੁਚਛੇਦ 26 ਵਿੱਚ ਇਹ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਭਾਗ III ਜਾਂ ਅਨੁਚਛੇਦ 25 ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੈ, ਇਸ ਨੂੰ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਇਹ ਭਾਗ III ਅਤੇ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 14, 15, 19, 21 ਅਤੇ 25 ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਹੈ। ਇਸੇ ਨੂੰ ਉਜਾਗਰ ਕਰਨ ਲਈ, ਬਿਨੈਕਾਰ/ਦਖਲਅੰਦਾਜੀ ਨੇ *ਦੇਵਰੂ* ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਵਲੋਕਨਾਂ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜਿਥੇ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਹਾ ਹੈ ਕਿ ਨਿਰਮਾਣ ਦੇ ਨਿਯਮ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਖੜਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਜਦੋਂ ਇੱਕ ਅਧਿਨਿਯਮ ਵਿੱਚ ਦੋ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜੋ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਹਨ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਿਆਖਿਆ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ, ਜੇ ਸੰਭਵ ਹੋਵੇ, ਦੋਨਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕੇ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਮੰਨਿਆ ਕਿ ਇਸ ਸਾਂਝੇ ਨਿਰਮਾਣ ਦੇ ਨਿਯਮ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਦਿਆਂ, ਜੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੀ ਦਲੀਲ ਨੂੰ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇ, ਤਾਂ ਅਨੁਚਛੇਦ 25(2)(ਬੀ) ਦਾ ਅਰਥ ਸਮੂਹਿਕ ਮੰਦਰਾਂ ਲਈ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਿਰਰਥਕ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ, ਹਾਲਾਂਕਿ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉੱਪਰ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਸ ਅਨੁਚਛੇਦ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਹੋਰ ਮੰਨਿਆ ਕਿ ਜੇ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀਆਂ ਦੀ ਦਲੀਲ ਨੂੰ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇ, ਤਾਂ ਧਰਮ ਦੇ ਸਾਰੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਅਨੁਚਛੇਦ 26(ਬੀ) ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਸਿਰਫ ਇਸ ਨਾਲ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਪਹਲੂ, ਪੂਜਾ ਲਈ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਵੇਸ, ਅਨੁਚਛੇਦ 25(2)(ਬੀ) ਅਧੀਨ ਘੋਸ਼ਿਤ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦਾ ਪਾਲਣ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਜਦੋਂ, ਪਹਿਲੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਅਨੁਚਛੇਦ 25(2)(ਬੀ) ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੇਅਸਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ, ਦੂਜੇ ਵਿੱਚ, ਉਸ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਅਤੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 26(ਬੀ) ਦੋਨਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ, ਇਸ ਲਈ, ਇਸ ਨੂੰ ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਨੁਚਛੇਦ 26(ਬੀ) ਨੂੰ ਅਨੁਚਛੇਦ 25(2)(ਬੀ) ਦੇ ਅਧੀਨ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾਵੇ।

ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਨੰਬਰ 1 ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀਆਂ

40. ਕੇਰਲ ਦੀ ਰਾਜ, ਇੱਥੇ ਪਹਿਲਾ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਵਾਲਾ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਦਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਵੱਖ ਵੱਖ ਸਮਾਂ ਤੇ ਵਿਰੋਧੀ ਸਥਿਤੀਆਂ ਵਿੱਚ ਰਹੀ ਹੈ। 13.11.2007 ਨੂੰ ਦਾਖਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਇੱਕ ਹਲਫਨਾਮਾ ਵਿੱਚ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਔਰਤ ਜਾਂ ਸਮਾਜ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਰਗ ਵੱਲੋਂ ਭੇਦਭਾਵ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਉਕਤ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ 5.2.2016 ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਵਾਲੇ ਹਲਫਨਾਮੇ ਵਿੱਚ ਬਦਲ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕਹਿਣਾ ਸੀ ਕਿ ਪਹਿਲਾ ਹਲਫਨਾਮਾ ਕੇਰਲ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਸੀ। 7.11.2016 ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਵੱਲੋਂ ਇੱਕ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕੀਤੇ ਜਾਣ 'ਤੇ, ਰਾਜ ਦੇ ਵਕੀਲ ਨੇ ਸੁਝਾਅਿਤ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਹ 13.11.2007 ਦੀ ਮੂਲ ਹਲਫਨਾਮੇ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਕੇਰਲ ਦੇ ਰਾਜ ਵੱਲੋਂ ਜੈਦੀਪ ਗੁਪਤਾ, ਵੱਡੇ ਵਕੀਲ ਵੱਲੋਂ ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ 1965 ਦਾ ਐਕਟ ਅਤੇ ਇਸ ਅਧੀਨ ਬਣਾਏ ਗਏ ਨਿਯਮ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਆਰਟੀਕਲ 25(2)(ਬੀ) ਦੇ ਅਨੁਰੂਪ ਹਨ। ਐਕਟ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 3 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਕਤ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਹਿੰਦੂਆਂ ਲਈ ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵਰਗ ਜਾਂ ਵਰਗ ਲਈ ਸਾਰਵਜਨਿਕ ਪੂਜਾ ਸਥਾਨਾਂ ਨੂੰ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਰੱਖਣ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਨਿਪਟਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਪਾਬੰਦੀ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਨਹੀਂ ਬਣਾਈ ਗਈ ਹੈ। ਗੁਪਤਾ ਜੀ ਵੱਲੋਂ ਇਹ ਜੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਾਬੰਦੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅਸਲ ਵਿੱਚ, ਰਾਜ ਦਾ ਸਥਿਤੀ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਮਰਦ ਭਗਤਾਂ ਦੇ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਭੇਦਭਾਵ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦਾ ਹੈ।

ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਨੰਬਰ 2 ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀਆਂ

41. ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਨੰਬਰ 2 ਨੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਸਬਰੀਮਾਲਾ ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਪੁਰਾਣਾ ਮੰਦਰ ਹੈ ਜੋ ਭਗਵਾਨ ਅਯੱਪਾ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਯਾਚੀ ਨੇ ਦੋ ਮਰਦ ਦੇਵਤਿਆਂ ਸ਼ਿਵ ਅਤੇ ਮੋਹਿਨੀ ਦੇ ਮਿਲਾਪ ਤੋਂ ਜਨਮਿਆ “ਇੱਕ ਅਤਿ ਪੁਰਸ਼ ਦੇਵਤਾ ਵਜੋਂ ਵਰਣਨ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਮੋਹਿਨੀ ਇੱਕ ਔਰਤ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ਨੂ ਹੈ।"

42. ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਨੰਬਰ 2 ਨੇ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਨੰਬਰ 4 ਦੀਆਂ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀਆਂ ਦੀ ਦੁਹਰਾਈ ਕੀਤੀ ਹੈ ਜੋ 41 ਦਿਨਾਂ 'ਵਰਤੂਮ' ਦੇ ਪਾਲਣ ਅਤੇ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਤੱਥ ਹੈ ਕਿ ਸਬਰੀਮਾਲਾ ਮੰਦਰ 'ਨੈਸ਼ਟਿਕ ਬ੍ਰਹਮਚਾਰੀ' ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਨੰਬਰ 2 ਨੇ ਕਾਰਲਟਨ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਓਟਾਵਾ, ਓਂਟਾਰੀਓ ਵਿੱਚ ਸੋਸ਼ੀਓਲੋਜੀ ਅਤੇ ਐਂਥਰੋਪੋਲੋਜੀ ਵਿਭਾਗ ਵਿੱਚ ਰਾਧਿਕਾ ਸੇਕਰ ਦੁਆਰਾ ਅਕਤੂਬਰ 1987 ਵਿੱਚ ਲਿਖੀ ਗਈ ਪੀਐਚਡੀ ਥੀਸਿਸ "ਤੀਰਥ ਯਾਤਰਾ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ: ਅਯੱਪਾ ਕਲਟਸ ਅਤੇ ਸਬਰੀਮਾਲਾ ਯਾਤਰਾ" ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਸਬਰੀਮਾਲਾ ਮੰਦਰ

ਦੇ ਮੌਜੂਦਾ ਮੁੱਖ ਸਿਧਾਂਤ ਦੇ ਅਸਤਿਤਵ ਦੇ ਕਾਰਨ ਨੂੰ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜੋ ਗਹਿਰੇ ਤਪ ਅਤੇ ਬ੍ਰਹਮਚਾਰੀ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਆਗੰਤੁਕਾਂ, ਮਰਦ ਅਤੇ ਔਰਤ, ਵੱਲੋਂ ਪਰਹੇਜ਼ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਹੈ। ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਨੰਬਰ 2 ਨੇ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਧਿਆਨ ਇਸ ਗੱਲ ਵੱਲ ਵੀ ਖਿੱਚਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸਬਰੀਮਾਲਾ ਮੰਦਰ ਸਿਰਫ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਸਮਾਂ ਦੌਰਾਨ ਹੀ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਅਰਥਾਤ, ਮਲਯਾਲਮ ਮਹੀਨਾ ਵਿਜ਼. 17ਵੀਂ ਨਵੰਬਰ ਤੋਂ 26ਵੀਂ ਦਸੰਬਰ ਤੱਕ, 45. ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਨੰਬਰ 4 ਨੇ ਜੋਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ 41 ਦਿਨਾਂ ਵਰਤੂਮ ਦਾ ਪਾਲਣ ਤੀਰਥ ਯਾਤਰਾ ਲਈ ਇੱਕ ਪੂਰਵ ਸ਼ਰਤ ਹੈ ਜੋ ਇੱਕ ਪੁਰਾਣੀ ਰਵਾਇਤ ਹੈ ਅਤੇ ਜੋ ਕੋਈ ਵੀ ਇਸ ਵਰਤੂਮ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਉਹ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਅਤੇ, ਇਸ ਲਈ, ਔਰਤਾਂ ਜੋ ਯੌਵਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਜੋ ਰਜੋਨਿਵ੍ਰਤੀ ਵਿੱਚ ਹਨ ਸਿਰਫ ਉਹ ਹੀ ਸਬਰੀਮਾਲਾ ਵਿੱਚ ਤੀਰਥ ਯਾਤਰਾ ਕਰ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਨੰਬਰ 4 ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਕਹਿਆ ਹੈ ਕਿ 41ਦਿਨਾਂ

B 46. ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਨੰਬਰ 4 ਨੇ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਧਿਆਨ ਇਸ ਗੱਲ ਵੱਲ ਖਿੱਚਿਆ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਮਿਕ ਰੀਤੀਆਂ ਅਤੇ ਆਯੁਰਵੇਦ ਦੇ ਪਾਰੰਪਰਿਕ ਵਿਗਿਆਨ ਅਨੁਸਾਰ ਮਾਸਿਕ ਧਰਮ ਦੀ ਅਵਧੀ ਨੂੰ ਔਰਤਾਂ ਲਈ ਆਰਾਮ ਦਾ ਸਮਾਂ ਅਤੇ ਸਰੀਰ ਦੀ ਅਸ਼ੁੱਧਤਾ ਦਾ ਸਮਾਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦੌਰਾਨ, ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਅਸੁਵਿਧਾਵਾਂ ਨਾਲ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ, ਇਸ ਲਈ, 41 ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਗਹਿਣ ਆਧਿਆਤਮਿਕ ਸਾਧਨਾ ਦਾ ਪਾਲਣ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਨੰਬਰ 4 ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਬ੍ਰਹਮਚਰਿਆ ਦੀ ਪ੍ਰੈਕਟਿਸ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਯਾਤਰੀਆਂ ਦੀ ਖਾਤਰ ਹੀ ਸਬਰੀਮਾਲਾ ਯਾਤਰਾ ਵਿੱਚ ਨੌਜਵਾਨ ਔਰਤਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ।

C 47. ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਨੰਬਰ 4, ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਦਾਅਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਪਾਬੰਦੀ ਸਮਾਜਿਕ ਭੇਦਭਾਵ ਨਹੀਂ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਖਾਸ ਯਾਤਰਾ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਆਧਿਆਤਮਿਕ ਸਾਧਨਾ ਦਾ ਇੱਕ ਹਿੱਸਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਸਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਯਾਤਰੀਆਂ ਦੇ ਮਨ ਨੂੰ ਸੈਕਸ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਧਿਆਨ ਭਟਕਾਉਣ ਤੋਂ ਦੂਰ ਰੱਖਣਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਯਾਤਰਾ ਦਾ ਮੁੱਖ ਉਦੇਸ਼ ਹਰ ਪਹਿਲੂ ਵਿੱਚ ਸਫਲ ਆਧਿਆਤਮਿਕ ਸਵੈ-ਅਨੁਸ਼ਾਸਨ ਦੀ ਪ੍ਰੈਕਟਿਸ ਲਈ ਹਾਲਾਤ ਬਣਾਉਣਾ ਹੈ।

D 48. ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਨੰਬਰ 4 ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਕਹਿਆ ਹੈ ਕਿ 18 ਪਵਿੱਤਰ ਸੀੜ੍ਹੀਆਂ ਚੜ੍ਹਨ ਲਈ, ਇਕ ਨੂੰ ਇਰੁਮੁਦੀਕੇਟੂ (ਪਵਿੱਤਰ ਭੇਟਾਂ ਦਾ ਪੈਕੇਜ) ਨੂੰ ਉਠਾਉਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਯਾਤਰਾ ਨੂੰ ਸਾਰਥਕ ਬਣਾਉਣ ਲਈ, 41 ਦਿਨਾਂ ਦੀਆਂ ਤਪਸਿਆਵਾਂ ਨੂੰ ਨਿਭਾਉਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ, ਇਸ ਲਈ, ਇੱਕ ਅਰਥਪੂਰਨ ਯਾਤਰਾ ਲਈ, ਹਮੇਸ਼ਾ ਸਮਝਦਾਰੀ ਹੈ ਜੇ ਮਨਾਹੀ ਵਾਲੀ ਉਮਰ ਦੇ ਗਰੁੱਪ ਦੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਪਿੱਛੇ ਰੱਖਣ।

F “ਹੇ ਸਰਬੋਚ ਪ੍ਰਭੂ! ਇਹ ਭਲੀ ਭਾਂਤਿ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਹਰ ਥਾਂ ਅਤੇ ਹਰ ਚੀਜ਼ ਵਿੱਚ ਵਿਆਪਕ ਹੋ’ ਫਿਰ ਵੀ ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਸ ਬਿੰਭਾਨਵਰ ਵਿੱਚ ਸੱਦ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਬਿਲਕੁਲ ਉਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਜਿਵੇਂ ਇੱਕ ਪੰਖਾ ਜੋ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਥਾਂ 'ਤੇ ਸਰਬਵਿਆਪੀ ਹਵਾ ਨੂੰ ਇਕੱਠਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਕ੍ਰਿਯ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਲੱਕੜ ਵਿੱਚ ਲੁਕਿਆ ਅੱਗ ਘਰਸਣ ਦੁਆਰਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ ਇਸ ਬਿੰਭਾਨਵਰ ਵਿੱਚ ਪਵਿੱਤਰ ਕਾਰਜ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸਕ੍ਰਿਯ ਹੋਵੋ।

ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਨੰਬਰ 4 ਇਸ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ ਹੈ ਕਿ 'ਸੱਤਾ ਦੇ ਖੇਤਰ' ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ, ਇਸਦੀ ਦੇਖਭਾਲ ਅਤੇ ਅਸਰ ਨੂੰ 'ਦੇਵਪ੍ਰਸਥਾਨਮ' ਨਾਲ ਨਿਪਟਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ 'ਦੇਵਪ੍ਰਸਥਾਨਮ' ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਉਮਰ ਦੇ ਗਰੁੱਪ ਦੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਦਾ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਭਾਗ ਨਾ ਲੈਣਾ ਜਾਰੀ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇ।

ਆਪਣੇ ਪੱਖ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਨ ਲਈ, ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਨੰਬਰ 4 ਨੇ ਕੇਰਲ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਵੀ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਹੈ *ਐਸ. ਮਹੇਂਦਰਨ* (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਜਿੱਥੇ ਤਾਂਤਰੀ ਸ੍ਰੀ ਨੀਲਕੰਡਾਰੂ ਨੇ ਸੀ.ਡਬਲਿਊ 6 ਵਜੋਂ ਗਵਾਹੀ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਮੂਰਤੀ ਨੂੰ ਉਸਦੇ ਚਾਚਾ ਕਾਂਤਾਰੂ ਸ਼ੰਕਰੂ ਨੇ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਨੇ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਕਿ 1950 ਦੇ ਦਹਾਕੇ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ 10 ਤੋਂ 50 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਦੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਕਤ ਗਵਾਹ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਸਦੇ ਚਾਚਾ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਅਤੇ ਮੰਦਰ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਪੁਰਾਣੀ ਰੀਤੀਆਂ ਅਤੇ ਰਵਾਇਤਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤੇ।

ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਨੰਬਰ 4 ਨੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਧਿਆਨ ਨੂੰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਰਾਏ ਵੱਲ ਵੀ ਖਿੱਚਿਆ ਹੈ *ਸ਼ੇਸ਼ੰਮਲ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਤਮਿਲ ਨਾਡੂ ਦੀ ਰਾਜ*, ਜਿੱਥੇ ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਮੂਰਤੀ ਦੇ ਪਵਿਤਰ ਕਰਨ 'ਤੇ, ਹਿੰਦੂ ਭਗਤਾਂ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੈ ਕਿ ਦਿਵਿਆ ਆਤਮਾ ਮੂਰਤੀ ਵਿੱਚ ਉਤਰ ਆਈ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਦੇਵਤਾ ਦੀ ਮੂਰਤੀ ਪੂਜਾ ਲਈ ਯੋਗ ਹੈ ਅਤੇ ਦੈਨਿਕ ਅਤੇ ਸਮਾਂ-ਸਮਾਂ 'ਤੇ ਪੂਜਾ ਦੇ ਨਿਯਮ ਦਿਵਿਆ ਆਤਮਾ ਦੀ ਨਿਰੰਤਰਤਾ ਨੂੰ ਸੁਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਤੈਅ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ ਅਤੇ ਅਗਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ, ਇੱਕ ਮੂਰਤੀ ਅਪਵਿਤ੍ਰ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜੇ ਪੂਜਾ ਸਬੰਧੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਨਿਯਮ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਜਾਂ ਵਿਚੋਲੇ ਹੋਵੇ।

ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਨੰਬਰ 4 ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਸਬਰੀਮਾਲਾ ਵਿੱਚ ਦੇਵਤਾ 'ਨੈਸ਼ਟਿਕ ਬ੍ਰਹਮਚਾਰੀ' ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਹਨ ਅਤੇ ਇਹ ਵੀ ਇੱਕ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਨੌਜਵਾਨ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਅੰਦਰ ਜਾਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਹੀਂ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਬ੍ਰਹਮਚਾਰੀ ਅਤੇ ਤਪਸਿਆ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਵਿੱਚ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਵਿਚੋਲਣ ਤੋਂ ਬਚਿਆ ਜਾ ਸਕੇ।

ਆਈ.ਏ ਨੰਬਰ 12 ਅਤੇ 13 ਵਿੱਚ ਹਸਤਕਸ਼ੀ ਦੇ ਪੱਖੋਂ ਦਾਅਵੇ

ਇੱਕ ਹੋਰ ਬਿਨੈਕਾਰ/ਹਸਤਕਸ਼ੀ ਨੇ ਆਈ.ਏ ਨੰਬਰ 12 ਅਤੇ 13 ਦਾਇਰ ਕੀਤੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਸਦਾ ਮੁੱਖ ਦਾਅਵਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਅਦਾਲਤ 10 ਤੋਂ 50 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਦੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਏ ਸਬਰੀਮਾਲਾ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋਣ ਤੋਂ ਰੋਕਣ ਵਾਲੀ ਪਾਬੰਦੀ ਨੂੰ ਹਟਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਸਿਵਾਏ 16ਵੀਂ ਨਵੰਬਰ ਤੋਂ 14ਵੀਂ ਜਨਵਰੀ (60 ਦਿਨ) ਦੀ ਅਵਧੀ ਦੇ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਦੌਰਾਨ, ਭਗਵਾਨ ਅਯੱਪਾ ਸਬਰੀਮਾਲਾ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਬੈਠੇ ਹਨ ਅਤੇ ਭਗਵਾਨ ਅਯੱਪਾ ਬਾਕੀ ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ ਦੇਸ਼ ਭਰ ਵਿੱਚ ਹੋਰ ਮੰਦਰਾਂ ਦਾ ਦੌਰਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਬਿਨੈਕਾਰ/ਹਸਤਕਸ਼ੀ ਨੇ ਹੋਰ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਦੌਰਾਨ, ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਯਾਤਰੀਆਂ ਨੂੰ ਸਖਤੀ ਨਾਲ ਰਸਮਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ 41 ਦਿਨਾਂ ਦਾ ਵਰਤ ਲੈਣਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ ਅਤੇ ਇੱਕ ਰਸਮ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਔਰਤਾਂ ਸਮੇਤ ਧੀਆਂ ਅਤੇ ਪਤਨੀਆਂ ਨੂੰ ਨਾ ਛੂਹਣਾ। ਬਿਨੈਕਾਰ/ਹਸਤਕਸ਼ੀ ਨੇ ਹੋਰ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਕੇਰਲ ਹਿੰਦੂ ਪੂਜਾ ਸਥਾਨਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ (ਅਧਿਕਾਰਤਾ) ਨਿਯਮ, 1965 ਦੀ ਧਾਰਾ 3(ਬੀ) ਦੇ ਤਹਿਤ ਪਾਬੰਦੀ ਸਿਰਫ ਇਸ 60 ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਅਵਧੀ ਲਈ ਹੀ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਹੈ, ਇਹ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 14, 15 ਅਤੇ 17 ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਅਨੁਚਛੇਦ 25 ਅਤੇ 26 ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਵਿੱਚ ਵੀ ਹੈ।

ਯਾਚੀਗਣ ਵੱਲੋਂ ਜਵਾਬੀ ਸਬਮਿਸ਼ਨ

55. ਜਵਾਬ ਵਿੱਚ, ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਨੰਬਰ 2-ਦੇਵਸਵੋਮ ਬੋਰਡ ਦੇ ਇਸ ਦਲੀਲ ਦਾ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਲਿਖਤੀ ਅਧਿਕਾਰ ਕਿਸਮ ਦਾ ਕੋਈ ਦਾਅਵਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਯਾਚੀਗਣ ਨੇ ਸਬਮਿਟ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 3(b) ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਨੂੰ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਚੁਣੌਤੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਲਿਖਤੀ

ਪਟੀਸ਼ਨ ਰਾਜ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਅਤੇ ਮੁੱਖ ਥਾਂਥਰੀ ਖਿਲਾਫ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਜਿਸਨੂੰ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਨੰਬਰ 4 ਵਜੋਂ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨੀ ਬੋਰਡ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ; ਅਤੇ ਚੂੰਕਿ ਹੁਣ 'ਰਿਵਾਜ ਅਤੇ ਵਰਤੋਂ' ਅਨੁਚਛੇਦ 13 ਦੇ ਅਧੀਨ ਆ ਗਏ ਹਨ, ਉਹ ਭਾਗ III ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੋ ਗਏ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਲਿਖਤੀ ਅਧਿਕਾਰ ਕਿਸਮ ਵਿੱਚ ਹੀ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।

56. ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਯਾਚੀਗਣ ਨੇ ਸਬਮਿਟ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਨੰਬਰ 2 ਨੇ ਕੇਵਲ ਸਮਝਦਾਰੀ ਵਿੱਚ ਭਿੰਨਤਾ ਦੀ ਥਿਊਰੀ ਨੂੰ ਦਬਾਇਆ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਨਿਰਧਾਰਤ ਉਮਰ ਦੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਘੇਰਨ ਦਾ ਔਚਿਤ ਸਾਬਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ ਬਿਨਾਂ ਇਸ ਦੇ ਕਿ ਇਸ ਭਿੰਨਤਾ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਕੋਈ ਸੰਬੰਧ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਬ੍ਰਹਮਚਾਰੀ ਦੇ ਪੜਾਅ ਤੋਂ ਮੂਰਤੀ ਦੀ ਵਿਚਲਨ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਮੌਜੂਦਾ ਵਰਗੀਕਰਨ ਤੋਂ ਹਾਸਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ।

57. ਇਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ, ਯਾਚੀਗਣ ਨੇ ਸਬਮਿਟ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਨੰਬਰ 2 ਨੇ ਗਲਤ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਸਬਰੀਮਾਲਾ ਮੰਦਰ ਇੱਕ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਯ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਕੇਰਲਾ ਦੇ ਸੰਘਣੇ ਫੰਡ ਤੋਂ ਵਿੱਤ ਪੋਸ਼ਿਤ ਅਤੇ ਕੇਰਲਾ ਸੇਵਾ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੁਆਰਾ ਰੋਜ਼ਗਾਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਵਾਲੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮੰਦਰ ਲਈ ਜੋ ਕਿ ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨੀ ਬੋਰਡ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਦੇਵਸਵੋਮ ਬੋਰਡ ਅਧੀਨ ਹੈ, 'ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਯ' ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ।

58. ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਯਾਚੀਗਣ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਧਰਮ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਵਿੱਚ ਆਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਕਈ ਗਲਤ ਪ੍ਰਥਾਵਾਂ ਦੇ ਅਸਤਿਤਵ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇੰਡੀਅਨ ਯੰਗ ਲਾਇਅਰਜ਼ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਬਨਾਮ ਕੇਰਲਾ ਰਾਜ ਵੱਲੋਂ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਜਵਾਬੀ ਨੰਬਰ 2 ਨੂੰ ਅੱਜ ਕਬੂਲਯੋਗ ਨਾ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਅਭਿਆਸ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਅੱਗੇ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦਾ ਸੰਜ੍ਞਾਨ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਹੋਰ, ਇਹ ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾਓਂ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਕਿ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਅਭਿਆਸ ਧਰਮ ਦੇ ਸਾਰ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਸੁਵਿਧਾ ਅਤੇ ਸਮੇਂ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਕੋਡ ਵਾਧਾਂ ਬਣ ਗਏ ਹਨ। ਆਪਣੇ ਪੁਆਇੰਟ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ, ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾਓਂ ਨੇ ਦਹੇਜ ਅਤੇ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਮਸਜਿਦਾਂ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋਣ ਤੋਂ ਰੋਕਣ ਦੇ ਅਭਿਆਸਾਂ ਦੀਆਂ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਜੋ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਉਸ ਸਮੇਂ ਮੌਜੂਦ ਕੁਝ ਕਾਰਕਾਂ ਕਾਰਨ ਅਸਤਿਤਵ ਵਿੱਚ ਆਏ ਸਨ, ਹੁਣ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ।

59. ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾਓਂ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਸਬਰੀਮਾਲਾ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇਕ ਦੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ, ਤਾਂ ਇਹ ਅਧਿਕਾਰ ਅਨੁਚਛੇਦ 26 ਅਧੀਨ ਦਾਅਵਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਅਤੇ ਇਹ ਅਨੁਚਛੇਦ 12 ਦੇ ਅਧੀਨ ਆਉਣਾ ਹੋਵੇਗਾ ਜਿਸ ਨਾਲ ਇਹ ਅਨੁਚਛੇਦ 14 ਅਤੇ 15 ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ, ਇਸ ਲਈ, ਰਾਜ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਬਰਾਬਰੀ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਰੋਕਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਲਿੰਗ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਭੇਦਭਾਵ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਜੇਕਰ ਇਹ ਨਿਸਚਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਬਰੀਮਾਲਾ ਇੱਕ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇਕ ਹੈ, ਤਾਂ ਦੇਨੈਦ ਮਾਮਲੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਅਨੁਚਛੇਦ 25 ਅਤੇ 26 ਦੇ ਬੀਚ ਸਾਂਝ ਨਿਰਮਾਣ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, 10 ਤੋਂ 50 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਦੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨਾ ਦੇਨੈਦ ਮਾਮਲੇ ਅਨੁਸਾਰ ਨਾਮਨਜ਼ੂਰ ਹੋਵੇਗਾ। ਅੰਤ

ਵਿੱਚ, ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾਓਂ ਨੇ ਸੁਝਾਅ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਤੇ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ ਵਿੱਚ, ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, 'ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਗਰਿਮਾ' ਅਨੁਚਛੇਦ 51(ਏ)(ਈ) ਦੇ ਅਧੀਨ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਨੈਤਿਕਤਾ ਦਾ ਇੱਕ ਅਨਿਵਾਰਿਆ ਅੰਗ ਹੈ।

ਆਈ.ਏ. ਨੰਬਰ 10 ਦੇ 2016 ਵਿੱਚ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਜਵਾਬੀ ਸਬਮਿਸ਼ਨ

60. ਬਿਨੈਕਾਰ/ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨੇ ਸੁਝਾਅ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਦਰਸ਼ਨ ਲਈ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨ ਧਾਰਮਿਕ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਕਾਨੂੰਨ ਤੋਂ ਵੱਖਰੇ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਹਨ। ਪਹਿਲਾ ਅਨੁਚਛੇਦ 25 ਦੁਆਰਾ ਸੰਚਾਲਿਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਦੂਜਾ ਅਨੁਚਛੇਦ 26 ਦੁਆਰਾ ਸੰਚਾਲਿਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਹੋਰ, ਬਿਨੈਕਾਰ/ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨੇ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਵੀ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਜੋ ਉਦਯੋਗ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇਕਾਂ ਨੂੰ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 26 ਅਧੀਨ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਦਰਸ਼ਨ ਲਈ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਦੇਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਅਤੇ 10 ਤੋਂ 50 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਦੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਦਾ ਸਪਸ਼ਟ ਇਨਕਾਰ ਅਨੁਚਛੇਦ 14, 15, 21 ਅਤੇ 25 ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੈ।

61. ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਬਿਨੈਕਾਰ/ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਸਬਰੀਮਾਲਾ ਇੱਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇਕ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ਇਹ ਸਵਾਲ ਇਸ ਲਈ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਇਹ ਨਿਸਚਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਬਰੀਮਾਲਾ ਇੱਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇਕ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਕੇਵਲ ਅਨੁਚਛੇਦ 26(ਬੀ) ਅਧੀਨ ਜ਼ਰੂਰੀ ਅਭਿਆਸਾਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ 10 ਤੋਂ 50 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਦੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਦੇਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਨੂੰ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਦਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਪਹਿਲੂ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਹੋਰ, ਬਿਨੈਕਾਰ/ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨੇ ਵੀ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਸਬਰੀਮਾਲਾ ਐਸ.ਆਰ. ਮਿਤਰਾ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇਕ ਦੇ ਪ੍ਰਮਾਣ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ।

B 62. ਬਿਨੈਕਾਰ/ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨੇ ਵੀ ਇਹ ਦਾਵਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਜਵਾਬਦੇਹਾਂ ਨੇ, ਇਸ ਪ੍ਰਥਾ ਨੂੰ ਵਿਕਾਰਾਂ ਵਾਲੀ ਰਵਾਇਤ ਵਜੋਂ ਦਰਸਾ ਕੇ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਹੀ ਸੁਝਾਅ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਕਹੀ ਰਵਾਇਤ ਦੀ ਲਾਗੂਤਾ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਨਿਰੰਤਰਤਾ ਨਹੀਂ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਵੀ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਅੱਗੇ ਸਬੂਤਾਂ ਵਿੱਚ ਸਥਾਪਿਤ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਉਮਰ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਸਬਰੀਮਾਲਾ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਸਿਰਫ਼ ਪਿਛਲੇ 60 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਹੈ, 1955 ਵਿੱਚ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਪਾਸ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਕਿ 10 ਤੋਂ 50 ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਉਮਰ ਵਾਲੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋਣ ਤੋਂ ਰੋਕਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਬਿਨੈਕਾਰ/ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਪ੍ਰਥਾ ਇੱਕ ਰਵਾਇਤ ਮੰਨੀ ਜਾਵੇ, ਫਿਰ ਵੀ ਇਸਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਨੈਤਿਕਤਾ ਅਤੇ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਵੈਧਤਾ ਦੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਪਾਸ ਕਰਨੀ ਪਵੇਗੀ ਅਤੇ ਬਿਨੈਕਾਰ/ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਦਿ ਸਾਈਵਾ ਸਿਵਾਚਾਰੀਆਰਗਲ ਨਾਲਾ ਸੰਗਮ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਬਨਾਮ ਤਮਿਲਨਾਡੂ ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ [ਜਿਥੇ ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ:

C "48. ਸੇਸਮਲ ਬਨਾਮ ਤਮਿਲਨਾਡੂ ਰਾਜ, (1972) 2 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 11] ਕਿਸੇ ਵੀ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਲਈ ਇੱਕ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਗਮਾ ਕੀ ਦੱਸਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜਾਂ ਮੰਦਰਾਂ ਦੇ ਸਮੂਹ ਨੂੰ ਸੰਚਾਲਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਅਗਮਾਂ ਨੇ ਉਸ ਸਵਾਲ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਹੈ ਜੋ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਸਾਹਮਣੇ ਆਇਆ ਹੈ, ਭਾਵ, ਕੀ ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਧਰਮ ਦੇ ਪੂਜਾਰੀਆਂ ਜਾਂ ਵਿਸ਼ਵਾਸੀਆਂ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਮੂਹ ਕੋਲ ਪੂਜਾ ਕਰਨ ਲਈ ਅਰਚਕਾਂ ਵਜੋਂ ਨਿਯੁਕਤ ਹੋਣ ਦਾ ਖਾਸ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਤੋਂ ਘੱਟ, ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਨੇ ਉਸ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਵਰਗ ਜਾਂ ਜਾਤੀ ਦਾ ਧਿਆਨ ਨਹੀਂ ਰੱਖਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਅਗਮਾਂ ਦੁਆਰਾ ਮੰਦਰ ਦੇ ਅਰਚਕਾਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਨਿਯੁਕਤ ਕਰਨਾ

ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ। ਇਹ ਸਿਰਫ਼ ਇਹ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੁਝ ਅਗਮਾਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਮੌਲਿਕ ਧਾਰਮਿਕ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪੂਜਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਤੇ ਵੱਖਰੇ ਸੈਕਟ/ਗਰੁੱਪ/ਧਰਮ ਦੇ ਅਰਚਕਾਂ ਦੁਆਰਾ ਕਰਨਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ, ਦੇਵਤਾ ਦੀ ਅਪਵਿਤ੍ਰਤਾ ਹੋਵੇਗੀ ਜਿਸ ਲਈ ਸ਼ੁੱਧੀਕਰਨ ਦੀਆਂ ਰਸਮਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੋਵੇਗੀ। ਜ਼ਰੂਰ, ਜੇਕਰ ਅਗਮਾਂ ਵਿੱਚ ਪੁੱਛੇ ਗਏ ਕਿਸੇ ਵੀ ਨਾਗਰਿਕ ਗਰੁੱਪ ਨੂੰ ਜਾਤੀ ਜਾਂ ਵਰਗ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਅਰਚਕਾਂ ਵਜੋਂ ਨਿਯੁਕਤ ਕਰਨ ਤੋਂ ਰੋਕਿਆ ਨਹੀਂ ਗਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਅਨੁਚਛੇਦ 17 ਜਾਂ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹੋਰ ਭਾਗ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਜਾਂ ਨਾਗਰਿਕ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਐਕਟ, 1955 ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ। ਸੇਸ਼ਮਲ [ਸੇਸ਼ਮਲ ਬਨਾਮ ਤਮਿਲਨਾਡੂ ਰਾਜ, (1972) 2 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 11] (ਉੱਪਰ) ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਅਰਚਕਾਂ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਸੰਬੰਧੀ ਕੋਈ ਵੀ ਹਦਾਇਤ ਅਗਮਾਂ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਤਾਂ ਤਮਿਲਨਾਡੂ ਐਕਟ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 28 ਦੀ ਮੰਗ ਹੈ ਕਿ ਟਰੱਸਟੀ ਮੰਦਰ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਨੂੰ ਅਜਿਹੀ ਰਵਾਇਤ ਜਾਂ ਵਰਤੋਂ ਅਨੁਸਾਰ ਚਲਾਏ। ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਅਨੁਰੂਪਤਾ ਦੀ ਮੰਗ ਅੰਦਰੂਨੀ ਹੈ ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਰਵਾਇਤ ਜਾਂ ਵਰਤੋਂ ਅਨੁਚਛੇਦ 25 ਅਤੇ 26 ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਕਲਪਨਾ ਕੀਤੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੀ ਛੱਤਰੀ ਦੇ ਬਾਹਰ ਹੈ, ਤਾਂ ਕਾਨੂੰਨ ਜ਼ਰੂਰ ਆਪਣਾ ਕੋਰਸ ਲਵੇਗਾ। ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਵੈਧਤਾ, ਸਵਾਭਾਵਿਕ ਰੂਪ ਵਿੱਚ, ਸਾਰੇ ਧਾਰਮਿਕ ਵਿਸ਼ਵਾਸਾਂ ਜਾਂ ਪ੍ਰਥਾਵਾਂ ਤੋਂ ਉੱਪਰ ਹੋਵੇਗੀ।

B 63. ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਇਹ ਦਲੀਲ ਦੇਣ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਿੱਚ ਕਿ ਔਰਤਾਂ ਦਾ ਬਾਹਰ ਕਰਨ ਦਾ ਆਧਾਰ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਔਰਤਾਂ 41 ਦਿਨਾਂ ਦਾ ਵ੍ਰਤਮ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀਆਂ ਅਤੇ ਇਸ ਗੱਲ ਉੱਤੇ ਵੀ ਕਿ ਅਯੱਪਾ ਇੱਕ ਬ੍ਰਹਮਚਾਰੀ ਭਗਵਾਨ ਹਨ, ਬਿਨੈਕਾਰ/ਹਸਤਕਿਸ਼ਪ ਨੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਬ੍ਰਹਮਚਾਰੀ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਸੈਕਸ ਤੋਂ ਪਰਹੇਜ਼ ਅਤੇ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਇਹ ਸੁਝਾਅ ਦੇਣਾ ਕਿ ਔਰਤਾਂ ਵ੍ਰਤਮ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀਆਂ ਜੋ ਸੈਕਸ ਤੋਂ ਪਰਹੇਜ਼ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਕਲੰਕਿਤ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਰਦਾਂ ਨਾਲੋਂ ਕਮਜ਼ੋਰ ਅਤੇ ਘੱਟ ਇਨਸਾਨ ਵਜੋਂ ਸਟੀਰੀਓਟਾਈਪ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ, ਬਿਨੈਕਾਰ/ਹਸਤਕਿਸ਼ਪ ਦੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਅਨੁਸਾਰ, ਵਰਗੀਕਰਨ ਸਮਝਦਾਰੀਪੂਰਨ ਵਿਭੇਦ ਉੱਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਨਹੀਂ ਹੈ।

C 64. ਬਿਨੈਕਾਰ/ਹਸਤਕਿਸ਼ਪ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਮਾਸਿਕ ਧਰਮ ਵਾਲੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਅਤੇ ਅਛੂਤਾਂ ਨੂੰ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਇਕੋ ਜਿਹਾ ਵਿਚਾਰਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਵਿਵਾਦਿਤ ਰਿਵਾਜ਼ 'ਅਛੂਤਾਂਗ' ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ।

D 65. ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਬਿਨੈਕਾਰ/ਹਸਤਕਿਸ਼ਪ ਨੇ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਧਿਆਨ ਇਸ ਗੱਲ ਵੱਲ ਖਿੱਚਿਆ ਹੈ ਕਿ ਹਾਲਾਂਕਿ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀਆਂ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਲਿੰਗ ਦੇ ਆਧਾਰ ਉੱਤੇ ਭੇਦਭਾਵ ਕਰਨ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦੇ, ਫਿਰ ਵੀ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਨੂੰ ਇਰਾਦੇ ਦੇ ਆਧਾਰ ਉੱਤੇ ਨਹੀਂ ਪਰ ਲਾਗੂ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦੇ ਆਧਾਰ ਉੱਤੇ ਪਰਖਣਾ ਹੈ। ਬਿਨੈਕਾਰ/ਹਸਤਕਿਸ਼ਪ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀਆਂ ਨੇ *ਟੀ.ਐਮ.ਏ. ਪਾਈ ਫਾਊਂਡੇਸ਼ਨ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਕਰਨਾਟਕ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ* ਵਿੱਚ ਫੈਸਲਾ ਉੱਤੇ ਗਲਤ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲਾ ਘੱਟਗਿਣਤੀਆਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੇ ਬਾਰੇ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਹੈ ਪਰ ਬਹੁਮਤ ਦੇ ਅਸੰਵਿਧਾਨਕ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਦੇ ਬਾਰੇ ਵਿੱਚ ਹੈ।

E 66. ਬਿਨੈਕਾਰ/ਹਸਤਕਿਸ਼ਪ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਮਾਸਿਕ ਧਰਮ ਦੌਰਾਨ ਅਸ਼ੁੱਧ ਸਮਝਣ ਦੀ ਪੁਰਾਣੀ ਪ੍ਰਥਾ 'ਅਛੂਤਾਂਗ' ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਘੱਟ ਇਨਸਾਨ ਵਜੋਂ ਕਲੰਕਿਤ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 14, 15, 17 ਅਤੇ 21 ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੈ।

67. ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਸੀਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਵੱਡੇ ਵਕੀਲ ਸ੍ਰੀ ਰਾਜੂ ਰਾਮਚੰਦਰਨ ਵੱਲੋਂ, ਕਿ ਸਬਰੀਮਾਲਾ ਸ੍ਰੀ ਧਰਮ ਸਸਥਾ ਮੰਦਰ, ਕੇਰਲ ਇੱਕ ਜਨਤਕ ਮੰਦਰ ਹੈ ਜੋ ਇੱਕ ਪੂਜਾ ਸਥਾਨ ਵਜੋਂ ਵਰਤਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਜਨਤਕ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਅਧਿਕਾਰ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਦਾਖਲ ਹੋਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਤੇ ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਜਾਂ ਪੈਟ ਐਂਟਰੀ ਲਈ ਪਾਬੰਦੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸੀਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਅਮੀਕਸ ਨੇ ਦੱਸਿਆ, ਮੰਦਰ ਦਾ ਜਨਤਕ ਸੁਭਾਵ ਦਰਸ਼ਨ ਜਾਂ ਪੂਜਾ ਲਈ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋਣ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਸਾਰਵਭੌਮਿਕ ਅਧਿਕਾਰ ਦਾਖਲ ਹੋਣ ਦਾ ਇੱਕ ਆਗਿਆਧੀਨ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਮੰਦਰ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਉੱਤੇ ਨਿਰਭਰ ਹੈ ਪਰ ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਅਸਲ ਅਰਥ ਹੈ।

ਇਸ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਉਣ ਲਈ, ਸੀਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਅਮੀਕਸ ਨੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ *ਦੇਓਕੀ ਨੰਦਨ ਬਨਾਮ ਮੁਰਲੀਧਰ ਅਤੇ ਹੋਰ* ਅਤੇ *ਸ੍ਰੀ ਰਾਧਾਕਾਂਤ ਦੇਬ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਆਫ ਹਿੰਦੂ ਧਾਰਮਿਕ ਐਂਡੋਮੈਂਟਸ, ਉੜੀਸਾ* ਉੱਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਹੈ।

68. ਇੱਥੇ ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਕਿਸਮ ਬਾਰੇ, ਸੀਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਵੱਡੇ ਵਕੀਲ, ਸ੍ਰੀ ਰਾਜੂ ਰਾਮਚੰਦਰਨ, ਸੀਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਅਮੀਕਸ, ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਆਤਮਾ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਅਤੇ ਆਪਣਾ ਧਰਮ ਅਭਿਆਸ ਅਤੇ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ ਜੋ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 25 ਅਧੀਨ ਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ। ਇਹ ਅਧਿਕਾਰ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸੀਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਅਮੀਕਸ ਨੇ ਦੱਸਿਆ, ਵਿਸ਼ਵਾਸ, ਆਸਥਾ ਅਤੇ ਪੂਜਾ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨੂੰ ਸਮੇਟਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਪ੍ਰਸਤਾਵਨਾ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਵਜੋਂ ਘੋਸ਼ਿਤ ਹੈ।

69. ਸੀਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਵੱਡੇ ਵਕੀਲ ਸ੍ਰੀ ਰਾਜੂ ਰਾਮਚੰਦਰਨ, ਸੀਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਅਮੀਕਸ, ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਔਰਤ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਇੱਕ ਭਗਤ ਅਤੇ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਵਜੋਂ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਜਾਣ ਅਤੇ ਦਾਖਲ ਹੋਣਾ ਉਸ ਦੇ ਪੂਜਾ ਕਰਨ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦਾ ਇੱਕ ਅਨਿਵਾਰਿਆ ਪਹਿਲੂ ਹੈ ਬਿਨਾਂ ਜਿਸ ਦੇ ਉਸ ਦਾ ਪੂਜਾ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਕਾਫੀ ਹੱਦ ਤੱਕ ਘਟ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅਨੁਚਛੇਦ 25 ਖਾਸ ਤੌਰ ਤੇ ਘੋਸ਼ਣਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰੇ ਵਿਅਕਤੀ 'ਬਰਾਬਰ' ਧਰਮ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨਾਲ ਅਭਿਆਸ ਕਰਨ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਹਨ। ਇਸ ਨੂੰ ਵੇਖਦਿਆਂ, ਸੀਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਅਮੀਕਸ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਇਹ ਨਾ ਸਿਰਫ ਅੰਤਰ-ਧਰਮ ਪਰ ਅੰਤਰ-ਧਰਮ ਸਮਾਨਤਾ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਅਨੁਚਛੇਦ 25(1) ਅਧੀਨ ਮੁੱਖ ਅਧਿਕਾਰ ਇੱਕ ਗੈਰ-ਭੇਦਭਾਵਪੂਰਣ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਇਹ ਇੱਕੋ ਧਰਮ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਵਾਲੇ ਮਰਦਾਂ ਅਤੇ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਉਪਲਬਧ ਹੈ।

70. ਹੋਰ, ਇਹ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਅਨੁਚਛੇਦ 17 ਵਿੱਚ ਅਛੂਤਤਾ ਦੀ ਸਮਝ ਨੂੰ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਰੱਖਣ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਇਰਾਦੇ ਦਾ ਮਕਸਦ ਸਾਫ਼ਤਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਦੇ ਨੋਸ਼ਨ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਸਾਰੀਆਂ ਪ੍ਰਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨਾ ਸੀ। ਇਹ ਅਨੁਚਛੇਦ 'ਕਿਸੇ ਵੀ ਰੂਪ' ਵਿੱਚ ਅਛੂਤਤਾ ਨੂੰ ਮਨਾਹੀ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਸਥਾਨਾਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰਥਾਵਾਂ ਤੋਂ ਮਾਸਿਕ ਧਰਮ ਵਾਲੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਦਾ ਬਾਹਰ ਕਰਨਾ ਦਬਕੇ ਜਾਤੀਆਂ ਦੇ ਬਾਹਰ ਕਰਨ ਨਾਲੋਂ ਘੱਟ ਭੇਦਭਾਵ ਦਾ ਰੂਪ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸਿਵਲ ਰਾਈਟਸ ਐਕਟ, 1955 ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 7(e) ਨੂੰ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦਿਆਂ, ਜੋ 'ਕਿਸੇ ਵੀ ਰੂਪ' ਵਿੱਚ ਅਛੂਤਤਾ ਦੇ ਅਭਿਆਸ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਨ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਭੜਕਾਉਣ ਨੂੰ ਅਪਰਾਧਿਕ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਸੈਕਸ਼ਨ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਵਿਆਖਿਆ ॥ ਨੂੰ ਜੋੜਦਿਆਂ, ਸੀਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਅਮੀਕਸ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਅਛੂਤਤਾ ਨੂੰ ਇੱਕ ਪੁਸਤਕੀ ਅਰਥ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਸਮਝਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਪਰ ਇਸ ਨੂੰ ਸਿਵਲ ਰਾਈਟਸ ਐਕਟ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਸਮਝਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਸਾ

ਇਹ ਵੀ ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਅਮੀਕਸ ਦਾ ਨਜ਼ਰੀਆ ਹੈ ਕਿ ਆਰਟੀਕਲ 25(1) ਵਿੱਚ 'ਬਰਾਬਰ ਹੱਕਦਾਰ' ਦੇ ਫਰੇਜ਼ ਨੂੰ ਸਿਵਲ ਰਾਈਟਸ ਐਕਟ, 1955 ਦੀ ਧਾਰਾ 3(ਏ) ਵਿੱਚ ਗੂੰਜ ਮਿਲਦੀ ਹੈ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਬਾਹਰਲੇ ਖਾਤਮੇ ਨੂੰ ਅਪਰਾਧਿਕ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ ਜੋ "ਦੂਜੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਹਨ ਜੋ ਉਸੇ ਧਰਮ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਭਾਗ ਨੂੰ ਮੰਨਦੇ ਹਨ, ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਵਜੋਂ" ਅਤੇ ਉਸੇ ਢੰਗ ਅਤੇ ਉਸੇ ਹੱਦ ਤੱਕ ਪੂਜਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਰੋਕਣਾ "ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਦੂਜੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਉਸੇ ਧਰਮ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਭਾਗ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਹੈ, ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ(ਆਂ) ਵਜੋਂ". ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਅਮੀਕਸ ਨੇ ਸਾਡਾ ਧਿਆਨ 1955 ਦੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 2(ਡੀ) ਵੱਲ ਖਿੱਚਿਆ ਹੈ ਜੋ 'ਪਬਲਿਕ ਪੂਜਾ ਦੀ ਥਾਂ' ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜਿਸਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ, ਇੰਟਰ ਅਲੀਆ, 'ਜੋ ਵੀ ਨਾਮ ਨਾਲ ਹੈ ਕਿਸੇ ਵੀ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਯ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਭਾਗ ਨੂੰ ਸੰਬੰਧਿਤ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਧਾਰਮਿਕ ਸੇਵਾ ਦੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਲਈ' ਅਤੇ, ਇਸ ਲਈ, ਅਮੀਕਸ ਨੇ ਸੁਝਾਅ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਮੰਦਰ ਇੱਕ ਪਬਲਿਕ ਮੰਦਰ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦੇ ਸੰਪ੍ਰਦਾਯਕ ਚਰਿਤਰ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਇਹ ਕਿਸੇ ਵੀ ਭਗਤ ਨੂੰ ਦਾਖਲ ਹੋਣ ਅਤੇ ਪੂਜਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਰੋਕ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ ਜੋ ਦਾਖਲ ਹੋਣ ਲਈ ਉਤਸੁਕ ਹੈ।

ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਕੇ.ਐਸ. ਪੁੱਟਾਸਵਾਮੀ (ਸੁਪਰਾ) 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਰੱਖਦਿਆਂ, ਅਮੀਕਸ ਨੇ ਸੁਝਾਅ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਬਾਹਰਲੇ ਅਭਿਆਸ ਦੀ ਇਸ ਦੇ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਔਰਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਾਸਿਕ ਸਥਿਤੀ ਅਤੇ ਉਮਰ ਦਾ ਅਣਚਾਹਾ ਖੁਲਾਸਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਜਬਰੀ ਖੁਲਾਸਾ ਹੈ ਜੋ ਨਤੀਜਤਨ ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਆਰਟੀਕਲ 21 ਵਿੱਚ ਨਿਹਿਤ ਗਰਿਮਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਅਮੀਕਸ ਕਿਊਰੀ ਵੱਲੋਂ ਇਹ ਵੀ ਸੁਝਾਅ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਆਰਟੀਕਲ 25(2)(ਬੀ) ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਸਮਰਥਨ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਨਹੀਂ ਹੈ ਬਲਕਿ ਇੱਕ ਸੁਭਾਵਿਕ ਅਧਿਕਾਰ ਵੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਸਮਾਜਿਕ ਸੁਧਾਰ ਲਈ ਕਾਨੂੰਨ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਜਾਂ ਹਿੰਦੂ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੇ ਪਬਲਿਕ ਚਰਿਤਰ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਵਰਗਾਂ ਅਤੇ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੇ ਭਾਗਾਂ ਲਈ ਖੋਲ੍ਹਣ ਲਈ ਇੱਕ ਅਪਵਾਦ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਾਹਰਲੇ ਅਭਿਆਸਾਂ ਨੂੰ ਨਾਪਸੰਦ ਕਰਨ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਇਰਾਦੇ ਨੂੰ ਸਮਾਹਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਹੋਰ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੇਵਦਾਸਨ (ਸੁਪਰਾ) ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦਿਆਂ, ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਅਮੀਕਸ ਨੇ ਸੁਝਾਅ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਆਰਟੀਕਲ 25(2)(ਬੀ) ਸਿਰਫ ਜਾਤੀ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਬਾਹਰਲੇ ਅਭਿਆਸਾਂ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਭਾਗ III ਅਧੀਨ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ਾਲ ਅਰਥ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਪਵਾਦ ਨੂੰ ਇੱਕ ਸੰਕੀਰਣ ਨਿਰਮਾਣ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

74. ਹੋਰ, ਇਹ ਦਾਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਅਮੀਕਸ ਵੱਲੋਂ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਬਹਿਸਕਾਰ ਦੀ ਪ੍ਰਥਾ ਨੂੰ ਨਾ ਤਾਂ ਸਿਹਤ, ਜਨ ਵਿਵਸਥਾ ਜਾਂ ਨੈਤਿਕਤਾ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਜਾਇਜ਼ ਠਹਿਰਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਅਨੁਚਛੇਦ 25 ਜਾਂ 26 ਵਿੱਚ ਵਰਤੀ ਗਈ 'ਨੈਤਿਕਤਾ' ਦੀ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਜਾਂ ਖੇਤਰੀ ਨੈਤਿਕਤਾ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਹਰ ਧਰਮ ਦੇ ਵਿਵਿਧ ਅਭਿਆਸਾਂ ਅਤੇ ਆਦਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੈ, ਸਗੋਂ ਇਹ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦੁਆਰਾ ਸੂਚਿਤ ਨੈਤਿਕਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਵਿੱਚ *ਆਦਿ ਸਾਈਵ ਸਿਵਾਚਾਰੀਅਰਗਲ ਨਾਲਾ ਸੰਗਮ (ਸੁਪਰਾ), ਮਨੇਜ ਨਰੂਲਾ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਯੂਨੀਅਨ* ਅਤੇ *ਨੈਸ਼ਨਲ ਲੀਗਲ ਸਰਵਿਸਿਜ਼ ਅਥਾਰਟੀ (ਸੁਪਰਾ)* ਨੂੰ ਅਮੀਕਸ ਵੱਲੋਂ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਉਜਾਗਰ ਕਰਨ ਲਈ ਦਬਾਅ ਵਿੱਚ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਅਨੁਚਛੇਦ 25 ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ 'ਨੈਤਿਕਤਾ' ਦੀ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਵਾਚਨਾ ਨਾਲ ਧਰਮ ਅਤੇ ਪੂਜਾ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨਿਰਰਥਕ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ ਅਤੇ ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਔਰਤਾਂ ਦਾ ਬਹਿਸਕਾਰ ਇੱਕ ਸੰਸਥਾਗਤ ਅਭਿਆਸ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਹੈ ਨਾ ਕਿ ਨੈਤਿਕਤਾ ਦਾ।

75. ਅਮੀਕਸ ਨੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਵਿੱਚ *ਆਚਾਰਯ ਜਗਦੀਸ਼ਵਰਾਨੰਦ ਅਵਧੂਤ (ਸੁਪਰਾ)* ਨੂੰ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦਿਆਂ ਇਹ ਕਹਿਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਮੌਲਿਕ ਧਾਰਮਿਕ ਅਭਿਆਸਾਂ ਦੇ ਸਿਦਾਂਤ ਦੀ ਰਕਸ਼ਾ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨ ਲਈ, ਸਾਬਰੀਮਾਲਾ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰਥਾ ਨੂੰ ਜਵਾਬਦੇਹਾਂ ਵੱਲੋਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਿਖਾਇਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਧਾਰਮਿਕ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਲਈ ਇੰਨਾ ਮੌਲਿਕ ਹੈ ਕਿ ਬਿਨਾਂ ਇਸ ਦੇ ਧਰਮ ਨਹੀਂ ਬਚੇਗਾ। ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ, ਜਵਾਬਦੇਹਾਂ ਵੱਲੋਂ ਇਥੇ ਕੋਈ ਧਾਰਮਿਕ ਸਬੂਤ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜੋ ਦਿਖਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਔਰਤਾਂ ਦਾ ਬਹਿਸਕਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਧਰਮ ਦਾ ਇੱਕ ਅਨਿਵਾਰਯ ਹਿੱਸਾ ਹੈ।

76. ਕੇਰਲਾ ਹਿੰਦੂ ਪਬਲਿਕ ਵਰਸ਼ਿਪ (ਅਧਿਕਾਰਤ ਪ੍ਰਵੇਸ਼) ਐਕਟ, 1965 ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 3 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦਿਆਂ ਜੋ ਇੱਕ ਪੂਜਾ ਸਥਾਨ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਵਰਗਾਂ ਅਤੇ ਵਰਗਾਂ ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਸ੍ਰੀ ਰਾਜੂ ਰਾਮਚੰਦਰਨ, ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਵੱਡੇ ਵਕੀਲ, ਦਾ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੈਕਸ਼ਨ ਸਿਰਫ ਅਨੁਚਛੇਦ 25(2)(ਬੀ) ਅਧੀਨ ਸਮਾਏ ਗਏ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦਾ ਕਾਨੂੰਨੀ ਐਲਾਨ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਸੈਕਸ਼ਨ 3 ਵਿੱਚ 'ਜਿਵੇਂ' ਸ਼ਬਦ 'ਤੇ ਜੋਰ ਅਨੁਚਛੇਦ 25(1) ਵਿੱਚ ਪਾਏ ਗਏ ਫਰੇਜ਼ 'ਬਰਾਬਰ ਪਾਏ ਗਏ' ਦਾ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਤੀਬਿੰਬ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਇਹ ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਅਮੀਕਸ ਕਿਊਰੀਆਈ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਹੈ ਕਿ 1965 ਐਕਟ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 2(ਸੀ) ਵਿੱਚ 'ਸੈਕਸ਼ਨ' ਜਾਂ 'ਵਰਗ' ਦੀ ਅਭਿਵਿਆਕਤੀ ਨੂੰ ਜੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 3 ਨਾਲ ਅਨੁਚਛੇਦ 25 ਅਧੀਨ ਇੱਕ ਔਰਤ ਦੇ ਪੂਜਾ ਕਰਨ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਅਤੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 15 ਨਾਲ ਸੁਸੰਗਤ ਹੋਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜ਼ਰੂਰੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਾਰੇ ਲਿੰਗਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਅਮੀਕਸ ਅਨੁਸਾਰ, 10 ਤੋਂ 50 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਵਾਲੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦਾ ਇੱਕ ਵਰਗ ਜਾਂ ਵਰਗ ਹਨ ਜੋ ਸੈਕਸ਼ਨ 3 ਦੇ ਸਮਾਵੇਸ਼ੀ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਵਿੱਚ ਹਨ ਅਤੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 3 ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਵਿੱਚ ਅਨੁਚਛੇਦ 26 ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਲਈ

(2014) 9 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 1 ਭਾਰਤੀ ਯੁਵਾ ਵਕੀਲ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਬਨਾਮ ਕੇਰਲਾ ਰਾਜ ਦੇ

ਧਾਰਾ 3 ਅਤੇ ਇਸਦੀ ਪ੍ਰੋਵਿਜੋ ਵਿਚਕਾਰ ਦੀ ਬਾਤਚੀਤ ਨੂੰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੁਆਰਾ *ਦੇਵੁਰੂ (ਸੁਪਰਾ)* ਵਿੱਚ ਕਿਵੇਂ ਅਨੁਚਿੱਤ 25(2)(ਬੀ) ਅਤੇ 26 ਨੂੰ ਮੇਲ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

77. ਮਿਸਟਰ ਰਾਜੂ ਰਾਮਚੰਦਰਨ, ਸੀਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਵਰਿਸ਼ਠ ਵਕੀਲ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਕੇਰਲਾ ਹਿੰਦੂ ਪਬਲਿਕ ਵਰਸ਼ਿਪ (ਐਂਟਰੀ ਦੀ ਅਧਿਕਾਰਤਾ) ਨਿਯਮ 1965 ਦਾ ਨਿਯਮ 3(ਬੀ) ਧਾਰਾ 3 ਅਤੇ 4 ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ 'ਰਿਵਾਜ ਅਤੇ ਪ੍ਰਥਾਵਾਂ' ਨੂੰ ਬਚਾਉਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਧਾਰਾ 3 ਦੁਆਰਾ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਰਿਵਾਜ ਅਤੇ ਪ੍ਰਥਾ ਨੂੰ ਓਵਰਰਾਈਡ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਅਮੀਕਸ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਇਹ ਨਿਯਮ ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਭੇਦਭਾਵ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਧਾਰਾ 4 ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਅਧੀਨ ਬਣਾਏ ਗਏ ਨਿਯਮ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸੈਕਸ਼ਨ ਜਾਂ ਵਰਗ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਭੇਦਭਾਵਪੂਰਨ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੇ। ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ 1965 ਦੇ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਨਿਯਮ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ, ਧਾਰਮਿਕ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਰਸਮਾਂ ਦੇ ਉਚਿਤ ਪਾਲਣ ਲਈ, ਅਨੁਚਿੱਤ 25 ਅਧੀਨ ਭਗਤ ਦੇ ਪੂਜਾ ਕਰਨ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਹੈ, ਜਦੋਂਕਿ ਇਸਦੇ ਉਲਟ, ਨਿਯਮ 3(ਬੀ), 'ਰਿਵਾਜ ਅਤੇ ਪ੍ਰਥਾ' ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਨਾਲ, 1965 ਦੇ ਐਕਟ ਦੇ ਮੁੱਖ ਉਦੇਸ਼ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਅਨੁਚਿੱਤ 25 ਅਧੀਨ ਗਾਰੰਟੀਸ਼ੁਦਾ ਪੂਜਾ ਕਰਨ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣਾ ਹੈ।

78. ਇਹ ਵੀ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਹੋਰ ਨਿਯਮ, ਨਿਯਮ 3(ਬੀ) ਵਰਗਾ, ਨਿਯਮ 6(ਸੀ) ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਹੈ ਜੋ ਕਿ 1950 ਦੇ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ 'ਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਨਿਯਮ 6(ਸੀ) ਨੂੰ ਮੌਜੂਦਾ ਰਿਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾਓਂ ਦੁਆਰਾ ਚੁਣੌਤੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਪਰ ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਅਮੀਕਸ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਇਹ ਨਿਯਮ 6(ਸੀ) ਵੀ ਉਸੇ ਕਾਰਨ ਲਈ ਅਸੰਵਿਧਾਨਿਕ ਹੋਵੇਗਾ ਜੋ ਕਿ ਨਿਯਮ 3(ਬੀ) ਅਸੰਵਿਧਾਨਿਕ ਹੈ।

79. ਭਗਵਾਨ ਅਯੱਪਾ ਦੇ ਭਗਤਾਂ ਨੇ ਅਨੁਚਿੱਤ 26 ਦੇ ਅਰਥ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਯ ਬਣਾਇਆ ਹੈ, ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਸਬੂਤ ਦੇਣ ਦਾ ਭਾਰ ਜਵਾਬਦੇਹਾਂ 'ਤੇ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਅਮੀਕਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਉਹ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੇ ਕਿਉਂਕਿ ਸੰਪ੍ਰਦਾਯਕ ਸਥਿਤੀ ਦੇ ਨਿਰਧਾਰਣ ਲਈ ਤਿੰਨ ਟੈਸਟ, ਅਰਥਾਤ (i) ਸਾਂਝਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ, (ii) ਸਾਂਝਾ ਸੰਗਠਨ ਅਤੇ (iii) ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਨਾਮ ਨਾਲ ਪਛਾਣ, ਜਵਾਬਦੇਹਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸਥਾਪਿਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਅਮੀਕਸ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਕੇਰਲਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ *ਐਸ. ਮਹੇਂਦਰਨ* (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਸੰਪ੍ਰਦਾਯਕ ਸਥਿਤੀ ਦੀ ਖੋਜ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ।

80. ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਅਮੀਕਸ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਦੇਵਾਸਤਰਾਮ ਬੋਰਡ ਨੇ ਐਸ. ਮਹੇਂਦਰਨ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਕੇਰਲਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਸਾਹਮਣੇ ਆਪਣੇ ਜਵਾਬੀ ਹਲਫਨਾਮੇ ਵਿੱਚ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਪੈਰਾ 7 ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਤੀਬਿੰਬਿਤ ਹੈ, ਕਿ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ 'ਤੇ ਕੋਈ ਵੀ ਮਨਾਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਬੰਧਨਕਾਰੀ ਧਾਰਮਿਕ ਪ੍ਰਥਾ ਦਾ ਸੁਝਾਅ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਆਪਣੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਪੈਰਾ 34 ਵਿੱਚ ਪਾਇਆ ਸੀ F 83. ਮਿਸਟਰ ਕੇ. ਰਾਮਮੂਰਤੀ, ਸੀਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਵਰਿਸ਼ਠ ਵਕੀਲ, ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਇੱਥੇ ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾਓਂ ਨੇ ਇਹ ਨਹੀਂ ਵਿਵਾਦਿਤ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਸਬਰੀਮਾਲਾ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਧਾਰਮਿਕ ਪ੍ਰਥਾ ਕਈ ਸਦੀਆਂ ਤੋਂ ਧਾਰਮਿਕ ਵਿਸ਼ਵਾਸ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਬਲਕਿ ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾਓਂ ਨੇ ਸਿਰਫ ਇਹ ਤਰਕ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹੀ ਪ੍ਰਥਾ ਅਨੁਚਿੱਤ 25 ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਹੈ। ਮਿਸਟਰ ਕੇ. ਰਾਮਮੂਰਤੀ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾਓਂ ਦੁਆਰਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਧਾਰਮਿਕ ਪ੍ਰਥਾ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤ

84. ਮਿਸਟਰ ਕੇ. ਰਾਮਮੂਰਤੀ ਵੱਲੋਂ ਇਹ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਲੇਖ 25 ਅਤੇ 26 ਦੀ ਰਕਸ਼ਾ ਸਿਰਫ ਸਿਧਾਂਤ ਜਾਂ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਤੱਕ ਸੀਮਤ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਬਲਕਿ ਇਹ ਧਰਮ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕੰਮਾਂ ਤੱਕ ਵਧ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ, ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਰਸਮਾਂ, ਨਿਰੀਖਣਾਂ, ਸਮਾਰੋਹਾਂ ਅਤੇ ਪੂਜਾ ਦੇ ਤਰੀਕਿਆਂ ਲਈ ਇੱਕ ਗਾਰੰਟੀ ਹੈ ਜੋ ਧਰਮ ਦੇ ਅਭਿੰਨ ਅੰਗ ਹਨ। ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਧਾਰਮਿਕ ਅਭਿਆਸ ਦਾ ਇੱਕ ਅਨਿਵਾਰਿਆ ਹਿੱਸਾ ਕੀ ਹੈ, ਇਸ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਅਭਿਆਸਾਂ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਤੈ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਈ ਸਦੀਆਂ ਲਈ ਸਮੁਦਾਇ ਦੇ ਵੱਡੇ ਹਿੱਸੇ ਵੱਲੋਂ ਮਾਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ, ਇਸ ਲਈ, ਇਸ ਨੂੰ ਧਰਮ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਵਜੋਂ ਵਰਤਾਇਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

85. ਇਹ ਵੀ ਕਹਿਣਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਅਯੱਪਾ ਮੰਦਰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਲੇਖ 26 ਅਧੀਨ ਵਿਚਾਰਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਮੰਦਰ ਦੁਆਰਾ ਅਪਣਾਏ ਗਏ ਪੂਜਾ ਦੇ ਤਰੀਕੇ ਅਤੇ ਅਭਿਆਸਾਂ ਦੇ ਸੁਭਾਵ ਨੂੰ ਦੇਖਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਅਤੇ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਅਯੱਪਾ ਮੰਦਰ ਦੇ ਭਗਤ ਵੀ ਇੱਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਈ ਸਦੀਆਂ ਤੋਂ ਲਗਾਤਾਰ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਹਿੰਦੂਆਂ ਵੱਲੋਂ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਧਾਰਮਿਕ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਆਧਾਰਿਤ ਧਾਰਮਿਕ ਅਭਿਆਸ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ।

86. ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਬਹੁਤ ਦੇਰ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਮਿਕ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਆਧਾਰਿਤ ਧਾਰਮਿਕ ਅਭਿਆਸ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਲੰਮੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਮਰਦਾਂ ਅਤੇ ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਕੁਦਰਤੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ

ਦੇ ਅਨੁਰੂਪ ਲੱਖਾਂ ਹਿੰਦੂਆਂ ਵੱਲੋਂ ਅਪਣਾਇਆ ਅਤੇ ਪਾਲਣਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੈ। ਅਮੀਕਸ ਮਿਸਟਰ ਕੇ. ਰਾਮਮੂਰਤੀ ਦਾ ਵੀ ਕੇਸ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਧਾਰਮਿਕ ਅਭਿਆਸ ਨੂੰ ਕੁਦਰਤੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਪੇਸ਼ ਕਰਨਾ ਸਮੁਦਾਇ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਇੱਕ ਝਟਕਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਧਾਰਮਿਕ ਅਭਿਆਸ ਨੂੰ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਕਹਿਣਾ ਸਾਡੇ ਪੂਰਵਜਾਂ ਦੀ ਸਮਝ ਅਤੇ ਬੁੱਧੀ ਨੂੰ ਠੇਸ ਪਹੁੰਚਾਉਂਦਾ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦਿਵਿਆ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਵਫਾਦਾਰੀ ਨਾਲ ਪਾਲਣਾ ਕੀਤਾ। ਹੋਰ, ਕੋਈ ਵੀ ਗਰੁੱਪ ਜਾਂ ਵਿਅਕਤੀ ਹੋਰ ਹਿੰਦੂਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਧਾਰਮਿਕ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਪਾਲਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ।

87. ਕੇਰਲਾ ਹਿੰਦੂ ਪਬਲਿਕ ਵਰਸ਼ਿਪ ਦੇ ਸਥਾਨਾਂ (ਅਧਿਕਾਰਤ ਏ) ਦਾਖਲਾ ਨਿਯਮਾਂ, 1965 ਦੇ ਨਿਯਮ 3(b) ਖਿਲਾਫ ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਚੁਕਾਈ ਗਈ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਮਿਸਟਰ ਕੇ. ਰਾਮਮੂਰਤੀ ਵੱਲੋਂ ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸਵਾਲ ਇਹ ਉੱਠਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ, ਅਜਿਹੇ ਧਾਰਮਿਕ ਅਭਿਆਸ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ, ਇੱਕ ਨਿਯਮ ਬਣਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਆਮ ਜਨਤਾ ਨੂੰ ਮੰਦਰ ਦੇ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇਕ ਚਰਿੱਤਰ ਅਤੇ ਮੰਦਰ ਦੁਆਰਾ ਅਪਣਾਏ ਗਏ ਧਾਰਮਿਕ ਅਭਿਆਸ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹੋਵੇ।

B) *ਲਾਰਡ ਅਯੱਪਾ ਦੇ ਅਨੁਯਾਈ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਨਹੀਂ ਬਣਾਉਂਦੇ*

C) ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 26 ਹਰ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਨੂੰ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ (ਕ) ਧਾਰਮਿਕ ਅਤੇ ਪਰੋਪਕਾਰੀ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਨ ਅਤੇ ਬਣਾਏ ਰੱਖਣ ਲਈ; (ਖ) ਧਰਮ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਮਾਮਲੇ ਆਪ ਸੰਭਾਲਣ ਲਈ; (ਗ) ਚਲ ਅਤੇ ਅਚਲ ਸੰਪਤੀ ਦਾ ਮਾਲਕ ਬਣਨ ਅਤੇ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਲਈ; ਅਤੇ (ਘ) ਅਜਿਹੀ ਸੰਪਤੀ ਦਾ ਕਾਨੂੰਨ ਅਨੁਸਾਰ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਨ ਲਈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਹ ਅਧਿਕਾਰ ਜਨ ਵਿਵਸਥਾ, ਨੈਤਿਕਤਾ ਅਤੇ ਸਿਹਤ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹਨ।

D) ਜੋ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਸਵਾਲ ਉਭਰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਨੂੰ ਕੀ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਵਾਲ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਕਈ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਰਹਿਆ ਹੈ ਜੋ *ਸ਼ਿਰੂਰ ਮੁੱਟ* (ਸੁਪਰਾ) ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ ਜਿਥੇ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇਖਿਆ:

E) "ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਧਾਰਾ 26 ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ, ਪਹਿਲਾ ਸਵਾਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ 'ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ' ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਸਹੀ ਅਰਥ ਜਾਂ ਸੰਕੇਤ ਕੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕੀ ਇੱਕ ਮੱਠ ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਅਧੀਨ ਆ ਸਕਦਾ ਹੈ। 'ਡੈਨੋਮੀਨੇਸ਼ਨ' ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਆਕਸਫੋਰਡ ਡਿਕਸ਼ਨਰੀ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਹੀ ਨਾਮ ਹੇਠ ਇਕੱਠੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ: 'ਇੱਕ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਜਾਂ ਸੰਗਠਨ ਜਿਸਦਾ ਇੱਕ ਸਾਂਝਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਅਤੇ ਸੰਗਠਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿਸਨੂੰ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਨਾਮ ਨਾਲ ਪਛਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਅਚਰਜ ਦੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਸ਼੍ਰੀ ਸੰਕਰਾਚਾਰਜ ਦੁਆਰਾ ਮੱਠਾਂ ਨੂੰ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਸਿਖਲਾਈ ਦੇ ਕੇਂਦਰਾਂ ਵਜੋਂ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰਥਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਵੱਖ ਵੱਖ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਨੇ ਤਬ ਤੋਂ ਅਪਣਾਇਆ। ਸੰਕਰਾ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਧਾਰਮਿਕ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਅਤੇ ਦਾਰਸ਼ਨਿਕਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਗੈਲੈਕਸੀ ਆਈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਅੱਜ ਦੇ ਦਿਨ ਤੱਕ ਮਿਲਣ ਵਾਲੇ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਦੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇਆਂ ਅਤੇ ਉਪ-ਸੰਪ੍ਰਦਾਇਆਂ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਕੀਤੀ। ਅਜਿਹੇ ਹਰੇਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਜਾਂ ਉਪ-ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਨੂੰ ਸਹੀ ਮਾਇਨੇ ਵਿੱਚ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਸਨੂੰ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਨਾਮ ਨਾਲ ਪਛਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, - ਕਈ ਵਾਰੀ ਇਹ ਸੰਸਥਾਪਕ ਦਾ ਨਾਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, -ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਇੱਕ ਸਾਂਝਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਅਤੇ ਸਾਂਝਾ ਆਧਿਆਤਮਿਕ ਸੰਗਠਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਰਾਮਾਨੁਜਾ ਦੇ ਅਨੁਯਾਈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸ਼੍ਰੀ ਵੈਸ਼ਣਵਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਨਾਲ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਬੇਸ਼ੱਕ ਇੱਕ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ; ਅਤੇ ਮਾਧਵਾਚਾਰਜ ਅਤੇ ਹੋਰ ਧਾਰਮਿਕ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੇ ਅਨੁਯਾਈ ਵੀ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਇੱਕ ਪਰੰਪਰਾ ਦੁਆਰਾ

ਸਥਾਪਿਤ ਤੱਥ ਹੈ ਕਿ ਅੱਠ ਉਡੁਪੀਮੱਠ ਭਾਰਤੀ ਯੁਵਾ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸੰਘ ਬਨਾਮ ਕੇਰਲਾ ਰਾਜ ਦੇ ਅਨੁਯਾਈ ਹਨ

ਮਾਧਵਾਚਾਰਜ ਦੁਆਰਾ ਸਥਾਪਿਤ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮੱਠਾਂ ਦੇ ਟਰੱਸਟੀਆਂ ਅਤੇ ਲਾਭਪਾਤਰੀਆਂ ਨੇ ਉਸ ਅਧਿਆਪਕ ਦੇ ਅਨੁਯਾਈ ਹੋਣ ਦਾ ਦਾਵਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਪਾਇਆ ਕਿ ਸਵਾਲ ਵਿਗ਼ ਮੱਠ ਸਿਵਾਲੀ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਦੇ ਚਾਰਜ ਵਿੱਚ ਹੈ ਜੋ ਮਾਧਵਾਚਾਰਜ ਦੇ ਅਨੁਯਾਈਆਂ ਦੇ ਇੱਕ ਸੈਕਸ਼ਨ ਨੂੰ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਲੇਖ 26 ਨਾ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਯ ਨੂੰ ਬਲਕਿ ਇਸ ਦੇ ਇੱਕ ਸੈਕਸ਼ਨ ਨੂੰ ਵੀ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦਾ ਹੈ, ਮੱਠ ਜਾਂ ਇਸ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਿਤ ਆਧਿਆਤਮਿਕ ਭਾਈਚਾਰਾ ਇਸ ਲੇਖ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਵਿੱਚ ਜਾਇਜ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਆ ਸਕਦਾ ਹੈ।"

90. *ਐਸ. ਪੀ. ਮਿੱਤਲ* (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ, ਚੁਣੌਤੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਲੇਖ 25 ਅਤੇ 26 ਦੇ ਉਲੰਘਣ ਵਜੋਂ ਆਰੋਵਿਲ (ਐਮਰਜੈਂਸੀ) ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਐਕਟ, 1980 ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਨਾਲ ਸੀ। ਸ੍ਰੀ ਅਰਬਿੰਦੋ ਨੇ ਬ੍ਰਹਮਾਂਡੀ ਮੁਕਤੀ ਦੀ ਦਾਰਸ਼ਨਿਕਤਾ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਚੇਲਿਆਂ ਸਮੇਤ ਸ੍ਰੀ ਅਰਬਿੰਦੋ ਅਤੇ ਮਾਤਾ ਦੀਆਂ ਸਿੱਖਿਆਵਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਚਾਰਿਤ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸਾਰਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਅਰਬਿੰਦੋ ਸੋਸਾਇਟੀ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਕੀਤੀ। ਸ੍ਰੀ ਅਰਬਿੰਦੋ ਦੀ ਮੌਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਮਾਤਾ ਨੇ ਉਸ ਸਮੇਂ ਪੁੰਡੂਚੇਰੀ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸਾਂਸਕ□ਤਿਕ ਟਾਉਨਸ਼ਿਪ, ਆਰੋਵਿਲ, ਦਾ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਦਿੱਤਾ। ਸੋਸਾਇਟੀ ਨੇ ਆਰੋਵਿਲ ਵਿੱਚ ਟਾਉਨਸ਼ਿਪ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਲਈ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ, ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਬਾਹਰ ਦੇ ਹੋਰ ਸੰਗਠਨਾਂ ਤੋਂ ਗ੍ਰਾਂਟਾਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਫੰਡ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ। ਮਾਤਾ ਦੀ ਮੌਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਸੋਸਾਇਟੀ ਦੇ ਖਰਾਬ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਬਾਰੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀਆਂ ਅਤੇ ਤਦਨੁਸਾਰ, ਆਰੋਵਿਲ (ਐਮਰਜੈਂਸੀ) ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਐਕਟ, 1980 ਨੂੰ ਅਧਿਨਿਯਮਿਤ ਕੀਤਾ। ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ 4:1 ਦੇ ਬਹੁਮਤ ਨਾਲ ਫੈਸਲਾ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਨਾ ਤਾਂ ਸੋਸਾਇਟੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਆਰੋਵਿਲ ਦਾ ਟਾਉਨਸ਼ਿਪ ਇੱਕ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਯ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਸ੍ਰੀ ਅਰਬਿੰਦੋ ਦੀਆਂ ਸਿੱਖਿਆਵਾਂ ਅਤੇ ਉਚਾਰਨਾਂ ਨੇ ਇੱਕ ਧਰਮ ਨੂੰ ਤਸਵੀਰਬੰਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਆਰੋਵਿਲ ਦਾ ਅਧਿਗ੍ਰਹਣ ਸੋਸਾਇਟੀ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਲੇਖ 25 ਅਤੇ 26 ਅਧੀਨ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਨਹੀਂ ਸੀ।

91. ਅਦਾਲਤ ਨੇ, *ਇੰਟਰ ਅਲੀਆ*, ਸੋਸਾਇਟੀ ਦੇ ਐਮ.ਓ.ਏ ਨਾਲ ਨਾਲ ਸ੍ਰੀ ਅਰਬਿੰਦੋ ਸੋਸਾਇਟੀ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਅਤੇ ਵਿਧਾਨਾਂ ਦੇ ਨਿਯਮ 9 ਨੂੰ ਵੀ ਸੰਦਰਭਿਤ ਕੀਤਾ ਜੋ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹਿਆ:

“9. ਭਾਰਤ ਜਾਂ ਵਿਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਜਾਂ ਸੰਸਥਾ ਜਾਂ ਸੰਗਠਨ ਜੋ ਸੋਸਾਇਟੀ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਵਸਤੂਆਂ ਨੂੰ ਮੰਨਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਜਿਸ ਦੀ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਨੂੰ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਕਮੇਟੀ ਦੁਆਰਾ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਸੋਸਾਇਟੀ ਦਾ ਮੈਂਬਰ ਹੋਵੇਗਾ। ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਹਰ ਜਗ੍ਹਾ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਹੈ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਰਾਸ਼ਟਰੀਅਤਾ, ਧਰਮ, ਜਾਤਿ, ਪੰਥ ਜਾਂ ਲਿੰਗ ਦੇ ਭੇਦਭਾਵ ਤੋਂ।” ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੰਦਰਭਿਤ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰਾਏ ਦਿੱਤੀ:

“ਸੋਸਾਇਟੀ ਦੀ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਲਈ ਇਕੋ ਇੱਕ ਸ਼ਰਤ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਲੈਣ ਵਾਲਾ ਵਿਅਕਤੀ ਸੋਸਾਇਟੀ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਵਸਤੂਆਂ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਲਈ ਸਹਿਮਤ ਹੋਵੇ। ਇਸ ਨੂੰ ਹੋਰ ਅੱਗੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਜੋ ਕੁਝ ਯੂਨੀਵਰਸਲ ਹੈ ਉਹ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਇੱਕ ਵੱਖਰੇ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਲਈ, ਕੁਝ ਵੱਖਰਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ, ਵਕੀਲ ਦਾ ਤਰਕ ਹੈ, ਉਹ ਹੈ ਜੋ ਦੂਜੇ ਤੋਂ ਵੱਖਰਾ ਹੋਵੇ

ਅਤੇ ਜੇ ਸੋਸਾਇਟੀ ਇੱਕ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਸੀ, ਤਾਂ ਸੰਸਥਾ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲਾ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਪਿਛਲਾ ਧਰਮ ਛੱਡਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਉਹ ਇੱਕੋ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਦੋ ਧਰਮਾਂ ਦਾ ਮੈਂਬਰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਪਰ ਇਹ ਸੋਸਾਇਟੀ ਅਤੇ ਔਰੋਵਿਲ ਦਾ ਮੈਂਬਰ ਬਣਨ ਵਿੱਚ ਸਥਿਤੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇੱਕ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇੱਕ ਨਵਾਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਧਰਮ ਲਈ ਇੱਕ ਨਵੀਂ ਵਿਧੀ ਮੁਹੱਈਆ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਸ੍ਰੀ ਔਰੋਬਿੰਦੋ ਦੁਆਰਾ ਲਿਆ ਗਿਆ ਨਜ਼ਰੀਆ ਹਿੰਦੂ ਦਰਸ਼ਨ ਦਾ ਇੱਕ ਹਿੱਸਾ ਬਣਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਨਵੀਨਤਾਵਾਂ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ ਪਰ ਇਸ ਕਾਰਨ ਇਹ ਧਰਮ ਨਹੀਂ ਬਣ ਜਾਂਦਾ।"

ਅਦਾਲਤ ਨੇ *ਐਸ. ਪੀ. ਮਿੱਤਲ (ਸੁਪਰਾ)* ਵਿੱਚ ਦੁਹਰਾਇਆ ਅਤੇ ਸਹਿਮਤੀ ਜਤਾਈ ਕਿ 'ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ' ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਨਾਲ ਜੋ ਕਿ *ਸ਼ਿਰੂਰ ਮੁੱਤ (ਸੁਪਰਾ)* ਵਿੱਚ ਵੀ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਹੇਠਾਂ ਦੇਖੋ:

"ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਆਰਟੀਕਲ 26 ਵਿੱਚ 'ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ' ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੂੰ 'ਧਰਮ' ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਤੋਂ ਆਪਣਾ ਰੰਗ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜੇ ਇਹ ਅਜਿਹਾ ਹੈ, ਤਾਂ 'ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ' ਦੇ ਪ੍ਰਗਟਾਵ ਨੂੰ ਵੀ ਤਿੰਨ ਸ਼ਰਤਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ:

1. ਇਹ ਉਹ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦਾ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਵਿਸ਼ਵਾਸਾਂ ਜਾਂ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਉਹ ਆਪਣੀ ਆਤਮਿਕ ਭਲਾਈ ਲਈ ਸਹਾਇਕ ਮੰਨਦੇ ਹਨ, ਭਾਵ, ਇੱਕ ਸਾਂਝਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ;
2. ਸਾਂਝਾ ਸੰਗਠਨ, ਅਤੇ
3. ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਨਾਮ ਨਾਲ ਪਛਾਣ।"

ਨੱਲੋਰ ਮਾਰਥੰਡਮ ਵੇਲਾਲਰ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਬਨਾਮ ਕਮਿਸ਼ਨਰ, ਹਿੰਦੂ ਧਾਰਮਿਕ ਅਤੇ ਚੈਰੀਟੇਬਲ ਐਂਡੋਮੈਂਟ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ, ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਜੋ ਸਵਾਲ ਅਦਾਲਤ ਅੱਗੇ ਆਇਆ ਸੀ ਉਹ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਕੀ ਮਾਰਥੰਡਮ ਦੀ ਵੇਲਾਲਾ ਕਮਿਊਨਿਟੀ ਦੇ ਮਾਲਕੀ ਵਾਲਾ ਨੇਲੋਰ ਦਾ ਮੰਦਰ 'ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ' ਦੇ ਅਰਥ ਵਿੱਚ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਆਰਟੀਕਲ 26 ਦੇ ਅਧੀਨ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਵੇਲਾਲਾ ਕਮਿਊਨਿਟੀ ਨੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਧਾਰਮਿਕ ਪ੍ਰਥਾਵਾਂ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸਾਂ ਨੂੰ ਮੰਨਿਆ ਹੈ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਧਰਮ ਦਾ ਅਭਿੰਨ ਅੰਗ ਹਨ ਅਤੇ ਕਿ ਸੰਕਟਮੋਚਨ ਦਾ ਅਗਲਾ ਮੰਡਪਮ ਸਿਰਫ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਮਿਊਨਿਟੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਲਈ ਹੀ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕੋਈ ਹੋਰ ਅਤੇ ਬਾਹਰਲੇ ਲੋਕ ਬਾਹਰਲੇ ਅਹਾਤੇ ਤੋਂ ਪੂਜਾ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਮਾਰਥੰਡਮ ਦੀ ਵੇਲਾਲਾ ਕਮਿਊਨਿਟੀ ਦੇ ਮਾਲਕੀ ਵਾਲਾ ਨੇਲੋਰ ਦਾ ਮੰਦਰ ਇੱਕ 'ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ' ਨਹੀਂ ਬਣਾਉਂਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕੋਈ ਸਬੂਤ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਵੇਲਾਲਾ ਕਮਿਊਨਿਟੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਕੋਲ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਧਾਰਮਿਕ ਸਿਧਾਂਤ ਹਨ ਜੋ ਪੂਰੇ ਹਿੰਦੂ ਕਮਿਊਨਿਟੀ ਤੋਂ ਵੱਖਰੇ ਹਨ ਅਤੇ ਹੋਰ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ, *ਐਸ. ਪੀ. ਮਿੱਤਲ (ਸੁਪਰਾ)* ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਸਿਧਾਂਤ ਦਾ ਪਾਲਣ ਕਰਦਿਆਂ ਦੇਖਿਆ:

"ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਇਹ ਸਥਾਪਿਤ ਸਥਿਤੀ ਹੈ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਕਿ ਸ਼ਬਦ

"ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ" ਸ਼ਬਦ 'ਧਰਮ' ਤੋਂ ਆਪਣਾ ਰੰਗ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਇਜ਼ਹਾਰ "ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ" ਨੂੰ ਤਿੰਨ ਸ਼ਰਤਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ—(1) ਇਹ ਉਹ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦਾ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਆਸਥਾ ਜਾਂ ਸਿਧਾਂਤ ਦਾ ਇੱਕ ਸਿਸਟਮ ਹੋਵੇ ਜਿਸਨੂੰ ਉਹ ਆਪਣੀ ਆਤਮਿਕ ਭਲਾਈ ਲਈ ਲਾਭਦਾਇਕ ਮੰਨਦੇ ਹਨ, ਭਾਵ, ਇੱਕ ਸਾਂਝੀ ਆਸਥਾ; (2) ਇੱਕ ਸਾਂਝੀ ਸੰਗਠਨ; ਅਤੇ (3) ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਨਾਮ ਦਾ ਨਾਮਕਰਣ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੀ ਸਾਂਝੀ ਆਸਥਾ ਧਰਮ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹੋਵੇ ਅਤੇ

ਇਸ ਵਿੱਚ ਉਹਨਾਂ ਕੋਲ ਸਾਂਝੇ ਧਾਰਮਿਕ ਸਿਧਾਂਤ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਜੋ ਬੁਨਿਆਦੀ ਤਾਰ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਜੋੜਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਧਰਮ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਨਾ ਕਿ ਕੇਵਲ ਜਾਤੀ ਜਾਂ ਭਾਈਚਾਰੇ ਜਾਂ ਸਮਾਜਿਕ ਦਰਜਾ ਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦਾ।"

94. ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਉਪਰੋਕਤ ਫੈਸਲਿਆਂ ਤੋਂ ਸਮਝਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਧਾਰਮਿਕ ਮੱਠ, ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ, ਸੰਸਥਾ, ਉਪ-ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਜਾਂ ਇਸ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਭਾਗ ਨੂੰ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਵਜੋਂ ਨਾਮਜ਼ਦ ਕਰਨ ਲਈ, ਇਹ ਉਹ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦਾ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਇੱਕ ਸਾਂਝੀ ਸਾਂਝੀ ਆਸਥਾ, ਇੱਕ ਸਾਂਝੀ ਸੰਗਠਨ ਹੋਵੇ ਜੋ ਕਿਹੜੀ ਇਸ ਸਾਂਝੀ ਆਸਥਾ ਨੂੰ ਮੰਨਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਆਖਰ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦਾ ਇਹ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਨਾਮ ਨਾਲ ਲੇਬਲ, ਬ੍ਰਾਂਡ ਅਤੇ ਪਛਾਣਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

95. ਹਾਲਾਂਕਿ, ਜਵਾਬਦੇਹਾਂ ਨੇ ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਕਿ ਸਬਰੀਮਾਲਾ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਯਾਤਰੀ ਜੋ ਭਗਵਾਨ ਅਯੱਪਾ ਦੇ ਭਗਤ ਹਨ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਅਯੱਪਨਸ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ, ਇਸ ਲਈ, ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਲਈ ਤੀਜੀ ਸ਼ਰਤ ਪੂਰੀ ਹੋ ਗਈ ਹੈ, ਇਹ ਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕੋਈ ਵੀ ਪਛਾਣਿਆ ਗਿਆ ਗਰੁੱਪ ਅਯੱਪਨਸ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਹਰ ਇੱਕ ਹਿੰਦੂ ਭਗਤ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਵੀ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਭਗਵਾਨ ਅਯੱਪਾ ਲਈ ਹੋਰ ਮੰਦਰ ਵੀ ਹਨ ਅਤੇ ਕੋਈ ਵੀ ਅਜਿਹੀ ਮਨਾਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਕੋਈ ਵੀ ਪਛਾਣਿਆ ਗਿਆ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅਨੁਸਾਰਨਾਲ, ਅਸੀਂ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਸੰਕੋਚ ਦੇ ਫੈਸਲਾ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਕਿ ਸਬਰੀਮਾਲਾ ਮੰਦਰ ਇੱਕ ਜਨਤਕ ਧਾਰਮਿਕ ਦਾਨ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਕੋਈ ਵੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪਛਾਣਿਆ ਗਿਆ ਅਨੁਸਾਰੀ ਨਹੀਂ ਹਨ।

96. ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਲਈ ਪਹਿਲੀ ਅਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਸ਼ਰਤ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦਿਆਂ, ਅਰਥਾਤ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦਾ ਇਕ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜੋ ਆਪਣੀ ਆਤਮਿਕ ਭਲਾਈ ਲਈ ਸਹਾਇਕ ਸਮਝੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸਾਂ ਜਾਂ ਸਿੱਧਾਂਤਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਨੂੰ ਮੰਨਦਾ ਹੈ, ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਦਿਖਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਭਗਵਾਨ ਅਯੱਪਾ ਦੇ ਭਗਤਾਂ ਕੋਲ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਬੰਧਤ ਕੋਈ ਸਾਂਝੇ ਧਾਰਮਿਕ ਸਿੱਧਾਂਤ ਹਨ, ਜੋ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਆਤਮਿਕ ਭਲਾਈ ਲਈ ਸਹਾਇਕ ਸਮਝਦੇ ਹਨ, ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਨਾਲ ਸਾਂਝੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਹੋਰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਲਈ, ਭਗਵਾਨ ਅਯੱਪਾ ਦੇ ਭਗਤ ਸਿਰਫ ਹਿੰਦੂ ਹਨ ਅਤੇ ਇੱਕ ਵੱਖਰੇ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਬਣਾਉਂਦੇ। ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਲਈ, ਧਰਮ ਲਈ ਨਵੀਂ ਵਿਧੀ ਮੁਹੱਈਆ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਕੁਝ ਪ੍ਰਥਾਵਾਂ ਦਾ ਸਿਰਫ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨਾ, ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਲੰਮੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ, ਇਸ ਨੂੰ ਇਸ ਖਾਤੇ 'ਤੇ ਇੱਕ ਵੱਖਰਾ ਧਰਮ ਨਹੀਂ ਬਣਾਉਂਦਾ।

ਟ੍ਰਾਵੰਕੋਰ ਦੇਵਸ੍ਵੋਮ ਬੋਰਡ ਖਿਲਾਫ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਲਾਗੂਤਾ

97. ਇਹ ਕਹਿੰਦਿਆਂ ਕਿ ਭਗਵਾਨ ਅਯੱਪਾ ਦੇ ਭਗਤ ਧਾਰਾ 26 ਦੇ ਅਰਥ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਬਣਾਉਂਦੇ ਅਤੇ ਸਬਰੀਮਾਲਾ ਮੰਦਰ ਇਸ ਤੱਥ ਦੁਆਰਾ ਇੱਕ ਜਨਤਕ ਮੰਦਰ ਹੈ ਕਿ 1950 ਦੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 15 ਇਸ 'ਤੇ ਸਾਰੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਨ, ਨਿਯੰਤਰਣ ਅਤੇ ਨਿਗਰਾਨੀ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਟ੍ਰਾਵੰਕੋਰ ਦੇਵਸ੍ਵੋਮ ਬੋਰਡ ਨੂੰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਜੋ, ਸਾਡੇ ਪਿਛਲੇ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਵਿੱਚ, ਧਾਰਾ 12 ਦੇ ਅਰਥ ਵਿੱਚ 'ਹੋਰ ਅਧਿਕਾਰ' ਵਜੋਂ ਉਜਾਗਰ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਨਤੀਜਤਨ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਸਮੇਤ ਜੋ ਧਾਰਾ 25(1) ਅਧੀਨ ਗਾਰੰਟੀਡ ਹਨ, ਟ੍ਰਾਵੰਕੋਰ ਦੇਵਸ੍ਵੋਮ ਬੋਰਡ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸ਼ਾਮਲ ਦੇਵਸ੍ਵੋਮਾਂ ਸਮੇਤ ਸਬਰੀਮਾਲਾ ਮੰਦਰ ਖਿਲਾਫ ਲਾਗੂ ਹਨ। ਅਸੀਂ ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਧਰਮਨਿਰਪੱਖ ਚਰਿੱਤਰ ਅਤੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਲੇਖਾਂ ਵਿੱਚ ਧਰਮ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਵਿਆਪਕ ਅਰਥ ਬਾਰੇ ਵੀ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਧਾਰਾ 25(1) ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ।

98. ਹੁਣ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 25(1) ਅਧੀਨ ਗਾਰੰਟੀਡ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਵੱਲ ਮੁੜਦਿਆਂ, ਇਹ ਸਪਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਕਿ ਧਾਰਾ 25(1), 'ਸਾਰੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ' ਦੇ ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ ਨੂੰ ਵਰਤਣ ਦੁਆਰਾ, ਇਹ ਦਿਖਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਮੀਰ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਅਤੇ ਧਰਮ ਨੂੰ ਖੁੱਲ੍ਹ ਕੇ ਮੰਨਣ, ਅਭਿਆਸ ਕਰਨ ਅਤੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹਰ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਉਪਲਬਧ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਧਾਰਾ 25(1) ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੋਵੇ, ਔਰਤਾਂ ਸਮੇਤ।

99. ਇਹ ਸਮਝਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 26 ਦਾ ਮੂਲ 'ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਸਥਾ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ' ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਦਾ ਦਾਵਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ। ਜਦਕਿ, ਧਾਰਾ 25(1) ਹਰ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਧਰਮ ਦੀ ਪ੍ਰੈਕਟਿਸ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਗਾਰੰਟੀਡ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਪ੍ਰੈਕਟਿਸ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ, ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਧਾਰਮਿਕ ਪੂਜਾ, ਰਸਮਾਂ ਅਤੇ ਨਿਰੀਖਣਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ *ਰੇਵ* ਵਿੱਚ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਸਟੈਨਿਸਲਾਸ ਬਨਾਮ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ, ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸ਼੍ਰੀਉਰ ਮੁੱਟ ('ਉੱਪਰ') ਵਿੱਚ ਕਿ ਧਰਮ ਦੇ 'ਅਭਿਆਸ' ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਗਾਰੰਟੀ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਦੀ ਤਰਕ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਮਿਕ ਅਭਿਆਸ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਧਰਮ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਧਾਰਮਿਕ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਜਾਂ ਸਿਧਾਂਤ।

ਅਨੁਚ੍ਛੇਦ 25(1) ਅਧੀਨ ਗਾਰੰਟੀਸ਼ੁਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਲਿੰਗ ਨਾਲ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਕੁਝ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਰੀਰਕ ਕਾਰਕ, ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮਹਿਲਾ ਜਾਂ ਪੁਰਸ਼ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਉਮਰ ਦੇ ਗਰੁੱਪ ਦੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਜਾਣ ਅਤੇ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਨ ਦਾ ਉਤਨਾ ਹੀ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ ਜਿੰਨਾ ਕਿ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ, ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ ਅਨੁਚ੍ਛੇਦ 25(1) ਅਧੀਨ ਗਾਰੰਟੀਸ਼ੁਦਾ ਧਰਮ ਨੂੰ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨਾਲ ਅਭਿਆਸ ਕਰ ਸਕਣ। ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ, ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਇਸ ਗੱਲ ਦੇ ਪੂਰੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜਾਗਰੂਕ ਹਾਂ ਕਿ ਕੀ ਧਾਰਮਿਕ ਸਥਾਨਾਂ ਵਿੱਚ ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਵੀ ਪ੍ਰਸਤਾਵਿਤ ਬਹਿਸਕਾਰ ਧਰਮ ਦਾ ਅਨਿਵਾਰਯ ਹਿੱਸਾ ਬਣਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਇਸ ਨੂੰ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਦੇਖਿਆ ਜਾਵੇਗਾ।

ਅਸੀਂ ਇਹ ਕਹਿਣ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਸੰਕੋਚ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਕਿ ਅਜਿਹੀ ਬਹਿਸਕਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਪ੍ਰਥਾ ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਜਾਣ ਅਤੇ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਉਲੰਘਣ ਕਰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਨੂੰ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨਾਲ ਅਭਿਆਸ ਕਰ ਸਕਣ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਭਗਤੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟਾ ਸਕਣ। ਇਸ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਮਹਿਲਾਵਾਂ ਨੂੰ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੂਜਾ ਕਰਨ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਗੰਭੀਰ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਘਟਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਅਮੀਕਸ ਕਿਊਰੀ, ਸੀਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲ ਸ੍ਰੀ ਰਾਜੂ ਰਾਮਚੰਦਰਨ ਦੇ ਨਜ਼ਰੀਏ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਹਾਂ, ਕਿ ਅਨੁਚ੍ਛੇਦ 25(1) ਅਧੀਨ ਗਾਰੰਟੀਸ਼ੁਦਾ ਅਧਿਕਾਰ, ਨਾ ਸਿਰਫ ਅੰਤਰ-ਧਰਮ ਸਮਾਨਤਾ ਬਾਰੇ ਹੈ ਬਲਕਿ ਇਹ ਅੰਤਰ-ਧਰਮ ਸਮਾਨਤਾ ਬਾਰੇ ਵੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਅਨੁਚ੍ਛੇਦ 25(1) ਅਧੀਨ ਧਰਮ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ, ਇਸ ਦੇ ਵਿਸ਼ਾਲ ਖਾਕੇ ਵਿੱਚ, ਇੱਕ ਗੈਰ-ਭੇਦਭਾਵਪੂਰਣ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਸਮਾਹਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਸਮਾਨ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸਾਰੇ ਉਮਰ ਦੇ ਗਰੁੱਪਾਂ ਦੇ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਉਹੀ ਧਰਮ ਮੰਨਣ ਵਾਲਿਆਂ ਲਈ ਉਪਲਬਧ ਹੈ।

ਹਾਲਾਂਕਿ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਜਾਂ ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ, ਫਿਰ ਵੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹਿੰਦੂ ਭਗਤ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਜੋ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਖੋਜ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਹਿੰਦੂਆਂ ਲਈ ਇੱਕ ਜਨਤਕ ਪੂਜਾ ਦੀ ਜਗ੍ਹਾ ਹੈ, *ਨਰ ਹਰੀ ਸ਼ਾਸਤਰੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਸ੍ਰੀ ਬਦਰੀਨਾਥ ਮੰਦਰ ਕਮੇਟੀ* ਵਿੱਚ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਨਿਰੀਖਣ ਕਾਫੀ ਸਿੱਖਿਆਪ੍ਰਦ ਹਨ ਜਿੱਥੇ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰਾਏ ਦਿੱਤੀ ਹੈ:

"ਸਾਨੂੰ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਹੇਠਾਂ ਇਸ ਪਹਿਲੂ ਦੇ ਕੇਸ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਬਿਲਕੁਲ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਰਹੀ ਹੈ, ਅਤੇ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਸੰਭਵ ਗਲਤਫਹਿਮੀ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ, ਅਸੀਂ ਇਹ ਇੱਛਾ ਰੱਖਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਸਹੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਸੰਖੇਪ ਵਿੱਚ ਬਿਆਨ ਕਰੀਏ। ਇਕ ਵਾਰ ਇਹ ਮੰਨ ਲਿਆ ਜਾਵੇ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਕਿ ਮੰਦਰ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੀ ਜਨਤਕ ਪੂਜਾ ਦੀ ਜਗ੍ਹਾ ਹੈ, ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ 'ਦਰਸ਼ਨ' ਜਾਂ ਪੂਜਾ ਲਈ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਇਸ ਸੰਸਥਾ ਦੀ ਕੁਦਰਤ ਤੋਂ ਹੀ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ, ਕੋਈ ਰਿਵਾਜ [1977] 1 SCC 677 ^2 AIR 1952 SC 245" ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਰਿਪੋਰਟਸ [2018] 9 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ.

ਜਾਂ ਅਣਮਿਤ ਵਰਤੋਂ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂ ਸਾਬਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ....."

ਅਤੇ ਫਿਰ:

"ਇਸ ਲਈ, ਸੱਚੀ ਸਥਿਤੀ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਮੁਦਈਆਂ ਦਾ 'ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਯਜਮਾਨਾਂ ਨਾਲ ਦਾਖਲ ਹੋਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਇੱਕ ਅਨਿਸ਼ਚਿਤ ਜਾਂ ਇਜਾਜਤੀ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਆਪਣੇ ਅਸਤਿਤਵ ਲਈ ਮੰਦਰ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੀ ਮਨਮਰਜੀ ਉੱਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ; ਇਹ ਸੱਚਮੁੱਚ ਦੇ ਅਰਥ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਨੂੰ ਮੰਦਰ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਭਲੇਮਾਨ ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਕੀਤੀਆਂ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਕ੍ਰਮ ਅਤੇ ਮਰਿਆਦਾ ਦਾ ਧਿਆਨ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਸਕੇ ਅਤੇ ਰਵਾਇਤੀ ਪੂਜਾ ਦੇ ਉਚਿਤ ਨਿਰਵਾਹ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ। ਸਾਡੀ ਰਾਏ ਵਿੱਚ, ਮੁਦਈਆਂ ਨੂੰ ਇਸ ਫਾਰਮ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਐਲਾਨ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ।"

ਧਰਮ ਨੂੰ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨਾਲ ਅਭਿਆਸ ਕਰਨ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਬਾਰੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਅਧਿਕਾਰਤ ਘੋਸ਼ਣਾ ਅਚਾਰਿਆ ਜਗਦੀਸ਼ਵਰਾਨੰਦ ਅਵਧੂਤਾ (ਉਪਰੋਕਤ) ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੰਨਿਆ:

"ਧਾਰਮਿਕ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਪੂਰੀ ਅਵਧਾਰਣਾ ਅਤੇ ਦਾਇਰਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਦੇ ਜ਼ਮੀਰ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਅਨੁਸਾਰ ਧਰਮ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦ ਕਸਰਤ ਉੱਤੇ ਕੋਈ ਰੋਕ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਾਂ ਧਰਮ ਨੂੰ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨਾਲ ਪੇਸ਼, ਅਭਿਆਸ ਅਤੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਨ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਉੱਤੇ ਕੋਈ ਰੋਕ ਨਹੀਂ ਹੈ ਸਿਵਾਏ ਰਾਜ ਦੀ ਪੁਲਿਸ ਸ਼ਕਤੀ ਅਤੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਭਾਗ II ਦੇ ਹੋਰ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਅਧੀਨ ਲਾਏ ਗਏ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਦੇ। ਇਸਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਆਪਣੇ ਜ਼ਮੀਰ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਅਨੁਸਾਰ ਰੱਬ ਦੀ ਪੂਜਾ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ। ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਆਪਣੇ ਰੱਬ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧ ਰਾਜ ਲਈ ਕੋਈ ਚਿੰਤਾ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਨਹੀਂ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ। ਜ਼ਮੀਰ ਅਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ, ਹਾਲਾਂਕਿ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਫਰਜ਼ਾਂ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ ਨਹੀਂ ਲਗਾਈ ਜਾ ਸਕਦੀ ਜੋ ਹਰ ਨਾਗਰਿਕ ਕੌਮ ਨੂੰ ਦੇਂਦਾ ਹੈ; ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਫੌਜੀ ਟ੍ਰੇਨਿੰਗ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ, ਫੌਜੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਦੀ ਇੱਛਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟਾਉਣ ਵਾਲੀ ਸਹੁੰ ਲੈਣਾ ਅਤੇ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੋਰ।"

ਇਸ ਲਈ, ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਸੰਕੋਚ ਜਾਂ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਦੇ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਸੰਭਵ ਹੈ ਕਿ 1965 ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਨਿਯਮ 3(b) ਦੀ ਨਿੰਦਾ, ਜੋ ਕਿ 1965 ਦੇ ਐਕਟ ਦੇ ਅਧੀਨ ਬਣਾਏ ਗਏ ਸਨ, ਜੋ ਕਿ 10 ਤੋਂ 50 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਦੇ ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਦੀ ਬਾਹਰਲੀ ਬੰਦਿਸ਼ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਆਪਣੇ ਧਾਰਮਿਕ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨੂੰ ਅਭਿਆਸ ਕਰਨ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਸਪਸ਼ਟ ਉਲੰਘਣਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰ ਅਧੀਨ ਲੇਖ 25(1) ਇੱਕ ਮੁਰਦਾ ਅੱਖਰ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਾਫ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਭਗਤ, ਚਾਹੇ ਉਹ ਆਪਣੇ ਲਿੰਗ ਅਤੇ/ਜਾਂ ਉਮਰ ਦੇ ਗਰੁੱਪ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਜਾਤ ਦੇ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਭਾਲ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਹਿੰਦੂ ਹਨ, ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ

ਦਾਖਲ ਹੋਣ ਅਤੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰਨ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਔਰਤਾਂ ਵੀ ਹਿੰਦੂ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਨਾ ਤਾਂ ਕੋਈ ਵਿਆਵਹਾਰਿਕ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕੋਈ ਕਾਨੂੰਨੀ ਭਾਰਤੀ ਯੁਵਾ ਵਕੀਲ ਸੰਘ ਬਨਾਮ ਕੇਰਲਾ ਰਾਜ ਹੈ

105. ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਅਜਿਹਾ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ, ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਇਹ ਵੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰ ਦਿਆਂਗੇ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵੀ ਉਮਰ ਦੇ ਗਰੁੱਪ ਦੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਦੇਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਾ ਦੇਣ ਦਾ ਉਕਤ ਨਿਯਮ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਜਾਇਜ਼ ਨਹੀਂ ਠਹਿਰਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਇਸ ਉਮਰ ਦੇ ਗਰੁੱਪ ਦੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਦੇਣਾ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨੁਕਸਾਨਦੇਹ ਹੋਵੇਗਾ ਜਾਂ ਜਨਤਕ ਵਿਵਸਥਾ, ਨੈਤਿਕਤਾ, ਸਿਹਤ, ਜਾਂ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਭਾਗ III ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹੋਰ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ/ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਲਈ ਖਤਰਾ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਵੇਗਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਉਹ ਸਿਧਾਂਤ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਅਨੁਚਛੇਦ 25(1) ਅਧੀਨ ਗਾਰੰਟੀਸ਼ੁਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਅਧੀਨ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ।

106. ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 25(1) ਵਿੱਚ ਆਉਣ ਵਾਲੇ 'ਨੈਤਿਕਤਾ' ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਇੱਕ ਸੰਕੀਰਣ ਲੈਂਸ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਵੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਤਾਂ ਜੋ ਨੈਤਿਕਤਾ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ, ਇੱਕ ਸੈਕਸ਼ਨ ਜਾਂ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਯ ਦੁਆਰਾ ਸਮਝੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਅਰਥ ਤੱਕ ਸੀਮਿਤ ਕਰਨ ਲਈ। ਅਸੀਂ ਨੂੰ ਯਾਦ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ 'ਨੈਤਿਕਤਾ' ਸ਼ਬਦ ਸਵਾਭਾਵਿਕ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਨੈਤਿਕਤਾ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਅੰਤਮ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਲਿਆ ਗਿਆ ਕੋਈ ਵੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਇਸ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਨੈਤਿਕਤਾ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਅਤੇ ਮੂਲ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੇ ਅਨੁਰੂਪ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜੋ ਸੰਵਿਧਾਨ ਤੋਂ ਸਮਰਥਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਮਨੋਜ ਨਰੂਲਾ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਨੈਤਿਕਤਾ ਦੀ ਅਵਧਾਰਣਾ ਦੀ ਲੋਕਤੰਤਰੀ ਸੈਟਅੱਪ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਭੂਮਿਕਾ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰਾਏ ਪ੍ਰਗਟਾਈ ਹੈ:

"ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਨੈਤਿਕਤਾ ਦਾ ਸਿਦਾਂਤ ਮੂਲ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਨੂੰ ਨਮਨ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਵਹਾਰ ਨੂੰ ਨਾ ਕਰਨਾ ਹੈ ਜੋ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਨਿਯਮ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਵਾਲਾ ਜਾਂ ਮਨਮਾਨੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕਾਰਵਾਈ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਬਿੰਬ ਬਣ ਜਾਵੇ। ਇਹ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਕੇਂਦਰ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸੰਸਥਾ ਨਿਰਮਾਣ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਲੇਜ਼ਰ ਬੀਮ ਵਜੋਂ ਮਾਰਗਦਰਸ਼ਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਅਜਿਹੀ ਨੈਤਿਕਤਾ ਦੀ ਕੀਮਤ ਨੂੰ ਸਹਾਰਾ ਦੇਣ ਲਈ ਪਰੰਪਰਾਵਾਂ ਅਤੇ ਰਵਾਇਤਾਂ ਨੂੰ ਵਿਕਸਿਤ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਲੋਕਤੰਤਰੀ ਮੁੱਲਾਂ ਦੀ ਸਫਲਤਾ ਅਤੇ ਬਚਾਅ ਤਦ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਆਮ ਲੋਕ ਅਤੇ ਸੰਸਥਾ ਦੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਵਿਅਕਤੀ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਪੈਰਾਮੀਟਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸਖਤੀ ਨਾਲ ਮਾਰਗਦਰਸ਼ਿਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਬਿਨਾਂ ਵਿਚਲਨ ਦੇ ਰਾਹ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਅਤੇ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਸੰਸਥਾਗਤ ਅਖੰਡਤਾ ਅਤੇ ਲੋੜੀਂਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਸੰਯਮ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਚਿੰਤਾ ਵਜੋਂ ਪ੍ਰਗਟਾਉਣਾ। ਸੰਵਿਧਾਨ ਨਾਲ ਪ੍ਰਤੀਬੱਧਤਾ ਇੱਕ ਪਹਿਲੂ ਹੈ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਨੈਤਿਕਤਾ ਦਾ।"

108. ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ, ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਐਨ.ਸੀ.ਟੀ. ਦਿੱਲੀ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ* ਵਿੱਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇਖਿਆ: “ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਨੈਤਿਕਤਾ ਦੇ ਸਖਤ ਅਰਥ ਵਿੱਚ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਵਿਵਿਧ ਖੰਡਾਂ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੀ ਸਖਤ ਅਤੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਾਲਣਾ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਇੱਕ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇੱਕ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਵਾਅਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਇਹ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਹਰ ਮੈਂਬਰ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਇਸਦੇ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਉੱਚ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਕਾਰਜਕਾਰੀਆਂ ਤੱਕ ਹਰ ਕੋਈ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਮੂਲਾਂ ਨੂੰ ਆਦਰਸ਼ ਮੰਨਣ ਲਈ ਬਾਧਿਤ ਹੈ। ਇਹ ਫਰਜ਼ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੁਆਰਾ ਲਾਈ ਗਈ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ

ਸੰਵਿਧਾਨ ਇੱਕ ਅਪਰਿਹਾਰਯ ਮੌਲਿਕ ਆਧਾਰ ਹੈ ਜੋ ਇੱਕ ਮਾਰਗਦਰਸ਼ਕ ਬਲ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਨਾਗਰਿਕਤਾ ਨੂੰ ਵਾਅਦਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਲੋਕਤੰਤਰੀ ਸੈਟਅੱਪ ਬੇ

109. ਹੋਰ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ, *ਨਵਤੇਜ ਸਿੰਘ ਜੌਹਰ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ*, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਮੁਸ਼ਾਹਦਾ ਕੀਤਾ:

"ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਨੈਤਿਕਤਾ ਦੀ ਅਵਧਾਰਣਾ ਸਿਰਫ ਸੰਵਿਧਾਨਵਾਦ ਦੇ ਮੂਲ ਸਿਦਾਂਤਾਂ ਦੇ ਮੇਰੇ ਪਾਲਣ ਤੱਕ ਸੀਮਿਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਨੈਤਿਕਤਾ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਅਤੇ ਵਿਸਥਾਰ ਸਿਰਫ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਅਤੇ ਲਿਖਤੀ ਪਾਠ ਤੱਕ ਸੀਮਿਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਇੱਕ ਸੰਵਿਧਾਨ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਬਲਕਿ ਇਹ ਵਿਸਥਾਰ ਇੱਕ ਵਿਆਪਕ ਮਹੱਤਤਾ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਸਮੋਹਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇੱਕ ਬਹੁਲਵਾਦੀ ਅਤੇ ਸਮਾਵੇਸ਼ੀ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਅਗਾਹੀ ਦੇਣਾ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਇਕੋ ਸਮੇਂ ਸੰਵਿਧਾਨਵਾਦ ਦੇ ਹੋਰ ਸਿਦਾਂਤਾਂ ਨਾਲ ਵੀ ਚਿਮਟੇ ਰਹਿਣਾ। ਇਹ ਹੋਰ ਵੀ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਨੈਤਿਕਤਾ ਦੇ ਅਵਤਾਰ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਹੈ ਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨਵਾਦ ਦੇ ਮੁੱਲ ਰਾਜ ਦੇ ਤੰਤਰ ਦੁਆਰਾ ਹਰੇਕ ਅਤੇ ਹਰੇਕ ਨਾਗਰਿਕ ਦੀ ਭਲਾਈ ਲਈ ਨੀਚੇ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਦੇ ਹਨ।"

ਅਤੇ ਫਿਰ:

"115. ਸਮਾਜ ਦਾ ਸਮੁੱਚ ਜਾਂ ਇੱਕ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਹਿੱਸਾ ਆਪਣੇ ਲਈ ਵੱਖਰੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੀ ਆਸ ਅਤੇ ਪਸੰਦ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਉਹਨਾਂ ਕੋਲ ਵੱਖਰੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਪਸੰਦ ਕਰਨ, ਵੱਖਰੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਪਸੰਦ ਕਰਨ ਦੀ ਅਜਿਹੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਹੈ, ਬਸ਼ਰਤੇ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਵੱਖਰੀ ਸੋਚ ਅਤੇ ਪਸੰਦ ਆਪਣੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਢਾਂਚੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਰਹੇ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕਿਸੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰੇ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਨਾਗਰਿਕ ਦੇ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਛੋਟ ਕਰੇ। ਸਾਡੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਪ੍ਰਸਤਾਵਨਾਤਮਕ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਜੋ ਕਿ ਨਿਆਂ, ਸਵਤੰਤਰਤਾ, ਸਮਾਨਤਾ ਅਤੇ ਭਾਈਚਾਰਾ ਦੇ ਉੱਚ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਹਨ, ਸਿਰਫ ਰਾਜ ਦੇ ਅੰਗਾਂ ਦੀ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਨੈਤਿਕਤਾ ਦੇ ਸਿਦਾਂਤ ਨਾਲ ਵਚਨਬੱਧਤਾ ਅਤੇ ਵਫਾਦਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਹਾਸਲ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ" ਅਨੁਚਛੇਦ 25(1) ਅਧੀਨ ਗਾਰੰਟੀਸ਼ੁਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ, ਅਨੁਚਛੇਦ ਦੇ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੁਆਰਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਹੀ, ਜਨਤਕ ਵਿਵਸਥਾ, ਨੈਤਿਕਤਾ, ਸਿਹਤ ਅਤੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਭਾਗ III ਦੇ ਹੋਰ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਤਿੰਨ ਸ਼ਬਦਾਂ, ਅਰਥਾਤ ਵਿਵਸਥਾ, ਨੈਤਿਕਤਾ ਅਤੇ ਸਿਹਤ ਨੂੰ 'ਜਨਤਕ' ਸ਼ਬਦ ਦੁਆਰਾ ਯੋਗ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਨਾ ਹੀ ਜਨਤਕ ਵਿਵਸਥਾ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਜਨਤਕ ਸਿਹਤ ਨੂੰ 10 ਤੋਂ 50 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਦੇ ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਭਗਤਾਂ ਨੂੰ ਸਬਰੀਮਾਲਾ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀਆਂ ਅਰਦਾਸਾਂ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਦਾਖਲ ਹੋਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦੇਣ ਨਾਲ ਖਤਰੇ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਪੈਣਗੇ। ਜਨਤਕ ਨੈਤਿਕਤਾ ਦੇ ਬਾਰੇ ਵਿੱਚ, ਅਸੀਂ ਇਹ ਬਿਲਕੁਲ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਚੂੰਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨ ਨੂੰ ਇਸ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਉੱਤੇ ਕਿਸੇ ਬਾਹਰੀ ਬਲ ਦੁਆਰਾ ਨਹੀਂ ਥੋਪਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਬਲਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਇਸ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਅਪਣਾਇਆ ਅਤੇ ਦਿੱਤਾ ਸੀ, ਜਨਤਕ ਨੈਤਿਕਤਾ ਦੀ ਇਸਤਲਾਹ ਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਨੈਤਿਕਤਾ ਦੇ ਸਮਾਨਾਰਥੀ ਵਜੋਂ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਸਮਝਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਇਹ ਕਹਿ ਚੁੱਕੇ ਹਾਂ, ਜਨਤਕ ਵਿਵਸਥਾ, ਨੈਤਿਕਤਾ ਅਤੇ ਸਿਹਤ ਦੇ ਨੋਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਰੰਗੀਨ ਜਾਂਚ ਵਜੋਂ ਵਰਤ ਕੇ ਧਰਮ ਨੂੰ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨਾਲ ਅਮਲ ਕਰਨ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨੂੰ ਸੀਮਿਤ ਕਰਨ ਅਤੇ 10 ਤੋਂ 50 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਦੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਖਿਲਾਫ ਭੇਦਭਾਵ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸਬਰੀਮਾਲਾ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋਣ ਅਤੇ ਆਪਣੀਆਂ ਅਰਦਾਸਾਂ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਸਧਾਰਨ ਵਜ੍ਹਾ ਹੈ ਕਿ ਜਨਤਕ ਨੈਤਿਕਤਾ ਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਨੈਤਿਕਤਾ ਦੇ ਅੱਗੇ ਝੁਕਣਾ ਪਵੇਗਾ।

ਕੀ ਬਹਿਸਕਾਰਾਤਮਕ ਅਭਿਆਸ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਅਨੁਸਾਰ ਇੱਕ ਜ਼ਰੂਰੀ ਅਭਿਆਸ ਹੈ

ਅਸੀਂ, ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਭਾਗ ਵਿੱਚ, ਤੈਅ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਭਗਵਾਨ ਅਯੱਪਾ ਦੇ ਭਗਤ, ਜੋ ਕਿ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਇੱਕ ਵੱਖਰੇ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਯ ਦਾ ਦਾਵਾ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਕਈ ਫੈਸਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਰੱਖੇ ਗਏ ਟੈਸਟਾਂ ਅਨੁਸਾਰ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਸਭ ਤੋਂ ਮੁੱਖ ਐਸ.ਪੀ. ਮਿੱਤਲ (ਸੁਪਰਾ) ਹੈ, ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਆਰਟੀਕਲ 26 ਦੇ ਅਰਥ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵੱਖਰੇ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਯ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਬਣਾਉਂਦੇ। ਇਸ ਨਾਲ ਅਸੀਂ ਇੱਕ ਗਣਿਤੀ ਯਕੀਨੀਅਤ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਭਗਵਾਨ ਅਯੱਪਾ ਦੇ ਭਗਤ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਦੇ ਅਨੁਯਾਈ ਹਨ। ਹੁਣ, ਜੋ ਕੁਝ ਵੇਖਣਾ ਬਾਕੀ ਹੈ ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੀ 10 ਤੋਂ 50 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਦੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਦਾ ਬਹਿਸਕਾਰ ਸਬਰੀਮਾਲਾ ਮੰਦਰ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਜ਼ਰੂਰੀ ਅਭਿਆਸ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਸਵਾਲ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਲਈ, ਸਾਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਇਹ ਸਮਝਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਧਰਮ ਲਈ ਕੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਅਭਿਆਸ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਕਈ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਰਹਿਆ ਹੈ। ਆਰਟੀਕਲ 25 ਸਿਰਫ ਉਹਨਾਂ ਰਸਮਾਂ, ਸੰਸਕਾਰਾਂ, ਆਦਿ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿਸੇ ਧਰਮ ਦਾ ਅਭਿੰਨ ਹਿੱਸਾ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਜਵਾਹਰ ਲਾਲ ਟੰਡਨ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਯੂਨੀਅਨ ਵਿੱਚ ਦੇਖਿਆ। ਇਹ ਕਹਿੰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਧਾਰਮਿਕ ਜਾਂ ਪਰੋਪਕਾਰੀ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਦਾਨ ਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰਵ੍ਰਿੱਤੀ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦਾ ਪਵਿੱਤਰ ਕੰਮ ਦੱਸਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਇਹ ਕਿਸੇ ਵੀ ਧਰਮ ਦਾ ਅਭਿੰਨ ਹਿੱਸਾ ਹੈ।

113. ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਧਰਮ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਪ੍ਰਥਾਵਾਂ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਨੂੰ ਲਾਰਡ ਹਾਲਸਬਰੀ ਨੇ *ਫ੍ਰੀ ਚਰਚ ਆਫ ਸਕਾਟਲੈਂਡ ਬਨਾਮ ਓਵਰਟਾਊਨ* ਵਿੱਚ ਵਧੀਆ ਢੰਗ ਨਾਲ ਦਰਸਾਇਆ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ:

> "ਜ਼ਰੂਰੀਆਤ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤੀ ਦੀ ਗੈਰ-ਮੌਜੂਦਗੀ ਵਿੱਚ, ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਇੱਕ ਇਕਾਈ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਰਹੇਗਾ ਜੋ ਸਹਿਮਤੀ ਦੀ ਸਮਰੂਪਤਾ ਨਾਲ ਮਜ਼ਬੂਤੀ ਵਿੱਚ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੋਵੇ, ਇਹ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਅਸੰਗਤ ਢੇਰ ਹੋਵੇਗਾ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ, ਰੇਤ ਦੇ ਦਾਣੇ, ਇੱਕ-ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਬਿਨਾਂ ਇਕੱਠੇ ਕੀਤੇ ਗਏ, ਹਰ ਇੱਕ ਬੌਧਿਕ ਅਤੇ ਵੱਖਰੇ ਦਾਣੇ ਹਰ ਇੱਕ ਤੋਂ ਵੱਖਰੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਅਤੇ ਸਮੂਹ ਸਿਰਫ ਨਾਮ ਵਿੱਚ ਇਕਜੁੱਟ ਜਦਕਿ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਅਸੰਬੱਧ ਮਾਸ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ; ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸਿਵਾਏ ਅੰਦਰੂਨੀ ਅਸਮਾਨਤਾ, ਅਤੇ ਆਪਸੀ ਅਤੇ ਪਰਸਪਰ ਵਿਰੋਧ ਅਤੇ ਵਿਖਵਾਦ ਨਾਲ ਭਰਿਆ ਹੋਇਆ।"

114. ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ *ਸ਼ਿਰੂਰ ਮੁੱਟ* (ਉਪਰੋਕਤ) ਵਿੱਚ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਕਿਸੇ ਧਰਮ ਦਾ ਇੱਕ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹਿੱਸਾ ਕੀ ਹੈ, ਇਸ ਨੂੰ ਉਸ ਧਰਮ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਅਤੇ ਸਿੱਖਿਆਵਾਂ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਜਾਣਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰਾਇ ਦਿੱਤੀ ਸੀ:

> "ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਕਿਸੇ ਧਰਮ ਦਾ ਇੱਕ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹਿੱਸਾ ਕੀ ਹੈ, ਇਸ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਸ ਧਰਮ ਦੀਆਂ ਆਪਣੀਆਂ ਸਿੱਖਿਆਵਾਂ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਜਾਣਿਆ ਜਾਵੇਗਾ।"

115. *ਮੁਹੰਮਦ ਹਨੀਫ ਕੁਰੈਸ਼ੀ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਪੰਜਾਬ* ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਦੇ ਉਸ ਤਰਕ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਕਿ ਬਕਰ-ਈਦ 'ਤੇ ਗਾਂ ਦੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਮੁਹੰਮਦੀ ਧਰਮ ਦੀ ਇੱਕ ਜ਼ਰੂਰੀ ਪ੍ਰਥਾ ਹੈ ਅਤੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਰਾਜ ਇਸ ਨੂੰ ਅਨੁਚਿੱਤ 25 ਦੇ ਖੰਡ 2(ਅ) ਅਧੀਨ ਮਨਾਹੀ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ।

> "...ਰਾਜ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਿਹਤਮੰਦ ਜਾਨਵਰ ਦੇ ਵਧ ਸਬੰਧੀ ਧਾਰਾ 12 ਅਧੀਨ ਛੋਟ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਇਹ ਦਿਖਾਇਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹੀ ਛੋਟ ਦੇਣਾ ਇੱਕ ਜ਼ਰੂਰੀ ਧਾਰਮਿਕ,

ਦਵਾਈ ਜਾਂ ਖੋਜ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ...” ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਜੇ ਅਜਿਹੀ ਛੋਟ ਦੇਣਾ ਅਜਿਹੇ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਜਾਂ ਲਾਜ਼ਮੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਛੋਟ ਨੂੰ ਐਕਟ ਦੇ ਮੁੱਖ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਨ ਲਈ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ।”

117. ਦੁਰਗਾਹ ਕਮੇਟੀ, ਅਜਮੇਰ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਸੈਯਦ ਹੁਸੈਨ ਅਲੀ ਅਤੇ ਹੋਰ

, ਅਦਾਲਤ ਨੇ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਅਨੁਚਛੇਦ 26 ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਬੋਲਦਿਆਂ, ਚੇਤਾਵਨੀ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਕੁਝ ਅਮਲ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਧਾਰਮਿਕ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਕੇਵਲ ਅੰਧਵਿਸ਼ਵਾਸੀ ਵਿਸ਼ਵਾਸਾਂ ਤੋਂ ਉੱਤਪੰਨ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਅਰਥ ਵਿੱਚ, ਧਰਮ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਬਾਹਰੀ ਅਤੇ ਅਣਜਰੂਰੀ ਜੋੜ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਅਜਿਹੇ ਅਮਲਾਂ ਨੂੰ ਧਰਮ ਦਾ ਅਨਿਵਾਰਯ ਅਤੇ ਅਭਿੰਨ ਹਿੱਸਾ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅਨਿਵਾਰਯ ਅਮਲਾਂ ਵਜੋਂ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਨੂੰ ਸਾਵਧਾਨੀ ਨਾਲ ਜਾਂਚਣਾ ਪਵੇਗਾ; ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ, ਸੁਰੱਖਿਆ ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਧਾਰਮਿਕ ਅਮਲਾਂ ਤੱਕ ਸੀਮਿਤ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜੋ ਧਰਮ ਦਾ ਅਨਿਵਾਰਯ ਅਤੇ ਅਭਿੰਨ ਹਿੱਸਾ ਹਨ ਅਤੇ ਹੋਰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ।

118. ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਅਜਿਹੇ ਅਮਲਾਂ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਆ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਜੋ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਧਾਰਮਿਕ ਅਮਲਾਂ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਹਾਸਲ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਸਾਵਧਾਨੀਪੂਰਵਕ ਜਾਂਚ ਉੱਤੇ, ਕੁਝ ਅੰਧਵਿਸ਼ਵਾਸੀ ਵਿਸ਼ਵਾਸਾਂ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਪਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਣਜਰੂਰੀ ਅਤੇ ਧਰਮ ਦਾ ਅਭਿੰਨ ਹਿੱਸਾ ਨਹੀਂ ਬਣਾਉਂਦੇ।

119. ਅਚਾਰਿਆ ਜਗਦੀਸ਼ਵਰਾਨੰਦ ਅਵਧੂਤ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਆਫ ਪੁਲਿਸ, ਕੋਲਕਾਤਾ

, ਜਿਸਨੂੰ ਪਹਿਲਾ *ਆਨੰਦ ਮਾਰਗ* ਮਾਮਲਾ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਆਨੰਦ ਮਾਰਗੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਜਾਨਲੇਵਾ ਹਥਿਆਰਾਂ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖੀ ਖੋਪੜੀਆਂ ਨਾਲ ਜਲੂਸਾਂ ਜਾਂ ਜਨਤਕ ਸਥਾਨਾਂ ਉੱਤੇ ਤਾਂਡਵ ਨ੍ਰਿਤ ਕਰਨਾ ਆਨੰਦ ਮਾਰਗ ਦੇ ਅਨੁਯਾਇਆਂ ਦੀ ਅਨਿਵਾਰਯ ਧਾਰਮਿਕ ਰਸਮ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਧਾਰਾ 144 ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਅਧੀਨ ਜਨਤਕ ਵਿਵਸਥਾ ਅਤੇ ਨੈਤਿਕਤਾ ਦੇ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੇ ਜਲੂਸਾਂ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਲਗਾਉਣ ਦਾ ਹੁਕਮ ਆਨੰਦ ਮਾਰਗ ਸੰਪ੍ਰਦਾਯ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਜਦੋਂ ਧਾਰਾ 144 ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੇ ਹੁਕਮ ਨੇ ਜਨਤਕ ਸਥਾਨਾਂ 'ਤੇ ਜਲੂਸਾਂ ਜਾਂ ਇਕੱਠਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੈਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਸੀ ਪਰ ਕੇਵਲ ਖਤਰਨਾਕ ਹਥਿਆਰਾਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਛੁਰੇ, ਤ੍ਰਿਸ਼ੂਲ ਅਤੇ ਖੋਪੜੀਆਂ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਚੱਲਣ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਲਗਾਈ ਸੀ ਜੋ ਜਨਤਕ ਵਿਵਸਥਾ ਅਤੇ ਨੈਤਿਕਤਾ ਲਈ ਖਤਰਾ ਸੀ।

120. ਐਨ. ਅਦਿਤਯਾਨ ਬਨਾਮ ਟ੍ਰਾਵੰਕੋਰ ਦੇਵਸਵੋਮ ਬੋਰਡ ਅਤੇ ਹੋਰ

, ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਬਹੁਤ ਸੰਖੇਪ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਇਹ ਬਿਆਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਲਈ ਇਹ ਤੈਅ ਕਰਨ ਦਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਕੀ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਧਾਰਮਿਕ ਅਮਲ ਅਨਿਵਾਰਯ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ: "ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਥਿਤੀ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅਨੁਚਛੇਦ 25 ਅਤੇ 26 ਅਧੀਨ ਸੁਰੱਖਿਆ ਰਸਮਾਂ ਅਤੇ ਨਿਰੀਖਣਾਂ, ਸੰਸਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਪੂਜਾ ਦੇ ਤਰੀਕਿਆਂ ਨੂੰ ਗਾਰੰਟੀ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਧਰਮ ਦੇ ਅਭਿੰਨ ਹਿੱਸੇ ਹਨ ਅਤੇ ਕਿ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਕੀ ਧਰਮ ਜਾਂ ਧਾਰਮਿਕ ਅਮਲ ਦਾ ਅਨਿਵਾਰਯ ਹਿੱਸਾ ਬਣਦਾ ਹੈ ਇਸ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਧਰਮ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਜਾਂ ਧਰਮ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਵਜੋਂ ਮੰਨੇ ਜਾਂਦੇ ਅਮਲਾਂ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ..."

(ਜੋਰ ਸਾਡਾ ਹੈ)

ਵਿੱਚ *ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਆਫ ਪੁਲਿਸ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਆਚਾਰਿਆ ਜਗਦੀਸ਼ਵਰਾਨੰਦ ਅਵਧੂਤ* ਅਤੇ ਹੋਰ (ਉੱਪਰੋਕਤ), ਜੋ ਕਿ ਦੂਜਾ ਆਨੰਦ ਮਾਰਗ ਕੇਸ ਹੈ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇੱਕ ਅਨਿਵਾਰਿਆ ਪ੍ਰਥਾ ਦੀ ਅਸਲ ਨੂੰ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਹੋਰ ਇਹ ਪਰਖ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਕੋਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪ੍ਰਥਾ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਧਰਮ ਲਈ ਅਨਿਵਾਰਿਆ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਇਸਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨ ਅਧੀਨ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕੇ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਰਾਏ ਦਿੱਤੀ ਹੈ:

"ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 25 ਅਤੇ 26 ਅਧੀਨ ਗਾਰੰਟੀਡ ਸੁਰੱਖਿਆ ਸਿਰਫ ਸਿਧਾਂਤ ਜਾਂ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਤੱਕ ਸੀਮਿਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਪਰ ਧਰਮ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕੰਮਾਂ ਤੱਕ ਵਿਸਤਾਰਿਤ ਹੈ ਅਤੇ, ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਉਹ ਰਸਮਾਂ, ਨਿਰੀਖਣਾਂ, ਸਮਾਰੋਹਾਂ ਅਤੇ ਪੂਜਾ ਦੇ ਤਰੀਕਿਆਂ ਲਈ ਇੱਕ ਗਾਰੰਟੀ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਧਰਮ ਦਾ ਅਨਿਵਾਰਿਆ ਜਾਂ ਅਭਿੰਨ ਹਿੱਸਾ ਹਨ। ਕੀ ਬਣਦਾ ਹੈ ਇੱਕ ਅਨਿਵਾਰਿਆ ਜਾਂ ਅਭਿੰਨ ਹਿੱਸਾ ਧਰਮ ਦਾ, ਇਸਨੂੰ ਇਸਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ, ਪ੍ਰਥਾਵਾਂ, ਸਿੱਖਿਆਵਾਂ, ਇਤਿਹਾਸਕ ਪਿਛੋਕੜ ਆਦਿ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ। (ਸਾਮਾਨਿਆ ਤੌਰ ਤੇ ਦੇਖੋ ਸੰਵਿਧਾਨ ਬੈਂਚ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਦ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਬਨਾਮ ਐਲ.ਟੀ. ਸਵਾਮੀਆਰ ਆਫ ਸਿਰੂਰ ਮੁੱਟ 1954 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1005, ਐਸ.ਐਸ.ਟੀ.ਐਸ. ਸਾਹਿਬ ਬਨਾਮ ਸਟੇਟ ਆਫ ਬੰਬਈ 1962 (ਸੁਪ) 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 496, ਅਤੇ ਸੇਸ਼ੰਮਲ ਬਨਾਮ ਸਟੇਟ ਆਫ ਤਮਿਲਨਾਡੂ : [1972]3ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ.815 , ਉਹ ਪਹਿਲੂ ਜੋ ਇਸ ਨੂੰ ਦੇਖਣ ਲਈ ਹਨ ਕਿ ਕੀ ਇੱਕ ਹਿੱਸਾ ਜਾਂ ਪ੍ਰਥਾ ਅਨਿਵਾਰਿਆ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ)। ਕੀ ਮਤਲਬ ਹੈ 'ਇੱਕ ਅਨਿਵਾਰਿਆ ਹਿੱਸਾ ਜਾਂ ਪ੍ਰਥਾਵਾਂ ਦੇ ਧਰਮ' ਦਾ ਹੁਣ ਵਿਆਖਿਆ ਲਈ ਮਾਮਲਾ ਹੈ। ਧਰਮ ਦਾ ਅਨਿਵਾਰਿਆ ਹਿੱਸਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਉਹ ਮੂਲ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਜਿਸ ਉੱਤੇ ਇੱਕ ਧਰਮ ਸਥਾਪਿਤ ਹੈ। ਅਨਿਵਾਰਿਆ ਪ੍ਰਥਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਉਹ ਪ੍ਰਥਾਵਾਂ ਜੋ ਇੱਕ ਧਾਰਮਿਕ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਲਈ ਮੌਲਿਕ ਹਨ। ਇਹ ਅਨਿਵਾਰਿਆ ਹਿੱਸਿਆਂ ਜਾਂ ਪ੍ਰਥਾਵਾਂ ਉੱਤੇ ਹੀ ਧਰਮ ਦੀ ਉੱਚੀ ਇਮਾਰਤ ਬਣਾਈ ਗਈ ਹੈ। ਬਿਨਾਂ ਜਿਸ ਦੇ, ਇੱਕ ਧਰਮ ਕੋਈ ਧਰਮ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਪਰਖ ਇਹ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿ ਕੀ ਇੱਕ ਹਿੱਸਾ ਜਾਂ ਪ੍ਰਥਾ ਧਰਮ ਲਈ ਅਨਿਵਾਰਿਆ ਹੈ ਇਹ ਲੱਭਣਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਉਸ ਹਿੱਸੇ ਜਾਂ ਪ੍ਰਥਾ ਦੇ ਬਿਨਾਂ ਧਰਮ ਦੀ ਕੁਦਰਤ ਬਦਲ ਜਾਵੇਗੀ। ਜੇਕਰ ਉਸ ਹਿੱਸੇ ਜਾਂ ਪ੍ਰਥਾ ਨੂੰ ਹਟਾਉਣ ਨਾਲ ਉਸ ਧਰਮ ਦੇ ਚਰਿੱਤਰ ਜਾਂ ਇਸਦੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਢਾਂਚੇ ਵਿੱਚ ਮੌਲਿਕ ਬਦਲਾਅ ਆ ਸਕਦਾ ਹੈ।" ਉਸ ਧਰਮ ਜਾਂ ਇਸਦੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦੇ ਚਰਿੱਤਰ ਦਾ, ਫਿਰ ਅਜਿਹਾ ਹਿੱਸਾ ਇੱਕ ਅਨਿਵਾਰਿਆ ਜਾਂ ਅਭਿੰਨ ਹਿੱਸਾ ਵਜੋਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਹਿੱਸੇ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵਾਧਾ ਜਾਂ ਘਟਾਉ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਉਸ ਧਰਮ ਦੀ ਬਹੁਤ ਅਸਲੀਅਤ ਹੈ ਅਤੇ ਬਦਲਾਅ ਇਸਦੇ ਮੌਲਿਕ ਚਰਿੱਤਰ ਨੂੰ ਬਦਲ ਦੇਵੇਗਾ। ਇਹ ਅਜਿਹੇ ਸਥਾਈ ਅਨਿਵਾਰਿਆ ਹਿੱਸੇ ਹਨ ਜੋ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੁਆਰਾ ਸੁਰੱਖਿਆ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਕੋਈ ਵੀ ਕਹਿ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਦੇ ਧਰਮ ਦਾ ਅਨਿਵਾਰਿਆ ਹਿੱਸਾ ਜਾਂ ਪ੍ਰਥਾ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਮਿਤੀ ਜਾਂ ਘਟਨਾ ਨਾਲ ਬਦਲ ਗਈ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਬਦਲਣਯੋਗ ਹਿੱਸੇ ਜਾਂ ਪ੍ਰਥਾਵਾਂ ਜਰੂਰ ਨਹੀਂ ਕਿ 'ਕੋਰ' ਹੋਣ ਧਰਮ ਦੇ ਜਿਥੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਆਧਾਰਿਤ ਹੈ ਅਤੇ ਧਰਮ ਉੱਤੇ ਸਥਾਪਿਤ ਹੈ। ਇਹ ਸਿਰਫ ਗੈਰ-ਅਨਿਵਾਰਿਆ ਹਿੱਸੇ ਜਾਂ ਪ੍ਰਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸਜਾਵਟ ਵਜੋਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।"

ਉਪਰੋਕਤ ਅਧਿਕਾਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਚਾਨਣ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਤੈਅ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਉਮਰ ਸਮੂਹ 10 ਤੋਂ 50 ਸਾਲ ਤੱਕ ਦੀ ਬਹਿਸਕਾਰ ਦੀ ਪ੍ਰਥਾ ਨੂੰ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਜਾਂ ਅਜਿਹੀ ਪ੍ਰਥਾ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ਜਿਸ ਨੂੰ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਦਾ ਅਨਿਵਾਰਿਆ ਹਿੱਸਾ ਸਮਝਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕੀ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਦੀ ਕੁਦਰਤ ਬਿਨਾਂ ਇਸ ਬਹਿਸਕਾਰ ਪ੍ਰਥਾ ਦੇ ਬਦਲੇ ਜਾਵੇਗੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਵਾਲਾਂ ਦਾ ਜਵਾਬ, ਸਾਡੀ ਵਿਚਾਰਿਤ ਰਾਏ ਵਿੱਚ, ਦ੍ਰਿੜ ਨਕਾਰਾਤਮਕ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵੀ ਉਮਰ ਦੇ ਸਮੂਹ ਦੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਦਾ ਬਹਿਸਕਾਰ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਦੀ ਅਨਿਵਾਰਿਆ ਪ੍ਰਥਾ ਨੂੰ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਲਟ, ਇਹ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਦਾ ਅਨਿਵਾਰਿਆ ਹਿੱਸਾ ਹੈ ਕਿ ਹਿੰਦੂ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਭਗਤਾਂ ਅਤੇ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰੀਆਂ ਵਜੋਂ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਦੇਵਤਾ ਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਅਰਦਾਸਾਂ

ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਕ੍ਰਿਪਚਰਲ ਜਾਂ ਟੈਕਸਚੁਅਲ ਸਬੂਤ ਦੇ ਬਿਨਾਂ, ਅਸੀਂ ਸਬਰੀਮਾਲਾ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਅਪਣਾਈ ਜਾਂਦੀ ਬਹਿਸਕਾਰ ਪ੍ਰਥਾ ਨੂੰ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਦੀ ਅਨਿਵਾਰਿਆ ਪ੍ਰਥਾ ਦਾ ਦਰਜਾ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦੇ।

ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਸਬਰੀਮਾਲਾ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਅਰਦਾਸਾਂ ਲਈ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਦੇਣ ਨਾਲ, ਇਹ ਕਲਪਨਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਕਿ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਦੀ ਕੁਦਰਤ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੁਨਿਆਦੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬਦਲੀ ਜਾਵੇਗੀ ਜਾਂ ਬਦਲੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਇਸ ਲਈ, ਬਹਿਸਕਾਰ ਪ੍ਰਥਾ, ਜਿਸ ਨੂੰ 1965 ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਨਿਯਮ 3(ਬੀ) ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਅਧੀਨ ਵਿਧਾਨ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਮਿਲਿਆ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ 1965 ਦੇ ਐਕਟ ਦੇ ਗੁਣ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਏ ਗਏ ਹਨ, ਨਾ ਤੋ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਦਾ ਅਨਿਵਾਰਿਆ ਜਾਂ ਅਭਿੰਨ ਹਿੱਸਾ ਹੈ ਬਿਨਾਂ ਜਿਸ ਦੇ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ, ਜਿਸ ਦੇ ਭਗਤ ਭਗਵਾਨ ਅਯੱਪਾ ਹਨ, ਜਿਵਿਤ ਨਹੀਂ ਰਹੇਗਾ।

ਕੋਈ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਹਿ ਸਕਦਾ ਕਿ ਕਿਸੇ ਦੇ ਧਰਮ ਦਾ ਅਨਿਵਾਰਿਆ ਹਿੱਸਾ ਜਾਂ ਪ੍ਰਥਾ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਮਿਤੀ ਜਾਂ ਘਟਨਾ ਨਾਲ ਬਦਲੀ ਗਈ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਬਦਲਣਯੋਗ ਹਿੱਸੇ ਜਾਂ ਪ੍ਰਥਾਵਾਂ ਨਿਸਚਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਧਰਮ ਦੇ 'ਕੋਰ' ਨਹੀਂ ਹਨ ਜਿਥੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਆਧਾਰਿਤ ਹੈ ਅਤੇ ਧਰਮ ਉਸ 'ਤੇ ਸਥਾਪਿਤ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਗੈਰ-ਅਨਿਵਾਰਿਆ ਹਿੱਸੇ ਜਾਂ ਪ੍ਰਥਾਵਾਂ ਦੇ ਸਜਾਵਟੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਹੀ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

125. ਸਾਡੇ ਇਸ ਨਜ਼ਰੀਏ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਨਾਲ ਹੋਰ ਪੁਖਤਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਥੇ ਇੱਕ ਰਿਵਾਜ ਸਮੇਂ ਦੇ ਨਾਲ ਬਦਲਦਾ ਹੈ, ਅਜਿਹਾ ਰਿਵਾਜ, *ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਆਫ ਪੁਲਿਸ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ* (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਰੱਖੀ ਗਈ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਉਸ ਮੂਲ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਜਿਸ 'ਤੇ ਇੱਕ ਧਰਮ ਬਣਿਆ ਹੋਵੇ। ਇੱਕ ਰਿਵਾਜ ਨੂੰ ਅਨਿਵਾਰਯ ਰਿਵਾਜ ਦਾ ਦਰਜਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਉਸ ਵਿੱਚ ਬਾਧਾਰਹਿਤ ਨਿਰੰਤਰਤਾ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਗੱਲ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ *ਐਸ. ਮਹੇਂਦਰਨ* (ਸੁਪਰਾ) ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਤੋਂ ਵੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਦੇਵਸਵੋਮ ਬੋਰਡ ਨੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਅੱਗੇ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ 10 ਤੋਂ 50 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਦੇ ਗਰੁੱਪ ਵਾਲੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦੀਆਂ ਸਨ ਅਤੇ ਹਰ ਮਹੀਨੇ ਪੰਜ ਦਿਨਾਂ ਲਈ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਚਾਵਲ ਖਿਲਾਉਣ ਦੀ ਰਸਮ ਲਈ ਪੂਜਾ ਕਰਦੀਆਂ ਸਨ। ਦੇਵਸਵੋਮ ਬੋਰਡ ਨੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਅੱਗੇ ਇਹ ਵੀ ਮੌਕਾ ਲਿਆ ਸੀ ਕਿ ਔਰਤਾਂ ਲਈ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਦੀ ਪਾਬੰਦੀ ਸਿਰਫ ਮੰਡਲਮ, ਮਕਰਵਿਲੱਕੂ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਨੂ ਦਿਨਾਂ ਦੌਰਾਨ ਹੀ ਸੀ। ਇਹ ਗੱਲ ਵੀ ਸੀਨੀਅਰ ਕੌਂਸਲ, ਮਿਸ ਇੰਦਿਰਾ ਜੈਸਿੰਗ ਦੁਆਰਾ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਖਾਰਜ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਪ੍ਰਥਾ ਇੱਕ 'ਰਿਵਾਜ ਨਾਲ ਕੁਝ ਵਿਚਲਣਾਂ' ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ 1950 ਵਿੱਚ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਪਾਸ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਹਰ ਉਮਰ ਦੇ ਗਰੁੱਪ ਵਾਲੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਚਾਵਲ ਖਿਲਾਉਣ ਦੀ ਰਸਮ ਲਈ ਸਬਰੀਮਾਲਾ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦੀਆਂ ਸਨ।

126. ਇਸ ਲਈ, ਸਬਰੀਮਾਲਾ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਪਾਲਣ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਖਾਰਜ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਪ੍ਰਥਾ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਨਿਰੰਤਰਤਾ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦੀ ਅਤੇ ਇਸ ਕਾਰਨ, ਇਸਨੂੰ ਅਨਿਵਾਰਯ ਪ੍ਰਥਾ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ।

1965 ਦੇ ਐਕਟ ਅਤੇ 1965 ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਨਿਯਮ 3(b) ਦਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ

127. ਅਸੀਂ ਹੁਣ ਕੇਰਲਾ ਹਿੰਦੂ ਪਬਲਿਕ ਵਰਸ਼ਿਪ (ਐਂਟਰੀ ਦੀ ਅਧਿਕਾਰਤਾ) ਐਕਟ, 1965 ਦੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਨਾਲ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕਰਾਂਗੇ। ਇਸ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 2 ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਧਾਰਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦਾ ਪਾਠ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ:

2. ਪਰਿਭਾਸ਼ਾਵਾਂ.- ਇਸ ਐਕਟ ਵਿੱਚ, ਜੇ ਸੰਦਰਭ ਹੋਰ ਕੁਝ ਮੰਗਦਾ ਨਾ ਹੋਵੇ,

(ਅ) "ਹਿੰਦੂ" ਵਿੱਚ ਉਹ ਵਿਅਕਤੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ ਜੋ ਬੌਧ, ਸਿੱਖ ਜਾਂ ਜੈਨ ਧਰਮ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਹੈ;

(ਬ) "ਪਬਲਿਕ ਵਰਸ਼ਿਪ ਦੀ ਥਾਂ" ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕੋਈ ਵੀ ਥਾਂ, ਜੋ ਵੀ ਨਾਮ ਨਾਲ ਜਾਣੀ ਜਾਂਦੀ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਪੂਜਾ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੋਵੇ, ਜੋ ਹਿੰਦੂਆਂ ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵਰਗ ਜਾਂ ਵਰਗ ਲਈ, ਕਿਸੇ ਧਾਰਮਿਕ ਸੇਵਾ ਦੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਜਾਂ ਉਸ ਵਿੱਚ ਅਰਦਾਸ ਕਰਨ ਲਈ ਸਮਰਪਿਤ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਸ ਵਿੱਚ ਸਾਰੀਆਂ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਅਤੇ ਉਪ-ਮੰਦਰ, ਮੁੱਟ, ਦੇਵਸਥਾਨਮ, ਨਮਸਕਾਰ ਮੰਡਪਮ ਅਤੇ ਨਲੰਬਲਮ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ, ਜੋ ਕਿਸੇ ਅਜਿਹੀ ਥਾਂ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਜਾਂ ਉਸ ਨਾਲ ਜੁੜੀਆਂ ਹੋਣ, ਅਤੇ ਇਸ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵੀ ਪਵਿੱਤਰ ਟੈਂਕ, ਕੂਏਂ, ਚਸ਼ਮੇ ਅਤੇ ਪਾਣੀ ਦੇ ਰਸਤੇ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਾਣੀ ਨੂੰ ਪੂਜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹਾਉਣ ਜਾਂ ਪੂਜਾ ਲਈ ਵਰਤੋਂ ਵਿੱਚ ਲਿਆਂਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਇਸ ਵਿੱਚ "ਸਰੇਕੋਵਿਲ" ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਹੈ;

("ਭਾਗ ਜਾਂ ਵਰਗ" ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵੀ ਵਿਭਾਜਨ, ਉਪ-ਵਿਭਾਜਨ, ਜਾਤੀ, ਉਪ-ਜਾਤੀ, ਪੰਥ ਜਾਂ ਸੰਪ੍ਰਦਾਯ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। *)

128. ਧਾਰਾ 2 ਦੇ ਖੰਡ (ਅ) ਅਨੁਸਾਰ, ਸ਼ਬਦ 'ਹਿੰਦੂ' ਵਿੱਚ ਉਹ ਵਿਅਕਤੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ ਜੋ ਬੌਧ, ਸਿੱਖ ਜਾਂ ਜੈਨ ਧਰਮ ਨੂੰ ਮੰਨਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਖੰਡ ਵਿੱਚ ਆਉਣ ਵਾਲਾ ਸ਼ਬਦ 'ਵਿਅਕਤੀ', ਤਰਕ ਦੇ ਸਾਫ ਅਤੇ ਸਧਾਰਣ ਕਾਰਣ ਕਰਕੇ, ਸਾਰੇ ਲਿੰਗਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਖੰਡ (ਸੀ) 'ਭਾਗ ਜਾਂ ਵਰਗ' ਨੂੰ ਕੋਈ ਵੀ ਵਿਭਾਜਨ, ਉਪ-ਵਿਭਾਜਨ, ਜਾਤੀ, ਉਪ-ਜਾਤੀ, ਪੰਥ ਜਾਂ ਸੰਪ੍ਰਦਾਯ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਭਾਗ ਜਾਂ ਵਰਗ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਕਿਤੇ ਵੀ ਇਸ ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਪੁਰਸ਼ ਵਿਭਾਜਨ, ਉਪ-ਵਿਭਾਜਨ, ਜਾਤੀ ਆਦਿ ਤੱਕ ਸੀਮਿਤ ਰੱਖਣ ਦਾ ਸੁਝਾਅ ਨਹੀਂ ਹੈ।

129. ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 3 ਦਾ ਨਿਰਧਾਰਣ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰਿਆਂ ਭਾਗਾਂ ਅਤੇ ਵਰਗਾਂ ਦੇ ਹਿੰਦੂਆਂ ਲਈ ਜਨਤਕ ਪੂਜਾ ਸਥਾਨ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਹੋਣਗੇ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹੈ:

"ਧਾਰਾ 3 : ਸਾਰਿਆਂ ਭਾਗਾਂ ਅਤੇ ਵਰਗਾਂ ਦੇ ਹਿੰਦੂਆਂ ਲਈ ਜਨਤਕ ਪੂਜਾ ਸਥਾਨ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਹੋਣਗੇ।-ਕਿਸੇ ਵੀ ਹੋਰ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਵਿਰੋਧੀ ਸਮਾਗਮ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਜੋ ਇਸ ਸਮੇਂ ਲਾਗੂ ਹੈ ਜਾਂ ਕੋਈ ਰਿਵਾਜ ਜਾਂ ਪ੍ਰਥਾ ਜਾਂ ਕੋਈ ਸਾਧਨ ਜਿਸ ਦਾ ਅਸਰ ਕਿਸੇ ਅਜਿਹੇ ਕਾਨੂੰਨ ਜਾਂ ਕੋਰਟ ਦੇ ਕਿਸੇ ਹੁਕਮ ਜਾਂ ਆਦੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਹਰ ਜਨਤਕ ਪੂਜਾ ਸਥਾਨ ਜੋ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਹਿੰਦੂਆਂ ਲਈ ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਿਸੇ ਭਾਗ ਜਾਂ ਵਰਗ ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਹੈ, ਸਾਰਿਆਂ ਭਾਗਾਂ ਅਤੇ ਵਰਗਾਂ ਦੇ ਹਿੰਦੂਆਂ ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਹੋਵੇਗਾ; ਅਤੇ ਕੋਈ ਵੀ ਹਿੰਦੂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਭਾਗ ਜਾਂ ਵਰਗ ਦਾ ਹੋਵੇ, ਉਸ ਨੂੰ ਅਜਿਹੇ ਜਨਤਕ ਪੂਜਾ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਦਾਖਲ ਹੋਣ ਤੋਂ, ਉਥੇ ਪੂਜਾ ਕਰਨ ਤੋਂ, ਅਰਦਾਸਾਂ ਭੇਟ ਕਰਨ ਤੋਂ ਜਾਂ ਕੋਈ ਧਾਰਮਿਕ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾ ਰੋਕਿਆ ਜਾਵੇਗਾ, ਨਾ ਅਟਕਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ ਜਾਂ ਨਾ ਹੀ ਉਸ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਕੋਈ ਹੋਰ ਹਿੰਦੂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਭਾਗ ਜਾਂ ਵਰਗ ਦਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਤੇ ਉਸੇ ਹੱਦ ਤੱਕ ਉਥੇ ਦਾਖਲ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਪੂਜਾ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਅਰਦਾਸ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਕਰਮ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ:

ਬਸ਼ਰਤੇ ਕਿ ਜਨਤਕ ਪੂਜਾ ਸਥਾਨ ਜੋ ਕਿਸੇ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਯ ਜਾਂ ਉਸ ਦੇ ਕਿਸੇ ਭਾਗ ਦੇ ਲਾਭ ਲਈ ਸਥਾਪਿਤ ਮੰਦਰ ਹੈ, ਇਸ ਧਾਰਾ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਉਸ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਯ ਜਾਂ ਭਾਗ ਦੇ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮਾਮਲਾ ਹੋਵੇ, ਧਰਮ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਮਾਮਲੇ ਸੰਭਾਲਣ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੋਵੇਗਾ।"

130. ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 3 ਇੱਕ ਨਾਨ-ਓਬਸਟੈਂਟੇ ਖੰਡ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਐਲਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਹਰ ਜਨਤਕ ਪੂਜਾ ਸਥਾਨ ਜੋ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਹਿੰਦੂਆਂ ਲਈ ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਿਸੇ ਭਾਗ ਜਾਂ ਵਰਗ ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਹੈ, ਸਾਰਿਆਂ ਭਾਗਾਂ ਅਤੇ ਵਰਗਾਂ ਦੇ ਹਿੰਦੂਆਂ ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਕੋਈ ਵੀ ਹਿੰਦੂ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਭਾਗ ਜਾਂ ਵਰਗ ਦਾ

ਹੋਵੇ, ਉਸ ਨੂੰ ਅਜਿਹੇ ਜਨਤਕ ਪੂਜਾ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਦਾਖਲ ਹੋਣ ਤੋਂ, ਉਥੇ ਪੂਜਾ ਕਰਨ ਤੋਂ, ਅਰਦਾਸਾਂ ਭੇਟ ਕਰਨ ਤੋਂ ਜਾਂ ਕੋਈ ਧਾਰਮਿਕ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਰੋਕਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਨਾ ਅਟਕਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ ਜਾਂ ਨਾ ਹੀ ਉਸ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ, ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਤੇ ਉਸੇ ਹੱਦ ਤੱਕ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਕੋਈ ਹੋਰ ਹਿੰਦੂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਭਾਗ ਜਾਂ ਵਰਗ ਦਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਤੇ ਉਸੇ ਹੱਦ ਤੱਕ ਉਥੇ ਦਾਖਲ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਪੂਜਾ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਅਰਦਾਸ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਕਰਮ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ।

131.ਧਾਰਾ 3 ਦੀ ਪੇਸ਼ੇਵਰ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੇਰਲ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਜਨਤਕ ਪੂਜਾ ਦੇ ਸਥਾਨ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਰੋਧੀ ਕਾਨੂੰਨ, ਰਿਵਾਜ, ਵਰਤੋਂ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਅਜਿਹੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਅਧੀਨ ਅਸਰ ਪਾਉਣ ਵਾਲੇ ਸਾਧਨ ਜਾਂ ਕੋਰਟ ਦੇ ਕਿਸੇ ਹੁਕਮ ਜਾਂ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਸਾਰੇ ਵਰਗਾਂ ਅਤੇ ਜਮਾਤਾਂ ਦੇ ਹਿੰਦੂਆਂ ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਹੋਣਗੇ। "ਵਰਗ ਜਾਂ ਜਮਾਤ" ਅਤੇ "ਹਿੰਦੂ" ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 3 ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ, ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਧਾਰਾਵਾਂ 2(ਅ) ਅਤੇ 2(ਸੀ) ਤੋਂ ਲਿਆਉਣਾ ਪਵੇਗਾ, ਜੋ, ਸਾਡੇ ਪਿਛਲੇ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਅਨੁਸਾਰ, ਸਾਰੇ ਲਿੰਗਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਬਸ਼ਰਤੇ ਉਹ ਹਿੰਦੂ ਹੋਣ। ਇਸ ਨੂੰ ਹੋਰ ਬਲ ਦੇਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 3 ਅਧੀਨ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਇਸ ਦੇ ਨਾ-ਰੋਕਣ ਵਾਲੇ ਸੁਭਾਵ ਕਰਕੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਾਨੂੰਨ, ਰਿਵਾਜ ਜਾਂ ਵਰਤੋਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਧਾਰਾ 3 ਦੀ ਪ੍ਰੋਵਾਈਜ਼ੋ ਦਾ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਜਨਤਕ ਪੂਜਾ ਦਾ ਸਥਾਨ ਕਿਸੇ ਧਾਰਮਿਕ ਜਮਾਤ ਜਾਂ ਉਸ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵਰਗ ਦੇ ਲਾਭ ਲਈ ਸਥਾਪਿਤ ਮੰਦਰ ਹੈ, ਤਾਂ ਧਾਰਾ 3 ਅਧੀਨ ਵਾਰੰਟ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਧਿਕਾਰ ਉਸ ਧਾਰਮਿਕ ਜਮਾਤ ਜਾਂ ਵਰਗ ਦੇ ਧਰਮ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਮਾਮਲੇ ਸੰਭਾਲਣ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ, ਸਾਨੂੰ, ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਭਾਗ ਵਿੱਚ, ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਭਗਵਾਨ ਅਯੱਪਾ ਦੇ ਭਗਤ ਅਤੇ ਅਨੁਯਾਈ ਕੋਈ ਧਾਰਮਿਕ ਜਮਾਤ ਨਹੀਂ ਬਣਾਉਂਦੇ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਧਾਰਾ 3 ਦੀ ਪ੍ਰੋਵਾਈਜ਼ੋ ਨੂੰ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਵਰਤਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ।

133.ਇਸ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 3 ਅਧੀਨ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਅਤੇ ਗੰਭੀਰਤਾ, ਜੋ ਸਾਰੇ ਵਰਗਾਂ ਅਤੇ ਜਮਾਤਾਂ ਦੇ ਹਿੰਦੂਆਂ ਲਈ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਔਰਤਾਂ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ, ਇਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਸਪਸ਼ਟ ਅਤੇ ਪ੍ਰਤੱਖ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਨੂੰ 1965 ਦੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 5 ਅਧੀਨ ਦੰਡਨੀਯ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਜੋ ਇਸ ਹੇਠਾਂ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹੈ:

"ਧਾਰਾ 5 : ਦੰਡ"

ਜੋ ਕੋਈ ਵੀ, ਧਾਰਾ 3 ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ,-

(ਅ) ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਰਗ ਜਾਂ ਜਮਾਤ ਦੇ ਹਿੰਦੂਆਂ ਨੂੰ ਜਨਤਕ ਪੂਜਾ ਦੇ ਸਥਾਨ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋਣ, ਪੂਜਾ ਜਾਂ ਅਰਦਾਸ ਕਰਨ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਧਾਰਮਿਕ ਸੇਵਾ ਨੂੰ ਅੰਜਾਮ ਦੇਣ ਤੋਂ ਰੋਕਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਰੋਕਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ; ਜਾਂ (ਬੀ) ਰੁਕਾਵਟ ਪੈਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜਾਂ ਰੁਕਾਵਟ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਜਾਂ ਅਨਿਆਇਆਂ ਰਾਹੀਂ ਰੁਕਾਵਟ ਦੀ ਧਮਕੀ ਦੇ ਕੇ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਜਿਹੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਉਪਰੋਕਤ ਕੰਮ ਕਰਨ ਜਾਂ ਅੰਜਾਮ ਦੇਣ ਤੋਂ ਰੋਕਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਰੋਕਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਤੱਕ ਦੀ ਕੈਦ ਜਾਂ ਪੰਜ ਸੌ ਰੁਪਏ ਤੱਕ ਦੇ ਜੁਰਮਾਨੇ ਨਾਲ, ਜਾਂ ਦੋਵਾਂ ਨਾਲ ਸਜ਼ਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ:

ਬਸ਼ਰਤੇ ਕਿ ਜਿੱਥੇ ਸਿਰਫ ਜੁਰਮਾਨੇ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਗਈ ਹੈ, ਉਥੇ ਅਜਿਹਾ ਜੁਰਮਾਨਾ ਪੰਜਾਹ ਰੁਪਏ ਤੋਂ ਘੱਟ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। *

134. ਅੱਗੇ ਵਧਦਿਆਂ, 1965 ਦੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 4 ਕੇਰਲਾ ਵਿੱਚ ਜਨਤਕ ਪੂਜਾ ਸਥਾਨਾਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਵਿਧੀ ਅਤੇ ਰਸਮਾਂ ਦੀ ਅਦਾਇਗੀ ਅਤੇ ਵਿਵਸਥਾ ਅਤੇ ਮਰਿਆਦਾ ਦੀ ਬਰਕਰਾਰੀ ਲਈ ਨਿਯਮ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦਿੰਦੀ ਹੈ:

"ਧਾਰਾ 4 : ਜਨਤਕ ਪੂਜਾ ਸਥਾਨਾਂ ਵਿੱਚ ਵਿਵਸਥਾ ਅਤੇ ਮਰਿਆਦਾ ਦੀ ਬਰਕਰਾਰੀ ਅਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਰਸਮਾਂ ਅਤੇ ਵਿਧੀਆਂ ਦੀ ਉਚਿਤ ਅਦਾਇਗੀ ਲਈ ਨਿਯਮ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ

(1) ਕੋਈ ਵੀ ਟਰੱਸਟੀ ਜਾਂ ਜਨਤਕ ਪੂਜਾ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਥਾਨ ਦੇ ਇੰਚਾਰਜ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ, ਸਮਰੱਥ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੇ ਨਿਯੰਤਰਣ ਅਧੀਨ ਅਤੇ ਉਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਏ ਗਏ ਕਿਸੇ ਵੀ ਨਿਯਮ ਦੇ ਅਧੀਨ, ਜਨਤਕ ਪੂਜਾ ਦੇ ਸਥਾਨ ਵਿੱਚ ਵਿਵਸਥਾ ਅਤੇ ਮਰਿਆਦਾ ਦੀ ਬਰਕਰਾਰੀ ਅਤੇ ਉਥੇ ਅਦਾ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਧਾਰਮਿਕ ਰਸਮਾਂ ਅਤੇ ਵਿਧੀਆਂ ਦੀ ਉਚਿਤ ਪਾਲਣਾ ਲਈ ਨਿਯਮ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੋਵੇਗੀ:

ਬਸ਼ਰਤੇ ਕਿ ਇਸ ਉਪ-ਧਾਰਾ ਅਧੀਨ ਬਣਾਏ ਗਏ ਕਿਸੇ ਵੀ ਨਿਯਮ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹਿੰਦੂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕੋਈ ਵੀ ਭੇਦਭਾਵ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਕਿ ਉਹ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਵਰਗ ਜਾਂ ਸੈਕਸ਼ਨ ਦਾ ਸਦੱਸ ਹੈ।

(2) ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਵਿੱਚ ਉਲਲੇਖਿਤ ਸਮਰੱਥ ਅਧਿਕਾਰੀ ਹੋਵੇਗਾ।

(i) ਜੇਕਰ ਜਨਤਕ ਪੂਜਾ ਦਾ ਸਥਾਨ ਕਿਸੇ ਅਜਿਹੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਸਥਿਤ ਹੈ ਜਿਸ 'ਤੇ ਤ੍ਰਾਵਣਕੋਰ-ਕੋਚੀਨ ਹਿੰਦੂ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦਾ ਐਕਟ, 1950 (ਤ੍ਰਾਵਣਕੋਰ-ਕੋਚੀਨ ਐਕਟ XV ਦਾ 1950) ਦਾ ਭਾਗ I ਲਾਗੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਤ੍ਰਾਵਣਕੋਰ ਦੇਵਸਵੋਮ ਬੋਰਡ;

(ii) ਜੇਕਰ ਜਨਤਕ ਪੂਜਾ ਦਾ ਸਥਾਨ ਕਿਸੇ ਅਜਿਹੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਸਥਿਤ ਹੈ ਜਿਸ 'ਤੇ ਉਕਤ ਐਕਟ ਦਾ ਭਾਗ II ਲਾਗੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਕੋਚੀਨ ਦੇਵਸਵੋਮ ਬੋਰਡ; ਅਤੇ

(iii) ਜੇਕਰ ਜਨਤਕ ਪੂਜਾ ਦਾ ਸਥਾਨ ਕੇਰਲਾ ਰਾਜ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹੋਰ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਸਥਿਤ ਹੈ, ਸਰਕਾਰ।" 135. ਧਾਰਾ 4 ਦੀ ਪ੍ਰੋਵਿਜ਼ੋ ਧਾਰਾ 4(1) ਦੀ ਅਪਵਾਦ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਉਸ ਸਥਿਤੀ ਦਾ ਕਲਾਸਿਕ ਉਦਾਹਰਣ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਅਪਵਾਦ ਨਿਯਮ ਨਾਲੋਂ ਵੱਧ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਹੈ। ਇਹ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ 1965 ਦੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 4 ਦੀ ਪ੍ਰੋਵਿਜ਼ੋ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ, ਬਹੁਤ ਸਾਫ ਅਤੇ ਸਧਾਰਣ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ, ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 4 ਦੀ ਕਲੋਜ਼ (1) ਅਧੀਨ ਬਣਾਏ ਗਏ ਨਿਯਮ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹਿੰਦੂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਭੇਦਭਾਵ ਨਹੀਂ ਕਰਨਗੇ ਜੇਕਰ ਉਹ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਵਰਗ ਜਾਂ ਸੈਕਸ਼ਨ ਦਾ ਸਦੱਸ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਇਸ ਐਕਟ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਕੋਈ ਖਾਸ ਵਰਗ ਜਾਂ ਸੈਕਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਸਾਰੀਆਂ ਉਮਰ ਦੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ, ਕਿਉਂਕਿ ਹਿੰਦੂ ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਵੀ ਉਮਰ ਦਾ ਗਰੁੱਪ ਵੀ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦਾ ਇੱਕ ਵਰਗ ਜਾਂ ਸੈਕਸ਼ਨ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ।

136. ਕੇਰਲ ਦੀ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਨੇ, ਧਾਰਾ 4 ਦੀ ਉਪਧਾਰਾ (1) ਦੇ ਅਧੀਨ, ਕੇਰਲ ਹਿੰਦੂ ਪਬਲਿਕ ਵਰਸ਼ਿਪ ਪਲੇਸਿਜ਼ (ਐਂਟਰੀ ਦੀ ਅਧਿਕਾਰਤਾ) ਨਿਯਮ, 1965 ਬਣਾਏ ਹਨ। ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਸਭ ਤੋਂ ਵਿਵਾਦਿਤ ਨਿਯਮ ਜੋ ਕਿ ਨਿਯਮ 3(ਬੀ) ਹੈ। ਨਿਯਮ 3 ਦਾ ਸਬੰਧਿਤ ਭਾਗ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ:

"ਨਿਯਮ 3. ਇੱਥੇ ਹੇਠ ਦੱਸੇ ਗਏ ਵਰਗਾਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪਬਲਿਕ ਵਰਸ਼ਿਪ ਦੀ ਥਾਂ ਵਿੱਚ ਪੂਜਾ ਕਰਨ ਦੀ, ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਪਵਿੱਤਰ ਟੈਂਕ, ਕੂਆਂ, ਚਸ਼ਮਾ ਜਾਂ ਪਾਣੀ ਦੇ ਕੋਰਸ ਵਿੱਚ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨ ਜਾਂ ਪਾਣੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਦੀ ਅਧਿਕਾਰਤਾ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ, ਜੇ ਕਿ ਪਬਲਿਕ ਵਰਸ਼ਿਪ ਦੀ ਥਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਉਹ

ਅੰਦਰ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਬਾਹਰ, ਜਾਂ ਕੋਈ ਪਵਿੱਤਰ ਥਾਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪਹਾੜ ਜਾਂ ਪਹਾੜੀ ਤਾਲਾ, ਜਾਂ ਰਸਤਾ, ਗਲੀ ਜਾਂ ਪਥਵੇਜ ਜੋ ਕਿ ਪਬਲਿਕ ਵਰਸ਼ਿਪ ਦੀ ਥਾਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਣ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦਾ ਹੈ:

(ਬੀ) ਔਰਤਾਂ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਜਦੋਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਰਿਵਾਜ ਅਤੇ ਪ੍ਰਥਾ ਅਨੁਸਾਰ ਪਬਲਿਕ ਵਰਸ਼ਿਪ ਦੀ ਥਾਂ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ।

137. ਕਾਨੂੰਨ ਇਸ ਬਿੰਦੂ ਤੇ ਸਥਾਪਿਤ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਕਾਨੂੰਨ ਅਧੀਨ ਨਿਯਮ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਹ ਸ਼ਕਤੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀਆਂ ਹੱਦਾਂ ਵਿੱਚ ਹੀ ਵਰਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ, ਅਸੀਂ ਭਾਰਤੀ ਯੂਨੀਅਨ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਬਨਾਮ ਐਸ. ਸ੍ਰੀਨਿਵਾਸਨ* ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੇ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਜਿੱਥੇ ਇਹ

"ਇਸ ਪੜਾਅ ਤੇ, ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਉਚਿਤ ਹੈ ਕਿ ਨਿਯਮ ਬਣਾਉਣ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਬਾਰੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਬਾਰੇ। ਜੇ ਕੋਈ ਨਿਯਮ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਨਿਯਮ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਅਤਿਰਿਕਤ ਘੋਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਕੋਈ ਨਿਯਮ ਕਿਸੇ ਅਜਿਹੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਦੀ ਜਗ੍ਹਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਲਈ ਸ਼ਕਤੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ, ਤਾਂ ਇਹ ਅਤਿਰਿਕਤ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮੂਲ ਪਰੀਖਿਆ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇ ਸ੍ਰੋਤ ਨੂੰ ਪਛਾਣਨਾ ਅਤੇ ਵਿਚਾਰਨਾ ਜੋ ਕਿ ਨਿਯਮ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਇੱਕ ਨਿਯਮ ਮੂਲ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਅਨੁਰੂਪ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ।"

ਵਿੱਚ *ਜਨਰਲ ਅਫਸਰ ਕਮਾਂਡਿੰਗ-ਇਨ-ਚੀਫ ਬਨਾਮ ਡਾ. ਸੁਭਾਸ਼ ਚੰਦਰ ਯਾਦਵ*, ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਕਿਸੇ ਨਿਯਮ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਦਾ ਅਸਰ ਹੋਣ ਲਈ, ਇਸਨੂੰ ਦੋ ਸ਼ਰਤਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰਨੀਆਂ ਪੈਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਪਹਿਲਾਂ ਇਹ ਉਸ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਨਾਲ ਮੇਲ ਖਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਅਧੀਨ ਇਹ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਦੂਜਾ, ਇਹ ਉਸ ਅਧਿਕਾਰ ਦੇ ਨਿਯਮ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਅਤੇ ਪਰਿਧੀ ਵਿੱਚ ਵੀ ਆਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜੋ ਨਿਯਮ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਫਰੇਮ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਇਹ ਦੋ ਸ਼ਰਤਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਵੀ ਪੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਤਾਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਨਿਯਮ ਖਾਲੀ ਹੋਵੇਗਾ। ਵਿੱਚ *ਕੁੰਜੀ ਬਿਹਾਰੀ ਲਾਲ ਬੁਟੇਲ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਹਿਮਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਹੋਰ*, ਇਹ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਨਿਯਮ ਨੂੰ ਜਾਇਜ਼ ਮੰਨਣ ਲਈ, ਪਹਿਲਾਂ ਇਹ ਤੈਅ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਧਿਨਿਯਮ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਕੀ ਹੈ ਅਤੇ ਫਿਰ ਇਹ ਵੇਖਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬਣਾਏ ਗਏ ਨਿਯਮ ਇਸ ਆਮ ਅਧਿਕਾਰ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦੇ ਹਨ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਨਿਯਮ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਮ ਸਾਮਾਨ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਗਟ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਵੇਖਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬਣਾਏ ਗਏ ਨਿਯਮ ਮੂਲ ਅਧਿਨਿਯਮ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਹੱਦਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਹਨ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਇੱਕ ਹੋਰ ਅਧਿਕਾਰ ਜੋ ਨਿਯਮ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਅਤੇ ਹੱਦਾਂ ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ *ਗਲੋਬਲ ਐਨਰਜੀ ਲਿਮਿਟੇਡ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਕੇਂਦਰੀ ਬਿਜਲੀ ਨਿਯਮਨ ਕਮਿਸ਼ਨ*, ਜਿੱਥੇ ਅਦਾਲਤ ਅੱਗੇ ਸਵਾਲ ਸੀ ਕੇਂਦਰੀ ਬਿਜਲੀ ਨਿਯਮਨ ਕਮਿਸ਼ਨ (ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ, ਸ਼ਰਤਾਂ ਅਤੇ ਟ੍ਰੇਡਿੰਗ ਲਾਇਸੈਂਸ ਦੇਣ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਬੰਧਤ ਮਾਮਲੇ) ਨਿਯਮਾਂ, 2004 ਦੇ ਨਿਯਮ 6-ਏ ਦੇ ਖੰਡ (ਬੀ) ਅਤੇ (ਐਫ) ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਬਾਰੇ ਸੀ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਨਿਮਨਲਿਖਿਤ ਰਾਏ ਦਿੱਤੀ:

“ਇਹ ਹੁਣ ਇੱਕ ਸੁਸਥਾਪਿਤ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਿਧਾਂਤ ਹੈ ਕਿ ਅਧਿਨਿਯਮ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਨਿਯਮ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਇੱਕ ਆਮ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ। “ਅਜਿਹਾ ਆਮ ਅਧਿਕਾਰ ਕਿਸੇ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਦੁਆਰਾ ਹੀ, ਨਿਯਮਨ-ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਰਤਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਇਸ ਨਾਲ ਸਬਸਟੈਂਟਿਵ

ਅਧਿਕਾਰ ਜਾਂ ਦਾਇਤਵ ਜਾਂ ਅਯੋਗਤਾਵਾਂ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਜੋ ਕਿ ਉਸ ਅਧਿਨਿਯਮ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰਿਆ ਨਹੀਂ ਗਿਆ।"

ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਫੈਸਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਨਿਯਮ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ, ਜੋ ਕਿ ਕਿਸੇ ਅਧਿਨਿਯਮ ਦੇ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਲਈ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ 142. ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਨਿਯਮ 3(ਬੀ) ਵੀ 1965 ਦੇ ਅਧਿਨਿਯਮ ਦੀ ਧਾਰਾ 4 ਦੇ ਉਲਟ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਧਾਰਾ 4(1) ਦੀ ਪ੍ਰੋਵਿਜ਼ੋ ਇੱਕ ਅਪਵਾਦ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 4(1) ਅਧੀਨ ਬਣਾਏ ਗਏ ਨਿਯਮਾਂ/ਨਿਯਮਾਂ ਨੂੰ ਵਿੱਚ, 143. ਦੋਵੇਂ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ, ਯਾਨੀ ਧਾਰਾ 3 ਅਤੇ ਧਾਰਾ 4(1) ਦੀ ਪ੍ਰੋਵਿਜ਼ੋ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਰਿਵਾਜ਼ ਅਤੇ ਪ੍ਰਥਾ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਵਰਗਾਂ ਅਤੇ ਵਰਗਾਂ ਦੇ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੇ ਸਾਰਵਜਨਿਕ ਪੂਜਾ ਸਥਾਨਾਂ 'ਤੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰਨ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਜਗ੍ਹਾ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਉਲਟ ਵਿਆਖਿਆ ਨਾਲ 1965 ਦੇ ਅਧਿਨਿਯਮ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 25(1) ਅਧੀਨ ਗਾਰੰਟੀਸ਼ੁਦਾ ਧਰਮ ਦੀ ਪ੍ਰੈਕਟਿਸ ਦਾ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰ ਵੀ। ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ 1965 ਦੇ ਅਧਿਨਿਯਮ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਉਦਾਰ ਕਿਸਮ ਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਜੋ ਸਾਰੇ ਵਰਗਾਂ ਅਤੇ ਵਰਗਾਂ ਦੇ ਹਿੰਦੂਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਲਈ ਅਨੁਮਤੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਾਤੀਆਂ ਅਤੇ ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਨਜਾਤੀਆਂ। ਪਰ ਧਾਰਾ 4(1) ਦੇ ਬਹਾਨੇ 196

ਨਿਸਕਰਸ਼

144. ਸਾਡੇ ਉਪਰੋਕਤ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਨਿਸਕਰਸ਼ ਇਕ-ਇਕ ਕਰਕੇ ਦਰਜ ਕਰਦੇ ਹਾਂ:

(i) ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ *ਸ਼ਿਰੂਰ ਮੁੱਟ* (ਉਪਰੋਕਤ) ਅਤੇ *ਐਸ.ਪੀ. ਮਿੱਟਲ* (ਉਪਰੋਕਤ) ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਭਗਵਾਨ ਅਯੱਪਾ ਦੇ ਭਗਤ ਇੱਕ ਵੱਖਰੇ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਯ ਨਹੀਂ ਬਣਾਉਂਦੇ। ਉਹਨਾਂ ਕੋਲ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਖਾਸ ਮੰਨੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਕੋਈ ਵੀ ਸਾਂਝੇ ਧਾਰਮਿਕ ਸਿਧਾਂਤ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਜਿਹਨਾਂ ਨੂੰ ਉਹ ਆਪਣੀ ਆਧਿਆਤਮਿਕ ਭਲਾਈ ਲਈ ਲਾਭਦਾਇਕ ਮੰਨਦੇ ਹਨ, ਸਿਵਾਏ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਜੋ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਨਾਲ ਸਾਂਝੇ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ, ਭਗਵਾਨ ਅਯੱਪਾ ਦੇ ਭਗਤ ਸਿਰਫ ਹਿੰਦੂ ਹਨ ਅਤੇ ਇੱਕ ਵੱਖਰੇ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਯ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਬਣਾਉਂਦੇ।

(ii) ਅਨੁਚਛੇਦ 25(1) ਵਿੱਚ 'ਸਾਰੇ ਵਿਅਕਤੀ' ਦੇ ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ ਦੁਆਰਾ ਇਹ ਦਿਖਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਅਨੁਚਛੇਦ 25(1) ਵਿੱਚ ਖੁਦ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਦੇ ਅਧੀਨ, ਹਰੇਕ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਜ਼ਮੀਰ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਅਤੇ ਧਰਮ ਨੂੰ ਖੁੱਲ੍ਹ ਕੇ ਮੰਨਣ, ਅਭਿਆਸ ਕਰਨ ਅਤੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਉਪਲਬਧ ਹੈ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਹ ਅਧਿਕਾਰ ਔਰਤਾਂ ਸਮੇਤ ਹਰੇਕ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਉਪਲਬਧ ਹੈ। ਅਨੁਚਛੇਦ 25(1) ਅਧੀਨ ਗਾਰੰਟੀਸ਼ੁਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਲਿੰਗ ਜਾਂ, ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਕੁਝ ਖਾਸ ਸਰੀਰਕ ਕਾਰਕਾਂ ਨਾਲ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਹੈ ਜੋ ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਔਰਤਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਹਨ।

(iii) 1965 ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਨਿਯਮ 3(b) ਦੁਆਰਾ ਸਬਰੀਮਾਲਾ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਅਪਣਾਇਆ ਜਾ ਰਹਾ ਬਹਿਸਕਾਰ ਅਭਿਆਸ ਹਿੰਦੂ ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਧਰਮ ਨੂੰ ਖੁੱਲ੍ਹ ਕੇ ਅਭਿਆਸ ਕਰਨ ਅਤੇ ਭਗਵਾਨ ਅਯੱਪਾ ਵੱਲ ਆਪਣੀ ਭਗਤੀ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਿਤ ਕਰਨ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਇਨਕਾਰ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਪੂਜਾ ਕਰਨ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਤੋਂ ਵਾਂਜਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਅਨੁਚਛੇਦ 25(1) ਅਧੀਨ ਧਰਮ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਇੱਕੋ ਧਰਮ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਵਾਲੇ ਸਾਰੇ ਉਮਰ ਦੇ ਗਰੁੱਪਾਂ ਦੇ ਮਰਦਾਂ ਅਤੇ ਔਰਤਾਂ ਦੋਵਾਂ ਨੂੰ ਬਰਾਬਰ

ਉਪਲਬਧ ਹੈ।

B (iv) 1965 ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਅਧੀਨ ਬਣਾਏ ਗਏ 1965 ਦੇ ਐਕਟ ਦੇ ਨਿਯਮ 3(b) ਦੀ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ 10 ਤੋਂ 50 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਦੇ ਗਰੁੱਪ ਦੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਦੀ ਬਾਹਰਲੀ ਖਾਰਜੀ ਨੂੰ ਤਹਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਹਿੰਦੂ ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਆਪਣੇ ਧਾਰਮਿਕ ਵਿਸ਼ਵਾਸਾਂ ਨੂੰ ਅਮਲ ਵਿੱਚ ਲਿਆਉਣ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਸਪਸ਼ਟ ਉਲੰਘਣਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿ, ਨਤੀਜਤਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਧਾਰਮਿਕ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਅਨੁਚਛੇਦ 25(1) ਅਧੀਨ ਇੱਕ ਮ੍ਰਿਤ ਅਕਸਰ ਬਣਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।

C (v) ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 25(1) ਵਿੱਚ ਆਉਣ ਵਾਲੇ 'ਨੈਤਿਕਤਾ' ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਇੱਕ ਸੰਕੀਰਣ ਲੈਂਸ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਵੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਤਾਂ ਜੋ ਨੈਤਿਕਤਾ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ, ਇੱਕ ਸੈਕਸ਼ਨ ਜਾਂ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਯ ਦੁਆਰਾ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਅਰਥ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਲਈ ਸੀਮਿਤ ਕਰਨ ਲਈ। ਚੂੰਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨ ਨੂੰ ਇਸ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੁਆਰਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਅਪਣਾਇਆ ਅਤੇ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਅਨੁਚਛੇਦ 25 ਵਿੱਚ ਪਬਲਿਕ ਨੈਤਿਕਤਾ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਨੈਤਿਕਤਾ ਦੇ ਨਾਲ ਸਮਾਨਾਰਥੀ ਸਮਝਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

D (vi) ਪਬਲਿਕ ਆਰਡਰ, ਨੈਤਿਕਤਾ ਅਤੇ ਸਿਹਤ ਦੇ ਨੋਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਧਰਮ ਨੂੰ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨਾਲ ਅਮਲ ਵਿੱਚ ਲਿਆਉਣ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨੂੰ ਸੀਮਿਤ ਕਰਨ ਅਤੇ 10 ਤੋਂ 50 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਦੇ ਗਰੁੱਪ ਦੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਭੇਦਭਾਵ ਕਰਨ ਲਈ ਰੰਗੀਨ ਜੰਤਰ ਵਜੋਂ ਵਰਤਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਬਰੀਮਾਲਾ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਨ ਅਤੇ ਆਪਣੀਆਂ ਅਰਦਾਸਾਂ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਧਿਕਾਰ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨ ਲਈ।

E (vii) ਸਬਰੀਮਾਲਾ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ 10 ਤੋਂ 50 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਦੇ ਗਰੁੱਪ ਦੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਬਾਹਰਲੀ ਖਾਰਜੀ ਦੀ ਪ੍ਰੈਕਟਿਸ ਨੂੰ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਜਵਾਬਦੇਹ ਬੋਰਡ ਦੁਆਰਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਇੱਕ ਜ਼ਰੂਰੀ ਪ੍ਰੈਕਟਿਸ ਵਜੋਂ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ।

F (viii) ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਦੂਜੇ ਆਨੰਦ ਮਾਰਗ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਰੱਖੀ ਗਈ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਧਾਰਣਾ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਸਬਰੀਮਾਲਾ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਅਪਣਾਈ ਜਾ ਰਹੀ ਬਾਹਰਲੀ ਖਾਰਜੀ ਪ੍ਰੈਕਟਿਸ ਨੂੰ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਦੀ ਕੁਦਰਤ ਨੂੰ ਬਦਲਣ ਜਾਂ ਬਦਲਣ ਵਾਲੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਵਜੋਂ ਨਾਮਜ਼ਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਬਾਹਰਲੀ ਖਾਰਜੀ ਪ੍ਰੈਕਟਿਸ ਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਰੁਕਾਵਟ ਦੇ ਨਿਰੰਤਰਤਾ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਮਨਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਦੇਵਸਵੋਮ ਬੋਰਡ ਨੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਅੱਗੇ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ 10 ਤੋਂ 50 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਦੇ ਗਰੁੱਪ ਦੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਪੂਜਾਰੀ ਹਰ ਮਹੀਨੇ ਪੰਜ ਦਿਨਾਂ ਲਈ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਚਾਵਲ ਖਿਲਾਉਣ ਦੀ ਰਸਮ ਲਈ ਪੂਜਾ ਕਰਦੇ ਸਨ।

(ix) ਉਸ ਖਾਰਜੀ ਅਭਿਆਸ ਨੂੰ, ਜਿਸ ਨੂੰ 1965 ਦੇ ਐਕਟ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਿਆਂ ਬਣਾਏ ਗਏ 1965 ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਨਿਯਮ 3(b) ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਗ਼ ਇੱਕ ਅਧੀਨ ਵਿਧਾਨ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਨਾ ਤਾਂ ਧਰਮ ਦਾ ਅਨਿਵਾਰਯ ਹਿੱਸਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਅਭਿੰਨ ਅੰਗ ਹੈ।

(x) 1965 ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਨਿਯਮ 3(b) ਦੀ ਸਾਵਧਾਨੀ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਾਈ ਇਹ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ *ਅਲਟਰਾ ਵਾਇਰਸ* ਹੈ ਦੋਵੇਂ ਸੈਕਸ਼ਨ 3 ਅਤੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 4 ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ 1965 ਦੇ ਐਕਟ ਦੇ, ਇਸ ਸਿੱਧੇ ਸਾਦੇ ਕਾਰਨ ਲਈ ਕਿ ਸੈਕਸ਼ਨ 3 ਇੱਕ ਨਾਨ-ਓਬਸਟੈਂਟੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਹੈ ਜੋ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਿਰਧਾਰਤ

ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹਰ ਜਨਤਕ ਪੂਜਾ ਦੀ ਥਾਂ ਸਾਰੇ ਵਰਗਾਂ ਅਤੇ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨਾਂ ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਹੋਵੇਗੀ, ਔਰਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਹਨ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਰਿਵਾਜ ਜਾਂ ਪ੍ਰਥਾ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਬਾਵਜੂਦ।

(xi) ਨਿਯਮ 3(b) ਸੈਕਸ਼ਨ 4 ਦੇ 1965 ਦੇ ਐਕਟ ਦੇ ਨਾਲ ਵੀ *ਅਲਟਰਾ ਵਾਇਰਸ* ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਸੈਕਸ਼ਨ 4(1) ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਅਪਵਾਦ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਕਿ ਸੈਕਸ਼ਨ 4(1) ਅਧੀਨ ਬਣਾਏ ਗਏ ਨਿਯਮਾਂ/ਨਿਯਮਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਭੇਦਭਾਵ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ, ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸੈਕਸ਼ਨ ਜਾਂ ਵਰਗ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹਿੰਦੂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ।

(xii) ਦੋਵੇਂ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ, ਅਰਥਾਤ ਸੈਕਸ਼ਨ 3 ਅਤੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 4(1) ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦਾ 1965 ਦੇ ਐਕਟ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੰਕੇਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਰਿਵਾਜ ਅਤੇ ਪ੍ਰਥਾ ਨੂੰ ਜਨਤਕ ਪੂਜਾ ਦੀਆਂ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰਨ ਲਈ ਸਾਰੇ ਸੈਕਸ਼ਨਾਂ ਅਤੇ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੇ ਵਰਗਾਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਜਗ੍ਹਾ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਕੋਈ ਵੀ ਵਿਆਖਿਆ 1965 ਦੇ ਐਕਟ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਨਾਸ਼ ਕਰ ਦੇਵੇਗੀ ਅਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਅਭਿਆਸ ਦੇ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਧੀਰੇ ਧੀਰੇ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਾਏਗੀ ਜੋ ਕਿ ਅਨੁਚ੍ਛੇਦ 25(1) ਅਧੀਨ ਗਾਰੰਟੀਡ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਅਸੀਂ ਫੈਸਲਾ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ 1965 ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦਾ ਨਿਯਮ 3(b) 1965 ਦੇ ਐਕਟ ਦੇ ਨਾਲ *ਅਲਟਰਾ ਵਾਇਰਸ* ਹੈ।

145. ਉਪਰੋਕਤ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਅਤੇ ਨਤੀਜਿਆਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਲਿਖਤੀ ਅਰਜ਼ੀ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਖਰਚੇ ਦੇ ਬਾਰੇ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਹੁਕਮ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ।

ਆਰ. ਨਾਰੀਮਨ, ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ (ਸਹਿਮਤ) 1. ਮੌਜੂਦਾ ਲਿਖਤੀ ਅਰਜ਼ੀ ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚ੍ਛੇਦ 25 ਅਤੇ 26 ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੇ ਦਾਇਰੇ 'ਤੇ ਦੂਰਗਾਮੀ ਸਵਾਲ ਉਠਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਸਵਾਲ ਸਬਰੀਮਾਲਾ ਵਿੱਚ ਸਥਾਪਿਤ ਭਗਵਾਨ ਅਯੱਪਾ ਦੀ ਮੂਰਤੀ ਵਾਲੇ ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਹੀ ਮਸ਼ਹੂਰ ਮੰਦਰ ਦੇ ਪਿੱਛੋਕੜ ਵਿੱਚ ਉੱਠਦੇ ਹਨ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਜਵਾਬਦੇਹਾਂ ਨੇ ਦਾਵਾ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਇਹ ਮੰਦਰ, ਜਾਤੀ, ਧਰਮ ਜਾਂ ਧਰਮ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਸਾਰੇ ਜਨਤਕ ਮੈਂਬਰਾਂ ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਹੈ, ਇੱਕ ਧਾਰਮਿਕ ਮੰਦਰ ਹੈ ਜੋ ਧਰਮ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਮਾਮਲੇ ਸੰਭਾਲਣ ਦੇ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰ ਦਾ ਦਾਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸਵਾਲ ਇਹ ਉੱਠਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ 10 ਤੋਂ 50 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਦੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋਣ ਤੋਂ, ਅਤੇ ਨਤੀਜਤਨ, ਪੂਜਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਖਾਰਜੀ, ਜੋ ਕਿ ਕੇਵਲ ਔਰਤਾਂ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਇੱਕ ਜੈਵਿਕ ਕਾਰਕ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹੈ ਅਤੇ ਜੋ ਕਿ ਧਰਮ ਦਾ ਇੱਕ ਅਨਿਵਾਰਯ ਹਿੱਸਾ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੇ ਰਿਵਾਜ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹੈ, ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਅਨੁਚ੍ਛੇਦ 25 ਅਧੀਨ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਹੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਨਤੀਜਤਨ, ਕੀ ਅਜਿਹੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਕੇਰਲਾ ਹਿੰਦੂ ਜਨਤਕ ਪੂਜਾ ਸਥਾਨਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ (ਅਧਿਕਾਰਤਾ ਦੇ ਪ੍ਰਵੇਸ਼) ਐਕਟ, 1965 ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 3 ਅਧੀਨ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਕੀ ਕੇਰਲਾ ਹਿੰਦੂ ਜਨਤਕ ਪੂਜਾ ਸਥਾਨਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ (ਅਧਿਕਾਰਤਾ ਦੇ ਪ੍ਰਵੇਸ਼) ਨਿਯਮ, 1965 ਦਾ ਨਿਯਮ 3(b) ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਅਨੁਚ੍ਛੇਦ 25(1) ਅਤੇ ਅਨੁਚ੍ਛੇਦ 15(1) ਅਧੀਨ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਮੂਲ ਐਕਟ ਦੇ ਨਾਲ *ਅਲਟਰਾ ਵਾਇਰਸ* ਹੈ।

ਬ ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਤੱਥਾਂ 'ਤੇ ਪੁੱਛੇ ਗਏ ਸਵਾਲ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਉਸ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਢੱਕਣਾ ਜੋ ਸਾਡੇ ਪਿਛਲੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਧਾਰਮਿਕ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਅਤੇ ਅਸਰ ਬਾਰੇ ਕਵਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਅਨੁਚਛੇਦ 25 ਅਤੇ 26 ਵਿੱਚ ਸਮਾਏ ਗਏ ਹਨ।

ਈ "ਸਾਨੂੰ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਹੇਠਾਂ ਦੇ ਇਸ ਪਹਲੂ ਨਾਲ ਨਿਪਟਣ ਦਾ ਤਰੀਕਾ ਬਿਲਕੁਲ ਉਚਿਤ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਅਤੇ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਸੰਭਵ ਗਲਤਫਹਿਮੀ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ, ਅਸੀਂ ਇੱਛਾ ਕਰਾਂਗੇ ਕਿ ਸਹੀ

ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਸੰਖੇਪ ਵਿੱਚ ਬਿਆਨ ਕਰਨਾ। ਇਕ ਵਾਰ ਇਹ ਮੰਨ ਲਿਆ ਜਾਵੇ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਵਾਸਤਵ ਵਿੱਚ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਕਿ ਮੰਦਰ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦਾ ਇੱਕ ਜਨਤਕ ਪੂਜਾ ਸਥਾਨ ਹੈ, ਤਾਂ 'ਦਰਸ਼ਨ' ਜਾਂ ਪੂਜਾ ਲਈ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਇੱਕ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ ਜੋ ਸੰਸਥਾ ਦੀ ਕੁਦਰਤ ਤੋਂ ਬਹਿਸ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੇ ਹਾਸਲ ਲਈ, ਕੋਈ ਰਿਵਾਜ ਜਾਂ ਅਨੰਤਕਾਲੀਨ ਵਰਤੋਂ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਜਾਂ ਸਬੂਤ ਦੇਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪਾਂਡਾ ਅਤੇ ਉਸ ਦਾ ਗਾਹਕ ਦੋਵੇਂ ਹਿੰਦੂ ਪੂਜਾਰੀ ਹਨ, ਇਸ ਲਈ ਇੱਕ ਦੇ ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਅੰਦਰ ਜਾਣ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਵੀ ਗਲਤ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਅਤੇ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਹੁਣੇ ਬਿਆਨ ਕਰਾਂਗੇ, ਇਹ ਤੱਥ ਕਿ ਤੀਰਥਯਾਤਰੀ, ਜਗ੍ਹਾ ਨਾਲ ਅਣਜਾਣ ਹੋਣ ਕਾਰਨ, 'ਦਰਸ਼ਨ' ਜਾਂ ਦੇਵੀ-ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੀ ਪੂਜਾ ਵਿੱਚ ਪਾਂਡਾ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਕਿ ਪਾਂਡਾ ਆਪਣੇ ਗਾਹਕ ਤੋਂ ਉਹ ਸੇਵਾਵਾਂ ਲਈ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਦੋਵਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਦੇ ਵੀ। ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਕੋਈ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ ਕਿ ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ ਖੁਦ ਪੂਜਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਦੀ ਮਦਦ ਜਾਂ ਮਾਰਗਦਰਸ਼ਨ ਨਾਲ ਉਹ ਕਾਰਜ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਪਾਂਡਾਸ ਕੋਈ ਖਾਸ ਅਧਿਕਾਰ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜੋ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਹਿੰਦੂ ਜਨਤਕ ਦੁਆਰਾ ਮਾਣਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ, ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਬੇਸ਼ੱਕ ਰਿਵਾਜ, ਵਰਤੋਂ ਜਾਂ ਹੋਰ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਅਜਿਹੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ।

ਇਕ ਸਾਰਵਜਨਿਕ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਦਾ ਇਹ ਅਧਿਕਾਰ, ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਕ ਅਨਿਯੰਤ੍ਰਿਤ ਜਾਂ ਅਸੀਮਿਤ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਸਾਰਵਜਨਿਕ ਮੰਦਰ ਦੇ ਟਰੱਸਟੀਆਂ ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸਾਰਵਜਨਿਕ ਯਾਤਰਾਵਾਂ ਦੇ ਸਮੇਂ ਨੂੰ ਨਿਯੰਤ੍ਰਿਤ ਕਰਨ ਅਤੇ ਦਿਨ ਦੇ ਕੁਝ ਘੰਟਿਆਂ ਦੌਰਾਨ ਹੀ ਸਾਰਵਜਨਿਕ ਨੂੰ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦੇਣ ਲਈ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਸਾਰਵਜਨਿਕ ਨੂੰ ਮੰਦਰ ਦੇ ਕੁਝ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪਵਿੱਤਰ ਭਾਗਾਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਤੋਂ ਵੀ ਵੰਚਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਉਦਾਹਰਣ ਵਜੋਂ, ਅੰਦਰੂਨੀ ਪਵਿੱਤਰਸਥਾਨ ਜਾਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ 'ਹੋਲੀ ਆਫ ਹੋਲੀਜ਼,' ਜਿੱਥੇ ਦੇਵਤਾ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਸਥਿਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਮੰਦਰ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਲਈ ਹਮੇਸ਼ਾ ਯੋਗ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਚੰਗੀ ਵਿਵਸਥਾ ਅਤੇ ਪੂਜਾ ਦੀ ਮਰਿਯਾਦਾ ਨੂੰ ਸੁਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਨਿਯਮ ਬਣਾਉਣ ਅਤੇ ਲਾਗੂ

ਬਣਾਉਣ ਅਤੇ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਨਿਯਮ

“ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਨੁਚਛੇਦ 26 ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਪਹਿਲਾ ਸਵਾਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਬਦ “ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ” ਦੇ ਪ੍ਰਗਟਾਵ ਦਾ ਸਹੀ ਅਰਥ ਜਾਂ ਸੰਕੇਤ ਕੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕੀ ਇੱਕ ਮਠ ਇਸ ਪ੍ਰਗਟਾਵ ਦੇ ਅੰਦਰ ਆ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸ਼ਬਦ “ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ” ਨੂੰ ਆਕਸਫੋਰਡ ਡਿਕਸ਼ਨਰੀ ਵਿੱਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ “ਇੱਕੋ ਨਾਮ ਹੇਠ ਇਕੱਠੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦਾ ਸੰਗ੍ਰਹਿ: ਇੱਕ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਜਾਂ ਸੰਗਠਨ ਜਿਸ ਦਾ ਇੱਕ ਸਾਂਝਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਅਤੇ ਸੰਗਠਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿਸਨੂੰ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਨਾਮ ਨਾਲ ਪਛਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ”।

ਇਹ ਇੱਕ ਜਾਣੀ-ਪਛਾਣੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਮਿਕ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਕੇਂਦਰਾਂ ਵਜੋਂ ਮਠਾਂ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਦੀ ਪ੍ਰਥਾ ਸ਼੍ਰੀ ਸੰਕਰਾਚਾਰਜ ਦੁਆਰਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਬਾਅਦ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੁਆਰਾ ਇਸਨੂੰ ਅਪਣਾਇਆ ਗਿਆ। ਸੰਕਰਾ ਦੇ ਬਾਅਦ, ਧਾਰਮਿਕ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਅਤੇ ਫਿਲਾਸਫਰਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਗਲੈਕਸੀ ਆਈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇਆਂ ਅਤੇ ਉਪ-ਸੰਪ੍ਰਦਾਇਆਂ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਕੀਤੀ ਜੋ ਅੱਜ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਸਾਨੂੰ ਮਿਲਦੀਆਂ ਹਨ। ਅਜਿਹੀਆਂ ਹਰੇਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇਆਂ ਜਾਂ ਉਪ-ਸੰਪ੍ਰਦਾਇਆਂ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇੱਕ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਸਨੂੰ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਨਾਮ ਨਾਲ ਪਛਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, — ਕਈ ਵਾਰੀ ਇਹ ਸੰਸਥਾਪਕ ਦਾ ਨਾਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਇੱਕ ਸਾਂਝਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਅਤੇ ਸਾਂਝਾ ਆਧਿਆਤਮਿਕ ਸੰਗਠਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਰਾਮਾਨੁਜ ਦੇ ਅਨੁਯਾਇਆਂ ਨੂੰ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸ਼੍ਰੀ ਵੈਸ਼ਣਵਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਨਾਲ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਬੇਸ਼ੱਕ ਇੱਕ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਦਾ ਗਠਨ ਕਰਦੇ ਹਨ; ਅਤੇ ਮਧਵਾਚਾਰਜ ਅਤੇ ਹੋਰ ਧਾਰਮਿਕ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੇ ਅਨੁਯਾਇਆਂ ਦਾ ਵੀ ਇਹੀ ਹਾਲ ਹੈ। ਇਹ ਇੱਕ ਪਰੰਪਰਾ ਦੁਆਰਾ ਸਥਾਪਿਤ ਇੱਕ ਤੱਥ ਹੈ ਕਿ ਅੱਠ ਉਡੁਪੀ ਮਠ ਮਧਵਾਚਾਰਜ ਦੁਆਰਾ ਖੁਦ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮਠਾਂ ਦੇ ਟਰੱਸਟੀਆਂ ਅਤੇ ਲਾਭਪਾਤਰੀਆਂ ਨੂੰ ਉਸ ਅਧਿਆਪਕ ਦੇ ਅਨੁਯਾਇਆਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਪਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਵਿਚਾਰਾਧੀਨ ਮਠ ਸਿਵੱਲੀ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਦੇ ਚਾਰਜ ਵਿੱਚ ਹੈ ਜੋ ਮਧਵਾਚਾਰਜ ਦੇ ਅਨੁਯਾਇਆਂ ਦੇ ਇੱਕ ਸੈਕਸ਼ਨ ਨੂੰ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਨੁਚਛੇਦ 26 ਨਾ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਨੂੰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਇਸ ਦੇ ਇੱਕ ਸੈਕਸ਼ਨ ਨੂੰ ਵੀ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦਾ ਹੈ, ਮਠ ਜਾਂ ਇਸ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਿਤ ਆਧਿਆਤਮਿਕ ਭਾਈਚਾਰਾ ਇਸ ਅਨੁਚਛੇਦ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਵਿੱਚ ਜਾਇਜ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਆ ਸਕਦਾ ਹੈ।”

(ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 19 ਵਿੱਚ, ਇੱਕ ਸਿਕੋੜਦਾਰ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਨਾਲ, ਇਸ ਨਤੀਜੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਣ ਲਈ ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਜੱਜ ਨੇ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਅਨੁਚਛੇਦ 15, 16, 19 ਅਤੇ 29(2) ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੁਦਰਤੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ, ਭਾਵ, ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਸੰਦਰਭਿਤ ਕਰਦੇ ਹਨ (ਪੰਨਾ 127 ਵੇਖੋ)। ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਜੱਜ ਨੇ ਅਗੇ ਚਲ ਕੇ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਅਨੁਚਛੇਦ 14, 20, 21 ਅਤੇ 31 ਵਿੱਚ, ਸ਼ਬਦ “ਵਿਅਕਤੀ” ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਅਤੇ ਕੰਪਨੀਆਂ ਦੋਵਾਂ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਹੋਵੇਗਾ (ਪੰਨਾ 127, 141 ਵੇਖੋ)। ਅਨੁਚਛੇਦ 25(1) ਵਿੱਚ ਜੋ ਗੈਰ-ਹਾਜ਼ਰੀ ਹੈ, ਜੋ ਵੀ ਸ਼ਬਦ “ਵਿਅਕਤੀ” ਦਾ ਇਸਤੇਮਾਲ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਸ਼੍ਰੀਮਤ ਮਠ (ਉੱਪਰ) ਦੁਆਰਾ ਕਹੀ ਗਈ ਗੱਲ ਅਨੁਸਾਰ, ਸਿਰਫ ਕੁਦਰਤੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ 'ਤੇ ਹੀ ਲਾਗੂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਨਤੀਜਤਨ, ਇਹ ਦਲੀਲ ਕਿ ਇੱਕ ਮੂਰਤੀ ਅਨੁਚਛੇਦ 25(1) ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਕੁਝ ਜਵਾਬਦੇਹਾਂ ਦੁਆਰਾ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ।

ਜੇਕਰ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਕਿ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ “ਧਰਮ”, “ਧਾਰਮਿਕ ਅਭਿਆਸ”, ਅਤੇ “ਜ਼ਰੂਰੀ ਧਾਰਮਿਕ ਅਭਿਆਸ”, ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿੱਚ “ਧਰਮ ਨਿਰਪੱਖ ਅਭਿਆਸ”, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ:

“ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਕਿ ਧਰਮ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੀ ਖੁਦ ਦੀ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ, ਜੋ ਕਿ ਧਾਰਾ (ਬੀ) ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਅਗਲੀਆਂ ਦੋ ਧਾਰਾਵਾਂ ਧਾਰਮਿਕ

ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਨੂੰ ਸੰਪਤੀ ਖਰੀਦਣ ਅਤੇ ਮਾਲਕੀ ਰੱਖਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਅਤੇ ਅਜਿਹੀ ਸੰਪਤੀ ਦਾ ਕਾਨੂੰਨ ਅਨੁਸਾਰ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਗਾਰੰਟੀ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਦੀ ਸੰਪਤੀ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਧਰਮ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੀ ਖੁਦ ਦੀ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਤੋਂ ਵੱਖਰਾ ਪੈਰਾ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਬਾਅਦ ਵਾਲਾ ਇੱਕ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਕੋਈ ਵੀ ਵਿਧਾਨ ਦੂਰ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ, ਜਦਕਿ ਪਹਿਲਾ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯਮਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਵਿਧਾਨ ਵੈਧ ਤੌਰ ਤੇ ਲਾਗੂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਸਿਰਫ ਧਾਰਮਿਕ ਗਰੁੱਪ ਜਾਂ ਸੰਸਥਾ ਦੀ ਸੰਪਤੀ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸਵਾਲ ਧਾਰਾ (ਬੀ) ਦੇ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ ਧਰਮ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਫਿਰ ਧਰਮ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਕੀ ਹਨ? ਸ਼ਬਦ “ਧਰਮ” ਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨ ਵਿੱਚ ਪਰਿਭਾਸਿਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਇੱਕ ਅਜਿਹਾ ਸ਼ਬਦ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਖਤ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਦੀ ਉਮੀਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਇੱਕ ਅਮਰੀਕੀ ਮਾਮਲੇ [ਡੇਵਿਸ ਬਨਾਮ ਬੈਨਸਨ, 133 ਯੂਐਸ 333 ਤੇ 342] ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ‘ਧਰਮ’ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਸੰਬੰਧ ਕਿਸੇ ਦੇ ਆਪਣੇ ਸਿਰਜਣਹਾਰ ਨਾਲ ਉਸ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਹੋਣ ਅਤੇ ਚਰਿੱਤਰ ਲਈ ਸਤਿਕਾਰ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਇੱਛਾ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੋਣ ਦੇ ਫਰਜ਼ਾਂ ਨਾਲ ਹੈ। ਇਹ ਅਕਸਰ ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਦੀ ਪੂਜਾ ਜਾਂ ਰਸਮ ਨਾਲ ਗਲਤ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਇਹ ਆਖਰੀ ਤੋਂ ਵੱਖਰਾ ਹੈ।” ਅਸੀਂ ਨਹੀਂ ਸੋਚਦੇ ਕਿ ਉਪਰੋਕਤ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਨੂੰ ਸਹੀ ਜਾਂ ਪੂਰਾ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਲੇਖ 25 ਅਤੇ 26 ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਐਰੇ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਲੇਖ 44(2) ਉੱਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹਨ ਅਤੇ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਵੱਡਾ ਸ਼ੱਕ ਹੈ ਕਿ ਉਪਰੋਕਤ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਧਰਮ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਸਾਡੇ ਸੰਵਿਧਾਨ-ਨਿਰਮਾਤਾਵਾਂ ਦੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਬਣਾਇਆ ਸੀ। ਧਰਮ ਜ਼ਰੂਰ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਜਾਂ ਭਾਈਚਾਰਿਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਇਸ਼ਵਰਵਾਦੀ ਹੋਵੇ। ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਬੁੱਧ ਧਰਮ ਅਤੇ ਜੈਨ ਧਰਮ ਵਰਗੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਧਰਮ ਹਨ ਜੋ ਰੱਬ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਬੁੱਧੀਮਾਨ ਪਹਿਲੇ ਕਾਰਨ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਇੱਕ ਧਰਮ ਬੇਸ਼ੱਕ ਆਪਣੇ ਅਨੁਯਾਇਆਂ ਲਈ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਨੈਤਿਕ ਨਿਯਮਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਕੋਡ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਸਹੀ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਧਰਮ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਸਿਧਾਂਤ ਜਾਂ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੈ। ਇੱਕ ਧਰਮ ਨਾ ਸਿਰਫ ਆਪਣੇ ਅਨੁਯਾਇਆਂ ਲਈ ਨੈਤਿਕ ਨਿਯਮ ਤੈਅ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਬਲਕਿ ਇਹ ਰਸਮਾਂ ਅਤੇ ਨਿਰੀਖਾਂ, ਸਮਾਰੋਹਾਂ ਅਤੇ ਪੂਜਾ ਦੇ ਤਰੀਕਿਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਧਰਮ ਦੇ ਅਭਿੰਨ ਅੰਗ ਸਮਝੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਅਤੇ ਇਹ ਰੂਪ ਅਤੇ ਨਿਰੀਖਾਂ ਭੋਜਨ ਅਤੇ ਪਹਿਰਾਵੇ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਤੱਕ ਵੀ ਵਧ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਸਾਡੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਅਧੀਨ ਗਾਰੰਟੀ ਨਾ ਸਿਰਫ ਧਾਰਮਿਕ ਰਾਏ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕਰਦੀ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਉਹ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਕਿਸੇ ਧਰਮ ਦੇ ਪਾਲਣ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 25 ਵਿੱਚ "ਧਰਮ ਦੀ ਪ੍ਰੈਕਟਿਸ" ਦੇ ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ ਦੇ ਵਰਤੋਂ ਨਾਲ ਸਪਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਲੈਥਮ, ਸੀ.ਜੇ. ਆਸਟ੍ਰੇਲੀਆ ਦੀ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਜਦੋਂ ਆਸਟ੍ਰੇਲੀਆਈ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 116 ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਨਾਲ ਨਿਪਟਣ ਲਈ ਜੋ ਕਿ ਕਾਮਨਵੈਲਥ ਨੂੰ "ਕਿਸੇ ਵੀ ਧਰਮ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦ ਪ੍ਰੈਕਟਿਸ" ਨੂੰ ਮਨਾਹੀ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਨਿਮਨਲਿਖਤ ਭਾਰੀ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ [*ਫਾਈਡ ਐਡੀਲੇਡ ਕੰਪਨੀ ਬਨਾਮ ਕਾਮਨਵੈਲਥ*, 67 ਸੀ.ਐਲ.ਆਰ. 116, 127]:

“ਕਦੇ ਕਦੇ ਧਾਰਮਿਕ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇ ਤੇ ਚਰਚਾ ਵਿੱਚ ਇਹ ਸੁਝਾਅ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਨਾਗਰਿਕ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਧਾਰਮਿਕ ਰਾਏਆਂ ਨਾਲ ਦਖਲ ਨਹੀਂ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ, ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ ਇਹ ਉਹ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨਾਲ ਜੋ ਧਾਰਮਿਕ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦੇ ਪਾਲਣ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ, ਨਾਲ ਜਿਵੇਂ ਚਾਹੇ ਵਿਵਹਾਰ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ ਬਿਨਾਂ ਧਾਰਮਿਕ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਸਿਦਾਂਤ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕੀਤੇ। ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਫਰਕ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਣਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਧਾਰਾ 116 ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹੈ। ਧਾਰਾ ਸਪਸ਼ਟ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਧਰਮ ਦੀ ਪ੍ਰੈਕਟਿਸ ਦਾ ਜਿਕਰ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਇਰਾਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਾਮਨਵੈਲਥ

ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਅਪਰੇਸ਼ਨ ਤੋਂ ਉਹ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਜੋ ਧਰਮ ਦੀ ਪ੍ਰੈਕਟਿਸ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਧਾਰਾ ਰਾਏ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਅੱਗੇ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਧਾਰਮਿਕ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦੇ ਪਾਲਣ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਧਰਮ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹਨ।"

ਇਹ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੁਆਰਾ ਗਾਰੰਟੀਸ਼ੁਦਾ ਧਰਮ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਧਰਮ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦ ਪ੍ਰੈਕਟਿਸ ਉੱਤੇ ਰਾਜ ਵੱਲੋਂ ਲਗਾਏ ਗਏ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 25 ਅਤੇ 26 ਅਧੀਨ ਜਨਤਕ ਵਿਵਸਥਾ, ਨੈਤਿਕਤਾ ਅਤੇ ਸਿਹਤ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਇਜਾਜ਼ਤ ਹੈ। ਧਾਰਾ 25 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2)(ਏ) ਰਾਜ ਨੂੰ ਧਾਰਮਿਕ ਪ੍ਰੈਕਟਿਸ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਆਰਥਿਕ, ਵਿੱਤੀ, ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਅਤੇ ਹੋਰ ਧਰਮਨਿਰਪੱਖ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਨੂੰ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਜਾਂ ਪਾਬੰਦੀ ਲਾਉਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਰਿਜ਼ਰਵ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਪ-ਧਾਰਾ (ਬੀ) ਅਧੀਨ ਰਾਜ ਨੂੰ ਸਮਾਜਿਕ ਭਲਾਈ ਅਤੇ ਸੁਧਾਰ ਲਈ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਹੋਰ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਭਾਵੇਂ ਇਸ ਨਾਲ ਧਾਰਮਿਕ ਪ੍ਰੈਕਟਿਸਾਂ ਨਾਲ ਦਖਲ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸਿੱਖਿਆ ਅਟਾਰਨੀ-ਜਨਰਲ ਧਾਰਾ (2)(ਏ) ਦੀ ਧਾਰਾ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਤਰਕ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰੀਆਂ ਧਰਮਨਿਰਪੱਖ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ, ਜੋ ਕਿ ਧਰਮ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ ਪਰ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਇਸ ਦਾ ਅਨਿਵਾਰਿਆ ਹਿੱਸਾ ਨਹੀਂ ਬਣਦੀਆਂ, ਰਾਜ ਦੇ ਨਿਯੰਤਰਣ ਅਧੀਨ ਹਨ।

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਸ਼ਾਲ ਸ਼ਰਤਾਂ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਦਲੀਲ ਨੂੰ, ਅਸੀਂ ਸੋਚਦੇ ਹਾਂ, ਸਮਰਥਨ ਨਹੀਂ ਮਿਲ ਸਕਦਾ। ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਕਿਸੇ ਧਰਮ ਦੇ ਮੌਲਿਕ ਹਿੱਸੇ ਨੂੰ ਕੀ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਸ ਧਰਮ ਦੀਆਂ ਆਪਣੀਆਂ ਸਿੱਖਿਆਵਾਂ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਜਾਣਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੇ ਕਿਸੇ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਦੀਆਂ ਸਿੱਖਿਆਵਾਂ ਇਹ ਦਰਸਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਮੂਰਤੀ ਨੂੰ ਖਾਣਾ ਦਿਨ ਦੇ ਖਾਸ ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਸਾਲ ਦੇ ਖਾਸ ਸਮਿਆਂ 'ਤੇ ਖਾਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਸਮਾਰੋਹ ਕੀਤੇ ਜਾਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਜਾਂ ਕਿ ਪਵਿੱਤਰ ਪਾਠਾਂ ਦਾ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਪਾਠ ਜਾਂ ਪਵਿੱਤਰ ਅੱਗ ਨੂੰ ਅਰਪਣ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਸਾਰੇ ਧਰਮ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਸਮਝੇ ਜਾਣਗੇ ਅਤੇ ਸਿਰਫ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਤੱਥ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਵਿੱਚ ਪੈਸੇ ਦਾ ਖਰਚਾ ਜਾਂ ਪੁਜਾਰੀਆਂ ਅਤੇ ਸੇਵਕਾਂ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਜਾਂ ਵਪਾਰਕ ਵਸਤੂਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਧਾਰਮਿਕ ਕਿਰਿਆਵਾਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਬਦਲੇਗਾ; ਇਹ ਸਾਰੇ ਧਾਰਮਿਕ ਅਭਿਆਸ ਹਨ ਅਤੇ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਅਨੁਚਛੇਦ 26(ਬੀ) ਦੇ ਅਰਥ ਵਿੱਚ ਧਰਮ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਜੋਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਅਨੁਚਛੇਦ 25(2)(ਅ) ਵਿੱਚ ਜੋ ਕੁਝ ਵਿਚਾਰਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਉਹ ਧਾਰਮਿਕ ਅਭਿਆਸਾਂ ਦਾ ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯਮਨ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੁਆਰਾ ਗਾਰੰਟੀਡ ਹੈ ਸਿਵਾਏ ਜਦੋਂ ਉਹ ਜਨਤਕ ਵਿਧੀ, ਸਿਹਤ ਅਤੇ ਨੈਤਿਕਤਾ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਧਾਰਮਿਕ ਅਭਿਆਸਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜੀਆਂ ਉਹ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਦਾ ਨਿਯਮਨ ਹੈ ਜੋ ਆਰਥਿਕ, ਵਪਾਰਕ ਜਾਂ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਸੁਭਾਵ ਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਅਸੀਂ ਕੁਝ ਅਮਰੀਕੀ ਅਤੇ ਆਸਟ੍ਰੇਲੀਆਈ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੇ ਸਕਦੇ ਹਾਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਸਾਰੇ ਮਾਮਲੇ ਉਹਨਾਂ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਸਨ ਜੋ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਘ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਸਨ ਜਿਸਨੂੰ "ਯਹੋਵਾਹ ਦੇ ਗਵਾਹ" ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਆਸਟ੍ਰੇਲੀਆ, ਯੂ.ਐਸ.ਏ. ਅਤੇ ਹੋਰ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਢਿੱਲੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਸੰਗਠਿਤ ਇਸ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਸੰਘ ਨੇ ਬਾਈਬਲ ਦੀ ਸ਼ਾਬਦਿਕ ਵਿਆਖਿਆ ਨੂੰ ਸਹੀ ਧਾਰਮਿਕ ਵਿਸ਼ਵਾਸਾਂ ਲਈ ਮੌਲਿਕ ਮੰਨਿਆ। ਬਾਈਬਲ ਦੀ ਸਰਬੋਚ ਅਥਾਰਿਤਾ ਵਿੱਚ ਇਹ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਕਈ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਰੰਗਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਰਾਜਾ ਜਾਂ ਹੋਰ ਬਣਾਏ ਗਏ ਮਨੁੱਖੀ ਅਥਾਰਿਤਾ ਨੂੰ ਵਫ਼ਾਦਾਰੀ ਦੀ ਸਹੁੰ ਲੈਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਝੰਡੇ ਨੂੰ ਸਤਿਕਾਰ ਦਿਖਾਉਣ ਤੋਂ ਵੀ ਇਨਕਾਰ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਅਤੇ ਉਹ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਜੰਗਾਂ ਅਤੇ ਜੰਗ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ ਦੀ ਨਿੰਦਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। 1941 ਵਿੱਚ "ਯਹੋਵਾਹ ਦੇ ਗਵਾਹਾਂ"

ਦੀ ਇੱਕ ਕੰਪਨੀ ਨੇ ਆਸਟ੍ਰੇਲੀਆ ਵਿੱਚ ਇਕੋਰਪੋਰੇਟ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਜੰਗ ਦੀਆਂ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਅਤੇ ਕਾਮਨਵੈਲਥ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਲਈ ਹਾਨੀਕਾਰਕ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੀ ਪ੍ਰਚਾਰ ਅਤੇ ਸਿੱਖਿਆ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਰਾਜ ਦੇ ਨੈਸ਼ਨਲ ਸਿਕਿਊਰਿਟੀ ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨਜ਼ ਅਧੀਨ ਉਹਨਾਂ ਖਿਲਾਫ ਕਦਮ ਚੁੱਕੇ ਗਏ। ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਕਾਨੂੰਨੀਤਾ ਨੂੰ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਅੱਗੇ ਇੱਕ ਰਿਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਰਾਹੀਂ ਸਵਾਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਜਾਇਜ਼ ਸੀ ਅਤੇ ਆਸਟ੍ਰੇਲੀਆਈ ਸੰਵਿਧਾਨ ਅਧੀਨ ਧਰਮ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਗਾਰੰਟੀ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 116 ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨੈਸ਼ਨਲ ਸਿਕਿਊਰਿਟੀ ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨਜ਼ ਦੁਆਰਾ ਉਲੰਘਣਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ [ਵੇਖੋ ਐਡੀਲੇਡ ਕੰਪਨੀ ਬਨਾਮ ਕਾਮਨਵੈਲਥ, 67 ਸੀ.ਐਲ.ਆਰ. 116, [127]]। ਇਹ ਸ਼ੱਕੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਸਨ ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਹ ਧਾਰਮਿਕ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦੁਆਰਾ ਉਤਪੰਨ ਹੋਈਆਂ ਸਨ ਜੋ ਇੱਕ ਖਾਸ ਭਾਈਚਾਰੇ ਵੱਲੋਂ ਮਨੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਸਨ। ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮੁੱਖ ਨਿਆਂਕ ਲੈਥਮ ਨੇ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੀਤਾ, ਧਰਮ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਦਾ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਕੋ

(ਜੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)
(ਪੰਨਾ 1023-1026 ਤੇ)

ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਿਹੜੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਸਵਾਯੱਤਤਾ ਦੀ ਮਾਣਤਾ ਹੈ:

"..... ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਸੰਕੇਤ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਸਾਡੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਵਿੱਚ ਧਰਮ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਕੇਵਲ ਧਾਰਮਿਕ ਵਿਸ਼ਵਾਸਾਂ ਤੱਕ ਸੀਮਤ ਨਹੀਂ ਹੈ; ਇਹ ਧਾਰਮਿਕ ਰੀਤੀ-ਰਿਵਾਜਾਂ ਤੱਕ ਵੀ ਫੈਲੀ ਹੋਈ ਹੈ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨ ਨੇ ਆਪ ਹੀ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ, ਅਨੁਚ੍ਛੇਦ 26(b) ਅਧੀਨ, ਇੱਕ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਜਾਂ ਸੰਗਠਨ ਨੂੰ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਪੂਰੀ ਸਵਾਯੱਤਤਾ ਦੀ ਮਾਣਤਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਤੈਅ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਕਿ ਕਿਹੜੇ ਰੀਤੀ-ਰਿਵਾਜ ਅਤੇ ਸੰਸਕਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਧਰਮ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹਨ ਅਤੇ ਕੋਈ ਬਾਹਰੀ ਅਧਿਕਾਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨਾਲ ਦਖਲ ਦੇਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦਾ। ਬੇਸ਼ੱਕ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਧਾਰਮਿਕ ਨਿਰੀਖਣਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਖਰਚੇ ਦੇ ਪੈਮਾਨੇ ਇੱਕ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨਿਕ ਮਾਮਲਾ ਹੋਵੇਗਾ ਜੋ ਕਿ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਦੀ ਸੰਪਤੀ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਜੋ ਕਿ ਇੱਕ ਯੋਗ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਧਰਮਨਿਰਪੇਖ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ; ਕਿਉਂਕਿ ਕਿਸੇ ਵੀ ਧਰਮ ਦਾ ਹੁਕਮ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਕਿ ਰੀਤੀ-ਰਿਵਾਜਾਂ ਅਤੇ ਸੰਸਕਾਰਾਂ ਉੱਤੇ ਫਜ਼ੂਲ ਖਰਚ ਕਰਕੇ ਸੰਸਥਾ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀਆਂ ਵਕਫ਼ਾਂ ਨੂੰ ਨਸ਼ਟ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਹ ਵੀ ਧਿਆਨ ਦੇਣਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਅਨੁਚ੍ਛੇਦ 26(d) ਅਧੀਨ, ਇੱਕ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਜਾਂ ਇਸ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧੀ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਸੰਪਤੀਆਂ ਦਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਕਾਨੂੰਨ ਅਨੁਸਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ; ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਹੱਥ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਛੱਡਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਪਰ ਅਜਿਹੀਆਂ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਅਤੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਜੋ ਕਿ ਇਹ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਕੋਈ ਵੀ ਕਾਨੂੰਨ ਜੋ ਕਿ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਦੇ ਹੱਥੋਂ ਲੈ ਕੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਅਧਿਕਾਰੀ ਵਿੱਚ ਦੇ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਅਨੁਚ੍ਛੇਦ 26 ਦੇ ਧਾਰਾ (ਡੀ) ਅਧੀਨ ਗਾਰੰਟੀਸ਼ੁਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੋਵੇਗਾ।"

ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਤੁਰੰਤ ਬਾਅਦ, ਰਤੀਲਾਲ ਪਾਨਚਾਂਦ ਗਾਂਧੀ ਬਨਾਮ ਸਟੇਟ ਆਫ ਬੰਬਈ ਅਤੇ ਓਰਸ., 1954 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1055 ਵਿੱਚ ਫੈਸਲਾ ਆਇਆ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਦੋ ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਅਪੀਲਾਂ –

ਇੱਕ ਸਵੇਤਾਂਬਰ ਜੈਨ ਪਬਲਿਕ ਮੰਦਰ ਦੇ ਮੈਨੇਜਰ ਵੱਲੋਂ ਅਤੇ ਇੱਕ ਪਾਰਸੀ ਪੰਚਾਇਤ ਦੇ ਟਰੱਸਟੀਆਂ ਵੱਲੋਂ, ਬੰਬਈ ਪਬਲਿਕ ਟਰੱਸਟਸ ਐਕਟ, 1950 ਦੀ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਵੈਧਤਾ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਆਰਟੀਕਲ 25 ਅਤੇ 26 ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਆਜ਼ਾਦੀਆਂ ਨਾਲ ਨਿਪਟਦਿਆਂ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ:

"ਸੰਵਿਧਾਨ ਦਾ ਆਰਟੀਕਲ 25 ਹਰ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਅਤੇ ਨਾ ਕੇਵਲ ਭਾਰਤ ਦੇ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਆਤਮਾ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਅਤੇ ਧਰਮ ਨੂੰ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਦਿਲ ਨਾਲ ਮੰਨਣ, ਅਭਿਆਸ ਕਰਨ ਅਤੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਗਾਰੰਟੀ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਹਰ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਜਨਤਕ ਵਿਵਸਥਾ, ਸਿਹਤ ਅਤੇ ਨੈਤਿਕਤਾ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੈ। ਇਸ ਅਧਿਕਾਰ ਉੱਤੇ ਹੋਰ ਅਪਵਾਦ ਆਰਟੀਕਲ ਦੀ ਧਾਰਾ (2) ਦੁਆਰਾ ਜੋੜੇ ਗਏ ਹਨ। ਧਾਰਾ (2) ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (ਅ) ਰਾਜ ਨੂੰ ਧਾਰਮਿਕ ਅਭਿਆਸ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਆਰਥਿਕ, ਵਿੱਤੀ, ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਜਾਂ ਹੋਰ ਧਰਮਨਿਰਪੱਖ ਗਤੀਵਿਧੀ ਨੂੰ ਨਿਯਮਿਤ ਜਾਂ ਸੀਮਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਬਚਾਉਂਦਾ ਹੈ; ਅਤੇ ਉਪ-ਧਾਰਾ (ਬੀ) ਰਾਜ ਦੀ ਸਮਾਜਿਕ ਸੁਧਾਰ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਭਲਾਈ ਲਈ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਰਿਜ਼ਰਵ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਧਾਰਮਿਕ ਅਭਿਆਸਾਂ ਨਾਲ ਦਖਲ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਹੋਣ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਇਸ ਆਰਟੀਕਲ ਦੁਆਰਾ ਲਾਗੂ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਦੇ ਅਧੀਨ, ਹਰ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਸਾਡੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਅਧੀਨ ਨਾ ਕੇਵਲ ਅਜਿਹੇ ਧਾਰਮਿਕ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨੂੰ ਮਨੋਰੰਜਨ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ ਜੋ ਉਸ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਜਾਂ ਆਤਮਾ ਦੁਆਰਾ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਪਰ ਆਪਣੇ ਧਰਮ ਦੁਆਰਾ ਹੁਕਮ ਜਾਂ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਬਾਹਰੀ ਕੰਮਾਂ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਅਤੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਿਤ ਕਰਨ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਲਈ ਆਪਣੇ ਧਾਰਮਿਕ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਪਰ ਇਹ ਵੀ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਉਸ ਦੀ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਕਸ਼ਤੀ ਵਿੱਚ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਚਰਚ ਜਾਂ ਸੰਸਥਾ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਧਰਮ ਜਾਂ ਧਾਰਮਿਕ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦੇ ਬਾਹਰੀ ਕੰਮਾਂ ਦੀ ਅਭਿਵਿਅਕਤੀ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉੱਪਰ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਲੋਕ ਵਿਵਸਥਾ, ਜਨਤਕ ਸਿਹਤ ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਨੈਤਿਕਤਾ ਨੂੰ ਸੁਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਲਾਗੂ ਰਾਜ ਨਿਯਮਨ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੈ। ਆਰਟੀਕਲ 25 ਦੀ ਧਾਰਾ (2) ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (ਅ) ਵਿੱਚ ਕੀ ਹੈ ਭਾਰਤੀ ਯੁਵਾ ਵਕੀਲ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਬਨਾਮ ਸਟੇਟ ਆਫ ਕੇਰਲਾ

[ਆਰ. ਐਫ. ਨਰੀਮਨ, ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ.]

ਵਿਚਾਰਧੀਨ ਹੈ ਕਿ ਰਾਜ ਦਾ ਨਿਯਮਨ ਧਾਰਮਿਕ ਰੀਤੀਆਂ ਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਹ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਹਨ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਉਹ ਜਨਤਕ ਸਿਹਤ ਜਾਂ ਨੈਤਿਕਤਾ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਪਰ ਉਹ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਦਾ ਹੈ ਜੋ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਆਰਥਿਕ, ਵਾਣਿਜਿਕ ਜਾਂ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਸੁਭਾਵ ਦੀਆਂ ਹਨ ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਧਾਰਮਿਕ ਰੀਤੀਆਂ ਨਾਲ ਜੁੜੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ।

ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਨੁਚਛੇਦ 26 ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ, ਇਹ ਧਾਰਮਿਕ ਸਵਤੰਤਰਤਾ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇ ਦੇ ਇੱਕ ਖਾਸ ਪਹਿਲੂ ਨਾਲ ਨਿਪਟਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਅਨੁਚਛੇਦ ਅਧੀਨ, ਕੋਈ ਵੀ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਜਾਂ ਇਸ ਦਾ ਇੱਕ ਭਾਗ ਧਾਰਮਿਕ ਅਤੇ ਪਰੋਪਕਾਰੀ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਨ ਅਤੇ ਬਣਾਏ ਰੱਖਣ ਦਾ ਗਾਰੰਟੀਸ਼ੁਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ ਅਤੇ ਧਰਮ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਸਾਰੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਜਾਂ ਇਸ ਦੇ ਇੱਕ ਭਾਗ ਨੂੰ ਚਲਾਉਣ ਅਤੇ ਅਚਲ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਅਤੇ ਮਾਲਕੀ ਰੱਖਣ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਵੀ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ ਅਤੇ ਅਜਿਹੀਆਂ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਾਨੂੰਨ ਅਨੁਸਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ। ਅਨੁਚਛੇਦ 26 ਦੇ ਦੋ ਧਾਰਾਵਾਂ (ਬੀ) ਅਤੇ (ਡੀ) ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਤੁਰੰਤ ਇਹ ਫਰਕ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਧਰਮ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਇੱਕ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਸਥਾ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਇੱਕ ਗਾਰੰਟੀਸ਼ੁਦਾ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਕੋਈ ਵੀ ਕਾਨੂੰਨ ਨਹੀਂ ਲੈ ਸਕਦਾ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਜਾਇਦਾਦ ਦੇ

ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਦੇ ਬਾਰੇ ਵਿੱਚ ਜਿਸ ਨੂੰ ਇੱਕ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਮਾਲਕੀ ਰੱਖਣ ਅਤੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਅਜਿਹੀ ਜਾਇਦਾਦ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ ਪਰ ਕੇਵਲ ਕਾਨੂੰਨ ਅਨੁਸਾਰ। ਇਸਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਰਾਜ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਵੈਧ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਬਣਾਏ ਗਏ ਨਿਯਮਾਂ ਦੁਆਰਾ ਟਰੱਸਟ ਦੀਆਂ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਨੂੰ ਨਿਯਮਿਤ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ; ਪਰ ਇਥੇ ਫਿਰ ਵੀ ਇਹ ਯਾਦ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਨੁਚਛੇਦ 26(ਡੀ) ਅਧੀਨ, ਇਹ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਹੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਜਾਇਦਾਦ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਕਾਨੂੰਨ ਅਨੁਸਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਰਾਜ ਵੈਧ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨ, ਜੋ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਜਾਂ ਧਰਮ ਨਿਰਪੱਖ ਅਧਿਕਾਰ ਵਿੱਚ ਦੇ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਅਨੁਚਛੇਦ 26(ਡੀ) ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੁਆਰਾ ਗਾਰੰਟੀਸ਼ੁਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੋਵੇਗਾ।

ਇਸ ਲਈ, ਵਿਚਾਰਣਯੋਗ ਬਿੰਦੂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਧਰਮ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਅਤੇ ਜੋ ਧਰਮ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਵਿੱਚ ਰੇਖਾ ਕਿੱਥੇ ਖਿੱਚੀ ਜਾਵੇ? ਸਾਡੇ ਸੰਵਿਧਾਨ-ਨਿਰਮਾਤਾਓਂ ਨੇ ਇਹ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਈ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਕਿ ‘ਧਰਮ’ ਕੀ ਹੈ ਅਤੇ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਤੌਰ ਤੇ ਇਹ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਬਦ ‘ਧਰਮ’ ਦੀ ਇੱਕ ਸਮਗ੍ਰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਜੋ ਸਾਰੇ ਵਰਗਾਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਤੇ ਲਾਗੂ ਹੋਵੇ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉੱਪਰ ਦਿੱਤੇ ਮਦਰਾਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਫੀਲਡਜ਼, ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ, ਦੁਆਰਾ ਅਮਰੀਕੀ ਮਾਮਲੇ ਦੇਵਿਸ ਬਨਾਮ ਬੀਸਨ [133 ਯੂ.ਐਸ. 333] ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ‘ਧਰਮ’ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਸਾਡੇ ਲਈ ਪਰਯਾਪਤ ਜਾਂ ਸਪਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦੀ। “ਸ਼ਬਦ ‘ਧਰਮ’ ”, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉੱਪਰ ਦਿੱਤੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ ਨੇ ਨਿਰੀਖਣ ਕੀਤਾ, "ਇਕ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਆਪਣੇ ਸਿਰਜਣਹਾਰ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਾਂ ਦੇ ਨਜ਼ਰੀਏ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਹੋਣ ਅਤੇ ਚਰਿੱਤਰ ਲਈ ਸਤਿਕਾਰ ਅਤੇ ਉਸਦੀ ਇੱਛਾ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੋਣ ਦੇ ਫਰਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਅਕਸਰ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਦੀ ਰੀਤ ਜਾਂ ਪੂਜਾ ਦੇ ਤੌਰ ਤਰੀਕਿਆਂ ਨਾਲ ਗਲਤ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਇਸ ਨੂੰ ਬਾਅਦ ਵਾਲੇ ਤੋਂ ਵੱਖਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ"। ਇਹ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਜਾ

"ਕਈ ਵਾਰ ਧਰਮ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇ 'ਤੇ ਚਰਚਾ ਵਿੱਚ ਇਹ ਸੁਝਾਅ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਨਾਗਰਿਕ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਧਾਰਮਿਕ ਰਾਇਆਂ ਨਾਲ ਦਖਲ ਨਹੀਂ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ, ਫਿਰ ਵੀ ਇਹ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨਾਲ ਜਿਵੇਂ ਚਾਹੇ ਵਰਤ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜੋ ਧਾਰਮਿਕ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਬਿਨਾਂ ਧਰਮ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਸਿਦਾਂਤ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕੀਤੇ। ਮੇਰੇ ਲਈ ਇਹ ਫਰਕ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 116 ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਰੱਖਣਾ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਲੱਗਦਾ ਹੈ। ਧਾਰਾ ਸਪੱਸ਼ਟ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਧਰਮ ਦੀ ਕਸਰਤ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਇਰਾਦਾ ਰੱਖਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕੌਮਨਵੈਲਥ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਤੋਂ ਉਹ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨੂੰ ਬਚਾਇਆ ਜਾਵੇ ਜੋ ਧਰਮ ਦੀ ਕਸਰਤ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਧਾਰਾ ਰਾਇ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਅੱਗੇ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਧਾਰਮਿਕ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਧਰਮ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਵਜੋਂ ਬਚਾਉਂਦੀ ਹੈ।"

ਸਾਡੀ ਰਾਇ ਵਿੱਚ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਮਦਰਾਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਕਹਿ ਚੁੱਕੇ ਹਾਂ, ਇਹ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਸਾਡੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਧਾਰਮਿਕ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਾਗੂ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ।

ਭਾਰਤੀ ਯੁਵਾ ਕਾਨੂੰਨੀ ਵਕੀਲ ਸੰਘ ਬਨਾਮ ਕੇਰਲ ਦੀ ਰਾਜ

[ਆਰ. ਐਫ. ਨਰੀਮਨ, ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ]

ਧਾਰਮਿਕ ਰਸਮਾਂ ਜਾਂ ਧਾਰਮਿਕ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਵਿੱਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕੰਮ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਧਰਮ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਿੱਖਿਆ ਜਾਂ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਵਿੱਚ ਆਸਥਾ ਜਾਂ ਵਿਸ਼ਵਾਸ। ਇਸ ਲਈ ਜੇ ਜੈਨ ਜਾਂ ਪਾਰਸੀ ਧਰਮ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਇਹ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਕੁਝ ਰਸਮਾਂ ਅਤੇ ਸਮਾਗਮ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਸਮੇਂ ਅਤੇ ਖਾਸ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕੀਤੇ ਜਾਣੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਇਹ ਧਾਰਮਿਕ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਨਹੀਂ ਹਨ ਜੋ ਕਿ ਵਾਣਿਜਿਕ ਜਾਂ ਆਰਥਿਕ ਸੁਭਾਵ ਦੀਆਂ ਹਨ ਸਿਰਫ ਇਸ ਲਈ ਕਿ ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚ ਪੈਸੇ ਦਾ ਖਰਚ ਜਾਂ ਪੁਜਾਰੀਆਂ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਜਾਂ ਬਾਜ਼ਾਰ ਵਿੱਚ ਵਿਕਾਊ ਵਸਤੂਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਕੋਈ ਬਾਹਰੀ ਅਧਿਕਾਰ ਇਹ ਕਹਿਣ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਧਰਮ ਦੇ ਅਨਿਵਾਰਿਆ ਹਿੱਸੇ ਨਹੀਂ ਹਨ ਅਤੇ ਰਾਜ ਦੀ ਧਰਮਨਿਰਪੱਖ ਅਥਾਰਟੀ ਨੂੰ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਸੀਮਿਤ ਜਾਂ ਮਨਾਹੀ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ਟਰੱਸਟ ਸੰਪਤੀ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਦੇ ਬਹਾਨੇ ਹੇਠ। ਬੇਸ਼ੱਕ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਧਾਰਮਿਕ ਨਿਰੀਖਣਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਖਰਚੇ ਦੇ ਪੱਧਰ ਨੂੰ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਸੰਪਤੀ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ; ਅਤੇ ਜੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਿਰਲੇਖਾਂ 'ਤੇ ਖਰਚ ਸੰਪਤੀ ਨੂੰ ਖਾਲੀ ਕਰਨ ਜਾਂ ਸੰਸਥਾ ਦੀ ਸਥਿਰਤਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਰਾਜ ਏਜੰਸੀਆਂ ਵਲੋਂ ਜ਼ਰੂਰ ਉਚਿਤ ਨਿਯੰਤਰਣ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਾਨੂੰਨ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਅਸੀਂ ਦਾਵਰ, ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ ਦੀ ਇੱਕ ਕੇਸ *ਜਮਸ਼ੇਦ ਜੀ ਬਨਾਮ ਸੂਨਾਬਾਈ* (33 ਬੌਮ. 122) ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਟਿੱਪਣੀ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੇ ਸਕਦੇ ਹਾਂ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਹ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਉਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ ਜਿੱਥੇ ਸਵਾਲ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਕੀ ਪਾਰਸੀ ਵਸੀਅਤਕਾਰ ਵਲੋਂ ਮੁਕਤਾਦ ਬਾਜੀ, ਵਿਏਜ਼ਾਸ਼ਨੀ, ਆਦਿ ਜਿਹੀਆਂ ਰਸਮਾਂ ਦੇ ਸਦਾਬਹਾਰ ਜਸ਼ਨ ਲਈ ਸੰਪਤੀ ਦੀ ਵਸੀਅਤ ਜੋ ਕਿ ਜ਼ਰਥੁਸਤੀ ਧਰਮ ਦੁਆਰਾ ਮਨਜ਼ੂਰ ਹਨ, ਵੈਧ ਧਰਮਾਰਥ ਦਾਨ ਸਨ, ਪਰ ਅਸੀਂ ਸੋਚਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਸਾਡੇ ਮੌਜੂਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਕਾਫੀ ਉਚਿਤ ਹਨ। "ਜੇ ਇਹ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੈ" ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਿਆਂਕਾ ਨੇ ਟਿੱਪਣੀ ਕੀਤੀ, "ਅਤੇ ਇਹ ਬੇਸ਼ੱਕ ਜ਼ਰਥੁਸਤੀ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੈ—ਇੱਕ ਧਰਮਨਿਰਪੱਖ ਨਿਆਂਕਾ ਨੂੰ ਉਸ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ—ਇਹ ਉਸ ਦੇ ਲਈ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਉਸ ਵਿਸ਼ਵਾਸ 'ਤੇ ਫੈਸਲਾ ਕਰੇ, ਉਸ ਨੂੰ ਉਸ ਦਾਨੀ ਦੀ ਅਣਖ ਨਾਲ ਦਖਲ ਦੇਣ ਦਾ ਕੋਈ ਹੱਕ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਆਪਣੇ ਧਰਮ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਭਾਈਚਾਰੇ ਜਾਂ ਮਾਨਵਤਾ ਦੀ ਭਲਾਈ ਵਿੱਚ ਤਰੱਕੀ ਲਈ ਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ"। ਇਹ ਟਿੱਪਣੀਆਂ, ਸਾਡੀ ਰਾਏ ਵਿੱਚ, ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਆਰਟੀਕਲ 26(b) ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਪੱਧਰ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ।

ਧਰਮ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਅਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪਤੀਆਂ ਦੇ ਧਰਮਨਿਰਪੱਖ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਵਿੱਚ ਫਰਕ, ਕਦੇ ਕਦੇ, ਬਾਰੀਕ ਲੱਗ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਸ਼ੱਕ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮੁੱਖ ਨਿਆਂਕਾ ਲੈਥਮ ਨੇ ਉੱਪਰ ਦੱਸੇ ਗਏ ਕੇਸ [ਵੇਖੋ ਐਡੀਲੇਡ ਕੰਪਨੀ ਬਨਾਮ ਦ ਕਾਮਨਵੈਲਥ, 67 ਸੀ.ਐਲ.ਆਰ. 116, 129] ਵਿੱਚ ਪੁਆਇੰਟ ਆਊਟ ਕੀਤਾ, ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਸਾਮਾਨਿਆ ਅਕਲ ਦਾ ਨਜ਼ਰੀਆ ਅਪਣਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਵਿਵਹਾਰਿਕ ਮਜਬੂਰੀ ਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨਾਲ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੀ ਰੌਸ਼ਨੀ ਵਿੱਚ ਅਸੀਂ ਬੰਬਈ ਪਬਲਿਕ ਟਰੱਸਟਸ ਐਕਟ ਦੀਆਂ ਵੱਖ ਵੱਖ ਧਾਰਾਵਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਾਂਗੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਨੂੰ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਵਲੋਂ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ।"

(ਪੰਨਾ 1062-1066)

ਅਸੀਂ ਹੁਣ *ਮੁਲਕੀ ਮੰਦਰ ਮਾਮਲੇ* ਵੱਲ ਆਉਂਦੇ ਹਾਂ। ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਵੇਂਕਟਰਮਣ ਦੇਵਰੂ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਬਨਾਮ ਮੈਸੂਰ ਦੀ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ, 1958 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 895, ("ਸ੍ਰੀ ਵੇਂਕਟਰਮਣ ਦੇਵਰੂ") ਕਿਹਾ ਗਿਆ, ਇੱਕ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਮੰਦਰ ਜੋ ਸ੍ਰੀ ਵੇਂਕਟਰਮਣ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸਦੀ ਪਵਿੱਤਰਤਾ

ਲਈ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਸੀ, ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਸੀ ਜਿਥੇ ਮਦਰਾਸ ਮੰਦਰ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਅਧਿਕਾਰ ਐਕਟ (V ਦਾ 1947) ਦੀ ਚੁਣੌਤੀ ਸੀ। ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਇਸ ਮੰਦਰ ਦੇ ਟਰੱਸਟੀ ਸਾਰੇ ਗੌੜਾ ਸਰਸਵਤ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਦੇ ਸੈਕਟ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਸਨ। ਭਾਵੇਂ ਮੰਦਰ ਮੂਲ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਗੌੜਾ ਸਰਸਵਤ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਦੇ ਕੁਝ ਇਮੀਗ੍ਰੈਂਟ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਦੇ ਲਾਭ ਲਈ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਸਮੇਂ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ, ਹਾਲਾਂਕਿ, ਪੂਜਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਜਾਤੀਆਂ ਦੇ ਸਨ। ਇਹ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਕਿ ਉਕਤ ਮੰਦਰ ਇੱਕ ਜਨਤਕ ਮੰਦਰ ਹੈ, ਇਹ ਵੀ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਕੁਝ ਧਾਰਮਿਕ ਸਮਾਗਮਾਂ ਦੌਰਾਨ, ਗੌੜਾ ਸਰਸਵਤ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਦੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਾਹਰ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਕਾਰਨ, ਮੰਦਰ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 26 ਦੇ ਅਰਥ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਫਿਰ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਪਾਇਆ ਕਿ ਜੇਕਰ ਕਿਸੇ ਮੂਰਤੀ ਨੂੰ ਅਪਵਿਤ੍ਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪੂਜਾ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਨਿਯਮਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਜਾਂ ਵਿਚੋਲੇ ਹੋਣ ਦੀ ਸੂਰਤ ਵਿੱਚ, ਕੁਝ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਨ ਨਾਲ, ਇੱਕ ਮੌਲਿਕ ਧਾਰਮਿਕ ਪ੍ਰੈਕਟਿਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ:

"ਅਗਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ, ਜੇਕਰ ਪੂਜਾ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਕਿਸੇ ਵੀ ਨਿਯਮ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਜਾਂ ਵਿਚੋਲੇ ਹੋਣ ਨਾਲ ਇੱਕ ਮੂਰਤੀ ਅਪਵਿਤ੍ਰ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਮੰਦਰ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਨੂੰ ਮੁੜ ਬਹਾਲ ਕਰਨ ਲਈ ਸੰਪ੍ਰੋਕਸ਼ਣਮ ਨਾਮਕ ਪਵਿੱਤਰ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਰਸਮਾਂ ਨੂੰ ਅੰਜਾਮ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸਦਾਸ਼ਿਵ ਅਯਿਰ, ਜੇ., ਦੇ ਨਿਆਇਕ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਗੋਪਾਲਾ ਮੂਪਨਾਰ ਬਨਾਮ ਸੁਬਰਮਣਿਆ ਅਯਿਰ ([1914] 27 ਐਮ.ਐਲ.ਜੇ 253)। ਸੰਕਰਲਿੰਗਾ ਨਾਦਨ ਬਨਾਮ ਰਾਜੂ ਰਾਜੇਸਵਰਾ ਦੋਰਾਈ ([1908] ਐਲ.ਆਰ. 35 ਆਈ.ਏ. 176] ਵਿੱਚ, ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਕੌਂਸਲ ਨੇ ਮਦਰਾਸ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕਰਦਿਆਂ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਜੋ ਟਰੱਸਟੀ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਉਹਨਾਂ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਦਾਖਲ ਹੋਣ ਦੀ ਸਹਿਮਤੀ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਅਗਮਾਂ ਅਤੇ ਮੰਦਰ ਦੀ ਰਵਾਇਤ ਅਨੁਸਾਰ ਉਥੇ ਪੂਜਾ ਕਰਨ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਨਹੀਂ ਸਨ, ਉਹ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਦਾ ਦੋਸ਼ੀ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਮੰਦਰਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨਿਕ ਕਾਨੂੰਨ ਅਧੀਨ, ਕੌਣ ਮੰਦਰਾਂ ਵਿੱਚ ਪੂਜਾ ਲਈ ਦਾਖਲ ਹੋਣ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਕਿੱਥੇ ਖੜ੍ਹ ਕੇ ਪੂਜਾ ਕਰਨ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਹਨ ਅਤੇ ਪੂਜਾ ਕਿਵੇਂ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਹੈ, ਇਹ ਸਾਰੇ ਧਰਮ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਹਨ। ਇਹ ਨਤੀਜਾ ਧਾਰਾ 25 ਵਿੱਚ ਵੀ ਅਨੁਮਾਨਿਤ ਹੈ ਜੋ ਘੋਸ਼ਣਾ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰੇ ਵਿਅਕਤੀ ਆਪਣਾ ਧਰਮ ਖੁੱਲ੍ਹ ਕੇ ਪੇਸ਼, ਅਭਿਆਸ ਅਤੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਨ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਹਨ, ਇਹ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਕਾਰਜ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗੀ ਜੋ ਹਿੰਦੂ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਵਰਗਾਂ ਅਤੇ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨਾਂ ਲਈ ਖੋਲ੍ਹਦੀ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਇਸ ਸਵਾਲ ਨਾਲ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਨਿਪਟੇ ਹਾਂ ਕਿਉਂਕਿ ਸੀਖਿਆ ਸੋਲੀਸਿਟਰ-ਜਨਰਲ ਦੇ ਤਰਕ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਕਿ ਮੰਦਰ ਤੋਂ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਬਾਹਰੀ ਹੋਣ ਨੂੰ ਹਿੰਦੂਧਰਮ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਧਰਮ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਨਹੀਂ ਦਿਖਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਤਦ ਅਨੁਸਾਰ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਧਾਰਾ 26(ਬੀ) ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਤੈਅ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਤਾਂ 1947 ਦੇ ਐਕਟ V ਦੀ ਧਾਰਾ 3 ਨੂੰ ਇਸ ਨੂੰ ਉਲੰਘਣ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦ

(ਜੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)
(ਪੰਨਾ 910-911 ਤੇ)

ਫਿਰ ਜੋ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਸਵਾਲ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਸੀ ਉਹ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਕੀ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਅਨੁਚਛੇਦ 25(2)(ਬੀ) ਦੀ ਪਹੁੰਚ ਵਿੱਚ ਹਨ। ਇਸ ਦਾ ਜਵਾਬ ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਫਿਰ ਇਹ ਕਿਹਾ ਗਿਆ:

"..... ਤੱਥ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਹਾਲਾਂਕਿ ਅਨੁਚਛੇਦ 25(1) ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ, ਅਨੁਚਛੇਦ 25(2) ਆਪਣੇ ਸਮੱਗਰੀ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਵੱਧ ਵਿਆਪਕ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਭਾਈਚਾਰਿਆਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਅਨੁਚਛੇਦ 25(1) ਅਤੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 26(ਬੀ) ਨੂੰ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਨਤੀਜਾ ਫਿਰ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਦੋ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਕੋ ਜਿਹੀ ਅਧਿਕਾਰਤਾ ਹੈ, ਨਾ ਤੋ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਵੀ ਦੂਜੇ ਉੱਤੇ ਅਧੀਨ ਹੈ। ਸਵਾਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਟਕਰਾਅ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਹੱਲ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਨਿਰਮਾਣ ਦੇ ਨਿਯਮ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੈਟਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਐਕਟ ਵਿੱਚ ਦੋ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜੋ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਮੇਲ ਨਹੀਂ ਖਾਂਦੇ, ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਿਆਖਿਆ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ, ਜੇ ਸੰਭਵ ਹੋਵੇ, ਤਾਂ ਦੋਵਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕੇ। ਇਹ ਹਰਮੋਨੀਅਸ ਨਿਰਮਾਣ ਦਾ ਨਿਯਮ ਹੈ। ਇਸ ਨਿਯਮ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਦਿਆਂ, ਜੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੀ ਦਲੀਲ ਨੂੰ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇ, ਤਾਂ ਅਨੁਚਛੇਦ 25(2)(ਬੀ) ਧਾਰਮਿਕ ਮੰਦਰਾਂ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਿਰਰਥਕ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ, ਹਾਲਾਂਕਿ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉੱਪਰ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਸ ਅਨੁਚਛੇਦ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਜੇ ਜਵਾਬੀਆਂ ਦੀ ਦਲੀਲ ਨੂੰ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇ, ਤਾਂ ਅਨੁਚਛੇਦ 26(ਬੀ) ਨੂੰ ਧਰਮ ਦੇ ਸਾਰੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਪੂਰਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਸਿਰਫ ਇਸ ਗੱਲ ਦੇ ਅਧੀਨ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਪਹਿਲੂ, ਪੂਜਾ ਲਈ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਵੇਸ, ਅਨੁਚਛੇਦ 25(2)(ਬੀ) ਅਧੀਨ ਘੋਸ਼ਿਤ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਰਹੇਗਾ। ਜਦਕਿ, ਪਹਿਲੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਅਨੁਚਛੇਦ 25(2)(ਬੀ) ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੇਅਸਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ, ਦੂਜੇ ਵਿੱਚ, ਉਸ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਅਤੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 26(ਬੀ) ਦੋਵਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨਾ ਹੈ ਕਿ ਅਨੁਚਛੇਦ 26(ਬੀ) ਨੂੰ ਅਨੁਚਛੇਦ 25(2)(ਬੀ) ਦੇ ਅਧੀਨ ਪੜ੍ਹਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।"

ਜਦੋਂ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਪੂਜਾ ਲਈ ਜਨਤਾ ਦੇ ਸਦੱਸਿਆਂ ਦੀ ਆਮ ਜਾਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਾਹਰੀ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਈ ਸਾਰਵਜਨਿਕ ਜਾਂ ਕੁੱਲ ਬਾਹਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਪਰ ਕੇਵਲ ਕੁਝ ਧਾਰਮਿਕ ਸੇਵਾਵਾਂ ਤੋਂ ਬਾਹਰੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ:

"ਅਸੀਂ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਜਨਤਾ ਦੇ ਸਦੱਸਿਆਂ ਨੂੰ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਪੂਜਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਾਹਰੀ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਆਰਟ. 26(ਬੀ) ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ, ਪਰ ਆਰਟ. 25(2)(ਬੀ) ਦੁਆਰਾ ਜਨਤਾ ਦੇ ਹੱਕ ਦੇ ਉੱਚ ਅਧਿਕਾਰ ਅੱਗੇ ਝੁਕਣਾ ਪਵੇਗਾ ਜੋ ਕਿ ਪੂਜਾ ਲਈ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋਣ ਦੇ ਹੱਕ ਨੂੰ ਸਮਰਥਨ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਜਿੱਥੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਧਿਕਾਰ ਜਨਤਾ ਦੀ ਪੂਜਾ ਵਿੱਚ ਸਮੁੱਚੀ ਅਤੇ ਆਮ ਬਾਹਰੀ ਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਸਗੋਂ ਕੁਝ ਧਾਰਮਿਕ ਸੇਵਾਵਾਂ ਤੋਂ ਬਾਹਰੀ ਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਨੀਂਹ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸੰਪ੍ਰਦਾਯ ਦੇ ਸਦੱਸਿਆਂ ਤੱਕ ਸੀਮਿਤ ਹਨ, ਤਾਂ ਸਵਾਲ ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਆਰਟ. 25(2)(ਬੀ) ਉਸ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਓਵਰਰਾਈਡ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰ ਦੇਵੇ, ਪਰ ਕੀ ਇਹ ਸੰਭਵ ਹੈ — ਆਰਟ. 25(2)(ਬੀ) ਦੁਆਰਾ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਿਨਿਯਮਿਤ ਕਰਨਾ ਜਿਸ ਨਾਲ ਦੋਵਾਂ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕੇ। ਜੇ ਸੰਪ੍ਰਦਾਯਕ ਅਧਿਕਾਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦੇਣ ਨਾਲ ਆਰਟ. 25(2)(ਬੀ) ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਕਾਫੀ ਘਟਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ, ਤਾਂ ਜ਼ਾਹਰ ਹੈ, ਸਾਡੇ ਨਤੀਜੇ ਅਨੁਸਾਰ ਕਿ ਆਰਟ. 25(2)(ਬੀ) ਆਰਟ. 26(ਬੀ) ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਬਲ ਹੈ, ਸੰਪ੍ਰਦਾਯਕ ਅਧਿਕਾਰ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਜਿੱਥੇ ਇਹ ਸਥਿਤੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਅਤੇ ਸੰਪ੍ਰਦਾਯ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦੇਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਨਤਾ ਨੂੰ ਪੂਜਾ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਕੁਝ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਅਤੇ ਸਿਰਫ ਇਸ ਦਾ ਛਿਲਕਾ ਨਹੀਂ ਬਚਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਕੋਈ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਆਰਟ. 25(2)(ਬੀ) ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾ ਸਮਝਾਈਏ ਕਿ ਆਰਟ. 26(ਬੀ) ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕੇ ਅਤੇ ਸੰਪ੍ਰਦਾਯ ਦੇ ਉਹ ਮਾਮਲੇ ਜੋ ਸਖ਼ਤੀ ਨਾਲ

ਸੰਪ੍ਰਦਾਯਕ ਹਨ, ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਮਾਨਤਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ, ਬਾਕੀ ਜਨਤਾ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕੀਤੇ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ।"

"ਦੁਰਗਾਹ ਕਮੇਟੀ, ਅਜਮੇਰ ਅਤੇ ਅਨਜ ਬਨਾਮ ਸੈਯਦ ਹੁਸੈਨ ਅਲੀ ਅਤੇ ਅਨਜ (1962) 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 383, ("ਦੁਰਗਾਹ ਕਮੇਟੀ"), ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਦੁਰਗਾਹ ਖਵਾਜਾ ਸਾਹਿਬ ਐਕਟ, 1955 ਦੀ ਵਾਇਰਸ ਦੀ ਚੁਣੌਤੀ ਨਾਲ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪਿਆ। ਅਜਮੇਰ ਦੇ ਮਸ਼ਹੂਰ ਮਜ਼ਾਰ ਖਵਾਜਾ ਮੋਈਨ-ਉਦ-ਦੀਨ ਚਿਸ਼ਤੀ ਨੂੰ ਚਿਸ਼ਤੀ ਆਰਡਰ ਦੇ ਸੂਫੀਆਂ ਦੇ ਇੱਕ ਗਰੁੱਪ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਇਹ ਦਲੀਲ ਕਿ ਹਰ ਧਾਰਮਿਕ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦੇ ਲੋਕ ਇਸ ਮਜ਼ਾਰ ਤੇ ਪੂਜਾ ਕਰਨ ਲਈ ਆਉਂਦੇ ਹਨ, ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਇਸ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਯ ਦੀ ਮਜ਼ਾਰ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਕਾਰਿਆ ਗਿਆ ਸੀ:

"..... ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੈਦ੍ਧਾਂਤਿਕ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਆਸਾਨ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਕਿ ਸੰਤ ਦੇ ਅਨੁਯਾਇਯਾਂ ਅਤੇ ਭਗਤਾਂ ਨੂੰ ਜੋ *ਦਰਗਾਹ* 'ਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਤੀਰਥ ਸਥਾਨ ਵਜੋਂ ਮੰਨਦੇ ਹਨ, ਇਕ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਯ ਜਾਂ ਇਸ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵਿਭਾਗ ਵਜੋਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਮੌਜੂਦਾ ਅਪੀਲ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਅਸੀਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਵਿਚਕਾਰ ਵਿਵਾਦ ਨੂੰ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਨਿਪਟਾਉਣ ਦਾ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਚਿਸ਼ਤੀਆ ਸੰਪ੍ਰਦਾਯ ਜਿਸਨੂੰ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਤੀਨਿਯਤਵ ਕਰਨ ਦਾ ਦਾਵਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਜਿਸ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ—(ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਪਣੇ ਨਾਲ)—ਉਹ ਐਕਟ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣ ਲਈ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਇਕ ਵਿਭਾਗ ਜਾਂ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਯ ਹੈ। ਇਹ ਸਥਿਤੀ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਮਾਨ ਲਈ ਗਈ ਲਗਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਮੌਜੂਦਾ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਨਿਪਟਾਉਣ ਵਿੱਚ ਇਸ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵਿਚੋਲਣ ਕਰਨ ਦਾ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ।"

(ਜੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)
(ਪੰਨਾ 401 'ਤੇ)

8. *ਸ਼ਿਰੂਰ ਮਠ* (ਉੱਪਰ) ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਅਨੁਸਰਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਵੇਂਕਟਰਮਾਣਾ ਦੇਵਰੂ (ਉੱਪਰ) ਲਈ ਸੀ, ਇਹ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿ ਕੀ "ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਯ" ਨੂੰ ਕੀ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕੀ ਧਰਮ ਦੇ ਮੌਲਿਕ ਅਤੇ ਅਭਿੰਨ ਅੰਗਾਂ ਨੂੰ ਕੀ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸਿਰਫ ਧਾਰਮਿਕ ਰੀਤੀਆਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋ ਫੈਸਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਜੋ ਕੁਝ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ਉਸ ਵਿੱਚ ਇਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਵਾਕ ਜੋੜਿਆ ਗਿਆ ਸੀ:

"..... ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਭਾਵੇਂ ਰੀਤੀਆਂ, ਧਾਰਮਿਕ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਸਿਰਫ ਅੰਧਵਿਸ਼ਵਾਸੀ ਵਿਸ਼ਵਾਸਾਂ ਤੋਂ ਉੱਤਪੰਨ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਅਰਥ ਵਿੱਚ ਧਰਮ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਬਾਹਰੀ ਅਤੇ ਗੈਰ-ਜ਼ਰੂਰੀ ਜੋੜਾਂ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ....."

(ਪੰਨਾ 412 'ਤੇ)

"..... ਇਹ ਗੌਰਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਆਰਟ. 25 ਦੁਆਰਾ ਗਾਰੰਟੀਡ ਅਧਿਕਾਰ ਇਕ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਕ ਸੰਗਠਿਤ ਸੰਸਥਾ ਵਾਂਗ ਇਕ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਯ ਜਾਂ ਇਸ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨਾਲ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਆਰਟ. 26 ਦੁਆਰਾ ਨਿਪਟਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਸਮੁਦਾਯ ਦਾ ਹਰ ਮੈਂਬਰ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਉਹ ਹੋਰਾਂ ਦੇ ਅਨੁਰੂਪ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਖਲ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ, ਆਪਣਾ ਧਰਮ ਮੰਨਣ, ਅਭਿਆਸ ਕਰਨ ਅਤੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ, ਅਤੇ ਹਰ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਅੰਤਰਆਤਮਾ ਦੀ

ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਗਾਰੰਟੀ ਹੈ। ..... ਸੰਵਿਧਾਨ ਨੇ ਹਰ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਆਜ਼ਾਦ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਹੈ

ਉਸਦੇ ਸਿਰਜਣਹਾਰ ਨਾਲ ਉਸਦੇ ਸੰਬੰਧ ਬਾਰੇ, ਜੇਕਰ ਉਹ ਕਿਸੇ 'ਚ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਇਹ ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਜ਼ਮੀਰ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਰੱਬ ਦੀ ਪੂਜਾ ਕਰਨ ਲਈ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਜ਼ਾਦ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਅਤੇ ਉਸਦਾ ਜਿਵੇਂ ਚਾਹੇ ਪੂਜਾ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਰੁਕਾਵਟ ਦੇ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਇਹ ਰਾਜ ਵੱਲੋਂ ਲਗਾਏ ਗਏ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪਾਬੰਦੀ ਨਾਲ ਟਕਰਾਅ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਪਰੋਕਤ ਹੈ, ਜਨਤਕ ਵਿਵਸਥਾ ਆਦਿ ਦੇ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ ਲਗਾਈ ਗਈ। ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਧਾਰਮਿਕ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੀ ਸੱਚਾਈ ਲਈ ਜਵਾਬਦੇਹ ਨਹੀਂ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਰਾਜ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀ ਵੱਲੋਂ ਉਸਦੇ ਧਾਰਮਿਕ ਵਿਸ਼ਵਾਸਾਂ ਬਾਰੇ ਪੁੱਛਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਉਸਦੇ ਧਾਰਮਿਕ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਸਦੇ ਆਪਣੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਵਿਸ਼ਵਾਸਾਂ ਨੂੰ ਰੱਖਣ ਦੀ ਉਸਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਮੁਕੰਮਲ ਹੈ, ਉਸਦੇ ਕੋਲ ਆਪਣੇ ਧਾਰਮਿਕ ਵਿਸ਼ਵਾਸਾਂ ਦੀ ਕਸਰਤ ਵਿੱਚ ਜਿਵੇਂ ਚਾਹੇ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਦਾ ਮੁਕੰਮਲ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਸਨੂੰ ਆਪਣੇ ਧਰਮ ਨੂੰ ਅਮਲ ਅਤੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਗਾਰੰਟੀਡ ਹੈ, ਪਰ ਉਪਰੋਕਤ ਸੀਮਾਵਾਂ ਅਧੀਨ। ਉਸਦਾ ਆਪਣਾ ਧਰਮ ਅਮਲ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਵੀ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਆਪਰਾਧਿਕ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਅਧੀਨ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਉਹ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਨੇ ਦੰਡਨੀਯ ਚਰਿੱਤਰ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਘੋਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਵੈਧ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਜਨਤਕ ਵਿਵਸਥਾ ਅਤੇ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੋਰ ਹਿੱਤਾਂ ਵਿੱਚ, ਧਾਰਮਿਕ ਅਮਲਾਂ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਲਾਉਣ ਵਾਲੇ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਰਾਜ ਦੀ ਨਿਯਮਨ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇ ਅਧੀਨ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਉਦਾਹਰਣ ਵਜੋਂ, ਮਨੁੱਖੀ ਜਾਂ ਜਾਨਵਰਾਂ ਦੀ ਬਲੀ ਦੇਣ ਦੇ ਧਾਰਮਿਕ ਅਮਲ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ ਜੋ ਕਿ ਸਮੁੱਚੀ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੀ ਭਲਾਈ ਲਈ ਹਾਨੀਕਾਰਕ ਹੋਣ ਦੇ ਤਰੀਕੇ ਵਿੱਚ ਹੋਣ। ਰਾਜ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਹਾਨੀਕਾਰਕ ਅਮਲਾਂ ਨੂੰ ਸੀਮਿਤ ਜਾਂ ਨਿਯਮਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰੋਕਣ ਲਈ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਹਸਤਕਸ਼ੇਪ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹਾਲਾਂਕਿ ਵਿਵੇਕ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਹਰ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਗਾਰੰਟੀਡ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ ਜੋ ਮਰਜੀ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਰੱਖ ਸਕੇ, ਉਸਦੀਆਂ ਉਹਨਾਂ ਵਿਸ਼ਵਾਸਾਂ ਦੀ ਪਿੱਛਲਗੀ ਵਿੱਚ ਉਸਦੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੇ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਆਮ ਸਹਿਮਤੀ ਦੁਆਰਾ ਤੈਅ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਅਰਥਾਤ ਇੱਕ ਯੋਗ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੁਆਰਾ, ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਅਧੀਨ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਾਨਵਤਾਵਾਦੀ ਅਧਾਰਾਂ 'ਤੇ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਸੁਧਾਰ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ, ਤਥਾਕਥਿਤ ਧਾਰਮਿਕ ਅਮਲਾਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਆਪਣੇ ਮਰੇ ਹੋਏ ਪਤੀ ਦੀ ਚਿਤਾ 'ਤੇ ਇੱਕ ਵਿਧਵਾ ਦੀ ਬਲੀ ਦੇਣਾ, ਜਾਂ ਇੱਕ ਨਾਬਾਲਗ ਕੁੜੀ ਨੂੰ ਇੱਕ ਦੇਵਤਾ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਕਰਨਾ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ ਇੱਕ ਦੇਵਦਾਸੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਕਾਰਜ ਕਰੇ, ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਮਨਾਹੀ ਖਾਧ ਖਾਣ ਜਾਂ ਤਾਬੂ ਕਾਰਨ ਸਾਰੇ ਸਮਾਜਿਕ ਸੰਪਰਕਾਂ ਅਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਗਤ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਕਰਨਾ, ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਰੋਕਿਆ ਗਿਆ ਸੀ।"

(ਜੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)
(ਪੰਨਾਂ 518-520 ਤੇ)

ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਮੁੱਖ ਨਿਆਂਕਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਐਕਟ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚ੍ਛੇਦ 25(1) ਦੁਆਰਾ ਗਾਰੰਟੀਡ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਵਿਵੇਕ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਲਈ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਵਿਰੋਧ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ, ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਮੁੱਖ ਨਿਆਂਕਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਐਕਟ ਵਾਸਤਵ ਵਿੱਚ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚ੍ਛੇਦ 17 ਦੇ ਸਖਤ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਰਾਹੀਂ ਛੂਆਛੂਤ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਅਤੇ

ਉਸ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਨਿਰਵਾਸਨ ਛੂਆਛੂਤ ਦਾ ਇੱਕ ਰੂਪ ਹੈ, ਐਕਟ ਨੂੰ ਅਨੁਚ੍ਛੇਦ 17 ਦੁਆਰਾ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਇਸਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

(ਪੰਨਾ 535 ਤੇ) ਫੈਸਲਾ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਕਾਨੂੰਨ ਅਨੁਚ੍ਛੇਦ 25(2)(ਬੀ) ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ:

"ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਨਾ ਬਾਕੀ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤਾ ਐਕਟ ਆਰਟ. 25 ਦੀ ਧਾਰਾ 2 ਵਿੱਚ ਸਮਾਏ ਬਚਾਉ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਧਾਰਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਹੈ:—

"ਇਸ ਲੇਖ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਕਿਸੇ ਮੌਜੂਦਾ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਕੰਮ ਕਰਨ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰੇਗਾ ਜਾਂ ਰਾਜ ਨੂੰ ਕੋਈ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਉਣ ਤੋਂ ਰੋਕੇਗਾ—

(ਅ) ਧਾਰਮਿਕ ਅਭਿਆਸ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਕੋਈ ਵੀ ਆਰਥਿਕ, ਵਿੱਤੀ, ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਜਾਂ ਹੋਰ ਧਰਮਨਿਰਪੱਖ ਗਤੀਵਿਧੀ ਨੂੰ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਜਾਂ ਸੀਮਿਤ ਕਰਨਾ;

(ਬ) ਸਮਾਜਿਕ ਭਲਾਈ ਅਤੇ ਸੁਧਾਰ ਲਈ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਕਰਨਾ ਜਾਂ ਹਿੰਦੂ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਸਥਾਨਾਂ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਵਰਗਾਂ ਅਤੇ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨਾਂ ਲਈ ਖੋਲ੍ਹਣਾ।"

(ਪੰਨਾ 536-537) ਇੱਕ ਰੌਸ਼ਨੀਦਾਰ ਸਹਿਮਤੀ ਵਾਲੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ, ਐਨ. ਰਾਜਗੋਪਾਲ ਅਯੰਗਾਰ, ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ ਨੇ ਐਕਟ ਨੂੰ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਿਆ ਕਿ ਬਾਹਰ ਕੱਢਣਾ ਇੰਨਾ ਸਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿੰਨਾ ਕਿ ਇਹ ਦਾਊਦੀ ਬੋਹਰਾ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੀ ਅਖੰਡਤਾ ਦੀ ਬਰਕਰਾਰੀ ਲਈ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨ ਦਾ ਇੱਕ ਉਪਾਯ ਵਜੋਂ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਧਾਰਮਿਕ ਅਭਿਆਸ ਕਰਨ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਉਲੰਘਣ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਆਰਟੀਕਲ 25(1) ਅਤੇ 26 ਦੁਆਰਾ ਗਾਰੰਟੀਸ਼ੁਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਧਾਰਮਿਕ ਮੁਖੀ – ਦਾਈ – ਨੂੰ ਟਰੱਸਟੀ ਵਜੋਂ, ਸੰਪਤੀ ਦਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਕਰਨ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨਾਲ ਦਖਲ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਬਾਹਰ ਕੱਢੇ ਗਏ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਸਕੇ। ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਜੱਜ ਨੇ ਹਾਲਾਂਕਿ ਆਰਟੀਕਲ 25(2)(ਬ) ਦੇ ਦੋ ਭਾਗਾਂ ਵਿੱਚ ਫਰਕ ਕੀਤਾ, ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਬਦ "ਸਮਾਜਿਕ ਭਲਾਈ ਅਤੇ ਸੁਧਾਰ" ਧਾਰਮਿਕ ਅਭਿਆਸ ਦੇ ਮੌਲਿਕ ਹਿੱਸਿਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ:

"ਪਰ ਜਦੋਂ ਇਹ ਗੱਲ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕਾਨੂੰਨ ਨਾਲ ਨਿਪਟਣਾ ਪਏ ਜੋ ਕੇਵਲ "ਸਮਾਜਿਕ ਭਲਾਈ ਅਤੇ ਸੁਧਾਰ ਲਈ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ" ਦਾ ਦਾਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਵੱਖਰੇ ਵਿਚਾਰ ਉੱਠਦੇ ਹਨ। ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਮੰਨਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਫਰੇਜ਼, ਆਰਟ. 25(2)(b) ਦੇ ਦੂਜੇ ਹਿੱਸੇ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ, ਬਿਲਕੁਲ ਸਪਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦੀ ਸਮੱਗਰੀ ਵਿੱਚ ਲਚਕ ਹੈ। ਇਸ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਇਹ ਯਾਦ ਰੱਖਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਜਨਤਕ ਵਿਵਸਥਾ, ਨੈਤਿਕਤਾ ਜਾਂ ਸਿਹਤ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਅਭਿਆਸਾਂ 'ਤੇ ਲਾਏ ਗਏ ਸੀਮਾਵਾਂ ਨੂੰ ਆਰਟ. 25(1) ਦੇ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਬਚਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਬਚਾਉ ਉਹਨਾਂ ਵਿਸ਼ਵਾਸਾਂ ਅਤੇ ਅਭਿਆਸਾਂ ਨੂੰ ਕਵਰ ਕਰੇਗਾ ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲੋਂ ਜ਼ਰੂਰੀ ਜਾਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਸਮਝੇ ਜਾਣ। ਮੈਂ ਵਿਚਾਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜਿਸ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਇਹ ਫਰੇਜ਼ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਇਸਦਾ ਮਤਲਬ ਕੇਵਲ ਉਹਨਾਂ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣਾ ਹੈ ਜੋ ਧਰਮ ਦੇ ਮੂਲ ਅਤੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਅਭਿਆਸਾਂ 'ਤੇ ਹਮਲਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਜੋ ਕਿ ਆਰਟ. 25(1) ਦੇ ਕਾਰਜਸ਼ੀਲ ਹਿੱਸੇ ਦੁਆਰਾ ਗਾਰੰਟੀਸ਼ੁਦਾ ਹਨ ਦੋ ਕਾਰਨਾਂ ਲਈ: (1) ਬਚਾਉ ਨੂੰ ਧਰਮ ਦੇ ਮੂਲ ਜ਼ਰੂਰੀ ਅਭਿਆਸਾਂ ਤੱਕ ਵੀ ਕਵਰ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਪੜ੍ਹਨਾ, ਧਾਰਮਿਕ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਪੂਰੀ ਗਾਰੰਟੀ ਨੂੰ ਵਿਅਰਥ ਅਤੇ ਨਿਰਰਥਕ ਬਣਾ ਦੇਵੇਗਾ — ਇੱਕ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨਾ ਕੇਵਲ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ, ਪਰ ਧਰਮ ਨੂੰ ਅਭਿਆਸ ਕਰਨ

ਲਈ, ਕਿਉਂਕਿ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਧਾਰਮਿਕ ਅਭਿਆਸਾਂ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਲਈ ਹਨ ਜੋ ਕਿ "ਸਮਾਜਿਕ ਭਲਾਈ ਜਾਂ ਸੁਧਾਰ ਲਈ ਇੱਕ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ" ਦੇ ਸਿਰਲੇਖ ਹੇਠ ਨਹੀਂ ਆ ਸਕਦੇ। (2) ਜੇ ਉਕਤ ਫਰੇਜ਼ ਨੂੰ ਇੰਨਾ ਵੱਡਾ ਸੰਚਾਲਨ ਦੇਣ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਸੀ ਕਿ ਆਰਟ. 25(1) ਦੁਆਰਾ ਗਾਰੰਟੀਸ਼ੁਦਾ ਮੂਲਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਕੱਟੇ, ਤਾਂ "ਹਿੰਦੂ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਵਰਗਾਂ ਅਤੇ ਸੈਕਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਹਿੰਦੂਆਂ ਲਈ ਖੋਲ੍ਹਣਾ" ਬਾਰੇ ਖਾਸ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਾ ਹੁੰਦੀ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਦੁਆਰਾ ਵਿਚਾਰਿਆ ਗਿਆ ਕਾਨੂੰਨ ਸਮਾਜਿਕ ਸੁਧਾਰ ਦਾ ਉੱਤਮ ਉਦਾਹਰਣ ਹੋਵੇਗਾ।

ਮੇਰੇ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ "ਸਮਾਜਿਕ ਭਲਾਈ ਅਤੇ ਸੁਧਾਰ ਲਈ ਕਾਨੂੰਨ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ" ਵਾਲੇ ਫਰੇਜ਼ ਨਾਲ ਇਹ ਇਰਾਦਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਨੂੰ ਇੱਕ ਧਰਮ ਨੂੰ ਅਸਤਿਤਵ ਜਾਂ ਪਛਾਣ ਤੋਂ ਬਾਹਰ "ਸੁਧਾਰਨ" ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ। ਆਰਟ. 25(2)(a) ਨੇ "ਆਰਥਿਕ, ਵਿੱਤੀ, ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਜਾਂ ਧਰਮਿਕ ਅਭਿਆਸਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਧਰਮਨਿਰਪੱਖ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ" ਨਾਲ ਨਿਪਟਣ ਲਈ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਅਗਲਾ ਧਾਰਾ ਧਾਰਮਿਕ ਗਰੁੱਪਾਂ ਦੀਆਂ ਹੋਰ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਨਾਲ ਨਿਪਟਣ ਲਈ ਅੱਗੇ ਵਧਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਵੀ ਉਹ ਹੋਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ ਜੋ ਧਰਮ ਨਾਲ ਜੁੜੀਆਂ ਹੋਣ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਆਰਟ. 25(2)(a) ਵਿੱਚ ਦੱਸੀਆਂ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਧਰਮ ਦੇ ਮੂਲ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਰਟ. 25(2)(b) ਵਿੱਚ ਬਚਾਉ ਨੂੰ ਧਰਮ ਦੇ ਕ੍ਰੀਡ ਦੇ ਮੂਲ ਮੂਲਾਂ ਨੂੰ ਕਵਰ ਕਰਨ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਆਰਟ. 25(1) ਦੁਆਰਾ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਹੈ।"

(ਪੰਨਾ 552-553 ਤੇ)

10. ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਕੇਵਲ ਇੱਕ ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਜੱਜ ਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਹ ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਫੈਸਲਾ ਲਈ ਨਹੀਂ ਉੱਠਦਾ, ਇਸ ਨੂੰ ਕਹਿਣਾ ਕਾਫੀ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਵਿਚਾਰ ਦੀ ਕਿਸੇ ਭਵਿੱਖ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਇਸਦੀ ਵੈਧਤਾ ਲਈ ਪਰਖਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੋਵੇਗੀ। ਇਹ ਯਾਦ ਰੱਖਣਾ ਸਿਖਲਾਈਦਾਇਕ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਿਰੂਰ ਮਠ (ਉਪਰੋਕਤ) ਨੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵਾਕ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਰਾਜ ਨੂੰ ਅਨੁਚਛੇਦ 25(2)(ਬੀ) ਦੁਆਰਾ ਇੱਕ ਹੋਰ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਅਧੀਨ, ਰਾਜ ਸਮਾਜਿਕ ਭਲਾਈ ਅਤੇ ਸੁਧਾਰ ਲਈ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾ ਸਕਦਾ ਹੈ “ਭਾਵੇਂ ਇਸ ਨਾਲ ਧਾਰਮਿਕ ਰਸਮਾਂ ਨਾਲ ਦਖਲ ਦੇਣਾ ਪਏ।” ਇਸ ਲਈ, ਅਸੀਂ ਅਨੁਚਛੇਦ 25(2)(ਬੀ) ਦੇ ਇਸ ਹਿੱਸੇ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਭਵਿੱਖ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਧਿਆਨ ਕੇਂਦ੍ਰਿਤ ਅਤੇ ਵਿਚਾਰਿਆ ਜਾਣ ਲਈ ਛੱਡ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ।

“ਇਸ ਸਵਾਲ ਨੂੰ ਹੱਲ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਕਿ ਕੀ ਕੋਈ ਦਿੱਤੀ ਧਾਰਮਿਕ ਰਸਮ ਧਰਮ ਦਾ ਅਭਿੰਨ ਅੰਗ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਟੈਸਟ ਹਮੇਸ਼ਾ ਇਹ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਕੀ ਇਸਨੂੰ ਧਰਮ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਵਾਲੇ ਸਮੁਦਾਇ ਦੁਆਰਾ ਅਜਿਹਾ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਫਾਰਮੂਲਾ ਕੁਝ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਇਸਦੇ ਸੰਚਾਲਨ ਵਿੱਚ ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਖਾਣ-ਪੀਣ ਜਾਂ ਪਹਿਰਾਵੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਕਿਸੇ ਰਸਮ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਲਵੋ। ਜੇ ਕਿਸੇ ਦਿੱਤੀ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ, ਸਮੁਦਾਇ ਦੇ ਇੱਕ ਸੈਕਸ਼ਨ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਹੈ ਕਿ ਕੁਝ ਖਾਸ ਰਸਮਾਂ ਦੇ ਨਿਭਾਉਣ ਸਮੇਂ ਚਿੱਟਾ ਪਹਿਰਾਵਾ ਖੁਦ ਧਰਮ ਦਾ ਇੱਕ ਅਭਿੰਨ ਅੰਗ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਇੱਕ ਹੋਰ ਸੈਕਸ਼ਨ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਹੈ ਕਿ ਪੀਲਾ ਪਹਿਰਾਵਾ ਅਤੇ ਨਾ ਕਿ ਚਿੱਟਾ ਪਹਿਰਾਵਾ ਧਰਮ ਦਾ ਮੌਲਿਕ ਅੰਗ ਹੈ, ਤਾਂ ਅਦਾਲਤ ਇਸ ਸਵਾਲ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਹੱਲ ਕਰੇਗੀ? ਖਾਣੇ ਬਾਰੇ ਵੀ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਵਾਦ ਉੱਠ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਜਿੱਥੇ ਵਿਰੋਧੀ ਦਾਅਵਿਆਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਧਾਰਮਿਕ ਰਸਮਾਂ ਬਾਰੇ ਵਿਰੋਧੀ ਸਬੂਤ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਅਦਾਲਤ ਸਮੁਦਾਇ ਦੁਆਰਾ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਦੇ ਫਾਰਮੂਲੇ ਦੀ ਅੰਨ੍ਹੀ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੁਆਰਾ ਵਿਵਾਦ ਨੂੰ ਹੱਲ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੇਗੀ ਕਿ ਕਿਹੜੀ ਰਸਮ ਇਸਦੇ ਧਰਮ ਦਾ ਅਭਿੰਨ ਅੰਗ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਸਮੁਦਾਇ ਇੱਕ ਤੋਂ ਵੱਧ ਆਵਾਜ਼ ਨਾਲ ਬੋਲ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਫਾਰਮੂਲਾ ਟੁੱਟ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਹ ਸਵਾਲ ਹਮੇਸ਼ਾ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਹੀ ਹੱਲ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਕਰਦਿਆਂ, ਅਦਾਲਤ

ਨੂੰ ਇਹ ਜਾਂਚਣਾ ਪਵੇਗਾ ਕਿ ਕੀ ਵਿਚਾਰਧੀਨ ਰਸਮ ਧਾਰਮਿਕ ਸੁਭਾਵ ਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਜੇ ਹਾਂ, ਤਾਂ ਕੀ ਇਸਨੂੰ ਧਰਮ ਦਾ ਇੱਕ ਅਭਿੰਨ ਜਾਂ ਮੌਲਿਕ ਅੰਗ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਇਸ ਮੁੱਦੇ ਉੱਤੇ ਫੈਸਲਾ ਹਮੇਸ਼ਾ ਇਸ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਬੂਤਾਂ ਉੱਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰੇਗਾ ਕਿ ਸਮੁਦਾਇ ਦੀ ਚੇਤਨਾ ਅਤੇ ਇਸਦੇ ਧਰਮ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਕੀ ਹਨ। ਇਹ ਕੁਝ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਉੱਠ ਸਕਣ ਵਾਲੀ ਸੰਭਾਵਿਤ ਉਲਝਣ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਦੁਰਗਾਹ ਕਮੇਟੀ ਅਜਮੇਰ ਬਨਾਮ ਸੈਯਦ ਹੁਸੈਨ ਅਲੀ [(1962) 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 383, 411] ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਸਾਵਧਾਨੀ ਦਾ ਨੋਟ ਮਾਰਿਆ ਸੀ, ਅਤੇ ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਜਿਸ ਪ੍ਰੈਕਟਿਸ ਨੂੰ ਧਰਮ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣਾ ਹੈ ਉਹ ਉਸ ਧਰਮ ਦੁਆਰਾ ਆਪਣੇ ਮੌਲਿਕ ਅਤੇ ਅਭਿੰਨ ਅੰਗ ਵਜੋਂ ਮੰਨੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ; ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਧਰਮਨਿਰਪੇਖ ਪ੍ਰੈਕਟਿਸਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਧਾਰਮਿਕ ਰੂਪ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਆਰਟ. 25(1) ਦੇ ਅਰਥ ਵਿੱਚ ਧਾਰਮਿਕ ਪ੍ਰੈਕਟਿਸਾਂ ਵਜੋਂ ਵਿਚਾਰੇ ਜਾਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ।

ਇਸ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਜੋ ਕੁਝ ਆਰਟਸ. 25(1) ਅਤੇ 26(ਬੀ) ਅਧੀਨ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਹੈ ਉਹ ਧਾਰਮਿਕ ਰੀਤੀਆਂ ਅਤੇ ਧਰਮ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੀ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ। ਜੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਰੀਤੀ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਧਰਮਨਿਰਪੇਖ ਹੈ ਜਾਂ ਜਿਸ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਉਹ ਮੂਲ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਧਰਮਨਿਰਪੇਖ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਕਿ ਆਰਟ. 25(1) ਜਾਂ ਆਰਟ. 26(ਬੀ) ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੋਈ ਹੈ, ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਧਰਮ ਦੀ ਪ੍ਰੈਕਟਿਸ ਅਤੇ ਧਰਮ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੀ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਜਦੋਂ ਵੀ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨਾਗਰਿਕ ਵੱਲੋਂ ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤਾ ਕਾਨੂੰਨ ਉਸਦੇ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਇਹ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨਾ ਕਿ ਕੋਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਰੀਤੀ ਧਾਰਮਿਕ ਰੀਤੀ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਅਤੇ ਇਹ ਸਵਾਲ ਕਿ ਕੋਈ ਮਾਮਲਾ ਧਰਮ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਮਾਮਲਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਮੁਸ਼ਕਲ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਕਈ ਵਾਰ ਧਾਰਮਿਕ ਅਤੇ ਧਰਮਨਿਰਪੇਖ ਰੀਤੀਆਂ ਨੂੰ ਵੱਖ ਕਰਨਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ ਤੇ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਸਮ੍ਰਿਤੀਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਅਧੀਨ ਜਨਮ ਤੋਂ ਮੌਤ ਤੱਕ ਅਤੇ ਦਿਨ-ਪ੍ਰਤੀਦਿਨ ਦੇ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨੂੰ ਧਾਰਮਿਕ ਸਵਰੂਪ ਵਿੱਚ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਦਾਹਰਣ ਵਜੋਂ, ਅਸੀਂ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਜਿਕਰ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਸਮ੍ਰਿਤੀਆਂ ਵਿਆਹ ਨੂੰ ਇਕ ਸੰਸਕਾਰ ਵਜੋਂ ਮੰਨਦੀਆਂ ਹਨ ਨਾ ਕਿ ਇਕ ਕਰਾਰ ਵਜੋਂ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਧਾਰਮਿਕ ਤੋਂ ਧਰਮਨਿਰਪੇਖ ਨੂੰ ਵੱਖ ਕਰਨ ਦਾ ਕੰਮ ਆਸਾਨ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ, ਫਿਰ ਵੀ ਆਰਟਸ 25(1) ਅਤੇ 26(ਬੀ) ਅਧੀਨ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਦਾਅਵਿਆਂ ਨਾਲ ਨਿਪਟਣ ਵੇਲੇ ਇਸ ਨੂੰ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਜੇ ਪਹਿਲੇ ਅਧੀਨ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਰੀਤੀ ਇਕ ਧਾਰਮਿਕ ਰੀਤੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਜੇ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਅਧਿਕਾਰ ਧਰਮ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੀ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਸ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਦਾਅਵੇ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਬਾਰੇ ਫੈਸਲਾ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇਹ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਕਿ ਰੀਤੀ ਧਾਰਮਿਕ ਹੈ ਅਤੇ ਮਾਮਲਾ ਧਰਮ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਆਰਟਸ. 25(1) ਅਤੇ 26(ਬੀ) ਅਧੀਨ ਇਸ ਸਮੱਸਿਆ ਨਾਲ ਨਿਪਟਣ ਵੇਲੇ, ਲੈਥਮ ਸੀ.ਜੇ. ਦੀ ਟਿੱਪਣੀ ਵਿੱਚ ਐਡੀਲੇਡ ਕੰਪਨੀ ਆਫ ਜਹੋਵਾਹ ਦੇ ਗਵਾਹਾਂ ਇੰਕਾਰਪੋਰੇਟਡ ਬਨਾਮ ਦ ਕਾਮਨਵੈਲਥ(67 CLR 116, 123), ਕਿ "ਜੋ ਇੱਕ ਲਈ ਧਰਮ ਹੈ ਉਹ ਦੂਜੇ ਲਈ ਅੰਧਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੈ", ਜਿਸ 'ਤੇ ਮਿਸਟਰ ਪਾਠਕ ਭਰੋਸਾ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਦਾ ਕੋਈ ਮਹੱਤਵ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜੇ ਇੱਕ ਸਪਸ਼ਟ ਧਰਮਨਿਰਪੇਖ ਮਾਮਲਾ ਨੂੰ ਧਰਮ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਾਂ ਜੇ ਇੱਕ ਸਪਸ਼ਟ ਧਰਮਨਿਰਪੇਖ ਰੀਤੀ ਨੂੰ ਧਾਰਮਿਕ ਰੀਤੀ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਅਦਾਲਤ ਦਾਅਵੇ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਉਚਿਤ ਹੋਵੇਗੀ ਕਿਉਂਕਿ ਆਰਟ. 25(1) ਅਤੇ ਆਰਟ. 26(ਬੀ) ਦੁਆਰਾ ਗਾਰੰਟੀਡ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨੂੰ ਧਰਮਨਿਰਪੇਖ ਰੀਤੀਆਂ ਅਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਨਾਂ-ਧਾਰਮਿਕ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵੱਲ

ਵਿਸਤਾਰਿਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ, ਅਤੇ ਭਾਰਤੀ ਯੁਵਾ ਵਕੀਲ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਬਨਾਮ ਕੇਰਲਾ ਦੀ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ

[ਆਰ. ਐਫ. ਨਰੀਮਨ, ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ.]

ਇਸ ਲਈ, ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਨਾਗਰਿਕ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਸਰਾਸਰ ਧਰਮਨਿਰਪੱਖ ਮਾਮਲਾ ਧਾਰਮਿਕ ਰਸਮ ਹੈ, ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਧਰਮ ਦੇ ਸਮੂਹ ਵੱਲੋਂ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਸਰਾਸਰ ਧਰਮਨਿਰਪੱਖ ਮਾਮਲਾ ਧਰਮ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਕਾਰਜ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਤਰਕਹੀਣ ਵਿਚਾਰਾਂ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹੈ ਅਤੇ ਆਰਟ. 25(1) ਜਾਂ ਆਰਟ 26(ਬੀ) ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਨੂੰ ਆਕਰਸ਼ਿਤ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਆਰਟ. 25(1) ਅਤੇ ਆਰਟ. 26(ਬੀ) ਦੇ ਅਸਲ ਦਾਇਰੇ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਵਿੱਚ ਇਸ ਪਹਲੂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।"

(ਪੰਨਾ 620-623 'ਤੇ)

12. ਸੇਸਮਮਲ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਤਮਿਲਨਾਡੂ ਰਾਜ, (1972) 2 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 11, ਵਿੱਚ, ਤਮਿਲਨਾਡੂ ਹਿੰਦੂ ਧਾਰਮਿਕ ਅਤੇ ਚੈਰੀਟੇਬਲ ਐਂਡੋਮੈਂਟਸ (ਸੋਧ) ਐਕਟ, 1970 ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਨੂੰ ਤਮਿਲਨਾਡੂ ਦੇ ਕੁਝ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਮੰਦਰਾਂ ਦੇ ਵਿਰਾਸਤੀ ਅਰਚਕਾਂ ਅਤੇ ਮਠਾਧੀਪਤੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਸਵਾਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਸੋਧ ਐਕਟ ਨੇ ਅਰਚਕ ਦੇ ਦਫਤਰ ਲਈ ਵਿਰਾਸਤੀ ਅਧਿਕਾਰ ਦੇ ਉੱਤਰਾਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿ□ਤਾ ਸੀ, ਭਾਵੇਂ ਅਰਚਕ ਹੋਰਨਾਂ ਯੋਗਤਾਵਾਂ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਯੋਗ ਹੋਵੇ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਅਜਿਹੀ ਚੁਣੌਤੀ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿ□ਤਾ ਪਰ ਇਸ ਨੂੰ ਕਰਦਿਆਂ ਹਿੰਦੂ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਮੂਰਤੀ ਦੇ ਪਵਿੱਤਰੀਕਰਣ ਅਤੇ ਨਾਲ ਜੁੜੀਆਂ ਰਸਮਾਂ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਬਾਰੇ ਗੱਲ ਕੀਤੀ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਹੇਠ ਲਿਖਿਆ ਹੈ:

"11. ..... ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਮੂਰਤੀ ਦੇ ਪਵਿੱਤਰੀਕਰਣ 'ਤੇ ਹਿੰਦੂ ਭਗਤ ਮੰਨਦੇ ਹਨ ਕਿ ਦਿਵਿਆ ਆਤਮਾ ਮੂਰਤੀ ਵਿੱਚ ਉਤਰ ਆਈ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੇਵਤਾ ਦੀ ਮੂਰਤੀ ਪੂਜਾ ਲਈ ਯੋਗ ਹੈ। ਦਿਵਿਆ ਆਤਮਾ ਦੀ ਨਿਰੰਤਰਤਾ ਨੂੰ ਸੁਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਅਤੇ ਸਮਾਂ-ਸਮਾਂ 'ਤੇ ਪੂਜਾ ਦੇ ਨਿਯਮ ਤੈਅ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਰਸਮਾਂ ਦਾ ਦੋ-ਪਹਲੂ ਉਦੇਸ਼ ਹੈ। ਇੱਕ ਹੈ ਆਮ ਭਗਤ ਨੂੰ ਪੁਜਾਰੀ ਜਾਂ ਅਰਚਕ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਪੂਜਾ ਵਿੱਚ ਭਾਗ ਲੈਣ ਲਈ ਆਕਰਸ਼ਿਤ ਕਰਨਾ। ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਭਗਤਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਸਮੂਹ ਪੂਜਾ ਵਿੱਚ ਭਾਗ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇੱਕ ਖਾਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਸਥਾ ਅਤੇ ਭਗਤੀ ਦਾ ਭਾਵ ਵਿਕਸਿਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਵੱਡਾ ਆਧਿਆਤਮਿਕ ਲਾਭ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਦੂਜਾ ਉਦੇਸ਼ ਹੈ ਮੂਰਤੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ, ਅਪਵਿਤ੍ਰਤਾ ਜਾਂ ਬੇਅਦਬੀ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣਾ। ਇੱਕ ਹਿੰਦੂ ਭਗਤ ਦੀ ਧਾਰਮਿਕ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਮੂਰਤੀ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਿਤ ਜਾਂ ਅਪਵਿਤ੍ਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਮੂਰਤੀ ਵਿੱਚ ਦਿਵਿਆ ਆਤਮਾ ਘਟ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਇੱਕਦਮ ਗਾਇਬ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਹਰ ਭਗਤ ਜਾਂ ਭਗਤ ਇਸ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਖੌਫ ਨਾਲ ਦੇਖਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਜਾਂ ਅਪਵਿਤ੍ਰਤਾ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਤਰੀਕਿਆਂ ਨਾਲ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਅਗਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ, ਜੇਕਰ ਪੂਜਾ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਕਿਸੇ ਵੀ ਨਿਯਮ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਜਾਂ ਵਿਚੋਲਣ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਮੂਰਤੀ ਅਪਵਿਤ੍ਰ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਅਸਲ ਵਿੱਚ, ਮੰਦਰ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਨੂੰ ਮੁੜ ਬਹਾਲ ਕਰਨ ਲਈ ਸ਼ੁੱਧੀਕਰਣ ਸੰਸਕਾਰ ਕੀਤੇ ਜਾਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ [1958 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 895 (910)]। ਭਗਤ ਇਸ 'ਤੇ ਵੱਡਾ ਮਹੱਤਵ ਰੱਖਦੇ ਹਨ ਕਿ "ਇਸ ਲੇਖ ਦੁਆਰਾ ਲਗਾਏ ਗਏ ਪਾਬੰਧੀਆਂ ਦੇ ਅਧੀਨ, ਸਾਡੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਅਧੀਨ ਹਰ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਨਾ ਸਿਰਫ ਅਜਿਹੇ ਧਾਰਮਿਕ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨੂੰ ਮਨੋਰੰਜਨ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ ਜੋ ਉਸ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਜਾਂ ਜਮੀਰ ਦੁਆਰਾ ਮਨਜ਼ੂਰ ਹੈ ਪਰ ਆਪਣੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਅਤੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਕਾਰਜਾਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਿਤ ਕਰਨ ਦਾ ਜੋ ਉਸ ਦੇ ਧਰਮ ਦੁਆਰਾ ਆਦੇਸ਼ਿਤ ਜਾਂ ਮਨਜ਼ੂਰ ਹਨ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਦੇ ਉੱਦਮ ਲਈ

ਆਪਣੇ ਧਾਰਮਿਕ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਉਣ ਦਾ।"

ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਲੇਖ ਦੇ ਸਹੀ ਅਰਥ ਦਿੱਤੇ ਹਨ, ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਇਸ ਵਿਚਾਰ ਲਈ ਕੋਈ ਜਾਇਜ਼ਾਕਾਰੀ ਨਹੀਂ ਲੱਭਦੇ ਕਿ ਇਹ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਧਰਮ ਵਿੱਚ ਬਦਲਣ ਦਾ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਮਝਣਾ ਪਵੇਗਾ ਕਿ ਲੇਖ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਧਰਮ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਧਰਮ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਗਾਰੰਟੀਸ਼ੁਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਪਰ ਸਾਰੇ ਧਰਮਾਂ ਨੂੰ ਇਕੋ ਜਿਹਾ ਕਵਰ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਹ ਠੀਕ ਢੰਗ ਨਾਲ ਮਾਣਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੇ ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ ਆਪਣੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨਾਲ ਅਮਲ ਵਿੱਚ ਲਿਆਉਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਹੋਰ ਧਰਮਾਂ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਇਕੋ ਜਿਹੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨਾਲ ਮੇਲ ਖਾਂਦਾ ਹੈ। ਜੋ ਇੱਕ ਲਈ ਆਜ਼ਾਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਦੂਜੇ ਲਈ ਵੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਹੈ, ਬਰਾਬਰ ਮਾਪ ਵਿੱਚ, ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਧਰਮ ਵਿੱਚ ਬਦਲਣ ਦਾ ਕੋਈ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ।"

(ਪੰਨਾ ਨੰ. 616-617)

14. *ਐਸ. ਪੀ. ਮਿੱਤਲ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ, (1983) 1 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 51, ("ਐਸ. ਪੀ. ਮਿੱਤਲ")*, ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਐਰੋਵਿਲ (ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ) ਐਕਟ, 1980 ਦੀ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਵੈਧਤਾ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਿਆ। *ਸ਼ਿਰੂਰ ਮੁੱਤ* (ਉੱਪਰ) ਅਤੇ *ਦੁਰਗਾਹ ਕਮੇਟੀ* (ਉੱਪਰ) ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦਿਆਂ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਹ ਤਿੰਨ ਪਰੀਖਿਆਵਾਂ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੀਆਂ ਕਿ ਕੀ ਇੱਕ ਮੰਦਰ ਨੂੰ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ:

"80. ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਲੇਖ 26 ਵਿੱਚ 'ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ' ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੂੰ 'ਧਰਮ' ਸ਼ਬਦ ਤੋਂ ਆਪਣਾ ਰੰਗ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜੇ ਇਹ ਸਹੀ ਹੈ, ਤਾਂ 'ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ' ਦੇ ਇਜ਼ਹਾਰ ਨੂੰ ਵੀ ਤਿੰਨ ਸ਼ਰਤਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ:

"(1) ਇਹ ਉਹ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦਾ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਵਿਸ਼ਵਾਸਾਂ ਜਾਂ ਸਿੱਖਿਆਵਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਸਿਸਟਮ ਹੈ ਜਿਸਨੂੰ ਉਹ ਆਪਣੀ ਆਤਮਿਕ ਭਲਾਈ ਲਈ ਲਾਭਦਾਇਕ ਮੰਨਦੇ ਹਨ, ਭਾਵ, ਇੱਕ ਸਾਂਝਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ;

(2) ਸਾਂਝਾ ਸੰਗਠਨ; ਅਤੇ

(3) ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਨਾਮ ਨਾਲ ਪਛਾਣ।"

ਸ੍ਰੀ ਔਰੋਬਿੰਦੋ ਸੋਸਾਇਟੀ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਅਤੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਨਿਯਮ 9 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਅਤੇ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਕਿ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਹੋਣ ਲਈ, ਜੋ ਵਿਅਕਤੀ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਦਾ ਮੈਂਬਰ ਹੈ ਉਸਨੂੰ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਦੁਆਰਾ ਮੰਨੇ ਜਾਂਦੇ ਧਰਮ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਆਪਣਾ ਪਿਛਲਾ ਧਰਮ ਛੱਡ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦਲੀਲ ਨੂੰ ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ 106 ਵਿੱਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ: "106. ਸ੍ਰੀ ਔਰੋਬਿੰਦੋ ਸੋਸਾਇਟੀ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਅਤੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਨਿਯਮ 9 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜੋ ਸੋਸਾਇਟੀ ਦੀ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹੈ ਅਤੇ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ:

"9. ਭਾਰਤ ਜਾਂ ਵਿਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਜਾਂ ਸੰਸਥਾ ਜਾਂ ਸੰਗਠਨ ਜੋ ਸੋਸਾਇਟੀ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਵਸਤੂਆਂ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਹੈ, ਅਤੇ ਜਿਸਦੀ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਨੂੰ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਕਮੇਟੀ ਦੁਆਰਾ

ਮਨਜ਼ੂਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਸੋਸਾਇਟੀ ਦਾ ਮੈਂਬਰ ਹੋਵੇਗਾ। ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਹਰ ਜਗ੍ਹਾ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਹੈ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਕੌਮੀਅਤ, ਧਰਮ, ਜਾਤ, ਪਾਤ ਜਾਂ ਲਿੰਗ ਦੇ ਭੇਦਭਾਵ ਤੋਂ।"

ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਲਈ ਇਕੋ ਇੱਕ ਸ਼ਰਤ ਹੈ ਕਿ ਸੋਸਾਇਟੀ ਦੀ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਲੈਣ ਵਾਲਾ ਵਿਅਕਤੀ ਸੋਸਾਇਟੀ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਵਸਤੂਆਂ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਹੋਵੇ। ਇਸ ਨੂੰ ਹੋਰ ਅੱਗੇ ਲੈ ਜਾਂਦਿਆਂ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਕਿ ਜੋ ਕੁਝ ਯੂਨੀਵਰਸਲ ਹੈ ਉਹ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਇੱਕ ਵੱਖਰੇ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਦੀ ਰਚਨਾ ਲਈ, ਕੁਝ ਵੱਖਰਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ, ਵਕੀਲ ਦਾ ਤਰਕ ਹੈ, ਉਹ ਹੈ ਜੋ ਦੂਜੇ ਤੋਂ ਵੱਖਰਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜੇ ਸੋਸਾਇਟੀ ਇੱਕ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਹੁੰਦੀ, ਤਾਂ ਸੰਸਥਾ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲਾ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਪਿਛਲਾ ਧਰਮ ਛੱਡਣਾ ਪੈਂਦਾ। ਉਹ ਇੱਕੋ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਦੋ ਧਰਮਾਂ ਦਾ ਮੈਂਬਰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਪਰ ਇਹ ਸੋਸਾਇਟੀ ਅਤੇ ਔਰੋਵਿਲ ਦਾ ਮੈਂਬਰ ਬਣਨ ਵਿੱਚ ਸਥਿਤੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇੱਕ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇੱਕ ਨਵਾਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਧਰਮ ਲਈ ਇੱਕ ਨਵੀਂ ਵਿਧੀ ਮੁਹੱਈਆ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਸ੍ਰੀ ਔਰੋਬਿੰਦੋ ਦੁਆਰਾ ਲਿਆ ਗਿਆ ਨਜ਼ਰੀਆ ਹਿੰਦੂ ਦਰਸ਼ਨ ਦਾ ਇੱਕ ਹਿੱਸਾ ਬਣਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਉਸਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਨਵੀਨਤਾਵਾਂ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ ਪਰ ਇਸ ਕਾਰਨ ਇਹ ਧਰਮ ਨਹੀਂ ਬਣ ਜਾਂਦਾ।"

ਦੋਵਾਂ ਪਾਸਿਓਂ ਦੇ ਤਰਕਾਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦਿਆਂ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਹ ਸਵਾਲ ਦਾ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਕੀ ਸ੍ਰੀ ਔਰੋਬਿੰਦੋ ਸੋਸਾਇਟੀ ਇੱਕ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਸੀ, ਪਰ ਇਸ ਮਾਨਤਾ 'ਤੇ ਅੱਗੇ ਵਧ ਗਈ ਕਿ ਇਹ ਸੀ, ਅਤੇ ਫਿਰ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਐਕਟ ਨੇ ਨਾ ਤਾਂ ਅਨੁਚਛੇਦ 25 ਜਾਂ ਅਨੁਚਛੇਦ 26 ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਚਿੰਨੱਪਾ ਰੈੱਡੀ, ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ ਵੱਲੋਂ ਇੱਕ ਵੱਖਰੀ ਰਾਏ ਵਿੱਚ, ਮਿਸਰਾ, ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਪੈਰਾ 106 ਵਿੱਚ ਸਮਾਹਿਤ ਤਰਕ ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਨਾ ਦਿੰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ, ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਿਆਂਕਾ ਨੇ ਨਿਸਕਰਸ਼ ਕੱਢਿਆ ਕਿ "ਔਰੋਬਿੰਦੋਵਾਦ" ਨੂੰ ਹਿੰਦੂਵਾਦ ਦੇ ਇੱਕ ਨਵੇਂ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਵਜੋਂ ਵਰਗੀਕ੍ਰਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਔਰੋਬਿੰਦੋ ਦੇ ਅਨੁਯਾਇਯਾਂ ਨੂੰ, ਇਸ ਲਈ, ਇੱਕ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਕਹਿਣਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਕੰਮ ਇਸ ਤੱਥ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਔਰੋਬਿੰਦੋ ਨੇ ਖੁਦ ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਇੱਕ ਨਵਾਂ ਧਰਮ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਕਿ ਸੋਸਾਇਟੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ "ਗੈਰ-ਰਾਜਨੀਤਿਕ, ਗੈਰ-ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਗਠਨ" ਵਜੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਸਿੱਖਿਆ, ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਅਤੇ ਵਿਗਿਆਨਕ ਖੋਜ ਵਿੱਚ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਆਮਦਨ ਟੈਕਸ ਤੋਂ ਛੋਟ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਸੀ।

"14. ਹੁਣ ਵਿਚਾਰਣ ਲਈ ਸਵਾਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਤਾਂਡਵ ਨ੍ਰਿਤ ਦਾ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਅਨੰਦ ਮਾਰਗੀਆਂ ਦੇ ਧਾਰਮਿਕ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦੇ ਸਿਦ੍ਧਾਂਤਾਂ ਲਈ ਇੱਕ ਧਾਰਮਿਕ ਰੀਤ ਜਾਂ ਅਭਿਆਸ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਅਸੀਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ 1955 ਵਿੱਚ ਅਨੰਦ ਮਾਰਗ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਸਥਾਪਿਤ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਤਾਂਡਵ ਨ੍ਰਿਤ ਨੂੰ ਅਨੰਦ ਮਾਰਗੀਆਂ ਦੀ ਇੱਕ ਅਨਿਵਾਰਿਆ ਧਾਰਮਿਕ ਰੀਤ ਵਜੋਂ ਸਵੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਮਾਮਲਾ ਹੈ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦ ਮੂਰਤੀ ਨੇ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ 1966 ਵਿੱਚ ਅਨੰਦ ਮਾਰਗੀਆਂ ਦੀਆਂ ਧਾਰਮਿਕ ਰੀਤਾਂ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਵਜੋਂ ਤਾਂਡਵ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ। ਅਨੰਦ ਮਾਰਗ ਇੱਕ ਧਾਰਮਿਕ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਹਾਲ ਹੀ ਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਆਦੇਸ਼ ਦੀਆਂ ਧਾਰਮਿਕ ਰੀਤਾਂ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਵਜੋਂ ਤਾਂਡਵ ਨ੍ਰਿਤ ਹੋਰ ਵੀ ਹਾਲੀਆ ਹੈ। ਇਹ ਸ਼ੱਕੀ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹੀਆਂ ਪਰਿਸਥਿਤੀਆਂ ਵਿੱਚ ਤਾਂਡਵ ਨ੍ਰਿਤ ਨੂੰ ਅਨੰਦ ਮਾਰਗੀਆਂ ਦੀ ਇੱਕ ਅਨਿਵਾਰਿਆ ਧਾਰਮਿਕ ਰੀਤ ਵਜੋਂ ਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਮੰਨ ਲਿਆ ਜਾਵੇ ਕਿ ਇਹ ਅਜਿਹਾ ਹੈ, ਫਿਰ ਵੀ ਮਿਸਟਰ ਤਾਰਕੁੰਡੇ ਦੇ ਤਰਕ ਨੂੰ ਮੰਨਣਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੈ ਕਿ ਤਾਂਡਵ ਨ੍ਰਿਤ

ਨਾਲ ਧਾਰਮਿਕ ਜਲੂਸ ਕੱਢਣਾ ਅਨੰਦ ਮਾਰਗੀਆਂ ਦੀ ਇੱਕ ਅਨਿਵਾਰਿਆ ਧਾਰਮਿਕ ਰੀਤ ਹੈ। ਰਿਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੇ ਪੈਰਾ 17 ਵਿੱਚ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ "ਤਾਂਡਵ ਨ੍ਰਿਤ ਕੁਝ ਮਿੰਟਾਂ ਲਈ ਚੱਲਦਾ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਦੋ ਜਾਂ ਤਿੰਨ ਵਿਅਕਤੀ ਇੱਕ ਪੈਰ ਨੂੰ ਛਾਤੀ ਦੇ ਪੱਧਰ ਤੱਕ ਚੁੱਕਦੇ ਹਨ, ਇਸਨੂੰ ਹੇਠਾਂ ਲਿਆਉਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਦੂਜਾ ਪੈਰ ਚੁੱਕਦੇ ਹਨ"। ਪੈਰਾ 18 ਵਿੱਚ ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ "ਜਦੋਂ ਅਨੰਦ ਮਾਰਗੀ ਆਪਣੇ ਆਧਿਆਤਮਿਕ ਪ੍ਰੇਰਕ ਨੂੰ ਹਵਾਈ ਅੱਡੇ ਆਦਿ ਤੇ ਮਿਲਦੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਉਹ ਤਾਂਡਵ ਦੇ ਇੱਕ ਸੰਖੇਪ ਸਵਾਗਤੀ ਨ੍ਰਿਤ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜਿੱਥੇ ਇੱਕ ਜਾਂ ਦੋ ਵਿਅਕਤੀ ਖੋਪੜੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰਤੀਕਾਤਮਕ ਛੁਰੀ ਨੂੰ ਵਰਤਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਦੋ ਜਾਂ ਤਿੰਨ ਮਿੰਟਾਂ ਲਈ ਨਾਚਦੇ ਹਨ"। ਪੈਰਾ 26 ਵਿੱਚ ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ "ਤਾਂਡਵ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਦੇ ਸਦੱਸਾਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਰਿਵਾਜ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਇੱਕ ਰਵਾਇਤੀ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦੀ ਉਤਪਤੀ ਚਾਰ ਹਜ਼ਾਰ ਸਾਲ ਤੋਂ ਵੱਧ ਪੁਰਾਣੀ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ" ਇਹ ਅਨੰਦ ਮਾਰਗੀਆਂ ਦੀ ਇੱਕ ਨਵੀਂ ਖੋਜ ਨਹੀਂ ਹੈ"। ਅਨੰਦ ਮਾਰਗ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਦੇ ਸਾਹਿਤ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਹਰ ਅਨੰਦ ਮਾਰਗੀ ਦੁਆਰਾ ਤਾਂਡਵ ਨ੍ਰਿਤ ਦੀ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀ ਦੀ ਪ੍ਰਸਕ੍ਰਿਪਸ਼ਨ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਮੰਨ ਲਿਆ ਜਾਵੇ ਕਿ ਹਰ ਅਨੰਦ ਮਾਰਗੀ ਲਈ ਧਾਰਮਿਕ ਰੀਤ ਵਜੋਂ ਤਾਂਡਵ ਨ੍ਰਿਤ ਦੀ ਪ੍ਰਸਕ੍ਰਿਪਸ਼ਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਇਸ ਤੋਂ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਤੀਜਾ ਨਹੀਂ ਨਿਕਲਦਾ ਕਿ ਜਨਤਕ ਵਿੱਚ ਤਾਂਡਵ ਨ੍ਰਿਤ ਦਾ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਇੱਕ ਧਾਰਮਿਕ ਰੀਤ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਹੈ। ਅਸਲ ਵਿੱਚ, ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦ ਮੂਰਤੀ ਦੀਆਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਲਿਖਤਾਂ ਵਿੱਚ ਇਹ ਜਾਇਜ਼ਾਕਾਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਤਾਂਡਵ ਨ੍ਰਿਤ ਨੂੰ ਜਨਤਕ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਘੱਟੋ ਘੱਟ, ਸਾਡੇ ਵੱਲੋਂ ਇਸ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕਰਨ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਮਿਸਟਰ ਤਾਰਕੁੰਡੇ ਦੁਆਰਾ ਸਾਨੂੰ ਕੋਈ ਵੀ ਦਿਖਾਇਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਿਆ। ਇਸ ਲਈ, ਅਸੀਂ ਮਿਸਟਰ ਤਾਰਕੁੰਡੇ ਦੀ ਇਸ ਦਲੀਲ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਹਾਂ ਕਿ ਜਨਤਕ ਥਾਵਾਂ ਤੇ ਜਾਂ ਜਲੂਸ ਵਿੱਚ ਤਾਂਡਵ ਨ੍ਰਿਤ ਦਾ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਹਰ ਅਨੰਦ ਮਾਰਗੀ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਇੱਕ ਅਨਿਵਾਰਿਆ ਧਾਰਮਿਕ ਰੀਤ ਹੈ।

ਸ੍ਰੀ ਆਦਿ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਵਰ ਆਫ ਕਾਸ਼ੀ ਵਿਸ਼ਵਨਾਥ ਮੰਦਰ, ਵਾਰਾਣਸੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਹੋਰ, (1997) 4 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 606, ("ਸ੍ਰੀ ਆਦਿ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਵਰ"), ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਸ੍ਰੀ ਕਾਸ਼ੀ ਵਿਸ਼ਵਨਾਥ ਮੰਦਰ ਐਕਟ, 1983 ਦੀ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਵੈਧਤਾ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਿਆ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ, ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇਕ ਦੇ ਪਰੀਖਣਾਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ, ਅਤੇ ਫਿਰ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ:

"33. ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹਰ ਹਿੰਦੂ ਚਾਹੇ ਉਹ ਸ਼ਿਵ ਦੀ ਪੂਜਾ ਦਾ ਮੰਨਣ ਵਾਲਾ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਪੰਚਰਤਨ ਦੀ ਪੂਜਾ ਦਾ, ਉਸ ਨੂੰ ਹਿੰਦੂ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ ਅਤੇ ਦੇਵਤਾ ਦੀ ਪੂਜਾ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, 'ਸ਼ਿਵ ਦੀ ਪੂਜਾ ਦੇ ਮੰਨਣ ਵਾਲੇ ਹਿੰਦੂ ਧਾਰਮਿਕ ਪੂਜਾ ਦੇ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇਕ ਪੂਜਾਰੀ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਉਹ ਹਿੰਦੂ ਧਾਰਮਿਕ ਪੂਜਾ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹਨ। ਐਕਟ ਸਥਾਪਿਤ ਰਸਮਾਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰਥਾਵਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਪੂਜਾ, ਰਸਮਾਂ ਜਾਂ ਸੰਸਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਕਰਨ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਹਰ ਹਿੰਦੂ ਨੂੰ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਨ, ਭਗਵਾਨ ਸ੍ਰੀ ਵਿਸ਼ਵਨਾਥ ਦੇ ਲਿੰਗ ਨੂੰ ਛੂਹਣ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਪੂਜਾ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ। ਰਾਜ ਨੂੰ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਭਗਵਾਨ ਵਿਸ਼ਵਨਾਥ ਦੀ ਹਿੰਦੂ ਧਾਰਮਿਕ ਪੂਜਾ ਨੂੰ, ਚਾਹੇ ਉਹ ਕਿਸੇ ਵੀ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਹੋਵੇ, ਹਿੰਦੂ ਸ਼ਾਸਤਰਾਂ, ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਾਪਤ ਰਸਮਾਂ ਜਾਂ ਪ੍ਰਥਾਵਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਇਹ ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇਕ ਜਾਂ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇਕ ਦੇ ਲਈ ਸੀਮਿਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸ਼ਿਵ ਦੀ ਪੂਜਾ ਦੇ ਮੰਨਣ ਵਾਲੇ ਕੋਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇਕ ਜਾਂ ਹਿੰਦੂ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਨਹੀਂ ਹਨ ਪਰ ਉਹ ਹਿੰਦੂ ਹਨ। ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਲੇਖ 25 ਅਤੇ 26 ਅਧੀਨ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਲੇਖ 26 ਦੇ ਉਪਬੰਧ (ਬੀ) ਅਤੇ (ਡੀ) ਦੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿਥੇ ਇੱਕ ਮੰਦਰ ਨੂੰ ਅਗਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਬਣਾਇਆ ਅਤੇ ਪਵਿਤ੍ਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਦੀਆਂ

ਰਸਮਾਂ, ਪੂਜਾਵਾਂ ਅਤੇ ਪਾਠਾਂ ਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਪਵਿਤ੍ਰਤਾ ਨੂੰ ਬਣਾਏ ਰੱਖਣ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਹੋਰ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨਾ ਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਵਿਚਲਣ ਸੰਵਿਧਾਨ ਅਧੀਨ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਜਿਹੀ ਗਾਰੰਟੀ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੋਵੇਗੀ। ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਲੇਖ 14 ਤੋਂ 17 ਅਤੇ 21 ਤੱਕ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਜਿਹੀ ਪ੍ਰਥਾ ਦੀ ਅਵੈਧਤਾ ਉੱਤੇ ਬੋਲਣਾ ਇਸ ਅਰਥ ਵਿੱਚ ਯਹਾਂ ਤੱਕ ਅਨਾਵਸ਼ਯਕ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।"

ਅੰਤ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ:

"18. ..... ਕੋਈ ਵੀ ਰਿਵਾਜ ਜਾਂ ਪ੍ਰਥਾ, ਭਾਵੇਂ ਇਸ ਦੇ ਅਸਤਿਤਵ ਦੇ ਪੂਰਵ-ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ ਸਬੂਤ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਜਦੋਂ ਇਹ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ, ਮਾਣ-ਸਨਮਾਨ, ਸਮਾਜਿਕ ਬਰਾਬਰੀ ਅਤੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਅਤੇ ਸੰਸਦ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਏ ਗਏ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੇ ਦਾਵੇ ਲਈ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਸ੍ਰੋਤ ਵਜੋਂ ਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਕੋਈ ਵੀ ਰਿਵਾਜ ਜੋ ਨੁਕਸਾਨਦੇਹ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ, ਜਨਤਕ ਨੀਤੀ ਜਾਂ ਸਮਾਜਿਕ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਵਿਰੁੱਧ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਨੂੰ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸਵੀਕਾਰ ਜਾਂ ਸਥਾਪਿਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ।"

ਡਾ. ਸੁਬਰਮਣਿਅਨ ਸਵਾਮੀ ਬਨਾਮ ਤਮਿਲ ਨਾਡੂ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ, (2018) 5 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 75, ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਪੋਧੂ ਦੀਕਸ਼ਿਤਾਰਾਂ (ਸਮਾਰਟੀ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ) ਵੱਲੋਂ ਚਿਦੰਬਰਮ ਵਿੱਚ ਸ੍ਰੀ ਸਬਨਾਇਗਰ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਭਗਵਾਨ ਨਟਰਾਜ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਇੱਕ ਮੰਦਰ ਦੀ ਸੰਪਤੀ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਦੇ ਦਾਵੇ ਨਾਲ ਨਿਪਟਾਇਆ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਧਿਆਨ ਦਿੱਤਾ, ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ 24 ਵਿੱਚ, ਕਿ ਅਨੁਚਛੇਦ 26 ਅਧੀਨ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਧਿਕਾਰ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਭਾਗ III ਦੇ ਹੋਰ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਫਿਰ ਇਸ ਨੇ ਮਦਰਾਸ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਇੱਕ ਹਿੱਸਾ ਕੱਢਿਆ, ਜਿਸ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਪੋਧੂ ਦੀਕਸ਼ਿਤਾਰ ਇੱਕ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ, ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਘਟਨਾ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਦਾ ਇੱਕ ਭਾਗ ਹਨ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਇੱਕ ਬੰਦ ਸਮੂਹ ਹਨ, ਅਤੇ ਕਿਉਂਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਹੋਰ ਸਮਾਰਥ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਜੋ ਦੀਕਸ਼ਿਤਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਨਾ ਤੋ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਭਗਵਾਨ ਦੀ ਪੂਜਾ ਵਿੱਚ ਭਾਗ ਲੈ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਖਾਸ ਅਤੇ ਇਕੱਲਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ ਜੋ ਕਈ ਸਦੀਆਂ ਤੋਂ ਪਛਾਣਿਆ ਅਤੇ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਇੱਕ ਹੋਰ ਦਿਲਚਸਪ ਟਿੱਪਣੀ ਸੀ ਕਿ ਅਨੁਚਛੇਦ 26 ਅਧੀਨ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰ ਛੱਡੇ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦੇ। ਇਸ ਲਈ, ਕਿਸੇ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਨੂੰ ਸੁਪਰਸੀਡ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ, ਭਾਵੇਂ ਕੇਵਲ ਇੱਕ ਖਾਸ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਅਤੇ ਸੀਮਿਤ ਸਮਾਂ ਲਈ, ਨਿਯਮਨਸ਼ੀਲ ਵਜੋਂ ਪੜ੍ਹਨੀ ਪਵੇਗੀ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਇਹ ਅਨੁਚਛੇਦ 26 ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰੇਗੀ।

ਰਿਜੂ ਪ੍ਰਸਾਦ ਸਰਮਾ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਬਨਾਮ ਅਸਾਮ ਦੀ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ, (2015) 9 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 461, ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਧਾਰਮਿਕ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਰਸਮਾਂ ਨਾਲ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕੀਤਾ ਜੋ ਕਿ ਮਾਂ ਕਾਮਾਖਿਆ ਮੰਦਰ ਦੇ ਪੁਜਾਰੀਆਂ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਸੀ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਕੁਝ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਇੱਕ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ:

"61. ਧਾਰਾ 25 ਅਤੇ 26 ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਸਾਰੇ ਕੇਸ ਲਾਅ ਵਿੱਚ ਜਾਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਹੁਣ ਇਹ ਅਚ੍ਛੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਥਾਪਿਤ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 25(2)(ਏ) ਅਤੇ ਧਾਰਾ 26(ਬੀ) ਹਰ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਨੂੰ ਧਰਮ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਮਾਮਲੇ ਆਪ ਸੰਭਾਲਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਗਾਰੰਟੀ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਧਾਰਾ 25(2)(ਬੀ) ਅਧੀਨ ਵਿਚਾਰੇ ਗਏ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਕੰਟਰੋਲ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਦੋਵੇਂ

ਲੇਖਾਂ ਨੂੰ ਸਮਰੂਪਤਾ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਨਾ ਲੋੜੀਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਅਚ੍ਛੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਥਾਪਿਤ ਹੈ ਕਿ ਸਮਾਜਿਕ ਸੁਧਾਰ ਜਾਂ ਧਾਰਾ 25(2) ਦੁਆਰਾ ਵਿਚਾਰੇ ਗਏ ਨਿਯਮਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਧਾਰਮਿਕ ਰਸਮਾਂ ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਮਿਟਾ ਨਹੀਂ ਸਕਦੀ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਧਰਮ ਦਾ ਅਨਿਵਾਰਯ ਹਿੱਸਾ ਕੀ ਹੈ, ਇਸ ਨੂੰ ਉਸ ਧਰਮ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਜਾਣਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਉਪਰੋਕਤ ਸਥਾਪਿਤ ਪ੍ਰਸਤਾਵਾਂ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਵਿੱਚ, ਜਵਾਬੀਆਂ ਨੇ ਕਮਿਸ਼ਨਰ, ਹਿੰਦੂ ਧਾਰਮਿਕ ਏਂਡੋਮੈਂਟਸ ਬਨਾਮ ਸ੍ਰੀ ਲਕਸ਼ਮੀਂਦਰ ਤੀਰਥ ਸਵਾਮੀਆਰ ਆਫ ਸ੍ਰੀ ਸ਼ਿਰੂਰ ਮੱਟ [(ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1954 ਐਸ.ਸੀ. 282 : 1954 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1005) ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਵੇਂਕਟਰਮਾਣਾ ਦੇਵਰੂ ਬਨਾਮ ਮੈਸੂਰ ਦੇ ਰਾਜ [(ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1958 ਐਸ.ਸੀ. 255 : 1958 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 895)] ਦੇ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ।"

ਧਾਰਾ 25 ਦੁਆਰਾ ਵਿਚਾਰੇ ਗਏ ਨਿਯਮਾਂ ਦਾ ਅਵਲੋਕਨ ਕਰਨਾ ਸਮਝ੍ਣਯੋਗ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਨਿਯਮਾਂ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉੱਪਰ ਵੇਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਸਮਾਜਿਕ ਸੁਧਾਰ ਦਾ ਕਾਨੂੰਨ ਧਾਰਮਿਕ ਅਭਿਆਸ ਨੂੰ ਟਰੰਪ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜੇਕਰ ਇੱਕ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਤੱਥਾਂ 'ਤੇ ਅਜਿਹਾ ਪਾਇਆ ਜਾਵੇ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਧਾਰਮਿਕ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸੁਧਾਰ ਨੂੰ ਕਰਨ ਦਾ ਕੰਮ ਧਾਰਾ 25(2) ਦੁਆਰਾ ਰਾਜ ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿੱਚ ਛੱਡਿਆ ਗਿਆ ਹੈ (ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ 66 ਵੇਖੋ)।

ਆਦਿ ਸਾਈਵ ਸਿਵਾਚਾਰੀਆਰਗਲ ਨਾਲਾ ਸੰਗਮ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਬਨਾਮ ਤਮਿਲਨਾਡੂ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ, (2016) 2 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 725, ("ਆਦਿ ਸਾਈਵ ਸਿਵਾਚਾਰੀਆਰਗਲ ਨਾਲਾ ਸੰਗਮ"), ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਤਮਿਲਨਾਡੂ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਜਾਰੀ ਇੱਕ ਸਰਕਾਰੀ ਆਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਜੋ ਹਿੰਦੂ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਕੋਲ ਲੋੜੀਂਦੀ ਯੋਗਤਾ ਅਤੇ ਟ੍ਰੇਨਿੰਗ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਹਿੰਦੂ ਮੰਦਰਾਂ ਵਿੱਚ ਅਰਚਕ ਵਜੋਂ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 16(5) ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ, ਜਿਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਮਾਨਤਾ ਦੇ ਸਿਦਾਂਤ ਤੋਂ ਕੱਢੀ ਗਈ ਅਪਵਾਦ ਇੱਕ ਮੰਦਰ ਦੇ ਦਫਤਰ ਨੂੰ ਕਵਰ ਕਰੇਗੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਧਾਰਮਿਕ ਅਭਿਆਸਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀ ਦੀ ਵੀ ਲੋੜ ਹੈ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦਾ ਨਤੀਜਾ, ਇਸ ਲਈ, ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਪ੍ਰਸਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦਿੰਦਾ ਹੈ:

21.1. ਅਨੁਚਛੇਦ 25 "ਸਾਰੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ" ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਮਾਨਤਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਕੁਦਰਤੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹੈ।

21.2. ਇਹ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਅਜਿਹੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਇਸ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਹਰ ਇੱਕ ਧਾਰਮਿਕ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦਾ ਮੈਂਬਰ ਆਪਣਾ ਧਰਮ ਅਭਿਆਸ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਰੱਖਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਉਹ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਸਹ-ਧਰਮੀਆਂ ਦੇ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਦੇ ਸੰਬੰਧਿਤ ਅਧਿਕਾਰ ਨਾਲ ਦਖਲ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ।

21.3. ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਸਮੱਗਰੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਪ੍ਰਸਤਾਵਨਾ ਵਿੱਚ ਕਹੇ ਗਏ "ਵਿਚਾਰ, ਵਿਸ਼ਵਾਸ, ਧਰਮ ਅਤੇ ਪੂਜਾ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ" ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਸਾਰੇ ਵਿਅਕਤੀ ਜਮੀਰ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਅਤੇ ਧਰਮ ਨੂੰ ਖੁੱਲ੍ਹ ਕੇ ਕਹਿਣ, ਅਭਿਆਸ ਕਰਨ ਅਤੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਨ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਹਨ।

21.4. ਧਰਮ ਨੂੰ ਕਹਿਣ, ਅਭਿਆਸ ਕਰਨ ਅਤੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਵਿਚਾਰ, ਵਿਸ਼ਵਾਸ, ਧਰਮ, ਅਤੇ ਪੂਜਾ ਦੇ ਅਗਾਂਹ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਾਰੇ ਕੰਮਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰੇਗਾ।

21.5. ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਸਮੱਗਰੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ "ਧਰਮ" ਸ਼ਬਦ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਅਨੁਚਛੇਦ ਵਿੱਚ "ਧਰਮ" ਦਾ ਮਤਲਬ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਜਾਂ ਭਾਈਚਾਰਿਆਂ ਦੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸਾਂ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਮਾਮਲੇ ਹੋਣਗੇ, ਜੋ ਕਿ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਜਾਂ ਸਿੱਖਿਆਵਾਂ ਦੇ ਇੱਕ ਸਿਸਟਮ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਆਧਿਆਤਮਿਕ ਭਲਾਈ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹਨ। ਉਪਰੋਕਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਧਰਮਨਿਰਪੇਖ ਹੋਵੇ ਪਰ ਇਸ ਵਿੱਚ ਅਗਨੋਸਟਿਕਸ ਅਤੇ ਨਾਸਤਿਕ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

21.6. ਕੇਵਲ ਧਰਮ ਦਾ ਮੌਲਿਕ ਹਿੱਸਾ, ਜੋ ਕਿ ਧਾਰਮਿਕ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਤੋਂ ਵੱਖਰਾ ਹੈ, ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਹੈ। ਧਰਮ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਨਹੀਂ, ਅਣਜ਼ਰੂਰੀ ਅੰਧਵਿਸ਼ਵਾਸ ਜੋ ਕਿ ਧਰਮ ਦੇ ਬਾਹਰਲੇ ਜੋੜ ਹਨ, ਇਸ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਨਹੀਂ ਬਣਦੇ।

ਇੱਕ ਧਰਮ ਨੂੰ ਧਰਮ ਦੇ ਅਨਿਵਾਰਯ ਅੰਗਾਂ ਵਜੋਂ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਧਾਰਮਿਕ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਅਤੇ/ਜਾਂ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਉਸ ਧਰਮ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਵਾਲੇ ਸਮੁਦਾਇ ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦੀ ਅਨਿਵਾਰਤਾ ਬਾਰੇ ਕੀ ਕਹਿਣਾ ਹੈ, ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਸਬੂਤਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਪਰੀਖਿਆ ਜੋ ਵਿਕਸਿਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਉਹ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨੂੰ ਜੋ ਅਨਿਵਾਰਯ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਧਰਮ ਤੋਂ ਹਟਾ ਦਿਓ – ਕੀ ਧਰਮ ਉਹੀ ਰਹੇਗਾ ਜਾਂ ਬਦਲ ਜਾਵੇਗਾ? ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਜੇ ਕਿਸੇ ਧਾਰਮਿਕ ਸਮੁਦਾਇ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਗਰੁੱਪ ਅਦਾਲਤ ਅੱਗੇ ਅਨਿਵਾਰਤਾ ਦੇ ਪਹਿਲੂ 'ਤੇ ਵੱਖਰੀਆਂ ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨਾ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹਾ ਮਾਮਲਾ ਅਨਿਵਾਰਯ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਧਾਰਮਿਕ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਧਰਮ ਨਿਰਪੱਖ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਨਾਲ ਮਿਲਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਕੇਸ 'ਚ ਗਤੀਵਿਧੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸੁਭਾਵ ਦੀ ਪਰੀਖਿਆ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਸਾਮਾਨਿਆ ਅਕਲ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਵਿਹਾਰਕ ਮਜਬੂਰੀ ਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨਾਲ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

21.7. ਇਸ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਅਧਿਕਾਰ ਦੇ ਅਪਵਾਦ ਹਨ ਜਨਤਕ ਵਿਵਸਥਾ, ਨੈਤਿਕਤਾ, ਅਤੇ ਸਿਹਤ। "ਜਨਤਕ ਵਿਵਸਥਾ" ਨੂੰ "ਕਾਨੂੰਨ ਅਤੇ ਵਿਵਸਥਾ" ਤੋਂ ਵੱਖਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਹੈ। "ਜਨਤਕ ਅਵਿਵਸਥਾ" ਨੂੰ ਕੁਝ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਅਸਰ ਪਾਉਣ ਦੀ ਬਜਾਏ ਜਨਤਕ ਨੂੰ ਵਿਆਪਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਸਰ ਪਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜਨਤਕ ਵਿਵਸਥਾ ਦੀ ਖਲਲ ਨੂੰ ਜਨਤਕ ਸ਼ਾਂਤੀ ਦੀ ਆਮ ਖਲਲ ਪੈਦਾ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਸ਼ਬਦ "ਨੈਤਿਕਤਾ" ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰਨਾ ਔਖਾ ਹੈ। ਫਿਲਹਾਲ, ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਕਾਫੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਉਸ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਸਮਾਜ ਦੇ ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਨਕਾਂ ਦੇ ਕਾਰਨ, ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸ਼ੋਸ਼ਣ ਜਾਂ ਅਵਨਤੀ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਕਾਰਨ, ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਸਮਾਜ ਲਈ ਘਿਣਾਉਣਾ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। "ਸਿਹਤ" ਵਿੱਚ ਸ਼ੋਰ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਅਤੇ ਬੀਮਾਰੀ ਦਾ ਨਿਯੰਤਰਣ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਵੇਗਾ।

21.8. ਅਨੁਚਛੇਦ 25(1) ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰ ਦਾ ਇੱਕ ਹੋਰ ਅਪਵਾਦ ਹੈ ਭਾਗ III ਦੇ ਹੋਰ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਹੋਰਾਂ 'ਤੇ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਅਧਿਕਾਰ। ਇਹ ਦਿਖਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਕੋਈ ਆਪਣਾ ਧਰਮ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਚਾਰਿਤ ਕਰੇ ਕਿ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਧਾਰਮਿਕ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਬਦਲਣਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਅਜਿਹਾ ਧਰਮ ਪਰਿਵਰਤਨ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਅੰਤਰਾਤਮਾ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨਾਲ ਟਕਰਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਇਸ ਨੂੰ ਰੋਕਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਜਦੋਂ ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਧਰਮ ਦੀ ਪ੍ਰੈਕਟਿਸ 'ਤੇ ਦਖਲ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਅਨੁਚਛੇਦ 14, 15(1), 19, ਅਤੇ 21 ਨੂੰ ਭਾਗ III ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹੋਰਾਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨਾਲ ਸੰਤੁਲਿਤ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਵੇਂਕਟਰਮਾਣਾ ਦੇਵਰੂ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਪਰ ਇਹ ਕੇਵਲ ਕੇਸ ਦਰ ਕੇਸ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਹੀ ਹੋਵੇਗਾ, ਬਿਨਾਂ ਜ਼ਰੂਰੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 26 ਅਧੀਨ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰ

ਨੂੰ ਭਾਗ III ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਰ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨਾਲ ਅਧੀਨ ਕਰਨ ਲਈ। ਜਦੋਂ ਗੈਰ-ਰਾਜ ਅਭਿਨੇਤਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਧਰਮ ਦੀ ਪ੍ਰੈਕਟਿਸ 'ਤੇ ਦਖਲ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਅਨੁਚਛੇਦ 15(2) ਅਤੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 171 ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਆਉਣਗੇ।

21.9. ਲੇਖ 25(2) ਵੀ ਲੇਖ 25(1) ਦਾ ਅਪਵਾਦ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਧਰਮਿਕ ਅਭਿਆਸ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਧਾਰਮਿਕ ਗਤੀਵਿਧੀ ਨੂੰ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਜਾਂ ਸੀਮਿਤ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਆਰਥਿਕ, ਵਿੱਤੀ ਜਾਂ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਗਤੀਵਿਧੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ - ਦੇਖੋ ਲੇਖ 25(2)(ਅ).

21.10. ਇੱਕ ਹੋਰ ਅਪਵਾਦ ਲੇਖ 25(2)(ਬ) ਅਧੀਨ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜੋ ਦੋ ਭਾਗਾਂ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਕੋਈ ਵੀ ਕਾਨੂੰਨ ਜੋ ਕਿਸੇ ਧਾਰਮਿਕ ਭਾਈਚਾਰੇ ਵਿੱਚ ਸਮਾਜਿਕ ਭਲਾਈ ਅਤੇ ਸੁਧਾਰ ਲਈ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਲੇਖ 25(1) ਅਧੀਨ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਵੀ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ/ਜਾਂ ਦੂਰ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਹੋਰ ਅਪਵਾਦ ਸਿਰਫ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਲਈ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜੋ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਨੂੰ ਮੰਨਦੇ ਹਨ, ਜੋ ਕਿ ਸਾਰੇ ਹਿੰਦੂ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਸਥਾਨਾਂ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਵਰਗਾਂ ਅਤੇ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨਾਂ ਲਈ ਖੋਲ੍ਹਣਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਜਨਤਕ ਸੁਭਾਅ ਦੇ ਹਨ।

21.11. ਲੇਖ 25(1) ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਲੇਖ 26 ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ। ਇਹ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇਆਂ ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇੱਕ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾ ਜਾਂ ਉਸ ਦਾ ਸੈਕਸ਼ਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਤੈਅ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਇੱਕ ਸਾਂਝੀ ਆਸਥਾ, ਇੱਕ ਸਾਂਝੀ ਸੰਗਠਨਾਤਮਕਤਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਜੋ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਨਾਮ ਨਾਲ ਇੱਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾ ਜਾਂ ਸੈਕਸ਼ਨ ਵਜੋਂ ਨਾਮਜ਼ਦ ਹਨ। ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਧਰਮ ਦੇ ਮੰਨਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇਕ ਉਪਾਸਕਾਂ ਤੋਂ ਵੱਖਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਸ਼ੈਵ ਅਤੇ ਵੈਸ਼ਣਵ ਉਪਾਸਨਾ ਦੇ ਹਿੰਦੂ ਮੰਨਣ ਵਾਲੇ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇਕ ਉਪਾਸਕ ਨਹੀਂ ਹਨ ਪਰ ਆਮ ਹਿੰਦੂ ਧਾਰਮਿਕ ਉਪਾਸਨਾ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹਨ।

21.12. ਲੇਖ 26 ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇਆਂ ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਚਾਰ ਵੱਖਰੇ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਅਰਥਾਤ:

(ਅ) ਧਾਰਮਿਕ ਅਤੇ ਪਰੋਪਕਾਰੀ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਸੰਸਥਾਨ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਬਣਾਏ ਰੱਖਣਾ;

(ਬ) ਧਰਮ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਮਾਮਲੇ ਆਪ ਸੰਭਾਲਣਾ;

(ਸ) ਚਲਾਉਣ ਯੋਗ ਅਤੇ ਅਚਲ ਜਾਇਦਾਦ ਦਾ ਮਾਲਕ ਬਣਨਾ ਅਤੇ ਹਾਸਲ ਕਰਨਾ; ਅਤੇ

(ਦ) ਅਜਿਹੀ ਜਾਇਦਾਦ ਦਾ ਕਾਨੂੰਨ ਅਨੁਸਾਰ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਨਾ।

ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਨੁਚਛੇਦ 25 ਵਿੱਚ ਹੈ, ਕੇਵਲ ਧਾਰਮਿਕ ਮਾਮਲੇ ਹੀ ਇਸ ਅਨੁਚਛੇਦ ਦੁਆਰਾ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਹਨ।

ਅਨੁਚਛੇਦ 26 ਅਧੀਨ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰ ਜਨਤਕ ਵਿਵਸਥਾ, ਨੈਤਿਕਤਾ, ਅਤੇ ਸਿਹਤ ਦੇ ਅਪਵਾਦ ਅਧੀਨ ਹੈ। ਪਰੰਤੂ, ਚੂੰਕਿ ਅਨੁਚਛੇਦ 26 ਅਧੀਨ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਅਨੁਚਛੇਦ 25(2)(ਬੀ) ਨਾਲ ਸਾਂਝਾ ਤੌਰ ਤੇ ਸਮਝਿਆ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਧਾਰਮਿਕ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਆਪ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੀ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਜੋ ਕਿ ਅਨੁਚਛੇਦ 26(ਬੀ) ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ ਤੇ,

ਅਨੁਚਛੇਦ 25(2)(ਬੀ) ਅਧੀਨ ਬਣਾਏ ਗਏ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਅਧੀਨ ਹੋਵੇਗਾ ਜੋ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੇ ਸਾਰੇ ਵਰਗਾਂ ਅਤੇ ਸੈਕਸ਼ਨਾਂ ਲਈ ਜਨਤਕ ਚਰਿੱਤਰ ਦੇ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਸਥਾਨਾਂ ਨੂੰ ਖੋਲ੍ਹਦਾ ਹੈ।

ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਜਨਤਕ ਚਰਿੱਤਰ ਦੇ ਇੱਕ ਹਿੰਦੂ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਐਂਟਰੀ ਧਾਰਮਿਕ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਆਪ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਹੋਵੇਗੀ, ਫਿਰ ਵੀ ਅਜਿਹੀ ਮੰਦਰ ਐਂਟਰੀ ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨ ਅਧੀਨ ਹੋਵੇਗੀ ਜੋ ਇੱਕ ਜਨਤਕ ਚਰਿੱਤਰ ਦੇ ਹਿੰਦੂ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਸਥਾਨ ਨੂੰ ਖੋਲ੍ਹਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਇੱਕ ਧਾਰਮਿਕ ਵਰਗ ਜਾਂ ਸੈਕਸ਼ਨ ਦੁਆਰਾ ਮਾਲਕੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰਬੰਧਿਤ ਹੈ ਸਾਰੇ ਵਰਗਾਂ ਜਾਂ ਸੈਕਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਹਿੰਦੂਆਂ ਲਈ। ਪਰੰਤੂ, ਧਾਰਮਿਕ ਵਰਗ ਜਾਂ ਸੈਕਸ਼ਨ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਧਾਰਮਿਕ ਅਭਿਆਸ, ਜੋ ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਮੰਦਰ ਐਂਟਰੀ ਤੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਾਬੰਦੀ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਹੀਂ ਪਾਉਂਦੇ ਜਾਂ ਅਨਿਆਂ ਤੌਰ ਤੇ ਭੇਦਭਾਵਪੂਰਣ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਅਨੁਚਛੇਦ 26(ਬੀ) ਅਧੀਨ ਪਾਸ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਅਜਿਹੇ ਅਭਿਆਸਾਂ ਦੀਆਂ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਵਿੱਚ ਹਨ ਕਿ ਕੇਵਲ ਨਿਰਧਾਰਤ ਯੋਗ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਹੀ ਮੰਦਰ ਦੇ ਸੰਕਟਮ ਸੰਕਟਮ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਹੈ, ਜਾਂ ਮੰਦਰ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸਾਰੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਲਈ ਬਾਹਰ ਰੱਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਇਸ ਪੜਾਅ ਤੇ, ਕੇਰਲ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਇੱਕ ਡਿਵੀਜਨ ਬੈਂਚ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਲਿਆਉਣਾ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਐਸ. ਮਹੇਂਦਰਨ ਬਨਾਮ ਸਕੱਤਰ, ਤ੍ਰਾਵਣਕੋਰ ਦੇਵਸਵੋਮ ਬੋਰਡ, ਤਿਰੁਵਨੰਤਪੁਰਮ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ, ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1993 ਕੇਰ 42 ਵਜੋਂ ਰਿਪੋਰਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਸ਼੍ਰੀ ਐਸ. ਮਹੇਂਦਰਨ ਦੁਆਰਾ ਦਾਇਰ ਇੱਕ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਇੱਕ ਪੀ.ਆਈ.ਐਲ. ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੇ ਸਬਰੀਮਾਲਾ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਨੌਜਵਾਨ ਔਰਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਅਰਦਾਸ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕੀਤੀ। ਡਿਵੀਜਨ ਬੈਂਚ ਨੇ ਤਿੰਨ ਸਵਾਲ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਜੋ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹਨ:

"12. ਇਸ ਮੂਲ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਜਵਾਬ ਮੰਗੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਸਵਾਲ ਹਨ:

(1) ਕੀ 10 ਤੋਂ 50 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਦੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਸਾਲ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਮੇਂ ਜਾਂ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਿਉਹਾਰ ਜਾਂ ਪੂਜਾ ਦੌਰਾਨ ਸਬਰੀਮਾਲਾ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਹੈ।

(2) ਕੀ ਉਸ ਵਰਗ ਦੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਐਂਟਰੀ ਦੀ ਇਨਕਾਰ ਭੇਦਭਾਵ ਹੈ ਅਤੇ [ਸਿਕ] ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦਾਂ 15, 25 ਅਤੇ 26 ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੈ, ਅਤੇ (3) ਕੀ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵੱਲੋਂ ਦੇਵਸਵੋਮ ਬੋਰਡ ਅਤੇ ਕੇਰਲ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਅਜਿਹੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਐਂਟਰੀ ਨੂੰ ਸੀਮਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ?"

ਡਿਵੀਜਨ ਬੈਂਚ ਨੇ ਸਭ ਤੋਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ “ਵ੍ਰਤਮ” (41-ਦਿਨ ਦੀ ਤਪਸਿਆ) ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ, ਜਿਸ ਅਨੁਸਾਰ, ਡਿਵੀਜਨ ਬੈਂਚ ਅਨੁਸਾਰ, 10 ਤੋਂ 50 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਦੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਸਰੀਰਕ ਰੂਪ ਨਾਲ ਨਿਭਾਉਣ ਦੇ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੋਣਗੀਆਂ। ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ 7 ਵਿੱਚ, ਡਿਵੀਜਨ ਬੈਂਚ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਦੋਂ ਪੁਰਾਣੀ ਰੀਤਾਂ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਸਨ, ਔਰਤਾਂ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਜਾਂਦੀਆਂ ਸਨ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਸ਼ਾਇਦ ਹੀ ਕਦੇ, ਜਿਸ ਕਾਰਨ, ਕੋਈ ਮਨਾਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਤ੍ਰਾਵਣਕੋਰ ਦੇਵਸੋਮ ਬੋਰਡ ਵੱਲੋਂ ਦਾਇਰ ਹਲਫਨਾਮੇ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ, ਹਾਲ ਹੀ ਦੇ ਸਾਲਾਂ ਵਿੱਚ, 10 ਤੋਂ 50 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਦੇ ਗਰੁੱਪ ਵਿੱਚ ਕਈ ਔਰਤਾਂ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਚਾਵਲ-ਖਿਲਾਉਣ ਦੀ ਰਸਮ ਲਈ ਮੰਦਰ ਗਈਆਂ ਸਨ। ਬੋਰਡ, ਅਸਲ ਵਿੱਚ, ਅਜਿਹੇ ਮੌਕਿਆਂ ਤੇ ਨਿਰਧਾਰਤ ਸ਼ੁਲਕ ਦੀ ਅਦਾਇਗੀ ਤੇ ਰਸੀਦਾਂ ਜਾਰੀ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਪੁਜਾਰੀ ਯਾਨੀ ਕਿ ਥਾਂਤ੍ਰੀ ਦੀ ਸਲਾਹ ਤੇ, ਮੰਦਰ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਬਦਲਾਅ ਕੀਤੇ ਗਏ। ਡਿਵੀਜਨ ਬੈਂਚ ਨੇ ਪਾਇਆ ਕਿ ਔਰਤਾਂ, ਉਮਰ

ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਗਰੁੱਪ ਦੀਆਂ, ਨੂੰ ਮਹੀਨਾਵਾਰ ਪੂਜਾਵਾਂ ਲਈ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਜਾਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਸੀ, ਪਰ ਮੰਡਲਮ, ਮਕਰਵਿਲੱਕੂ, ਅਤੇ ਵਿਸ਼ੂ ਦੇ ਮੌਸਮਾਂ ਦੌਰਾਨ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇੱਕ ਥਾਂਤ੍ਰੀ, ਅੱਯੱਪਾ ਸੇਵਾ ਸੰਘਮ ਦੇ ਸਕੱਤਰ, ਅਤੇ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਪੂਜਾ ਕਰਨ ਦੇ ਨਿੱਜੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ 75 ਸਾਲਾ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਡਿਵੀਜਨ ਬੈਂਚ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ 10 ਤੋਂ 50 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਦੇ ਗਰੁੱਪ ਵਿੱਚ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਪੂਜਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਰੋਕਣ ਦੀ ਰੀਤ ਸਥਾਪਿਤ ਹੋ ਗਈ ਸੀ। ਇਹ ਹੋਰ ਵੀ ਪਵਿੱਤਰ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਸਬਰੀਮਾਲਾ ਵਿੱਚ ਅਸਟਰੋਲੋਜਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਦੇਵਸੋਮਾਂ ਦੁਆਰਾ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਰਿਪੋਰਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਦੇਵਤਾ ਨੂੰ ਨੌਜਵਾਨ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਮੰਦਰ ਦੇ ਅਹਾਤੇ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋਣਾ ਪਸੰਦ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਫਿਰ ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ 38 ਵਿੱਚ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਚੂੰਕਿ 10 ਤੋਂ 50 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਦੇ ਗਰੁੱਪ ਦੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਸਰੀਰਕ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ 41 ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਵ੍ਰਤਮ ਨੂੰ ਨਿਭਾਉਣ ਦੇ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੋਣਗੀਆਂ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸਬਰੀਮਾਲਾ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਤੇ ਜਾਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਹ ਵੀ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਦੇਵਤਾ ਨੈਸਟਿਕ ਬ੍ਰਹਮਚਾਰੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਹਨ, ਨਤੀਜਤਨ, ਨੌਜਵਾਨ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਪੂਜਾ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ, ਤਾਂ ਜੋ ਦੇਵਤਾ ਦੁਆਰਾ ਨਿਭਾਈ ਜਾ ਰਹੀ ਬ੍ਰਹਮਚਾਰੀ ਅਤੇ ਤਪਸਿਆ ਵਿੱਚ ਹਲਕੀ ਵੀ ਵਿਚੋਲਣ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਇਸ ਲਈ, ਡਿਵੀਜਨ ਬੈਂਚ ਦਾ ਨਿਸਕਰਸ਼ ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ 44 ਵਿੱਚ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸੀ:

“44. ਸਾਡੇ ਨਿਸਕਰਸ਼ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹਨ:

(1) ਸਬਰੀਮਾਲਾ ਦੀਆਂ ਪਵਿੱਤਰ ਪਹਾੜੀਆਂ ਨੂੰ ਟ੍ਰੈਕ ਕਰਨ ਅਤੇ ਸਬਰੀਮਾਲਾ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਪੂਜਾ ਕਰਨ ਤੋਂ 10 ਤੋਂ ਉੱਪਰ ਅਤੇ 50 ਤੋਂ ਹੇਠਾਂ ਉਮਰ ਦੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਉੱਤੇ ਲਾਗੂ ਪਾਬੰਦੀ ਸਦੀਆਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਰੀਤ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ।

(2) ਦੇਵਸਵੋਮ ਬੋਰਡ ਦੁਆਰਾ ਲਗਾਈ ਗਈ ਅਜਿਹੀ ਪਾਬੰਦੀ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 15, 25 ਅਤੇ 26 ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਨਹੀਂ ਹੈ।

(3) ਅਜਿਹੀ ਪਾਬੰਦੀ ਹਿੰਦੂ ਪਬਲਿਕ ਵਰਸ਼ਿਪ (ਐਂਟਰੀ ਦੀ ਅਧਿਕਾਰਤਾ) ਐਕਟ, 1965 ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਦੀ ਵੀ ਉਲੰਘਣਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਹਿੰਦੂਆਂ ਵਿੱਚ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸੈਕਸ਼ਨ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਸੈਕਸ਼ਨ ਜਾਂ ਇੱਕ ਕਲਾਸ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਕਲਾਸ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਪਾਬੰਦੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਪਾਬੰਦੀ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਖਾਸ ਉਮਰ ਦੇ ਗਰੁੱਪ ਵਾਲੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਉੱਤੇ ਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਵਰਗ ਉੱਤੇ ਨਹੀਂ।

23. ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਦਾਇਰ ਮੌਜੂਦਾ ਰਿਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ, ਸਬਰੀਮਾਲਾ ਮੰਦਰ ਦੇ ਇੱਕ ਥਾਂਤਰੀ ਦੁਆਰਾ 23.04.2016 ਨੂੰ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਇੱਕ ਹਲਫਨਾਮਾ ਦਿਲਚਸਪ ਪੜ੍ਹਨ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਹਲਫਨਾਮੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਆਂਧਰਾ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਦੋ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਭਰਾਵਾਂ ਨੂੰ ▯ਸ਼ੀ ਪਰਸੁਰਾਮ ਦੁਆਰਾ ਪਰਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ "ਥਾਂਤਰਮ" ਅਤੇ "ਥਾਜ਼ਮੋਨ" ਨਾਮ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਮੌਜੂਦਾ ਥਾਂਤਰੀ ਥਾਜ਼ਮੋਨ ਭਰਾ ਦਾ ਵੰਸ਼ਜ ਹੈ, ਜੋ ਸਾਸਥਾ ਮੰਦਰਾਂ ਵਿੱਚ ਰਸਮਾਂ ਨੂੰ ਅੰਜਾਮ ਦੇਣ ਲਈ ਅਧਿਕਾਰਤ ਹੈ। ਫਿਰ ਹਲਫਨਾਮਾ ਸਬਰੀਮਾਲਾ ਮੰਦਰ ਦਾ ਜਿਕਰ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਭਗਵਾਨ ਅਯੱਪਾ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਹੈ, ਕੇਰਲਾ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਮੰਦਰ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਹਰ ਸਾਲ ਬੀਸ ਮਿਲੀਅਨ ਤੋਂ ਵੱਧ ਤੀਰਥਯਾਤਰੀ ਅਤੇ ਭਗਤ ਵਿਜ਼ਿਟ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਮੰਦਰ ਸਿਰਫ ਹਰ ਮਲਯਾਲਮ ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਪੰਜ ਦਿਨਾਂ ਦੌਰਾਨ ਅਤੇ ਮੰਡਲਮ, ਮਕਰਵਿਲੱਕੁ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ੂ ਦੇ ਤਿਉਹਾਰਾਂ ਦੌਰਾਨ ਹੀ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਖਾਸ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕਿਹੇ ਦੈਨਿਕ ਪੂਜਾ ਇਸ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ। ਹਲਫਨਾਮੇ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਭਗਵਾਨ ਅਯੱਪਾ ਨੇ ਖੁਦ ਸਮਝਾਇਆ ਸੀ ਕਿ ਸਬਰੀਮਾਲਾ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਸਿਰਫ "ਵ੍ਰਤਮ" ਦੇ ਪਾਲਣ ਦੁਆਰਾ ਹੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਧਾਰਮਿਕ ਕਠੋਰਤਾਵਾਂ ਹਨ ਜੋ ਮਨੁੱਖਾਂ ਨੂੰ ਆਧਿਆਤਮਿਕ ਚੇਤਨਾ ਵੱਲ ਵਿਕਾਸ ਲਈ ਤਿਆਰ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ।

ਹਲਫਨਾਮੇ ਦੀ ਪੈਰਾ 10 ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ:-

"10. ਮੈਂ ਅਰਜ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ "ਵ੍ਰਤਮ" ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਵਜੋਂ, ਸਬਰੀਮਾਲਾ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਉੱਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਵਿਅਕਤੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਪਰਿਵਾਰਕ ਬੰਧਨਾਂ ਤੋਂ ਵੱਖ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇੱਕ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਬ੍ਰਹਮਚਾਰੀ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਸ 'ਤੇ ਸ਼ਾਸਤਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਉਪਜਾਊ ਉਮਰ ਦੇ ਗਰੁੱਪ ਵਾਲੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸੰਪਰਕ ਉੱਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਵੀ ਕੋਈ "ਵ੍ਰਤਮ" ਉੱਤੇ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਯਾ ਤਾਂ ਔਰਤਾਂ ਘਰ ਛੱਡ ਕੇ ਹੋਰ ਥਾਂ ਤੇ ਰਹਿਣ ਲਈ ਚਲੀ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਜਾਂ ਮਰਦ ਪਰਿਵਾਰ ਤੋਂ ਵੱਖ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਜੋ ਘਰ ਵਿੱਚ ਸਾਮਾਨਿਆ ਆਚਾਰਨ ਉਸ ਦੀ "ਵ੍ਰਤਮ" ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਨਾ ਕਰਨ। ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਹ 41 ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਵ੍ਰਤਮ ਪੂਰੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀਆਂ ਕਿਉਂਕਿ ਮਾਸਿਕ ਧਰਮ ਦੀ ਅਸੌਚ ਜ਼ਰੂਰ 41 ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ ਆ ਜਾਏਗੀ। ਇਹ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਸਰੀਰਕ ਘਟਨਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਸਾਰੇ ਹਿੰਦੂਆਂ ਵਿੱਚ ਰਿਵਾਜ ਹੈ ਕਿ ਮਾਸਿਕ ਧਰਮ ਦੌਰਾਨ ਔਰਤਾਂ ਮੰਦਰਾਂ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਜਾਂ ਧਾਰਮਿਕ ਗਤੀਵਿਧੀ ਵਿੱਚ ਭਾਗ ਨਹੀਂ ਲੈਂਦੀਆਂ। ਇਹ ਕੇਰਲਾ ਦੇ ਮੰਦਰ ਪੂਜਾ ਦੇ ਮੂਲ ਤਾਂਤਰਿਕ ਪਾਠ ਥਾਂਤਰ ਸਮੁਚਯਮ, ਅਧਿਆਇ 10, ਪਦ 11 ਦੇ ਬਿਆਨ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ। ਥਾਂਤਰ ਸਮੁਚਯਮ ਦੇ ਸੰਬੰਧਿਤ ਪੰਨੇ ਦੀ ਇੱਕ ਸੱਚੀ ਕਾਪੀ ਨਾਲ ਜੋੜੀ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਐਨੈਕਸਚਰ ਏ-1 (ਪੰਨੇ 30-31) ਵਜੋਂ ਚਿੰਨ੍ਹਿਤ ਹੈ।"

ਹਲਫਨਾਮਾ ਫਿਰ ਇਹ ਦੱਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਮਾਸਿਕ ਧਰਮ ਵਾਲੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਧਾਰਮਿਕ ਤਪਸਿਆ ਕਰਨ ਦੀ ਮਨਾਹੀ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਇਸੀ ਲਈ 10 ਸਾਲ ਤੋਂ ਉੱਪਰ ਅਤੇ 50 ਸਾਲ ਤੋਂ ਹੇਠਾਂ ਦੀ ਉਮਰ ਵਾਲੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਹਲਫਨਾਮਾ ਫਿਰ ਪੈਰਾ 15 ਵਿੱਚ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ:

"15. ..... ਇਸ ਦੌਰਾਨ, ਕਈ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਸਿਰਦਰਦ, ਸਰੀਰ ਦਰਦ, ਉਲਟੀ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਆਦਿ ਵਰਗੀਆਂ ਸਰੀਰਕ ਅਸੁਵਿਧਾਵਾਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਅਜਿਹੀਆਂ ਪਰਿਸਥਿਤੀਆਂ ਵਿੱਚ, ਇੱਕਤਾਲੀਸ ਦਿਨਾਂ ਲਈ ਤੀਬਰ ਅਤੇ ਪਵਿੱਤਰ ਆਧਿਆਤਮਿਕ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਯਾਤਰੀਆਂ ਦੀ ਖਾਤਰ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬ੍ਰਹਮਚਰਿਆ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਨੌਜਵਾਨ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਸਬਰੀਮਾਲਾ ਯਾਤਰਾ ਵਿੱਚ ਆਗਿਆ ਨਹੀਂ ਹੈ। ....."

ਹਲਫਨਾਮੇ ਵਿੱਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਉਮਰਾਂ ਵਿੱਚ ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਨਾ-ਦਾਖਲੇ ਦੇ ਇਸਤੇਮਾਲ ਲਈ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਦੂਜੀ ਵਜ੍ਹਾ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ:

"24. ਕਿ ਸਬਰੀਮਾਲਾ ਵਿੱਚ ਦੇਵਤਾ ਦਾ ਰੂਪ 'ਨੈਸ਼ਟਿਕ ਬ੍ਰਹਮਚਾਰੀ' ਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹੀ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਨੌਜਵਾਨ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਅਰਦਾਸ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਦੇਵਤਾ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰੀਖਿਤ ਬ੍ਰਹਮਚਰਿਆ ਅਤੇ ਤਪਸਿਆ ਵਿੱਚ ਹਲਕੀ ਵੀ ਵਿਚਲਨ ਅਜਿਹੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ....."

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਬਰੀਮਾਲਾ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਐਂਟਰੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜੈਵਿਕ ਜਾਂ ਸਰੀਰਕ ਘਟਨਾ ਮਾਸਿਕ ਧਰਮ ਕਾਰਨ ਬਾਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਧਾਰਮਿਕ ਗਤੀਵਿਧੀ ਵਿੱਚ ਭਾਗੀਦਾਰੀ ਨੂੰ ਮਨਾਹੀ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਦੂਜੀ ਵਜ੍ਹਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਨੌਜਵਾਨ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨੈਸ਼ਟਿਕ ਬ੍ਰਹਮਚਾਰੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਦੇਵਤਾ ਨੂੰ ਬ੍ਰਹਮਚਰਿਆ ਅਤੇ ਤਪਸਿਆ ਤੋਂ ਵਿਚਲਿਤ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ।

24. ਸਾਰੇ ਪੁਰਾਣੇ ਧਰਮ ਔਰਤਾਂ ਵਿੱਚ ਮਾਸਿਕ ਧਰਮ ਦੀ ਘਟਨਾ ਨੂੰ ਅਪਵਿੱਤਰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਜੋ ਇਸ ਲਈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਧਾਰਮਿਕ ਗਤੀਵਿਧੀ ਵਿੱਚ ਭਾਗੀਦਾਰੀ ਨੂੰ ਮਨਾਹੀ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਪੁਰਾਣੇ ਨਿਯਮ ਵਿੱਚ, ਲੇਵੀਤੀਕਸ ਦੀ ਪੁਸਤਕ ਵਿੱਚ ਅਧਿਆਇ 15, ਪਦ 19 ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ: "19. ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਔਰਤ ਨੂੰ ਮਸਲਾ ਹੋਵੇ, ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਮਾਂਸ ਵਿੱਚ ਉਸਦਾ ਮਸਲਾ ਖੂਨ ਹੋਵੇ, ਉਹ ਸੱਤ ਦਿਨਾਂ ਲਈ ਅਲਗ ਰੱਖੀ ਜਾਵੇਗੀ: ਅਤੇ ਜੋ ਕੋਈ ਵੀ ਉਸ ਨੂੰ ਛੂਹੇ ਉਹ ਸ਼ਾਮ ਤੱਕ ਅਪਵਿੱਤਰ ਰਹੇਗਾ।"

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, *ਵਸਿਸਥ ਦੇ ਧਰਮਸੂਤਰ* ਵਿੱਚ, ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਮਾਸਿਕ ਧਰਮ ਕਿਵੇਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ ਇਸ ਦੀ ਇੱਕ ਦਿਲਚਸਪ ਕਥਾ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਿਆਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ:

"ਇੱਕ ਮਾਸਿਕ ਧਰਮ ਵਾਲੀ ਔਰਤ ਤਿੰਨ ਦਿਨਾਂ ਲਈ ਅਪਵਿੱਤਰ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਉੱਤੇ ਕਾਜਲ ਜਾਂ ਆਪਣੇ ਸਰੀਰ ਉੱਤੇ ਤੇਲ ਨਹੀਂ ਲਗਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ, ਜਾਂ ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ ਇਸ਼ਨਾਨ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ; ਉਸ ਨੂੰ ਫਰਸ਼ ਉੱਤੇ ਸੌਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਦਿਨ ਦੌਰਾਨ ਨਹੀਂ ਸੌਣਾ ਚਾਹੀਦਾ; ਉਸ ਨੂੰ ਅੱਗ ਨਹੀਂ ਛੂਹਣੀ ਚਾਹੀਦੀ, ਰੱਸੀ ਨਹੀਂ ਬਣਾਉਣੀ ਚਾਹੀਦੀ, ਆਪਣੇ ਦੰਦ ਨਹੀਂ ਸਾਫ ਕਰਨੇ ਚਾਹੀਦੇ, ਮਾਸ ਨਹੀਂ ਖਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ, ਜਾਂ ਗ੍ਰਹਿਾਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਵੇਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ; ਉਸ ਨੂੰ ਹਾਸਾ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ, ਕੋਈ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ, ਜਾਂ ਦੌੜਨਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੀਦਾ; ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਇੱਕ ਵੱਡੇ ਘੜੇ ਜਾਂ ਆਪਣੇ ਹੱਥਾਂ ਦੇ ਪਿਆਲੇ ਜਾਂ ਤਾਂਬੇ ਦੇ ਬਰਤਨ ਵਿੱਚੋਂ ਪੀਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ: 'ਇੰਦਰ, ਜਦੋਂ ਉਸ ਨੇ ਤ੍ਵਾਸਤਰ ਦੇ ਤਿੰਨ ਸਿਰ ਵਾਲੇ ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ ਮਾਰਿਆ, ਪਾਪ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਜਕੜ ਲਿਆ, ਅਤੇ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਝਿਆ: "ਮੇਰੇ ਉੱਤੇ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਪਾਪ ਲੱਗਾ ਹੈ"'। ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਜੀਵਾਂ ਨੇ ਉਸ ਖਿਲਾਫ ਚੀਕਾਂ ਮਾਰੀਆਂ: 'ਬ੍ਰਾਹਮਣ-ਕਾਤਲ! ਬ੍ਰਾਹਮਣ-ਕਾਤਲ!' ਉਹ ਔਰਤਾਂ ਕੋਲ ਗਿਆ ਅਤੇ ਕਿਹਾ: "ਇਸ ਮੇਰੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਦੇ ਪਾਪ ਦਾ ਤੀਹਰਾ ਹਿੱਸਾ ਲੈ ਲਵੋ।" ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ: "ਅਸੀਂ ਨੂੰ ਕੀ ਮਿਲੇਗਾ?" ਉਸ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ: "ਇੱਕ ਇੱਛਾ ਮੰਗੋ।" ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ: "ਸਾਡੇ ਮੌਸਮ ਦੌਰਾਨ ਸੰਤਾਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਅਤੇ ਜਨਮ ਦੇਣ ਤੱਕ ਸੈਕਸ ਦਾ ਆਨੰਦ ਮਾਣਨ ਦੀ ਸਾਨੂੰ ਆਗਿਆ ਮਿਲੇ।" ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ: "ਠੀਕ ਹੈ!" ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਉੱਤੇ ਪਾਪ ਲੈ ਲਿਆ। ਉਹ ਪਾਪ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਦਾ ਹਰ ਮਹੀਨੇ ਪ੍ਰਗਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ ਮਾਸਿਕ ਧਰਮ ਵਾਲੀ ਔਰਤ ਦਾ ਭੋਜਨ ਨਹੀਂ ਖਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਅਜਿਹੀ ਔਰਤ ਨੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਦੇ ਪਾਪ ਦਾ ਰੂਪ ਧਾਰਨ ਕੀਤਾ ਹੈ"

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ *ਭਾਗਵਤ ਪੁਰਾਣ* ਦੇ ਛੇਵੇਂ ਸਕੰਦ ਦੇ ਅਧਿਆਇ 9 ਅਤੇ 13 ਵਿੱਚ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਨ:

"6.9.9. ਭਗਵਾਨ ਇੰਦਰ ਦੇ ਆਸ਼ੀਰਵਾਦ ਦੇ ਬਦਲੇ ਵਿੱਚ ਕਿ ਉਹ ਗਰਭਾਵਸਥਾ ਦੌਰਾਨ ਵੀ ਲਗਾਤਾਰ ਕਾਮ ਇੱਛਾਵਾਂ ਦਾ ਆਨੰਦ ਮਾਣ ਸਕਣਗੀਆਂ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਸੈਕਸ ਭ੍ਰੂਣ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨਦਾਇਕ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਔਰਤਾਂ ਨੇ ਪਾਪੀ ਪ੍ਰਤਿਕ੍ਰਿਆਵਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਚੌਥਾਈ ਹਿੱਸਾ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ। ਉਹਨਾਂ ਪ੍ਰਤਿਕ੍ਰਿਆਵਾਂ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ, ਔਰਤਾਂ ਹਰ ਮਹੀਨੇ ਮਾਸਿਕ ਧਰਮ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ।"

"6.13.5. ਰਾਜਾ ਇੰਦਰ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ: ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਵ੍ਰਿਤਰਾਸੁਰ ਨੂੰ ਮਾਰਿਆ, ਮੈਂ ਵਿਆਪਕ ਪਾਪੀ ਪ੍ਰਤਿਕ੍ਰਿਆਵਾਂ ਦਾ ਸਾਮਣਾ ਕੀਤਾ, ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਔਰਤਾਂ, ਧਰਤੀ, ਪਾਣੀਆਂ, ਅਤੇ ਤਾਰਿਆਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੇਵਤਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪਸੰਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।" ਰੁੱਖਾਂ ਅਤੇ ਪਾਣੀ, ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਉਹਨਾਂ ਵਿੱਚ ਪਾਪ ਵੰਡ ਸਕਿਆ। ਪਰ ਹੁਣ ਜੇ ਮੈਂ ਵ੍ਰਿਤਰਾਸੁਰ ਨੂੰ ਮਾਰਦਾ ਹਾਂ, ਇੱਕ ਹੋਰ ਬ੍ਰਾਹਮਣ, ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਪਾਪੀ ਪ੍ਰਤਿਕ੍ਰਿਆਵਾਂ ਤੋਂ ਕਿਵੇਂ ਮੁਕਤ ਕਰਾਂਗਾ?"

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਕੁਰਾਨ ਵਿੱਚ, ਅਧਿਆਇ 2, ਆਇਤ 222 ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ:

"222. ਉਹ ਤੁਹਾਨੂੰ ਮਾਸਿਕ ਧਰਮ ਸੰਬੰਧੀ ਹਦਾਇਤਾਂ ਬਾਰੇ ਵੀ ਪੁੱਛਦੇ ਹਨ। ਕਹੋ: "ਇਹ ਇੱਕ ਚੋਟ ਦੀ ਹਾਲਤ (ਅਤੇ ਰਸਮੀ ਅਪਵਿਤ੍ਰਤਾ) ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਔਰਤਾਂ ਤੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਾਸਿਕ ਧਰਮ ਦੌਰਾਨ ਦੂਰ ਰਹੋ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤਬ ਤੱਕ ਨਾ ਪਹੁੰਚੋ ਜਦ ਤੱਕ ਉਹ ਸਾਫ਼ ਨਾ ਹੋ ਜਾਣ। ਜਦ ਉਹ ਸਾਫ਼ ਹੋ ਜਾਣ, ਫਿਰ (ਤੁਸੀਂ) ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹੋ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਰੱਬ ਨੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਹੈ (ਜਿਵੇਂ ਉਸ ਨੇ ਤੁਹਾਡੀ ਫਿਤਰਤ ਵਿੱਚ ਇੱਛਾ ਪੈਦਾ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਜਿਵੇਂ ਉਸ ਨੇ ਤੁਹਾਡੇ ਉੱਤੇ ਲਾਗੂ ਕੀਤੇ ਹਨ)। ਯਕੀਨਨ ਰੱਬ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਉਸ ਵੱਲ ਸਿੱਧੇ ਦਿਲ ਨਾਲ ਪਛੁਤਾਵਾ (ਪਿਛਲੇ ਪਾਪਾਂ ਅਤੇ ਗਲਤੀਆਂ ਦਾ) ਕਰਦੇ ਹਨ, ਅਤੇ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸਾਫ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ।"

ਮਾਰਕ ਦੀ ਸੁਸ਼ੀਲਤਾ ਵਿੱਚ, ਯੀਸੂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਔਰਤ ਨੂੰ ਠੀਕ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜੋ ਰਸਮੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਪਵਿਤ੍ਰ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੇ 12 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਖੂਨ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ:

"25. ਅਤੇ ਇੱਕ ਔਰਤ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੇ ਬਾਰਾਂ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਖੂਨ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕੀਤਾ,

26. ਅਤੇ ਕਈ ਵੈਦਾਂ ਤੋਂ ਕਈ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੀ ਪੀੜ ਸਹਿ ਚੁੱਕੀ ਸੀ, ਅਤੇ ਜੋ ਕੁਝ ਵੀ ਉਸ ਕੋਲ ਸੀ ਉਹ ਸਭ ਖਰਚ ਕਰ ਚੁੱਕੀ ਸੀ, ਅਤੇ ਕੁਝ ਵੀ ਬਿਹਤਰ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ, ਪਰ ਉਲਟਾ ਹੋਰ ਵਿਗੜ ਗਈ ਸੀ,

27. ਜਦ ਉਸ ਨੇ ਯੀਸੂ ਬਾਰੇ ਸੁਣਿਆ, ਭੀੜ ਵਿੱਚੋਂ ਪਿੱਛੇ ਆ ਕੇ ਉਸ ਦੇ ਕੱਪੜੇ ਛੂਹਿਆ।

28. ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਜੇ ਮੈਂ ਸਿਰਫ ਉਸ ਦੇ ਕੱਪੜੇ ਛੂਹ ਸਕਾਂ, ਤਾਂ ਮੈਂ ਠੀਕ ਹੋ ਜਾਵਾਂਗੀ।

29. ਅਤੇ ਤੁਰੰਤ ਹੀ ਉਸ ਦੇ ਖੂਨ ਦਾ ਚਸ਼ਮਾ ਸੁੱਕ ਗਿਆ; ਅਤੇ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸਰੀਰ ਵਿੱਚ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਹ ਉਸ ਮਹਾਮਾਰੀ ਤੋਂ ਠੀਕ ਹੋ ਗਈ ਹੈ।

30. ਅਤੇ ਯੀਸੂ, ਤੁਰੰਤ ਹੀ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਜਾਣਦਾ ਸੀ ਕਿ ਗੁਣ ਉਸ ਵਿੱਚੋਂ ਨਿਕਲ ਗਿਆ ਹੈ, ਭੀੜ ਵਿੱਚ ਮੁੜ ਕੇ ਕਿਹਾ, ਮੇਰੇ ਕੱਪੜੇ ਕਿਸ ਨੇ ਛੂਹੇ?

31. ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਚੇਲੇ ਉਸ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਤੂੰ ਦੇਖਦਾ ਹੈਂ ਕਿ ਭੀੜ ਤੈਨੂੰ ਘੇਰੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਅਤੇ ਤੂੰ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈਂ, ਮੇਰੇ ਨੂੰ ਕਿਸ ਨੇ ਛੂਹਿਆ?

32. ਅਤੇ ਉਹ ਆਸ ਪਾਸ ਦੇਖਣ ਲਈ ਮੁੜਿਆ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਇਹ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਹੈ।

33. ਪਰ ਔਰਤ ਜੋ ਡਰ ਰਹੀ ਸੀ ਅਤੇ ਕੰਬ ਰਹੀ ਸੀ, ਜਾਣਦੀ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕੀ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਆਈ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਅੱਗੇ ਡਿੱਗ ਪਈ, ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸਾਰੀ ਸੱਚਾਈ ਦੱਸੀ।

34. ਅਤੇ ਉਸ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਕਿਹਾ, ਧੀ, ਤੇਰੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨੇ ਤੈਨੂੰ ਸਾਰਾ ਕੀਤਾ ਹੈ; ਸ਼ਾਂਤੀ ਨਾਲ ਜਾ, ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਰੋਗ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋ।

ਬਿਨਾਂ ਯੀਸੂ ਦੇ ਤੁਰੰਤ ਨੋਟਿਸ ਦੇ ਕਿ ਔਰਤ ਨੇ ਯੀਸੂ ਨੂੰ ਛੋਹਿਆ ਹੈ ਜੋ ਉਹ ਜਾਣ ਸਕਦਾ ਸੀ, ਔਰਤ ਦੇ ਛੋਹਣ 'ਤੇ ਆ ਕੇ ਯੀਸੂ ਨੇ "ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ ਕਿ ਗੁਣ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲ ਗਿਆ ਹੈ"।

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਬੁੰਦਾਹਿਸ਼ਨ ਵਿੱਚ, ਜੋ ਜ਼ਰਥੁਸਤੀ ਧਰਮ ਵਿੱਚ ਸਿਰਜਣ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਇੱਕ ਪਾਠ ਹੈ, ਇਹ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਵੇਸ਼ਵਾ ਜਿਸ ਨੂੰ ਜੇਹ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਦੇ ਕੁਕਰਮਾਂ ਕਰਕੇ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ 'ਤੇ ਮਾਸਿਕ ਧਰਮ ਲਿਆਇਆ। ਬੁੰਦਾਹਿਸ਼ਨ ਦੇ ਅਧਿਆਇ 3, ਪਦ 6 ਤੋਂ 8 ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹਨ:

"6. ਅਤੇ, ਫਿਰ, ਬੁਰੀ ਜੇਹ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚਿੱਲਾਇਆ: 'ਉੱਠ, ਤੂੰ ਸਾਡੇ ਪਿਤਾ! ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਸੰਘਰਸ਼ ਵਿੱਚ ਮੈਂ ਇੰਨੀ ਪੀੜਾ ਪਾਉਣੀ ਹੈ ਨੇਕ ਮਨੁੱਖ ਅਤੇ ਮਿਹਨਤੀ ਬੈਲ ਉੱਤੇ ਕਿ, ਮੇਰੇ ਕਰਮਾਂ ਕਰਕੇ, ਜੀਵਨ ਦੀ ਚਾਹਤ ਨਹੀਂ ਰਹੇਗੀ, ਅਤੇ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਜੀਵਤ ਆਤਮਾਵਾਂ (ਨਿਸਨੇ) ਨੂੰ ਨਸ਼ਟ ਕਰ ਦੇਵਾਂਗੀ; ਮੈਂ ਪਾਣੀ ਨੂੰ ਪੀੜਾ ਦੇਵਾਂਗੀ, ਮੈਂ ਪੌਦਿਆਂ ਨੂੰ ਪੀੜਾ ਦੇਵਾਂਗੀ, ਮੈਂ ਓਹਰਮਜ਼ਦ ਦੀ ਅੱਗ ਨੂੰ ਪੀੜਾ ਦੇਵਾਂਗੀ, ਮੈਂ ਓਹਰਮਜ਼ਦ ਦੀ ਸਾਰੀ ਸਿਰਜਣਾ ਨੂੰ ਪੀੜਾ ਦੇਵਾਂਗੀ।'

7. ਅਤੇ ਉਸ ਨੇ ਉਹ ਬੁਰੇ ਕਰਮ ਦੂਜੀ ਵਾਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਿਆਨ ਕੀਤੇ, ਕਿ ਬੁਰੀ ਆਤਮਾ ਖੁਸ਼ ਹੋ ਗਈ ਅਤੇ ਉਸ ਉਲਝਣ ਤੋਂ ਉੱਠ ਖੜ੍ਹੀ ਹੋਈ; ਅਤੇ ਉਸ ਨੇ ਜੇਹ ਨੂੰ ਸਿਰ 'ਤੇ ਚੁੰਮਿਆ, ਅਤੇ ਜੋ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਉਹ ਮਾਸਿਕ ਧਰਮ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਜੇਹ ਵਿੱਚ ਸਪਸ਼ਟ ਹੋ ਗਿਆ।

8. ਉਸ ਨੇ ਜੇਹ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚਿੱਲਾਇਆ: 'ਤੇਰੀ ਕੀ ਇੱਛਾ ਹੈ? ਤਾਂ ਜੋ ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਦੇ ਸਕਾਂ।' ਅਤੇ ਜੇਹ ਨੇ ਬੁਰੀ ਆਤਮਾ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚਿੱਲਾਇਆ: 'ਇੱਛਾ ਹੈ ਮਨੁੱਖ, ਸੋ ਮੈਨੂੰ ਦੇ ਦੇ।'"

"31. ਅਤੇ [ਬੁਰੀ ਧਰਮ ਦੀ ਵੇਸ਼ਵਾ] ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਧੰਨ [ਮਨੁੱਖ] ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ; ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਅਪਵਿਤ੍ਰੀਕਰਣ ਲਈ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਉਸ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ, ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਅਪਵਿਤ੍ਰ ਕਰ ਸਕੇ; ਅਤੇ ਔਰਤਾਂ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਅਪਵਿਤ੍ਰ ਸਨ, ਮਰਦਾਂ ਨੂੰ ਅਪਵਿਤ੍ਰ ਕਰ ਸਕਦੀਆਂ ਸਨ; ਅਤੇ ਮਰਦ ਆਪਣੇ ਉਚਿਤ ਕੰਮ ਤੋਂ ਹਟ ਜਾਣਗੇ।" ਪਰ, ਹਾਲ ਦੇ ਧਰਮਾਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸਿੱਖੀ ਅਤੇ ਬਹਾਈ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਵਿੱਚ, ਮਾਸਿਕ ਧਰਮ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀ ਇੱਕ ਹੋਰ ਵਿਅਵਹਾਰਿਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਅਪਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਜੋ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਰਸਮੀ ਅਪਵਿਤ੍ਰਤਾ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸਿਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਮਾਸਿਕ ਧਰਮ ਨੂੰ ਇੱਕ ਕੁਦਰਤੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਮੰਨਦਾ ਹੈ – ਅਪਵਿਤ੍ਰਤਾ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਅਤੇ ਪ੍ਰਜਨਨ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ।13 ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਬਹਾਈ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਵਿੱਚ, ਰਸਮੀ ਅਪਵਿਤ੍ਰਤਾ ਦੀ ਅਵਧਾਰਣਾ ਨੂੰ ਬਹਾਉਲਲਾਹ ਨੇ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।14

25. ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ, ਅਸੀਂ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਅੱਗੇ ਵਧੇ ਹਾਂ ਕਿ ਸਬਰੀਮਾਲਾ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਮਾਸਿਕ ਧਰਮ ਵਾਲੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਲਗਾਉਣ ਲਈ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਕਾਰਨਾਂ ਨੂੰ ਭਗਤਾਂ ਅਤੇ ਤਾਂਤਰੀਆਂ ਵਲੋਂ ਇੱਕ ਅਨਿਵਾਰਯ ਪਹਿਲੂ ਵਜੋਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

26. ਪਹਿਲਾ ਸਵਾਲ ਜੋ ਉੱਠਦਾ ਹੈ ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਸਬਰੀਮਾਲਾ ਮੰਦਰ ਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਲੇਖ 26 ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇੱਕ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਉੱਪਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਕੇਸ ਲਾਅ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਦੇਖ ਚੁੱਕੇ ਹਾਂ, ਕਿ ਇਹ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿੰਨ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਮੰਦਰ ਇੱਕ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹੈ। ਮੰਦਰ ਉਹਨਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਇੱਕ ਸਾਂਝੀ ਆਸਥਾ, ਇੱਕ ਸਾਂਝੀ ਸੰਗਠਨਾਤਮਕ ਸਥਿਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਜੋ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਨਾਮ ਨਾਲ ਜਾਣੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਸਵਾਲ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਿੱਚ ਕਿ ਕੀ ਤਾਂਤਰੀਆਂ ਅਤੇ ਭਗਤਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਨਾਮ ਨਾਲ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਕੋਈ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਲੱਭ ਸਕੇ। ਜਦੋਂ ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਕੀ ਸਬਰੀਮਾਲਾ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਸਾਰੇ ਲੋਕਾਂ ਕੋਲ ਇੱਕ ਸਾਂਝੀ ਆਸਥਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਜਵਾਬ ਮਿਲਿਆ ਕਿ ਸਾਰੇ ਲੋਕ, ਜਾਤ ਜਾਂ ਧਰਮ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਉਸ ਮੰਦਰ ਦੇ ਭਗਤ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਹ ਵੀ ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਹਰ ਕਿਸਮ ਦੇ ਹਿੰਦੂ, ਮੁਸਲਮਾਨ, ਈਸਾਈ ਆਦਿ, ਸਾਰੇ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਭਗਤਾਂ ਵਜੋਂ ਆਉਂਦੇ ਹਨ, ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਿੰਦੂ, ਈਸਾਈ ਜਾਂ ਮੁਸਲਮਾਨ ਹੋਣ ਤੋਂ ਰੁਕੇ। ਇਸ

ਲਈ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਆਦਿ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਵਰਾ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਹਿੰਦੂ ਧਾਰਮਿਕ ਰੂਪ ਦੀ ਪੂਜਾ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਵਜੋਂ ਭਗਵਾਨ ਅਯੱਪਾ ਦੀ ਮੂਰਤੀ ਦੀ ਪੂਜਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹਿੰਦੂਆਂ ਵਜੋਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਦੇ ਭਗਤਾਂ ਵਜੋਂ ਨਹੀਂ। ਹੋਰ ਧਾਰਮਿਕ ਭਾਈਚਾਰਿਆਂ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਲਈ ਵੀ ਇਹੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਯਾਦ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਦੁਰਗਾ ਕਮੇਟੀ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਚੂੰਕਿ ਸਾਰੇ ਧਾਰਮਿਕ ਵਿਸ਼ਵਾਸਾਂ ਦੇ ਲੋਕ ਦੁਰਗਾ ਨੂੰ ਤੀਰਥ ਸਥਾਨ ਵਜੋਂ ਦੇਖਣ ਲਈ ਆਉਂਦੇ ਹਨ, ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਆਸਾਨ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਕਿ ਉਹ ਇੱਕ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਜਾਂ ਉਸ ਦਾ ਇੱਕ ਭਾਗ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਅਪੀਲ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ, ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਪਾਰਟੀਆਂ ਵਿਚਕਾਰ ਵਿਵਾਦ ਨੂੰ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਨਿਪਟਾਉਣ ਦਾ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਕੀਤਾ ਕਿ ਚਿਸ਼ਤੀ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀਆਂ ਨੇ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਵ ਕੀਤਾ, ਸੂਫੀਆਂ ਦਾ ਇੱਕ ਉਪ-ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਇੱਕ ਵੱਖਰਾ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਹਨ। ਅਸੀਂ ਜਲਦੀ ਨਾਲ ਜੋੜਨਾ ਚਾਹਾਂਗੇ ਕਿ ਅਸੀਂ ਇੱਥੇ ਅਜਿਹੀ ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਲੱਭੀ। ਅਸੀਂ ਇਹ ਵੀ ਜੋੜਨਾ ਚਾਹਾਂਗੇ ਕਿ ਐਸ.ਪੀ. ਮਿੱਤਲ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ, ਬਹੁਮਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੇ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ, ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਮਾਨ ਲਿਆ ਕਿ "ਐਰੋਬਿੰਦੋਇਜ਼ਮ" ਇੱਕ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਸੀ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਐਰੋਵਿਲ ਫਾਉਂਡੇਸ਼ਨ ਸੋਸਾਇਟੀ ਨੇ ਆਮਦਨ ਟੈਕਸ ਤੋਂ ਛੋਟ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਇੱਕ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਗਠਨ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਇੱਕ ਚੈਰਿਟੇਬਲ ਸੰਗਠਨ ਹੈ, ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਇੱਕ ਗੈਰ-ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਗਠਨ ਵਜੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ। ਨਾਲ ਹੀ, ਬਹੁਮਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ 106 ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਤਾਕਤਵਰ ਦਲੀਲ, ਜਿਸ ਨੇ ਨੋਟਿਸ ਕੀਤਾ ਕਿ ਐਰੋਵਿਲ ਸੋਸਾਇਟੀ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਏ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਆਪਣਾ ਧਰਮ ਨਹੀਂ ਛੱਡਿਆ, ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਵੀ ਬਹੁਤ ਮਜ਼ਬੂਤੀ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਐਰੋਵਿਲ ਸੋਸਾਇਟੀ ਨੂੰ ਲੇਖ 26 ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇੱਕ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਵਜੋਂ ਮੰਨਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਚਿੰਨੱਪਾ ਰੈੱਡੀ, ਜੇ., ਅਕੇਲੇ, ਵਿਰੋਧ ਵਿੱਚ, ਐਰੋਵਿਲ ਸੋਸਾਇਟੀ ਨੂੰ ਇੱਕ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਵਜੋਂ ਮੰਨਿਆ, ਬਿਨਾਂ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖੇ ਕਿ ਸੋ

ਬੀ 27. ਇਨ੍ਹਾਂ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ, ਅਸੀਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਸ ਨਜ਼ਰੀਏ ਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਖਾਸ ਮੰਦਰ ਦੇ ਉਪਾਸਕਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ; ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਧਰਮ ਜਾਂ ਉਸ ਦੇ ਕਿਸੇ ਭਾਗ ਨਾਲ ਸਾਂਝੀ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਨਹੀਂ ਹੈ; ਜਾਂ ਸਬਰੀਮਾਲਾ ਮੰਦਰ ਦੇ ਉਪਾਸਕਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਸਾਂਝਾ ਸੰਗਠਨ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਮੰਦਰ ਨੂੰ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਯ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲ ਕਰ ਸਕੇ। ਨਾਲ ਹੀ, ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਹੋਰ ਅਯੱਪਾ ਮੰਦਰ ਹਨ ਜਿੱਥੇ ਦੇਵਤਾ ਦੀ ਪੂਜਾ ਹਰ ਕਿਸਮ ਦੇ ਅਭਿਆਸੀ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਨਾਲ ਲੇਖ 26 ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।

"3. ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੇ ਸਾਰੇ ਵਰਗਾਂ ਅਤੇ ਜਮਾਤਾਂ ਲਈ ਸਾਰਜਨਿਕ ਉਪਾਸਨਾ ਦੇ ਸਥਾਨ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਹੋਣਗੇ—ਕਿਸੇ ਵੀ ਹੋਰ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਵਿਰੋਧੀ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਜੋ ਇਸ ਸਮੇਂ ਲਾਗੂ ਹੈ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਰਿਵਾਜ ਜਾਂ ਪ੍ਰਥਾ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਭੀ ਸਾਧਨ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਜਿਹੇ ਕਾਨੂੰਨ ਜਾਂ ਕੋਰਟ ਦੇ ਕਿਸੇ ਫੈਸਲੇ ਜਾਂ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦੁਆਰਾ, ਹਿੰਦੂਆਂ ਲਈ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵਰਗ ਜਾਂ ਜਮਾਤ ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਹਰ ਸਾਰਜਨਿਕ ਉਪਾਸਨਾ ਦਾ ਸਥਾਨ, ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੇ ਸਾਰੇ ਵਰਗਾਂ ਅਤੇ ਜਮਾਤਾਂ ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਹੋਵੇਗਾ; ਅਤੇ ਕੋਈ ਵੀ ਹਿੰਦੂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਰਗ ਜਾਂ ਜਮਾਤ ਦਾ ਹੋਵੇ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾ ਤਾਂ ਰੋਕਿਆ ਜਾਵੇਗਾ, ਨਾ ਹੀ ਅਵਰੋਧਿਤ ਜਾਂ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਕਿ ਉਹ ਅਜਿਹੇ ਸਾਰਜਨਿਕ ਉਪਾਸਨਾ ਦੇ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਦਾਖਲ ਹੋਵੇ, ਜਾਂ ਉਥੇ ਪੂਜਾ ਜਾਂ ਅਰਦਾਸ ਕਰੇ, ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਧਾਰਮਿਕ ਸੇਵਾ ਨੂੰ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਤੇ ਉਸੇ ਹੱਦ ਤੱਕ ਕਰੇ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਹੋਰ ਹਿੰਦੂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਰਗ ਜਾਂ ਜਮਾਤ ਦਾ ਹੋਵੇ, ਦਾਖਲ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਪੂਜਾ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਅਰਦਾਸ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ:

ਇਹ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵੀ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਜਾਂ ਉਸ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਲਾਭ ਲਈ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਮੰਦਰ ਵਾਲੇ ਸਾਰਵਜਨਿਕ ਉਪਾਸਨਾ ਸਥਾਨ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਧਾਰਾ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ, ਉਸ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਜਾਂ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਅਧੀਨ ਹੋਣਗੇ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮਾਮਲਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਧਰਮ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਮਾਮਲੇ ਸੰਭਾਲਣ ਲਈ।"

ਚੂੰਕਿ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਉੱਤੇ ਧਾਰਾ ਦੀ ਪ੍ਰੋਵਿਜ਼ੋ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਅਤੇ ਚੂੰਕਿ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਐਕਟ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ ਤੇ ਅਨੁਚਿੱਤ 25(2)(ਬੀ) ਅਧੀਨ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਇੱਕ ਉਪਾਯ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਧਾਰਮਿਕ ਅਧਿਕਾਰ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਜੋ ਕਿ ਰਿਵਾਜ਼ ਅਤੇ ਵਰਤੋਂ ਦੇ ਆਧਾਰ ਉੱਤੇ ਅਨੁਚਿੱਤ 25(1) ਅਧੀਨ ਧਾਰਮਿਕ ਅਭਿਆਸ ਦੇ ਇੱਕ ਮੌਲਿਕ ਮਾਮਲੇ ਵਜੋਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਅਨੁਚਿੱਤ 25(2)(ਬੀ) ਅਧੀਨ ਬਣਾਏ ਗਏ ਉਕਤ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੋਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਇਸ ਲਈ, ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਰਿਵਾਜ਼ ਜਾਂ ਵਰਤੋਂ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 3 ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਵਜੋਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਭਾਵੇਂ ਹੋਰ ਵੀ, 10 ਤੋਂ 50 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਦੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਦਾ ਸਬਰੀਮਾਲਾ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰ ਬੇਸ਼ੱਕ ਅਨੁਚਿੱਤ 25(1) ਦੁਆਰਾ ਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ। ਇਸੇ ਅਨੁਚਿੱਤ 25(1) ਅਧੀਨ ਰਿਵਾਜ਼ ਅਤੇ ਵਰਤੋਂ ਦੇ ਆਧਾਰ ਉੱਤੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰ, ਜੋ ਕਿ ਥਾਂਤਰੀਆਂ ਅਤੇ ਉਪਾਸਕਾਂ ਦੁਆਰਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਨੂੰ ਅਜਿਹੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰ ਨਾਲ ਸਮਝੌਤਾ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਵੀ ਧਰਮ ਦੀ ਪ੍ਰੈਕਟਿਸ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਬਰਾਬਰ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹਨ, ਜੋ ਕਿ ਬੇਅਰਥ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ ਜੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸਬਰੀਮਾਲਾ ਵਿੱਚ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਭਗਵਾਨ ਅੱਯੱਪਾ ਦੀ ਮੂਰਤੀ ਦੀ ਉਪਾਸਨਾ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਾ ਮਿਲੇ। ਇਹ ਤਰਕ ਕਿ ਸਾਰੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਤੋਂ ਰੋਕਿਆ ਨਹੀਂ ਗਿਆ ਹੈ, ਕੋਈ ਵੀ ਲਾਭ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦਾ, ਕਿਉਂਕਿ 10 ਤੋਂ 50 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਦੇ ਗਰੁੱਪ ਵਾਲੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਾਹਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਨਾਲ ਹੀ, ਇਹ ਤਰਕ ਕਿ ਅਜਿਹੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਹੋਰ ਅੱਯੱਪਾ ਮੰਦਰਾਂ ਵਿੱਚ ਉਪਾਸਨਾ ਕਰ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ, ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਧਰਮ ਨੂੰ ਜਿਵੇਂ ਉਹ ਦੇਖਦੀਆਂ ਹਨ, ਉਸ ਦੀ ਪ੍ਰੈਕਟਿਸ ਦੇ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰ ਦੇ ਇਨਕਾਰ ਦਾ ਕੋਈ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਵੀ ਮੰਦਰ ਚੁਣਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਇਸ ਆਧਾਰ ਉੱਤੇ ਵੀ, ਥਾਂਤਰੀਆਂ ਅਤੇ ਉਪਾਸਕਾਂ ਦੁਆਰਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਧਰਮ ਦੀ ਪ੍ਰੈਕਟਿਸ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ, 10 ਤੋਂ 50 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਦੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰ ਨਾਲ ਸੰਤੁਲਿਤ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਛੱਡਣਾ ਪਵੇਗਾ, ਜੋ ਕਿ ਮਾਸਿਕ ਧਰਮ ਦੇ ਜੈਵਿਕ ਆਧਾਰ ਉੱਤੇ ਸਬਰੀਮਾਲਾ ਵਿੱਚ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਰਜਿਤ ਹਨ।

ਕੇਰਲਾ ਹਿੰਦੂ ਪਬਲਿਕ ਵਰਸ਼ਿਪ ਦੇ ਸਥਾਨਾਂ (ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਦੀ ਅਧਿਕਾਰਤਾ) ਨਿਯਮ, 1965 ਦੇ ਨਿਯਮ 3(ਬੀ) ਵਿੱਚ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ:

"3. ਇੱਥੇ ਹੇਠ ਦੱਸੇ ਗਏ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀਆਂ ਕਲਾਸਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪਬਲਿਕ ਵਰਸ਼ਿਪ ਦੇ ਸਥਾਨ ਵਿੱਚ ਪੂਜਾ ਕਰਨ ਦਾ ਹੱਕ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪਵਿੱਤਰ ਟੈਂਕ, ਕੂਆਂ, ਚਸ਼ਮਾ ਜਾਂ ਪਾਣੀ ਦੇ ਕੋਰਸ ਦੀ ਇਸਤੇਮਾਲ ਜਾਂ ਸਨਾਨ ਵਿੱਚ, ਜੋ ਕਿ ਪਬਲਿਕ ਵਰਸ਼ਿਪ ਦੇ ਸਥਾਨ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹੋਵੇ, ਚਾਹੇ ਉਹ ਅੰਦਰ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਬਾਹਰ, ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪਵਿੱਤਰ ਸਥਾਨ ਵਿੱਚ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪਹਾੜ ਜਾਂ ਪਹਾੜੀ ਤਾਲਾ, ਜਾਂ ਸੜਕ, ਗਲੀ ਜਾਂ ਰਸਤੇ ਜੋ ਕਿ ਪਬਲਿਕ ਵਰਸ਼ਿਪ ਦੇ ਸਥਾਨ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਣ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ:

xxx xxx xxx"

(ਬੀ)ਔਰਤਾਂ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਜਦੋਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਰਿਵਾਜ ਅਤੇ ਵਰਤੋਂ ਅਨੁਸਾਰ ਪਬਲਿਕ ਵਰਸ਼ਿਪ ਦੇ ਸਥਾਨ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ।

xxx xxx xxx"

ਉਪਰੋਕਤ ਨਿਯਮ ਕੇਰਲਾ ਹਿੰਦੂ ਪਬਲਿਕ ਵਰਸ਼ਿਪ ਦੇ ਸਥਾਨਾਂ (ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਦੀ ਅਧਿਕਾਰਤਾ) ਐਕਟ, 1965 ਦੀ ਧਾਰਾ 3 ਦੇ ਉਲੰਘਣ ਵਿੱਚ ਹੈ, ਅਤੇ ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 25(1) ਅਤੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 15(1) ਦੁਆਰਾ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਨਿਯਮ ਕੇਵਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲਿੰਗ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਭੇਦਭਾਵ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਜਵਾਬੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਵਕੀਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਲਿਖਤੀ ਪਟੀਸ਼ਨ, ਜੋ ਕਿ ਇੱਕ ਜਨਹਿਤ ਯਾਚਿਕਾ ਦੀ ਕਿਸਮ ਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਬਰਕਰਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਔਰਤ ਭਗਤ ਇਸ ਦਾਅਵੇ ਨਾਲ ਅੱਗੇ ਨਹੀਂ ਆਈ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨਾਲ 10 ਤੋਂ 50 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਦੇ ਬੀਚ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਨਾ ਕਰਨ ਦੁਆਰਾ ਭੇਦਭਾਵ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਅਦਿ ਸਾਈਵਾ ਸਿਵਾਚਾਰੀਯਰਗਲ ਨਾਲਾ ਸੰਗਮ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਉਠਾਇਆ ਗਿਆ ਇੱਕ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਤਰਕ ਸਿਰੇ ਤੋਂ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ:

"12. ..... ਇਹ ਤਰਕ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਲਿਖਤੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਇੱਕ ਜਨਹਿਤ ਯਾਚਿਕਾ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਮਨੋਰੰਜਨ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਇੱਕ ਪਬਲਿਕ ਦਫਤਰ ਵਿੱਚ ਨਿਯੁਕਤੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਕਾਰਨ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹੈ, ਉਹ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਨੂੰ ਹੱਲ ਕਰਨ ਲਈ ਬਹੁਤ ਸਰਲ ਹੱਲ ਹੋਵੇਗਾ ਜੋ ਕਿ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਵੱਡੇ ਨੰਬਰ ਦੇ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਦੇ ਧਾਰਮਿਕ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਅਤੇ ਅਭਿਆਸ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਹਨ ਅਤੇ ਸਦੀਆਂ ਪੁਰਾਣੀਆਂ ਪਰੰਪਰਾਵਾਂ ਅਤੇ ਵਰਤੋਂ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਉਠਾਉਂਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਬਲ ਹੈ। ਉਪਰੋਕਤ ਦੂਜਾ ਕਾਰਨ ਹੈ, ਭਾਵ, ਉਠਣ ਵਾਲੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਦੀ ਗੰਭੀਰਤਾ, ਜੋ ਸਾਨੂੰ ਲਿਖਤੀ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਵਿੱਚ ਉਠਣ ਵਾਲੀਆਂ ਅਤੇ ਮੈਰਿਟਾਂ 'ਤੇ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਲਈ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕਰਦਾ ਹੈ।"

ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲਾ ਔਰਤਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਗੰਭੀਰ ਮੁੱਦੇ ਉਠਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ 10 ਤੋਂ 50 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਦੇ ਵਿੱਚ ਹਨ, ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸਬਰੀਮਾਲਾ ਦੇ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਇਸ ਕਾਰਨ ਕਿ ਇੱਕ ਸਰੀਰਕ ਜਾਂ ਜੈਵਿਕ ਕਾਰਜ ਜੋ ਕਿ ਉਸ ਉਮਰ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਲਈ ਆਮ ਹੈ। ਚੂੰਕਿ ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 25 ਅਤੇ 26 ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਦੂਰਗਾਮੀ ਨਤੀਜਿਆਂ ਨੂੰ ਉਠਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਮੈਰਿਟਾਂ 'ਤੇ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸਮਝਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਤਕਨੀਕੀ ਦਲੀਲ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ 'ਤੇ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਸਿਧਾਂਤ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੇ ਰਸਤੇ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਆ ਸਕਦੀ।

ਕੁਝ ਜਵਾਬਦੇਹਾਂ ਦੇ ਵਕੀਲਾਂ ਵੱਲੋਂ ਇਹ ਉਤਸ਼ਾਹਪੂਰਨ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਕੋਈ ਵੀ ਸਬੂਤ ਦੋਵਾਂ ਪਾਸਿਓਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਇਸ ਕੇਸ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਨਾ ਕਰੇ। ਸਬੂਤ ਬਹੁਤ ਹਨ, ਰਿਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਰਿਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਦਾਇਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਲਫਨਾਮੇ, ਦੋਵਾਂ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਓਂ ਵੱਲੋਂ ਅਤੇ ਬੋਰਡ ਵੱਲੋਂ, ਅਤੇ ਉਸ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੇ ਹਲਫਨਾਮੇ ਦਾ ਜਿਕਰ ਜੋ ਉੱਪਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਨਾ ਭੁੱਲਿਆ ਜਾਵੇ ਕਿ ਆਰਟੀਕਲ 32 ਜਾਂ ਆਰਟੀਕਲ 226 ਅਧੀਨ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਇੱਕ ਰਿਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਆਪ ਵਿੱਚ ਕੇਵਲ ਇੱਕ ਦਲੀਲ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਬਲਕਿ ਹਲਫਨਾਮੇ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸਬੂਤ ਵੀ ਹੈ। (ਦੇਖੋ *ਭਾਰਤ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਓਰਸ. ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਓਰਸ., 1988 ਸੁਪਲੀ (2) ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1050 ਤੇ 1059*)।

ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਰਿਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਅਤੇ ਉਪਰੋਕਤ ਹਲਫਨਾਮਿਆਂ ਤੋਂ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਂਦੇ ਤੱਥ, ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਉਠਾਏ ਗਏ ਮੁੱਦਿਆਂ ਤੇ ਇਸ ਰਿਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਨਿਪਟਾਉਣ ਲਈ ਕਾਫੀ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ, ਮੈਂ ਭਾਰਤ ਦੇ ਮੁੱਖ ਨਿਆਂਕਾ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਸਹਿਮਤੀ ਜਤਾਉਂਦਾ ਹਾਂ ਜਿਸ ਨੇ ਰਿਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਐਲਾਨ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ 10 ਤੋਂ 50 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਦੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਸਬਰੀਮਾਲਾ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋਣ ਤੋਂ ਰੋਕਣ ਦੀ ਰਵਾਇਤ ਆਰਟੀਕਲ 25(1) ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਕੇਰਲਾ ਹਿੰਦੂ ਪਬਲਿਕ ਵਰਸ਼ਿਪ (ਐਂਟਰੀ ਆਥੋਰਾਇਜੇਸ਼ਨ) ਐਕਟ, 1965 ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਆਰਟੀਕਲ 25(2)(ਬੀ) ਅਧੀਨ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਹੋਰ, ਇਹ ਵੀ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕੇਰਲਾ ਹਿੰਦੂ ਪਬਲਿਕ ਵਰਸ਼ਿਪ (ਐਂਟਰੀ ਆਥੋਰਾਇਜੇਸ਼ਨ) ਨਿਯਮ, 1965 ਦਾ ਨਿਯਮ 3(ਬੀ) ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਆਰਟੀਕਲ 25(1) ਅਤੇ ਆਰਟੀਕਲ 15(1) ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਨ ਕਾਰਨ ਅਸੰਵਿਧਾਨਿਕ ਹੈ।

ਡਾ. ਧਨੰਜ਼ਾ ਵਾਈ ਚੰਦ੍ਰਚੂੜ, ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ।

ਸੂਚੀ

ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅੰਦਰ ਇੱਕ ਗੱਲਬਾਤ: ਧਰਮ, ਗਰਿਮਾ ਅਤੇ ਨੈਤਿਕਤਾ

ਇਤਿਹਾਸ: ਭਗਵਾਨ ਅਯੱਪਾ ਅਤੇ ਸਬਰੀਮਾਲਾ ਮੰਦਰ

ਮੰਦਰ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਅਤੇ ਔਰਤਾਂ ਦਾ ਬਾਹਰਵਾਂ

ਹਵਾਲਾ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਰਿਪੋਰਟਸ [2018] 9 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ.

ਈ ਜਮ੍ਹਾਂ
ਐਫ ਅਤਿ-ਜਰੂਰੀ ਧਾਰਮਿਕ ਪ੍ਰਥਾਵਾਂ
ਜੀ ਅਤਿ-ਜਰੂਰੀ ਧਾਰਮਿਕ ਪ੍ਰਥਾਵਾਂ ਦਾ ਸੰਵਿਧਾਨਿਕ ਮੁੱਲਾਂ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧ

ਐਚ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ
ਐਚ.ਆਈ ਕੀ ਭਗਵਾਨ ਅਯੱਪਾ ਦੇ ਭਗਤ ਇੱਕ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ?
ਆਈ ਅਨੁਚਛੇਦ 17, "ਅਛੂਤਪਨਾ" ਅਤੇ ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਦੇ ਨੋਸ਼ਨ
ਜੇ ਅਲਟਰਾ ਵਾਇਰਸ ਸਿਦਾਂਤ
ਕੇ ਨਰਸੂ ਦਾ ਭੂਤ
ਐਲ ਦੇਵਤਾ ਇੱਕ ਸੰਵਿਧਾਨਿਕ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦਾ ਧਾਰਕ
ਐਮ ਭਵਿੱਖ ਲਈ ਇੱਕ ਰੋਡ ਮੈਪ
ਐਨ ਨਿਸਚਾਇ

ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅੰਦਰ ਇੱਕ ਗੱਲਬਾਤ: ਧਰਮ, ਗਰਿਮਾ, ਅਤੇ ਨੈਤਿਕਤਾ

1. ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਪ੍ਰਸਤਾਵਨਾ ਨੇ ਆਧਾਰਭੂਤ ਸਿਦਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ; ਨਿਆਂ, ਆਜ਼ਾਦੀ, ਸਮਾਨਤਾ ਅਤੇ ਭਾਈਚਾਰਾ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਿਦਾਂਤਾਂ ਦੀ ਸਮਗਰੀ ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰਦਿਆਂ, ਮਸੌਦਾ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ਾਲ ਕੈਨਵਾਸ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਜਿਸ ਉੱਤੇ ਸਾਡੇ ਸਮਾਜ ਦੀ ਵਿਵਿਧਤਾ ਨੂੰ ਪਾਲਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਬਿਆਲੀ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ, ਸੰਵਿਧਾਨ ਨੂੰ ਇਸ ਦੇ ਧਰਮਨਿਰਪੇਖ ਤਾਣੇ-ਬਾਣੇ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸਤਾਵਨਾ 'ਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸੰਦਰਭ ਦੇਣ ਲਈ ਸੋਧਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਤਰਕਸੰਗਤ ਰੂਪ ਵਿਚ, ਇਹ ਕੇਵਲ ਇੱਕ ਅਜਿਹੇ ਸੰਕਲਪ ਦੀ ਔਪਚਾਰਿਕ ਪਛਾਣ ਸੀ ਜੋ

ਵਿਵਿਧ ਪਹਿਲੂਆਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਹ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਜਨਮ ਸਮੇਂ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਧਰਮਨਿਰਪੇਖਤਾ ਇੱਕ ਨਵਾਂ ਵਿਚਾਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਰ ਇੱਕ ਔਪਚਾਰਿਕ ਦੁਹਰਾਉ ਸੀ ਜੋ ਸੰਵਿਧਾਨ ਹਮੇਸ਼ਾ ਸਤਿਕਾਰ ਅਤੇ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ: ਸਾਰੇ ਧਰਮਾਂ ਦੀ ਸਮਾਨਤਾ। ਇੱਕ ਧਰਮਨਿਰਪੇਖ ਗਣਰਾਜ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸੰਦਰਭ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਪ੍ਰਸਤਾਵਨਾ ਧਰਮ ਅਤੇ ਇੱਕ ਸੰਵਿਧਾਨਿਕ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਮੁੱਲਾਂ ਦੇ ਇੰਟਰਫੇਸ ਉੱਤੇ ਫਰੇਮਰਾਂ ਦੀ ਪੋਜੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਸੰਵਿਧਾਨ ਧਰਮ ਤੋਂ – ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਹ ਹੋ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ ਸੀ – ਬੇਖਬਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਧਾਰਮਿਕਤਾ ਨੇ ਆਧੁਨਿਕ ਭਾਰਤ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਦਿਲਾਂ ਅਤੇ ਦਿਮਾਗਾਂ ਨੂੰ ਹਿਲਾਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਸਮਗਰੀ ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰਦਿਆਂ, ਪ੍ਰਸਤਾਵਨਾ ਨੇ ਵਿਚਾਰ, ਅਭਿਵਿਅਕਤੀ, ਵਿਸ਼ਵਾਸ, ਧਰਮ ਅਤੇ ਉਪਾਸਨਾ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨੂੰ ਪਛਾਣਣ ਅਤੇ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕਰਦਿਆਂ, ਪ੍ਰਸਤਾਵਨਾ ਸਥਿਤੀ ਅਤੇ ਮੌਕੇ ਦੀ ਸਮਾਨਤਾ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਨੂੰ ਉਜਾਗਰ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਸਭ ਤੋਂ ਉੱਪਰ, ਇਹ ਸਾਰੇ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਭਾਈਚਾਰਾ ਬਢਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਗਰਿਮਾ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਏਗੀ।

ਐਚ ਸੰਵਿਧਾਨ (ਚੌਵਾਲੀਵਾਂ) ਸੋਧ, 1976 ਪ੍ਰਸਤਾਵਨਾ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਇਸ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਆਧਾਰਭੂਤ ਸਿਦਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਉਣ ਵਿਚ ਹੈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਮਗਰੀ ਦੇ ਵਿਸ਼ਾਲ ਸਵੈਪ ਵਿਚ ਵੀ ਹੈ। ਸੰਵਿਧਾਨ ਨੂੰ ਇੱਕ ਕ੍ਰਾਂਤਿਕਾਰੀ ਬਦਲਾਅ ਦੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਲਈ ਅਸਤਿਤਵ ਵਿਚ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇੱਕ ਉਪਨਿਵੇਸ਼ਵਾਦੀ ਸ਼ਾਸਨ ਤੋਂ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਬਦਲਾਅ ਹੋਣਾ ਸੀ। ਸਰਕਾਰੀ ਢਾਂਚੇ ਵਿਚ ਇੱਕ ਬਦਲਾਅ ਹੋਣਾ ਸੀ। ਸਭ ਤੋਂ ਉੱਪਰ ਸੰਵਿਧਾਨ ਇੱਕ ਨਿਆਂਪੂਰਨ ਸਮਾਜ ਦੇ ਕੇਂਦਰ ਬਿੰਦੂ ਵਜੋਂ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿਚ ਬਦਲਾਅ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਰਾਸ਼ਟਰ ਨੂੰ ਸੰਚਾਲਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸੰਸਥਾਨ ਇੱਕ ਲੋਕਤਾਂਤਰਿਕ ਰਾਜਨੀਤੀ ਵਿਚ ਸਮਾਹਿਤ ਹੋਣਗੇ ਜਿੱਥੇ ਅਸਲੀ ਸ਼ਕਤੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਤੇ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਸ਼ਰਤਾਂ ਵਿਚ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸੌਂਪੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਇੱਕ ਲੋਕਤਾਂਤਰਿਕ ਸੰਵਿਧਾਨ ਨੂੰ ਅਪਣਾਉਣ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਇੱਕ ਉਪਨਿਵੇਸ਼ਵਾਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਤੋਂ ਘਰੇਲੂ ਰਾਜ ਵਿਚ ਇੱਕ ਸ਼ਾਂਤਮਈ ਬਦਲਾਅ ਨੂੰ ਸੰਭਵ ਬਣਾਉਣਾ ਸੀ। ਪ੍ਰਸਤਾਵਨਾ ਵਿਚ ਪ੍ਰਤੀਬਿੰਬਿਤ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਮੁੱਲਭੂਤ ਸਿਦਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਵਿਚ ਇਹ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ ਕਿ ਉਪਨਿਵੇਸ਼ਵਾਦੀ ਸ਼ਾਸਨ ਤੋਂ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਹਸਤ

ਚਾਰ ਸਥਾਪਨਾਤਮਕ ਸਿਧਾਂਤ ਵੱਖਰੇ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਇਕੱਠੇ, ਜਿਹੜੇ ਮੁੱਲ ਇਹਨਾਂ ਹਰੇਕ ਸਿਧਾਂਤ ਵਿੱਚ ਸਮਾਏ ਹੋਏ ਹਨ, ਮਨੁੱਖੀ ਖੁਸ਼ੀ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਵਿੱਚ ਇਕਜੁੱਟ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਚਾਰ ਸਥਾਪਨਾਤਮਕ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਘੇਰੇ ਗਏ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਦਾ ਆਕਾਰ ਇਸਦੇ ਹਿੱਸਿਆਂ ਦੇ ਕੁੱਲ ਜੋੜ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਹੈ। ਸੰਵਿਧਾਨ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਮੁੱਲਾਂ ਦੇ ਜਟਿਲ ਸੰਬੰਧ ਨੂੰ ਸਮਝੇ ਬਿਨਾਂ ਸਮਝਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ ਜਿਹੜੇ ਇਹ ਉੱਚਾ ਚੁੱਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਵਿਸ਼ਵਾਸ, ਧਰਮ ਅਤੇ ਉਪਾਸਨਾ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਆਜ਼ਾਦੀ, ਇੱਕ ਦਯਾਲੂ ਅਤੇ ਮਾਨਵਤਾਵਾਦੀ ਸਮਾਜ ਦਾ ਨਿਰਮਾਣ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸਾਰੇ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਵਿੱਚ ਸਥਿਤੀ ਦੀ ਬਰਾਬਰੀ ਹੋਵੇ। ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਰਨ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ, ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਵਾਲਾ ਵਿਅਕਤੀ ਹੋਣਾ ਅਤੇ ਇੱਕ ਮਨੁੱਖ ਹੋਣਾ ਇੱਕ ਅਰਦਾਸ ਵਿੱਚ ਪੂਰਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਇੱਕ ਅਜਿਹੇ ਸਮਾਜ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਜੋ ਆਪਣੇ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਵਿੱਚ ਭੇਦਭਾਵ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਸਥਿਤੀ ਅਤੇ ਮੌਕੇ ਦੇ ਸਾਰੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਬਰਾਬਰੀ ਵਿਸ਼ਵਾਸ, ਧਰਮ ਅਤੇ ਉਪਾਸਨਾ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨੂੰ ਸੱਚਾ ਅਰਥ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਵਿੱਚ ਬਰਾਬਰੀ, ਆਖਰਕਾਰ, ਧਰਮ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਸਮੇਤ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਵਿੱਚ ਆਜ਼ਾਦੀਆਂ ਦੇ ਇੱਕ ਸਾਂਝੇ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਣ ਲਈ ਇੱਕ ਤਾਕਤਵਰ ਸੁਰੱਖਿਆ ਹੈ। ਇੱਕੱਠੇ ਕੀਤੇ, ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਆਜ਼ਾਦੀ, ਬਰਾਬਰੀ ਅਤੇ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਵਿੱਚ ਭਾਈਚਾਰਾ ਇੱਕ ਅਜਿਹੀ ਸਮਾਜਿਕ ਅਤੇ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਵਿਵਸਥਾ ਲਈ ਅਪਰਿਹਾਰਯ ਹਨ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਗਰਿਮਾ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਹੋਵੇ। ਸਾਡੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਸਮਝ ਤਾਂ ਤਬ ਹੀ ਪੂਰੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜੇ ਅਸੀਂ ਨਿਆਂ ਦੀ ਖੋਜ, ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਰੱਖਿਆ, ਬਰਾਬਰੀ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਅਤੇ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੀ ਗਰੰਟੀ ਵਿੱਚਕਾਰ ਜਟਿਲ ਸੰਬੰਧ ਨੂੰ ਮੰਨਣਾ ਹੈ। ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ

ਕੀਮਤ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕਰਨਾ ਇੱਕ ਮਾਨਵਤਾਵਾਦੀ ਸਮਾਜ ਲਈ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਹੈ।

ਸੰਵਿਧਾਨ ਨੇ ਇੱਕ ਮੌਲਿਕ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸਮਾਜ ਦੇ ਤਬਦੀਲੀ ਦੀ ਖੋਜ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਇਸਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਨੂੰ ਅਰਥ ਦਿੰਦਿਆਂ ਅਤੇ ਵਰਤਮਾਨ ਦੀਆਂ ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ ਦੇ ਹੱਲ ਲੱਭਣ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਯਾਦ ਰੱਖਣਾ ਚੰਗਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡੇ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਚਲਾਉਣ ਵਾਲੇ ਇਸ ਮੌਲਿਕ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਤਬਦੀਲੀ ਲਿਆਉਣਾ ਹੈ। ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਤਬਦੀਲੀ ਵਿੱਚ, ਸਾਧਨ ਉਤਨੇ ਹੀ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਹਨ ਜਿੰਨੇ ਕਿ ਸਾਡੇ ਅੰਤ ਹਨ। ਸਾਧਨ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਮੁੱਲਾਂ ਦੁਆਰਾ ਅਗਵਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਅੰਤ, ਤਬਦੀਲੀ, ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹਨ। ਇਹ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਭਾਰਤੀ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਬਦਲਣ ਦੀ ਖੋਜ ਵਿੱਚ ਜੜ੍ਹਿਤ ਹੋ ਕੇ ਹੀ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦ੍ਵੈਧਾਂ ਲਈ ਜਵਾਬ ਲੱਭ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਾਡੇ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਧ੍ਰੁਵੀਕ□ਤ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਸੰਘਰਸ਼, ਧਾਰਮਿਕ ਰਸਮਾਂ ਅਤੇ ਆਸਥਾ ਅਤੇ ਪੂਜਾ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਔਰਤਾਂ ਲਈ ਗਰਿਮਾ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਵਿਚਕਾਰ, ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਧ੍ਰੁਵੀਕਰਣਾਂ ਨੂੰ ਹੱਲ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਹੈ।

ਅਸਲ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਇਸ ਵਿੱਚ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸਾਡੇ ਸਾਰਵਜਨਿਕ ਸਥਾਨਾਂ ਬਾਰੇ ਸੰਵਾਦ ਵਿੱਚ ਧਰਮ ਦੀਆਂ ਹੱਦਾਂ ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਨਿਰਣਾਯਕ ਭੂਮਿਕਾ ਨੂੰ ਜੋ ਸਵਾਲ ਉਠਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਕੀ ਸੰਵਿਧਾਨ, ਜੋ ਧਾਰਮਿਕ ਆਸਥਾ ਨੂੰ ਜੋ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਉਮਰ ਦੇ ਗਰੁੱਪ ਦੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਜਨਤਕ ਲਈ ਸਮਰਪਿਤ ਇੱਕ ਮੰਦਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੰਦਾ ਹੈ? ਕੀ ਮਾਨਵ ਗਰਿਮਾ ਦੀ ਖੋਜ ਅਧੂਰੀ ਰਹੇਗੀ ਜਾਂ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਲਿਖਤ ਵਿੱਚ ਰਹੇਗੀ ਜੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਜਨਤਕ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਪੂਜਾ ਤੋਂ ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਬਾਹਰ ਹੋਣ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ? ਕੀ ਸਮਾਨਤਾ ਅਤੇ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੀ ਖੋਜ ਉਸ ਸਮੇਂ ਆਪਣੀ ਸਮਗਰੀ ਤੋਂ ਖਾਲੀ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ ਜਦੋਂ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ਵਾਸ, ਆਸਥਾ ਅਤੇ ਪੂਜਾ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਆਜ਼ਾਦੀਆਂ ਨੂੰ ਕਮ ਸਮਝੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਰੱਬ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਵਜੋਂ ਵਰਤਾਉਣਾ ਜਾਰੀ ਰੱਖਦੀਆਂ ਹਨ? ਕੀ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਗਰਿਮਾ ਦੀ ਖੋਜ ਉਸ ਸਮੇਂ ਹਾਸਲ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜੇ ਅਸੀਂ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਸਤਿਤਵ ਦੇ ਇੱਕ ਸਰੀਰਕ ਪਹਿਲੂ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਆਸਥਾ ਅਤੇ ਪੂਜਾ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਬਰਾਬਰੀ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨਾਲ ਇਨਕਾਰ ਕਰਦੇ ਹਾਂ? ਇਹ ਸਵਾਲ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਲਈ ਕੇਂਦਰੀ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸੰਗਠਿਤ ਧਰਮ ਦੀਆਂ ਬੰਦ ਹੱਦਾਂ ਨੂੰ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਸੰਵਿਧਾਨ ਨੂੰ ਸੌਂਪੀ ਗਈ ਭੂਮਿਕਾ ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰਨਾ ਹੈ।

(6) ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੇ ਅਧਿਆਇ ਵਿੱਚ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦਾ ਸਮਾਵੇਸ਼ ਹੈ (i) ਸਮਾਨਤਾ (ਲੇਖ 14 ਤੋਂ 18); (ii) ਸਵਤੰਤਰਤਾ (ਲੇਖ 19 ਤੋਂ 24); (iii) ਧਰਮ ਦੀ ਸਵਤੰਤਰਤਾ (ਲੇਖ 25 ਤੋਂ 28); (iv) ਸਾਂਸਕ□ਤਿਕ ਅਤੇ ਸਿੱਖਿਆ ਅਧਿਕਾਰ (ਲੇਖ 29 ਅਤੇ 30); ਅਤੇ (v) ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਉਪਚਾਰ (ਲੇਖ 32)।

ਲੇਖ 25 ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ:

"25. (1) ਜਨਤਕ ਵਿਵਸਥਾ, ਨੈਤਿਕਤਾ ਅਤੇ ਸਿਹਤ ਅਤੇ ਇਸ ਭਾਗ ਦੇ ਹੋਰ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ, ਸਾਰੇ ਵਿਅਕਤੀ ਜਮੀਰ ਦੀ ਸਵਤੰਤਰਤਾ ਅਤੇ ਧਰਮ ਨੂੰ ਖੁੱਲ੍ਹ ਕੇ ਮੰਨਣ, ਅਭਿਆਸ ਕਰਨ ਅਤੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਨ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਵਿੱਚ ਬਰਾਬਰ ਹੱਕਦਾਰ ਹਨ।

(2) ਇਸ ਲੇਖ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਵੀ ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਕਿਸੇ ਮੌਜੂਦਾ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਕਾਰਜ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰੇਗਾ ਜਾਂ ਰਾਜ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਉਣ ਤੋਂ ਰੋਕੇਗਾ—

(a) ਧਾਰਮਿਕ ਅਭਿਆਸ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਆਰਥਿਕ, ਵਿੱਤੀ, ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਜਾਂ ਹੋਰ ਧਰਮਨਿਰਪੇਖ ਗਤੀਵਿਧੀ ਨੂੰ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਜਾਂ ਸੀਮਿਤ ਕਰਨਾ;

(b) ਸਮਾਜਿਕ ਭਲਾਈ ਅਤੇ ਸੁਧਾਰ ਲਈ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨਾ ਜਾਂ ਹਿੰਦੂ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਵਰਗਾਂ ਅਤੇ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨਾਂ ਲਈ ਖੋਲ੍ਹਣਾ।

ਵਿਆਖਿਆ I.—ਕਿਰਪਾਨਾਂ ਦਾ ਪਹਿਨਣਾ ਅਤੇ ਲੈ ਜਾਣਾ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੇ ਪੇਸ਼ੇ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਵਿਆਖਿਆ II.—ਧਾਰਾ (2) ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (b) ਵਿੱਚ, ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨੂੰ ਸਿੱਖ, ਜੈਨ ਜਾਂ ਬੌਧ ਧਰਮ ਦੇ ਪੇਸ਼ਕਾਰਾਂ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਵਜੋਂ ਸਮਝਿਆ ਜਾਵੇਗਾ, ਅਤੇ ਹਿੰਦੂ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨੂੰ ਇਸੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸਮਝਿਆ ਜਾਵੇਗਾ।"

ਧਾਰਾ (1) ਵਿੱਚ, ਲੇਖ 25 ਸਾਰੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਜਮੀਰ ਦੀ ਸਵਤੰਤਰਤਾ ਅਤੇ ਧਰਮ ਨੂੰ ਖੁੱਲ੍ਹ ਕੇ ਮੰਨਣ, ਰੱਖਣ ਅਤੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਨ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੱਕ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਉੱਤੇ ਲਾਗੂ ਕਰਕੇ, ਸੰਵਿਧਾਨ ਇਸ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਵਿਸ਼ਵਵਿਆਪੀ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀ ਉੱਤੇ ਜੋਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਸਾਰੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਹਰ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਿਸਮ ਦੇ ਭੇਦਭਾਵ ਦੇ ਇਸ ਅਧਿਕਾਰ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ। ਬਰਾਬਰ ਹੱਕ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਕੇ, ਸੰਵਿਧਾਨ ਹਰ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਇੱਕ ਸਮਾਨ ਮੰਚ ਉੱਤੇ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਲੇਖ 14 ਵਿੱਚ ਕਾਨੂੰਨ ਅੱਗੇ ਬਰਾਬਰੀ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੀ ਗਾਰੰਟੀ ਦੇਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਮਸ਼ਵਰਤੀਆਂ ਨੇ ਜਮੀਰ ਦੀ ਸਵਤੰਤਰਤਾ ਅਤੇ ਧਰਮ ਨੂੰ ਖੁੱਲ੍ਹ ਕੇ ਮੰਨਣ, ਅਭਿਆਸ ਕਰਨ ਅਤੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਨ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੇ ਇੱਕ ਅਨਿਵਾਰਿਆ ਅੰਗ ਵਜੋਂ ਬਰਾਬਰ ਹੱਕ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਰੱਖਿਆ। ਲੇਖ 25 ਦੀ ਧਾਰਾ (1) ਦੀਆਂ ਤਿੰਨ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਹਨ: ਪਹਿਲੀ, ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਅਪਵਾਦ ਦੇ ਸਾਰੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦਾ ਹੱਕ, ਦੂਜੀ, ਬਰਾਬਰ ਹੱਕ ਦੀ ਪਛਾਣ; ਅਤੇ ਤੀਜੀ, ਜਮੀਰ ਦੀ ਸਵਤੰਤਰਤਾ ਅਤੇ ਧਰਮ ਨੂੰ ਖੁੱਲ੍ਹ ਕੇ ਮੰਨਣ, ਅਭਿਆਸ ਕਰਨ ਅਤੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਨ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਪਛਾਣ। ਲੇਖ 25(1) ਅਧੀਨ ਅਧਿਕਾਰ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ ਤੇ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਵਿਅਕਤੀ ਵਿੱਚ ਹੀ ਜਮੀਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਇਹ ਵਿਅਕਤੀ ਹੀ ਹੈ ਜੋ ਧਰਮ ਨੂੰ ਮੰਨਦਾ ਹੈ, ਅਭਿਆਸ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਲੇਖ 25(1) ਵਿੱਚ ਧਰਮ ਦੀ ਸਵਤੰਤਰਤਾ ਇੱਕ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ ਜਿਸਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨ ਹਰ ਵਿਅਕਤੀ ਜਾਂ ਕੁਦਰਤੀ ਵਿਅਕਤੀ ਵਿੱਚ ਵਸਦਾ ਹੋਇਆ ਮੰਨਦਾ ਹੈ।

ਬ ਜਾਰੀ ਹੈ ਫਿਰ ਵੀ, ਧਰਮ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਸਰਬਵਿਆਪੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨ ਨੇ ਇਸਨੂੰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜਨਤਕ ਵਿਵਸਥਾ, ਨੈਤਿਕਤਾ ਅਤੇ ਸਿਹਤ ਦੇ ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਤੀਜੇ ਭਾਗ ਦੇ ਹੋਰ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਧਰਮ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਭਾਗ ਦੇ ਹੋਰ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਕਰਨਾ ਉਸ ਸਥਿਤੀ ਤੋਂ ਇੱਕ ਸੂਝਬੂਝ ਭਰਿਆ ਵਿਚੋਲਣ ਹੈ ਜੋ ਅਨੁਚਿੱਤ 14, 15, 19 ਅਤੇ 21 ਵਿੱਚ ਪਛਾਣੇ ਗਏ ਹੋਰ ਆਜ਼ਾਦੀਆਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਕਬਜ਼ਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਅਨੁਚਿੱਤ 14 ਵਿੱਚ ਬਰਾਬਰੀ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦੀ ਬਰਾਬਰੀ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਦੀ ਗਾਰੰਟੀ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼, ਅਨੁਚਿੱਤ 15 ਵਿੱਚ, ਜੋ ਧਰਮ, ਜਾਤੀ, ਜਾਤ, ਲਿੰਗ ਜਾਂ ਜਨਮ ਸਥਾਨ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਭੇਦਭਾਵ ਦੀ ਮਨਾਹੀ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਸੰਵਿਧਾਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮੂਲ ਬਰਾਬਰੀ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਨੂੰ ਤੀਜੇ ਭਾਗ ਦੇ ਹੋਰ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਨਾਲ ਸ਼ਰਤ ਨਹੀਂ ਬਣਾਉਂਦਾ। ਅਨੁਚਿੱਤ 19(1) ਦੁਆਰਾ ਗਾਰੰਟੀਸ਼ੁਦਾ ਆਜ਼ਾਦੀਆਂ ਜਾਂ ਅਨੁਚਿੱਤ 21 ਅਧੀਨ ਜੀਵਨ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨਾਲ ਵੀ ਇਹੀ ਮਾਮਲਾ ਹੈ। ਅਨੁਚਿੱਤ 25(1) ਅਧੀਨ ਧਰਮ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਤੀਜੇ ਭਾਗ ਦੇ ਹੋਰ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਕਰਨਾ ਬਿਨਾਂ ਸਮੱਗਰੀ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਬਿਨਾਂ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਤਰਜੀਹਾਂ ਦੇ ਕ੍ਰਮ ਵਿੱਚ, ਧਰਮ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਾ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਅਧਿਕਾਰ

ਹਾਵੀ ਹੋਣ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਰ ਬਰਾਬਰੀ, ਆਜ਼ਾਦੀ ਅਤੇ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਆਜ਼ਾਦੀਆਂ ਦੇ ਹੋਰ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਸੀ ਜੋ ਤੀਜੇ ਭਾਗ ਵਿੱਚ ਪਛਾਣੇ ਗਏ ਹਨ।

ਐਫ ਜਾਰੀ ਹੈ ਅਨੁਚਿੱਤ 25 ਦੀ ਧਾਰਾ (2) ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਪਣਾਉਣ ਸਮੇਂ ਮੌਜੂਦਾ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਅਤੇ ਭਵਿੱਖ ਵਿੱਚ ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਦੋ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਨਾਲ ਨਿਪਟਦਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਪਹਿਲੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਉਹ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦੀ ਹੈ ਜੋ ਆਰਥਿਕ, ਵਿੱਤੀ, ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਜਾਂ ਹੋਰ ਧਰਮਨਿਰਪੱਖ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਨੂੰ ਨਿਯਮਿਤ ਜਾਂ ਸੀਮਿਤ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ ਜੋ ਧਾਰਮਿਕ ਰਸਮਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜੀਆਂ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਅਨੁਚਿੱਤ 25(2) ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (ਅ) ਵਿੱਚ, ਸੰਵਿਧਾਨ ਨੇ ਧਾਰਮਿਕ ਅਭਿਆਸ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਨੂੰ ਧਰਮਨਿਰਪੱਖ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਤੋਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਆਰਥਿਕ, ਵਿੱਤੀ ਜਾਂ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਕਿਸਮ ਦੀਆਂ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ, ਵੱਖ ਕੀਤਾ ਹੈ। "ਹੋਰ ਧਰਮਨਿਰਪੱਖ ਗਤੀਵਿਧੀ" ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ ਜੋ "ਆਰਥਿਕ, ਵਿੱਤੀ, ਰਾਜਨੀਤਿਕ" ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ ਦੇ ਬਾਅਦ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਹੈ ਕਿ ਧਰਮਨਿਰਪੱਖ ਕਿਸਮ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯਮਿਤ ਜਾਂ ਸੀਮਿਤ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਗੱਲ ਕਿ ਇਹ ਧਰਮਨਿਰਪੱਖ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਧਾਰਮਿਕ ਅਭਿਆਸ ਨਾਲ ਜੁੜੀਆਂ ਹਨ, ਜਾਂ ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ, ਧਾਰਮਿਕ ਅਭਿਆਸ ਦੇ ਨਾਲ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਇਸ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਨਿਯਮਨ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦੀ। ਦੂਜੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਉਹ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦੀ ਹੈ ਜੋ (i) ਸਮਾਜਿਕ ਭਲਾਈ ਅਤੇ ਸੁਧਾਰ; ਜਾਂ (ii) ਹਿੰਦੂ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਵਰਗਾਂ ਅਤੇ ਹਿੰਦੂ ਸਮਾਜ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨਾਂ ਲਈ ਖੋਲ੍ਹਣ ਲਈ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। "ਸਮਾਜਿਕ ਭਲਾਈ ਅਤੇ ਸੁਧਾਰ" ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ ਸਿਰਫ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਤੱਕ ਸੀਮਿਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਮੰਦਰ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਸੰਵਿਧਾਨ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਪਾਹਜਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਪਛਾਣਿਆ ਜੋ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਨੇ ਸਦੀਆਂ ਦੌਰਾਨ ਲਾਗੂ ਕੀਤੀਆਂ ਸਨ ਜਿਸ ਨੇ ਦਲਿਤਾਂ ਅਤੇ ਹਿੰਦੂ ਸਮਾਜ ਦੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਗਰੁੱਪਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਅਧਿਕਾਰਾਂ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਲਾਈਆਂ। ਅਨੁਚਿੱਤ 25 ਦੀ ਧਾਰਾ (2) ਦਾ ਅਸਰ ਰਾਜ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਉਪ-ਧਾਰਾਵਾਂ (ਅ) ਅਤੇ

9. ਲੇਖ 26, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਸਦੇ ਮਾਰਜਿਨਲ ਨੋਟ ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ, "ਧਾਰਮਿਕ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੀ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਸਵਤੰਤਰਤਾ" ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਹੈ:

“26. ਜਨਤਕ ਵਿਵਸਥਾ, ਨੈਤਿਕਤਾ ਅਤੇ ਸਿਹਤ ਦੇ ਅਧੀਨ, ਹਰ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਯ ਜਾਂ ਇਸ ਦਾ ਕੋਈ ਵਿਭਾਗ ਇਹ ਅਧਿਕਾਰ ਰੱਖੇਗਾ—

(a) ਧਾਰਮਿਕ ਅਤੇ ਪਰੋਪਕਾਰੀ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਨ ਅਤੇ ਬਣਾਏ ਰੱਖਣ ਲਈ;

(b) ਧਰਮ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਮਾਮਲੇ ਆਪ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਕਰਨ ਲਈ;

(c) ਚਲ ਅਤੇ ਅਚਲ ਸੰਪਤੀ ਦਾ ਮਾਲਕ ਬਣਨਾ ਅਤੇ ਹਾਸਲ ਕਰਨਾ; ਅਤੇ

(d) ਅਜਿਹੀ ਸੰਪਤੀ ਦਾ ਕਾਨੂੰਨ ਅਨੁਸਾਰ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਕਰਨਾ।”

ਲੇਖ 26 ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਯਾਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਭਾਗਾਂ ਨੂੰ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਲੇਖ ਚਾਰ ਵੱਖਰੇ ਪਹਿਲੂਆਂ ਨੂੰ ਕਵਰ ਕਰਦਾ ਹੈ: (i) ਧਾਰਮਿਕ ਅਤੇ ਪਰੋਪਕਾਰੀ ਕਿਸਮ ਦੀਆਂ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਅਤੇ ਰੱਖ-ਰਖਾਵ; (ii) ਧਰਮ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਸੰਪ੍ਰਦਾਯ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧਨ; (iii) ਅਚਲ ਸੰਪਤੀ ਦਾ ਮਾਲਕੀ ਹੱਕ ਅਤੇ ਹਾਸਲ; ਅਤੇ (iv) ਕਾਨੂੰਨ ਅਨੁਸਾਰ ਸੰਪਤੀ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧਨ। ਲੇਖ 26, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਲੇਖ 25(1) ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, "ਜਨਤਕ ਵਿਵਸਥਾ, ਨੈਤਿਕਤਾ ਅਤੇ ਸਿਹਤ ਦੇ ਅਧੀਨ" ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਨਾਲ ਪ੍ਰਸਤਾਵਨਾ ਹੈ।

ਲੇਖ 26(1) ਵਿੱਚ ਲੇਖ 25(1) ਵਿੱਚ ਪਾਏ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਅਤਿਰਿਕਤ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਦੀ ਸਰੀਰਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ; "ਅਤੇ ਇਸ ਭਾਗ ਦੇ ਹੋਰ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ।" ਇਸ ਦਾ ਮਹੱਤਵ ਛੇਤੀ ਹੀ ਖੋਜਿਆ ਜਾਵੇਗਾ।

ਬੀ ਲਾਗਤ 10. ਜਨਤਕ ਵਿਵਸਥਾ, ਨੈਤਿਕਤਾ ਅਤੇ ਸਿਹਤ ਉਹ ਆਧਾਰ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਧਰਮ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਅਨੁਚਿੱਤ 25(1) ਅਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇਆਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਅਧੀਨ ਅਨੁਚਿੱਤ 26 ਦੋਵਾਂ ਨੂੰ ਸੀਮਿਤ ਕਰਨ ਦੇ ਆਧਾਰ ਵਜੋਂ ਵਿਚਾਰਦਾ ਹੈ। ਪੇਚੀਦਾ ਮੁੱਦਾ ਅਨੁਚਿੱਤ 25 ਅਤੇ 26 ਵਿੱਚ "ਨੈਤਿਕਤਾ" ਦੇ ਸਮੱਗਰੀ ਬਾਰੇ ਹੈ। ਸ਼ਬਦ "ਨੈਤਿਕਤਾ" ਦੇ ਧਾਰਣਾ ਨੂੰ ਕਿਹੜਾ ਅਰਥ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ ਇਹ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਮਹੱਤਵ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਹੈ।

ਸੀ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇਆਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਵੀ, ਨੈਤਿਕਤਾ ਦਾ ਸਥਾਨ ਜਨਤਕ ਵਿਵਸਥਾ ਅਤੇ ਸਿਹਤ ਵਰਗਾ ਹੀ ਉੱਚਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਦੋਵਾਂ ਅਨੁਚਿੱਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਮਾਨਤਾ ਅਧਿਕਾਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹਨ। ਅਨੁਚਿੱਤ 25(2) ਵਿਚਾਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਨੁਚਿੱਤ ਮੌਜੂਦਾ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਕਾਰਜ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ ਜਾਂ ਰਾਜ ਨੂੰ ਉਪ-ਧਾਰਾਵਾਂ (ਅ) ਅਤੇ (ਬ) ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਉਣ ਤੋਂ ਰੋਕੇਗਾ ਨਹੀਂ।

ਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਫਿਰ, ਸ਼ਬਦ "ਨੈਤਿਕਤਾ" ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਮੇਂ ਮੌਜੂਦਾ ਸਮਾਜਿਕ ਧਾਰਣਾਵਾਂ ਨਾਲ ਬਰਾਬਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਸੰਵਿਧਾਨ ਨੇ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਮੁੱਖ ਧਾਰਾ ਦੀ ਸੋਚ ਜਾਂ ਜੋ ਵੀ ਸਮਾਹਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਉਸ ਲਈ ਅਪਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਇੱਕ ਬਹੁ-ਸਾਂਸਕ੍ਰਿਤਿਕ ਸਮਾਜ ਲਈ ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਇਸਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਕੋਈ ਸੰਕੇਤ ਹਨ, ਤਾਂ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਪਾਠ ਨਾ ਤਾਂ ਧਾਰਮਿਕ ਧਰਮਰਾਜ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕੋਈ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਦਾ ਪਿੱਛਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਲੋਕਤਾਂਤਰਿਕ ਸੰਵਿਧਾਨ ਅਪਣਾਉਣ ਵਿੱਚ, ਫਰੇਮਰਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਭਰੋਸਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ ਕਿ ਬਹੁਮਤ ਦੁਆਰਾ ਸ਼ਾਸਨ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇ ਸੰਚਿਤ ਬਾਰੇ ਹੈ। ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਲੋਕਤੰਤਰ ਜ਼ਰੂਰੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਉਦਾਰਵਾਦ ਵਿੱਚ ਨਤੀਜਾ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ। ਸਾਡੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਨੇ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇੱਕ ਲੋਕਤਾਂਤਰਿਕ ਸ਼ਾਸਨ ਦਾ ਰੂਪ ਅਪਣਾਇਆ ਹੈ, ਉਸੇ ਸਮੇਂ ਉਸ ਨੇ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਉਦਾਰਵਾਦ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਮੁੱਲਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਅਪਣਾਇਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੁੱਲਾਂ ਦੇ ਕੇਂਦਰ ਵਿੱਚ ਵਿਅਕਤੀ ਦਾ ਸਥਾਨ ਹੈ। ਤੀਜੇ ਭਾਗ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਮੌਲਿਕ ਆਜ਼ਾਦੀਆਂ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਉਦੇਸ਼ ਦੇ ਕੇਂਦਰ ਵਿੱਚ ਹਨ ਜੋ ਗਰਿਮਾ, ਆਜ਼ਾਦੀ ਅਤੇ ਸਮਾਨਤਾ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਇੱਕ ਸਮਾਜ ਦੇ ਰੂਪਾਂਤਰਣ ਦੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਅਨੁਚਿੱਤ 25 ਅਤੇ 26 ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਨੈਤਿਕਤਾ ਦਾ ਮਤਲਬ ਉਹ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜੋ ਮੌਲਿਕ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸੰਚਾਲਿਤ ਹੈ।

12. ਨੈਤਿਕਤਾ ਦੀ ਸਮੱਗਰੀ ਉਹਨਾਂ ਚਾਰ ਸਿਧਾਂਤਾਂ 'ਤੇ ਅਧਾਰਿਤ ਹੈ ਜੋ ਪ੍ਰਸਤਾਵਨਾ ਵਿੱਚੋਂ ਉਭਰਦੇ ਹਨ। ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਪਹਿਲਾ ਹੈ ਸਮਾਜਿਕ, ਆਰਥਿਕ ਅਤੇ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪੱਖੋਂ ਨਿਆਂ ਦੀ ਗਰੰਟੀ ਦੀ ਲੋੜ। ਦੂਜਾ ਹੈ ਵਿਚਾਰ, ਅਭਿਵਿਆਕਤੀ, ਵਿਸ਼ਵਾਸ, ਧਰਮ ਅਤੇ ਉਪਾਸਨਾ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ। ਤੀਜਾ ਹੈ ਸਾਰੇ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਵਿੱਚ ਦਰਜਾ ਅਤੇ ਮੌਕੇ ਦੀ ਬਰਾਬਰੀ। ਚੌਥਾ ਹੈ ਸਾਰੇ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਵਿੱਚ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਜੋ ਮਨੁੱਖੀ ਜੀਵਨ ਦੀ ਗਰਿਮਾ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਚਾਰ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਨਾਲ ਧਰਮ ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਦਾ ਮੌਲਿਕ ਸਿਧਾਂਤ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਜੋ ਸਾਰੇ ਧਰਮਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਸਮਾਨ ਮੰਚ 'ਤੇ ਵੇਖਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਹਰ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਰਨ ਜਾਂ ਨਾ ਕਰਨ ਦੀ ਪੂਰੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਜ਼ਮੀਰ ਨੂੰ, ਇਹ ਯਾਦ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਉਸੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਦੁਆਰਾ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਸੰਵਿਧਾਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਉਤਨਾ ਹੀ ਹੈ ਜਿੰਨੇ ਕਿ ਉਪਾਸਕ ਲਈ। ਇਹ ਨਾਸਤਿਕ ਦੇ ਜ਼ਮੀਰ ਨੂੰ ਮੁੱਲ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਰੱਖਿਆ

ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸੰਵਿਧਾਨ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਮੂਲ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਇਹ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੈ ਕਿ ਹਰ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਗਰਿਮਾ ਵਿੱਚ ਹੀ ਖੁਸ਼ੀ ਦੀ ਖੋਜ ਹੈ। ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਗਰਿਮਾ ਸਿਰਫ ਉਸ ਸ਼ਾਸਨ ਵਿੱਚ ਹਾਸਲ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜੋ ਹਰ ਵਿਅਕਤੀ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਕੁਦਰਤੀ ਅਧਿਕਾਰ ਵਜੋਂ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨੂੰ ਪਛਾਣਦਾ ਹੈ। ਮਨੁੱਖੀ ਗਰਿਮਾ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਵਿੱਚ ਬਰਾਬਰੀ ਦਾ ਅਨੁਮਾਨ ਲਗਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਬਰਾਬਰੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਲਿੰਗਾਂ ਅਤੇ ਜੈਂਡਰਾਂ ਵਿੱਚ ਬਰਾਬਰੀ ਹੈ। ਬਰਾਬਰੀ ਇੱਕ ਭੇਦਭਾਵ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋਣ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਅਤੇ ਹਰ ਨਾਗਰਿਕ ਨੂੰ ਸਮਾਨ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦਾ ਅਨੁਮਾਨ ਲਗਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਬਰਾਬਰੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਿਸਮ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਮਨਮਾਨੀ ਖਿਲਾਫ ਇੱਕ ਸੁਰੱਖਿਆ ਢਾਲ ਹੈ। ਇਹ ਮੂਲ ਸਿਧਾਂਤ ਸਾਡੇ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਨੈਤਿਕਤਾ ਦੀਆਂ ਧਾਰਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਚਲਾਉਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਨੈਤਿਕਤਾ ਦਾ ਇੱਕ ਸਥਾਈ ਮੁੱਲ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜੋ ਹਰ ਸਮੇਂ ਅਤੇ ਯੁੱਗ ਦੀਆਂ ਉਡੀਕਾਂ ਨੂੰ ਅਧੀਨ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਸੰਸਥਾਪਕਾਂ ਦੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਨੂੰ ਜਿਉਂਦਾ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਨੈਤਿਕਤਾ ਦੀ ਸਮੱਗਰੀ ਨੂੰ ਮਨੁੱਖੀ ਆਜ਼ਾਦੀ, ਬਰਾਬਰੀ, ਭਾਈਚਾਰੇ ਅਤੇ ਗਰਿਮਾ ਦੇ ਮੌਲਿਕ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਵਿੱਚ ਮਜ਼ਬੂਤੀ ਨਾਲ ਜੜ੍ਹੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਹਨ ਉਹ ਸਾਧਨ ਜੋ ਵਿਅਕਤੀ ਨਾਗਰਿਕ ਨੂੰ ਉਸਦੇ ਸਾਰੇ ਪੱਖਾਂ ਵਿੱਚ ਨਿਆਂ ਦੀ ਗਰੰਟੀ ਦੇਣ ਲਈ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਇੱਕ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਇਹ ਪੋਸਟੁਲੇਟ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਤੀਜਾ ਹੈ ਕਿ ਧਰਮ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਅਤੇ, ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਕਿਸੇ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਕਰਨ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮੌਲਿਕ ਧਾਰਨਾਵਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਧਰਮ ਅਤੇ ਨੈਤਿਕਤਾ ਵਿਚਕਾਰ ਪਬਲਿਕ ਲਾਅ ਦੀਆਂ ਗੱਲਬਾਤਾਂ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਨੈਤਿਕਤਾ ਦੀ ਓਵਰਆਰਚਿੰਗ ਭਾਵਨਾ ਹੈ ਜੋ ਛਾਈ ਰਹਿਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਸੰਵਿਧਾਨ ਧਾਰਮਿਕ ਵਿਸ਼ਵਾਸਾਂ ਅਤੇ ਆਸਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਪਛਾਣਦਾ ਹੈ, ਇਸਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਮਨੁੱਖੀ ਗਰਿਮਾ ਅਤੇ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਵਧੇਰੇ ਸਵੀਕਾਰਯਤਾ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਸਾਡੀ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਮੌਲਿਕ ਪਾਠ ਦੀ ਅੰਤਿਮ ਸਥਾਪਨਾ ਦੀ ਆਸਥਾ ਹੈ। ਜਿੱਥੇ ਟਕਰਾਅ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉੱਥੇ ਮਨੁੱਖੀ ਗਰਿਮਾ, ਆਜ਼ਾਦੀ ਅਤੇ ਬਰਾਬਰੀ ਦੀ ਖੋਜ ਛਾਈ ਰਹਿਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਉੱਥੇ, ਹਰ ਇੱਕ ਚੀਜ਼ ਤੋਂ ਉੱਪਰ, ਉਹ ਮਾਮਲੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਉੱਤੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਨੇ ਚਾਹਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਸਦੇ ਮੁੱਲ ਸਰਬੋਚਚ ਰਹਿਣ।

ਬੀ 13. "ਅਧੀਨ" ਸ਼ਬਦ ਇੱਕ ਸ਼ਰਤ ਜਾਂ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਦੇ ਸੁਆਦ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਨੂੰ ਦੂਜੇ ਦੇ ਅਧੀਨ ਬਣਾਉਣਾ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਹਿਲਾ ਦੂਜੇ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੈ ਜਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਦੂਜੇ ਦੇ ਅਧੀਨ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਅਨੁਚਛੇਦ 25 ਦੇ ਖੰਡ ਇੱਕ ਨੂੰ ਭਾਗ III ਦੇ ਹੋਰ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਬਣਾਉਣਾ ਬਿਨਾਂ ਅਨੁਚਛੇਦ 26 ਵਿੱਚ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੀਮਾ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕਰਨਾ, ਇਹ ਮੰਨਣਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੀਦਾ ਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨ ਨੇ ਇੱਕੋ ਜਿਹਾ ਨਤੀਜਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 25(1) ਦਾ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਅਧਿਕਾਰ ਨਾ ਸਿਰਫ ਜਨ ਵਿਵਸਥਾ, ਨੈਤਿਕਤਾ ਅਤੇ ਸਿਹਤ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੈ, ਬਲਕਿ ਇਹ ਭਾਗ III ਦੀਆਂ ਹੋਰ ਆਜ਼ਾਦੀਆਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਵੀ ਹੈ। ਅਨੁਚਛੇਦ 26 ਵਿੱਚ ਵਾਧੂ ਸ਼ਰਤ ਨੂੰ ਛੱਡਣ ਨਾਲ, ਸੰਵਿਧਾਨ ਨੇ ਜਾਣਬੁੱਝ ਕੇ ਉਹ ਸ਼ਬਦ ਵਰਤੇ ਹਨ ਜੋ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਅਨੁਚਛੇਦ 26 ਨੂੰ ਹੋਰ ਆਜ਼ਾਦੀਆਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਖਾਸ ਇਰਾਦਾ ਹੈ। ਅਨੁਚਛੇਦ 26 ਦੀ ਇਸ ਪਾਠਕੀ ਵਿਆਖਿਆ, ਅਨੁਚਛੇਦ 25 ਦੇ ਨਾਲ ਜੁਕਸਟਾਪੋਜ਼ਿਸ਼ਨ ਵਿੱਚ, ਜਿੰਨੀ ਦੂਰ ਤੱਕ ਹੈ ਚੰਗੀ ਹੈ। ਪਰ ਕੀ ਇਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਇਸ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਸਹਾਰਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਦਾ ਆਪਣੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਇੱਕ ਸਟੈਂਡਅਲੋਨ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ ਜੋ ਹੋਰ ਮੌਲਿਕ ਆਜ਼ਾਦੀਆਂ ਨਾਲ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਜਾਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ? ਇਸ ਦਾ ਜਵਾਬ ਨਕਾਰਾਤਮਕ ਵਿੱਚ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਇੱਕ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਅਨੁਚਛੇਦ 26 ਹੋਰ ਆਜ਼ਾਦੀਆਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਨਹੀਂ ਹੈ (ਨਾ ਕਿ 'ਅਧੀਨ')। ਪਰ ਇਹ ਮੰਨਣਾ ਕਿ ਅਨੁਚਛੇਦ 26 ਦਾ ਹੋਰ ਆਜ਼ਾਦੀਆਂ ਨਾਲ ਕੋਈ ਸੰਬੰਧ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਾਂ ਕਿ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇਆਂ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਉਹਨਾਂ ਨਾਲ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਇੱਕ ਹੋਰ ਗੱਲ ਹੈ। ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਨੂੰ ਦੂਜੇ ਦੇ ਅਧੀਨ ਨਾ ਮੰਨਣਾ ਇੱਕ

ਗੱਲ ਹੈ। ਪਰ ਅਧੀਨਤਾ ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਗੈਰ-ਮੌਜੂਦਗੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਨੂੰ ਹੋਰ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੇ ਇੱਕ ਸਮੂਹ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਸਵਤੰਤਰ ਸਥਿਤੀ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੀ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਉਹਨਾਂ ਜੋ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਆਜ਼ਾਦੀਆਂ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹਨ। ਭਾਵੇਂ ਇੱਕ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਦੂਜੇ ਦੇ ਅਧੀਨ ਨਾ ਹੋਵੇ ਫਿਰ ਵੀ ਦੋਵਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕਠੇ ਪੜ੍ਹਨ ਦਾ ਆਧਾਰ ਹੋਵੇਗਾ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ ਸਦਭਾਵਨਾ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਹੋਣ। ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਵਿਆਖਿਆ ਸਭ ਕੁਝ ਇੱਕਠੇ ਲਿਆਉਣ ਬਾਰੇ ਹੈ।

ਸੀ ਮੁੱਲ ਸਰਬੋਚਚ ਰਹਿਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ।

ਈ

ਐਫ

ਜੀ ਅਧੀਨਤਾ ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਗੈਰ-ਮੌਜੂਦਗੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਨੂੰ ਹੋਰ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੇ ਇੱਕ ਸਮੂਹ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਸਵਤੰਤਰ ਸਥਿਤੀ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੀ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਉਹਨਾਂ

ਇਹ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਵਿਆਖਿਆ ਦਾ ਜੋ ਤਰੀਕਾ ਮੈਂ ਪ੍ਰਸਤਾਵਿਤ ਅਤੇ ਅਪਣਾਉਂਦਾ ਹਾਂ, ਇਹ ਇੱਕ ਹੋਰ ਕਾਰਨ ਲਈ ਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਸਿਧਾਂਤ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ। ਗਿਆਰਾਂ ਜੱਜਾਂ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਰੁਸਤਮ ਕਾਵਸਜੀ ਕੂਪਰ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਯੂਨੀਅਨ, ਹੁਣ ਇਹ ਸਥਾਪਿਤ ਸਿਧਾਂਤ ਹੈ ਕਿ ਤੀਜੇ ਭਾਗ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਪਾਣੀ-ਤੰਗ ਡਬਿਆਂ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਪਹਿਲਾਂ ਦੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਵਿਦਿਆ ਤੋਂ ਅਗੇ ਵਧਦੇ ਹੋਏ ਏ ਕੇ ਗੋਪਾਲਨ ਬਨਾਮ ਮਦਰਾਸ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਸਾਡੀ ਆਜ਼ਾਦੀਆਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਹੁਣ ਇੱਕ ਯਥਾਰਥਵਾਦੀ ਸੂਝ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਖੁੱਲ੍ਹੇ-ਪਾਠ ਵਾਲੇ ਸੰਦਰਭ ਅਤੇ ਸੱਚਮੁੱਚ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਤਰਲ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀ ਨੂੰ ਨੋਟਿਸ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇੱਕ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੂਜੀ ਵਿੱਚ ਮਿਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਮਨਮਾਨੀ ਰਾਜ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿਰੁੱਧ ਇੱਕ ਗਾਰੰਟੀ ਵਜੋਂ ਉਚਿਤਤਾ ਜੀਵਨ ਦੀ ਵਾਂਜਣ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੇ ਸਮੱਗਰੀ ਉੱਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪਾਉਂਦੀ ਹੈ

(1970) 1 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 248

1990 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 88 (1978) 1 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 248 ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਜੀਵਨ ਦੇ ਬਚਾਅ ਲਈ। ਇਸ ਲਈ, ਧਾਰਾ 26 ਵਿੱਚ ਉਪ-ਧਾਰਾ ਏ ਦੀ ਗੈਰ-ਮੌਜੂਦਗੀ ਇਸ ਨਤੀਜੇ ਤੇ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚਦੀ ਕਿ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇਕ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਇੱਕ ਵੱਖਰੇ ਤੱਤ ਵਜੋਂ ਮੌਜੂਦ ਹੈ, ਹੋਰਾਂ ਤੋਂ ਵੱਖਰੀ। ਇਹ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਇਸ ਵਿਚਾਰ ਤੋਂ ਕਾਫੀ ਸੁਤੰਤਰ ਹੈ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਧਾਰਾ 26 ਵਾਂਗ ਧਾਰਾ 25(1) ਵੀ ਜਨਤਕ ਵਿਵਸਥਾ, ਨੈਤਿਕਤਾ ਅਤੇ ਸਿਹਤ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੈ। ਇੱਕ ਵਾਰ ਅਸੀਂ ਫੈਸਲਾ ਕਰ ਲਈਏ, ਜੋ ਹੁਣ ਰਵਾਇਤੀ ਸਿਧਾਂਤ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹੈ, ਕਿ ਸਾਰੀਆਂ ਆਜ਼ਾਦੀਆਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਹਨ ਅਤੇ ਆਪਸੀ ਸਹਿ-ਅਸਤਿਤਵ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਹਨ, ਤਾਂ ਧਾਰਾ 26 ਅਧੀਨ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇਕ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨੂੰ ਇੱਕ ਅਜਿਹੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜੋ ਬਰਾਬਰ ਰੂਪ ਵਿੱਚ, ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀ ਆਜ਼ਾਦੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਸੰਭਾਲਦਾ ਹੈ ਜੋ ਇੱਕ ਬੇਲਗਾਮ ਅਭਿਆਸ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ, ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਗਰਿਮਾ ਜੋ ਕਿ ਧਾਰਾ 15 ਦਾ ਇੱਕ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੈ ਅਤੇ ਧਾਰਾ 21 ਦਾ ਇੱਕ ਪ੍ਰਤੀਬਿੰਬ ਹੈ, ਧਾਰਾ 26 ਅਧੀਨ ਧਾਰਮਿਕ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਅਭਿਆਸ ਤੋਂ ਵੱਖ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ।

15. ਜਦੋਂ ਅਨੁਚਛੇਦ 25 ਅਤੇ 26 ਨੂੰ ਉਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਨੁਚਛੇਦਾਂ ਵਿੱਚ ਅਧੀਨਤਾ ਦੇ ਕਲੋਜ਼ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਜਾਂ

ਗੈਰ-ਮੌਜੂਦਗੀ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਥੋੜਾ ਜਿਹਾ ਵਿਅਵਹਾਰਿਕ ਮਹੱਤਵ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਧਰਮ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਅਤੇ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਪਛਾਣੇ ਗਏ ਹੋਰ ਆਜ਼ਾਦੀਆਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ। ਜੇਕਰ ਸੰਵਿਧਾਨ ਨੂੰ ਕੋਈ ਅਰਥ ਹੋਣਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਕੀ ਇਹ ਸੰਭਵ ਹੈ ਕਿ ਧਰਮ - ਚਾਹੇ ਉਹ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਧਾਰਮਿਕ ਪ੍ਰੀਸੈਪਟਸ ਦੀ ਇੱਕ ਸੰਗਠਿਤ ਸਰੂਪ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ - ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀ ਅਪਮਾਨਜਨਕ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੇ ਹੱਕ ਦਾ ਦਾਵਾ ਕਰਨ ਲਈ ਹੱਕਦਾਰ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਗਰਿਮਾ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਅਟੱਲ ਬੁਨਿਆਦ ਹੈ। ਸਵਾਯਤਤਾ ਗਰਿਮਾ ਨੂੰ ਪੋਸ਼ਣ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਹਰ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਕਸਰਤ ਲਈ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਚੋਣਾਂ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਸਾਡਾ ਇੱਕ ਉਦਾਰਵਾਦੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਹਰ ਵਿਅਕਤੀ ਵਿੱਚ ਵਿਆਪਕ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਮਾਨਤਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਬਿਨਾਂ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ, ਵਿਅਕਤੀ ਆਪਣੀ ਵਿਅਕਤੀਗਤਤਾ ਤੋਂ ਵਾਂਜਿਆ ਹੋਵੇਗਾ। ਜੋ ਕੁਝ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਗਰਿਮਾ ਦੇ ਨਾਸ਼ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਦਾ ਹੈ ਉਹ ਸਾਡੇ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਮਾਹੌਲ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਹੈ। ਲਿੰਗਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਸਮਾਨਤਾ ਅਤੇ ਲਿੰਗ ਦੀ ਬਰਾਬਰੀ ਦੀ ਰਕਸ਼ਾ ਅਨੁਚਛੇਦ 15 ਤੋਂ ਨਿਕਲਦੀ ਹੈ। ਚਾਹੇ ਜਾਂ ਨਾ ਅਨੁਚਛੇਦ 15 ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੇ ਉਲੰਘਣ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸ੍ਰੋਤ ਨੂੰ ਆਕਰਸ਼ਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਇਹ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਡੇ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਵੇਖਿਆ ਹੈ, ਪ੍ਰਸਤਾਵਨਾ ਤੋਂ ਨਿਕਲਣ ਵਾਲੇ ਮੌਲਿਕ ਸਿਧਾਂਤ ਇਸ ਦੇ ਸਮੱਗਰੀ ਵਿੱਚ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਨੈਤਿਕਤਾ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਸਾਡੇ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਜਨਤਕ ਚਰਚਾ ਵਿੱਚ, ਨਾ ਤਾਂ ਧਾਰਮਿਕ ਆਜ਼ਾਦੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਸੰਗਠਿਤ ਧਰਮ ਨੂੰ ਮੌਲਿਕ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਤੋਂ ਛੋਟ ਦਾ ਦਾਵਾ ਕਰਨ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜੋ ਗਰਿਮਾ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਵਿੱਚ ਜੜ੍ਹਿਤ ਹਨ। ਬਰਾਬਰੀ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਮਨੁੱਖ ਬਰਾਬਰ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਸਿਧਾਂਤ ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰੇ ਮਰਦ ਬਰਾਬਰ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਪਰ ਇਹ ਕਿ ਸਾਰੇ ਵਿਅਕਤੀ ਬਰਾਬਰ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਪੂਜਾ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਰੱਖਣਾ ਅਤੇ ਮਰਦਾਂ ਨੂੰ ਪੂਜਾ ਦਾ ਹੱਕ ਦੇਣਾ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਅਧੀਨਤਾ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣਾ ਹੈ।

ਸੰਵਿਧਾਨ ਨੂੰ ਪਿਤ੍ਰਸੱਤਾ ਦੀ ਸਥਾਈਤਾ ਦਾ ਸਾਧਨ ਨਹੀਂ ਬਣਨਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਰਨ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ, ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀ ਹੋਣ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਅਤੇ ਪੂਜਾ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ, ਮਨੁੱਖੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਗੁਣ ਹਨ। ਉਸ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਪਹਿਲੂ ਅਨੁਚਛੇਦ 25 ਵਿੱਚ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਹਨ। ਫਿਰ ਧਰਮ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕੱਢਣ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੂਜਾ ਵਿੱਚ ਪੂਰਤੀ ਲੱਭਣ ਦੇ ਮੂਲ ਅਧਿਕਾਰ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਢਾਲ ਨਹੀਂ ਬਣ ਸਕਦਾ। ਨਾ ਹੀ ਇੱਕ ਔਰਤ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਫਿਜੀਓਲੋਜੀਕਲ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਉਸ ਨੂੰ ਉਹ ਅਧਿਕਾਰ ਦੇਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਤਰਕ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜੋ ਹੋਰਾਂ ਨੂੰ ਉਪਲਬਧ ਹੈ। ਜਨਮ ਚਿੰਨ੍ਹ ਅਤੇ ਫਿਜੀਓਲੈਜੀ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਨਹੀਂ ਹਨ ਜੋ ਹਰ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਮੁਹੱਈਆ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਪੂਜਾ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਕੱਢਣਾ, ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਮਨੁੱਖੀ ਗਰਿਮਾ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਮੂਲ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਦੇਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਹੈ। ਨਾ ਤਾਂ ਸੰਵਿਧਾਨ ਅਜਿਹੇ ਬਾਹਰਵਾਦ ਨੂੰ ਸਹਾਰਾ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਇੱਕ ਆਜ਼ਾਦ ਸਮਾਜ ਧਾਰਮਿਕ ਵਿਸ਼ਵਾਸਾਂ ਦੀ ਆੜ ਹੇਠ ਇਸ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਧਾਰਮਿਕਤਾ ਉੱਤੇ ਸਾਡੀ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਿੱਖਿਆ ਵਿਕਸਿਤ ਹੋਈ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਦੇਖਾਂਗੇ, ਇਸ ਗੱਲ ਦੇ ਇਰਦ-ਗਿਰਦ ਕਿ ਕੀ ਇੱਕ ਅਨਿਵਾਰਯ ਧਾਰਮਿਕ ਅਭਿਆਸ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਪੱਧਰ ਉੱਤੇ ਇੱਕ ਧਾਰਮਿਕ ਅਭਿਆਸ ਕੀ ਹੈ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਅਨੁਚਛੇਦ 25 ਦੀ ਧਾਰਾ 2(ਅ) ਵਿੱਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਫਰਕ ਤੋਂ ਉਭਰਿਆ ਲਗਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਇੱਕ ਧਾਰਮਿਕ ਅਭਿਆਸ ਅਤੇ ਆਰਥਿਕ, ਵਿੱਤੀ, ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਜਾਂ ਹੋਰ ਧਰਮਿਕ ਅਭਿਆਸਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜੀਆਂ ਸੈਕੂਲਰ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਵਿੱਚ ਫਰਕ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਜਿਥੇ ਰਾਜ ਨੇ ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਇਆ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਹ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਇੱਕ ਸੈਕੂਲਰ ਗਤੀਵਿਧੀ ਨੂੰ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਧਾਰਮਿਕ ਅਭਿਆਸ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਹੈ, ਪਰ ਧਾਰਮਿਕ ਅਭਿਆਸ ਨਹੀਂ, ਤਾਂ ਇਸ ਮੁੱਦੇ ਨੂੰ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਥੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਦੀ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਅਨੁਚਛੇਦ 26(ਬੀ) "ਧਰਮ ਦੇ

ਮਾਮਲੇ" ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਇਹ ਇੱਕ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਮਾਨਤਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਅਨੁਚਛੇਦ 26(ਬੀ) ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਦਾ ਰੁਖ ਅਪਣਾਇਆ ਹੈ ਕਿ, ਜੋ ਕੁਝ ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕੀ ਉਹ ਧਰਮ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਸੀ ਜੋ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਨੂੰ ਗਾਰੰਟੀਸ਼ੁਦਾ ਆਜ਼ਾਦੀ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਮਜਬੂਰੀਆਂ ਫਿਰ ਵੀ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇੱਕ ਧਾਰਮਿਕ ਚੋਲਾ ਪਾਉਣ ਲਈ ਲੈ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਇਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਹਟ ਕੇ ਹੋ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਧਾਰਮਿਕ ਹੈ ਤੋਂ ਇਹ ਕਿ ਕੀ ਇੱਕ ਅਨਿਵਾਰਯ ਧਾਰਮਿਕ ਅਭਿਆਸ ਹੈ। ਅਜਿਹੀ ਭੂਮਿਕਾ ਨੂੰ ਅਪਣਾਉਣਾ ਇੱਕ ਸੌਖਾ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਦੋਂ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਅਭਿਆਸ ਧਾਰਮਿਕ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦਾ ਅਨਿਵਾਰਯ ਹਿੱਸਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਧਰਮਗ੍ਰੰਥ ਅਤੇ ਰੀਤੀ-ਰਿਵਾਜ ਅਜੀਬ ਜਟਿਲਤਾ ਨਾਲ ਇੱਕ ਸੁਪਰਿਮਪੋਜ਼ੀਸ਼ਨ ਡੋਗਮਾ ਵਿੱਚ ਮਿਲ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਅੰਨ੍ਹੇ ਤੋਂ ਭੁੱਖੇ ਨੂੰ ਵੱਖ ਕਰਨਾ ਇੱਕ ਜਟਿਲ ਅਦਾਲਤੀ ਕਾਰਜ ਹੈ। ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਨੇ ਇਹ ਦਿਖਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਧਰਮ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ ਉੱਤੇ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਲਈ ਬੁਲਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਪਰ ਇਹ ਵੀ ਇੱਕ ਲਗਾਤਾਰ ਮਾਨਕ ਨਹੀਂ ਹੈ।

17. ਸੰਵਿਧਾਨ ਨਾਲ ਸਾਡੀਆਂ ਗੱਲਬਾਤਾਂ ਨੂੰ ਆਜ਼ਾਦੀ ਅਤੇ ਗਰਿਮਾ ਦੀ ਸਮੱਗਰੀ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ ਅਤੇ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਸਿਧਾਂਤ ਦੇ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਦੇ ਰੋਲ ਨਾਲ ਵਿਕਸਿਤ ਹੋਣ ਲਈ ਮੁੜ ਢਾਂਚਾਬੱਧ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਨੂੰ ਮਾਰਗਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਮੂਲ ਸਿਧਾਂਤ ਆਜ਼ਾਦੀ, ਸਮਾਨਤਾ ਅਤੇ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੇ ਮੁੱਲਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਭੁਤਵ ਹੈ ਜੋ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਗਰਿਮਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਸਾਧਨ ਹਨ। ਇੱਕ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਗਰਿਮਾ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੇ ਤਾਰਾਮੰਡਲ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਚਮਕਦਾ ਤਾਰਾ ਦਾ ਰੂਪ ਧਾਰਨ ਕਰ ਲੈਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਜਨਤਕ ਸਥਾਨਾਂ ਵਿੱਚ ਧਰਮ ਦੀ ਥਾਂ ਨੂੰ ਮਨੁੱਖੀ ਗਰਿਮਾ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਵਿਵਸਥਾ ਵੱਲ ਭਾਰਤ ਦੀ ਅਟੱਲ ਵਚਨਬੱਧਤਾ ਦੁਆਰਾ ਸ਼ਰਤੀ ਬਣਾਈ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਆਜ਼ਾਦੀ ਨੂੰ ਨਾਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਅਤੇ ਕੁਝ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਨੂੰ ਹੋਰਾਂ ਨਾਲੋਂ ਘੱਟ ਸਮਾਨ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਪ੍ਰਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸਿਰੇ ਤੋਂ ਹੀ ਮੰਨਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਘੱਟ ਦੇਵਤਾ ਦੀਆਂ ਔਲਾਦਾਂ ਵਜੋਂ ਵਰਤਣਾ ਸੰਵਿਧਾਨ ਨੂੰ ਹੀ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਹਰੇਕ ਨਾਗਰਿਕ ਦੇ ਮੌਲਿਕ ਫਰਜ਼ਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਹੈ “ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਗਰਿਮਾ ਨੂੰ ਘਟਾਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਪ੍ਰਥਾਵਾਂ ਤੋਂ ਤਿਆਗ ਕਰਨਾ।” ਜੀਵਨ ਯਾਪਨ, ਸਿਹਤ ਅਤੇ ਕੰਮ ਲਈ ਮਿਲਣ ਵਾਲੇ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਵਿੱਚ ਸਮਾਨਤਾ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਸਿਧਾਂਤ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਅਤਮਾ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਗਰਿਮਾ ਨੂੰ ਘਟਾਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਪ੍ਰਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਧਰਮ ਅਤੇ ਪੂਜਾ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਮੰਨਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦੇਣਾ ਹਰੇਕ ਨਾਗਰਿਕ ਦੇ ਮੌਲਿਕ ਫਰਜ਼ਾਂ ਦੀ ਜਾਣਬੁੱਝ ਕੇ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦੇਵੇਗਾ। ਅਸੀਂ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਅਜਿਹੀ ਵਿਆਖਿਆ ਨੂੰ ਅਪਣਾਉਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦੇ ਜਿਸ ਦਾ ਅਜਿਹਾ ਅਸਰ ਹੋਵੇ। ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਸਿਧਾਂਤ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਦੀ ਸਾਡੀ ਅਸਮਰੱਥਤਾ ਸਾਨੂੰ ਢੋਂਗ ਜਾਂ, ਹੋਰ ਵੀ ਬੁਰਾ, ਪਾਖੰਡ ਦੀਆਂ ਸਥਿਤੀਆਂ ਵੱਲ ਲੈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਦੋਵੇਂ ਹੀ ਗੰਭੀਰ ਮੁੱਦਿਆਂ ਨੂੰ ਗੱਲੀਚੇ ਹੇਠਾਂ ਧੱਕਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਸਾਥੀ ਹਨ। ਜੇ ਅਸੀਂ ਸੱਚਮੁੱਚ ਉਸ ਸਮਾਜ ਦੇ ਗੰਭੀਰ ਸਾਇਆਂ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਆਉਣਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਸਦੀਆਂ ਤੋਂ ਸਾਡੇ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਦੇ ਸਮੂਹਾਂ ਨੂੰ ਭੇਦਭਾਵ ਦੇ ਭਾਰ ਹੇਠਾਂ ਦਬਾਇਆ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਸਮਾਂ ਹੈ ਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨ ਨੂੰ ਉਹ ਬੋਲਣ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਹ ਸਿਰਫ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ: ਇੱਕ ਸਪੱਸ਼ਟ ਢੰਗ ਨਾਲ ਸ਼ਾਸਨ ਦੇ ਇੱਕ ਸਮਝੌਤੇ ਵਜੋਂ, ਅੱਜ ਅਤੇ ਭਵਿੱਖ ਲਈ।

18. ਹੁਣ ਇਸ ਪਿਛੋਕੜ ਵਿੱਚ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸਿਧਾਂਤ ਖੋਜੇ ਜਾਣ ਜੋ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀਆਂ ਪੂਰਵਕਾਲੀਨ ਮਿਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਨਿਕਲਦੇ ਹਨ ਜੋ ਅਨੁਚਛੇਦ 25(1) ਅਤੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 26 ਦੀ ਸਮੱਗਰੀ ਨੂੰ ਸਮਝਾਉਂਦੇ ਹਨ।

ਇਤਿਹਾਸ: ਭਗਵਾਨ ਅਯੱਪਾ ਅਤੇ ਸਬਰੀਮਾਲਾ ਮੰਦਰ ਦੀਆਂ ਉਤਪਤੀਆਂ

19. ਸਬਰੀਮਾਲਾ ਮੰਦਰ, ਜੋ ਭਗਵਾਨ ਅਯੱਪਾ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਹੈ, ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਪੁਰਾਣਾ ਮੰਦਰ ਹੈ। ਇਹ ਮੰਦਰ ਪੱਛਮੀ ਘਾਟਾਂ ਵਿੱਚ ਫੈਲੇ ਅਠਾਰਾਂ ਪਹਾੜਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ 'ਤੇ ਸਥਿਤ ਹੈ ਜਿਸਨੂੰ ਸਨਿਯਾਨਮ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕੇਰਲ ਦੇ ਪਠਾਨਮਥਿੱਟਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਿੱਚ ਸਥਿਤ, ਮੰਦਰ ਸਮੁੰਦਰ ਤਲ ਤੋਂ 1260 ਮੀਟਰ (4135 ਫੁੱਟ) ਦੀ ਉਚਾਈ 'ਤੇ ਬਸਿਆ ਹੈ। ਭਗਵਾਨ ਅਯੱਪਾ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਉਸ ਦੀ ਤਪਸਿਆ ਤੋਂ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਉਸ ਦੇ ਬ੍ਰਹਮਚਰਿਆ ਹੋਣ ਤੋਂ, ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਬ੍ਰਹਮਚਰਿਆ ਇੱਕ ਅਭਿਆਸ ਹੈ ਜੋ ਤੀਰਥਯਾਤਰਾ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅਤੇ ਦੌਰਾਨ ਅਪਣਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜੋ ਲੋਕ ਭਗਵਾਨ ਅਯੱਪਾ 'ਚ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਰੱਖਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰਦੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਉਮੀਦ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਚਾਲੀ ਇੱਕ ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਅਵਧੀ ਦੌਰਾਨ ਇੱਕ ਸਖਤ 'ਵਰਤਮ' ਜਾਂ ਵਚਨ ਨੂੰ ਮੰਨਣਗੇ ਜੋ ਇੱਕ ਸੈੱਟ ਦ

B ਭਗਵਾਨ ਅਯੱਪਾ ਦੀ ਕਥਾ ਅਤੇ ਸਬਰੀਮਾਲਾ ਮੰਦਰ ਦੇ ਜਨਮ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਵਿਦਵਾਨ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਸਮਝਾਈ ਗਈ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਅਨੇਕਾਂ ਅਯੱਪਾ ਮੰਦਰ ਹਨ, ਪਰ ਸਬਰੀਮਾਲਾ ਮੰਦਰ ਭਗਵਾਨ ਅਯੱਪਾ ਨੂੰ "ਨੈਸ਼ਟਿਕ ਬ੍ਰਹਮਚਾਰੀ" ਵਜੋਂ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ: ਉਸਦੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਯੌਨ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਤੋਂ ਦੂਰ ਰਹਿਣ ਤੋਂ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ।

C ਭਗਵਾਨ ਅਯੱਪਾ ਦਾ ਜਨਮ ਭਗਵਾਨ ਸ਼ਿਵ ਅਤੇ ਭਗਵਾਨ ਵਿਸ਼ਨੂ (ਮੋਹਿਨੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ) ਦੇ ਮਿਲਾਪ ਤੋਂ ਹੋਣ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਦਿਵਿਆ ਜੀਵਾਂ ਨੇ ਲੜਕੇ ਨੂੰ ਪੰਪਾ ਨਦੀ ਦੇ ਨੇੜੇ ਇੱਕ ਜੰਗਲ ਵਿੱਚ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ। ਪੰਡਾਲਮ ਦੇ ਰਾਜਾ, ਰਾਜਸੇਕਰਾ, ਜੰਗਲ ਵਿੱਚ ਸ਼ਿਕਾਰ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਦੌਰਾਨ ਪੰਪਾ ਨਦੀ ਦੇ ਕੰਢੇ ਇੱਕ ਬੱਚੇ ਦੀਆਂ ਰੋਣਾਂ ਸੁਣੀਆਂ। ਰਾਜਾ ਨਦੀ ਦੇ ਕੰਢੇ ਤੇ ਪਹੁੰਚਿਆ ਅਤੇ ਉਸਨੇ ਬੱਚੇ ਅਯੱਪਾ ਨੂੰ ਲੱਭਿਆ। ਰਾਜਾ ਨੇ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਲਿਆ ਕੇ ਮਹਿਲ ਵਿੱਚ ਲੈ ਗਿਆ, ਜਿੱਥੇ ਰਾਜਾ ਨੇ ਰਾਣੀ ਨੂੰ ਇਸ ਘਟਨਾ ਬਾਰੇ ਦੱਸਿਆ। ਰਾਜਾ ਅਤੇ ਰਾਣੀ ਸਮੇਤ ਰਾਜ ਦੇ ਲੋਕ ਨਵੇਂ ਬੱਚੇ ਦੇ ਆਗਮਨ ਤੋਂ ਖੁਸ਼ ਹੋਏ। ਅਯੱਪਾ, ਜਿਸਨੂੰ 'ਮਾਣਿਕੰਠਨ' ਵੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਮਹਿਲ ਵਿੱਚ ਪਲਿਆ ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਮਾਰਸ਼ਲ ਆਰਟਸ ਅਤੇ ਵੇਦਾਂ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਮਾਣਿਕੰਠਨ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਗੁਰੂ ਨੇ ਨਿਸ਼ਚਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਇਹ ਕੋਈ ਸਧਾਰਨ ਬੱਚਾ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਪਰ ਇੱਕ ਦਿਵਿਆ ਸ਼ਕਤੀ ਸੀ।

E ਇਸ ਦੌਰਾਨ, ਰਾਣੀ ਨੇ ਇੱਕ ਮੁੰਡੇ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦਿੱਤਾ ਜਿਸਦਾ ਨਾਮ ਰਾਜਾ ਰਾਜਨ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ। ਮਾਣਿਕੰਠਨ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਤਿਭਾਵਾਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋ ਕੇ, ਰਾਜਾ ਰਾਜਸੇਕਰਾ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਤਾਜਪੋਸ਼ੀ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ, ਉਸਨੂੰ ਵੱਡਾ ਬੱਚਾ ਮੰਨ ਕੇ। ਉਸਨੇ ਮੰਤਰੀ ਨੂੰ ਤਾਜਪੋਸ਼ੀ ਲਈ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਨ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ। ਪਰ, ਮੰਤਰੀ, ਜੋ ਖੁਦ ਨੂੰ ਤਖ਼ਤ ਲਈ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਤਾਜਪੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਅੰਜਾਮ ਦੇਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ, ਜੋ ਸਾਰੀਆਂ ਅਸਫਲ ਰਹੀਆਂ। ਅਸਫਲ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਰਾਣੀ ਨੂੰ ਰਾਜੀ ਕਰਨ ਲਈ ਸੰਪਰਕ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਜੋ ਉਸਦਾ ਆਪਣਾ ਜੈਵਿਕ ਬੱਚਾ ਰਾਜਾ ਬਣ ਸਕੇ। ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਸੁਝਾਅ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਰਾਣੀ ਨਾਟਕ ਕਰੇ ਕਿ ਉਸਨੂੰ ਗੰਭੀਰ ਸਿਰਦਰਦ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਉੱਤੇ ਉਹ ਫਿਜੀਸ਼ੀਅਨ ਨੂੰ ਕਹੇਗਾ ਕਿ ਉਸਨੂੰ ਠੀਕ ਕਰਨ ਲਈ ਬਾਘਿਨ ਦਾ ਦੁੱਧ ਲਿਆਉਣਾ ਪਵੇ। ਇਸ ਨੂੰ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਲਈ, ਉਸਨੇ ਸੁਝਾਅ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਮਾਣਿਕੰਠਨ ਨੂੰ ਜੰਗਲ ਭੇਜਿਆ ਜਾਵੇ।

G ਮੰਤਰੀ ਰਾਜਾ ਨੂੰ ਵਾਅਦਾ ਕਰ ਕੇ ਜੰਗਲ ਲਈ ਰਵਾਨਾ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਉਹ ਬਾਘਿਨ ਦਾ ਦੁੱਧ ਲੈ ਕੇ ਵਾਪਸ ਆਵੇਗਾ। ਮਾਣਿਕੰਠਨ ਨੇ ਜੰਗਲ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਯਾਤਰਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਇੰਡੀਅਨ ਯੰਗ ਲਾਇਅਰਜ਼ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਬਨਾਮ ਕੇਰਲਾ ਦੀ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ

[ਡਾ. ਧਨੰਜ ਵਾਈ ਚੰਦ੍ਰਚੂੜ, ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ.]

ਰਾਜਾ ਦੁਆਰਾ ਚਾਹੀ ਗਈ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਇਕ ਜਥੇਬੰਦੀ ਨੂੰ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮਾਨਕੀਅੰਤਾ ਦਾ ਸਫ਼ਰ ਜਾਰੀ ਰਿਹਾ। ਰਾਜਾ ਨੇ ਮਾਨਕੀਅੰਤਾ ਨਾਲ ਭੋਜਨ ਅਤੇ ਤਿੰਨ ਅੱਖਾਂ ਵਾਲੇ ਨਾਰੀਅਲ ਭੇਜੇ, ਭਗਵਾਨ ਸ਼ਿਵ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿੱਚ। ਜੰਗਲ ਵਿੱਚ, ਭਗਵਾਨ ਸ਼ਿਵ ਮਾਨਕੀਅੰਤਾ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਏ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਹਾਲਾਂਕਿ ਉਸ ਨੇ ਦੇਵਤਾਵਾਂ ਵੱਲੋਂ ਆਪਣਾ ਫਰਜ਼ ਨਿਭਾਇਆ ਸੀ, ਪਰ ਰਾਜਾ ਦੇ ਆਰਾਮ ਦਾ ਖਿਆਲ ਰੱਖਣ ਦਾ ਕੰਮ ਅਜੇ ਬਾਕੀ ਸੀ। ਭਗਵਾਨ ਸ਼ਿਵ ਨੇ ਮਾਨਕੀਅੰਤਾ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਹ ਭਗਵਾਨ ਇੰਦਰ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਬਾਘ ਉੱਤੇ ਸਵਾਰ ਹੋ ਕੇ ਮਹਿਲ ਵਾਪਸ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਜਦੋਂ ਮਾਨਕੀਅੰਤਾ ਬਾਘ ਉੱਤੇ ਬੈਠਾ ਸੀ, ਅਤੇ ਸਾਰੀਆਂ ਮਾਦਾ ਦੇਵਤਾਵਾਂ ਨੇ ਬਾਘਣਾਂ ਦੇ ਭੇਸ ਵਿੱਚ ਮਹਿਲ ਵੱਲ ਆਪਣਾ ਸਫ਼ਰ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ, ਤਾਂ ਚਾਲਾਕਾਂ ਨੇ ਡਰ ਕੇ ਆਪਣੀ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਦਾ ਇਕਬਾਲ ਕਰ ਲਿਆ। ਉਹ ਉਸ ਦੀ ਦਿਵਿਆ ਉਤਪਤੀ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀ ਆਸ਼ਵਸਤ ਹੋ ਗਏ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਮੁਕਤੀ ਅਤੇ ਰਾਜ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਲਈ ਅਰਦਾਸ ਕੀਤੀ। ਮਾਨਕੀਅੰਤਾ ਗਾਇਬ ਹੋ ਗਿਆ। ਰਾਜਾ ਨੇ ਉਸ ਦੀ ਵਾਪਸੀ ਤੱਕ ਕੁਝ ਵੀ ਖਾਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਮਾਨਕੀਅੰਤਾ ਨੇ ਰਾਜਾ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਇੱਕ ਦਰਸ਼ਨ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਇਆ। ਖੁਸ਼ੀ, ਦੁੱਖ, ਡਰ, ਅਚਰਜ ਅਤੇ 'ਭਕਤੀ' ਦੇ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨਾਲ ਭਰਪੂਰ, ਰਾਜਾ ਮਾਨਕੀਅੰਤਾ ਦੀ ਦਇਆ ਅਤੇ ਆਸ਼ੀਰਵਾਦ ਲਈ ਅਰਦਾਸ ਕਰਦਾ ਖੜ੍ਹਾ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਮਾਨਕੀਅੰਤਾ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪਛੁਤਾਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਉਸ ਦੀ ਦਿਵਿਆ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਨਾ ਸਮਝਿਆ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਆਪਣਾ ਬੱਚਾ ਸਮਝਿਆ। ਭਗਵਾਨ ਨੇ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਰਾਜਾ ਨੂੰ ਗਲੇ ਲਗਾਇਆ ਜਿਸ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਅਹੰਕਾਰ ਅਤੇ ਸੰਸਾਰਿਕ ਜਨਮ-ਮਰਣ ਦੇ ਚੱਕਰ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਕਰਨ ਦੀ ਅਰਦਾਸ ਕੀਤੀ। ਮਾਨਕੀਅੰਤਾ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਮੋਕਸ਼ (ਮੁਕਤੀ) ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ। ਉਸ ਨੇ ਰਾਜਾ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਵਾਪਸੀ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਸੀ। ਰਾਜਾ ਨੇ ਮਾਨਕੀਅੰਤਾ ਤੋਂ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਉਹ ਉਸ ਦੇ ਲਈ ਇੱਕ ਮੰਦਰ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦੇਵੇ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਨਾਮ ਉੱਤੇ ਸਮਰਪਿਤ ਕਰੇ। ਭਗਵਾਨ ਨੇ ਮੰਜ਼ੂਰੀ ਦਿੱਤੀ। ਫਿਰ ਮਾਨਕੀਅੰਤਾ ਨੇ ਰਾਜਾ ਨੂੰ ਮੋਕਸ਼ ਦੇ ਮਾਰਗ ਉੱਤੇ ਜਾਗਰੂਕ ਕੀਤਾ।

ਭਗਵਾਨ ਨੇ ਇੱਕ ਤੀਰ ਚਲਾਇਆ ਜੋ ਸਬਰੀਮਲਾ ਦੇ ਸਿਖਰ ਉੱਤੇ ਡਿੱਗਿਆ ਅਤੇ ਰਾਜਾ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਹ ਸਬਰੀਮਲਾ ਵਿੱਚ, ਪਵਿੱਤਰ ਨਦੀ ਪੰਪਾ ਦੇ ਉੱਤਰ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਮੰਦਰ ਬਣਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਥੇ ਆਪਣੀ ਮੂਰਤੀ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਭਗਵਾਨ ਅੱਯੱਪਾ ਨੇ ਵੀ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਸਬਰੀਮਲਾ ਯਾਤਰਾ ਕਿਵੇਂ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ, ਤਪਸਿਆ ਜਾਂ 'ਵ੍ਰਤਮ' ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਉੱਤੇ ਜੋਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਕੀ ਭਕਤ ਉਸ ਦੇ 'ਦਰਸ਼ਨ' ਨਾਲ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਭਗਵਾਨ ਦੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਰਾਜਾ ਨੇ ਭਗਵਾਨ ਤੋਂ ਇੱਕ ਵਾਅਦਾ ਲਿਆ ਕਿ ਹਰ ਸਾਲ 14 ਜਨਵਰੀ ਨੂੰ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੋਨਾਲ ਉੱਤੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਨਿਜੀ ਗਹਿਣਾਂ ਨੂੰ ਸਬਰੀਮਲਾ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੂਰਤੀ ਉੱਤੇ ਸਜਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ।

ਯਾਤਰਾ

ਸਬਰੀਮਲਾ ਨਿਮਨਲਿਖਤ ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ:

1. ਮੰਡਲਮ ਦਾ ਮਹੀਨਾ ਅਰਥਾਤ 17 ਨਵੰਬਰ ਤੋਂ 26 ਦਸੰਬਰ ਤੱਕ ਹਰ ਸਾਲ ਦੇ ਸਾਧਾਰਣ ਕੈਲੰਡਰ ਵਰਸਾਂ ਵਿੱਚ।

2. ਹਰ ਮਲਯਾਲਮ ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਪੰਜ ਦਿਨ ਜੋ ਹਰ ਕੈਲੰਡਰ ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਲਗਭਗ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦੇ ਹਨ; ਅਤੇ 3. ਮਕਰ ਸੰਕ੍ਰਾਂਤੀ ਦੀ ਅਵਧੀ ਲਈ, ਅਰਥਾਤ ਜਨਵਰੀ ਤੋਂ ਮਧ ਜਨਵਰੀ ਤੱਕ ਹਰ ਸਾਲ।

ਭਗਵਾਨ ਅਯੱਪਾ ਦੇ ਅਨੁਯਾਇਯਾਂ ਵੱਲੋਂ ਇੱਕ ਪਵਿੱਤਰ ਯਾਤਰਾ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਪਵਿੱਤਰ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਅਰਦਾਸ ਨਾਲ ਸਮਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਯਾਤਰਾ ਚਾਰ ਪੜਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਪਹਿਲਾ, ਇੱਕ ਔਪਚਾਰਿਕ ਸਮਾਰੋਹ ਨਾਲ ਇੱਕ ਚਾਲੀ ਇੱਕ ਦਿਨ ਦਾ ਵਰਤਮ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵਰਤਮ ਦੌਰਾਨ ਦੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਹੋਰ ਔਪਚਾਰਿਕ ਸਮਾਰੋਹ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਸਨੂੰ ਇਰੁਮੁਡੀ ਕੱਟੂ (ਗੱਠਰੀ ਬੰਨ੍ਹਣਾ) ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਯਾਤਰੀ ਸਬਰੀਮਾਲਾ ਵਿੱਚ ਅਯੱਪਾ ਮੰਦਰ ਲਈ ਆਪਣੀ ਯਾਤਰਾ 'ਤੇ ਨਿਕਲ ਪੈਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਪੜਾਵ ਵਿੱਚ ਯਾਤਰਾ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਸਰੀਰਕ ਯਾਤਰਾ, ਪਵਿੱਤਰ ਨਦੀ ਪੰਪਾ ਵਿੱਚ ਸਨਾਨ ਅਤੇ ਸਬਰੀ ਪਹਾੜੀ ਦੀ ਚੜ੍ਹਾਈ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਪੰਪਾ ਨਦੀ ਤੋਂ ਸੰਨਿਧਾਨਮ ਤੱਕ 3000 ਫੁੱਟ ਦੀ ਚੜ੍ਹਾਈ, ਜੋ ਕਿ ਲਗਭਗ 13 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਹੈ, ਜਾਂ ਜੰਗਲਾਂ ਰਾਹੀਂ ਜੋ ਕਿ 41 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਹੈ, ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਇਹ ਯਾਤਰੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਪਵਿੱਤਰ 'ਅਠਾਰਾਂ ਕਦਮਾਂ' ਤੱਕ ਚੜ੍ਹਾਈ ਨਾਲ ਸਮਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਿਥੇ ਉਹ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਦੇਵਤਾ ਦਾ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਚੌਥਾ ਪੜਾਵ ਵਾਪਸੀ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਅਤੇ ਜੀਵਨ ਵਿੱਚ ਅੰਤਮ ਸਮਾਵੇਸ਼ ਹੈ।

ਆਧੁਨਿਕ ਸੰਚਾਰ ਨੇ ਇਸ ਕੰਮ ਨੂੰ ਘੱਟ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। 1960 ਵਿੱਚ, ਵਾਹਨਾਂ ਲਈ ਇੱਕ ਪਹੁੰਚ ਸੜਕ ਦਾ ਨਿਰਮਾਣ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਤਾਂ ਜੋ ਇੱਕ ਯਾਤਰੀ ਸਬਰੀਮਾਲਾ ਦੇ ਪੈਰ ਤੱਕ ਸਿੱਧੇ ਡਰਾਈਵ ਕਰ ਸਕੇ। ਇੱਥੋਂ, ਪਵਿੱਤਰ ਸਿਖਰ ਸਿਰਫ 8 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਦੂਰ ਹੈ। ਕੇਰਲ ਰਾਜ ਟ੍ਰਾਂਸਪੋਰਟ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਯਾਤਰਾ ਦੇ ਮੌਸਮ ਦੌਰਾਨ ਖਾਸ ਬੱਸਾਂ ਚਲਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਬੱਸਾਂ ਪੰਪਾ ਨੂੰ ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੇਰਲ, ਤਮਿਲ ਨਾਡੂ ਅਤੇ ਕਰਨਾਟਕ ਦੇ ਲਗਭਗ ਸਾਰੇ ਮੁੱਖ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਨਾਲ ਜੋੜਦੀਆਂ ਹਨ।

ਇਸ ਯਾਤਰਾ ਦੀਆਂ ਤਿੰਨ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਹਨ: (i) ਇਹ ਲਗਭਗ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇੱਕ ਪੁਰਸ਼-ਕੇਂਦ੍ਰਿਤ ਯਾਤਰਾ ਹੈ ਜੋ ਦਸ ਤੋਂ ਪੰਜਾਹ ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਦੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਰਸਮਾਂ ਵਿੱਚ ਭਾਗ ਲੈਣ ਤੋਂ ਰੋਕਦੀ ਹੈ; (ii) ਹਾਲਾਂਕਿ ਭਗਵਾਨ ਅਯੱਪਾ ਦੇ ਉਪਾਸਕ ਮੋਟੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਹਿੰਦੂ ਪਰੰਪਰਾ ਦੇ ਅੰਦਰ ਆਉਂਦੇ ਹਨ, ਫਿਰ ਵੀ ਸਾਰੇ ਉਮਰ ਦੇ ਪੁਰਸ਼ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਜਾਤ, ਧਰਮ ਜਾਂ ਧਰਮ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਭਾਗ ਲੈ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਮੁਸਲਮਾਨ ਅਤੇ ਈਸਾਈ ਵੀ ਇਸ ਯਾਤਰਾ ਨੂੰ ਕਰਨ ਲਈ ਜਾਣੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਇੱਕੋ ਜਿਹੀ ਬਰਾਬਰੀ ਦਾ ਆਨੰਦ ਮਾਣਦੇ ਹਨ; ਅਤੇ (iii) ਯਾਤਰਾ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਅਸਲ ਯਾਤਰਾ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਚਾਲੀ ਇੱਕ ਦਿਨ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਦੀ ਮਿਆਦ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਮਿਆਦ ਦੌਰਾਨ, ਯਾਤਰੀਆਂ ਨੂੰ ਕਾਲੇ ਕੱਪੜੇ ਪਾਉਣੇ ਪੈਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ 'ਮਾਲਾ' ਨਾਲ ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਹ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਬ੍ਰਹਮਚਰਿਆ, ਮਾਸ ਅਤੇ ਨਸ਼ੀਲੇ ਪਦਾਰਥਾਂ ਤੋਂ ਪਰਹੇਜ਼ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ।

ਪਰੰਪਰਾਗਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਹਾਲਾਂਕਿ ਵਰਤਮ ਦੀ ਮਿਆਦ ਚਾਲੀ ਇੱਕ ਦਿਨਾਂ ਤੱਕ ਵਧਾਈ ਜਾਂਦੀ ਸੀ, ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਛੋਟੀਆਂ ਮਿਆਦਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਕਿ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਲੋਕਾਂ ਤੋਂ ਉਮੀਦ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਚਾਲੀ ਇੱਕ ਦਿਨ ਦਾ ਵਰਤਮ ਨਿਭਾਉਣ, ਹੋਰ ਲੋਕ ਮਿਆਦ ਨੂੰ ਦੋ ਹਫ਼ਤੇ ਜਾਂ ਛੇ ਦਿਨਾਂ ਤੱਕ ਘਟਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਇੰਡੀਅਨ ਯੰਗ ਲਾਇਅਰਜ਼ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਬਨਾਮ ਕੇਰਲ ਦੀ ਰਾਜ ਦੀ ਇੱਕ ਮੁੱਖ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ

[ਡਾ. ਧਨੰਜ□ ਵਾਈ ਚੰਦ੍ਰਚੂੜ, ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ]

ਵ੍ਰਤਮ ਇੱਕ ਸਾਤਵਿਕ ਜੀਵਨ ਸ਼ੈਲੀ ਅਤੇ *ਬ੍ਰਹਮਚਰਿਆ* ਹੈ। ਇਹ ਮਾਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਇੱਕ ਪਵਿੱਤਰ ਸਰੀਰ ਅਤੇ ਮਨ ਵੱਲ ਕਦਮ ਹੈ ਅਤੇ ਭੌਤਿਕ ਦੁਨੀਆ ਤੋਂ ਵੱਖ ਹੋਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਹੈ, ਭਗਤੀ ਦੇ ਮਾਰਗ 'ਤੇ ਕਦਮ ਰੱਖਣ ਦੁਆਰਾ।

ਵ੍ਰਤਮ ਜਾਂ ਤਪਸਿਆ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ:

4. ਜੀਵਨ ਸਾਥੀ ਨਾਲ ਸਰੀਰਕ ਸੰਬੰਧਾਂ ਤੋਂ ਬਚਣਾ;
5. ਨਸ਼ੀਲੇ ਪੇਯ, ਧੂਮਰਪਾਨ ਅਤੇ *ਤਾਮਸਿਕ* ਭੋਜਨ ਤੋਂ ਪਰਹੇਜ਼;
6. ਬਾਕੀ ਪਰਿਵਾਰ ਤੋਂ ਵੱਖਰੇ ਰਹਿਣਾ;
7. ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਜੀਵਨ ਵਿੱਚ ਔਰਤਾਂ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਨਾ ਕਰਨਾ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ;
8. ਆਪਣਾ ਖਾਣਾ ਖੁਦ ਪਕਾਉਣਾ;
9. ਸਫਾਈ ਬਣਾਈ ਰੱਖਣਾ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦਿਨ ਵਿੱਚ ਦੋ ਵਾਰ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ;
10. ਇੱਕ ਕਾਲਾ ਮੁੰਡੂ ਅਤੇ ਉੱਪਰੀ ਪਹਿਰਾਵੇ ਪਹਿਨਣਾ;
11. ਦਿਨ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਭੋਜਨ ਕਰਨਾ; ਅਤੇ
12. ਨੰਗੇ ਪੈਰ ਚੱਲਣਾ।

ਤਪਸਿਆ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ 'ਪਵਿੱਤਰ ਅਤੇ ਅਪਵਿਤ੍ਰ ਨਾ ਹੋਣ ਦੇਣਾ', ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਭਗਵਾਨ ਨਾਲ ਇੱਕ ਹੋਣ ਦੇ ਮਾਰਗ 'ਤੇ ਲੈ ਜਾਵੇਗਾ।

ਮੰਦਰ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਅਤੇ ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਬਾਹਰੀਕਰਨ ਬਾਰੇ

ਇਸ ਹਵਾਲੇ ਵਿੱਚ ਸਵਾਲਾਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਇਸ ਵਿਵਾਦ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਕੇਸ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਦੀ ਰੂਪਰੇਖਾ ਦੇਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋਵੇਗਾ।

26. ਟ੍ਰਾਵੰਕੋਰ ਦੇਵਸਵੋਮ ਬੋਰਡ ਦੁਆਰਾ ਦੋ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਜੋ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹਨ:

ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਮਿਤੀ 21 ਅਕਤੂਬਰ 1955

"ਸਬਰੀਮਾਲਾ ਦੇ ਪ੍ਰਾਚੀਨ, ਪਵਿੱਤਰ ਅਤੇ ਮਾਨਯੋਗ ਮੰਦਰ ਦੀ ਪ੍ਰਤਿਸਥਾਪਨਾ (ਸਥਾਪਨਾ) ਦੇ ਮੂਲ ਸਿਧਾਂਤ ਅਨੁਸਾਰ, ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਚਨ ਨਾ ਮੰਨਣ ਵਾਲੇ ਅਯੱਪਨਾਂ ਅਤੇ ਪਰਿਪਕਵਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਚੁੱਕੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਪਥਿਨੇਟਾਮਪਾਦੀ ਦੇ ਕਦਮਾਂ ਨੂੰ ਪਾਰ ਕਰਕੇ ਉਪਰੋਕਤ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਦਰਸ਼ਨ (ਪੂਜਾ) ਲਈ ਦਾਖਲ ਹੋਣ ਦੀ ਆਦਤ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਪਰ ਹਾਲ ਹੀ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਰਿਵਾਜ਼ ਅਤੇ ਪ੍ਰਥਾ ਵਿੱਚ ਵਿਚਲਨ ਦੇਖਣ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ ਹੈ"। ਇਸ ਮਹਾਨ ਮੰਦਰ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਅਤੇ ਗਰਿਮਾ ਨੂੰ ਬਣਾਈ ਰੱਖਣ ਅਤੇ ਪਿਛਲੀਆਂ ਪਰੰਪਰਾਵਾਂ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣ ਲਈ, ਇਹ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨੋਟੀਫਾਈ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਚਨ ਨਾ ਮੰਨਣ ਵਾਲੇ ਅਯੱਪਨਾਂ ਨੂੰ ਪਥਿਨੇਟਾਮਪਾਦੀ ਦੇ ਕਦਮਾਂ ਨੂੰ ਪਾਰ ਕਰਕੇ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋਣ ਤੋਂ ਰੋਕਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਦਸ ਤੋਂ ਪੰਜਾਹ ਪੰਜ ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਦੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋਣ ਤੋਂ ਮਨਾਹੀ ਹੈ।

ਸੂਚਨਾ ਮਿਤੀ 27 ਨਵੰਬਰ 1956

"ਸਬਰੀਮਾਲਾ ਦੇ ਪੁਰਾਤਨ, ਪਵਿੱਤਰ ਅਤੇ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਮੰਦਰ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਦੇ ਮੂਲ ਸਿਦਾਂਤ ਅਨੁਸਾਰ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਅੱਯੱਪਨਾਂ ਨੇ ਸਾਧਾਰਣ ਵਰਤਾਂ ਨਹੀਂ ਮੰਨੀਆਂ ਅਤੇ ਜੋ ਔਰਤਾਂ ਪਰਿਪਕਵਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਚੁੱਕੀਆਂ ਹਨ,

ਉਹ ਪਥਿਨੇਟਾਂਪਦੀ ਦੇ ਕਦਮਾਂ ਨੂੰ ਚੁੱਕ ਕੇ ਉਪਰੋਕਤ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਦਰਸ਼ਨ ਲਈ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਪਰ ਹਾਲ ਹੀ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਰੀਤੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰਥਾ ਵਿੱਚ ਵਿਚਲਨ ਦੇਖਣ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਮਹਾਨ ਮੰਦਰ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਅਤੇ ਗਰਿਮਾ ਨੂੰ ਬਣਾਏ ਰੱਖਣ ਅਤੇ ਪਿਛਲੀਆਂ ਪਰੰਪਰਾਵਾਂ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣ ਲਈ, ਇਹ ਸੂਚਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੋ ਅੱਯੱਪਨ ਸਾਧਾਰਣ ਵਰਤਾਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦੇ ਉਹ ਪਥਿਨੇਟਾਂਪਦੀ ਦੇ ਕਦਮਾਂ ਨੂੰ ਚੁੱਕ ਕੇ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਨ ਤੋਂ ਵਰਜਿਤ ਹਨ ਅਤੇ ਦਸ ਤੋਂ ਪੰਜਾਹ ਪੰਜ ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਦੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਨ ਤੋਂ ਮਨਾਹੀ ਹੈ।"

1965 ਵਿੱਚ, ਕੇਰਲਾ ਹਿੰਦੂ ਪਬਲਿਕ ਵਰਸ਼ਿਪ (ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਦੀ ਅਧਿਕਾਰਤਾ) ਐਕਟ 1965* ਨੂੰ ਅਧਿਨਿਯਮਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਐਕਟ ਦੇ ਪ੍ਰੀਅੰਬਲ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਐਕਟ ਨੂੰ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੇ ਸਾਰੇ ਵਰਗਾਂ ਅਤੇ ਸੈਕਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਪਬਲਿਕ ਵਰਸ਼ਿਪ ਦੀਆਂ ਥਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਲਈ ਬਿਹਤਰ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਅਧਿਨਿਯਮਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਸੈਕਸ਼ਨ 2 ਵਿੱਚ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ:

"ਸੈਕਸ਼ਨ 2. ਪਰਿਭਾਸ਼ਾਵਾਂ.- ਇਸ ਐਕਟ ਵਿੱਚ, ਜੇ ਸੰਦਰਭ ਅਨੁਸਾਰ ਲੋੜੀਂਦਾ ਨਾ ਹੋਵੇ,-

(ਅ) "ਹਿੰਦੂ" ਵਿੱਚ ਉਹ ਵਿਅਕਤੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ ਜੋ ਬੌਧ, ਸਿੱਖ ਜਾਂ ਜੈਨ ਧਰਮ ਨੂੰ ਮੰਨਦਾ ਹੈ;

(ਬ) "ਪਬਲਿਕ ਵਰਸ਼ਿਪ ਦੀ ਥਾਂ" ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕੋਈ ਵੀ ਥਾਂ, ਜੋ ਵੀ ਨਾਮ ਨਾਲ ਜਾਣੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਜਿਸ ਦਾ ਮਾਲਕ ਕੋਈ ਵੀ ਹੋਵੇ, ਜੋ ਹਿੰਦੂਆਂ ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵਰਗ ਜਾਂ ਸੈਕਸ਼ਨ ਦੇ ਲਾਭ ਲਈ ਸਮਰਪਿਤ ਹੈ, ਜਾਂ ਜਿਸ ਨੂੰ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਸੇਵਾ ਜਾਂ

ਕੇਰਲਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਐਸ. ਮਹੇਂਦਰਨ ਬਨਾਮ ਸਕੱਤਰ, ਤ੍ਰਾਵਣਕੋਰ ਦੇਵਸ੍ਵੋਮ ਬੋਰਡ, ਤਿਰੁਵਨੰਤਪੁਰਮ, ਨੇ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਕਿ ਦਸ ਤੋਂ ਪੰਜਾਹ ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਦੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਸਬਰੀਮਾਲਾ ਮੰਦਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਅਤੇ ਜਵਾਬੀਆਂ ਨੇ ਮੰਨਿਆ ਹੈ ਕਿ ਦਸ ਤੋਂ ਪੰਜਾਹ ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਦੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

"1965 ਐਕਟ" ਇੰਡੀਅਨ ਯੰਗ ਲਾਇਅਰਜ਼ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਕੇਰਲਾ

[ਡਾ. ਧਨੰਜ□ ਵਾਈ ਚੰਦ੍ਰਚੂੜ, ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ]

"ਸੈਕਸ਼ਨ ਜਾਂ ਕਲਾਸ" ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਭਾਗ, ਉਪ-ਵਿਭਾਗ, ਜਾਤੀ, ਉਪ-ਜਾਤੀ, ਸੰਪ੍ਰਦਾਯ ਜਾਂ ਧਰਮ ਦੇ ਨਾਮ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਧਾਰਾ 3 ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੇ ਸਾਰੇ ਸੈਕਸ਼ਨਾਂ ਅਤੇ ਕਲਾਸਾਂ ਲਈ ਜਨਤਕ ਪੂਜਾ ਸਥਾਨਾਂ ਨੂੰ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਰੱਖਣ ਦਾ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ:

"ਧਾਰਾ 3. ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੇ ਸਾਰੇ ਸੈਕਸ਼ਨਾਂ ਅਤੇ ਕਲਾਸਾਂ ਲਈ ਜਨਤਕ ਪੂਜਾ ਸਥਾਨਾਂ ਨੂੰ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਰੱਖਣਾ:-

ਕਿਸੇ ਵੀ ਹੋਰ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸੀ ਸਮਗਰੀ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਜੋ ਇਸ ਸਮੇਂ ਲਾਗੂ ਹੈ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਰਿਵਾਜ ਜਾਂ ਪ੍ਰਥਾ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਅਜਿਹੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਕਿਸੇ ਸਾਧਨ ਜਾਂ ਕੋਰਟ ਦੇ ਕਿਸੇ ਫੈਸਲੇ ਜਾਂ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਹਰ ਇੱਕ ਜਨਤਕ ਪੂਜਾ ਸਥਾਨ ਜੋ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਹਿੰਦੂਆਂ ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸੈਕਸ਼ਨ ਜਾਂ ਕਲਾਸ ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਹੈ, ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੇ ਸਾਰੇ ਸੈਕਸ਼ਨਾਂ ਅਤੇ ਕਲਾਸਾਂ ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਹੋਵੇਗਾ; ਅਤੇ ਕੋਈ ਵੀ ਹਿੰਦੂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸੈਕਸ਼ਨ ਜਾਂ ਕਲਾਸ ਦਾ ਹੋਵੇ, ਉਸ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾ ਤਾਂ ਰੋਕਿਆ ਜਾਵੇਗਾ, ਨਾ ਹੀ

ਬਾਧਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਜਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਉਸ ਜਨਤਕ ਪੂਜਾ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਦਾਖਲ ਹੋਣ ਤੋਂ, ਉਥੇ ਪੂਜਾ ਜਾਂ ਅਰਦਾਸ ਕਰਨ ਤੋਂ, ਜਾਂ ਉਥੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਧਾਰਮਿਕ ਸੇਵਾ ਨੂੰ ਅੰਜਾਮ ਦੇਣ ਤੋਂ ਰੋਕਿਆ ਜਾਵੇਗਾ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਹੋਰ ਹਿੰਦੂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸੈਕਸ਼ਨ ਜਾਂ ਕਲਾਸ ਦਾ ਹੋਵੇ, ਦਾਖਲ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਪੂਜਾ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਅਰਦਾਸ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਅੰਜਾਮ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ:

ਬਸ਼ਰਤੇ ਕਿ ਜਨਤਕ ਪੂਜਾ ਸਥਾਨ ਜੋ ਕਿਸੇ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਯ ਜਾਂ ਉਸ ਦੇ ਕਿਸੇ ਭਾਗ ਦੇ ਲਾਭ ਲਈ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਇਸ ਧਾਰਾ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ, ਉਸ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਯ ਜਾਂ ਭਾਗ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਜੋ ਕਿ ਧਰਮ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਮਾਮਲੇ ਸੰਭਾਲਣ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਅਧੀਨ ਹੋਵੇਗਾ।

ਧਾਰਾ 4 ਜਨਤਕ ਪੂਜਾ ਸਥਾਨਾਂ ਵਿੱਚ ਕ੍ਰਮ ਅਤੇ ਮਰਿਆਦਾ ਦੀ ਬਣਤਰ ਅਤੇ ਰੀਤਾਂ ਅਤੇ ਰਸਮਾਂ ਦੀ ਉਚਿਤ ਅਦਾਇਗੀ ਲਈ ਨਿਯਮ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ:

"ਧਾਰਾ 4. ਜਨਤਕ ਪੂਜਾ ਸਥਾਨਾਂ ਵਿੱਚ ਕ੍ਰਮ ਅਤੇ ਮਰਿਆਦਾ ਦੀ ਬਣਤਰ ਅਤੇ ਰੀਤਾਂ ਅਤੇ ਰਸਮਾਂ ਦੀ ਉਚਿਤ ਅਦਾਇਗੀ ਲਈ ਨਿਯਮ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ:-

(1) ਕਿਸੇ ਵੀ ਜਨਤਕ ਪੂਜਾ ਸਥਾਨ ਦਾ ਟਰੱਸਟੀ ਜਾਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀ ਜੋ ਇਸ ਦੇ ਚਾਰਜ ਵਿੱਚ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਯੋਗ ਅਧਿਕਾਰ ਹੋਵੇਗਾ, ਸਮਰੱਥ ਅਧਿਕਾਰ ਦੇ ਨਿਯੰਤਰਣ ਅਧੀਨ, "1965 ਦੇ ਨਿਯਮ" (ਡੀ) ਨਸ਼ੇ ਵਿੱਚ ਧੁੱਤ ਜਾਂ ਬਦਤਮੀਜ਼ ਵਿਅਕਤੀ।

(e) ਉਹ ਵਿਅਕਤੀ ਜੋ ਕਿਸੇ ਘਿਣੌਣੀ ਜਾਂ ਛੂਤ ਦੀ ਬੀਮਾਰੀ ਤੋਂ ਪੀੜਤ ਹਨ।

(f) ਅਸਥਿਰ ਮਨ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀ, ਸਿਵਾਏ ਜਦੋਂ ਉਹ ਉਚਿਤ ਨਿਯੰਤਰਣ ਅਧੀਨ ਅਤੇ ਸਬੰਧਤ ਜਨਤਕ ਪੂਜਾ ਸਥਾਨ ਦੀ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਅਥਾਰਟੀ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਾਲ ਪੂਜਾ ਲਈ ਲਿਆਂਦੇ ਗਏ ਹਨ।

(g) ਪੇਸ਼ੇਵਰ ਭਿਖਾਰੀ ਜਦੋਂ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਸਿਰਫ ਭਿਖਾਰੀ ਲਈ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।"

(ਜੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

27. ਸਬਰੀਮਾਲਾ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਦਸ ਸਾਲ ਤੋਂ ਉੱਪਰ ਅਤੇ ਪੰਜਾਹ ਸਾਲ ਤੋਂ ਹੇਠਾਂ ਦੀ ਉਮਰ ਦੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਉੱਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਲਗਾਉਣ ਦੀ ਕਾਨੂੰਨੀਅਤਾ ਦਾ ਜਵਾਬ 1992 ਵਿੱਚ ਕੇਰਲ ਦੀ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਇੱਕ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਨੇ *ਐਸ ਮਹੇਂਦਰਨ ਬਨਾਮ ਸੈਕਰੇਟਰੀ, ਟ੍ਰਾਵੰਕੋਰ ਦੇਵਸਵੋਮ ਬੋਰਡ, ਤਿਰੁਵਨੰਤਪੁਰਮ ("ਮਹੇਂਦਰਨ")* ਵਿੱਚ ਲੱਭਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇੱਕ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੇ ਆਧਾਰ ਉੱਤੇ ਜੋ ਐਸ. ਮਹੇਂਦਰਨ ਵੱਲੋਂ ਪਤਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਨਹਿਤ ਯਾਚਿਕਾ ਨੂੰ ਮਨੋਰੰਜਨ ਕੀਤਾ। ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਸਮਾਗਮ ਅਤੇ ਅਰਦਾਸ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਰੱਖਣ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਰਥਨ ਦਿੱਤਾ:

"44. ਸਾਡੇ ਨਤੀਜੇ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹਨ:

(1) ਸਬਰੀਮਾਲਾ ਦੀਆਂ ਪਵਿੱਤਰ ਪਹਾੜੀਆਂ ਉੱਤੇ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰਨ ਅਤੇ ਸਬਰੀਮਾਲਾ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਪੂਜਾ ਕਰਨ ਤੋਂ 10 ਸਾਲ ਤੋਂ ਉੱਪਰ ਅਤੇ 50 ਸਾਲ ਤੋਂ ਹੇਠਾਂ ਦੀ ਉਮਰ ਦੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਉੱਤੇ ਲਾਗੂ ਪਾਬੰਦੀ ਸਦੀਆਂ ਤੋਂ ਚੱਲੀ ਆ ਰਹੀ ਪ੍ਰਥਾ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ।

(2) ਦੇਵਸਵੋਮ ਬੋਰਡ ਵੱਲੋਂ ਲਾਗੂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਇਹ ਪਾਬੰਦੀ ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 15, 25 ਅਤੇ 26 ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਨਹੀਂ ਹੈ।

(3) ਇਹ ਪਾਬੰਦੀ ਹਿੰਦੂ ਜਨਤਕ ਪੂਜਾ ਸਥਾਨ (ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਦੀ ਅਧਿਕਾਰਤਾ) ਐਕਟ, 1965 ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਲਈ ਹਿੰਦੂਆਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸੈਕਸ਼ਨ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਸੈਕਸ਼ਨ ਜਾਂ ਇੱਕ ਕਲਾਸ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਕਲਾਸ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਪਾਬੰਦੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਪਾਬੰਦੀ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਖਾਸ ਉਮਰ ਦੇ ਗਰੁੱਪ ਦੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਉੱਤੇ ਹੈ ਅਤੇ ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਵਰਗ ਉੱਤੇ ਨਹੀਂ।"

ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ:-

"ਉਪਰੋਕਤ ਨਤੀਜਿਆਂ ਦੇ ਚਾਨਣ ਵਿੱਚ ਅਸੀਂ ਪਹਿਲੇ ਜਵਾਬੀ, ਟ੍ਰਾਵੰਕੋਰ ਦੇਵਸਵੋਮ ਬੋਰਡ ਨੂੰ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਉਹ 10 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਤੋਂ ਉੱਪਰ ਅਤੇ 50 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਤੋਂ ਹੇਠਾਂ ਦੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਸਬਰੀਮਾਲਾ ਦੀਆਂ ਪਵਿੱਤਰ ਪਹਾੜੀਆਂ ਉੱਤੇ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰਨ ਜਾਂ ਸਾਲ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਮੇਂ ਸਬਰੀਮਾਲਾ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਪੂਜਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਰੋਕਣ ਲਈ ਨਾ ਕਰਨ। ਅਸੀਂ ਤੀਜੇ ਜਵਾਬੀ, ਕੇਰਲ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਵੀ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਉਹ ਸਾਰੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਮਦਦ ਸਮੇਤ ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਮਦਦ ਦੇਣ ਅਤੇ ਦੇਖਣ ਲਈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਜੋ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇਵਸਵੋਮ ਬੋਰਡ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਹਨ, ਉਹ ਲਾਗੂ ਅਤੇ ਪਾਲਣਾ ਕੀਤੇ ਜਾਣ।"

B ਹਵਾਲਾ

C "1 ਕੀ ਉਹ ਖਾਰਜ ਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰਥਾ ਜੋ ਕਿ ਇੱਕ ਜੈਵਿਕ ਫੈਕਟਰ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹੈ ਜੋ ਕੇਵਲ ਮਹਿਲਾ ਲਿੰਗ ਤੱਕ ਸੀਮਿਤ ਹੈ, "ਭੇਦਭਾਵ" ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 14, 15 ਅਤੇ 17 ਦੇ ਬਿਲਕੁਲ ਕੇਂਦਰ ਨੂੰ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 25 ਅਤੇ 26 ਵਿੱਚ ਵਰਤੀ 'ਨੈਤਿਕਤਾ' ਦੁਆਰਾ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਨਹੀਂ ਹੈ?

D "2. ਕੀ ਅਜਿਹੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰਥਾ ਅਨੁਚਛੇਦ 25 ਅਧੀਨ 'ਜ਼ਰੂਰੀ ਧਾਰਮਿਕ ਪ੍ਰਥਾ' ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕੀ ਇੱਕ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਸਥਾ ਧਰਮ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਮਾਮਲੇ ਸੰਭਾਲਣ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਛਤਰੀ ਹੇਠ ਇਸ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਦਾਅਵਾ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ?

E "3. ਕੀ ਅਯੱਪਾ ਮੰਦਰ ਦਾ ਸੰਪ੍ਰਦਾਯਕ ਚਰਿੱਤਰ ਹੈ ਅਤੇ ਜੇ ਹਾਂ, ਤਾਂ ਕੀ ਇੱਕ 'ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਯ' ਜੋ ਕਿ ਇੱਕ ਵਿਧਾਨਿਕ ਬੋਰਡ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਿਤ ਹੈ ਅਤੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 290-ਏ ਅਧੀਨ ਕੇਰਲਾ ਅਤੇ ਤਮਿਲਨਾਡੂ ਦੇ ਸੰਯੁਕਤ ਫੰਡ ਤੋਂ ਵਿੱਤ ਪੋਸ਼ਿਤ ਹੈ, ਅਜਿਹੀਆਂ ਪ੍ਰਥਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਲਿਪਤ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੋ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਸਿਧਾਂਤਾਂ/ਨੈਤਿਕਤਾ ਨੂੰ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ ਜੋ ਕਿ ਅਨੁਚਛੇਦ 14, 15(3), 39(ਏ) ਅਤੇ 51-ਏ(ਸੀ) ਵਿੱਚ ਨਿਹਿਤ ਹਨ?

F "4. ਕੀ ਕੇਰਲਾ ਹਿੰਦੂ ਪਬਲਿਕ ਵਰਸ਼ਿਪ (ਐਂਟਰੀ ਦੀ ਅਧਿਕਾਰਤਾ) ਨਿਯਮਾਂ ਦਾ ਨਿਯਮ 3 ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ 10 ਤੋਂ 50 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਨ ਤੋਂ 'ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਯ' ਨੂੰ ਮਨਾਹੀ ਕਰਦਾ ਹੈ? ਅਤੇ ਜੇ ਹਾਂ, ਤਾਂ ਕੀ ਇਹ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 14 ਅਤੇ 15(3) ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਨਹੀਂ ਖੇਡਦਾ ਜਦੋਂ ਕਿ ਇਹ ਲਿੰਗ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਨੂੰ ਸੀਮਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ?

G "5. ਕੀ ਕੇਰਲਾ ਹਿੰਦੂ ਪਬਲਿਕ ਵਰਸ਼ਿਪ (ਐਂਟਰੀ ਦੀ ਅਧਿਕਾਰਤਾ) ਨਿਯਮਾਂ, 1965 ਦਾ ਨਿਯਮ 3(ਬੀ) ਕੇਰਲਾ ਹਿੰਦੂ ਪਬਲਿਕ ਵਰਸ਼ਿਪ (ਐਂਟਰੀ ਦੀ ਅਧਿਕਾਰਤਾ) ਐਕਟ, 1965 ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਹੈ ਅਤੇ, ਜੇ ਇਸਨੂੰ ਅੰਦਰੂਨੀ ਵਿਰੋਧੀ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਕੀ ਇਹ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਭਾਗ III ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰੇਗਾ?" ਭਾਰਤੀ ਯੁਵਾ ਵਕੀਲ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਬਨਾਮ ਕੇਰਲਾ ਰਾਜ (ਡਾ. ਧਨੰਜ ਵਾਈ ਚੰਦ੍ਰਚੂੜ,

ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ)

ਇਹ ਉਹ ਸਵਾਲ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਲਈ ਸਾਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਬੀ ਦਲੀਲਾਂ

ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾਓਂ ਨੇ ਦਸ ਤੋਂ ਪੰਜਾਹ ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਦੇ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਸਬਰੀਮਾਲਾ ਮੰਦਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਰੱਖਣ ਨੂੰ ਅਸੰਵਿਧਾਨਿਕ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਸ੍ਰੀ ਰਵੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਗੁਪਤਾ,[1] ਸਿੱਖਿਅਤ ਵਕੀਲ ਨੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਦਸ ਤੋਂ ਪੰਜਾਹ ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਦੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਸਬਰੀਮਾਲਾ ਮੰਦਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਰੱਖਣਾ ਨਿਮਨਲਿਖਤ ਆਧਾਰਾਂ 'ਤੇ ਅਸੰਵਿਧਾਨਿਕ ਹੈ:

- ਭਗਵਾਨ ਅਯੱਪਾ ਦੇ ਭਗਤ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 26 ਅਧੀਨ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਨਹੀਂ ਬਣਾਉਂਦੇ;
- ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਸਬਰੀਮਾਲਾ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋਣ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਇੱਕ ਜ਼ਰੂਰੀ ਧਾਰਮਿਕ ਪ੍ਰਥਾ ਨਹੀਂ ਹੈ;
- ਅਨੁਚਛੇਦ 26 ਅਤੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 25 ਅਧੀਨ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਦੇਵਰੂ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਅਨੁਸਾਰ ਸਾਂਝਾ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪੜ੍ਹਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ; ਅਤੇ
- ਕਿ 1965 ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦਾ ਨਿਯਮ 3(b) 1965 ਦੇ ਐਕਟ ਅਤੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 14 ਅਤੇ 15 ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਹੈ।

ਮਿਸ ਇੰਦਿਰਾ ਜੈਸਿੰਗ,[3] ਸਿੱਖਿਅਤ ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲ, ਦਾਅਵਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸਬਰੀਮਾਲਾ ਮੰਦਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਰੱਖਣਾ ਅਸੰਵਿਧਾਨਿਕ ਹੈ:

- ਬਾਹਰ ਰੱਖਣ ਦੀ ਪ੍ਰਥਾ ਔਰਤ ਲਿੰਗ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਸਰੀਰਕ ਕਾਰਕਾਂ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 14, 15 ਅਤੇ 21 ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦੀ ਹੈ;
- ਮਾਸਿਕ ਧਰਮ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਬਾਹਰ ਰੱਖਣ ਦੀ ਪ੍ਰਥਾ ਇੱਕ ਕਿਸਮ ਦੀ ਅਛੂਤਾਚਾਰ ਹੈ ਅਤੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 17 ਦੁਆਰਾ ਮਨਾਹੀ ਹੈ;
- ਭਗਵਾਨ ਅਯੱਪਾ ਦੇ ਭਗਤ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 26 ਅਧੀਨ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਨਹੀਂ ਬਣਾਉਂਦੇ;
- ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਸਬਰੀਮਾਲਾ ਮੰਦਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਰੱਖਣ ਦੀ ਪ੍ਰਥਾ ਇੱਕ ਜ਼ਰੂਰੀ ਧਾਰਮਿਕ ਪ੍ਰਥਾ ਨਹੀਂ ਹੈ;
- ਕਿ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਰੱਖਣ ਦੀ ਚਲਾਈ ਜਾ ਰਹੀ ਪ੍ਰਥਾ 'ਲਾਗੂ ਕਾਨੂੰਨ' ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 13 ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸੰਵਿਧਾਨਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਵੈਧ ਹੈ; ਅਤੇ
- ਕਿ 1965 ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦਾ ਨਿਯਮ 3(b) 1965 ਦੇ ਐਕਟ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਹੈ।

1ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾਓਂ ਲਈ ਪੇਸ਼ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ – ਭਾਰਤੀ ਯੁਵਾ ਵਕੀਲਾਂ ਦੀ ਸੰਸਥਾ 2ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਲਈ ਪੇਸ਼ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ – ਨਿਕਿਤਾ ਆਜ਼ਾਦ ਅਰੋੜਾ ਅਤੇ ਸੁਖਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਰਿਪੋਰਟਸ

ਮਿਸਟਰ ਰਾਜੂ ਰਾਮਚੰਦਰਨ, ਸੀਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਵੱਡੇ ਵਕੀਲ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਵਜੋਂ ਅਮੀਕਸ ਕਿਊਰੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਗ਼ ਮਦਦ ਕੀਤੀ, ਨੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਸੁਝਾਅ ਦਿੱਤੇ:

13. ਇੱਕ ਔਰਤ ਦਾ ਪੂਜਾ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਉਸ ਦੇ ਪੂਜਾ ਕਰਨ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦਾ ਅਨਿਵਾਰਿਆ ਪਹਿਲੂ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਅਨੁਚ੍ਛੇਦ 25 ਅਧੀਨ ਹੈ;
14. ਸਬਰੀਮਾਲਾ ਮੰਦਰ ਤੋਂ ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਬਾਹਰਵਾਰਤੀ ਭੇਦਭਾਵ ਦੀ ਮਨਾਹੀ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚ੍ਛੇਦ 15(1) ਅਧੀਨ ਹੈ;
15. ਔਰਤਾਂ ਵੱਲੋਂ ਮਾਸਿਕ ਧਰਮ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਦਾ ਜਬਰਨ ਖੁਲਾਸਾ ਕਰਨਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਿੱਜਤਾ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਅਨੁਚ੍ਛੇਦ 21 ਅਧੀਨ ਹੈ;

ਅਨੁਚ੍ਛੇਦ 25 ਅਤੇ 26 ਵਿੱਚ 'ਨੈਤਿਕਤਾ' ਦੀ ਮਿਆਦ ਵਿੱਚ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਨੈਤਿਕਤਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ;

16. ਕਿ 1965 ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦਾ ਨਿਯਮ 3(b) 1965 ਦੇ ਐਕਟ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਹੈ;
17. ਭਗਵਾਨ ਅਯੱਪਾ ਦੇ ਭਗਤ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚ੍ਛੇਦ 26 ਅਧੀਨ ਕਿਸੇ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਯ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਬਣਾਉਂਦੇ;
18. ਸਬਰੀਮਾਲਾ ਮੰਦਰ ਤੋਂ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਰੱਖਣ ਦੀ ਪ੍ਰਥਾ ਇੱਕ ਅਨਿਵਾਰਿਆ ਧਾਰਮਿਕ ਪ੍ਰਥਾ ਨਹੀਂ ਹੈ;

ਅਨੁਚ੍ਛੇਦ 17 ਵਿੱਚ ਅਛੂਤਤਾ ਦੀ ਮਨਾਹੀ ਦਸ ਤੋਂ ਪੰਜਾਹ ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਵਾਲੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਦੇਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਤੱਕ ਵਧਦੀ ਹੈ।

19. ਇੱਕ ਦੇਵਤਾ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਭਾਗ III ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨੀ ਵਿਅਕਤੀ ਨਹੀਂ ਹੈ; ਅਤੇ

ਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵੱਲੋਂ *ਮਹੇਂਦਰਨ* ਵਿੱਚ ਕੀਤੀਆਂ ਰਿਕਾਰਡਿੰਗਾਂ ਪਰੀਖਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਮਿਸਟਰ ਪੀ ਵੀ ਸੁਰੇਂਦਰਨਾਥ, ਸੀਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਵੱਡੇ ਵਕੀਲ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੁਝਾਅ ਦਿੱਤਾ:

20. ਸਬਰੀਮਾਲਾ ਮੰਦਰ ਤੋਂ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਰੱਖਣ ਦੀ ਕੋਈ ਸਾਬਤ ਪ੍ਰਥਾ ਨਹੀਂ ਹੈ;
21. ਬਾਹਰਵਾਰਤੀ ਪ੍ਰਥਾ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚ੍ਛੇਦ 14, 15, 25 ਅਤੇ 51 ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੈ; ਅਤੇ
22. ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰਥਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਟਕਰਾਅ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਲਾ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚ੍ਛੇਦ 13 ਅਨੁਸਾਰ ਹਾਵੀ ਹੋਵੇਗਾ।

ਹਸਤਕਸ਼ੇਪਕਾਰਾਂ ਲਈ ਪੇਸ਼ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ – ਆਲ ਇੰਡੀਆ ਡੈਮੋਕ੍ਰੈਟਿਕ ਵੂਮੈਨਜ਼ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਭਾਰਤੀ ਯੁਵਾ ਵਕੀਲ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਪੰਜਾਬ

[ਡਾ. ਧਨੰਜ□ ਵਾਈ ਚੰਦ੍ਰਚੂੜ, ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ]

ਮਿਸਟਰ ਜੈਦੀਪ ਗੁਪਤਾ[3], ਸੀਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਵੱਡੇ ਵਕੀਲ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ:

- ਕੇਰਲ ਦੀ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ 13 ਨਵੰਬਰ 2007 ਨੂੰ ਦਾਖਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹਲਫਨਾਮੇ ਦੇ ਨਾਲ ਖੜ੍ਹੀ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਔਰਤਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਕਿਸੇ ਵੀ ਭੇਦਭਾਵ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਸੀ;
- ਕਿ ਔਰਤਾਂ 'ਸੈਕਸ਼ਨ ਜਾਂ ਕਲਾਸ' ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ ਜੋ ਕਿ 1965 ਦੇ ਐਕਟ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 3 ਵਿੱਚ ਹੈ;
- ਅਨੁਚਛੇਦ 17 ਨੂੰ ਇੱਕ ਵਿਆਪਕ ਵਿਆਖਿਆ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜੋ ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਬਾਹਰਲੇਪਣ ਨੂੰ ਮਨਾਹੀ ਕਰਦੀ ਹੈ;
- ਕਿ 1965 ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦਾ ਨਿਯਮ 3(b) 1965 ਦੇ ਐਕਟ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਹੈ;

- ਭਗਵਾਨ ਅਯੱਪਾ ਦੇ ਭਗਤ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 26 ਅਧੀਨ ਕੋਈ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਯ ਨਹੀਂ ਬਣਾਉਂਦੇ;
- ਸਬਰੀਮਾਲਾ ਮੰਦਰ ਤੋਂ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਰੱਖਣ ਦੀ ਪ੍ਰਥਾ ਕੋਈ ਅਨਿਵਾਰਯ ਧਾਰਮਿਕ ਪ੍ਰਥਾ ਨਹੀਂ ਹੈ; ਅਤੇ
- ਕਿ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਰੱਖਣ ਦੀ ਚਲਾਈ ਜਾ ਰਹੀ ਪ੍ਰਥਾ ਅਨੁਚਛੇਦ 13 ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਵੈਧ ਹੈ।

ਜਵਾਬਦੇਹਾਂ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸਬਰੀਮਾਲਾ ਮੰਦਰ ਤੋਂ ਦਸ ਤੋਂ ਪੰਜਾਹ ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਦੇ ਗਰੁੱਪ ਵਿੱਚ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਰੱਖਣ ਦੀ ਪ੍ਰਥਾ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮਨਜ਼ੂਰੀਯੋਗ ਹੈ।

ਡਾ. ਅਭਿਸ਼ੇਕ ਮਨੂ ਸਿੰਘਵੀ[4], ਸੀਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਵੱਡੇ ਵਕੀਲ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸਬਰੀਮਾਲਾ ਮੰਦਰ ਤੋਂ ਦਸ ਤੋਂ ਪੰਜਾਹ ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਦੇ ਗਰੁੱਪ ਵਿੱਚ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਰੱਖਣ ਦੀ ਪ੍ਰਥਾ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵੈਧ ਹੈ:

- ਔਰਤਾਂ ਦਾ ਬਾਹਰਲੇਪਣ ਲਿੰਗ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਲਈ ਚਾਹੁੰਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧ ਅਤੇ ਸਮਝਦਾਰੀ ਦੇ ਫਰਕ ਦੀ ਪਰੀਖਿਆ ਨੂੰ ਸੰਤੁ□ਟ ਕਰਦਾ ਹੈ;
- ਕਿ ਅਨੁਚਛੇਦ 17 ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਅਨੁਚਛੇਦ ਜਾਤੀ ਅਤੇ ਧਰਮ ਆਧਾਰਿਤ ਅਛੂਤਾਚਾਰ ਨੂੰ ਮਨਾਹੀ ਕਰਨ ਲਈ ਸੀਮਿਤ ਹੈ;
- ਸਬਰੀਮਾਲਾ ਮੰਦਰ ਇੱਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਯਕ ਮੰਦਰ ਹੈ ਅਤੇ ਔਰਤਾਂ ਦਾ ਬਾਹਰਲੇਪਣ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 26 ਅਧੀਨ ਸੰਪ੍ਰਦਾਯ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਕਸਰਤ ਵਿੱਚ ਹੈ;
- ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 25 ਅਤੇ 26 ਧਾਰਮਿਕ ਮਾਮਲਿਆਂ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸਮਾਰੋਹਕ ਮੁੱਦੇ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ ਅਤੇ ਔਰਤਾਂ ਦਾ ਬਾਹਰਲੇਪਣ ਇਸ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਕਸਰਤ ਹੈ;

[3]ਕੇਰਲ ਦੇ ਰਾਜ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ

4ਜਵਾਬਦੇਹ – ਤ੍ਰਾਵਣਕੋਰ ਦੇਵਸਵੋਮ ਬੋਰਡ ਬਨਾਮ ਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦਾ ਅਨੁਚਛੇਦ 13 ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ; ਅਤੇ

vi. ਕਿ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਨਿਰਧਾਰਣ ਲਈ ਇੱਕ ਵੱਖਰੀ ਪਰੀਖਿਆ ਦੀ ਲੋੜ ਹੋਵੇਗੀ।

ਸ਼੍ਰੀ ਕੇ ਪਰਾਸਰਨ, ਸੀਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਵੱਡੇ ਵਕੀਲ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸਬਰੀਮਾਲਾ ਮੰਦਰ ਤੋਂ ਔਰਤਾਂ ਦਾ ਬਾਹਰ ਕਰਨਾ ਸੰਵਿਧਾਨਿਕ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਮਨਜ਼ੂਰ ਹੈ:

- ਇੱਕ ਸੁਤੰਤਰ ਰਿਵਾਜ ਹੈ ਜੋ ਸਬਰੀਮਾਲਾ ਮੰਦਰ ਤੋਂ ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਬਾਹਰ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੰਦਾ ਹੈ;
    - ਮੰਦਰ ਤੋਂ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਉਮਰ ਦੇ ਗਰੁੱਪ ਦੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 25 ਅਧੀਨ ਭਗਤਾਂ ਦੇ ਧਾਰਮਿਕ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਦੇਵਤਾ ਦੇ ਨੈਸ਼ਟਿਕ ਬ੍ਰਹਮਚਾਰੀ ਦੇ ਚਰਿੱਤਰ ਤੋਂ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ;
- ਰਿਵਾਜ 1965 ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਨਿਯਮ 3(b) ਅਧੀਨ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਹੈ; ਅਤੇ
- ਸਮਾਨਤਾ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਅਨੁਚਛੇਦ 25 ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ, ਅਤੇ ਨਤੀਜਤਨ, ਅਨੁਚਛੇਦ 14 ਅਤੇ 15 ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਲਈ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹਨ।

ਸ਼੍ਰੀ ਕੇ ਰਾਮਮੂਰਤੀ, ਸੀਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਵੱਡੇ ਵਕੀਲ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਮਦਦ ਵਜੋਂ ਅਮੀਕਸ ਕਿਊਰੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਨੇ ਨਿਮਨਲਿਖਤ ਸੁਝਾਅ ਦਿੱਤੇ:

- ਕਿ ਦਸ ਤੋਂ ਪੰਜਾਹ ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਦੇ ਗਰੁੱਪ ਵਿੱਚ ਔਰਤਾਂ ਦਾ ਬਾਹਰ ਕਰਨਾ ਅਰਜ਼ੀਦਾਰਾਂ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 25 ਅਧੀਨ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ; ਅਤੇ
- ਬਾਹਰ ਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰੈਕਟਿਸ ਅਨੁਚਛੇਦ 25 ਅਧੀਨ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਹੈ।

ਸ੍ਰੀ ਕੇ ਰਾਧਾਕ੍ਰਿਸ਼ਨਨ, ਸੀਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਵੱਡੇ ਵਕੀਲ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਦਸ ਤੋਂ ਪੰਜਾਹ ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿੱਚ ਔਰਤਾਂ ਦਾ ਬਾਹਰ ਕਰਨਾ ਮਨਜ਼ੂਰ ਹੈ:

- ਚੁਣੌਤੀ ਦੀ ਗਈ ਪ੍ਰੈਕਟਿਸ ਇੱਕ ਅਨਿਵਾਰਿਆ ਧਾਰਮਿਕ ਪ੍ਰੈਕਟਿਸ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ; ਅਤੇ
- ਅਨੁਚਛੇਦ 17 ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਅਛੂਤਤਾ ਦੀ ਮਨਾਹੀ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ।

ਸ੍ਰੀ ਵੀ ਗਿਰੀ, ਸੀਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਵੱਡੇ ਵਕੀਲ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ:

- ਜਵਾਬੀ – ਨਾਇਰ ਸਰਵਿਸ ਸੋਸਾਇਟੀ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ
- ਹਸਤਕਸ਼ੇਪਕਰਤਾ – ਰਾਜ ਸਭਾ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ

"* ਜਵਾਬੀ – ਨਾਇਰ ਸਰਵਿਸ ਸੋਸਾਇਟੀ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ

" ਜਵਾਬੀ – ਥਾਂਤਰੀ ਔਰਤਾਂ ਦਾ ਬਾਹਰ ਕਰਨਾ ਇੱਕ ਅਨਿਵਾਰਿਆ ਧਾਰਮਿਕ ਪ੍ਰੈਕਟਿਸ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨੈਸ਼ਟਿਕ ਬ੍ਰਹਮਚਾਰੀ ਦੇ ਚਰਿੱਤਰ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ।

ਜੇ ਸਾਈ ਦੀਪਕ, ਸਿੱਖਿਅਤ ਵਕੀਲ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਦੇਵਤਾ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਅਧਿਕਾਰ ਹਨ ਅਤੇ ਸਬਰੀਮਲਾ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਦਸ ਤੋਂ ਪੰਜਾਹ ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਦੇ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਪੂਜਾ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਰੱਖਣ ਦੀ ਪ੍ਰਥਾ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਅਤੇ ਮਨਜ਼ੂਰੀਯੋਗ ਹੈ:

i. ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਪ੍ਰਥਾ ਦੇਵਤਾ ਦੇ ਨੈਸਥਿਕ ਬ੍ਰਹਮਚਾਰੀ ਦੇ ਚਰਿੱਤਰ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹੈ;

ii. ਦੇਵਤਾ ਦੇ ਰੂਪ ਨੂੰ ਦੇਖਦਿਆਂ, ਇਹ ਪ੍ਰਥਾ ਇੱਕ ਅਨਿਵਾਰਯ ਧਾਰਮਿਕ ਪ੍ਰਥਾ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ;

iii. ਭਗਵਾਨ ਅਯੱਪਾ ਦੇ ਭਗਤ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 26 ਅਧੀਨ ਇੱਕ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ;

iv. ਸਬਰੀਮਲਾ ਮੰਦਰ ਦਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਦੇਵਤਾ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 21 ਅਤੇ 25 ਅਧੀਨ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦਾ ਧਾਰਕ ਹੈ;

v. ਸੰਵਿਧਾਨ ਦਾ ਅਨੁਚਛੇਦ 17 ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਕੇਵਲ ਜਾਤੀ ਅਤੇ ਧਰਮ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਛੂਆਛੂਤ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ; ਅਤੇ

vi. ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੇ ਨਿਯਮ ਅਤੇ ਐਕਟ ਅਨੁਚਛੇਦ 26 ਅਧੀਨ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਤੋਂ ਬਹਿਰ ਹਨ ਅਤੇ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਵੈਧ ਹਨ।

ਵੀ ਕੇ ਬੀਜੂ, ਸਿੱਖਿਅਤ ਵਕੀਲ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਬਾਹਰ ਕੱਢਣਾ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਮਨਜ਼ੂਰੀਯੋਗ ਹੈ:

i. ਕਿ ਨੈਸਥਿਕ ਬ੍ਰਹਮਚਾਰੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਬੈਠੇ ਦੇਵਤਾ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨੀ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸਵਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ;

ii. ਕਿ ਬਾਹਰ ਕੱਢਣਾ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 25 ਅਤੇ 26 ਅਧੀਨ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਹੈ; ਅਤੇ

iii. ਮੌਜੂਦਾ ਮੁੱਦਾ ਬਿਨਾਂ ਤੱਥਾਂ ਦੀ ਪੁਖਤਾਈ ਦੇ ਜੋ ਟ੍ਰਾਇਲ ਵਿੱਚ ਹੋਵੇਗੀ, ਬਿਨਾਂ ਫੈਸਲਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ।

ii. ਕਿ ਭਗਵਾਨ ਅਯੱਪਾ ਦੇ ਭਗਤ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 26 ਅਧੀਨ ਇੱਕ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ; ਅਤੇ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਰਿਪੋਰਟਸ [2018] 9 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ.

iii. 1965 ਦਾ ਐਕਟ ਸਬਰੀਮਾਲਾ ਮੰਦਰ ਉੱਤੇ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ; ਕਿਸੇ ਵੀ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, 1965 ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਨਿਯਮ 3 ਨੂੰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸ਼ਰਤ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇਆਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਜ਼ਰੂਰੀ ਧਾਰਮਿਕ ਪ੍ਰਥਾਵਾਂ

29. ਜ਼ਰੂਰੀ ਧਾਰਮਿਕ ਪ੍ਰਥਾਵਾਂ ਦਾ ਸਿਦਾਂਤ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ 1954 ਵਿੱਚ, *ਕਮਿਸ਼ਨਰ, ਹਿੰਦੂ ਧਾਰਮਿਕ ਐਂਡੋਮੈਂਟਸ, ਮਦਰਾਸ ਬਨਾਮ ਸ੍ਰੀ ਲਕਸ਼ਮੀਂਦਰ ਤੀਰਥ ਸਵਾਮੀਆਰ ਆਫ ਸ਼ਿਰੂਰ ਮੁੱਟ* ("ਸ਼ਿਰੂਰ ਮੁੱਟ") ਵਿੱਚ ਬਿਆਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸੱਤ ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਬੈਂਚ ਨੇ ਮਦਰਾਸ ਹਿੰਦੂ ਧਾਰਮਿਕ ਚੈਰੀਟੇਬਲ ਐਂਡੋਮੈਂਟਸ ਐਕਟ 1951 ਦੀ ਚੁਣੌਤੀ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਿਆ, ਜਿਸ ਨੇ ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਨੂੰ ਇੱਕ ਯੋਜਨਾ ਬਣਾਉਣ ਅਤੇ ਤੈਅ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੱਤਾ ਜੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਲੱਗਦਾ ਕਿ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਸਥਾ ਫੰਡਾਂ ਦਾ ਗਲਤ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ, ਸ਼ਿਰੂਰ ਮੁੱਟ ਮਠ ਦਾ ਮਠਾਧੀਸ਼ (ਉੱਚ) ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਕਾਨੂੰਨ ਨੇ ਮਠ ਦੇ ਧਾਰਮਿਕ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਦੇ ਉਸ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨਾਲ ਦਖਲ ਦਿੱਤਾ, ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 26(b) ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕੀਤੀ।

ਜਸਟਿਸ ਬੀ ਕੇ ਮੁਖਰਜੀ, ਅਦਾਲਤ ਲਈ ਲਿਖਦਿਆਂ, ਨੇ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਅਨੁਚਛੇਦ 26(b) ਨੇ ਇੱਕ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਨੂੰ 'ਆਪਣੇ ਧਾਰਮਿਕ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦਾ ਆਪਣਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਨ' ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ 'ਧਾਰਮਿਕ ਮਾਮਲਿਆਂ' ਦੀ ਪਰਿਧੀ ਬਾਰੇ ਇੱਕ ਸਵਾਲ ਉਠਾਇਆ:

"16.ਭਾਸ਼ਾ ਨਿਸਚਿਤ ਤੌਰ ਤੇ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਸੁਝਾਅ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਜਾਂ ਉਸ ਦੇ ਇੱਕ ਭਾਗ ਦੇ ਹੋਰ ਮਾਮਲੇ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ ਜੋ ਧਾਰਮਿਕ ਮਾਮਲੇ ਨਹੀਂ ਹਨ ਅਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਉੱਤੇ ਇਸ ਧਾਰਾ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਗਾਰੰਟੀ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਸਵਾਲ ਇਹ ਹੈ, ਕਿ ਧਾਰਮਿਕ ਮਾਮਲਿਆਂ ਅਤੇ ਜੋ ਧਾਰਮਿਕ ਮਾਮਲੇ ਨਹੀਂ ਹਨ ਵਿੱਚ ਕਿੱਥੇ ਲਾਈਨ ਖਿੱਚੀ ਜਾਵੇ?"

(ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਆਸਟ੍ਰੇਲੀਆ ਦੀ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ *ਐਡੀਲੇਡ ਕੰਪਨੀ ਆਫ ਜਹੋਵਾਹ ਦੇ ਗਵਾਹਾਂ ਇੰਕਾਰਪੋਰੇਟਡ ਬਨਾਮ ਦ ਕਾਮਨਵੈਲਥ ਆਫ ਆਸਟ੍ਰੇਲੀਆ*, ਜਿਸ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨ ਨੇ ਨਾ ਸਿਰਫ "ਰਾਇ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ" ਨੂੰ ਬਚਾਇਆ ਸੀ ਪਰ ਨਾਲ ਹੀ "ਧਾਰਮਿਕ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕੰਮ ਨੂੰ ਧਰਮ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਵਜੋਂ।" ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਧਾਰਮਿਕ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਨਿਕਲਦੀ ਪ੍ਰੈਕਟਿਸ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਨੂੰ ਨੋਟ ਕੀਤਾ, ਅਤੇ 'ਧਰਮ' ਦੀ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ਾਲ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਮੁਹੱਈਆ ਕੀਤੀ:

"ਇੱਕ ਧਰਮ ਨਿਸਚਿਤ ਤੌਰ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਵਿਸ਼ਵਾਸਾਂ ਜਾਂ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੇ ਸਿਸਟਮ ਉੱਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਉਸ ਧਰਮ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੁਆਰਾ ਆਪਣੀ ਆਤਮਿਕ ਭਲਾਈ ਲਈ ਸਹਾਇਕ ਸਮਝੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਸਿਸਟਮ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ," ਆਪਣੀ ਆਤਮਿਕ ਭਲਾਈ ਲਈ ਸਹਾਇਕ, ਪਰ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਸਹੀ ਨਹੀਂ

ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਧਰਮ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਸਿਧਾਂਤ ਜਾਂ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੈ...ਸਾਡੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਅਧੀਨ ਦੀ ਗਾਰੰਟੀ ਨਾ ਸਿਰਫ ਧਾਰਮਿਕ ਰਾਇ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨੂੰ ਬਚਾਉਂਦੀ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਵੀ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਧਰਮ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕੰਮਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਬਚਾਉਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਅਨੁਚਛੇਦ 25 ਵਿੱਚ "ਧਰਮ ਦੀ ਪ੍ਰੈਕਟਿਸ" ਦੇ ਪ੍ਰਯੋਗ ਨਾਲ ਸਪਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।"

(ਜੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

ਧਾਰਮਿਕ ਅਤੇ ਧਰਮ-ਨਿਰਪੱਖ ਪ੍ਰਥਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਫਰਕ ਕੱਢਦਿਆਂ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ:

"...ਕਿਸੇ ਧਰਮ ਦਾ ਮੌਲਿਕ ਹਿੱਸਾ ਕੀ ਹੈ, ਇਹ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਸ ਧਰਮ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਪਛਾਣਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੇ ਕਿਸੇ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਯ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਇਹ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮੂਰਤੀ ਨੂੰ ਦਿਨ ਦੇ ਖਾਸ ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਭੋਜਨ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ...ਇਹ ਸਾਰੇ ਧਰਮ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਵਜੋਂ ਮੰਨੇ ਜਾਣਗੇ ਅਤੇ ਸਿਰਫ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਵਿੱਚ ਪੈਸੇ ਦਾ ਖਰਚਾ ਜਾਂ ਪੁਜਾਰੀਆਂ ਅਤੇ ਨੌਕਰਾਂ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਜਾਂ ਵਪਾਰਯੋਗ ਵਸਤੂਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਧਰਮ-ਨਿਰਪੱਖ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਵਜੋਂ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਜੋ ਵਪਾਰਿਕ ਜਾਂ ਆਰਥਿਕ ਚਰਿੱਤਰ ਦੇ ਹਨ; ਇਹ ਸਾਰੇ ਧਾਰਮਿਕ ਪ੍ਰਥਾਵਾਂ ਹਨ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 26(ਬੀ) ਦੇ ਅਰਥ ਵਿੱਚ ਧਰਮ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਜੋਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।"

(ਜੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾਇਆ ਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੁਆਰਾ ਗਾਰੰਟੀਡ ਧਰਮ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ, ਧਾਰਮਿਕ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਅਤੇ ਅਭਿਆਸ ਦੋਵਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਧਾਰਮਿਕ ਅਤੇ ਧਰਮ-ਨਿਰਪੱਖ ਵਿੱਚ ਫਰਕ ਕਰਨ ਲਈ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਧਰਮ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵੱਲ ਦੇਖਿਆ, ਅਤੇ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਅਨੁਯਾਇਆਂ ਦੇ ਵਿਚਾਰ 'ਮੌਲਿਕ' ਧਰਮ ਦੇ ਪਹਿਲੂਆਂ ਦੀ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਲਈ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਹਨ।

30. ਇਸ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਨੂੰ ਰਤੀਲਾਲ ਪਾਨਚਾਂਦ ਗਾਂਧੀ ਬਨਾਮ ਸਟੇਟ ਆਫ ਬੌਂਬੇ ("ਰਤੀਲਾਲ") ਵਿੱਚ ਅਪਣਾਇਆ ਗਿਆ, ਜਿੱਥੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਇੱਕ ਸੰਵਿਧਾਨ ਬੈਂਚ ਨੇ ਬੌਂਬੇ ਪਬਲਿਕ ਟ੍ਰੱਸਟਸ ਐਕਟ, 1950 ਦੀ ਸੰਵਿਧਾਨਿਕਤਾ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ। ਐਕਟ ਨੇ ਬੌਂਬੇ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਪਬਲਿਕ ਅਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਟ੍ਰੱਸਟਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਅਤੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਨੂੰ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਕਰਨ ਅਤੇ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਖੋਜ ਕੀਤੀ। ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾਓਂ ਨੇ ਐਕਟ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਦੀ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਅੰਤਰਾਤਮਾ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ, ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਧਰਮ ਨੂੰ ਖੁੱਲ੍ਹ ਕੇ ਮੰਨਣ, ਅਭਿਆਸ ਕਰਨ ਅਤੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਨ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ, ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਧਾਰਮਿਕ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨਾਲ ਦਖਲ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 25 ਅਤੇ 26 ਅਧੀਨ ਹਨ। ਜਸਟਿਸ ਬੀ ਕੇ ਮੁਖਰਜੀ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਇੱਕ ਸੰਵਿਧਾਨ ਬੈਂਚ ਲਈ ਬੋਲਦਿਆਂ, ਨੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 25 ਦੇ ਅਰਥ ਅਤੇ ਦਾਇਰੇ ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ: “10...ਇਸ ਲੇਖ ਦੁਆਰਾ ਲਾਗੂ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਦੇ ਅਧੀਨ, ਹਰ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਸਾਡੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਅਧੀਨ ਇੱਕ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ ਨਾ ਸਿਰਫ ਅਜਿਹੇ ਧਾਰਮਿਕ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨੂੰ ਮਨਣ ਦਾ ਜੋ ਉਸ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਜਾਂ ਅੰਤਰਾਤਮਾ ਦੁਆਰਾ ਮਨਜ਼ੂਰ ਹੋਵੇ ਪਰ ਆਪਣੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਅਤੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਕੰਮਾਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਿਤ ਕਰਨ ਦਾ ਜੋ ਉਸ ਦੇ ਧਰਮ ਦੁਆਰਾ ਆਦੇਸ਼ਿਤ ਜਾਂ ਮਨਜ਼ੂਰ ਹਨ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਦੇ ਉੱਦਮ ਲਈ ਆਪਣੇ ਧਾਰਮਿਕ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਹੋਰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਉਣ ਦਾ।”

ਅਨੁਚਛੇਦ 26 ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰਦਿਆਂ, ਜਸਟਿਸ ਮੁਖਰਜੀ ਨੇ *ਸ਼ਿਰੂਰ ਮੁੱਟ* ਵਿੱਚ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਲਿਆ ਗਿਆ ਵਿਆਪਕ ਨਜ਼ਰੀਆ ਦੁਹਰਾਇਆ – ਕਿ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇਆਂ ਕੋਲ 'ਪੂਰੀ ਸਵਾਯੱਤਤਾ' ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਤੈ ਕਰਨ ਜੋ ਧਾਰਮਿਕ ਰੀਤੀਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹਨ:

"ਧਾਰਮਿਕ ਰੀਤੀਆਂ ਜਾਂ ਧਾਰਮਿਕ ਵਿਸ਼ਵਾਸਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਵਿੱਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕੰਮ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਧਰਮ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਵਿੱਚ ਆਸਥਾ ਜਾਂ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ...

"23...ਕੋਈ ਬਾਹਰਲਾ ਅਧਿਕਾਰ ਇਹ ਕਹਿਣ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਧਰਮ ਦੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹਿੱਸੇ ਨਹੀਂ ਹਨ ਅਤੇ ਰਾਜ ਦੀ ਧਰਮਨਿਰਪੱਖ ਅਥਾਰਟੀ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਾਬੰਦੀ ਜਾਂ ਮਨਾਹੀ ਲਾਉਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਟਰੱਸਟ ਦੀ ਸੰਪਤੀ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਕਰਨ ਦੇ ਬਹਾਨੇ ਹੇਠਾਂ ਹੋਵੇ।"

ਫਿਰ ਵੀ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਅਜਿਹੇ ਸਵਾਲ ਦੇ ਨਿਰਧਾਰਣ ਵਿੱਚ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਸੀਮਿਤ ਭੂਮਿਕਾ ਨੂੰ ਮੰਨਿਆ:

"ਧਰਮ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਅਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪਤੀਆਂ ਦੇ ਧਰਮਨਿਰਪੱਖ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਵਿੱਚ ਫਰਕ, ਕਦੇ ਕਦੇ, ਪਤਲਾ ਲੱਗ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਸ਼ੱਕ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ *...ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਸਾਮਾਨਿਆ ਸਮਝ ਦਾ ਇਸਤੇਮਾਲ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਵਿਹਾਰਕ ਮਜਬੂਰੀ ਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨਾਲ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।"* (ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

31. 1950 ਦੇ ਦਹਾਕੇ ਦੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਦੋ ਮਾਮਲੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਏ ਜੋ ਜ਼ਰੂਰੀ ਪ੍ਰੈਕਟਿਸਾਂ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਲਈ ਕੇਂਦਰੀ ਸਨ। ਸ੍ਰੀ ਵੇਂਕਟਰਾਮਾਨਾ ਦੇਵਰੂ ਬਨਾਮ ਮੈਸੂਰ ਰਾਜ[3]("ਦੇਵਰੂ"), ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਇੱਕ ਸੰਵਿਧਾਨ ਬੈਂਚ ਨੇ ਮਦਰਾਸ ਮੰਦਰ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਅਧਿਕਾਰਤਾ ਐਕਟ, 1947 ਦੀ ਸੰਵਿਧਾਨਿਕਤਾ ਦਾ ਮੁੱਲਾਂਕਣ ਕੀਤਾ, ਜਿਸ ਨੇ ਦਲਿਤਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇਕ ਦਾਅਵੇ ਵਾਲੇ ਮੰਦਰ ਤੋਂ ਧਾਰਮਿਕ ਬਹਿਸਕਾਰ ਦੀ ਪ੍ਰੈਕਟਿਸ ਨੂੰ ਸੁਧਾਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਸੀ ਜੋ ਇੱਕ ਸਵਸਥਾਨੀ ਬਰਤ ਕਥਾ ਸੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਗੌੜਾ ਸਰਸਵਤ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਦਾਅਵੇ ਨੂੰ ਮੰਨਿਆ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਗੌੜਾ ਸਰਸਵਤਾਂ ਦੇ ਲਾਭ ਲਈ ਕੰਮ ਕੀਤਾ, ਅਤੇ ਇਹ ਜਾਂਚਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਕਿ ਕੀ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇਕ ਅਧਿਕਾਰ ਅਧੀਨ ਅਨੁਚਛੇਦ 26(b) ਦੇ ਅਧੀਨ, ਉਹ 'ਹੋਰ ਭਾਈਚਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਇਸ ਵਿੱਚ ਪੂਜਾ ਲਈ ਦਾਖਲ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਰੱਖਣ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਸਨ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਧਰਮ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਸੀ।"

(1958) ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 895 ਭਾਰਤੀ ਯੁਵਾ ਵਕੀਲ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਬਨਾਮ ਕੇਰਲਾ ਰਾਜ (ਡਾ. ਧਨੰਜ□ ਵਾਈ ਚੰਦ੍ਰਚੂੜ, ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ)

ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇਕ 'ਪੂਰੀ ਸਵਾਯੱਤਤਾ' ਦੇਣ ਦੀ ਬਜਾਏ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਹ ਤੈਅ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿ ਕਿਹੜੇ ਰੀਤੀ-ਰਿਵਾਜ ਅਤੇ ਸੰਸਕਾਰ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹਨ, ਪਵਿੱਤਰ ਲਿਖਤਾਂ ਅਤੇ ਪੂਰਵ ਮਿਸਾਲਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਕਿ ਕੀ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਪੂਜਾ ਲਈ ਦਾਖਲ ਹੋਣ ਤੋਂ ਰੋਕਣਾ ਹਿੰਦੂ ਸੰਸਕਾਰ ਕਾਨੂੰਨ ਅਧੀਨ ਧਰਮ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਜਸਟਿਸ ਵੇਂਕਟਰਾਮਾ ਅਯਿਯਰ ਨੇ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਸਾਹਿਤ, ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੀ ਪ੍ਰੈਕਟਿਸ ਅਤੇ ਉਸ ਪ੍ਰੈਕਟਿਸ ਵਿੱਚ ਮੰਦਰਾਂ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਦੀ ਸਮੀਖਿਆ ਕੀਤੀ, ਅਤੇ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਨਿਸਕਰਸ਼ ਕੱਢਿਆ ਕਿ:

"18...ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, *ਮੰਦਰਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸੰਸਕਾਰ ਕਾਨੂੰਨ ਅਧੀਨ, ਕੌਣ ਉਹਨਾਂ ਵਿੱਚ ਪੂਜਾ ਲਈ ਦਾਖਲ ਹੋਣ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਕਿੱਥੇ ਖੜ੍ਹ ਕੇ ਪੂਜਾ ਕਰਨ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਹਨ ਅਤੇ ਪੂਜਾ ਕਿਵੇਂ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਹੈ* ਇਹ ਸਾਰੇ ਧਰਮ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਹਨ।" (ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

ਇਸ ਨਾਲ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਨੂੰ 'ਜ਼ਰੂਰੀ' ਧਾਰਮਿਕ ਪ੍ਰੈਕਟਿਸਾਂ ਨੂੰ ਤੈਅ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਮਜ਼ਬੂਤੀ ਮਿਲੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਮਾਮਲਾ ਇੱਥੇ ਖਤਮ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਗੌਡਾ ਸਰਸਵਤਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਧਾਰਮਿਕ ਮਾਮਲਿਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਕਰਨ ਦੇ ਹੱਕ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਅਨੁਚਛੇਦ 26(b) ਅਧੀਨ, ਜਦਕਿ ਰਾਜ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਸ ਕੋਲ ਅਨੁਚਛੇਦ 25(2)(b) ਅਧੀਨ 'ਸਾਰੇ ਵਰਗਾਂ ਅਤੇ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨਾਂ' ਲਈ ਹਿੰਦੂ ਮੰਦਰਾਂ ਨੂੰ ਖੋਲ੍ਹਣ ਦਾ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ। ਇਹ ਨੋਟ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿ ਦੋਵੇਂ "ਸਪੱਸ਼ਟ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਵਿਰੋਧੀ ਹਨ", ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਹ ਵਿਚਾਰਿਆ ਕਿ ਕੀ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇਕ ਦਾ ਆਪਣੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਨੂੰ ਧਰਮ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਆਪ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਦਾ ਹੱਕ ਜੋ ਅਨੁਚਛੇਦ 26(b) ਅਧੀਨ ਗਾਰੰਟੀਡ ਹੈ, ਕੀ ਅਨੁਚਛੇਦ 25(2)(b) ਦੁਆਰਾ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਤੇ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਸਾਰੇ ਵਰਗਾਂ ਅਤੇ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨਾਂ ਲਈ ਇੱਕ ਹਿੰਦੂ ਜਨਤਕ ਮੰਦਰ ਨੂੰ ਖੋਲ੍ਹਣ ਦਾ ਹੈ:

“ਅਨੁਚਛੇਦ 26, ਇਸ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਅਨੁਚਛੇਦ 25(2)(b) ਤੋਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਾਹਰ ਸਮਝਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਜਿਸਨੂੰ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇਕ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਤੱਕ ਸੀਮਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ...ਇਸ ਦਾਅਵੇ ਦਾ ਜਵਾਬ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅਨੁਚਛੇਦ 25(2)(b) ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵੀ ਅਜਿਹੀ ਸੀਮਾ ਪੜ੍ਹਨਾ ਅਸੰਭਵ ਹੈ। ਇਹ ਸਾਰੀਆਂ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਯੋਗਤਾ ਜਾਂ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਦੇ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਨਤਕ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦਾ ਮਤਲਬ ਨਾ ਸਿਰਫ ਸਮੂਹ ਲਈ ਸਮਰਪਿਤ ਮੰਦਰ ਹੋਵੇਗਾ ਪਰ ਉਹ ਵੀ ਜੋ ਉਸ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਲਾਭ ਲਈ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ, ਅਤੇ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇਕ ਮੰਦਰ ਵੀ ਇਸ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣਗੇ। ਅਨੁਚਛੇਦ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਸਪੱਸ਼ਟ ਅਤੇ ਅਸਪਸ਼ਟ ਹੋਣ ਕਾਰਨ, ਅਸੀਂ ਇਸ ਵਿੱਚ ਉਹ ਸੀਮਾਵਾਂ ਪੜ੍ਹਨ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਨਹੀਂ ਹਾਂ, ਜੋ ਉੱਥੇ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਵਿਧਾਨਸਭਾ ਦੀ ਸੰਭਾਵਿਤ ਮਨਸ਼ਾ ਬਾਰੇ ਪੂਰਵ ਤਰਕ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ। ਅਜਿਹੀ ਮਨਸ਼ਾ ਸਿਰਫ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਵਾਸਤਵ ਵਿੱਚ ਵਰਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਤੋਂ ਹੀ ਇਕੱਠੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ; ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ, ਜੋ ਅਭਿਵਿਅਕਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਉਸਦੀ ਕੀਮਤ ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੈ ਜੋ ਅਨਿਰਾਧਾਰਿਤ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਅਸੀਂ ਇਹ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਕਿ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇਕ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਅਨੁਚਛੇਦ 25(2)(b) ਦੇ ਅਧੀਨ ਹਨ।”

ਸਮਰੂਪ ਨਿਰਮਾਣ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਦਿਆਂ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਜੇਕਰ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਕਿ ਅਨੁਚਛੇਦ 26(ਬੀ) ਕੋਈ ਅਪਵਾਦ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ ਜਾਂ ਅਨੁਚਛੇਦ 25(2)(ਬੀ) ਦੇ ਅਧੀਨ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਤਾਂ ਅਨੁਚਛੇਦ 25(2)(ਬੀ) ਅਧੀਨ ਸੁਰੱਖਿਆ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

"ਜੇਕਰ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇਕ ਅਧਿਕਾਰ ਅਜਿਹੇ ਹਨ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਨਾਲ ਆਰਟ. 25(2)(ਬੀ) ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਕਾਫੀ ਘਟਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ, ਤਾਂ ਜ਼ਾਹਰ ਹੈ, ਸਾਡੇ ਨਤੀਜੇ ਅਨੁਸਾਰ ਕਿ ਆਰਟ. 25(2)(ਬੀ) ਆਰਟ. 26(ਬੀ) ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਬਲ ਹੈ, ਸੰਪ੍ਰਦਾਇਕ ਅਧਿਕਾਰ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਜਿੱਥੇ ਇਹ ਸਥਿਤੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਅਤੇ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇਕ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜੋ ਕੁਝ ਪਬਲਿਕ ਦੇ ਪੂਜਾ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਲਈ ਬਚਦਾ ਹੈ ਉਹ ਕੁਝ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਹੈ ਅਤੇ ਸਿਰਫ ਇਸ ਦਾ ਛਿਲਕਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਨੂੰ ਅਜਿਹਾ ਸਮਝਣ ਦਾ ਕੋਈ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਆਰਟ. 25(2)(ਬੀ) ਨੂੰ ਅਜਿਹਾ ਨਾ ਸਮਝੀਏ ਕਿ ਆਰਟ. 26(ਬੀ) ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਅਤੇ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇਕ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇਕ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਮਾਨਤਾ ਦੇਣ ਲਈ ਪਬਲਿਕ ਦੇ ਹੋਰ ਪਹਿਲੂਆਂ ਨੂੰ ਬੇਅਸਰ ਛੱਡ ਦੇਣ,"

ਇਸ ਕੇਸ ਨੇ ਸ਼ਿਰੂਰ ਮੁੱਟ ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਅਨਿਵਾਰਯ ਪ੍ਰਥਾਵਾਂ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਬਾਰੀਕੀ ਨੂੰ ਚਿੰਨ੍ਹਿਤ ਕੀਤਾ, ਜਿੱਥੇ ਇੱਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇਕ ਨੂੰ 'ਪੂਰਨ ਸ੍ਵਾਯੱਤਤਾ' ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਕਿਹੜੀਆਂ ਪ੍ਰਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਅਨਿਵਾਰਯ ਸਮਝਦਾ ਹੈ। ਸ਼੍ਰੀਰੁਰ ਮੁੱਟ ਵਿੱਚ, ਧਰਮ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਕੀ ਚੀਜ਼ ਅਨਿਵਾਰਯ ਹੈ, ਇਸ ਦਾ ਫੈਸਲਾ

ਕਰਨ ਦੀ ਸ੍ਵਾਯੱਤਤਾ ਨੂੰ ਧਰਮ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਜੋ ਕਿ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਅਤੇ ਅਮਲ ਨੂੰ ਸਮਝਣਾ ਸੀ। ਦੇਵਰੂ ਵਿੱਚ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਅਜਿਹੀਆਂ ਪ੍ਰਥਾਵਾਂ ਦੀ ਅਨਿਵਾਰਯਤਾ ਦੀ ਜਾਂਚ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਭੂਮਿਕਾ ਨੂੰ ਕੱਢਣ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਮਿਸਾਲ ਕਾਇਮ ਕੀਤੀ। ਜਦੋਂ ਅਦਾਲਤ ਕਿਸੇ ਧਾਰਮਿਕ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਨਿਰਧਾਰਣ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ ਲਵੇਗੀ ਕਿ ਕੋਈ ਪ੍ਰਥਾ ਅਨਿਵਾਰਯ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਪਰ ਇਹ ਨਿਰਣਾਯਕ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ।

ਦੇਵਰੂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ 'ਅਨਿਵਾਰਯ' ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਧਾਰਮਿਕ ਅਤੇ ਧਰਮ-ਨਿਰਪੇਖ ਪ੍ਰਥਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਫਰਕ ਕਰਨ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਸੀ ਤਾਂ ਜੋ ਧਾਰਮਿਕ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਰਾਜ ਦੇ ਹਸਤਕਸ਼ੇਪ ਦੀ ਸੀਮਾ ਨੂੰ ਸੀਮਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ। ਨਿਆਇਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲੀ ਉਸ ਸਮੇਂ ਆਈ ਜਦੋਂ 'ਮੂਲ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਧਾਰਮਿਕ' (ਧਰਮ-ਨਿਰਪੇਖ ਤੋਂ ਭਿੰਨ) ਨੂੰ 'ਧਰਮ ਲਈ ਅਨਿਵਾਰਯ' ਨਾਲ ਮਿਲਾਇਆ ਗਿਆ। ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਥਾ ਦੀ ਅਨਿਵਾਰਯਤਾ ਦੀ ਜਾਂਚ ਨੇ ਟੈਸਟ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਤਬਦੀਲੀ ਨੂੰ ਦਰਸਾਇਆ, ਜਿਸ ਨੇ ਹੁਣ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇਹ ਫਰਜ਼ ਸੌਂਪੀ ਕਿ ਕਿਹੜੀਆਂ ਧਾਰਮਿਕ ਪ੍ਰਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ, ਇਸ ਦੇ ਨਿਰਧਾਰਣ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਕਿ ਕੀ ਇੱਕ ਅਨਿਵਾਰਯ ਧਾਰਮਿਕ ਪ੍ਰਥਾ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ।

ਮੋਹਦ. ਹਨੀਫ ਕੁਰੈਸ਼ੀ ਬਨਾਮ ਬਿਹਾਰ ਰਾਜ[1]("ਕੁਰੈਸ਼ੀ"), ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਇੱਕ ਸੰਵਿਧਾਨ ਬੈਂਚ ਨੇ ਇਹ ਵਿਚਾਰਿਆ ਕਿ ਕੀ ਪਸ਼ੂ ਵਧ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਵਾਲੇ ਕਾਨੂੰਨ ਮੁਸਲਮਾਨ ਕੁਰੈਸ਼ੀ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੇ ਧਾਰਮਿਕ ਅਧਿਕਾਰ 'ਤੇ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਕਾਨੂੰਨ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 25 ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਧਰਮ ਦੁਆਰਾ ਬਕਰ-ਈਦ 'ਤੇ ਗਾਵਾਂ ਦੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਦੇਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਸਲਾਮੀ ਧਾਰਮਿਕ ਪਾਠਾਂ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਜੋ ਇਹ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ ਕਿ ਬਕਰ-ਈਦ 'ਤੇ ਗਾਵਾਂ ਦੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਲਈ ਇੱਕ ਜ਼ਰੂਰੀ ਅਭਿਆਸ ਨਹੀਂ ਹੈ:

"13...ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਪਵਿੱਤਰ ਕੁਰਾਨ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸੂਰਾ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ, ਸ਼ਰਤਾਂ ਵਿੱਚ, ਇੱਕ ਗਾਵ ਦੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦਾ ਹੈ...ਜੇ ਪਵਿੱਤਰ ਪੁਸਤਕ ਹੁਕਮ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਅੱਗੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕੁਰਬਾਨੀ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ...ਇਸ ਲਈ, ਇੱਕ ਮੁਸਲਮਾਨ ਲਈ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਲਈ ਬੱਕਰੀ ਦੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਦੇਣਾ ਵਿਕਲਪਿਕ ਹੈ ਜਾਂ ਸੱਤ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਲਈ ਇੱਕ ਗਾਵ ਜਾਂ ਉੱਠ ਦੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਦੇਣਾ। ਇਹ ਲਾਜ਼ਮੀ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ ਕਿ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਗਾਵ ਦੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਦੇਣੀ ਹੀ ਪਵੇ। ਵਿਕਲਪ ਦੀ ਬਹੁਤ ਹੀ ਧਾਰਣਾ ਇੱਕ ਲਾਜ਼ਮੀ ਫਰਜ਼ ਦੇ ਨੇਸ਼ਨ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਲਗਦੀ ਹੈ..."

(ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

ਇਸ ਦਾਅਵੇ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਿੱਚ ਕਿ ਮੁਸਲਮਾਨ ਅਨੰਤ ਕਾਲ ਤੋਂ ਗਾਵਾਂ ਦੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਦੇ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਹ ਅਭਿਆਸ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਧਰਮ ਦੁਆਰਾ ਸੰਚਾਲਿਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਅਨੁਚਛੇਦ 25 ਦੁਆਰਾ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਹੈ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਮੁਸ਼ਾਹਦਾ ਕੀਤਾ ਕਿ:

"13...ਇਹ ਭਾਰਤ ਦੇ ਜਾਣੇ-ਪਛਾਣੇ ਇਤਿਹਾਸ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹੈ ਕਿ ਮੁਗਲ ਸਮਰਾਟ ਬਾਬਰ ਨੇ ਗਾਵਾਂ ਦੇ ਵਧ ਨੂੰ ਧਾਰਮਿਕ ਕੁਰਬਾਨੀ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮਨਾਹੀ ਕਰਨ ਦੀ ਸਮਝਦਾਰੀ ਦੇਖੀ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰ ਹੁਮਾਯੂੰ ਨੂੰ ਇਸ ਉਦਾਹਰਣ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ...ਸਾਡੇ ਕੋਲ, ਹਾਲਾਂਕਿ, ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਕੋਈ ਸਮੱਗਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਕਹਿਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦੇਵੇਗੀ, ਉਪਰੋਕਤ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਮੁੱਖ ਵਿੱਚ, ਕਿ ਉਸ ਦਿਨ ਗਾਵ ਦੀ

ਕੁਰਬਾਨੀ ਇੱਕ ਮੁਸਲਮਾਨ ਲਈ ਆਪਣੇ ਧਾਰਮਿਕ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਅਤੇ ਵਿਚਾਰ ਨੂੰ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਲਾਜ਼ਮੀ ਬਾਹਰਲੀ ਕਾਰਵਾਈ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਸਹਿਮਤ ਕਰਨਾ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਹੈ।"

(ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਧਾਰਮਿਕ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੇ ਪਾਠਾਂ ਅਤੇ ਸਕ੍ਰਿਪਟਾਂ ਵੱਲ ਦੇਖਿਆ ਤਾਂ ਜੋ ਨਿਸਚਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ ਕਿ ਜਿਸ ਅਭਿਆਸ ਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰੀ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਉਹ ਧਾਰਮਿਕ ਪਾਠਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸਮਰਥਿਤ ਨਹੀਂ ਸੀ।

34. ਦੁਰਗਾਹ ਕਮੇਟੀ, ਅਜਮੇਰ ਬਨਾਮ ਸੈਯਦ ਹੁਸੈਨ ਅਲੀ2 ("ਦੁਰਗਾਹ ਕਮੇਟੀ"), ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਇੱਕ ਸੰਵਿਧਾਨ ਬੈਂਚ ਨੇ ਦੁਰਗਾਹ ਖਵਾਜਾ ਸਾਹਿਬ ਐਕਟ, 1955 ਦੀ ਚੁਣੌਤੀ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਿਆ, ਜਿਸ ਨੇ ਇੱਕ ਮੁਸਲਮਾਨ ਦੁਰਗਾਹ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਗਠਨ ਦਾ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਕੀਤਾ। ਜਵਾਬੀ, ਜੋ ਦੁਰਗਾਹ ਦੇ 'ਖਾਦਿਮ' ਸਨ, ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਐਕਟ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੁਰਗਾਹ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਨ ਅਤੇ ਯਾਤਰੀਆਂ ਤੋਂ ਭੇਟਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਤੋਂ ਰੋਕਿਆ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 26 ਅਧੀਨ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਅਧਿਕਾਰਾਂ 'ਤੇ ਉਲੰਘਣਾ ਕੀਤੀ। ਸਕ੍ਰਿਪਟਾਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੇਣ ਦੀ ਬਜਾਏ, ਨਿਆਂਕਾ ਗਜੇਂਦਰਗਡਕਰ, ਅਦਾਲਤ ਲਈ ਲਿਖਦੇ ਹੋਏ, ਅਜਮੇਰ ਦੇ ਪਵਿੱਤਰ ਸਥਾਨ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਿਆ ਤਾਂ ਜੋ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ ਕਿ ਜਾਇਦਾਦ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਕਦੇ ਵੀ ਜਵਾਬੀਆਂ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਸੀ।

"...ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ 16ਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਮੱਧ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ 20ਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਮੱਧ ਤੱਕ ਦੁਰਗਾਹ ਐਂਡੋਮੈਂਟ ਦੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਅਤੇ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਇੱਕੋ ਜਿਹੀ ਪੈਟਰਨ ਅਨੁਸਾਰ ਸੱਚਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਨੂੰ ਇੱਕ ਅਜਿਹਾ ਮਾਮਲਾ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਰਾਜ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਮੁਤਵੱਲੀਆਂ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ ਤੇ ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਉਹ ਦੁਰਵਿਹਾਰ ਜਾਂ ਅਸੰਤੋਸ਼ਜਨਕ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਦੋਸ਼ੀ ਪਾਏ ਗਏ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹਟਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।"

ਫੈਸਲੇ ਨਾਲ ਵਿਛੋੜਾ ਲੈਂਦਿਆਂ, ਜਸਟਿਸ ਗਜੇਂਦਰਗਡਕਰ ਨੇ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ "ਸਾਵਧਾਨੀ ਦਾ ਨੋਟ" ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ:

"...ਇਸ ਲਈ ਕਿ ਪ੍ਰਸ਼ਨਵਾਚੀ ਪ੍ਰਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਧਰਮ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਉਸ ਧਰਮ ਦੁਆਰਾ ਆਪਣਾ ਅਨਿਵਾਰਿਆ ਅਤੇ ਅਭਿੰਨ ਹਿੱਸਾ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ; ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਸਿਰਫ ਧਾਰਮਿਕ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਪਹਿਰਾਏ ਗਏ ਸਿਰਫ ਧਾਰਮਿਕ ਪ੍ਰਥਾਵਾਂ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨ ਲਈ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਭਾਵੇਂ ਧਾਰਮਿਕ ਪ੍ਰਥਾਵਾਂ ਸਿਰਫ ਅੰਧਵਿਸ਼ਵਾਸੀ ਵਿਸ਼ਵਾਸਾਂ ਤੋਂ ਉੱਤਪੰਨ ਹੋਈਆਂ ਹੋਣ ਅਤੇ ਇਸ ਅਰਥ ਵਿੱਚ ਧਰਮ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਬਾਹਰਲੀਆਂ ਅਤੇ ਗੈਰ-ਜ਼ਰੂਰੀ ਜੋੜਾਂ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਅਜਿਹੀਆਂ ਪ੍ਰਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਧਰਮ ਦਾ ਅਨਿਵਾਰਿਆ ਅਤੇ ਅਭਿੰਨ ਹਿੱਸਾ ਪਾਇਆ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ, ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਅਨੁਚਿੱਤ 26 ਅਧੀਨ ਸੁਰੱਖਿਆ ਲਈ ਬਾਰੀਕੀ ਨਾਲ ਜਾਂਚਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ; ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ, ਸੁਰੱਖਿਆ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਅਜਿਹੀਆਂ ਧਾਰਮਿਕ ਪ੍ਰਥਾਵਾਂ ਤੱਕ ਸੀਮਿਤ ਰੱਖਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜੋ ਇਸ ਦਾ ਅਨਿਵਾਰਿਆ ਅਤੇ ਅਭਿੰਨ ਹਿੱਸਾ ਹਨ ਅਤੇ ਕੋਈ ਹੋਰ ਨਹੀਂ।" 35. ਇਸ ਬਿਆਨ ਨੇ ਅਨਿਵਾਰਿਆ ਧਾਰਮਿਕ ਪ੍ਰਥਾਵਾਂ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਇੱਕ ਨਵੀਂ ਦਿਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਧੱਕਿਆ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ 'ਅੰਧਵਿਸ਼ਵਾਸੀ ਵਿਸ਼ਵਾਸਾਂ' ਅਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਪ੍ਰਥਾ ਵਿੱਚ ਫਰਕ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਹ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਲਈ ਨਿਆਇਕ ਜਾਂਚ ਵਿੱਚ ਵਿਚਰਣ ਕੀਤਾ ਕਿ ਕੀ ਕੋਈ ਪ੍ਰਥਾ ਜੋ ਅਨਿਵਾਰਿਆ ਹੋਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਧਾਰਮਿਕ ਸਕ੍ਰਿਪਟਰਾਂ, ਵਿਸ਼ਵਾਸਾਂ, ਅਤੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਵਿੱਚ ਆਧਾਰਿਤ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਅਦਾਲਤ ਉਸ ਪ੍ਰਥਾ

ਦੀ ਬਾਰੀਕੀ ਨਾਲ ਜਾਂਚ ਕਰੇਗੀ ਜੋ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਅੰਧਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਦਾਅਵਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ। ਇਹ ਇੱਕ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਮੰਨੀ ਗਈ ਤਾਂ ਜੋ ਅੰਧਵਿਸ਼ਵਾਸੀ ਵਿਸ਼ਵਾਸਾਂ ਨੂੰ ਅਨਿਵਾਰਿਆ ਧਾਰਮਿਕ ਪ੍ਰਥਾ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨਾ ਮਿਲੇ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਸਿਰਫ ਧਾਰਮਿਕ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਪਹਿਰਾਏ ਗਏ ਸਿਰਫ ਧਾਰਮਿਕ ਮਾਮਲੇ ਧਰਮ ਦੇ ਅਨਿਵਾਰਿਆ ਹਿੱਸੇ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦਾ ਆਨੰਦ ਨਹੀਂ ਮਾਣਦੇ।

36. ਟੈਸਟ ਨੂੰ ਹੋਰ ਵੀ ਸੰਕੁਚਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ *ਸਰਦਾਰ ਸੈਯਦਨਾ ਤਾਹਿਰ ਸੈਫ਼ੁੱਦੀਨ ਸਾਹਿਬ ਬਨਾਮ ਸਟੇਟ ਆਫ ਬੰਬੇ* ("ਸੈਫ਼ੁੱਦੀਨ"), ਜਿੱਥੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ, 4-1 ਦੀ ਬਹੁਮਤ ਨਾਲ, ਬੰਬੇ ਪ੍ਰੀਵੈਂਸ਼ਨ ਆਫ ਐਕਸਕਮਿਊਨੀਕੇਸ਼ਨ ਐਕਟ, 1949 ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਜਿਸ ਨੇ ਧਾਰਮਿਕ ਭਾਈਚਾਰਿਆਂ ਵਿੱਚ ਐਕਸਕਮਿਊਨੀਕੇਸ਼ਨ ਦੀ ਪ੍ਰੈਕਟਿਸ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਲਗਾਈ ਸੀ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਧਾਰਮਿਕ ਅਧਾਰਾਂ 'ਤੇ ਦਾਊਦੀ ਬੋਹਰਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਵਿੱਚ ਐਕਸਕਮਿਊਨੀਕੇਸ਼ਨ ਦੀ ਪ੍ਰੈਕਟਿਸ ਅਨੁਚਛੇਦ 26(ਬੀ) ਅਧੀਨ 'ਧਾਰਮਿਕ ਮਾਮਲਿਆਂ' ਵਿੱਚ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਸੰਵਿਧਾਨਿਕ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਹੈ। ਜਸਟਿਸ ਦਾਸ ਗੁਪਤਾ, ਬਹੁਮਤ ਲਈ ਲਿਖਦਿਆਂ, ਨੇ ਜੋਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਜਿਸ ਪ੍ਰੈਕਟਿਸ ਨੂੰ ਮੌਲਿਕ ਦੱਸਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਉਹ ਸਿਰਫ ਧਾਰਮਿਕ ਅਧਾਰਾਂ 'ਤੇ ਹੀ ਆਧਾਰਿਤ ਹੋਈ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜੇ ਉਹ ਸੰਵਿਧਾਨਿਕ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦਾ ਦਾਵਾ ਕਰਨੀ ਹੈ:

"43...ਧਾਰਮਿਕ ਅਧਾਰਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਐਕਸਕਮਿਊਨੀਕੇਸ਼ਨ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ, ਜਿਵੇਂ ਕਿਸੇ ਨਾਪਸੰਦੀਦਾ ਸਮਾਜਿਕ ਨਿਯਮ ਜਾਂ ਪ੍ਰੈਕਟਿਸ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ 'ਤੇ, ਸਮਾਜਿਕ ਸੁਧਾਰ ਦਾ ਇੱਕ ਉਪਾਯ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਕ ਕਾਨੂੰਨ ਜੋ ਕੇਵਲ ਅਜਿਹੇ ਐਕਸਕਮਿਊਨੀਕੇਸ਼ਨ ਨੂੰ ਰੋਕਦਾ ਹੈ ਉਹ ਕਲਪਨਾ ਕਰਨ ਯੋਗ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਆਰਟ. 25 ਦੇ ਕਲੋਜ਼ (ਬੀ) ਦੇ ਬਚਾਉ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਵਿੱਚ ਆ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਧਾਰਮਿਕ ਅਧਾਰਾਂ 'ਤੇ ਸਿਰਫ ਐਕਸਕਮਿਊਨੀਕੇਸ਼ਨ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ ਨੂੰ ਹਾਲਾਂਕਿ ਸਮਾਜਿਕ ਭਲਾਈ ਅਤੇ ਸੁਧਾਰ ਨੂੰ ਬਢਾਉਣ ਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਕਾਨੂੰਨ ਜਿੰਨ੍ਹਾਂ ਧਾਰਮਿਕ ਅਧਾਰਾਂ 'ਤੇ ਐਕਸਕਮਿਊਨੀਕੇਸ਼ਨ ਨੂੰ ਅਵੈਧ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਦਾਈ ਦੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਐਕਸਕਮਿਊਨੀਕੇਸ਼ਨ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਸਮਾਜਿਕ ਭਲਾਈ ਅਤੇ ਸੁਧਾਰ ਦਾ ਉਪਾਯ ਵਾਜਬੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ।"
(ਜੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

ਇਸ ਲਈ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਐਕਸਕਮਿਊਨੀਕੇਸ਼ਨ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ: ਜੇ ਇਸ ਦਾ ਆਧਾਰ ਸਿਰਫ ਧਾਰਮਿਕ ਸੀ, ਤਾਂ ਪ੍ਰੈਕਟਿਸ ਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨਿਕ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੀ ਵਾਰੰਟੀ ਮਿਲਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਸੀ।

ਇੱਕ ਸੁਰੱਖਿਆ। ਜੇਕਰ, ਹਾਲਾਂਕਿ, ਅਮਲ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਸੀ, ਤਾਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਨੂੰ ਅਜਿਹੀ ਪ੍ਰਥਾ ਨੂੰ ਮਨਾਹੀ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੋਵੇਗਾ।

37. ਇੱਕ ਮਜ਼ਬੂਤ ਅਸਹਿਮਤੀ ਵਿੱਚ, ਮੁੱਖ ਨਿਆਂਕਾ ਸਿਨਹਾ ਨੇ ਨਿਸਕਾਸਨ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਧਾਰਮਿਕ ਸੁਭਾਵ ਦਾ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ। ਸਪਸ਼ਟ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿ ਉਸ ਦਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਸਮੁਦਾਯ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੇ ਨਾਗਰਿਕ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਿਤ ਸੀ, ਨਿਆਂਕਾ ਸਿਨਹਾ ਨੇ ਰਾਏ ਦਿੱਤੀ:

"11...ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੇ ਐਕਟ ਨੇ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਆਜ਼ਾਦੀ ਅਤੇ ਜੀਵਨ ਜਾਚਣ ਦੇ ਤਰੀਕੇ ਚੁਣਨ ਦੇ ਆਧੁਨਿਕ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਸਾਰੇ ਅਣਉਚਿਤ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ ਜੋ

ਜ਼ਮੀਰ, ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਅਤੇ ਯਕੀਨ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨਾਲ ਪੁਰਾਣੇ ਦਖਲਾਂਦਾਜੀ ਹਨ। ਇਹ ਮਨੁੱਖੀ ਗਰਿਮਾ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਸਾਰੇ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਵੀ ਉਦੇਸ਼ਯਬੱਧ ਹੈ ਜੋ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਖੁਦ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਜੀਣ ਤੋਂ ਰੋਕਦੀਆਂ ਹਨ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਉਹ ਹੋਰਾਂ ਦੇ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨਾਲ ਦਖਲਅੰਦਾਜੀ ਨਾ ਕਰੇ।"

ਨਿਆਂਕਾ ਸਿਨਹਾ ਨੇ 'ਧਰਮ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ' ਅਤੇ ਧਰਮ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਕੰਮਾਂ ਵਿੱਚ, ਜੋ ਇਸ ਨਾਲ ਗਹਿਰਾਈ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਨਹੀਂ ਸਨ, ਵਿੱਚ ਫਰਕ ਕੀਤਾ:

"18...ਹੁਣ, ਆਰਟ. 26(b) ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਨੂੰ ਨਾ ਸਿਰਫ ਧਰਮ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਨਾਲ, ਬਲਕਿ ਧਰਮ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਹੋਰ ਮਾਮਲਿਆਂ ਨਾਲ ਵੀ ਨਿਪਟਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਆਪਣੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੇ ਵਿਵਹਾਰ ਲਈ ਨਿਯਮ ਅਤੇ ਨਿਯਮਾਵਲੀਆਂ ਨੂੰ ਤੈਅ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨਿਯਮਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਦੰਡਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ, ਧਾਰਮਿਕ ਭਾਈਚਾਰੇ ਵੱਲੋਂ ਮਾਲਕੀ ਅਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜਾਇਦਾਦ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਨਾ, ਆਦਿ, ਆਦਿ। ਇਸ ਲਈ, ਸਾਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਪ੍ਰਥਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਫਰਕ ਕਰਨ ਦੀ ਰੇਖਾ ਖਿੱਚਣੀ ਪਵੇਗੀ ਜੋ ਕਿ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਿਸਮ ਦੀ ਪੂਜਾ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਰੀਤੀ-ਰਿਵਾਜਾਂ ਅਤੇ ਸੰਸਕਾਰਾਂ ਦੀ ਰਚਨਾ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ, ਜੋ ਕਿ ਧਾਰਮਿਕ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦਾ ਅੰਗ ਹਨ, ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਹੋਰ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਥਾਵਾਂ ਦੀ ਜੋ ਕਿ ਇਸ ਨਾਲ ਗਹਿਰਾਈ ਨਾਲ ਜੁੜੀਆਂ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਪਰ ਕਈ ਬਿੰਦੂਆਂ 'ਤੇ, ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੇ ਰੀਤੀ-ਰਿਵਾਜਾਂ ਅਤੇ ਸੰਸਕਾਰਾਂ ਦੇ ਨਿਭਾਉਣ ਨਾਲ ਸਪਰਸ਼ ਕਰ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ।"

"24. ਨਿਸਕਾਸਨ ਦੇ ਸਮਾਜਿਕ ਪਹਿਲੂ 'ਤੇ, ਇੱਕ ਨੂੰ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਨਿਸਕਾਸਿਤ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਉਸ ਦੇ ਸਮੁਦਾਯ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਅਛੂਤ ਦੀ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਜੇ ਅਜਿਹਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਐਕਟ ਦੁਆਰਾ ਅਜਿਹੀਆਂ ਪ੍ਰਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰਨਾ ਸਿਰਫ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਆਰਟ. 17 ਦੇ ਸਖਤ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਰਾਹੀਂ ਅਛੂਤਾਚਾਰ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਇਸ ਦੀ ਪ੍ਰੈਕਟਿਸ ਨੂੰ ਮਨਾਹੀ ਹੈ। ਆਰਟੀਕਲ ਹੋਰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਛੂਤਾਚਾਰ ਦੇ ਕਾਰਨ ਉੱਤਪੰਨ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਯੋਗਤਾ ਦੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਅਨੁਸਾਰ ਸਜ਼ਾਯਾਬ ਅਪਰਾਧ ਬਣਾਉਣਾ ਹੈ। ਇਸ ਅਰਥ ਵਿੱਚ, ਐਕਟ ਇਸ ਦਾ ਤਾਰਕਿਕ ਪਰਿਣਾਮ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ, ਇਸ ਲਈ, ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।"

ਸਜੁੱਦੀਨ ਵਿੱਚ ਲਿਆ ਗਿਆ ਫੈਸਲਾ ਹੁਣ ਇੱਕ ਵੱਡੀ ਬੈਂਚ ਦੇ ਵਿਚਾਰਾਧੀਨ ਹੈ।

ਦੁਰਗਾਹ ਕਮੇਟੀ ਅਤੇ *ਸੈਫੁੱਦੀਨ* ਨੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਨੂੰ ਧਾਰਮਿਕ ਅਭਿਆਸਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜੋ ਧਰਮ ਨਾਲ ਸਖਤੀ ਨਾਲ ਆਧਾਰਿਤ ਨਹੀਂ ਸਨ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹਨਾਂ ਅਭਿਆਸਾਂ ਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਸੁਰੱਖਿਆ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਸਕੇ। ਇਹ ਜਾਂਚਣਾ ਕਿ ਕੀ "ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇਕ" ਲਈ ਕੀ "ਜ਼ਰੂਰੀ" ਹੈ "ਆਪਣੇ ਆਪਣੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ" ਅਨੁਸਾਰ ਇਸਦੇ 'ਧਾਰਮਿਕ ਪਾਠਾਂ' ਦੀ ਜਾਂਚ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। *ਦੁਰਗਾਹ ਕਮੇਟੀ* ਨੇ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕੀਤਾ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਉਹਨਾਂ ਦਾਅਵਿਆਂ ਦੀ ਸਾਵਧਾਨੀ ਨਾਲ ਜਾਂਚ ਕਰੇਗੀ ਜੋ ਧਾਰਮਿਕ ਹਨ ਪਰ ਅੰਧਵਿਸ਼ਵਾਸੀ ਵਿਸ਼ਵਾਸਾਂ ਤੋਂ ਉਤਪੰਨ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਧਰਮ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹਨ। *ਸੈਫੁੱਦੀਨ* ਨੇ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕੀਤਾ ਕਿ ਇੱਕ ਅਭਿਆਸ ਜੋ ਇੱਕ ਸਪੱਸ਼ਟ ਸਮਾਜਿਕ ਨਿਯਮ ਜਾਂ ਅਭਿਆਸ ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹੈ, ਸਮਾਜ ਸੁਧਾਰ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਵਿੱਚ ਆ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੋ ਰਾਜ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਸਿਦਾਂਤ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਦਾਅਵਿਆਂ ਵਿਰੁੱਧ ਇੱਕ ਸੁਰੱਖਿਆ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇਕ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਅਭਿਆਸ ਜਿਸ ਦਾ ਧਾਰਮਿਕ ਸੁਰ ਹੈ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਧਾਰਮਿਕ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਮਾਮਲੇ ਸੰਭਾਲਣ ਲਈ ਅਨੁਚਿੱਤ 26(b) ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਅੰਦਰ ਆਉਣਗੇ।

ਟਿਲਕਾਯਤ ਸ਼੍ਰੀ ਗੋਵਿੰਦਲਾਲਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਬਨਾਮ ਰਾਜਸਥਾਨ ਰਾਜ ("ਟਿਲਕਾਯਤ"),[1] ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਇੱਕ ਸੰਵਿਧਾਨ ਬੈਂਚ ਨੇ ਨਾਥਦ੍ਵਾਰਾ ਮੰਦਰ ਐਕਟ 1959 ਦੀ ਚੁਣੌਤੀ ਨਾਲ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕੀਤਾ, ਜੋ ਮੰਦਰ ਅਤੇ ਇਸਦੀ ਸੰਪਤੀ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਬੋਰਡ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਲਈ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਯਾਚੀ, ਮੰਦਰ ਦਾ ਆਧਿਆਤਮਿਕ ਮੁਖੀਆ, ਦਾਅਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੰਦਰ ਅਤੇ ਇਸਦੀ ਸੰਪਤੀ ਨਿੱਜੀ ਹਨ ਅਤੇ ਰਾਜ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਪਾਸ ਕਰਨ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਸਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਮੰਦਰ ਨੂੰ ਇੱਕ ਜਨਤਕ ਮੰਦਰ ਮੰਨ ਲਿਆ ਜਾਵੇ, ਐਕਟ ਨੇ ਅਨੁਚਿੱਤ 25, 26(b) ਅਤੇ 26(c) ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕੀਤੀ ਕਿਉਂਕਿ ਮੰਦਰ ਨੂੰ ਵੱਲਭਾ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇਕ ਦੇ ਮੁਖੀਆ ਵਜੋਂ ਟਿਲਕਾਯਤ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਮੁਗਲ ਸਾਮਰਾਜ ਦੇ ਪੂਰਵ ਸਮਰਾਟਾਂ ਦੁਆਰਾ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਪੁਸ਼ਟੀਕਰਨਾਂ (ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨਿਕ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਵਜੋਂ ਰਿਕਾਰਡ) ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਜੋ ਮੰਦਰ ਨੂੰ ਜਨਤਕ ਅਤੇ ਟਿਲਕਾਯਤ ਨੂੰ "ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਸੰਭਾਲਕ, ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਅਤੇ ਮੰਦਰ ਦਾ ਟਰੱਸਟੀ" ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ। ਨਿਆਂਕਾਧੀਸ ਗਜੇਂਦਰਗਡਕਰ, ਬੈਂਚ ਲਈ ਲਿਖਦੇ ਹੋਏ, ਨੇ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਉਜਾਗਰ ਕੀਤਾ ਕਿ ਕਿਉਂ ਇੱਕ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੇ ਧਾਰਮਿਕ ਅਭਿਆਸਾਂ ਬਾਰੇ ਦਾਅਵੇ ਬਿਨਾਂ ਜਾਂਚ ਤੋਂ ਸਵੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ: “57. ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਲੈਣ ਵਿੱਚ ਕਿ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਧਾਰਮਿਕ ਅਭਿਆਸ ਧਰਮ ਦਾ ਅਭਿੰਨ ਅੰਗ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਟੈਸਟ ਹਮੇਸ਼ਾ ਇਹ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਕੀ ਇਸਨੂੰ ਧਰਮ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਵਾਲੇ ਭਾਈਚਾਰੇ ਵੱਲੋਂ ਅਜਿਹਾ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਫਾਰਮੂਲਾ ਕੁਝ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਇਸਦੇ ਸੰਚਾਲਨ ਵਿੱਚ ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ...ਜਿੱਥੇ ਵਿਰੋਧੀ ਸਬੂਤ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਪ੍ਰਤੀਦ੍ਵੰਦੀ ਦਾਅਵਿਆਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਤੀਸਪਰਧੀ ਧਾਰਮਿਕ ਅਭਿਆਸਾਂ ਦੇ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਫਾਰਮੂਲਾ ਦਾ ਅੰਨ੍ਹਾ ਅਪਲੀਕੇਸ਼ਨ ਕਰਨ ਦੁਆਰਾ ਵਿਵਾਦ ਨੂੰ ਹੱਲ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਭਾਈਚਾਰਾ ਇੱਕ ਤੋਂ ਵੱਧ ਆਵਾਜ਼ ਵਿੱਚ ਬੋਲ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਫਾਰਮੂਲਾ ਇਸ ਲਈ ਟੁੱਟ ਜਾਵੇਗਾ। ਸਵਾਲ ਹਮੇਸ਼ਾ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ...”

ਇਸ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਕਿ:

“58...ਜੋ ਕੁਝ ਅਨੁਚਛੇਦ 25(1) ਅਤੇ 26(b) ਅਧੀਨ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਹੈ ਉਹ ਧਾਰਮਿਕ ਰੀਤੀਆਂ ਅਤੇ ਧਰਮ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੀ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ। ਜੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਰੀਤੀ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਧਰਮਨਿਰਪੇਖ ਹੈ ਜਾਂ ਜਿਸ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਉਹ ਮੂਲ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਸਰਾਸਰ ਧਰਮਨਿਰਪੇਖ ਸੁਭਾਵ ਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਅਨੁਚਛੇਦ 25(1) ਜਾਂ 26(b) ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੋਈ ਹੈ।”

ਤਿਲਕਾਯਤ ਨੇ *ਸ਼ਿਰੂਰ ਮੁੱਟ* ਵਿੱਚ ਰੱਖੇ ਗਏ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਨੂੰ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਯੋਗਤਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ, ਜਿਸ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਧਰਮ ਦੇ ਅਨੁਯਾਇਯਾਂ ਨੂੰ ਖੁਦ ਨੂੰ ਤੈਅ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਧਰਮ ਲਈ ਕੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਜਿੱਥੇ ‘ਵਿਰੋਧੀ ਸਬੂਤ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਧਾਰਮਿਕ ਰੀਤੀਆਂ ਦੇ ਵਿਰੋਧੀ ਦਾਅਵਿਆਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ,’ ਇੱਕ ‘ਅੰਨ੍ਹਾ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ’ *ਸ਼ਿਰੂਰ ਮੁੱਟ* ਫਾਰਮੂਲਾ ਇੱਕ ਵਿਵਾਦ ਨੂੰ ਹੱਲ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਇੱਕ ਭਾਈਚਾਰੇ ਵਿੱਚ ਲੋਕਾਂ ਕੋਲ ਧਰਮ ਦੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਪਹਿਲੂਆਂ ਦੇ ਬਾਰੇ ਵਿੱਚ ਵਿਵਿਧ ਅਤੇ ਵਿਰੋਧੀ ਧਾਰਨਾਵਾਂ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਨਾ ਸਿਰਫ ਇਹ ਤੈਅ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ ਕਿ ਕੋਈ ਰੀਤੀ ਧਾਰਮਿਕ ਸੁਭਾਵ ਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਇਹ ਵੀ ਕਿ ਇਹ ਧਰਮ ਦਾ ਇੱਕ ਅਨਿਵਾਰਯ ਹਿੱਸਾ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। *ਸ਼ਿਰੂਰ ਮੁੱਟ* ਦੇ ਫਾਰਮੂਲੇ ਨਾਲ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿ ਧਰਮ ਲਈ ਕੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਇਹ ਧਰਮ ਦੇ ਅਨੁਯਾਇਯਾਂ ਦੁਆਰਾ ਤੈਅ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ, ਅਦਾਲਤ ਇੱਕ ਸਿਧਾਂਤ ਵੱਲ ਵਧੀ ਕਿ ਕੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ “ਹਮੇਸ਼ਾ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।” ਅਸਲ ਵਿੱਚ, ਅਦਾਲਤ ਇਹ ਤੈਅ ਕਰੇਗੀ ਕਿ ਕਾਨੂੰਨ ਨੇ ਕੀ “ਮੂਲ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਅਤੇ

ਸਰਾਸਰ ਧਰਮਨਿਰਪੇਖ" ਨੂੰ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਕੀ ਧਾਰਮਿਕ ਹੈ ਅਤੇ ਕੀ ਧਰਮਨਿਰਪੇਖ ਹੈ ਅਤੇ ਦੋਵਾਂ ਦੀਆਂ ਹੱਦਾਂ ਨੂੰ ਫਿਰ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਅਦਾਲਤੀ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਸੀ।

ਭਾਰਤੀ ਯੁਵਾ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸੰਘ ਬਨਾਮ ਕੇਰਲ ਦੀ ਰਾਜ
(ਡਾ. ਧਨੰਜ□ ਵਾਈ ਚੰਦ੍ਰਾਚੂਡ, ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ)

40. *ਸਾਸਤ੍ਰੀ ਯਜਨਪੁਰੁਸ਼ਾਦਜੀ ਬਨਾਮ ਮੁਲਦਾਸ ਭੁਦਰਦਾਸ ਵੈਸ਼ਯ* ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਇੱਕ ਸੰਵਿਧਾਨ ਬੈਂਚ ਨੇ ਇਸ ਮੁੱਦੇ ਉੱਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਕੀ ਸਵਾਮੀਨਾਰਾਇਣ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਨੂੰ ਬੰਬਈ ਹਿੰਦੂ ਪਬਲਿਕ ਵਰਸ਼ਿਪ (ਐਂਟਰੀ ਅਧਿਕਾਰਤਾ) ਐਕਟ, 1956 ਦੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਛੋਟ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਜਿਸ ਨੇ ਦਲਿਤਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਮੰਦਰਾਂ ਵਿੱਚ ਪੂਜਾ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਜਿਸ ਤੇ ਐਕਟ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ, ਜੋ ਕਿ ਸਵਾਮੀਨਾਰਾਇਣ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਸਨ, ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਗੈਰ-ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਤੇ, ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਦੇ ਮੰਦਰ ਐਕਟ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੇ। ਨਿਆਂਕਾ ਗਜੇਂਦਰਗਡਕਰ, ਅਦਾਲਤ ਲਈ ਲਿਖਦਿਆਂ, ਇਸ ਦਾਅਵੇ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕੀਤਾ:

"55.ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਉਤਪਤੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਵੱਲੋਂ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਸਲੀ ਚਿੰਤਾ ਵਿੱਚੋਂ ਹੈ, ਪਰ ਅਕਸਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਚਿੰਤਾ ਅੰਧਵਿਸ਼ਵਾਸ, ਅਗਿਆਨਤਾ ਅਤੇ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਦੀਆਂ ਅਸਲ ਸਿੱਖਿਆਵਾਂ ਅਤੇ ਸਵਾਮੀਨਾਰਾਇਣ ਦੇ ਆਪਣੇ ਸਿੱਖਿਆ ਅਤੇ ਦਰਸ਼ਨ ਦੀ ਅਸਲ ਮਹੱਤਤਾ ਦੀ ਪੂਰੀ ਗਲਤਫਹਿਮੀ ਉੱਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹੈ।" (ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

ਤਿਲਕ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ, ਨਿਆਂਕਾ ਗਜੇਂਦਰਗਡਕਰ ਨੇ ਫਿਰ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਦੀਆਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਾਇਆ:

"40.ਤਿਲਕ ਨੇ ਇਸ ਜਟਿਲ ਅਤੇ ਮੁਸ਼ਕਲ ਸਮੱਸਿਆ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕੀਤਾ ਜੋ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਜਾਂ ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਵਰਣਨ ਕਰਨਾ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਨੇ ਇੱਕ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਫਾਰਮੂਲਾ ਵਿਕਸਿਤ ਕੀਤਾ ਜਿਸ ਨੂੰ ਕਾਫੀ ਹੱਦ ਤੱਕ ਪੂਰਾ ਅਤੇ ਸੰਤੋਸ਼ਜਨਕ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਤਿਲਕ ਨੇ ਕਿਹਾ: "ਵੇਦਾਂ ਨੂੰ ਸਤਿਕਾਰ ਨਾਲ ਸਵੀਕਾਰਨਾ; ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰਨਾ ਕਿ ਮੁਕਤੀ ਦੇ ਸਾਧਨ ਜਾਂ ਰਸਤੇ ਵਿਵਿਧ ਹਨ ਅਤੇ ਇਹ ਸੱਚਾਈ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਕਰਨਾ ਕਿ ਪੂਜਣ ਲਈ ਦੇਵਤਾਵਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵੱਡੀ ਹੈ, ਵਾਸਤਵ ਵਿੱਚ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਹੈ।" (ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

41. ਅਚਾਰਿਆ ਜਗਦੀਸ਼ਵਰਾਨੰਦ ਅਵਧੂਤ ਬਨਾਮ ਪੁਲਿਸ ਕਮਿਸ਼ਨਰ, ਕੋਲਕਾਤਾ("ਅਵਧੂਤ ।"), ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਇੱਕ ਤਿੰਨ-ਜੱਜ ਬੈਂਚ ਨੇ ਇਹ ਵਿਚਾਰਿਆ ਸੀ ਕਿ ਕੀ ਪੁਲਿਸ ਅਨੰਦ ਮਾਰਗੀਆਂ ਨੂੰ ਸਾਰਵਜਨਿਕ ਰੂਪ ਵਿੱਚ 'ਤਾਂਡਵ ਨ□ਤਿ' ਕਰਨ ਤੋਂ ਰੋਕ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਅਨੁਯਾਇਯਾਂ ਨੇ ਚਾਕੂਆਂ, ਜਿਉਂਦੇ ਸੱਪ, ਤ੍ਰਿਸੂਲ ਅਤੇ ਖੋਪੜੀਆਂ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਇੱਕ ਸਾਰਵਜਨਿਕ ਜਲੂਸ ਵਿੱਚ ਨ□ਤਿ ਕੀਤਾ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ "ਕੀ ਤਾਂਡਵ ਨ□ਤਿ ਦਾ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਇੱਕ ਧਾਰਮਿਕ ਅਭਿਆਸ ਹੈ[...] ਅਨੰਦ ਮਾਰਗੀਆਂ ਦੇ ਧਾਰਮਿਕ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦੇ ਸਿਦਾਂਤਾਂ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਰਸਮ ਜਾਂ ਅਭਿਆਸ। 'ਨਿਆਂਕਾ ਰੰਗਨਾਥ ਮਿਸਰਾ, ਅਦਾਲਤ ਲਈ ਲਿਖਦਿਆਂ, ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਚੂੰਕਿ ਅਨੰਦ ਮਾਰਗੀ ਇੱਕ ਹਾਲੀਆ ਧਾਰਮਿਕ ਆਦੇਸ਼ ਸਨ, ਅਤੇ ਤਾਂਡਵ ਨ□ਤਿ ਇੱਕ ਹੋਰ ਵੀ ਹਾਲੀਆ ਨਵੀਨਤਾ ਸੀ, ਇਸ ਨੂੰ ਇੱਕ ਜ਼ਰੂਰੀ ਧਾਰਮਿਕ ਅਭਿਆਸ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ:'

"14.ਆਨੰਦ ਮਾਰਗ ਇੱਕ ਧਾਰਮਿਕ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਹਾਲ ਹੀ ਵਿੱਚ ਉੱਤਪੰਨ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਧਾਰਮਿਕ ਰਸਮਾਂ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਵਜੋਂ ਤਾਂਡਵ ਨ□ਤਿ ਅਜੇ ਵੀ ਹੋਰ ਵੀ ਹਾਲੀਆ ਹੈ। ਇਹ ਸ਼ੱਕੀ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹੀਆਂ ਪਰਿਸਥਿਤੀਆਂ ਵਿੱਚ ਤਾਂਡਵ ਨ□ਤਿ ਨੂੰ ਆਨੰਦ ਮਾਰਗੀਆਂ ਦੀ ਇੱਕ ਅਨਿਵਾਰਯ ਧਾਰਮਿਕ ਰਸਮ ਵਜੋਂ ਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।"

"ਭਾਵੇਂ ਮੰਨ ਲਿਆ ਜਾਵੇ ਕਿ ਤਾਂਡਵ ਨ□ਤਿ ਨੂੰ ਹਰੇਕ ਆਨੰਦ ਮਾਰਗੀ ਦੇ ਪੈਰੋਕਾਰ ਲਈ ਇੱਕ ਧਾਰਮਿਕ ਰਸਮ ਵਜੋਂ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਇਸ ਤੋਂ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਤੀਜਾ ਨਹੀਂ ਨਿਕਲਦਾ ਕਿ ਤਾਂਡਵ ਨ□ਤਿ ਨੂੰ ਜਨਤਕ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਿਤ ਕਰਨਾ ਇੱਕ ਧਾਰਮਿਕ ਰਸਮ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਹੈ। ਅਸਲ ਵਿੱਚ, ਸ੍ਰੀ ਆਨੰਦ ਮੂਰਤੀ ਦੀਆਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਲਿਖਤਾਂ ਵਿੱਚ ਇਹ ਜਾਇਜ਼ਾਕਾਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਤਾਂਡਵ ਨ□ਤਿ ਨੂੰ ਜਨਤਕ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।"

"28...ਕਦੇ ਕਦੇ, ਅਭਿਆਸ, ਧਾਰਮਿਕ ਜਾਂ ਧਰਮ-ਨਿਰਪੇਖ, ਅਣਛੋਹਣਯੋਗ ਮਿਸ਼ਰਿਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਹੋਰ ਵੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਸਮ੍ਰਿਤੀਆਂ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਅਧੀਨ ਜਨਮ ਤੋਂ ਮੌਤ ਤੱਕ ਅਤੇ ਦਿਨ-ਪ੍ਰਤੀਦਿਨ ਦੇ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਕਾਰਜਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਜਾਂ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਧਾਰਮਿਕ ਸੁਭਾਵ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਕਦੇ ਕਦੇ ਧਾਰਮਿਕ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਨੂੰ ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਵਿੱਚ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੁਆਰਾ ਗਾਰੰਟੀਸ਼ੁਦਾ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੀ ਆੜ ਲੈਣ ਦੀ ਭਾਲ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਜੋ ਅਨੁਚਿੱਤ 25 ਅਤੇ 26 ਦੁਆਰਾ ਗਾਰੰਟੀਸ਼ੁਦਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਧਾਰਮਿਕ ਮਾਡਲ 'ਤੇ ਅਧਾਰਿਤ ਹੈ" ਅਤੇ ਦੂਜਾ ਪਰੰਪਰਾਗਤ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ 'ਤੇ ਬਿਲਕੁਲ ਵਿਰੋਧੀ ਹੈ। ਸੱਚੇ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਨੂੰ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਤਰੱਕੀ, ਭਲਾਈ ਅਤੇ ਸੁਧਾਰ, ਸਮਾਜਿਕ ਤੀਬਰਤਾ ਅਤੇ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਏਕਤਾ ਲਈ ਰਾਜ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਦੇ ਪੈਰਾਮੀਟਰਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸਖਤੀ ਨਾਲ ਅਦਾਲਤੀ ਜਾਂਚ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।" (ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

43. *ਐਨ ਅਦਿਤਯਾਨ ਬਨਾਮ ਤ੍ਰਾਵਣਕੋਰ ਦੇਵਸਵੋਮ ਬੋਰਡ* ("ਤ੍ਰਾਵਣਕੋਰ ਦੇਵਸਵੋਮ ਬੋਰਡ") ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਦੋ ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਬੈਂਚ ਨੂੰ ਇਹ ਮੁੱਦਾ ਹੱਲ ਕਰਨਾ ਸੀ ਕਿ ਕੀ ਤ੍ਰਾਵਣਕੋਰ ਦੇਵਸਵੋਮ ਬੋਰਡ ਕੋਂਗੋਰਪਿੱਲੀ ਨੀਰਿਕੋਡ ਸਿਵਾ ਮੰਦਰ ਦਾ ਪੁਜਾਰੀ ਇੱਕ ਗੈਰ-ਮਲਯਾਲਾ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਨੂੰ ਨਿਯੁਕਤ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਜਸਟਿਸ ਦੋਰੈਸਵਾਮੀ ਰਾਜੂ, ਅਦਾਲਤ ਲਈ ਲਿਖਦੇ ਹੋਏ, ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਕੋਈ ਸਬੂਤ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਸਿਰਫ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਪੁਜਾਰੀ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ। ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਰੱਦ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿ ਸਿਹੁਰੁਰ ਮੁੱਟ ਨੇ ਇਹ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਰੱਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਧਰਮ ਤੋਂ ਉੱਤਪੰਨ ਸਾਰੀਆਂ ਪ੍ਰਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਸੁਰੱਖਿਆ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ:

"18...ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਲਈ ਵਰਿਸ਼ਠ ਵਕੀਲ ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਸ਼੍ਰੀਉਰ ਮੁੱਟ ਦੇ ਮਾਮਲੇ (ਉੱਪਰੋਕਤ) ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਹੋਰ ਪੜ੍ਹਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਹ ਧਾਰਮਿਕ ਰਸਮਾਂ, ਰੀਤਾਂ, ਨਿਰੀਖਣਾਂ ਅਤੇ ਪੂਜਾ ਦੇ ਤਰੀਕੇ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦਾਅਵੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਰ ਇੱਕ ਚੀਜ਼ ਨੂੰ ਸਮਰਥਨ ਜਾਂ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇਣ ਲਈ ਸਹਾਰਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਹ ਸੰਵਿਧਾਨ ਜਾਂ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਮੈਂਡੇਟ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਬਣਾਏ ਗਏ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪਾਬੰਦੀ ਜਾਂ ਨਿਯਮਨ ਤੋਂ ਅਪਰਿਵਰਤਨੀਯ ਦਾਅਵੇ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਸਤਹੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਰੱਦ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੇ ਯੋਗ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਹ ਉਸ ਨੂੰ ਨਕਾਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਜੋ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਭਾਗ III ਅਧੀਨ ਐਲਾਨ ਕੀਤੇ ਅਤੇ ਗਾਰੰਟੀਸ਼ੁਦਾ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵੱਡਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਰਿਵਾਜ ਜਾਂ ਪ੍ਰਥਾ ਨੂੰ, ਭਾਵੇਂ ਪ੍ਰੀ-ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਸਤਿਤਵ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਬੂਤ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਜਦੋਂ ਇਹ

ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ, ਗਰਿਮਾ, ਸਮਾਜਿਕ ਸਮਾਨਤਾ ਅਤੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਅਤੇ ਸੰਸਦ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਏ ਗਏ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਮੈਂਡੇਟ ਨੂੰ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਸ੍ਰੋਤ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨ ਲਈ ਸਵੀਕਾਰਯ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਕੋਈ ਵੀ ਰਿਵਾਜ ਜੋ ਪੇਚੀਦਾ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨ ਜਾਂ ਜਨਤਕ ਨੀਤੀ ਜਾਂ ਸਮਾਜਿਕ ਸਭਿਆਚਾਰ ਦੇ ਵਿਰੋਧ ਵਿੱਚ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਨੂੰ ਦੇਸ਼ ਦੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸਵੀਕਾਰ ਜਾਂ ਸਮਰਥਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ।" 44. ਤਾਂਡਵ ਨ□ਤਿ ਦੀ ਅਨਿਵਾਰਿਆ ਧਾਰਮਿਕ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀ ਦੇ ਸਵਾਲ ਨੂੰ 2004 ਵਿੱਚ ਫਿਰ ਤੋਂ ਵਿਚਾਰਿਆ ਗਿਆ, ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਆਫ ਪੁਲਿਸ ਬਨਾਮ ਆਚਾਰਿਆ ਜਗਦੀਸ਼ਵਰਾਨੰਦ ਅਵਧੂਤਾ1 ("ਅਵਧੂਤਾ ।।") ਵਿੱਚ। ਅਵਧੂਤਾ । ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਆਨੰਦ ਮਾਰਗੀਸ ਦੀ ਧਾਰਮਿਕ ਪੁਸਤਕ, ਚਾਰਿਆ-ਚਾਰਿਆ, ਨੂੰ ਆਨੰਦ ਤਾਂਡਵ ਨੂੰ ਇੱਕ ਅਨਿਵਾਰਿਆ ਧਾਰਮਿਕ ਪ੍ਰਥਾ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਸੋਧਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਦਾਅਵੇ ਦੀ 'ਅਨਿਵਾਰਿਆ' ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀ 'ਤੇ ਜੋਰ ਦਿੰਦਿਆਂ, ਬਹੁਮਤ, 2-1 ਦੇ ਵਿਭਾਜਨ ਵਾਲੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ, ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਪ੍ਰਥਾ ਦੀ ਕਿਸਮ ਅਜਿਹੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਦੀ ਗੈਰ-ਮੌਜੂਦਗੀ ਨਾਲ ਉਸ ਧਰਮ ਦੀ ਮੂਲ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀ ਵਿੱਚ ਮੌਲਿਕ ਬਦਲਾਅ ਆ ਜਾਵੇ:

"ਕਿਸੇ ਧਰਮ ਦਾ ਅਤਿ ਆਵਸ਼ਯਕ ਹਿੱਸਾ ਮਤਲਬ ਉਹ ਮੂਲ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਜਿਸ 'ਤੇ ਇੱਕ ਧਰਮ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਅਤਿ ਆਵਸ਼ਯਕ ਅਮਲ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਉਹ ਅਮਲ ਜੋ ਕਿਸੇ ਧਰਮਿਕ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਲਈ ਬੁਨਿਆਦੀ ਹਨ। ਇਹ ਅਤਿ ਆਵਸ਼ਯਕ ਹਿੱਸਿਆਂ ਜਾਂ ਅਮਲਾਂ ਦੇ ਕੋਨੇਪੱਥਰ 'ਤੇ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਧਰਮ ਦੀ ਉੱਚੀ ਇਮਾਰਤ ਬਣਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕੋਈ ਧਰਮ ਧਰਮ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਹ ਤੈਅ ਕਰਨਾ ਕਿ ਕੋਈ ਹਿੱਸਾ ਜਾਂ ਅਮਲ ਕਿਸੇ ਧਰਮ ਲਈ ਅਤਿ ਆਵਸ਼ਯਕ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਇਹ ਲੱਭਣਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਹਿੱਸੇ ਜਾਂ ਅਮਲ ਦੇ ਬਿਨਾਂ ਧਰਮ ਦੀ ਕੁਦਰਤ ਬਦਲ ਜਾਵੇਗੀ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਜੇਕਰ ਉਸ ਹਿੱਸੇ ਜਾਂ ਅਮਲ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਨਾਲ ਉਸ ਧਰਮ ਦੇ ਸੁਭਾਵ ਜਾਂ ਇਸਦੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਵਿੱਚ ਮੌਲਿਕ ਬਦਲਾਅ ਆ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਅਜਿਹਾ ਹਿੱਸਾ ਅਤਿ ਆਵਸ਼ਯਕ ਜਾਂ ਅਭਿੰਨ ਹਿੱਸਾ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਹਿੱਸੇ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵਾਧਾ ਜਾਂ ਘਟਾਓ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਉਸ ਧਰਮ ਦਾ ਬਿਲਕੁਲ ਸਾਰ ਹੈ ਅਤੇ ਬਦਲਾਅ ਇਸਦੇ ਮੌਲਿਕ ਸੁਭਾਵ ਨੂੰ ਬਦਲ ਦੇਵੇਗਾ। ਇਹ ਅਜਿਹੇ ਸਥਾਈ ਅਤਿ ਆਵਸ਼ਯਕ ਹਿੱਸੇ ਹਨ ਜੋ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੁਆਰਾ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਹਨ...ਅਜਿਹੇ ਬਦਲਣਯੋਗ ਹਿੱਸੇ ਜਾਂ ਅਮਲ ਜ਼ਰੂਰ ਧਰਮ ਦੇ 'ਕੋਰ' ਨਹੀਂ ਹਨ ਜਿਥੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਆਧਾਰਿਤ ਹੈ ਅਤੇ ਧਰਮ ਉਸ 'ਤੇ ਸਥਾਪਿਤ ਹੈ। ਇਹ ਸਿਰਫ ਗੈਰ-ਅਤਿ ਆਵਸ਼ਯਕ ਹਿੱਸੇ ਜਾਂ ਅਮਲਾਂ ਨੂੰ ਸਜਾਵਟ ਵਜੋਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।"

(ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

ਅਤਿ ਆਵਸ਼ਯਕਤਾ ਦੀ ਪਰੀਖਿਆ ਨੂੰ "ਧਰਮ ਦੇ ਮੌਲਿਕ ਸੁਭਾਵ" ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ ਗਿਆ। ਜੇਕਰ ਕਿਸੇ ਅਮਲ ਦੀ ਖਤਮੀ ਨਾਲ ਧਰਮ ਦੇ ਮੌਲਿਕ ਸੁਭਾਵ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਬਦਲਾਅ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ, ਤਾਂ ਉਹ ਅਮਲ ਅਤਿ ਆਵਸ਼ਯਕ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਆਨੰਦ ਮਾਰਗੀਆਂ ਦੇ ਦਾਵੇ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਦਿਆਂ, ਬਹੁਮਤ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਆਨੰਦ ਮਾਰਗ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ (1955-56) ਤਾਂਦਵ ਨ□ਤਿ ਦੇ ਅਮਲ ਦੇ ਬਿਨਾਂ ਵੀ ਮੌਜੂਦ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ, ਅਜਿਹਾ ਅਮਲ ਭਾਰਤੀ ਯੁਵਾ ਵਕੀਲ ਸੰਘ ਬਨਾਮ ਕੇਰਲ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ।

[ਡਾ. ਧਨੰਜ□ ਵਾਈ ਚੰਦ੍ਰਚੂੜ, ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ.]

ਧਰਮ ਦੇ 'ਕੋਰ' ਨੂੰ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਧਾਰਮਿਕ ਸਮੂਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਧਾਰਮਿਕ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਬਦਲਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ ਕੁਝ ਧਾਰਮਿਕ ਰਸਮਾਂ ਨੂੰ ਪਛਾਣਣ ਲਈ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਸੁਰੱਖਿਆ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰ ਸਕਣ।

45. ਆਦਿ ਸਾਈਵ ਸਿਵਾਚਾਰੀਯਰਗਲ ਨਾਲਾ ਸੰਗਮ ਬਨਾਮ ਤਮਿਲ ਨਾਡੂ ਸਰਕਾਰ ("ਆਦਿ ਸਾਈਵ") ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਇੱਕ ਦੋ ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਬੈਂਚ ਨੇ ਤਮਿਲ ਨਾਡੂ ਦੇ ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਜਾਰੀ ਇੱਕ ਸਰਕਾਰੀ ਆਦੇਸ਼ ਦੀ ਚੁਣੌਤੀ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਿਆ ਜਿਸ ਨੇ 'ਕਿਸੇ ਵੀ ਯੋਗ ਹਿੰਦੂ' ਨੂੰ ਮੰਦਰ ਦਾ ਅਰਚਕ ਨਿਯੁਕਤ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੱਤੀ। ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾਓਂ ਨੇ ਸਰਕਾਰੀ ਆਦੇਸ਼ ਦੀ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਪਣੇ ਸਮੂਹ ਤੋਂ ਅਰਚਕਾਂ ਨੂੰ ਨਿਯੁਕਤ ਕਰਨ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਅਗਮਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ। ਸਰਕਾਰੀ ਆਦੇਸ਼ ਦੀ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਵੈਧਤਾ ਦਾ ਨਿਰਧਾਰਣ ਕਰਦਿਆਂ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਧਾਰਮਿਕ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਜਾਂ ਅਭਿਆਸ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਮਾਨਕਾਂ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਇਸ ਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਸੁਰੱਖਿਆ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕੇ:*

"48.ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਅਨੁਰੂਪਤਾ ਦੀ ਲੋੜ ਅੰਦਰੂਨੀ ਹੈ ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਰਿਵਾਜ ਜਾਂ ਪ੍ਰਥਾ ਅਨੁਚਿੱਤ ਛਤਰੀ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਅਤੇ ਕਲਪਨਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਸੁਰੱਖਿਆ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੈ, ਤਾਂ ਕਾਨੂੰਨ ਜ਼ਰੂਰ ਆਪਣਾ ਕੋਰਸ ਲਵੇਗਾ। ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਵੈਧਤਾ, ਸਵਾਭਾਵਿਕ ਰੂਪ ਵਿੱਚ, ਸਾਰੇ ਧਾਰਮਿਕ ਵਿਸ਼ਵਾਸਾਂ ਜਾਂ ਅਭਿਆਸਾਂ ਤੋਂ ਉੱਚੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ,"**

(ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

46. ਸ਼ਾਇਰਾ ਬਾਨੋ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ† ("ਸ਼ਾਇਰਾ ਬਾਨੋ"), ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਇੱਕ ਸੰਵਿਧਾਨ ਬੈਂਚ ਨੇ ਇਹ ਵਿਚਾਰਿਆ ਕਿ ਕੀ ਤਿੰਨ ਤਲਾਕ ਦੀ ਪ੍ਰਥਾ ਹਨਫੀ ਸੁੰਨੀ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੇ ਸਕੂਲ ਲਈ ਇੱਕ ਜ਼ਰੂਰੀ ਅਭਿਆਸ ਹੈ। ਇਸਲਾਮੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਅਧਿਐਨ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਜੋ ਇਹ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਤਿੰਨ ਤਲਾਕ ਤਲਾਕ ਦੀ ਇੱਕ ਅਨਿਯਮਿਤ ਪ੍ਰਥਾ ਹੈ, ਬਹੁਮਤ ਦੀ ਰਾਏ, ਇੱਕ 3-2 ਵਿੱਚ ਵੰਡ, ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਤਿੰਨ ਤਲਾਕ ਇੱਕ ਜ਼ਰੂਰੀ ਅਭਿਆਸ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਨਿਆਂਕਾ ਨਾਰੀਮਨ, ਆਪਣੇ ਅਤੇ ਨਿਆਂਕਾ ਲਲਿਤ ਲਈ ਬੋਲਦਿਆਂ, ਨੇ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਕਿ "ਇੱਕ ਅਭਿਆਸ ਸਿਰਫ ਇਸ ਲਈ ਧਰਮ ਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਮਨਜ਼ੂਰ ਹੈ" ਅਤੇ ਜਾਵੇਦ ਬਨਾਮ ਹਰਿਆਣਾ ਰਾਜ‡ ਅਤੇ ਅਵਧੂਤ ॥ ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਧਾਰਮਿਕ ਅਭਿਆਸਾਂ ਦੇ ਟੈਸਟ ਨੂੰ ਤਿੰਨ ਤਲਾਕ ਦੇ ਅਭਿਆਸ ਤੇ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ:

"54...ਇਹ ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਤਿੰਨ ਤਲਾਕ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਤਲਾਕ ਦਾ ਰੂਪ ਹੈ ਜੋ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਮਨਜ਼ੂਰ ਹੈ, ਪਰ ਇਸੇ ਸਮੇਂ, ਹਨਫੀ ਸਕੂਲ ਦੁਆਰਾ ਪਾਪੀ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਇਸ ਨੂੰ ਸਹਾਰਦਾ ਹੈ। ਜਾਵੇਦ (ਉਪਰੋਕਤ) ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਕਿਸੇ ਵੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਧਾਰਮਿਕ ਅਭਿਆਸ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਨਹੀਂ ਬਣੇਗਾ।"§ ਇੱਕ ਅਭਿਆਸ। ਅਚਾਰਿਆ ਜਗਦੀਸ਼ਵਰਾਨੰਦਾ (ਉਪਰੋਕਤ) ਵਿੱਚ ਕਹੇ ਗਏ ਟੈਸਟ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਦਿਆਂ, ਇਹ ਵੀ ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਇਸਲਾਮੀ ਧਰਮ ਦੀ ਮੌਲਿਕ ਪ੍ਰਕ□ਤੀ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇੱਕ ਭਾਰਤੀ ਸੁੰਨੀ ਮੁਸਲਮਾਨ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਰਾਹੀਂ ਦੇਖੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਅਭਿਆਸ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਨਹੀਂ ਬਦਲੇਗੀ।"

ਨਿਆਂਕਾ ਕੁਰੀਅਨ ਜੋਸਫ, ਨਿਆਂਕਾਂ ਨਰੀਮਨ ਅਤੇ ਲਲਿਤ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਹੋਏ, ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਕੁਰਾਨ ਅਤੇ ਇਸਲਾਮੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਉੱਤੇ, ਤਿੰਨ ਤਲਾਕ ਦੀ ਪ੍ਰਥਾ ਨੂੰ ਇੱਕ ਅਨਿਵਾਰਯ ਧਾਰਮਿਕ ਪ੍ਰਥਾ ਵਜੋਂ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਉਸ ਨੇ ਰਾਏ ਦਿੱਤੀ ਕਿ "ਸਿਰਫ ਇਸ ਲਈ ਕਿ ਇੱਕ ਪ੍ਰਥਾ

ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਜਾਰੀ ਹੈ, ਇਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਇਸ ਨੂੰ ਜਾਇਜ਼ ਨਹੀਂ ਬਣਾ ਸਕਦਾ ਜੇਕਰ ਇਸ ਨੂੰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਐਲਾਨਿਆ ਗਿਆ ਹੋਵੇ।"

ਮੁੱਖ ਨਿਆਂਕਾ ਖੇਹਰ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾਇਆ, ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਹਨਫੀ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੇ ਧਰਮ ਲਈ ਤਿੰਨ ਤਲਾਕ ਦੀ ਪ੍ਰਥਾ ਅਨਿਵਾਰਯ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਤਰਕ ਦਿੱਤਾ ਕਿ:

"[ਟ]ਹੇਰੇ ਦੋ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਕੋਈ ਵਿਵਾਦ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਪਹਿਲਾਂ, ਕਿ 'ਤਲਾਕ-ਏ-ਬਿੱਦਤ' ਦੀ ਪ੍ਰਥਾ ਉਮਰ ਦੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਚਲੀ ਆ ਰਹੀ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਲਗਭਗ 1400 ਸਾਲ ਤੋਂ ਵੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸਮਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਦੂਜਾ, ਕਿ 'ਤਲਾਕ-ਏ-ਬਿੱਦਤ' ਭਾਵੇਂ ਧਰਮ ਵਿੱਚ ਮਾੜੀ ਹੈ, ਪਰ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਇਸ ਨੂੰ "ਚੰਗਾ" ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।"

ਤਿੰਨ ਤਲਾਕ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਅਤੇ ਪ੍ਰਚਲਨ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ, ਨਿਆਂਕਾ ਖੇਹਰ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਤਿੰਨ ਤਲਾਕ "ਉਸ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਵਿੱਚ ਬੇਧਰਮੀ ਵਜੋਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇਹ ਪ੍ਰਥਾ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਹੈ, ਫਿਰ ਵੀ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਇਸ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਜਾਇਜ਼ ਮੰਨਦਾ ਹੈ।"

ਜਦੋਂ ਕਿ ਬਹੁਮਤ ਨੇ ਆਪਣਾ ਨਿਸਕਰਸ਼ ਇਸਲਾਮ ਦੇ ਮੌਲਿਕ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਅਤੇ ਤਿੰਨ ਤਲਾਕ ਦੀ ਧਾਰਮਿਕ ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਦੀ ਜਾਂਚ ਉੱਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਕੀਤਾ, ਘੱਟ ਗਿਣਤੀ ਨੇ ਤਿੰਨ ਤਲਾਕ ਦੀ ਵਿਆਪਕ ਪ੍ਰਥਾ ਉੱਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਜੋ ਇਸ ਦੀ ਅਨਿਵਾਰਤਾ ਨੂੰ ਤੈਅ ਕਰ ਸਕੇ। ਬਹੁਮਤ ਅਤੇ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀ ਨੇ ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਸਹਿਮਤੀ ਜਤਾਈ, ਕਿ ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪ੍ਰਥਾ ਨੂੰ ਅਨਿਵਾਰਯ ਮੰਨਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਦੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨੂੰ ਉਸ ਪ੍ਰਥਾ ਦੀ ਅਨਿਵਾਰਤਾ ਦੇ ਨਿਰਧਾਰਨ ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਉਹ ਵਿਚਾਰ ਇਸ ਦੀ ਅਨਿਵਾਰਤਾ ਦਾ ਨਿਰਧਾਰਨ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ।"

ਆਪਣੀ ਧਾਰਮਿਕ ਆਜ਼ਾਦੀ ਉੱਤੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੀ ਵਿਕਾਸ ਕਰਨ ਦੇ ਨਾਤੇ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਧਾਰਮਿਕ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨੂੰ ਅਨੁਚਿੱਤ 25 ਅਤੇ ਅਨੁਚਿੱਤ 26 ਅਧੀਨ ਧਾਰਮਿਕ ਪ੍ਰਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦਾ ਸਮੂਹ ਵਿਕਸਿਤ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਸੰਵਿਧਾਨ ਨੂੰ ਨਾ ਸਿਰਫ ਧਾਰਮਿਕ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਪਰ ਉਹ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਵੀ ਜੋ ਉਹਨਾਂ ਵਿਸ਼ਵਾਸਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਕਿ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਤੈਅ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਪ੍ਰਥਾ ਅਨਿਵਾਰਯ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਉਹ ਵਿਚਾਰ ਇਸ ਦੀ ਅਨਿਵਾਰਤਾ ਦਾ ਨਿਰਧਾਰਨ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ।"

"ਇਬਿਦ, ਪੰਨਾ 69 ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਧਾਰਮਿਕ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨੂੰ ਕੀ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ਅਨਿਵਾਰਤਾ ਦਾ ਕੇਂਦਰੀ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਈ ਹੈ। ਜਿਸ ਭੂਮਿਕਾ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕੱਢਿਆ ਹੈ, ਉਸ ਵਿੱਚ ਇਹ ਵਿਚਾਰਨਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਧਾਰਮਿਕ ਹੈ ਅਤੇ ਕੀ ਧਾਰਮਿਕ ਗਤੀਵਿਧੀ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਸੈਕੁਲਰ ਅਭਿਆਸ ਹੈ। ਅਗਾਂਹ ਜਾਂਦਿਆਂ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਹ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਪ੍ਰਥਾ ਧਰਮ ਲਈ ਅਨਿਵਾਰਯ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਪ੍ਰਥਾ ਦੀ ਅਨਿਵਾਰਤਾ ਉੱਤੇ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਇਸ ਉੱਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਕਿਸੇ ਧਰਮ ਦਾ ਮੌਲਿਕ ਚਰਿੱਤਰ ਬਦਲ ਜਾਵੇਗਾ। ਜੇਕਰ ਇਹ ਨਾ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇ। ਸਭ ਤੋਂ ਉੱਪਰ, ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਜਾਇਜ਼ਤਾ 'ਤੇ ਜੋਰ ਹੈ, ਜੋ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਗਰਿਮਾ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਮੌਲਿਕ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਮੁੱਲਾਂ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨੂੰ ਉਜਾਗਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਧਰਮ ਅਤੇ ਅੰਧਵਿਸ਼ਵਾਸ ਵਿਚਕਾਰ ਕਿਰਲਾ ਫਰਕ ਮਨੁੱਖੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਮੌਲਿਕ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਮ

ਕਿਸੇ ਅਭਿਆਸ ਦੀ ਅਨਿਵਾਰਤਾ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕਰਦਿਆਂ, ਇਹ ਵਿਚਾਰਨਾ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਉਸ ਧਰਮ ਵਿੱਚ ਉਸ ਅਭਿਆਸ ਨੂੰ ਲਾਜ਼ਮੀ ਕਿਸਮ ਦਾ ਹੋਣ ਲਈ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਜੇ ਕੋਈ ਅਭਿਆਸ ਵਿਕਲਪਿਕ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਕਿਸੇ ਧਰਮ ਲਈ 'ਅਨਿਵਾਰਿਆ' ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਜੋ ਅਭਿਆਸ ਅਨਿਵਾਰਿਆ ਹੋਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਉਹ ਅਜਿਹਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ

ਅਭਿਆਸ ਦੀ ਗੈਰ-ਮੌਜੂਦਗੀ ਵਿੱਚ ਧਰਮ ਦੀ ਕੁਦਰਤ ਬਦਲ ਜਾਵੇ। ਜੇ ਧਰਮ ਦੇ ਸੁਭਾਵ ਵਿੱਚ ਮੌਲਿਕ ਬਦਲਾਅ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਹੀ ਅਜਿਹੇ ਅਭਿਆਸ ਨੂੰ ਉਸ ਧਰਮ ਦਾ 'ਅਨਿਵਾਰਿਆ' ਹਿੱਸਾ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਟਿਲਕਾਯਤ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਕਿ 'ਕੀ ਕੋਈ ਮਾਮਲਾ ਧਰਮ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਇਹ ਮੁਸ਼ਕਲ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਕਈ ਵਾਰ ਅਭਿਆਸ, ਧਾਰਮਿਕ ਅਤੇ ਧਰਮ-ਨਿਰਪੱਖ, ਅਣਖੁੱਲ੍ਹੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮਿਲੇ ਹੋਏ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।' ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਵੱਖ ਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਤਾਂ ਜੋ ਅਨੁਚਿੱਤ 25 ਅਤੇ ਅਨੁਚਿੱਤ 26(ਬੀ) ਵਿੱਚ ਆਧਾਰਿਤ ਦਾਅਵਿਆਂ 'ਤੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ, ਅੰਤਤਃ ਨਿਆਇਕ ਸੰਤੁਲਨ ਦੀ ਕਸਰਤ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਦੁਰਗਾਹ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤਾ ਕਿ ਜਦੋਂ ਇਹ ਜਾਂਚਣਾ ਹੋਵੇ ਕਿ ਕੋਈ ਅਭਿਆਸ ਧਰਮ ਲਈ ਅਨਿਵਾਰਿਆ ਹੈ, ਤਾਂ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਰੱਖੇ ਗਏ ਦਾਅਵਿਆਂ ਨੂੰ 'ਧਿਆਨਪੂਰਵਕ ਜਾਂਚਣਾ' ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਅਜਿਹੇ ਅਭਿਆਸ ਜੋ ਅੰਧਵਿਸ਼ਵਾਸੀ ਵਿਸ਼ਵਾਸਾਂ ਤੋਂ ਉੱਤਪੰਨ ਹੋਏ ਹਨ, ਭਾਵੇਂ ਧਰਮ ਵਿੱਚ ਆਧਾਰਿਤ ਹੋਣ, ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਸੁਰੱਖਿਆ ਪ੍ਰਦਾਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਸੈਫੁਦੀਨ ਨੇ ਮਾਨਿਆ ਕਿ ਜਿੱਥੇ ਇੱਕ ਕਥਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਨਿਵਾਰਿਆ ਅਭਿਆਸ ਕਿਸੇ 'ਘਿਣਾਉਣੇ ਸਮਾਜਿਕ ਨਿਯਮ ਜਾਂ ਅਭਿਆਸ' 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹੋਵੇ, ਤਾਂ ਇਹ ਸਮਾਜਿਕ ਸੁਧਾਰ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਹੋਵੇਗਾ।

ਦੇਵਰੂ ਵਿੱਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਨਿਰੀਖਣ ਬਹੁਤ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਹਨ, ਜਿੱਥੇ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਅਨੁਚਿੱਤ 25(2)(ਬੀ) ਅਧੀਨ ਵਿਅਕਤੀ ਅਧਿਕਾਰ ਅਤੇ ਅਨੁਚਿੱਤ 26(ਬੀ) ਅਧੀਨ ਸਮੂਹਿਕ ਅਧਿਕਾਰ ਵਿਚਕਾਰ ਮੌਜੂਦ ਸਹਿਜ ਤਣਾਅ ਨੂੰ ਸਮਝੌਤਾ ਕੀਤਾ। ਜਿੱਥੇ ਸਮੂਹਿਕ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਅਨੁਚਿੱਤ 25(2)(ਬੀ) ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਕਾਫੀ ਘਟਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਬਾਅਦ ਵਾਲਾ ਪਹਿਲੇ ਵਿਰੁੱਧ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰੇਗਾ। ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਨੁਚਿੱਤ 25(2)(ਬੀ) ਅਧੀਨ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਗਾਰੰਟੀ ਵਿਅਕਤੀ ਗਰਿਮਾ ਤੋਂ ਵਿਚਕਾਰਲੀ ਦਾਅਵਿਆਂ ਦੁਆਰਾ ਨਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਕਿ ਇੱਕ ਅਭਿਆਸ ਜੋ ਅਨਿਵਾਰਿਆ ਹੋਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਉਹ ਸਮੇਂ ਦੇ ਆਰੰਭ ਤੋਂ ਚਲਿਆ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਾਂ ਧਾਰਮਿਕ ਪਾਠਾਂ ਵਿੱਚ ਆਧਾਰਿਤ ਹੈ, ਇਸ ਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਜਦ ਤੱਕ ਕਿ ਇਹ ਅਨਿਵਾਰਤਾ ਦੀ ਪਰੀਖਿਆ ਪਾਸ ਨਾ ਕਰੇ।

ਧਾਰਮਿਕ ਅਭਿਆਸਾਂ ਦੀ ਮੌਲਿਕ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਮੁੱਲਾਂ ਨਾਲ ਵਚੌਲਤਾ

49. ਕਈ ਦਹਾਕਿਆਂ ਤੋਂ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਉਹ ਦਾਅਵੇ ਦੇਖੇ ਹਨ ਜੋ ਕਿਸੇ ਅਭਿਆਸ ਦੀ ਮੌਲਿਕਤਾ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹਨ ਜੋ ਸੰਵਿਧਾਨ ਅਧੀਨ ਗਰਿਮਾ ਅਤੇ ਵਿਅਕਤੀ ਸਵਤੰਤਰਤਾ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਸੁਰੱਖਿਆ ਵਿਰੁੱਧ ਹਨ। ਅਦਾਲਤਾਂ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਹੈ ਕਿ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਇਆ ਜਾਵੇ ਕਿ ਜੋ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ ਉਹ ਮੌਲਿਕ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਮੁੱਲਾਂ ਅਤੇ ਗਾਰੰਟੀਆਂ ਨਾਲ ਮੇਲ ਖਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਨੈਤਿਕਤਾ ਦੇ ਅਨੁਰੂਪ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨ ਧਾਰਮਿਕ ਸਵਤੰਤਰਤਾ ਅਤੇ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇਕ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਵਿੱਚ ਸਹਾਇਕ ਹੈ, ਇਸ ਨੂੰ ਸਮਝਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗਰਿਮਾ, ਆਜ਼ਾਦੀ ਅਤੇ ਬਰਾਬਰੀ ਉਹ ਤਿੰਨਤਾ ਹਨ ਜੋ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਤਿੰਨ ਮੁੱਲ ਇੱਕ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਆਦੇਸ਼ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਾਥਮਿਕਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਜੋ ਅਭਿਆਸ ਜਾਂ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮੌਲਿਕ ਮੁੱਲਾਂ ਤੋਂ ਵਿਚਲਿਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਉਹ ਜਾਇਜ਼ਤਾ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ। ਦਿੱਲੀ ਸਰਕਾਰ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ[4] ਵਿੱਚ, ਸਾਡੇ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ (ਚੰਦ੍ਰਚੂੜ ਨਿਆਂਕਾ) ਨੇ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਨੈਤਿਕਤਾ ਦੇ ਮਹੱਤਵ ਨੂੰ ਦੇਖਿਆ ਹੈ ਜੋ ਇੱਕ ਸੰਚਾਲਨ ਆਦਰਸ਼ ਹੈ।

E *"ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਨੈਤਿਕਤਾ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨੂੰ ਲੋਕਤੰਤਰ ਦੇ ਸੰਸਥਾਨਾਂ ਵਿੱਚ ਬਣਾਏ ਰੱਖਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨੂੰ ਉਜਾਗਰ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਸਿਰਫ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਰੂਪਾਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਵਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਮਝਾਉਂਦੀ,*

ਬਲਕਿ ਇੱਕ ਸਮਰੱਥ ਢਾਂਚਾ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਇੱਕ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਨਵੀਨੀਕਰਨ ਦੀਆਂ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਲੋਕਤੰਤਰ ਦੇ ਸੰਸਥਾਨਾਂ ਦਾ ਸੰਚਾਲਨ ਆਦਰਸ਼ ਹੈ ਜੋ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕਜੁਟ ਹੋਕੇ ਸਹਿਯੋਗ ਅਤੇ ਸਮਨਵਯ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਆਸਪ੍ਰੇਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕੱਲੇ ਹੱਥੋਂ ਹਾਸਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ।"

ਸਾਡਾ ਸੰਵਿਧਾਨ ਅਧਿਕਾਰਾਂ 'ਤੇ ਚਰਚਾ ਵਿੱਚ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਕੇਂਦਰ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਵਰਣਿਤ ਇੱਕ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਆਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ, ਸਮਾਨਤਾ ਅਤੇ ਹਰ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਗਰਿਮਾ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਵਚਨਬੱਧਤਾ ਅਦਾਲਤ 'ਤੇ ਇਹ ਫਰਜ਼ ਲਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਮਿਕ ਸਵਤੰਤਰਤਾ ਦੀ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਗਾਰੰਟੀ ਨੂੰ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇਕਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਅਤੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਗਰਿਮਾ ਅਤੇ ਬਰਾਬਰੀ ਦੀਆਂ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਗਾਰੰਟੀਆਂ ਵਿਚਕਾਰ ਮੌਜੂਦ ਅੰਤਰਨਿਹਿਤ ਤਣਾਅਾਂ ਨੂੰ ਹੱਲ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਹੈ। ਧਾਰਮਿਕ ਅਭਿਆਸਾਂ ਦੀ ਮੌਲਿਕਤਾ ਨੂੰ ਤੈਅ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਕਈ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਮੁੱਲਾਂ ਅਤੇ ਹਿੱਤਾਂ ਦਾ ਆਪਸ ਵਿੱਚ ਕਟੌਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਪ੍ਰਤੀਯੋਗੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਹਿੱਤਾਂ ਵਿੱਚ ਸੰਤੁਲਨ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਲਈ, ਮੌਲਿਕਤਾ ਦੇ ਪ੍ਰੀਖਣ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੀਮਾਵਾਂ ਨਾਲ ਭਰਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

50. ਕੀ ਦਸ ਤੋਂ ਪੰਜਾਹ ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਦੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਸਬਰੀਮਾਲਾ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਯਾਤਰਾ ਕਰਨ ਅਤੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਰੱਖਣ ਦੀ ਪ੍ਰਥਾ ਧਰਮ ਦਾ ਅਨਿਵਾਰਯ ਹਿੱਸਾ ਹੈ? ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਪਾਠਾਂ ਅਤੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ 'ਤੇ ਜਵਾਬਦੇਹਾਂ ਨੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਉਹ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ ਕਿ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਰੱਖਣ ਦੀ ਪ੍ਰਥਾ ਧਰਮ ਦਾ ਇੱਕ ਅਨਿਵਾਰਯ ਹਿੱਸਾ ਹੈ ਜੋ ਇਨ੍ਹਾਂ ਧਾਰਮਿਕ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਦੁਆਰਾ ਲੋੜੀਂਦਾ ਜਾਂ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ, ਇਹ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਸਬਰੀਮਾਲਾ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਭਗਵਾਨ ਅਯੱਪਾ ਦੀ ਬ੍ਰਹਮਚਾਰੀ ਪ੍ਰਕ□ਤੀ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਅਤੇ ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਬਾਹਰ ਰੱਖਣ ਵਿੱਚਕਾਰ ਦਾ ਸੰਬੰਧ ਸਮੱਗਰੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਸਥਾਪਿਤ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਹੈ।

51. ਇਹ ਸੰਖੇਪ ਵਿੱਚ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਤੱਥ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਨਿਰਧਾਰਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਮੁਕੱਦਮੇ ਲਈ ਭੇਜਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਮਹੇਂਦਰਨ ਵਿੱਚ ਕੇਰਲ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰਨ ਲਈ ਕੋਈ ਨਵੀਂ ਸਮੱਗਰੀ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਯਾਤਰਾ, ਦਸ ਤੋਂ ਪੰਜਾਹ ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਦੇ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਦੀ ਅਸੰਗਤ ਪ੍ਰਥਾ, ਅਤੇ ਸਬਰੀਮਾਲਾ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਅਰਦਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਸੰਗ੍ਰਹਿ 'ਤੇ ਨਿਰਣੇ ਦਰਜ ਕੀਤੇ। ਮਹੇਂਦਰਨ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਨਿਰਣੇ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਦਿਆਂ ਅਤੇ ਇੱਥੇ ਜਵਾਬਦੇਹਾਂ ਦੇ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਨੋਟ ਕਰਦਿਆਂ, ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਮੁਕੱਦਮੇ ਲਈ ਭੇਜਣ ਦਾ ਸਵਾਲ ਨਹੀਂ ਉੱਠਦਾ।

"12...ਇਹ ਤਰਕ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਲਿਖਤੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਇੱਕ ਸਾਰਵਜਨਿਕ ਦਫਤਰ ਵਿੱਚ ਨਿਯੁਕਤੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਕਾਰਨ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਇੱਕ ਸਾਰਵਜਨਿਕ ਹਿੱਤ ਦੀ ਲਿਟੀਗੇਸ਼ਨ ਵਜੋਂ ਮਨੇਰੰਜਨ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਬਹੁਤ ਸਰਲ ਹੱਲ ਹੋਵੇਗਾ ਜੋ ਉਠਾਏ ਗਏ ਮੁੱਦਿਆਂ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਲਈ ਅਪਣਾਇਆ ਜਾਵੇ। ਜੋ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਵੱਡੇ ਗਿਣਤੀ ਦੇ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਦੇ ਧਾਰਮਿਕ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਅਤੇ ਅਭਿਆਸ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹਨ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਤਾਕਤ ਵਾਲੀਆਂ ਸਦੀਆਂ ਪੁਰਾਣੀਆਂ ਪਰੰਪਰਾਵਾਂ ਅਤੇ ਵਰਤੋਂ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਉਠਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਉਪਰੋਕਤ ਦੂਜਾ ਕਾਰਣ ਹੈ, ਅਰਥਾਤ, ਜੋ ਮੁੱਦੇ ਉੱਠਦੇ ਹਨ, ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਗੰਭੀਰਤਾ, ਜੋ ਸਾਨੂੰ ਲਿਖਤੀ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਵਿੱਚ ਉਠਾਏ ਗਏ ਮੁੱਦਿਆਂ ਦੇ ਨਿਰਧਾਰਣ ਲਈ ਮੈਰਿਟਾਂ 'ਤੇ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ

ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕਰਦੀ ਹੈ।" (ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ) ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਰਿਪੋਰਟਸ [2018] 9 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ.

ਕੇਰਲਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ *ਮਹੇਂਦਰਨ* ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਦਾ ਮਹੱਤਵ ਹੈ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਜਦੋਂ ਪੁਰਾਣੀ ਰਵਾਇਤਾਂ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਸਨ, ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਜਾਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਸੀ।[8] ਇਸਨੇ ਇੱਕ ਘਟਨਾ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਜਿੱਥੇ ਤ੍ਰਾਵਣਕੋਰ ਦੇ ਮਹਾਰਾਜਾ, ਮਹਾਰਾਣੀ ਅਤੇ ਦੀਵਾਨ ਨਾਲ ਮੰਦਰ ਗਏ ਸਨ 1115 ਐਮ.ਈ. ਵਿੱਚ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਮੰਦਰ ਨੇ ਦਸ ਤੋਂ ਪੰਜਾਹ ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਦੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਨੂੰ ਦੇਖਿਆ ਹੈ ਜਦੋਂ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਚਾਵਲ-ਖਿਲਾਉਣੀ ਦੀ ਰਸਮ ਸੀ।[8] ਅਯੱਪਾ ਸੇਵਾ ਸੰਘਮ ਦੇ ਸਕੱਤਰ ਨੇ ਗਵਾਹੀ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਪਿਛਲੇ ਦਸ ਤੋਂ ਪੰਦਰਾਂ ਸਾਲਾਂ ਦੌਰਾਨ ਸਬਰੀਮਾਲਾ ਵਿੱਚ ਨੌਜਵਾਨ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।[9] ਇੱਕ ਸਾਬਕਾ ਦੇਵਸੋਮ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਨੇ ਮੰਨਿਆ ਕਿ ਉਸਦੇ ਪੋਤੇ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਚਾਵਲ-ਖਿਲਾਉਣੀ ਦੀ ਰਸਮ ਸਬਰੀਮਾਲਾ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਪਾਇਆ ਕਿ ਫੈਸਲੇ ਤੋਂ ਪਹਿਲੇ ਦੇ ਵੀਹ ਸਾਲਾਂ ਦੌਰਾਨ, ਉਮਰ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪੱਧਰ ਦੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਮਾਸਿਕ ਪੂਜਾਵਾਂ ਲਈ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਜਾਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਸੀ,[11] ਪਰ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਮੰਡਲਮ, ਮਕਰਵਿਲੱਕੂ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ੂ ਦੇ ਮੌਸਮਾਂ ਦੌਰਾਨ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋਣ ਤੋਂ ਰੋਕਿਆ ਗਿਆ ਸੀ।[12]

ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਈ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਜਿੱਥੇ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਸਬਰੀਮਾਲਾ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਅਰਦਾਸ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਦਿਖਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਸਬਰੀਮਾਲਾ ਮੰਦਰ ਤੋਂ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਰੱਖਣ ਦੀ ਪ੍ਰਥਾ ਇਕਸਾਰ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਹ ਇਸ ਦਾਅਵੇ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹੀ ਪ੍ਰਥਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਸੁਭਾਵ ਦੀ ਹੈ। ਕਿ ਅਜਿਹੀ ਪ੍ਰਥਾ ਨੂੰ ਕਈ ਮੌਕਿਆਂ ਤੇ ਨਾ ਅਪਣਾਇਆ ਜਾਣਾ, ਇਹ ਵੀ ਦਿਖਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬਹਿਸਕਾਰੀ ਪ੍ਰਥਾ ਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇਣ ਨਾਲ ਧਰਮ ਦੇ ਸੁਭਾਵ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਮੌਲਿਕ ਬਦਲਾਅ ਨਹੀਂ ਆਵੇਗਾ ਜਿਵੇਂ ਕਿ *ਅਦਿਆਰਥਨਾ ਇਲਾ* ਦੁਆਰਾ ਲੋੜੀਂਦਾ ਹੈ।

ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ 'ਪੂਰੀ ਸੁਤੰਤਰਤਾ' ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਆਗੇ ਵਧਿਆ ਕਿ ਅਨੁਸਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਥਾ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਦਾ ਨਿਰਧਾਰਣ ਕਰਨ ਵਿੱਚ[3]। ਇਹ *ਸ਼ਿਰੂਰ ਮੁੱਤ* ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸੀ, ਬਿਨਾਂ ਇਸ ਦੇ ਕਿ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਨੂੰ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ, ਜਿਸ ਨੇ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਹਰ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਗਰਿਮਾ, ਆਜ਼ਾਦੀ ਅਤੇ ਸਮਾਨਤਾ ਦੀ ਤ੍ਰਿਮੂਰਤੀ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਸੁਰੱਖਿਆ ਸੁਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਰਾਜ ਗਾਰਡਾਂ ਨੂੰ ਜਗਾਹ ਦਿੱਤੀ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਗਲਤ ਹੈ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਾਂਤਰੀਆਂ ਦੀਆਂ ਗਵਾਹੀਆਂ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਬਿਨਾਂ ਇਸ ਦੀ ਧਾਰਮਿਕ ਪਾਠ ਵਿੱਚ ਆਧਾਰਤਾ ਜਾਂ ਪ੍ਰਥਾ ਦਾਅਵੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਬਿਨਾਂ

D ″

E [8] ਉੱਪਰੋਕਤ, ਪੈਰਾ 7 ਵਿੱਚ

F [8] ਉੱਪਰੋਕਤ।

G [11] ਉੱਪਰੋਕਤ, ਪੈਰਾ 8, 10 ਵਿੱਚ

H [12] ਉੱਪਰੋਕਤ, ਪੈਰਾ 43 ਵਿੱਚ

I 3 ਉੱਪਰੋਕਤ, ਪੈਰਾ 22 ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਸੁਰੱਖਿਆ ਪੂਰੀ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ਇਸ ਏ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਤੈਅ ਕੀਤੀਆਂ ਹੋਰ ਗਾਈਡਲਾਈਨਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਅਜਿਹਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਅਦਾਲਤ ਦੀ

ਮੌਲਿਕ ਭੂਮਿਕਾ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਦਾ ਗਾਰਡੀਅਨ ਹੈ। ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਵਰਤੋਂ ਨੂੰ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਨਾ ਇਸ ਨੂੰ ਇੱਕ ਜ਼ਰੂਰੀ ਧਾਰਮਿਕ ਪ੍ਰਥਾ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨਹੀਂ ਦੇਵੇਗਾ। ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ ਕਿ ਪ੍ਰਥਾ 'ਜ਼ਰੂਰੀ' ਹੈ ਧਰਮ ਲਈ ਅਤੇ ਇਸਦੇ ਮੌਲਿਕ ਸੁਭਾਵ ਨਾਲ ਅਟੁੱਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜੁੜੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਇਹ ਸਾਬਤ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਇਹ ਕਾਫੀ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਸਬਰੀਮਾਲਾ ਤੋਂ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਰੱਖਣ ਦੀ ਪ੍ਰਥਾ ਇੱਕ ਜਰੂਰੀ ਧਾਰਮਿਕ ਪ੍ਰਥਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਪਰੰਤੂ, ਚੂੰਕਿ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿਗ਼ ਦਾਅਵਾ ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਗਰਿਮਾ ਅਤੇ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰਾਂ 'ਤੇ ਗੰਭੀਰ ਅਸਰ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਇੱਕ ਸਿਦ੍ਧਾਂਤ ਦੇ ਮੁੱਦੇ ਨੂੰ ਵਿਸਲੇਸ਼ਣ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

"ਇੱਕ ਭੇਦਭਾਵਪੂਰਨ ਕਾਰਵਾਈ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਮੁੱਲਾਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਪਰਖੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਜਦੋਂ ਭੇਦਭਾਵ ਇੱਕ ਵਰਗ ਦੇ ਬਾਰੇ ਵਿੱਚ ਬਣਾਏ ਗਏ ਸਟੀਰੀਓਟਾਈਪਸ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਬਣਾ ਕੇ ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਅਨੁਚ੍ਛੇਦ 15[1] ਵਿੱਚ ਵਰਜਿਤ ਅਧਾਰਾਂ 'ਤੇ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਜਾਂਚ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੇਗਾ। ਜੇ ਕੋਈ ਭੇਦਭਾਵ ਦਾ ਆਧਾਰ, ਚਾਹੇ ਸਿੱਧਾ ਜਾਂ ਅਪ੍ਰਤੱਖ ਹੋਵੇ, ਲਿੰਗ ਦੇ ਕਿਰਦਾਰ ਦੀ ਸਟੀਰੀਓਟਾਈਪਿਕ ਸਮਝ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹੋਵੇ, ਤਾਂ ਇਹ ਉਸ ਭੇਦਭਾਵ ਤੋਂ ਵੱਖਰਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਜੋ ਕਿ ਅਨੁਚ੍ਛੇਦ 15 ਦੁਆਰਾ ਕੇਵਲ ਲਿੰਗ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਮਨਾਹੀ ਹੈ। ਜੇ ਕੁਝ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਜੋ ਕਿ ਸਟੀਰੀਓਟਾਈਪਸ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹਨ, ਨੂੰ ਅਨੁਚ੍ਛੇਦ 15(1) ਵਿੱਚ ਵਰਜਿਤ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਵਿੱਚਾਰੇ ਗਏ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਪੂਰੇ ਵਰਗਾਂ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਭੇਦਭਾਵ ਕਰਨ ਦਾ ਇੱਕ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕਾਰਨ ਸਥਾਪਿਤ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ।"

ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਉਸ ਦਾਅਵੇ ਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇਣ ਵਿਰੁੱਧ ਝੁਕਾਉ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜੋ ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਬਰਾਬਰੀ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਸੁਰੱਖਿਆਵਾਂ ਦੇ ਸਮਾਨ ਧਾਰਕਾਂ ਦੀ ਗਰਿਮਾ ਤੋਂ ਵਿਚੋਲਣ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਕਲਪਨਾ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੈ ਕਿ ਉਮਰ ਪੂਜਾ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਸ਼ਰਤਾਂ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣ ਦਾ ਤਰਕਸੰਗਤ ਆਧਾਰ ਬਣ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਦਸ ਤੋਂ ਪੰਜਾਹ ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਨੂੰ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਬਾਹਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਉਮਰ ਗਰੁੱਪ ਵਿੱਚ ਔਰਤਾਂ ਪ੍ਰਜਨਨ ਉਮਰ ਵਿੱਚ ਹੋਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਕੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਇਸ ਨੂੰ ਪੂਜਾ ਤੋਂ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕਰਨ ਦੇ ਆਧਾਰ ਵਜੋਂ ਮੰਨਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੰਦਾ ਹੈ? ਕੀ ਇਹ ਤੱਥ ਕਿ ਇੱਕ ਔਰਤ ਦੀ ਇੱਕ ਸਰੀਰਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ - ਮਾਸਿਕ ਧਰਮ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿੱਚ ਹੋਣਾ - ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਜਾਂ ਇੱਕ ਸਮੂਹ ਨੂੰ ਧਾਰਮਿਕ ਪੂਜਾ ਤੋਂ ਉਸ ਦੇ ਬਾਹਰ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ? ਇੱਕ ਔਰਤ ਦੀਆਂ ਸਰੀਰਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਦਾ ਸੰਵਿਧਾਨ ਅਧੀਨ ਉਸ ਦੇ ਬਰਾਬਰੀ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨਾਲ ਕੋਈ ਮਹੱਤਵ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਦਸ ਅਤੇ ਪੰਜਾਹ ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਗਰੁੱਪ ਵਿੱਚ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ 'ਪ੍ਰਜਨਨ ਉਮਰ ਗਰੁੱਪ' ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਆ ਸਕਦੀਆਂ। ਪਰ ਮੇਰੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਇਹ ਫਿਰ ਵੀ ਕੋਈ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਸਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਦਿਲ ਵਿੱਚ ਇਹ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦਾ ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਹੈ ਕਿ ਪੂਜਾ ਤੋਂ ਔਰਤਾਂ ਦਾ ਬਾਹਰ ਕਰਨਾ ਗਰਿਮਾ ਨਾਲ ਅਸੰਗਤ, ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਨਾਸ਼ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਮਨੁੱਖੀ ਸਮਾਨਤਾ ਦੇ ਇਨਕਾਰ ਨਾਲ ਹੈ। ਇਹ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਮੁੱਲ ਹਰ ਇੱਕ ਹੋਰ ਗੱਲ ਤੋਂ ਉੱਪਰ ਖੜ੍ਹੇ ਹਨ ਜੋ ਕਿਸੇ ਵੀ ਧਾਰਮਿਕ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਨਾਲ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਣ 'ਤੇ ਕੋਈ ਅਪਵਾਦ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦੇ, ਇੱਕ ਸਿਧਾਂਤ ਜੋ ਕੋਈ ਅਪਵਾਦ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦਾ। ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕਰਨਾ ਬਰਾਬਰੀ ਦੀ ਨਾਗਰਿਕਤਾ ਨਾਲ ਅਪਮਾਨਜਨਕ ਹੈ।

ਜਵਾਬੀਆਂ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸਬਰੀਮਾਲਾ ਵਿੱਚ ਦੇਵਤਾ ਨੈਸਥਿਕ ਬ੍ਰਹਮਚਾਰੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਹਨ: ਭਗਵਾਨ ਅਯੱਪਾ ਬ੍ਰਹਮਚਾਰੀ ਹਨ। ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਚੂੰਕਿ ਬ੍ਰਹਮਚਾਰੀ ਹੋਣਾ ਸਾਰੇ

ਅਨੁਯਾਇਆਂ ਲਈ ਸਭ ਤੋਂ ਮੁੱਖ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਦਸ ਤੋਂ ਪੰਜਾਹ ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿੱਚ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਸਬਰੀਮਾਲਾ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਆਉਣ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਇੱਥੇ ਇੱਕ ਮਾਨਤਾ ਹੈ, ਜੋ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਜਾਂਚ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ। ਅਜਿਹੇ ਦਾਅਵੇ ਵਿੱਚ ਮਾਨਤਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅਨੁਯਾਇਆਂ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰੀਖਿਤ ਬ੍ਰਹਮਚਾਰੀ ਅਤੇ ਤਪਸਿਆ ਤੋਂ ਵਿਚੋਲਣ ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਕਾਰਨ ਹੋਵੇਗਾ। ਅਜਿਹਾ ਦਾਅਵਾ ਇੱਕ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਟਿਕਾਊ ਤਰਕ ਵਜੋਂ ਬਰਕਰਾਰ ਨਹੀਂ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਹ ਇੱਕ ਮਰਦ ਦੀ ਬ੍ਰਹਮਚਾਰੀ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨੂੰ ਇੱਕ ਔਰਤ 'ਤੇ ਲਾਉਣ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਬ੍ਰਹਮਚਾਰੀ ਤੋਂ ਵਿਚੋਲਣ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਨਿਰਮਾਣ ਹੈ। ਫਿਰ ਇਸ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਥਾਵਾਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੱਕ 56. ਮਨੁੱਖੀ ਗਰਿਮਾ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਵਿਚਕਾਰ ਸਮਾਨਤਾ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਸਾਰੇ ਮਨੁੱਖੀ ਸਮਾਨਤਾ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਸੀਮਾਵਾਂ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖੀਅਤ ਨੂੰ ਘਟਾਉਣ ਵਾਲੇ ਸਟੀਰੀਓਟਾਈਪਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਤੋਂ ਆਜ਼ਾਦ ਹੋਣਾ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੱਕਦਾਰ ਹੋਣਾ। ਸਾਡਾ ਸੰਵਿਧਾਨ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗਰਿਮਾ, ਆਜ਼ਾਦੀ ਅਤੇ ਸਮਾਨਤਾ ਵਿਅਕਤੀਆਂ, ਰਾਜ ਅਤੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਲਈ ਇੱਕ ਮਾਰਗਦਰਸ਼ਕ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕਰਨ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਸਾਡਾ ਸੰਵਿਧਾਨ ਧਾਰਮਿਕ ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਅਤੇ ਧਰਮ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਰਸਮਾਂ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਮੁੱਲਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਦੀ ਖੋਜ ਦੁਆਰਾ ਅਗਵਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ, ਜੋ ਕਿ ਗਰਿਮਾ, ਆਜ਼ਾਦੀ ਅਤੇ ਸਮਾਨਤਾ ਵਿੱਚ ਆਧਾਰਿਤ ਹ

57. ਇਹ ਸੰਖੇਪ ਵਿੱਚ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਦਸ ਤੋਂ ਪੰਜਾਹ ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਦੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਮਾਸਿਕ ਧਰਮ ਨਾਲ ਜੁੜੀ 'ਅਸ਼ੁੱਧਤਾ' ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਯਾਤਰਾ ਕਰਨ ਜਾਂ ਸਬਰੀਮਾਲਾ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮਾਸਿਕ ਧਰਮ ਦੇ ਇਰਦ-ਗਿਰਦ ਬਣਾਈ ਗਈ ਕਲੰਕ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਮਾਸਿਕ ਧਰਮ ਵਾਲੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਅਸ਼ੁੱਧਤਾ ਵਿੱਚ ਪਰੰਪਰਾਗਤ ਵਿਸ਼ਵਾਸਾਂ ਦੇ ਇਰਦ-ਗਿਰਦ ਬਣਾਈ ਗਈ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਵਿਸ਼ਵਾਸਾਂ ਦਾ ਸੰਵਿਧਾਨਿਕ ਆਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਸਥਾਨ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਜਕੜਨ ਲਈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਰਾਬਰ ਹੱਕ ਤੋਂ ਵੰਚਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਿਤ੍ਰਸੱਤਾਤਮਕ ਆਦੇਸ਼ ਦੀਆਂ ਹਦਾਇਤਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਕਰਨ ਲਈ ਵਰਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਇੱਕ ਔਰਤ ਦੀ ਮਾਸਿਕ ਸਥਿਤੀ ਉਸ ਨੂੰ ਹੋਣ ਦੀ ਗਰਿਮਾ ਅਤੇ ਵਿਅਕਤੀਤਵ ਦੀ ਸਵੈ-ਸੰਪ੍ਰਭੁਤਾ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਵੈਧ ਸੰਵਿਧਾਨਿਕ ਆਧਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਇੱਕ ਔਰਤ ਦੀ ਮਾਸਿਕ ਸਥਿਤੀ ਗਹਿਰੀ ਨਿੱਜੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਨਿੱਜਤਾ ਦਾ ਅਭਿੰਨ ਹਿੱਸਾ ਹੈ। ਸੰਵਿਧਾਨ ਨੂੰ ਇਸ ਨੂੰ ਇੱਕ ਅਜਿਹੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਵਜੋਂ ਵਰਤਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕੋਈ ਵੀ ਬਹਿਸਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਅਤੇ ਕੋਈ ਵੀ ਇਨਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਕੋਈ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਜਾਂ ਸਮੂਹ ਇਸ ਨੂੰ ਇੱਕ ਔਰਤ ਦੇ ਪੂਰਨਤਾ ਦੀ ਖੋਜ ਵਿੱਚ ਬਾਧਾ ਵਜੋਂ ਵਰਤ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ, ਇਸ ਵਿੱਚ ਉਸ ਦਾ ਸਿਰਜਣਹਾਰ ਨਾਲ ਜੁੜਨ ਵਿੱਚ ਸੁਖ ਲੱਭਣਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ।

ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ

58. ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਮੁੱਖ ਪੱਖ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸਬਰੀਮਾਲਾ ਇੱਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇਕ ਮੰਦਰ ਹੈ ਅਤੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 26 ਦੁਆਰਾ 'ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇਆਂ' ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ।

ਆਰਟੀਕਲ 26 ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਅਧਿਕਾਰ ਬਿਨਾਂ ਯੋਗਤਾ ਵਾਲੇ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਇਹ ਆਰਟੀਕਲ 25 ਦੁਆਰਾ ਗਾਰੰਟੀਡ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਤੋਂ ਵੱਖਰੇ ਹਨ। *ਦੇਵਰੂ* ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਅਜਿਹੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਲਾਗੂਤਾ ਉੱਤੇ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਜਿੱਥੇ ਧਾਰਮਿਕ ਸਮੂਹ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ

ਆਰਟੀਕਲ 25(2)(ਬੀ) ਨੂੰ ਕਾਫੀ ਘਟਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ, ਪਹਿਲਾਂ ਨੂੰ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਝੁਕਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਜਦੋਂ ਆਰਟੀਕਲ 25(2)(ਬੀ) ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਉੱਤੇ ਕਾਫੀ ਅਸਰ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ, ਤਾਂ "ਧਾਰਮਿਕ ਸਮੂਹ" ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ "ਜਨਤਾ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਤੋਂ ਵੱਖਰਾ" ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਅਜਿਹੇ ਅਧਿਕਾਰ "ਸਖਤੀ" ਨਾਲ ਧਾਰਮਿਕ ਸਮੂਹ ਦੇ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ।

ਸਾਲਾਂ ਦੌਰਾਨ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਨਿਆਂਕਾਂ ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਤੋਂ ਮਾਪਦੰਡ ਉਭਰੇ ਹਨ ਕਿ ਕੀ ਇੱਕ ਸਮੂਹ "ਧਾਰਮਿਕ ਸਮੂਹ" ਵਜੋਂ ਯੋਗ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਨਿਰਧਾਰਣ ਨੂੰ ਕਰਨ ਲਈ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀਆਂ ਬੈਂਚਾਂ ਨੇ ਧਾਰਮਿਕ ਸਮੂਹ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸਮੂਹ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਅਤੇ ਸੰਗਠਨ ਨੂੰ ਸੰਦਰਭਿਤ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਸ਼ਿਰੂਰ ਮੁੱਤ ਨੇ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਵਿੱਚ ਦੋਅਲਿਸਟ ਥੀਜ਼ਮ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਸ਼੍ਰੀ ਮਧਵਾਚਾਰੀਆ ਦੁਆਰਾ ਸਥਾਪਿਤ ਅੱਠ ਮੱਥਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਨਾਲ ਨਿਪਟਾਇਆ। ਜਸਟਿਸ ਬੀ ਕੇ ਮੁਖਰਜੀ ਨੇ "ਧਾਰਮਿਕ ਸਮੂਹ" ਦੇ ਅਭਿਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਸਹੀ ਅਰਥ ਅਤੇ ਕੀ ਇੱਕ "ਮੱਥ" ਇਸ ਅਭਿਵਿਅਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਕਵਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ:

"15... ਸ਼ਬਦ "ਸਮੂਹ" ਨੂੰ ਆਕਸਫੋਰਡ ਡਿਕਸ਼ਨਰੀ ਵਿੱਚ "ਇੱਕੋ ਨਾਮ ਹੇਠ ਇਕੱਠੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦਾ ਸੰਗ੍ਰਹਿ: ਇੱਕ ਧਾਰਮਿਕ ਪੰਥ ਜਾਂ ਸੰਸਥਾ ਜਿਸਦਾ ਇੱਕ ਸਾਂਝਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਅਤੇ ਸੰਗਠਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿਸਨੂੰ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਨਾਮ ਨਾਲ ਪਛਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ" ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਉਪਰੋਕਤ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਤੋਂ ਇੱਕ ਤਿੰਨ ਗੁਣਾ ਪਰੀਖਿਆ ਉਭਰਦੀ ਹੈ: (i) ਇੱਕ ਧਾਰਮਿਕ ਪੰਥ ਜਾਂ ਸੰਸਥਾ ਦਾ ਅਸਤਿਤਵ; (ii) ਉਸ ਧਾਰਮਿਕ ਪੰਥ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਵਾਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸਾਂਝਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਅਤੇ ਇੱਕ ਸਾਂਝਾ ਆਧਿਆਤਮਿਕ ਸੰਗਠਨ; ਅਤੇ (iii) ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਨਾਮ ਦਾ ਅਸਤਿਤਵ।

ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸ਼੍ਰੀ ਮਧਵਾਚਾਰੀਆ ਦੇ ਅਨੁਯਾਇਯਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤ ਕੀਤੀ "ਆਧਿਆਤਮਿਕ ਭਾਈਚਾਰਾ" ਇੱਕ ਧਾਰਮਿਕ ਸਮੂਹ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ:

"15.ਇਹ ਭਲੀ ਭਾਂਤ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਥਿਓਲੋਜੀਕਲ ਸਿਖਲਾਈ ਦੇ ਕੇਂਦਰਾਂ ਵਜੋਂ ਮੱਥਾਂ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਦੀ ਪ੍ਰਥਾ ਸ਼੍ਰੀ ਸੰਕਰਾਚਾਰੀਆ ਦੁਆਰਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਤਬਦੀਲ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਧਾਰਮਿਕ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਅਤੇ ਫਿਲਾਸਫਰਾਂ ਨੇ ਅਪਣਾਇਆ। ਸੰਕਰਾ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਧਾਰਮਿਕ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਅਤੇ ਫਿਲਾਸਫਰਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਗੈਲੈਕਸੀ ਆਇਆ ਜਿਸਨੇ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਅੱਜ ਦੇ ਦਿਨ ਪਾਏ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਦੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਪੰਥਾਂ ਅਤੇ ਉਪ-ਪੰਥਾਂ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਕੀਤੀ। ਅਜਿਹੇ ਹਰੇਕ ਪੰਥ ਜਾਂ ਉਪ-ਪੰਥ ਨੂੰ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ ਤੇ ਇੱਕ ਧਾਰਮਿਕ ਸਮੂਹ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਸਨੂੰ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਨਾਮ ਨਾਲ ਪਛਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, — ਕਈ ਵਾਰੀ ਇਹ ਸੰਸਥਾਪਕ ਦਾ ਨਾਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, — ਅਤੇ ਇੱਕ ਸਾਂਝਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਅਤੇ ਸਾਂਝਾ ਆਧਿਆਤਮਿਕ ਸੰਗਠਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਰਾਮਾਨੁਜਾ ਦੇ ਅਨੁਯਾਇਯਾਂ ਨੂੰ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸ਼੍ਰੀ ਵੈਸ਼ਣਵਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਨਾਲ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਬੇਸ਼ਕ ਇੱਕ ਧਾਰਮਿਕ ਸਮੂਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ; ਅਤੇ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਧਵਾਚਾਰੀਆ ਅਤੇ ਹੋਰ ਧਾਰਮਿਕ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੇ ਅਨੁਯਾਇਯਾਂ ਨੂੰ ਵੀ। ਇਹ ਪਰੰਪਰਾ ਦੁਆਰਾ ਭਲੀ ਭਾਂਤ ਸਥਾਪਿਤ ਹੈ ਕਿ ਉਡੁਪੀ ਦੇ ਅੱਠ ਮੱਥ ਮਧਵਾਚਾਰੀਆ ਦੁਆਰਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ ਅਤੇ ਇਹਨਾਂ ਮੱਥਾਂ ਦੇ ਟਰੱਸਟੀਆਂ ਅਤੇ ਲਾਭਪਾਤਰੀਆਂ ਨੂੰ ਉਸ ਅਧਿਆਪਕ ਦੇ ਅਨੁਯਾਇਯਾਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਮੰਨਿਆ ਜਾ

ਦੇਵਰੂ ਵਿੱਚ, ਜਸਟਿਸ ਵੇਂਕਟਰਾਮਾ ਅਯਯਰ ਨੇ ਇਹ ਵਿਚਾਰਿਆ ਕਿ ਕੀ ਗੌੜਾ ਸਰਸਵਤ ਬ੍ਰਾਹਮਣ, ਜੋ ਸ੍ਰੀ ਵੇਂਕਟਰਾਮਾਨਾ ਮੰਦਰ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਹਨ, ਨੂੰ ਇੱਕ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਯ ਵਜੋਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਕਰਦਿਆਂ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇੱਕ ਤੱਥਪੂਰਨ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ:

"14...ਹੁਣ, ਜੋ ਤੱਥ ਲੱਭੇ ਗਏ ਹਨ ਉਹ ਇਹ ਹਨ ਕਿ ਇਸ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਪਹਿਲਾਂ ਗੌੜਾ ਦੇਸ ਤੋਂ ਗੋਆ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਫਿਰ ਦੱਖਣ ਵੱਲ ਮਿਗਰੇਟ ਹੋ ਗਏ, ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਮੂਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਲਿਆਂਦਾ, ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਉਹ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਮੂਲਕੀ ਵਿੱਚ ਬਸੇ, ਇੱਕ ਮੰਦਰ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਤੇ ਇਹ ਮੂਰਤੀਆਂ ਉਥੇ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਇਸ ਲਈ ਅਸੀਂ ਗੌੜਾ ਸਰਸਵਤ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਨਾਲ ਇੱਕ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੇ ਭਾਗ ਵਜੋਂ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਸ੍ਰੀ ਵੇਂਕਟਰਾਮਾਨਾ ਮੰਦਰ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਅਤੇ ਦੇਖਭਾਲ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਇੱਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਯ ਵਜੋਂ ਚਿੰਤਾ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ, ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ, ਨਾ ਕੇਵਲ ਇੱਕ ਸਮੂਹ ਵਜੋਂ, ਸਗੋਂ ਇੱਕ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਯ ਵਜੋਂ। ਪੀਡਬਲਿਊ 1 ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਤੋਂ ਇਹ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗੌੜਾ ਸਰਸਵਤ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਕੋਲ ਤਿੰਨ ਗੁਰੂ ਹਨ, ਕਿ ਮੂਲਕੀ ਪੇਠ ਵਿੱਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਕਾਸ਼ੀ ਮੱਠ ਦੇ ਮੁਖੀ ਦੇ ਅਨੁਯਾਈ ਹਨ, ਅਤੇ ਕਿ ਇਹ ਉਹ ਹੈ ਜੋ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਸੰਸਕਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਐਕਸਿਬਿਟ ਏ ਇੱਕ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਹੈ ਜੋ ਸਾਲ 1826-27 ਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਦਿਖਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਾਸ਼ੀ ਮੱਠ ਦੇ ਮੁਖੀ ਨੇ ਅਰਚਕਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਵਿਵਾਦਾਂ ਨੂੰ ਸੁਲਝਾਇਆ, ਅਤੇ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਉਸ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਅਧੀਨ ਪੂਜਾ ਕਰਨ ਲਈ ਸਹਿਮਤੀ ਜਤਾਈ। ਪੀਡਬਲਿਊ 1 ਦੀ ਬੇਵਿਵਾਦ ਗਵਾਹੀ ਵੀ ਦਿਖਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕੁਝ ਧਾਰਮਿਕ ਸਮਾਰੋਹਾਂ ਦੌਰਾਨ, ਗੌੜਾ ਸਰਸਵਤ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਾਹਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਇਹ ਗਵਾਹੀ ਨਿਰਵਿਵਾਦ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਇਸ ਨਤੀਜੇ ਵੱਲ ਲੈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਮੰਦਰ ਇੱਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਯਕ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾਓਂ ਵੱਲੋਂ ਦਾਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।" (ਜੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

ਇਹ, ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ, ਨਾ ਕੇਵਲ ਇੱਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਯ ਜੋ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਸਗੋਂ ਇੱਕ ਅਜਿਹਾ ਸੰਪ੍ਰਦਾਯ ਜੋ ਮੰਦਰ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਅਤੇ ਦੇਖਭਾਲ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਇਸ ਨਾਲ ਇੱਕ ਆਧਿਆਤਮਿਕ ਮੁਖੀ ਵੀ ਜੁੜਿਆ ਸੀ ਜੋ ਧਾਰਮਿਕ ਪੂਜਾ ਦੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਸੀ।

ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਇਕ ਵਕਫ ਨਾਮੇ ਦੇ ਸਬੂਤ ਨੇ ਸਾਬਤ ਕੀਤਾ ਕਿ ਮੰਦਰ ਗੌੜਾ ਸਰਸਵਤ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੇ ਲਾਭ ਲਈ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਅਤੇ ਨਿਸਕਰਸ਼ ਨਿਕਾਲਿਆ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਵੇਂਕਟੇਸ਼ਵਰਾ ਮੰਦਰ ਇਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਯਕ ਮੰਦਰ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਗ਼ ਯੋਗ ਹੈ।

"15... ਜਦੋਂ ਇਕ ਮੰਦਰ ਦੇ ਸਮਰਪਣ ਦੀ ਕਿਸਮ ਅਤੇ ਹੱਦ ਬਾਰੇ ਸਵਾਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਸਨੂੰ ਵਕਫ ਨਾਮੇ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ ਉੱਤੇ ਤੈਅ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜੇ ਉਹ ਉਪਲਬਧ ਹੈ, ਅਤੇ ਜਿੱਥੇ ਉਹ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਤਾਂ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ ਤੇ ਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਹੋਰ ਸਮਗਰੀਆਂ ਉੱਤੇ; ਅਤੇ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਅਤੇ ਬਾਧਾ ਰਹਿਤ ਉਪਯੋਗ ਦਾ ਸਬੂਤ ਉਸ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਬਲ ਸਬੂਤ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸ ਲਈ, ਜਿੱਥੇ ਮੂਲ ਵਕਫ ਨਾਮਾ ਉਪਲਬਧ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਰੁਕਾਵਟ ਜਾਂ ਅੜਚਨ ਦੇ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਪੂਜਾ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਇਹ ਸਹੀ ਅਨੁਮਾਨ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਉਹ ਇਸ ਨੂੰ ਇੱਕ ਹੱਕ ਵਜੋਂ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਅਤੇ ਕਿ ਮੂਲ ਨੀਂਹ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲਾਭ ਲਈ ਸੀ। ਪਰ ਜਿੱਥੇ ਇਹ ਵਕਫ ਨਾਮੇ ਦੇ ਉਤਪਾਦਨ ਜਾਂ ਹੋਰ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਸਾਬਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੂਲ ਸਮਰਪਣ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੇ ਲਾਭ ਲਈ ਸੀ, ਤਾਂ ਇਹ ਤੱਥ ਕਿ ਹੋਰ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨਾਲ ਪੂਜਾ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਸੀ, ਇਸ ਅਨੁਮਾਨ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਸਮਰਪਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲਾਭ ਲਈ ਵੀ ਸੀ...ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਦੇ ਨਿਸਕਰਸ਼ਾਂ ਉੱਤੇ ਕਿ ਨੀਂਹ ਮੂਲ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਗੌੜਾ ਸਰਸਵਤ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੇ ਲਾਭ ਲਈ ਸੀ, ਇਹ ਤੱਥ ਕਿ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੇ ਹੋਰ ਵਰਗਾਂ ਨੂੰ ਮੰਦਰ

ਵਿੱਚ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨਾਲ ਦਾਖਲ ਹੋਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਸੀ, ਇਸ ਦੇ ਸਮਰਪਣ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਨੂੰ ਆਮ ਜਨਤਾ ਲਈ ਵਧਾਉਣ ਦਾ ਅਸਰ ਨਹੀਂ ਪਾਵੇਗਾ। ਸਬੂਤਾਂ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਉੱਤੇ, ਅਸੀਂ ਹੇਠਾਂ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਸਿੱਖਿਆ ਜੱਜਾਂ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਨਿਸਕਰਸ਼ ਤੋਂ ਵੱਖਰੇ ਹੋਣ ਦੇ ਕੋਈ ਆਧਾਰ ਨਹੀਂ ਵੇਖਦੇ ਕਿ ਮੁਕੱਦਮਾ ਮੰਦਰ ਇਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਯਕ ਮੰਦਰ ਹੈ ਜੋ ਗੌੜਾ ਸਰਸਵਤ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਦੇ ਲਾਭ ਲਈ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ..."

ਮੰਦਰ ਦਾ ਸਮਰਪਣ ਖਾਸ ਤੌਰ ਤੇ ਗੌੜਾ ਸਰਸਵਤ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਲਈ ਸੀ। ਮੰਦਰ ਸਾਰੇ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੇ ਅਨੁਯਾਇਆਂ ਲਈ ਸਮਰਪਿਤ ਨਹੀਂ ਸੀ।

62. *ਐਸ ਪੀ ਮਿੱਤਲ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ* ("ਮਿੱਤਲ") ਵਿੱਚ, ਜਸਟਿਸ ਰੰਗਨਾਥ ਮਿਸਰਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਰਾਏ ਦਿੱਤੀ, ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਅਰਬਿੰਦੋ ਦੇ ਅਨੁਯਾਇਆਂ ਨੂੰ ਇਕ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਯ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ 'ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਯ' ਦੇ ਯੋਗ ਹੋਣ ਲਈ ਪੂਰੀ ਹੋਣ ਵਾਲੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਦਾ ਫਾਰਮੂਲਾ ਬਣਾਇਆ :

"80. ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚ੍ਛੇਦ 26 ਵਿੱਚ 'ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਯ' ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੂੰ 'ਧਰਮ' ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਤੋਂ ਆਪਣਾ ਰੰਗ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜੇਕਰ " (1) ਇਹ ਉਹ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦਾ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਹੋਵੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਵਿਸ਼ਵਾਸਾਂ ਜਾਂ ਸਿੱਖਿਆਵਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਸਿਸਟਮ ਹੋਵੇ ਜਿਸਨੂੰ ਉਹ ਆਪਣੀ ਆਤਮਿਕ ਭਲਾਈ ਲਈ ਲਾਭਦਾਇਕ ਮੰਨਦੇ ਹਨ, ਭਾਵ, ਇੱਕ ਸਾਂਝਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ;

(2) ਆਮ ਸੰਗਠਨ; ਅਤੇ

(3) ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਨਾਮ ਨਾਲ ਨਾਮਜਦਗੀ।

ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਦੇਖ ਚੁੱਕੇ ਹਾਂ, ਇਹ ਪ੍ਰੀਖਣ ਸ਼ੀਉਰ ਮੁੱਟ ਫਾਰਮੂਲੇਸ਼ਨ ਦੀ ਮੁੜ ਬਿਆਨ ਹਨ।

ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਔਰੋਬਿੰਦੋ ਸੋਸਾਇਟੀ ਦੇ ਸੰਗਠਨ ਅਤੇ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਉੱਤੇ ਧਿਆਨ ਕੇਂਦਰਿਤ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਜੋਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਇੱਕ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਦਾ ਦਰਜਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਇੱਕ ਸਮੂਹ ਨੂੰ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਸਥਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ:

"120. ਇਹ ਵੀ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਇੱਕ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਨੂੰ ਉਸ ਸਰੀਰ ਦੁਆਰਾ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਪਰ ਸ਼ੁਰੂ ਤੋਂ ਹੀ ਸੋਸਾਇਟੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਵਿੱਚ "ਧਰਮ" ਸ਼ਬਦ ਤੋਂ ਪਰਹੇਜ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਸੋਸਾਇਟੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਦਾਨੀਆਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਵਿਗਿਆਨਕ ਖੋਜ ਸੰਗਠਨ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਇਸ ਆਧਾਰ ਉੱਤੇ ਆਮਦਨ ਕਰ ਛੋਟ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਕਿ ਇਹ ਇੱਕ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਸਥਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸੋਸਾਇਟੀ ਨੇ ਦਾਨੀਆਂ ਲਈ ਆਮਦਨ ਕਰ ਹੇਠ ਧਾਰਾ 80 ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਲਈ ਧਾਰਾ 35 ਹੇਠ ਛੋਟ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਆਸ਼ਰਮ ਟਰੱਸਟ ਔਰੋਵਿਲ ਆਸ਼ਰਮ ਤੋਂ ਵੱਖਰਾ ਸੀ। ਆਸ਼ਰਮ ਟਰੱਸਟ ਨੇ ਵੀ ਆਮਦਨ ਕਰ ਛੋਟ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਉਸੇ ਆਧਾਰ ਉੱਤੇ ਇਸਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਔਰੋਬਿੰਦੋ ਸੋਸਾਇਟੀ ਨੇ ਵੀ ਇਸ ਆਧਾਰ ਉੱਤੇ ਛੋਟ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਇਹ ਇੱਕ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਸਥਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ। ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਵੀ ਆਰਥਿਕ ਸਹਾਇਤਾ ਲਈ ਕੇਂਦਰੀ ਯੋਜਨਾ ਅਧੀਨ ਸਵੈਚਾਰਕ ਹਿੰਦੂ ਸੰਗਠਨਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਅਰਜ਼ੀ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਹ ਇੱਕ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਸਥਾ ਨਹੀਂ ਹਨ।"

121. ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਰੱਖੇ ਗਏ ਸਮੱਗਰੀਆਂ ਦੇ ਆਧਾਰ ਉੱਤੇ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸੋਸਾਇਟੀ ਦੀ ਮੈਮੋਰੈਂਡਮ ਆਫ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ, ਸੋਸਾਇਟੀ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਕਈ ਅਰਜ਼ੀਆਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਆਮਦਨ ਕਰ ਐਕਟ

ਦੀ ਧਾਰਾ 35 ਅਤੇ ਧਾਰਾ 80 ਹੇਠ ਛੋਟ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਸ੍ਰੀ ਔਰੋਬਿੰਦੋ ਅਤੇ ਮਾਤਾ ਦੀਆਂ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਿ ਸੋਸਾਇਟੀ ਅਤੇ ਔਰੋਵਿਲ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਨਹੀਂ ਹਨ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਇਹ ਸ਼ੱਕ ਦਾ ਕੋਈ ਸਥਾਨ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਨਾ ਤਾਂ ਸੋਸਾਇਟੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਔਰੋਵਿਲ ਇੱਕ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਇੱਕ ਸਾਂਝੀ ਦਾਰਸ਼ਨਿਕ ਸੋਚ ਉੱਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਸੀ ਅਤੇ ਇੱਕ ਸਾਂਝੇ ਧਾਰਮਿਕ ਵਿਸ਼ਵਾਸਾਂ ਜਾਂ ਆਸਥਾ ਉੱਤੇ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਲਈ, ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਨੂੰ ਇੱਕ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਹੋਣ ਦੇ ਯੋਗ ਨਾ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ।

63. ਉਪਰੋਕਤ ਪਰੀਖਿਆਵਾਂ ਨੂੰ ਹੋਰ ਫੈਸਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਅਪਨਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਔਰੋਬਿੰਦੋ । ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਇੱਕ ਤਿੰਨ ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਬੈਂਚ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਪੱਛਮੀ ਬੰਗਾਲ ਦੇ ਆਨੰਦ ਮਾਰਗੀ ਅਨੁਚਛੇਦ 26 ਅਧੀਨ ਇੱਕ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਤਿੰਨੋਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਦੇ ਹਨ:

"11. ਆਨੰਦ ਮਾਰਗ ਤਿੰਨੋਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਦਾ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਹ ਉਹ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦਾ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਆਪਣੀ ਆਤਮਿਕ ਭਲਾਈ ਲਈ ਸਹਾਇਕ ਮੰਨੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਹੈ; ਉਹਨਾਂ ਕੋਲ ਇੱਕ ਸਾਂਝਾ ਸੰਗਠਨ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦਾ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਨਾਮ ਨਾਲ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਆਨੰਦ ਮਾਰਗ ਨੂੰ ਉਚਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਦੇ ਅੰਦਰ ਇੱਕ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਵਜੋਂ ਵਿਚਾਰਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ..."

ਬ੍ਰਹਮਚਾਰੀ ਸਿਧੇਸਵਰ ਸ਼ਾਈ ਬਨਾਮ ਪੱਛਮੀ ਬੰਗਾਲ ਰਾਜ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਇੱਕ ਤਿੰਨ ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਬੈਂਚ ਨੇ ਮਿੱਤਲ ਵਿੱਚ ਮੁੜ-ਬਿਆਨ ਕੀਤੀਆਂ ਪਰੀਖਿਆਵਾਂ ਨੂੰ ਅਪਨਾਇਆ ਤਾਂ ਜੋ ਰਾਮਕ੍ਰਿਸ਼ਣ ਦੇ ਅਨੁਯਾਇਯਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕੇ:

"57... ਰਾਮਕ੍ਰਿਸ਼ਣ ਦੇ ਇਹ ਮੱਠ ਅਤੇ ਮਿਸ਼ਨ, ਜੋ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੇ ਅਨੁਯਾਇਯਾਂ ਦਾ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਰਾਮਕ੍ਰਿਸ਼ਣ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸ਼ਿ□ਿਆਂ ਜਾਂ ਅਨਿਵਾਰਿਆਂ ਦੁਆਰਾ ਵਿਸਥਾਰਿਤ, ਪ੍ਰਚਾਰਿਤ ਜਾਂ ਅਭਿਆਸ ਕੀਤੇ, ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਦੇ ਇੱਕ ਪੰਥ ਜਾਂ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਦੱਖਣੀ ਈਸ਼ਵਰ ਵਿੱਚ ਰਾਮਕ੍ਰਿਸ਼ਣ ਦੇ ਜਨਮ ਨੂੰ ਰਾਮ ਅਤੇ ਕ੍ਰਿਸ਼ਣ ਦੇ ਅਵਤਾਰ ਵਜੋਂ ਮੰਨਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਖੋਜੇ, ਵਿਸਥਾਰਿਤ, ਪ੍ਰਚਾਰਿਤ ਅਤੇ ਅਭਿਆਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਆਤਮਿਕ ਭਲਾਈ ਲਈ ਸਹਾਇਕ ਮੰਨਦੇ ਹਨ ਜੋ ਕਿ ਸਭ ਤੋਂ ਉੱਚੇ ਵੇਦਾਂਤ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਪਾਰ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜੋ ਕਿ ਸੰਕਰਾਚਾਰਿਆ, ਮਾਧਵਾਚਾਰਿਆ ਅਤੇ ਰਾਮਾਨੁਜਾਚਾਰਿਆ ਦੁਆਰਾ ਸੋਚੇ ਅਤੇ ਪ੍ਰਚਾਰਿਤ ਵੇਦਾਂਤ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਤੋਂ ਉੱਤਮ ਹਨ, ਜੋ ਕਿ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਦੇ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇ ਵਿਸਥਾਰਕ ਸਨ। ਇਸ ਲਈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਵਿਭਾਗੀ ਬੈਂਚ ਨੇ ਸਹੀ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ, ਰਾਮਕ੍ਰਿਸ਼ਣ ਦੇ ਅਨੁਯਾਇਯਾਂ ਨੂੰ, ਜੋ ਕਿ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦਾ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਹਨ, ਜੋ ਆਪਣੀ ਆਤਮਿਕ ਭਲਾਈ ਲਈ ਸਹਾਇਕ ਮੰਨੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਨੂੰ ਮੰਨਦੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸੰਗਠਿਤ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਇੱਕ ਭਾਰਤੀ ਯੂਵਾ ਵਕੀਲ ਸੰਘ ਬਨਾਮ ਕੇਰਲਾ ਰਾਜ ਦਾ ਨਾਮ ਹੈ

(ਡਾ. ਧਨੰਜ□ ਵਾਈ ਚੰਦ੍ਰਚੂੜ, ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ)

ਕਿਸੇ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਨਾਮ ਵਾਲੀ ਸੰਸਥਾ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਰਾਮਕ□ਸ਼ਣ ਮਠ ਜਾਂ ਰਾਮਕ□ਸ਼ਣ ਮਿਸ਼ਨ ਨੂੰ, ਸਾਡੇ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ, ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਦੇ ਅੰਦਰ ਇੱਕ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।***

(ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

ਨੱਲੋਰ ਮਾਰਥੰਡਮ ਵੈੱਲਾਲਰ ਬਨਾਮ ਕਮਿਸ਼ਨਰ, ਹਿੰਦੂ ਧਾਰਮਿਕ ਅਤੇ ਚੈਰੀਟੇਬਲ ਐਂਡੋਮੈਂਟਸ[64] ਵਿੱਚ ਦੋ ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਬੈਂਚ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਤਮਿਲਨਾਡੂ ਵਿੱਚ ਵੈੱਲਾਲਾ ਭਾਈਚਾਰਾ ਇੱਕ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਨਹੀਂ ਬਣਾਉਂਦਾ। ਨਿਆਂਕਾ ਸ਼ਿਵਰਾਜ ਪਾਟਿਲ ਨੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੀ ਆਮ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨੂੰ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਲੱਭਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ "ਧਰਮ"।

47. ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਇਹ ਸਥਾਪਿਤ ਸਥਿਤੀ ਹੈ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਫੈਸਲਿਆਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦਿਆਂ, ਕਿ ਸ਼ਬਦ "ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ" ਆਪਣਾ ਰੰਗ "ਧਰਮ" ਸ਼ਬਦ ਤੋਂ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। "ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ" ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ ਨੂੰ ਤਿੰਨ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ: (i) ਇਹ ਉਹ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦਾ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਜਾਂ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਇੱਕ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਉਹ ਆਪਣੀ ਆਤਮਿਕ ਭਲਾਈ ਲਈ ਸਹਾਇਕ ਮੰਨਦੇ ਹਨ ਭਾਵ ਇੱਕ ਆਮ ਵਿਸ਼ਵਾਸ; (2) ਇੱਕ ਆਮ ਸੰਗਠਨ; ਅਤੇ (3) ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਨਾਮ ਦਾ ਨਾਮਕਰਣ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦਾ ਆਮ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਧਰਮ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿੱਚ ਉਹਨਾਂ ਕੋਲ ਆਮ ਧਾਰਮਿਕ ਸਿਧਾਂਤ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਜੋੜਨ ਵਾਲੀ ਮੂਲ ਰੱਸੀ, ਧਰਮ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਨਾ ਕਿ ਕੇਵਲ ਜਾਤ ਜਾਂ ਭਾਈਚਾਰੇ ਜਾਂ ਸਮਾਜਿਕ ਸਥਿਤੀ ਦੇ ਵਿਚਾਰ...[66]

(ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

ਹਾਲਾਂਕਿ ਇੱਕ ਤਿੰਨ-ਪੱਖੀ ਪਰੀਖਿਆ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਇੱਕ ਚੌਥਾ ਅੰਸ਼ ਕਥਾ ਤੋਂ ਉਭਰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਹੈ ਆਮ ਧਾਰਮਿਕ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੀ ਸਥਿਤੀ। ਧਰਮ ਹੀ ਇੱਕ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਨੂੰ ਬੰਨ੍ਹਦਾ ਹੈ। ਜਾਤ, ਭਾਈਚਾਰਾ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਸਥਿਤੀ ਇੱਕ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਨੂੰ ਜਨਮ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ।

64. ਇਹ ਮਿਸਾਲਾਂ ਉਹ ਤੱਤ ਦਰਸਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ ਜੋ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਸੈੱਟ ਨੂੰ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣ ਲਈ ਮੌਜੂਦ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਹਨ ਇੱਕ ਆਮ ਵਿਸ਼ਵਾਸ, ਇੱਕ ਆਮ ਸੰਗਠਨ ਅਤੇ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਨਾਮ ਜੋ ਧਰਮ ਦੇ ਅਧੀਨ ਇੱਕੱਠੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਉਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਆਮ ਧਾਗਾ ਜੋ ਚੱਲਦਾ ਹੈ ਉਹ ਹੈ ਧਾਰਮਿਕ ਪਛਾਣ ਦੀ ਲੋੜ, ਜੋ ਇੱਕ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਦੇ ਚਰਿੱਤਰ ਲਈ ਬੁਨਿਆਦੀ ਹੈ।

ਕੀ ਭਗਵਾਨ ਅਯੱਪਾ ਦੇ ਭਗਤ ਇੱਕ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਯ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ?

65. ਡਾ. ਅਭਿਸ਼ੇਕ ਮਨੂ ਸਿੰਘਵੀ, ਸੀਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਵੱਡੇ ਵਕੀਲ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਜੋ ਭਗਤ 41 ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਤਪਸਿਆ ਕਰਦੇ ਹਨ ਉਹ ਇੱਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਯ ਜਾਂ ਭਾਗ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ ਜਿਸਨੂੰ “ਅਯੱਪਾਸਵਾਮੀਸ” ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਆਮ ਨਾਮ ਹੈ ‘ਅਯੱਪਾਸ’ ਦਾ ਸੰਗਠਨ। ਉਹ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ‘ਸੰਗਠਨ’ ਇੱਕ ਆਮ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਵਿੱਚ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਉਹ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ 41 ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਤਪਸਿਆ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਪਵਿੱਤਰ ਅਤੇ ਅਣਛੋਹ ਰੱਖਦੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਉਹ ਭਗਵਾਨ ਅਯੱਪਾ ਨਾਲ ਇੱਕ ਹੋ ਜਾਣਗੇ। ਸ੍ਰੀ ਕੇ ਪਰਾਸਰਨ, ਸੀਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਵੱਡੇ ਵਕੀਲ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਭਗਵਾਨ ਅਯੱਪਾ ਦੇ ਭਗਤ ਇੱਕ ਪਵਿੱਤਰ ਧਾਰਮਿਕ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਰੱਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸਬਰੀਮਾਲਾ ਵਿੱਚ ਦੇਵਤਾ ਇੱਕ ਨੈਸ਼ਟਿਕ ਬ੍ਰਹਮਚਾਰੀ ਹਨ - ਜੋ ਸਖਤ ਤਪਸਿਆ ਅਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਸਖਤ ਬ੍ਰਹਮਚਰਿਆ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਜਵਾਨ ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਪਾ ਸਕਦੇ।

ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਭਗਵਾਨ ਅਯੱਪਾ ਦੇ ਔਰਤ ਭਗਤ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ, ਦਸ ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਤੋਂ ਘੱਟ ਅਤੇ ਪੰਜਾਹ ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਤੋਂ ਵੱਧ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਸੰਪ੍ਰਦਾਯ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਵਜੋਂ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਕਿਵੇਂ ਇੱਕ ਅਜਿਹੇ ਸੰਪ੍ਰਦਾਯ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਵਜੋਂ ਵਿਚਾਰੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਾਹਰਵਾਰਤੀ ਖੋਜ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਨੇ ਇਹ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦਾ ਸਮੂਹ ਇੱਕ ਆਮ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸਾਂ ਦਾ ਸੈੱਟ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਧਿਆਤਮਿਕ ਭਲਾਈ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਅਸੰਭਵ ਹੈ ਕਿ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਆਮ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦੀ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਛੱਡਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਧਿਆਤਮਿਕ ਵਿਕਾਸ ਲਈ ਲਾਭਦਾਇਕ ਹੈ, ਚਾਲੀ ਸਾਲਾਂ ਲਈ ਅਤੇ ਪੰਜਾਹ ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿੱਚ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਮੁੜ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਅਜਿਹੀ ਲੋੜ ਸੰਪ੍ਰਦਾਯ ਦੇ ਆਧਿਆਤਮਿਕ ਚਰਿੱਤਰ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਦੀ ਹੈ।

66. ਕੇਰਲ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਮਹੇਂਦਰਨ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੇ ਕਈ ਤੱਥ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਜੋ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਇਹ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਅਯੱਪਨ ਇੱਕ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਯ ਨਹੀਂ ਬਣਾਉਂਦੇ। ਜਦੋਂ ਕਿ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੂਚਨਾ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਦਸ ਤੋਂ ਪੰਜਾਹ ਪੰਜ ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿੱਚ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਸਮੇਂ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਤੋਂ ਚਲੇ ਆ ਰਹੇ ਰਿਵਾਜ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋਣ ਤੋਂ ਮਨਾਹੀ ਹੈ, ਕੇਰਲ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਅੱਗੇ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਦਾ ਰੁਖ ਕਾਫੀ ਹੱਦ ਤੱਕ ਵੱਖਰਾ ਹੈ। ਬੋਰਡ ਨੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਅੱਗੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ:

“67. ਪੁਰਾਣੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ ਭਗਤ ਸਿਰਫ 41 ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਤਪਸਿਆ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਚੂੰਕਿ ਸਬਰੀਮਾਲਾ ਮੰਦਰ ਦੇ ਯਾਤਰੀਆਂ ਨੂੰ 41 ਦਿਨਾਂ ਦੀ “ਵਰਤਾਂ” ਜਾਂ ਤਪਸਿਆ ਕਰਨੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ, ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ 10 ਤੋਂ 50 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਵਾਲੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਸਰੀਰਕ ਤੌਰ ਤੇ 41 ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਵਰਤਾਂ ਨੂੰ ਮਨਾਉਣ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਪਹਿਲਾਂ ਦੇ ਧਾਰਮਿਕ ਰਿਵਾਜਾਂ ਅਤੇ ਰਸਮਾਂ ਵਿੱਚ ਪਿਛਲੇ 40 ਸਾਲਾਂ ਵਿੱਚ ਖਾਸ ਕਰਕੇ 1950 ਤੋਂ, ਜਦੋਂ ਮੰਦਰ ਦੀ ਮੁਰੰਮਤ ਹੋਈ ਸੀ “ਅੱਗ ਦੀ ਆਫਤ” ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਬਦਲਾਅ ਆਇਆ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਪੁਰਾਣੇ ਰਿਵਾਜ ਚੱਲ ਰਹੇ ਸਨ, ਔਰਤਾਂ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਜਾਂਦੀਆਂ ਸਨ ਹਾਲਾਂਕਿ ਬਹੁਤ ਘੱਟ। ਤ੍ਰਾਵਣਕੋਰ ਦੇ ਮਹਾਰਾਜਾ ਨੇ ਮਹਾਰਾਣੀ ਅਤੇ ਦੀਵਾਨ ਦੇ ਨਾਲ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ 1115 ਐਮ.ਈ. ਵਿੱਚ ਯਾਤਰਾ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਪੁਰਾਣੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ ਔਰਤਾਂ ਲਈ ਸਬਰੀਮਾਲਾ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋਣ ਉੱਤੇ ਕੋਈ ਮਨਾਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਪਰ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਔਰਤਾਂ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਇਹ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਦੁਆਰਾ ਲਾਏ ਗਏ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪਾਬੰਦੀ ਕਾਰਨ ਨਹੀ

(ਜੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

ਉਪਰੋਕਤ ਅੰਸ਼ ਅਨੁਸਾਰ, "ਪੁਰਾਣੇ ਦਿਨਾਂ" ਵਿੱਚ ਸਬਰੀਮਾਲਾ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਐਂਟਰੀ 'ਤੇ ਕੋਈ "ਧਾਰਮਿਕ ਮਨਾਹੀ" ਨਹੀਂ ਸੀ। ਪਰ ਔਰਤਾਂ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਘੱਟ 'ਗੈਰ-ਧਾਰਮਿਕ' ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਜਾਂਦੀਆਂ ਸਨ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਅੱਗੇ ਬੋਰਡ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਤੋਂ ਪਤਾ ਚਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਜਾਰੀ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਮਨਾਹੀ ਨੂੰ ਲਗਾਤਾਰ ਨਹੀਂ ਅਪਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਪਿਛਲੇ 20 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਉਮਰ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਮਹੀਨਾਵਾਰੀ ਪੂਜਾਵਾਂ ਲਈ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਜਾਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਸੀ। ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਮੰਡਲਮ, ਮਕਰਵਿਲੱਕੂ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ੂ ਦੇ ਮੌਸਮਾਂ ਦੌਰਾਨ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਬੋਰਡ ਦੀ ਇਸ ਸਥਿਤੀ ਦਾ ਨਿਯਮ ਇਹ ਦਿਖਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਉਮਰ ਦੇ ਗਰੁੱਪ ਦੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਰੱਖਣ ਦੀ ਪ੍ਰੈਕਟਿਸ ਨੂੰ ਲਗਾਤਾਰ ਨਹੀਂ ਅਪਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਦਾਅਵੇ ਦਾ ਆਧਾਰ ਜੋ ਕਿ ਅੱਯੱਪਨਾਂ ਦੇ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਦਾ ਅਸਤਿਤਵ ਹੈ, ਉਹ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਧਾਨ ਦੇਵਤਾ ਬ੍ਰਹਮਚਾਰੀ ਹੈ ਅਤੇ ਪੂਜਾ ਲਈ ਚਾਲੀ ਇੱਕ ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਸਖਤ ਰੀਤ ਨਿਰਧਾਰਤ ਹੈ। ਦਸ ਤੋਂ ਪੰਜਾਹ ਸਾਲ ਦੀ

ਉਮਰ ਦੇ ਗਰੁੱਪ ਵਿੱਚ ਔਰਤਾਂ ਸਰੀਰਕ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ (ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ) ਪੂਜਾ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਤਪ ਨੂੰ ਨਿਭਾ ਸਕਣ ਦੇ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੋਣਗੀਆਂ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਬਾਹਰ ਰੱਖਣਾ ਇੱਕ ਸਾਂਝੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਾਲ ਅੰਤਰਨਿਹਿਤ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਦਸਿਆ ਗਿਆ, ਦਸ ਤੋਂ ਪੰਜਾਹ ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਦੇ ਗਰੁੱਪ ਦੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਬਾਹਰ ਰੱਖਣ ਨੂੰ ਇੱਕ ਸਮਾਨ ਪ੍ਰੈਕਟਿਸ ਜਾਂ ਸਿਧਾਂਤ ਵਜੋਂ ਦਿਖਾਇਆ ਨਹੀਂ ਗਿਆ ਹੈ। ਕੇਰਲ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਅੱਗੇ ਮੈਥੇਂਦਰਨ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਸਮੱਗਰੀ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਮਾਨ ਸਿਧਾਂਤ, ਸਦੀਆਂ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ, ਦਾਅਵਾ ਕਿ ਔਰਤਾਂ ਦਾ ਬਾਹਰ ਰੱਖਣਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਧਾਰਮਿਕ ਵਿਸ਼ਵਾਸਾਂ ਦੇ ਇੱਕ ਸਾਂਝੇ ਸੈੱਟ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹੈ ਜੋ ਦੇਵਤਾ ਦੀ ਪੂਜਾ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਸਥਾਪਿਤ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਸਭ ਤੋਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ, ਜੋ ਕਿਸੇ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਲਈ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਹੈ ਉਹ ਹੈ ਇੱਕ ਧਾਰਮਿਕ ਸੈਕਟ ਜਾਂ ਸੰਸਥਾ। ਇੱਕ ਸਾਂਝਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਅਤੇ ਆਧਿਆਤਮਿਕ ਸੰਗਠਨ ਹੀ ਉਹ ਤਾਰ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜੋ ਅਨੁਯਾਇਆਂ ਨੂੰ ਇੱਕਠੇ ਜੋੜਦਾ ਹੈ।

68. ਜਸਟਿਸ ਰਾਜਗੋਪਾਲ ਅਯੰਗਾਰ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸਹਿਮਤੀ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ *ਸੈਫ਼ੁਦੀਨ* ਵਿੱਚ, 'ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਯ' ਵਿੱਚ ਸਿਧਾਂਤਾਂ, ਵਿਸ਼ਵਾਸਾਂ ਅਤੇ ਸਿੱਖਿਆਵਾਂ ਦੀ ਇੱਕਤਾ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਉੱਤੇ ਜੋਰ ਦਿੱਤਾ:

"52...ਕਿਸੇ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਯ ਦੀ ਪਛਾਣ ਇਸਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ, ਵਿਸ਼ਵਾਸਾਂ ਅਤੇ ਸਿੱਖਿਆਵਾਂ ਦੀ ਇੱਕਤਾ ਵਿੱਚ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਇਸਦੇ ਅਨੁਯਾਇਆਂ ਦੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦੀ ਇੱਕਤਾ ਨੂੰ ਸੁਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕਰਨ ਅਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਉਹ ਬੰਧਨ ਹਨ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਭਾਈਚਾਰੇ ਵਜੋਂ ਇੱਕਠੇ ਬੰਨ੍ਹਦੇ ਹਨ।"

ਫੈਸਲੇ ਨੇ ਲਾਰਡ ਹਾਲਸਬਰੀ ਦੇ ਫ੍ਰੀ ਚਰਚ ਆਫ ਸਕਾਟਲੈਂਡ ਓਵਰਟਰਨ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ:

"ਮੌਲਿਕਤਾ ਨਾਲ ਸਮਰੂਪਤਾ ਦੀ ਗੈਰ-ਮੌਜੂਦਗੀ ਵਿੱਚ, ਸੰਪ੍ਰਦਾਯ ਇੱਕ ਇਕਾਈ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਜੋ ਰਾਏ ਦੀ ਸਮਰੂਪ ਇੱਕਤਾ ਨਾਲ ਮਜ਼ਬੂਤੀ ਵਿੱਚ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੋਵੇ, ਇਹ ਇੱਕ ਮਾਤਰ ਅਸੰਗਤ ਢੇਰ ਹੋਵੇਗਾ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ, ਰੇਤ ਦੇ ਦਾਣੇ, ਇੱਕਠੇ ਸੁੱਟੇ ਗਏ ਬਿਨਾ ਇੱਕਜੁੱਟ ਹੋਏ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਬੇਦ੍ਧਿਕ ਅਤੇ ਵੱਖਰੇ ਦਾਣਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਹਰ ਇੱਕ ਹਰ ਦੂਜੇ ਤੋਂ ਵੱਖਰਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਸਮੂਹ ਇੱਕ ਨਾਮਮਾਤਰ ਇੱਕਜੁੱਟ ਜਦਕਿ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਅਸੰਬੱਧ ਮਾਸ ਨੂੰ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ; ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸਿਵਾਏ ਅੰਦਰੂਨੀ ਅਸਮਾਨਤਾ, ਅਤੇ ਆਪਸੀ ਅਤੇ ਪਾਰਸਪਰਿਕ ਵਿਰੋਧ ਅਤੇ ਵਿਖਵਾਦ ਨਾਲ ਭਰਿਆ ਹੋਇਆ।"

69. 'ਸਾਂਝੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ' ਨੂੰ ਅਪਣਾਉਣ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਗੁਪਤ ਸੰਪ੍ਰਦਾਯ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਤੋਂ ਇੱਕ ਸਾਂਝਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦਾ ਸੈੱਟ ਅਪਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਯਾਤਰਾ ਦੀ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰੇ ਧਰਮਾਂ ਦੇ ਯਾਤਰੀ ਬਰਾਬਰ ਦੇ ਆਧਾਰ ਉੱਤੇ ਯਾਤਰਾ ਵਿੱਚ ਭਾਗ ਲੈਂਦੇ ਹਨ; ਮੁਸਲਮਾਨ ਅਤੇ ਈਸਾਈ ਯਾਤਰਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਕੋਈ ਵੀ ਧਰਮ ਦਾ ਮੈਂਬਰ ਲੋਰਡ ਅਯੱਪਾ ਦੀ ਪੂਜਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਸੰਗਠਨ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਧਰਮ ਇਸ ਸੰਗਠਨ ਦਾ ਆਧਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਧਾਰਮਿਕ ਪਛਾਣ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ, ਸੰਗਠਨ ਨੂੰ 'ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਯ' ਵਜੋਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਅਨੁਚਛੇਦ 26 ਦੇ ਅਧੀਨ ਆਉਣ ਲਈ, ਇੱਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਯ ਇੱਕ ਧਾਰਮਿਕ ਸੈਕਟ ਜਾਂ ਸੰਗਠਨ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਮੁੱਖ ਦੇਵਤਾ ਦੀ ਪੂਜਾ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਧਰਮ ਦੇ ਅਨੁਯਾਇਆਂ ਤੱਕ ਸੀਮਿਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਹੈ ਇੱਕ ਸਾਂਝੇ ਆਧਿਆਤਮਿਕ ਸੰਗਠਨ ਦੀ ਗੈਰ-ਮੌਜੂਦਗੀ, ਜੋ ਕਿ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਯ ਨੂੰ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਇੱਕ ਜ਼ਰੂਰੀ ਤੱਤ ਹੈ। ਜਿਸ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਪੂਜਾ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਉਹ ਜਨਤਾ ਲਈ ਸਮਰਪਿਤ ਹੈ ਅਤੇ ਸਮਾਜ ਦੇ ਬਹੁਲਵਾਦੀ ਚਰਿੱਤਰ ਨੂੰ ਸੱਚਮੁੱਚ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਹਰ ਕੋਈ, ਧਾਰਮਿਕ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਦੇਵਤਾ ਦੀ ਪੂਜਾ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਪੂਜਾ ਦੇ ਰੂਪਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਅਮਲ ਪੂਜਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਯ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਬਣਾਉਂਦੇ।

ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਸਮੂਹ ਦੀ ਅਦਾਲਤੀ-ਘੋਸ਼ਿਤ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਦੀ ਅਸਮਰੱਥਤਾ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦਿਆਂ, ਅਸੀਂ ਉਹਨਾਂ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਸੈੱਟ ਨੂੰ ਜੋ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ "ਅਯੱਪਨਸ" ਜਾਂ ਭਗਵਾਨ ਅਯੱਪਾ ਦੇ ਭਗਤ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, 'ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਯ' ਵਜੋਂ ਪਛਾਣਣ ਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦੇ।

ਲੇਖ 17, "ਅਛੂਤਪਨਾ" ਅਤੇ ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਦੇ ਵਿਚਾਰ

ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾਓਂ ਅਤੇ ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਅਮੀਕਸ ਕਿਊਰੀ ਸ਼੍ਰੀ. ਰਾਜੂ ਰਾਮਚੰਦਰਨ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਸਬਰੀਮਾਲਾ ਵਿੱਚ ਅਯੱਪਾ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਐਂਟਰੀ ਨੂੰ ਰੋਕਣਾ, ਰਿਵਾਜ਼ਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ, "ਅਛੂਤਪਨਾ" ਦੀ ਇੱਕ ਅਭਿਵਿਅਕਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਲੇਖ 17 ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੈ। ਇਸ ਦਲੀਲ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਇਸ ਤਰਕ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਲੇਖ 17 ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜਾਤੀ-ਆਧਾਰਿਤ ਅਛੂਤਪਨਾ ਤੱਕ ਸੀਮਿਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਲਿੰਗ-ਆਧਾਰਿਤ ਬਹਿਸਕਾਰ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਲਈ ਵਿਸਥਾਰਿਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਰੋਧੀ ਸਥਿਤੀਆਂ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਲਈ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨ ਵਿੱਚ ਲੇਖ 17 ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਪਿੱਛੋਕੜ ਅਤੇ ਫਰੇਮਰਾਂ ਦੀ ਮੰਸ਼ਾ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ।

ਲੇਖ 17 ਸਾਡੇ ਸੰਵਿਧਾਨਿਕ ਢਾਂਚੇ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਅਨੋਖੀ ਸਥਿਤੀ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਲੇਖ, ਜੋ ਇੱਕ ਸਮਾਜਿਕ ਪ੍ਰਥਾ ਨੂੰ ਮਨਾਹੀ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰਾਂ 'ਤੇ ਅਧਿਆਇ ਵਿੱਚ ਸਥਿਤ ਹੈ। ਫਰੇਮਰਾਂ ਨੇ ਲੇਖ 17 ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ, ਜੋ ਇੱਕ ਭੇਦਭਾਵਪੂਰਨ ਅਤੇ ਅਮਾਨਵੀ ਸਮਾਜਿਕ ਪ੍ਰਥਾ ਨੂੰ ਮਨਾਹੀ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਲੇਖ 14 ਅਤੇ 15 ਨੂੰ ਵੀ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ, ਜੋ ਸਮਾਨਤਾ ਅਤੇ ਗੈਰ-ਭੇਦਭਾਵ ਲਈ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨਿਕ ਕਾਨੂੰਨ 'ਤੇ ਪਾਠਪੁਸਤਕਾਂ ਵਿੱਚ ਲੇਖ 17 ਬਾਰੇ ਘੱਟ ਚਰਚਾ ਹੋਈ ਹੈ, ਇਹ ਇੱਕ ਅਜਿਹੀ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਹੈ ਜਿਸਦਾ ਸਮਾਜਿਕ ਮਹੱਤਵ ਦੋਨੋਂ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਹੈ, ਭੂਤਕਾਲ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਅਤੇ ਵਰਤਮਾਨ ਅਤੇ ਭਵਿੱਖ ਲਈ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ। ਲੇਖ 17 ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ:

"ਅਛੂਤਪਨਾ" ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦੀ ਪ੍ਰੈਕਟਿਸ ਕਿਸੇ ਵੀ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਮਨਾਹੀ ਹੈ। "ਅਛੂਤਪਨਾ" ਦੇ ਕਾਰਨ ਉੱਤਪੰਨ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਯੋਗਤਾ ਦਾ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ ਕਾਨੂੰਨ ਅਨੁਸਾਰ ਸਜ਼ਾਯਾਬ ਅਪਰਾਧ ਹੋਵੇਗਾ।"

ਲੇਖ 17 ਨੇ "ਅਛੂਤਪਨਾ" ਦੀ ਪੁਰਾਣੀ ਪ੍ਰਥਾ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਇਸਨੂੰ "ਕਿਸੇ ਵੀ ਰੂਪ ਵਿੱਚ" ਮਨਾਹੀ ਕਰਕੇ। "ਅਛੂਤਪਨਾ" ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਕੇ, ਸੰਵਿਧਾਨ ਪਰੰਪਰਾਗਤ ਅਤੇ ਹਾਈਰਾਰਕੀਕਲ ਸਮਾਜਿਕ ਆਰਡਰ ਨੂੰ ਬਦਲਣ ਅਤੇ ਬਦਲਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਲੇਖ 17, ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਹੋਰ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਵਿੱਚ, ਸਮਾਜ ਦੇ ਮੁੱਖ ਧਾਰਾ ਵਿੱਚ ਲਿਆਉਣ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਵਿਅਕਤੀ ਅਤੇ ਸਮੂਹ ਜੋ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਸਮਾਜ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ 'ਤੇ ਰਹਿ ਜਾਣਗੇ। ਲੇਖ 17 ਇੱਕ ਪਾਰੰਪਰਿਕ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੇ ਨਿਮਨ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਰਹਿ ਗਏ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸਮਾਨਤਾ ਅਤੇ ਨਿਆਂ ਦਾ ਸੰਵਿਧਾਨਿਕ ਵਾਅਦਾ ਹੈ। ਲੇਖ 17 ਹਰ ਇੱਕ ਖਿਲਾਫ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ - ਰਾਜ, ਸਮੂਹ, ਵਿਅਕਤੀ, ਕਾਨੂੰਨੀ ਵਿਅਕਤੀ, ਇਕਾਈਆਂ ਅਤੇ ਸੰਗਠਿਤ ਧਰਮ -- ਅਤੇ ਇੱਕ ਲਾਗੂ ਸੰਵਿਧਾਨਿਕ ਮੰਡੇਟ ਨੂੰ ਧਾਰਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸਨੂੰ ਦੋ ਕਾਰਨਾਂ ਲਈ ਲਾਗੂ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨਿਕ ਪੈਡਸਟਲ 'ਤੇ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਨਾ ਕਿ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਸਿਧਾਂਤ ਹੋਣ ਲਈ। ਪਹਿਲਾ, "ਅਛੂਤਪਨਾ" ਸਮਾਜਿਕ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਪਿੱਛੜੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗਰਿਮਾ ਦੇ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੈ। ਦੂਜਾ, ਫਰੇਮਰਾਂ ਨੇ ਮੰਨਿਆ ਕਿ "ਅਛੂਤਪਨਾ" ਦਾ ਖਾਤਮਾ ਇੱਕ ਸਮਾਨ ਸਮਾਜਿਕ ਆਰਡਰ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਸੰਵਿਧਾਨਿਕ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ। ਇਸਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਇੱਕੋ ਜਿਹੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨਾਲ ਅਤੇ ਬਰਾਬਰ ਪੈਰ 'ਤੇ ਸੀ, ਜਿਸਨੂੰ "ਕਮਜ਼ੋਰ ਲ

ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਰਚਨਾਕਾਰਾਂ ਨੇ ਸ਼ਬਦ “ਅਛੂਤਤਾ” ਨੂੰ ਅਨਿਰਧਾਰਿਤ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ। ਸੰਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਦਾ ਸੁਝਾਅ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਜਾਣਬੁੱਝ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਬੀ ਸ਼ਿਵ ਰਾਓ ਨੇ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਉੱਤੇ ਉਪ-ਸਮਿਤੀ ਦੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਦਾ ਜਿਕਰ ਕੀਤਾ[75] ਜਿਸ ਨੇ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਉੱਤੇ ਮਸੌਦਾ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਦਾ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਕੇ ਐਮ ਮੁਨਸ਼ੀ ਦੇ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੇ ਮਸੌਦੇ ਵਿੱਚ “ਅਛੂਤਤਾ” ਦੇ ਖਾਤਮੇ ਲਈ ਇੱਕ ਧਾਰਾ ਸ਼ਾਮਲ ਸੀ। ਐਮ ਕੇ ਮੁਨਸ਼ੀ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਮਸੌਦੇ ਦੀ ਧਾਰਾ III ਦੀ ਧਾਰਾ 4(ਅ) ਹੈ, “ਅਛੂਤਤਾ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਪ੍ਰੈਕਟਿਸ ਸੰਘ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਸਜ਼ਾਯਾਬ ਹੈ।”

ਡਾ. ਅੰਬੇਡਕਰ ਦੇ ਮਸੌਦੇ ਦੀ ਧਾਰਾ III ਦੀ ਧਾਰਾ 1 ਨੇ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਕਿ: “ਕਿਸੇ ਵੀ ਪ੍ਰਿਵਿਲੇਜ ਜਾਂ ਅਯੋਗਤਾ ਨੂੰ ਜੋ ਰੈਂਕ, ਜਨਮ, ਵਿਅਕਤੀ, ਪਰਿਵਾਰ, ਧਰਮ ਜਾਂ ਧਾਰਮਿਕ ਰਸਮ ਅਤੇ ਰਿਵਾਜ ਤੋਂ ਉੱਤਪੰਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਖਤਮ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।” “ਅਛੂਤਤਾ” ਉੱਤੇ ਚਰਚਾ ਕਰਦਿਆਂ 29 ਮਾਰਚ 1947 ਨੂੰ, ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਉੱਤੇ ਉਪ-ਸਮਿਤੀ ਨੇ ਮੁਨਸ਼ੀ ਦੇ ਮਸੌਦੇ ਨੂੰ ਇੱਕ ਮੌਖਿਕ ਸੋਧ ਨਾਲ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸ਼ਬਦ “ਸੰਘ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਸਜ਼ਾਯਾਬ ਹੈ” ਨੂੰ “ਇੱਕ ਅਪਰਾਧ ਹੋਵੇਗਾ” ਦੇ ਭਾਵ ਨਾਲ ਬਦਲਿਆ ਜਾਵੇ। ਮਸੌਦੇ ਉੱਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦਿਆਂ, ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਸਲਾਹਕਾਰ, ਬੀ ਐਨ ਰਾਉ, ਨੇ ਟਿੱਪਣੀ ਕੀਤੀ ਕਿ “ਅਛੂਤਤਾ” ਦੇ ਅਰਥ ਨੂੰ ਭਵਿੱਖ ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਬਣਾਏ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ। ਪ੍ਰਾਪਤ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦਿਆਂ, ਜਦੋਂ ਉਪ-ਸਮਿਤੀ 14 ਅਪ੍ਰੈਲ 1947 ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਮਸੌਦਾ ਰਿਪੋਰਟ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਣ ਲਈ ਮਿਲੀ, ਤਾਂ ਇਸ ਨੇ ਸ਼ਬਦ “ਅਛੂਤਤਾ” ਦੇ ਬਾਅਦ “ਕਿਸੇ ਵੀ ਰੂਪ ਵਿੱਚ” ਸ਼ਬਦ ਜੋੜਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ। ਇਹ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਇਸ ਲਈ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਤਾਂ ਜੋ “ਅਛੂਤਤਾ” ਦੀ ਪ੍ਰੈਕਟਿਸ ਦੇ ਨਿਸ਼ੇਧ ਨੂੰ ਵਿਆਪਕ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ।

“ਜੇ ਕੋਈ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਛੂਹ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ, ਤਾਂ ਇਹ ਇੱਕ ਨਾਗਰਿਕ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਮੈਂ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹਾਂ। ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਛੂਆਛੂਤ ਦੀ ਪ੍ਰਥਾ ਤੋਂ ਉੱਤਪੰਨ ਹੋਣ ਵਾਲੀਆਂ ਕੁਝ ਜਟਿਲ ਅਯੋਗਤਾਵਾਂ ਹਨ। ਉਹ ਅਯੋਗਤਾਵਾਂ ਨਾਗਰਿਕ ਦਾਇਤਵਾਂ ਜਾਂ ਨਾਗਰਿਕ ਅਯੋਗਤਾਵਾਂ ਦੇ ਸੁਭਾਵ ਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਜੋ ਅਸੀਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਅਯੋਗਤਾਵਾਂ ਗਾਇਬ ਹੋ ਜਾਣ।” ਰਾਜਗੋਪਾਲਾਚਾਰੀ ਨੇ ਧਾਰਾ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਮਾਮੂਲੀ ਸੋਧ ਦਾ ਸੁਝਾਅ ਦਿੱਤਾ, ਜਿਸ ਨੇ "ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਿਸਮ ਦੀ ਅਯੋਗਤਾ ਜਾਂ ਅਜਿਹੀ ਛੂਆਛੂਤ ਦੀ ਰਵਾਇਤ ਦਾ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ" ਇੱਕ ਅਪਰਾਧ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ। ਸੁਝਾਅਾਂ ਅਤੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਨੋਟ ਕਰਦਿਆਂ, ਕਾਰਣ ਨੂੰ ਸਲਾਹਕਾਰ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਅੰਤਰਿਮ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ ਧਾਰਾ 6 ਵਜੋਂ ਮੁੜ-ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ:

"ਛੂਆਛੂਤ" ਦੀ ਕੋਈ ਵੀ ਰੂਪ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਕੋਈ ਵੀ ਅਯੋਗਤਾ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ ਇੱਕ ਅਪਰਾਧ ਹੋਵੇਗਾ।

ਅੰਤਰਿਮ ਰਿਪੋਰਟ ਨੂੰ 29 ਅਪ੍ਰੈਲ 1947 ਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਅੱਗੇ ਵੱਲਭਭਾਈ ਪਟੇਲ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਧਾਰਾ 6 'ਤੇ ਟਿੱਪਣੀ ਕਰਦਿਆਂ, ਇੱਕ ਮੈਂਬਰ, ਪ੍ਰੋਮਥ ਰੰਜਨ ਠਾਕੁਰ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ "ਛੂਆਛੂਤ" ਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਜਾਤੀ ਪ੍ਰਥਾ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਖਤਮ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਕਿਉਂਕਿ “ਛੂਆਛੂਤ” ਇਸ ਦਾ ਲੱਛਣ ਹੈ। ਸ੍ਰੀਜੁਤ ਰੋਹਿਣੀ ਕੁਮਾਰ ਚੌਧਰੀ, ਐਸ.ਸੀ. ਬੈਨਰਜੀ ਅਤੇ ਬਿਹਾਰੇਂਦਰ ਨਾਥ ਦੱਤਾ ਨੇ ਸ਼ਬਦ “ਛੂਆਛੂਤ” ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ 'ਤੇ ਸਪਸ਼ਟੀਕਰਨ ਮੰਗਿਆ। ਚੌਧਰੀ ਨੇ ਤਾਂ ਇਹ ਸੋਧ ਵੀ ਸੁਝਾਈ ਕਿ ਸ਼ਬਦ “ਛੂਆਛੂਤ” ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰਨ ਲਈ:

“ਛੂਆਛੂਤ” ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਧਰਮ, ਜਾਤੀ ਜਾਂ ਜੀਵਨ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪੇਸ਼ੇ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਭੇਦਭਾਵ ਦੀ ਕਸਰਤ ਵਿੱਚ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।" ਧਾਰਾ 4 ਵਿੱਚ ਉਲਲੇਖਿਤ।

ਇਸ ਸੋਧ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰਦਿਆਂ, ਕੇ. ਐਮ. ਮੁਨਸ਼ੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸ਼ਬਦ “ਛੂਆਛੂਤ” ਨੂੰ “ਜਾਣਬੁੱਝ ਕੇ ਅਸਪਸ਼ਟ ਸ਼ਰਤਾਂ ਨਾਲ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਕੇਂਦਰੀ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਜਦੋਂ ‘ਛੂਆਛੂਤ’ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰੇਗੀ ਤਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਉਸ ਅਰਥ ਵਿੱਚ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕਰ ਸਕੇਗੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇਸ ਨੂੰ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ”।

ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ, ਸਿਰਫ ਤਿੰਨ ਸੋਧਾਂ ਨੂੰ ਹਿਲਾਇਆ ਗਿਆ। ਐਚ. ਵੀ. ਕਮਾਥ ਨੇ ਸ਼ਬਦ “ਛੂਆਛੂਤ” ਦੇ ਬਾਅਦ ਸ਼ਬਦ “ਅਪ੍ਰੋਚਾਬਿਲਿਟੀ” ਨੂੰ ਪਾਉਣ ਅਤੇ ਸ਼ਬਦ “ਕੋਈ” ਦੇ ਬਾਅਦ ਸ਼ਬਦ “ਅਤੇ ਹਰ” ਨੂੰ ਪਾਉਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ। ਐਸ. ਨਾਗੱਪਾ ਨੇ ਸ਼ਬਦ “ਕੋਈ ਵੀ ਅਯੋਗਤਾ ਦੀ ਲਾਗੂਤਾ” ਨੂੰ ਸ਼ਬਦਾਂ “ਕੋਈ ਵੀ ਅਯੋਗਤਾ ਦੀ ਪਾਲਣਾ” ਨਾਲ ਬਦਲਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ। ਪੀ. ਕੁਨਹਿਰਾਮਨ ਨੇ ਸ਼ਬਦ “ਅਪਰਾਧ” ਦੇ ਬਾਅਦ ਸ਼ਬਦ “ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਸਜ਼ਾਯਾਬ” ਨੂੰ ਜੋੜਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ। ਵੱਲਭਭਾਈ ਪਟੇਲ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਧਾਰਾ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਨੇ ਸੋਧਾਂ ਨੂੰ ਗੈਰ-ਜ਼ਰੂਰੀ ਸਮਝਿਆ ਅਤੇ ਦੇਖਿਆ: "ਪਹਿਲੀ ਸੋਧ ਸ੍ਰੀ ਕਮਾਥ ਦੁਆਰਾ ਹੈ। ਉਹ ਸ਼ਬਦ 'ਅਪ੍ਰੋਚਾਬਿਲਿਟੀ' ਦਾ ਜੋੜਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਜੇ ਛੂਆਛੂਤ ਨੂੰ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੁਧਾਰ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਜਾਣਗੇ ਜੋ ਕਿ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਜਾਣਗੇ। ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦਾ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਤੀਜਿਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨਾ ਸਹੀ ਜਾਂ ਸਮਝਦਾਰੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਮੈਂ ਇਸ ਸੋਧ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ।"

ਦੂਜਾ ਸੋਧ ਸ੍ਰੀ ਨਾਗੱਪਾ ਵੱਲੋਂ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਸੁਝਾਅ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ "ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਯੋਗਤਾ ਦੀ ਲਾਗੂ ਕਰਨ" ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਥਾਂ 'ਤੇ "ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਯੋਗਤਾ ਦੀ ਪਾਲਣਾ" ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਬਦਲੇ ਜਾਣ। ਮੈਂ ਉਸ ਦੀ ਗੱਲ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਮੈਂ ਇਕ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਦੂਜੇ 'ਤੇ ਅਯੋਗਤਾ ਲਾਗੂ ਕਰਦੇ ਦੇਖ ਸਕਦਾ ਹਾਂ, ਅਤੇ ਜੇ ਮੈਂ ਇਸ ਨੂੰ ਦੇਖਦਾ ਹਾਂ ਤਾਂ ਮੈਂ ਦੋਸ਼ੀ ਹੋਵਾਂਗਾ। ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦਾ ਕਿ ਅਜਿਹੀਆਂ ਅਤਿਵਾਦੀ ਗੱਲਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਅਛੂਤਤਾ ਦੇ ਹਟਾਉਣਾ ਮੁੱਖ ਵਿਚਾਰ ਹੈ, ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਅਛੂਤਤਾ ਨੂੰ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਜਾਂ ਅਪਰਾਧ ਬਣਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਕਾਫੀ ਹੈ।

ਅਗਲਾ ਸੋਧ ਸ੍ਰੀ ਕੁਹਨੀਰਾਮ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਉਸ ਨੇ 'ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਸਜ਼ਾਯਾਬ' ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਸ਼ਾਮਲਤਾ ਦਾ ਸੁਝਾਅ ਦਿੱਤਾ। ਅਸੀਂ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਅਛੂਤਤਾ ਦੀ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਨੂੰ ਇਕ ਅਪਰਾਧ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਸ਼ਾਇਦ ਉਸ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਕਿ ਇਕ ਅਪਰਾਧ ਮਾਫ਼ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜਾਂ ਕਦੇ ਕਦੇ ਇਕ ਅਪਰਾਧ ਨੂੰ ਇਨਾਮ ਵੀ ਮਿਲ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਅਪਰਾਧ ਇਕ ਅਪਰਾਧ ਹੈ; ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਕਿ ਅਪਰਾਧ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਸਜ਼ਾਯਾਬ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਸਰ, ਮੈਂ ਇਸ ਸੋਧ ਨੂੰ ਵੀ ਸਵੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ।

ਫਿਰ, ਇਹ ਪ੍ਰਸਤਾਵਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ 'ਕਿਸੇ ਵੀ ਰੂਪ' ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਥਾਂ 'ਤੇ 'ਸਾਰੇ ਰੂਪ' ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਬਦਲੇ ਜਾਣ। ਅਛੂਤਤਾ ਕਿਸੇ ਵੀ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਇਕ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ ਹੈ; ਅਤੇ ਹੋਰ ਕੋਈ ਵਾਧਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ।"

ਪਟੇਲ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਐਚ.ਵੀ. ਕਮਾਥ ਅਤੇ ਪੀ. ਕੁਹਨੀਰਾਮ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸੋਧ ਵਾਪਸ ਲੈ ਲਏ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਨਾਗੱਪਾ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੋਧ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਧਾਰਾ 6 ਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੁਆਰਾ ਅਪਣਾਇਆ ਗਿਆ।

ਹਾਲਾਂਕਿ, ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਸਲਾਹਕਾਰ, ਬੀ. ਐਨ. ਰਾਉ ਦੁਆਰਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਡਰਾਫਟ ਸੰਵਿਧਾਨ (ਅਕਤੂਬਰ 1947 ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਵਾਲਾ) ਵਿੱਚ, ਕੁਹਨੀਰਾਮ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਤੀਜੇ ਸੋਧ ਨੂੰ ਅਸਰ ਵਿੱਚ ਅਪਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ "ਅਪਰਾਧ" ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਬਾਅਦ "ਜੋ ਕਾਨੂੰਨ ਅਨੁਸਾਰ ਸਜ਼ਾਯਾਬ ਹੋਵੇਗਾ" ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤੇ ਗਏ। "30-31 ਅਕਤੂਬਰ 1947 ਨੂੰ, ਡਰਾਫਟਿੰਗ ਕਮੇਟੀ ਨੇ "ਅਛੂਤਤਾ" ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਿਆ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਲੇਖ 11 ਵਜੋਂ ਮੁੜ-ਲਿਖਿਆ। ਇਸ ਨੂੰ ਡਾ. ਅੰਬੇਡਕਰ ਵੱਲੋਂ ਸੰਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਅੱਗੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ: "ਸੰਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਵਿਚਾਰਾਂ (29 ਅਪ੍ਰੈਲ 1947) ਬੀ ਸ਼ਿਵਾ ਰਾਵ, ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਫਰੇਮਿੰਗ: ਇਕ ਅਧਿਐਨ, ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਸੰਸਥਾਨ (1966), ਪੰਨਾ 204" "ਅਛੂਤਤਾ" ਨੂੰ ਖਤਮ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਪ੍ਰੈਕਟਿਸ ਕਿਸੇ ਵੀ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਮਨਾਹੀ ਹੈ। "ਅਛੂਤਤਾ" ਦੇ ਕਾਰਨ ਉੱਤਪੰਨ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਯੋਗਤਾ ਦੀ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਇਕ ਅਪਰਾਧ ਹੋਵੇਗਾ ਜੋ ਕਾਨੂੰਨ ਅਨੁਸਾਰ ਸਜ਼ਾਯਾਬ ਹੋਵੇਗਾ।"

ਡਰਾਫਟ ਸੰਵਿਧਾਨ 'ਤੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਾਵਾਂ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਿੱਚ, ਬੀ ਐਨ ਰਾਉ ਨੇ ਦੁਹਰਾਇਆ ਕਿ ਸੰਸਦ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਉਣਾ ਪਵੇਗਾ, ਜੋ "ਅਛੂਤਤਾ" ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰੇਗਾ।

ਜਦੋਂ ਮਸੌਦਾ ਅਨੁਚਛੇਦ 11 ਦੀ 29 ਨਵੰਬਰ 1948 ਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਅੱਗੇ ਚਰਚਾ ਲਈ ਆਇਆ, ਇੱਕ ਮੈਂਬਰ, ਨਜੀਰੁਦੀਨ ਅਹਮਦ, ਨੇ ਇਸਨੂੰ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਅਨੁਚਛੇਦ ਨਾਲ ਬਦਲਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ:

"ਕੋਈ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਆਪਣੇ ਧਰਮ ਜਾਂ ਜਾਤੀ ਦੇ ਕਾਰਨ 'ਅਛੂਤ' ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਵਰਤਾਇਆ ਜਾਂ ਸਮਝਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਵੇਗਾ; ਅਤੇ ਇਸਦੀ ਪਾਲਣਾ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਸਜ਼ਾਯੋਗ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।"

"... ਮੈਂ ਇਹ ਦੱਸਣਾ ਚਾਹੁੰਗਾ ਕਿ 'ਅਛੂਤਤਾ' ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਕਿਤੇ ਵੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਸੰਵਿਧਾਨ ਵਿੱਚ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਖੰਡ ਦੀ ਬਹੁਤ ਘਾਟ ਹੈ; ਅਤੇ ਨਤੀਜਤਨ ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਸਮਝਣ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਆ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਦਿੱਤੇ ਖੰਡ ਦਾ ਕੀ ਮਤਲਬ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਤੁਸੀਂ ਅਛੂਤਤਾ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਆਮ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਦੇ ਹੋ, ਕਹਿੰਦੇ ਹੋ ਕਿ ਇਹ ਕਿਸੇ ਵੀ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਅਪਰਾਧ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਸਜ਼ਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਹੁਣ ਮੈਂ ਸਦਨ ਨੂੰ ਕੁਝ ਉਦਾਹਰਣ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਗਾ ਜਿਥੇ ਪਛਾਣੇ ਅਤੇ ਮਨਜ਼ੂਰ ਅਛੂਤਤਾ ਦੁਆਰਾ ਖਾਸ ਭਾਈਚਾਰੇ ਜਾਂ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਲਈ ਅਯੋਗਤਾ ਹੇਠ ਰੱਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਅਛੂਤਤਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਜਾਣਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਕੁਝ ਖਾਸ ਸਮਿਆਂ 'ਤੇ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਅਛੂਤ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕੀ ਇਹ ਇਸ ਲੇਖ ਅਧੀਨ ਇੱਕ ਅਪਰਾਧ ਸਮਝਿਆ ਜਾਵੇਗਾ? ਮੈਂ ਗਲਤੀ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਕਹਿ ਰਿਹਾ, ਮੈਂ ਯਾਦਦਾਸ਼ਤ ਤੋਂ ਬੋਲ ਰਿਹਾ ਹਾਂ, ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਮੈਂ ਸਹੀ ਹਾਂ ਕਿ ਕੁਰਾਨ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਖਾਸ 'ਸੂਰਾ' ਵਿੱਚ ਇਸਨੂੰ ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਤੇ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।" ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਪੈਗੰਬਰ ਦੇ ਅਨੁਯਾਇਯਾਂ ਦੁਆਰਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਧਰਮ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਨੂੰ ਇੱਕ ਅਪਰਾਧ ਬਣਾਓਗੇ? ਫਿਰ ਅੰਤਿਮ ਸੰਸਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਸਮਾਗਮਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਕਈ ਰਸਮਾਂ ਹਨ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਭਾਗ ਲੈਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਲਈ ਅਛੂਤ ਬਣਾ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਮੈਂ ਇਸ ਸਦਨ 'ਤੇ ਮਨੁੱਖ ਵਿਗਿਆਨ ਜਾਂ ਸੰਬੰਧਿਤ ਮਾਮਲਿਆਂ 'ਤੇ ਲੈਕਚਰ ਦੇਣਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦਾ; ਪਰ ਮੈਂ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਧਿਆਨ 'ਚ ਲਿਆਂਦਾ ਜਾਵੇ ਕਿ 'ਅਛੂਤਤਾ' ਦੀ ਕੋਈ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਨਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਇਸ ਨੂੰ ਵਿਅਸਤ ਲੋਕਾਂ ਅਤੇ ਵਕੀਲਾਂ ਲਈ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਖੰਡ ਤੋਂ ਲਾਭ ਉਠਾਉਣ ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਜੋ ਮੈਂ ਯਕੀਨ ਨਾਲ ਕਹਿ ਸਕਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਡਰਾਫਟਿੰਗ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਮੰਸ਼ਾ ਨਹੀਂ ਸੀ।"

(ਜੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

ਡਾ. ਅੰਬੇਡਕਰ ਨੇ ਨਾ ਤਾਂ ਨਜੀਰੁਦੀਨ ਅਹਮਦ ਦੇ ਸੋਧ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕੇ.ਟੀ. ਸ਼ਾਹ ਦੁਆਰਾ ਉਠਾਏ ਗਏ ਬਿੰਦੂਆਂ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ। ਅਹਮਦ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਸਤਾਵਿਤ ਸੋਧ ਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੁਆਰਾ ਨਕਾਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਡਾ. ਅੰਬੇਡਕਰ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਸਤਾਵਿਤ ਡਰਾਫਟ ਆਰਟੀਕਲ ਨੂੰ ਅਪਣਾਇਆ ਗਿਆ। ਡਰਾਫਟ ਆਰਟੀਕਲ 11 ਨੂੰ ਮੌਜੂਦਾ ਆਰਟੀਕਲ 17 ਵਜੋਂ ਦੁਬਾਰਾ ਨੰਬਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਸੰਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੁਆਰਾ "ਅਛੂਤਪਨ" ਨੂੰ ਕੋਈ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਅਰਥ ਪ੍ਰਦਾਨ ਨਾ ਕਰਨ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੇ (ਬਾਵਜੂਦ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸੋਧਾਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸਤਾਵਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਨੂੰ ਆਵਾਜ਼ ਦੇਣ ਦੇ) ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਫਰੇਮਰਾਂ ਨੇ ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਸੀਮਿਤ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਇੱਛਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਉੱਤੇ ਉਪ-ਕਮੇਟੀ ਦੁਆਰਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਪ੍ਰਾਰੰਭਿਕ ਡਰਾਫਟ ਵਿੱਚ "ਕਿਸੇ ਵੀ ਰੂਪ ਵਿੱਚ" ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਜੋੜਾ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਸਪੱਸ਼ਟ ਬਿਆਨ ਹੈ ਕਿ ਡਰਾਫਟਪਰਸਨਾਂ ਨੇ "ਅਛੂਤਪਨ" ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਵਿਆਪਕ ਦਾਇਰਾ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਸੰਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਦੇ ਪੁਨਰਨਿਰਮਾਣ ਤੋਂ ਪਤਾ ਚੱਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੇ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਸਲਾਹਕਾਰ ਦੀ ਇਸ ਜ਼ੋਰ ਦੇਣ ਉੱਤੇ ਸਹਿਮਤੀ ਜਤਾਈ ਕਿ "ਅਛੂਤਪਨ" ਉੱਤੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਨਜੀਰੁਦੀਨ ਅਹਮਦ ਦੀ ਸੋਧ ਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਕਾਰਨਾ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਜਾਣਬੁੱਝ ਕੇ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਪ੍ਰਯਾਸ ਹੈ ਕਿ ਬਣਾਏ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਨੂੰ ਸੀਮਿਤ ਨਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ।

73. ਆਰਟੀਕਲ 17 ਦੇ ਸਮਾਵੇਸ਼ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਦਰਸ਼ਨ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਝਣ ਲਈ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਦੌਰਾਨ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਘਟਨਾ ਨਾਲ ਵੀ ਨਿਪਟਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉੱਪਰ ਉਲਲੇਖਿਤ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਕੇ.ਟੀ. ਸ਼ਾਹ ਨੇ "ਅਛੂਤਪਨ" ਦੀਆਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ "ਕੁਝ ਖਾਸ ਸਮਿਆਂ" ਵਿੱਚ ਅਛੂਤ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਅਤੇ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਲਈ ਤਰਕ ਦਿੱਤਾ, ਡਾ. ਅੰਬੇਡਕਰ ਨੇ ਕੋਈ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ। ਇਹ ਸਵਾਲ ਉਠਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਉਂ ਡਾ. ਅੰਬੇਡਕਰ ਨੇ ਨਜੀਰੁਦੀਨ ਅਹਮਦ ਦੀ ਸੋਧ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਨਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ "ਸੰਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਵਿਚਾਰ-ਵਿਮਰਸ਼ (29 ਨਵੰਬਰ 1948)" ...ਇਹ ਵਿਧਾਨ ਦੀ ਵਿਡੰਬਨਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਇੱਕ ਸਕੂਲ ਤੋਂ ਦੂਜੇ ਸਕੂਲ ਵਿੱਚ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪਾਠ ਕਲਾਸ ਰੂਮ ਦੇ ਬਾਹਰ ਲੈਣੇ ਪਏ, ਉਸ ਨੂੰ ਆਜ਼ਾਦ ਅਤੇ ਸ੍ਵਤੰਤਰ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦਾ ਢਾਂਚਾ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਦਾ ਮਹਾਨ ਕੰਮ ਸੌਂਪਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਹ ਉਹੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਅਛੂਤਪਨ ਦੀ ਇਸ ਰਿਵਾਇਤ ਨੂੰ, ਜਿਸ ਦਾ ਉਹ ਖੁਦ ਆਪਣੇ ਛੋਟੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਿਕਾਰ ਸੀ, ਮੌਤ ਦਾ ਘਾਟ ਉਤਾਰਿਆ ਹੈ।"

ਸਮਾਜਿਕ ਮੁਕਤੀ ਅਤੇ ਨਿਆਂ ਲਈ ਸੰਘਰਸ਼ ਵਿੱਚ ਜਵਾਬ ਲੁਕੇ ਹੋਏ ਹਨ, ਜੋ ਕਿ ਉਮਰ ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨ ਸੀ, ਨਾਲ ਹੀ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਆਜ਼ਾਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਚਲਾਈ ਗਈ ਗਤੀਵਿਧੀ ਨਾਲ ਪਰ ਇਸ ਨਾਲ ਹੀ ਸਮਾਜ ਦੇ ਮੌਲਿਕ ਬਦਲਾਅ ਵਿੱਚ ਵੀ। ਪਹਿਲੇ ਨੂੰ ਸਮਝੇ ਬਿਨਾਂ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣਾ ਇਸ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਦੀ ਜੁੜੀ ਹੋਈ ਕੁਦਰਤ ਨੂੰ ਸਮਝਣਾ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਜੋ ਕਿ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਸੁਧਾਰ ਲਈ ਇੱਕ ਸੰਧੀ ਹੈ।

74. ਡਾ. ਅੰਬੇਡਕਰ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਨਾ ਸਾਨੂੰ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਗਤੀਵਿਧੀ ਦੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਨੂੰ ਵੇਖਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਰਾਜ ਤੋਂ ਆਜ਼ਾਦੀ ਲਈ ਸੰਘਰਸ਼ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ, ਸਦੀਆਂ ਤੋਂ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਇੱਕ ਹੋਰ ਸੰਘਰਸ਼ ਵੀ ਸੀ ਅਤੇ ਜੋ ਅਜੇ ਵੀ ਜਾਰੀ ਹੈ। ਉਹ ਸੰਘਰਸ਼ ਸਮਾਜਿਕ ਮੁਕਤੀ ਲਈ ਸੀ। ਇਹ ਇੱਕ ਅਸਮਾਨ ਸਮਾਜਿਕ ਵਿਵਸਥਾ ਦੀ ਜਗ੍ਹਾ ਲੈਣ ਲਈ ਸੰਘਰਸ਼ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਹ ਐਤਿਹਾਸਿਕ ਅਨਿਆਂਪਾਲਣਾਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਅਤੇ ਮੌਲਿਕ ਗਲਤੀਆਂ ਨੂੰ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨਾਲ ਠੀਕ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਲੜਾਈ ਰਹੀ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਦਾ

ਸੰਵਿਧਾਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਨਾਂ ਸੰਘਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਅੰਤਿਮ ਉਤਪਾਦ ਹੈ। ਇਹ ਮੌਲਿਕ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਹੈ, ਜੋ ਪਾਠ ਅਤੇ ਭਾਵਨਾ ਵਿੱਚ, ਸਮਾਜਿਕ ਬਦਲਾਅ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਰੱਖਦਾ ਹੈ, ਭਾਵ, ਇੱਕ ਸਮਾਨ ਸਮਾਜਿਕ ਵਿਵਸਥਾ ਦਾ ਸਿਰਜਣਾ ਅਤੇ ਸੰਭਾਲਣਾ। ਸੰਵਿਧਾਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਆਸਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਵ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਆਦਰਪੂਰਣ ਅਸਤਿਤਵ ਦੇ ਮੌਲਿਕ ਤੱਤਾਂ ਤੋਂ ਵਾਂਝਿਆ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ। ਇਹ ਸਮਾਜਿਕ ਨਿਆਂ ਦੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਨੂੰ ਸਮਝਾਉਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਲਗਾਤਾਰ ਸਰਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਉਸ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਰੋਡਮੈਪ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਇੱਕ ਨੈਤਿਕ ਟ੍ਰੈਜੈਕਟਰੀ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕੱਢਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਨੂੰ ਆਜ਼ਾਦੀ, ਸਮਾਨਤਾ, ਭਾਈਚਾਰਾ ਅਤੇ ਨਿਆਂ ਦੇ ਮੁੱਲਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਅਪਣਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਹਾਸ਼ੀਏ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਮਨੁੱਖੀ ਅਸਤਿਤਵ ਦੀ ਚੁਣੌਤੀ ਨੂੰ ਉੱਚਾ ਉਠਣ ਦੀ ਗਰੰਟੀ ਹੈ। ਸੰਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਨੂੰ ਇਸਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸਮਾਨਤਾ ਅਤੇ ਨਿਆਂ ਲਈ ਚੱਲ ਰਹੇ ਸਮਾਜਿਕ ਸੰਘਰਸ਼ ਤੋਂ ਇਕੱਠੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਤੇ ਤਜਰਬਿਆਂ ਨਾਲ ਸਮ□ੱਧ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਖਾਸ ਤੌਰ ਤੇ, ਡਰਾਫਟਿੰਗ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਵਜੋਂ, ਡਾ. ਅੰਬੇਡਕਰ ਨੇ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਉਹ ਵਿਚਾਰ, ਮੁੱਲ, ਅਤੇ ਵਿਦਵਤਾ ਲਿਆਈ ਜੋ ਕਿ ਖਾਸ ਤੌਰ ਤੇ ਉਸਦੇ ਆਪਣੇ ਤਜਰਬਿਆਂ ਅਤੇ ਸੰਘਰਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਲਈ ਗਈ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਸਮਾਜਿਕ ਅਨਿਆਂਪਾਲਣਾਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਹੋਰ ਸਮਾਜਿਕ ਸੁਧਾਰਕਾਂ ਦੀਆਂ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਤੋਂ ਵੀ ਖਿੱਚਿਆ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਜਰਬਿਆਂ ਅਤੇ ਸਾਹਿਤ ਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਅਤੇ, ਖਾਸ ਤੌਰ ਤੇ, ਅਨੁਚ੍ਛੇਦ 17 ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਦੀ ਸੋਚ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਲਈ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਭੇਦਭਾਵ ਅਤੇ ਕਲੰਕਿਤਾ ਦਾ ਸਾਮਣਾ ਕਰਦਿਆਂ, ਡਾ. ਅੰਬੇਡਕਰ ਨੇ "ਅਛੂਤਤਾ" ਖਿਲਾਫ ਇੱਕ ਸਰਗਰਮ ਅੰਦੋਲਨ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਸੀ। 1924 ਵਿੱਚ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬਹਿਸਕ□ਤ ਹਿਤਕਾਰਿਣੀ ਸਭਾ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਕੀਤੀ, ਜਿਸਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਉਹਨਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਉਣਾ ਸੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਮਾਜ ਵੱਲੋਂ ਉਪੇਕਿਆ ਗਈ ਸੀ। ਅਗਲੇ ਕੁਝ ਸਾਲਾਂ ਵਿੱਚ, ਡਾ. ਅੰਬੇਡਕਰ ਨੇ ਅਛੂਤਾਂ ਲਈ ਜਨਤਕ ਸਰੋਤਾਂ ਤੋਂ ਪੀਣ ਵਾਲੇ ਪਾਣੀ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਮੰਦਰਾਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਲਈ ਮਾਰਚ ਕੀਤੇ। ਇਹ ਅੰਦੋਲਨ ਅਛੂਤਾਂ ਲਈ ਸਮਾਨਤਾ ਦੀ ਵੱਡੀ ਮੰਗ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਸਨ।

ਆਪਣੇ ਗ੍ਰ□ੰਥ ਕੰਮ, "ਜਾਤਿ ਦਾ ਨਾਸ", ਵਿੱਚ, ਜਾਤਿ ਪ੍ਰਥਾ ਦੇ ਨਾਸ਼ ਦੀ ਵਕਾਲਤ ਕਰਦਿਆਂ, ਡਾ. ਅੰਬੇਡਕਰ ਨੇ ਉਹਨਾਂ "ਅਛੂਤਤਾ" ਪ੍ਰਥਾਵਾਂ ਦਾ ਜਿਕਰ ਕੀਤਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਰਾਹੀਂ ਅਛੂਤਾਂ ਨੂੰ ਅਮਾਨਵੀ ਵਿਵਹਾਰ ਦਾ ਸਾਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪਿਆ:

"ਮਰਾਠਾ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ਵਾਵਾਂ ਦੇ ਰਾਜ ਦੌਰਾਨ, ਅਛੂਤ ਨੂੰ ਜਨਤਕ ਸੜਕਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜੇਕਰ ਇੱਕ ਹਿੰਦੂ ਆ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ, ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ ਆਪਣੀ ਛਾਂ ਨਾਲ ਹਿੰਦੂ ਨੂੰ ਅਪਵਿਤ੍ਰ ਨਾ ਕਰ ਦੇਵੇ। ਅਛੂਤ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਕਲਾਈ ਜਾਂ ਗਰਦਨ ਦੇ ਚਾਰੇ ਪਾਸੇ ਇੱਕ ਕਾਲਾ ਧਾਗਾ ਪਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ, ਤਾਂ ਜੋ ਹਿੰਦੂਆਂ ਨੂੰ ਗਲਤੀ ਨਾਲ ਉਸਦੀ ਛੋਹ ਨਾਲ ਅਪਵਿਤ੍ਰ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਚਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ। ਪੇਸ਼ਵਾ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਪੂਨਾ ਵਿੱਚ, ਅਛੂਤ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਕਮਰ ਤੋਂ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਇੱਕ ਝਾੜੂ ਲੈ ਕੇ ਜਾਣ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ, ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ ਜਿਸ ਧੂੜ ਉੱਤੇ ਚੱਲਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਪਿੱਛੇ ਤੋਂ ਸਾਫ ਕਰ ਸਕੇ, ਤਾਂ ਜੋ ਉਸੇ ਧੂੜ ਉੱਤੇ ਚੱਲਣ ਵਾਲਾ ਹਿੰਦੂ ਅਪਵਿਤ੍ਰ ਨਾ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਪੂਨਾ ਵਿੱਚ, ਅਛੂਤ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਗਲੇ ਵਿੱਚ ਲਟਕਦਾ ਇੱਕ ਮਿੱਟੀ ਦਾ ਘੜਾ ਲੈ ਕੇ ਜਾਣ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ, ਜਿਥੇ ਉਹ ਆਪਣੀ ਥੂਕ ਰੱਖ ਸਕੇ, ਤਾਂ ਜੋ ਉਸਦੀ ਥੂਕ ਜ਼ਮੀਨ ਉੱਤੇ ਪੈਣ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਹਿੰਦੂ ਨੂੰ ਅਣਜਾਣ ਵਿੱਚ ਉਸ ਉੱਤੇ ਚੱਲਣ ਨਾਲ ਅਪਵਿਤ੍ਰ ਨਾ ਕਰ ਦੇਵੇ।"

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਰਣ ਉਪਰੰਤ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਤਮਕਥਾਤਮਕ ਨੋਟਸ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਿਰਲੇਖ "ਵੀਜ਼ਾ ਦੀ ਉਡੀਕ" ਹੈ, ਵਿੱਚ ਡਾ. ਅੰਬੇਡਕਰ ਨੇ "ਅਛੂਤਤਾ" ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਆਪਣੇ ਤਜਰਬਿਆਂ ਦਾ ਜਿਕਰ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਡਾ. ਅੰਬੇਡਕਰ ਨੇ ਆਪਣੇ ਬਚਪਨ ਦੇ ਕਈ ਤਜਰਬੇ ਦੱਸੇ ਹਨ। ਕੋਈ ਵੀ ਨਾਈ ਅਛੂਤਾਂ ਨੂੰ ਕੱਟਣ ਲਈ

ਸਹਿਮਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਅਛੂਤ ਸਭ ਤੋਂ ਥੱਕੇ ਹੋਏ, ਸਭ ਤੋਂ ਘਿਣਾਉਣੇ ਅਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਦੁੱਖੀ ਲੋਕ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਤਿਹਾਸ ਗਵਾਹੀ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਇੱਕ ਬੋਲੀ ਅਤੇ ਬਲਿਦਾਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਲੋਕ ਹਨ... ਸਧਾਰਨ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਕਹਿਣ ਲਈ ਅਛੂਤਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਿਰਾਸਾ ਦਾ ਅਨੁਭਵ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਮੈਥਿਊ ਆਰਨੋਲਡ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ "ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਦੀ ਅਸਲੀਅਤ ਨੂੰ ਮਨਵਾਉਣ ਵਿੱਚ ਹੈ; ਇਸ ਨਾਲ ਮਤਲਬ ਹੈ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਦੇ ਅਸਤਿਤਵ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਤੇ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨਾਲ ਵਿਕਸਿਤ ਕਰਨਾ... ਆਪਣੀ ਅਸਲੀਅਤ ਨੂੰ ਮਨਵਾਉਣ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲਤਾ ਸਿਰਫ ਨਿਰਾਸਾ ਦਾ ਦੂਜਾ ਨਾਮ ਹੈ... " ਕਈ ਲੋਕ ਆਪਣੇ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੀਆਂ ਨਿਰਾਸਾਵਾਂ ਦਾ ਸਾਮਣਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਉਹ ਜਲਦੀ ਹੀ ਇਸ ਮਾੜੀ ਹਾਲਤ ਤੋਂ ਉਭਰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਨਵੀਆਂ ਉਰਜਾਵਾਂ ਨਾਲ ਮੁੜ ਮਹਿਮਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਅਛੂਤਾਂ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਵੱਖਰੇ ਪੈਰ ਉੱਤੇ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਨਿਰਾਸਾ ਸਦਾ ਲਈ ਨਿਰਾਸਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਮਾਂ ਜਾਂ ਥਾਂ ਦੁਆਰਾ ਰਾਹਤ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ। ਇਸ ਪੱਖੋਂ ਅਛੂਤਾਂ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਯਹੂਦੀਆਂ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਨਾਲ ਅਜੀਬ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸ ਵਿੱਚ ਹੈ।"

ਉਸ ਦੀ ਲਿਖਤ ਜਿਸ ਨੂੰ "ਗੁਲਾਮ ਅਤੇ ਅਛੂਤ"[1] ਕਿਹਾ ਗਿਆ, ਉਸ ਨੇ "ਅਛੂਤਾਪਨ" ਨੂੰ ਗੁਲਾਮੀ ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਬਦਤਰ ਦੱਸਿਆ। ਉਸ ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ:

"... ਅਛੂਤਾਪਨ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ। ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਗੁਲਾਮ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਹੈ। ਜੇ ਉਹ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਉਸ 'ਤੇ ਕੋਈ ਮਜਬੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਪਰ ਇੱਕ ਅਛੂਤ ਦੇ ਕੋਲ ਕੋਈ ਵਿਕਲਪ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇੱਕ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਉਹ ਅਛੂਤ ਪੈਦਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਹ ਅਛੂਤਾਪਨ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਅਯੋਗਤਾਵਾਂ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ... [ਅ]ਛੂਤਾਪਨ ਇਸ ਲਈ ਗੁਲਾਮੀ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਮਾੜਾ ਰੂਪ ਹੈ... ਇਹ ਅਛੂਤਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗੁਲਾਮੀ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਕਰਾਉਣ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਗੁਲਾਮੀ ਹੈ।"

ਡਾ. ਅੰਬੇਡਕਰ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਅਤੇ ਸੋਚਾਂ 'ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਆਏ ਸਮਾਜ ਸੁਧਾਰਕਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪਿਆ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਜੋਤੀਰਾਵ ਫੁਲੇ ਅਤੇ ਸਾਵਿਤ੍ਰੀਬਾਈ ਫੁਲੇ। 1873 ਵਿੱਚ, ਆਪਣੀ ਕਿਤਾਬ "ਗੁਲਾਮਗਿਰੀ" (ਗੁਲਾਮੀ) ਦੇ ਪ੍ਰਸਤਾਵਨਾ ਵਿੱਚ, ਜੋਤੀਰਾਵ ਫੁਲੇ ਨੇ "ਅਛੂਤਾਪਨ" ਦੇ ਕਾਰਨ 'ਤੇ ਇੱਕ ਤਿੱਖੀ ਆਲੋਚਨਾ ਕੀਤੀ:

"[ਦੇ] ਸ਼ੂਦਰ ਅਤੇ ਅਤਿ-ਸ਼ੂਦਰਾਂ ਨੂੰ ਪਰਮ ਘ੍ਰਿਣਾ ਅਤੇ ਤਿਰਸਕਾਰ ਨਾਲ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ, ਅਤੇ ਮਨੁੱਖਤਾ ਦੇ ਆਮ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।" ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਛੋਹ, ਨਹੀਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਛਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਅਸ਼ੁੱਧੀ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਸਿਰਫ ਜਾਇਦਾਦ ਸਮਝੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਮੁੱਲ ਉਸ ਸਭ ਤੋਂ ਨੀਵੇਂ ਰੇਂਗਣ ਵਾਲੇ ਜੀਵ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੈ... ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਨੇ ਸ਼ੂਦਰਾਂ ਅਤੇ ਅਤਿ-ਸ਼ੂਦਰਾਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਨੂੰ ਗੁਲਾਮ ਬਣਾਉਣ ਵਿੱਚ ਕਿੰਨਾ ਸਫਲਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਹੈ... ਪੀੜ੍ਹੀਆਂ ਤੋਂ [ਸ਼ੂਦਰ ਅਤੇ ਅਤਿਸ਼ੂਦਰ] ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੁਲਾਮੀ ਅਤੇ ਬੰਧਨਾਂ ਦੇ ਜੰਜਾਲਾਂ ਨੂੰ ਸਹਾਰਦੇ ਆ ਰਹੇ ਹਨ...

ਸਾਡੇ ਘੱਟ-ਜਾਤੀ ਦਾ ਦਾਗ਼।" ਇਨ੍ਹਾਂ ਲਿਖਤਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਲਗਾਤਾਰ ਬਹਿ ਰਹੀ ਗੱਲਬਾਤ ਇੱਕ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਦਬਾਅ ਅਤੇ ਅਸਮਾਨ ਸਮਾਜ ਦੇ ਪੀੜਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਝੱਲੀਆਂ ਗਈਆਂ ਜ਼ੁਲਮਾਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਲੜਾਈ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਬਿੰਬ ਹੈ। ਅਨੁਚਛੇਦ 17 ਇਨ੍ਹਾਂ ਰੋਸਾਂ ਦੀ ਸੰਵਿਧਾਨਿਕ ਪਛਾਣ ਹੈ। ਅਨੁਚਛੇਦ 17 ਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨਾ ਸਮਾਜ ਸੁਧਾਰਕਾਂ ਅਤੇ ਕ੍ਰਾਂਤੀਕਾਰੀਆਂ ਦੀ ਸਦੀਆਂ ਪੁਰਾਣੀ ਜਦੋਜਹਦ ਦੀ ਕਦਰ ਕਰਨ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕ ਹੈ। ਇਹ ਇਤਿਹਾਸਕ ਭਿਆਨਕਤਾਵਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਕੈਥਾਰਸਿਸ ਲੱਭਣ ਦੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਨਿਰਮਾਤਾਵਾਂ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਹੈ। ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੁਰੰਮਤ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਨੂੰ ਸਮਾਜ ਨੇ ਦਬਾਇਆ। ਅਨੁਚਛੇਦ 17 ਸਮਾਜਿਕ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਬਗਾਵਤ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਕਲੰਕਿਤ

ਹਾਈਰਾਰਕੀਆਂ ਵਿੱਚ ਦਬਾਇਆ। "ਅਛੂਤਤਾ" ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਕੇ, ਅਨੁਚਛੇਦ 17 ਇੱਕ ਆਜ਼ਾਦ ਰਾਸ਼ਟਰ ਵਿੱਚ ਇਤਿਹਾਸ ਦੀ ਦੁਹਰਾਈ ਤੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਚਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਨੁਚਛੇਦ 17 ਦਾ ਪਿਛੋਕੜ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗਰਿਮਾ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਵਿੱਚ ਹੈ ਜੋ ਭੇਦਭਾਵ, ਪੂਰਵਾਗ੍ਰਹ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਬਹਿਸਕਾਰ ਦੇ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋਏ ਹਨ।

"ਛੂਆਛੂਤ" ਦੀ ਪ੍ਰਥਾ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨ ਸਭਾ* ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੇ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਜਾਤੀ ਪ੍ਰਥਾ ਦਾ ਇੱਕ ਲੱਛਣ ਹੈ। "ਛੂਆਛੂਤ" ਦਾ ਮੂਲ ਕਾਰਨ ਜਾਤੀ ਪ੍ਰਥਾ ਹੈ।** ਜਾਤੀ ਪ੍ਰਥਾ ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਦੇ ਇੱਕ ਹਾਈਰਾਰਕੀਕਲ ਆਰਡਰ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ ਜੋ ਸਮਾਜਿਕ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਰਿਪੋਰਟਸ [2018] 9 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. ਦੁਆਰਾ ਲਾਗੂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ।

ਇੱਕ ਮਜਬੂਰੀ। ਜਾਤਿ-ਪਾਤ ਦੇ ਕੇਂਦਰ ਵਿੱਚ ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਜਾਤਿ ਦੇ ਪਿਰਾਮਿਡ ਦੀ ਚੋਟੀ ਨੂੰ ਪਵਿੱਤਰ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਅਧਿਕਾਰ ਮਿਲਦੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਨਿੱਚਲੇ ਭਾਗ ਨੂੰ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਿਤ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੇ। "ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ" ਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਫਰਕ ਨੂੰ ਸਹੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਉੱਚ ਜਾਤੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਜੋ, ਉਹ ਮੰਨਦੇ ਹਨ, ਆਪਣੀ ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਨੂੰ ਨਿੱਚਲੀ ਜਾਤੀਆਂ ਉੱਤੇ ਬਣਾਏ ਰੱਖਣ ਲਈ ਹਨ। ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਨੂੰ ਜਾਤੀ ਪੱਧਰੀਆਂ ਨੂੰ ਮਜਬੂਤ ਕਰਨ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

“ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ” ਦਾ ਨੋਸ਼ਨ ਇਹ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਲੋਕ ਕਿਸ ਨਾਲ ਮਿਲਦੇ ਹਨ, ਅਤੇ ਉਹ ਹੋਰ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਕਿਵੇਂ ਵਰਤਾਵ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਕਿਵੇਂ ਵਰਤਾਵ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਡਾ. ਅੰਬੇਡਕਰ ਦਾ ਜਾਤ-ਪਾਤ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਾਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਅਸਵੀਕ□ਤੀ, “ਜਾਤ-ਪਾਤ ਦਾ ਨਾਸ”, ਇਸ ਲਈ ਇੱਕ ਮਨੁੱਖੀ ਗਰਿਮਾ ਲਈ ਲੜਾਈ ਹੈ। ਡਾ. ਅੰਬੇਡਕਰ ਨੇ ਜਾਤੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਨੂੰ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਗਰਿਮਾ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਮੰਨਿਆ।

ਸੰਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਖਰੀ ਸੰਬੋਧਨ ਵਿੱਚ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਾਤੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਏਕਤਾ ਅਤੇ ਅਖੰਡਤਾ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਸਮਾਜਿਕ ਜੀਵਨ ਵਿੱਚ “ਵਿਛੋੜਾ” ਲਿਆਉਣ ਵਾਲਾ ਦੱਸਿਆ। ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਗਰਿਮਾ ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਦੇ ਨੋਸ਼ਨਾਂ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ। ਨਿੱਚਲੀ ਜਾਤੀਆਂ ਖਿਲਾਫ “ਛੂਆਛੂਤ” ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੋਸ਼ਨਾਂ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਸੀ, ਅਤੇ ਇਸਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗਰਿਮਾ ਦਾ ਉਲੰਘਣ ਕੀਤਾ। ਇਸੇ ਕਾਰਨ ਕਾਰਨ ਅਨੁਚਛੇਦ 17 “ਛੂਆਛੂਤ” ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਜਾਤੀ ਪੱਧਰੀਆਂ ਤੋਂ ਉੱਤਪੰਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਅਨੁਚਛੇਦ 17 “ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ” ਦੇ ਨੋਸ਼ਨਾਂ ਦੀ ਨੀਂਹ 'ਤੇ ਵਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਜਾਤੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਵਿੱਚ ਗਹਿਰੇ ਬੈਠੇ “ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ” ਦੇ ਨੋਸ਼ਨ, ਅਜੇ ਵੀ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਹਾਵੀ ਹਨ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨ ਨੇ ਛੂਆਛੂਤ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਮਾਜਿਕ ਦਮਨ ਦੇ ਰੂਪਾਂ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਹਾਸ਼ੀਏ 'ਤੇ ਪਏ ਲੋਕਾਂ ਅਤੇ ਦਲਿਤਾਂ ਲਈ ਗਰਿਮਾ ਦੀ ਖੋਜ ਅਜੇ ਵੀ ਇੱਕ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਸੰਘਰਸ਼ ਹੈ। “ਛੂਆਛੂਤ” ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਸਥਿਤੀਆਂ ਅਜੇ ਵੀ ਮੌਜੂਦ ਹਨ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨ ਹਰ ਇਨਸਾਨ ਨੂੰ ਅਸਤਿਤਵ ਨਾਲ ਅਵਿਭਾਜਿਤ ਗਰਿਮਾ ਦੀ ਗਾਰੰਟੀ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਦਲਿਤਾਂ ਦਾ ਸਾਮਾਜਿਕ ਪੂਰਵਾਗ੍ਰਹਾਂ ਨਾਲ ਸਾਹਮਣਾ ਜਾਰੀ ਹੈ। ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਸੱਤਰ ਸਾਲਾਂ ਬਾਅਦ, ਦਲਿਤਾਂ ਦੇ ਇੱਕ ਵਰਗ ਨੂੰ ਮੈਨੂਅਲ ਸਕੈਵੇਂਜਿੰਗ ਦੀ ਬੇਅਦਬੀ ਨਾਲ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਹਾਲ ਹੀ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਕਾਰਜ, “ਐਂਟਸ ਅਮੰਗ ਐਲੀਫੈਂਟਸ: ਐਨ ਅਨਟੱਚੇਬਲ ਫੈਮਿਲੀ ਐਂਡ ਦ ਮੇਕਿੰਗ ਆਫ ਮਾਡਰਨ ਇੰਡੀਆ”, ਵਿੱਚ ਸੁਜਾਤਾ ਗਿਡਲਾ ਨੇ ਇੱਕ ਮੈਨੂਅਲ ਸਕੈਵੇਂਜਰ ਦੀ ਬੇਅਦਬੀ ਭਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਜਿਵੇਂ ਜਿਵੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਝਾੜੂਆਂ ਨੀਵੇਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਪਿੱਠਾਂ ਨੂੰ ਹੋਰ ਨੀਵਾਂ ਅਤੇ ਨੀਵਾਂ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਟੋਕਰੀਆਂ ਲੀਕ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪੈਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਉਹ [ਮਨੁੱਖੀ]...

ਡਾਇਨ ਕੋਫੀ ਅਤੇ ਡੀਨ ਸਪੀਅਰਜ਼ ਦੁਆਰਾ "ਵ੍ਹੇਰ ਇੰਡੀਆ ਗੋਜ਼: ਛੱਡੇ ਗਏ ਟੈਇਲਟਸ, ਬੌਣਾ ਵਿਕਾਸ ਅਤੇ ਜਾਤੀ ਦੀ ਕੀਮਤ" ਵਿੱਚ ਮੈਨੂਅਲ ਸਕੈਵੇਂਜਰਜ਼ ਦੀ ਘਟੀਆ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਬਿਆਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਦੀ ਸਮਾਜਿਕ ਹਕੀਕਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਮੈਨੂਅਲ ਸਕੈਵੇਂਜਿੰਗ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਨੂੰ ਦੋਹਰੀ ਭੇਦਭਾਵ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ - ਇੱਕ ਸਮਾਜ ਵੱਲੋਂ, ਅਤੇ ਦੂਜਾ, ਦਲਿਤਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ:

> “[ਐਮ]ਐਨੂਅਲ ਸਕੈਵੇਂਜਰਜ਼ ਨੂੰ ਦਲਿਤ ਜਾਤੀਆਂ ਵਿੱਚ ਸਭ ਤੋਂ ਨੀਵੀਂ ਰੈਂਕਿੰਗ ਵਿੱਚ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਭੇਦਭਾਵ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦਲਿਤਾਂ ਤੋਂ ਵੀ ਬਦਤਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਨਾਨ-ਸਕੈਵੇਂਜਿੰਗ ਜਾਤੀਆਂ ਤੋਂ ਹਨ।”

ਮੈਨੂਅਲ ਸਕੈਵੇਂਜਰਜ਼ “ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ” ਦੀ ਵਿਵਸਥਾ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਮਾੜੇ ਪੀੜਤ ਰਹੇ ਹਨ। ਅਨੁਚਛੇਦ 17 ਨੀਵੀਂ ਜਾਤੀਆਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਵਾਅਦਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਸਮਾਜਿਕ ਦਮਨ ਤੋਂ ਆਜ਼ਾਦ ਹੋਣਗੇ। ਫਿਰ ਵੀ ਹਾਸ਼ੀਏ 'ਤੇ ਪਏ ਸਮੂਹਾਂ ਲਈ, ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਬਦਲਾਵ ਆਇਆ ਹੈ। ਦਲਿਤਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਜੁਲਮਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਅੰਤਹੀਣ ਹੈ। ਦਲਿਤਾਂ ਨੂੰ ਮੂੰਛ ਉਗਾਉਣ, ਉੱਚ ਜਾਤੀ ਦੇ ਲੋਕ ਨਾਚ ਵੇਖਣ ਦੀ ਹਿੰਮਤ ਕਰਨ, ਕਥਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਘੋੜਾ ਮਾਲਕੀ ਅਤੇ ਸਵਾਰੀ ਕਰਨ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਵਿਵਸਥਾ ਦੀ ਹਰ ਕਿਸਮ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਲਈ ਮਾਰੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ ਜੋ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਮੌਲਿਕ ਮਨੁੱਖਤਾ ਤੋਂ ਵਾਂਝਾ ਕਰਦੀ ਹੈ।[18] ਦਲਿਤ ਅਤੇ ਸਮਾਜ ਦੇ ਹੋਰ ਦਬੇ ਕੁਚਲੇ ਵਰਗ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਗਰਿਮਾ ਦੀ ਖੋਜ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਹੋਣ ਦੀ ਉਡੀਕ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਦਮਨ ਤੋਂ ਸੁਰੱਖਿਆ ਅਤੇ ਇੱਕ ਗਰਿਮਾਮਈ ਜੀਵਨ ਜਿਉਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਦਲਿਤਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਹਾਸ਼ੀਏ 'ਤੇ ਪਏ ਲਈ ਅਸਤਿਤਵ ਦਾ ਮੁੱਦਾ ਹੈ। ਆਜ਼ਾਦੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਸੰਸਦ ਨੇ ਦਬੇ ਕੁਚਲੇ ਸਮਾਜਿਕ ਸਮੂਹਾਂ ਨਾਲ ਹੋਈ ਨਾਇਨਸਾਫੀ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਏ। ਫਿਰ ਵੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਖਰਾਬ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਕਾਰਨ ਉਸ ਇਨਕਾਰ ਵਿੱਚ ਜਾਰੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਨੇ ਠੀਕ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਸੀ।

> ਅਨੁਚਛੇਦ 17 ਇੱਕ ਸਮਾਜਿਕ ਕ੍ਰਾਂਤੀਕਾਰੀ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਕੁਝ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਹਨ। ਪਹਿਲਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅਨੁਚਛੇਦ “ਅਛੂਤਤਾ” ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਕੇ, ਸੰਵਿਧਾਨ ਅਛੂਤਤਾ ਦੇ ਸੰਸਥਾਨ ਦੀ ਜੜ੍ਹ 'ਤੇ ਵਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਸੰਵਿਧਾਨ ਨੇ ਸਾਵਧਾਨੀ ਨਾਲ “ਅਛੂਤਤਾ” ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਨਾ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ। ਡਰਾਫਟਸਪਰਸਨਾਂ ਨੇ ਇਹ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ ਕਿ ਇਕ ਵਿਆਪਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਵੀ ਸੀਮਾਬੱਧ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਕ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਤਦ ਸੀਮਾਬੱਧ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਵਰਤੇ ਗਏ ਸ਼ਬਦ ਜਾਂ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਉਦਾਹਰਣ ਸਾਡੀ ਸਮਾਜਿਕ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀਆਂ ਵਿਵਿਧਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਕਵਰ ਕਰਨ ਲਈ ਪਰਯਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਜਿਸ ਰਾਹੀਂ ਪੂਰਵਾਗ੍ਰਹ ਅਤੇ ਭੇਦਭਾਵ ਪ੍ਰਗਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਭਾਵੇਂ ਫਰੇਮਰਾਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਕੇਂਦਰਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ “ਅਛੂਤਤਾ” ਕੇਵਲ ਜਾਤੀ ਵਿਵਸਥਾ ਵਿੱਚ ਸਭ ਤੋਂ ਹੇਠਲੇ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਹੀ ਸੰਬੰਧਿਤ ਪ੍ਰਥਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਸਗੋਂ ਇਹ ਔਰਤਾਂ ਖਿਲਾਫ ਵੀ ਅਮਲ ਵਿੱਚ ਲਿਆਂਦੀ ਗਈ ਸੀ (ਅਤੇ ਇਕ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਪਾਬੰਦੀ ਦੇ ਬਿਨਾਂ ਇਹ ਸਾਰੇ ਰੂਪਾਂ ਨੂੰ ਕਵਰ ਕਰੇਗੀ), ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਜਾਣਬੁੱਝ ਕੇ ਅਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਸੰਵਿਧਾਨ “ਅਛੂਤਤਾ” ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਉਲਟੇ ਕੋਮਾਂ ਵਿੱਚ ਵਰਤਦਾ ਹੈ। ਇਕ ਵਿਰਾਮ ਚਿੰਨ੍ਹ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਪ੍ਰਗਟਾਵ ਦੀ ਸੰਵਿਧਾਨਿਕ ਚੌੜਾਈ ਨੂੰ ਸੀਮਿਤ ਕਰਨ ਦੇ ਇਰਾਦੇ ਵਜੋਂ ਨਹੀਂ ਸਮਝਿਆ ਜਾ

ਸਕਦਾ। ਇਸ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਦੇ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸਕ ਪਿਛੋਕੜ ਸਦੀਆਂ ਦੇ ਅਧੀਨਤਾ, ਭੇਦਭਾਵ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਬਹਿਸਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਮੁਹੱਈਆ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਅਨੁਚ੍ਛੇਦ 17 ਸਮਾਜਿਕ ਤਬਦੀਲੀ ਦਾ ਇਕ ਅਭਿੰਨ ਅੰਗ ਹੈ ਜਿਸਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨ ਹਾਸਲ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਸਮਝ੍ਣ ਵਿੱਚ, ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਨੂੰ ਇਕ ਸੀਮਿਤ ਅਰਥ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਜੋ ਇਸਦੇ ਅਸਲੀ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਮਿਟਾ ਦੇਵੇ। “ਅਛੂਤਤਾ” ਕਿਸੇ ਵੀ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਮਨਾਹੀ ਹੈ। ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੁਆਰਾ ਵਰਤੇ ਗਏ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਕਾਰਜ ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਰੂਪ ਜਾਂ ਪ੍ਰਗਟਾਵ ਦੀ “ਅਛੂਤਤਾ” ਤੱਕ ਸੀਮਿਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਸੰਵਿਧਾਨ ਇਕ ਲਗਾਤਾਰ ਵਿਕਸਿਤ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਸਾਧਨ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਨਿਆਂ ਦੀ ਅਛੂਤਤਾ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਅਨਿਆਂ ਨੂੰ ਪਹੁੰਚਣ ਲਈ ਲਚਕਦਾਰ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਇਸਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਰੂਪ ਜਾਂ ਪ੍ਰਗਟਾਵ ਵਿੱਚ। ਅਨੁਚ੍ਛੇਦ 17 ਬਹਿਸਕਾਰ ਖਿਲਾਫ ਇਕ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ ਗਾਰੰਟੀ ਹੈ। ਇਕ ਵਿਰੋਧੀ-ਬਹਿਸਕਾਰ ਸਿਦਾਂਤ ਦੇ ਪ੍ਰਗਟਾਵ ਵਜੋਂ, ਇਸਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕਰਨ ਲਈ ਨਹੀਂ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਖਿਲਾਫ ਸਭ ਤੋਂ ਮਾੜੀ ਕਿਸਮ ਦਾ ਸਮਾਜਿਕ ਬਹਿਸਕਾਰ ਅਮਲ ਵਿੱਚ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਦੇ ਨੇਸ਼ਨਾਂ 'ਤੇ ਜਾਇਜ਼ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਅਨੁਚਛੇਦ 17 ਦੀਆਂ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਨਿਆਇਕ ਫੈਸਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। *ਦੇਵਰਾਜਿਆਹ ਬਨਾਮ ਬੀ ਪਦਮਨਾਭਨ* ਵਿੱਚ, ਮੈਸੂਰ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਇੱਕ ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਇਕਲੌਤੇ ਜੱਜ ਨੇ ਇਹ ਗੌਰ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨ ਵਿੱਚ "ਅਛੂਤਤਾ" ਦੇ ਇਜ਼ਹਾਰ ਦੀ ਕੋਈ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਨਾ ਹੋਣਾ ਅਤੇ ਉਲਟੇ ਕੋਮਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਹੈ ਕਿ "ਇਸ ਅਨੁਚਛੇਦ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਸ਼ਾਬਦਿਕ ਜਾਂ ਵਿਆਕਰਣਿਕ ਅਰਥ ਵਿੱਚ ਅਛੂਤਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਪ੍ਰਥਾ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਸ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਇਤਿਹਾਸਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਿਕਸਿਤ ਹੋਈ ਹੈ।" ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਇਕਲੌਤੇ ਜੱਜ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ:

"18. ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਐਕਟ ਵਿੱਚ 'ਅਛੂਤ' ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਜਿੰਨਾ ਵਿਆਪਕ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਇਹ ਕੇਵਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਦਰਸਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਤਿਹਾਸਕ ਵਿਕਾਸ ਦੌਰਾਨ ਅਛੂਤ ਸਮਝਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਸ਼ਾਬਦਿਕ ਨਿਰਮਾਣ ਨੂੰ ਅਪਣਾਉਣਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰੇਗਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੱਖ ਵੱਖ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮਹਾਮਾਰੀ ਜਾਂ ਸੰਕਰਮਣਸ਼ੀਲ ਬੀਮਾਰੀ ਦੀ ਪੀੜਤ ਹੋਣ ਜਾਂ ਜਨਮ ਜਾਂ ਮੌਤ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਸਮਾਜਿਕ ਰਸਮਾਂ ਜਾਂ ਜਾਤੀ ਜਾਂ ਹੋਰ ਵਿਵਾਦਾਂ ਕਾਰਨ ਸਮਾਜਿਕ ਬਾਈਕਾਟ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਅਸਥਾਈ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜਾਂ ਹੋਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਛੂਤ ਵਜੋਂ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।"

ਜੈ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ ਵਿੱਚ, ਰਾਜਸਥਾਨ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਇੱਕ ਪੂਰੀ ਬੈਂਚ ਨੇ ਦੇਵਰਾਜਿਆਹ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਅਨੁਸਰਣ ਕਰਦਿਆਂ ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਾਤੀਆਂ ਅਤੇ ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਨਜਾਤੀਆਂ (ਅਤਿਆਚਾਰਾਂ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ) ਐਕਟ 1989 ਦੀ ਸੰਵਿਧਾਨਿਕ ਵੈਧਤਾ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਿਆ।

ਕਰਨਾਟਕ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਅੱਪਾ ਬਾਲੂ ਇੰਗਲੇ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਦੋ ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਬੈਂਚ ਨੇ ਅਛੂਤਤਾ ਦੀਆਂ ਉਤਪਤੀਆਂ ਨੂੰ ਟ੍ਰੇਸ ਕੀਤਾ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ "ਅਛੂਤਤਾ ਗੁਲਾਮੀ ਦਾ ਇੱਕ ਅਪਰੋਕਸ਼ ਰੂਪ ਹੈ ਅਤੇ ਕੇਵਲ ਜਾਤੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦਾ ਇੱਕ ਵਿਸਤਾਰ ਹੈ।" ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ:

"36. ਅਨੁਚਛੇਦ 17 ਅਤੇ ਐਕਟ ਦਾ ਮੁੱਖ ਉਦੇਸ਼ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਅੰਨ੍ਹੇ ਅਤੇ ਰਸਮੀ ਅਨੁਸਰਣ ਅਤੇ ਪਰੰਪਰਾਗਤ ਵਿਸ਼ਵਾਸਾਂ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਕਰਨਾ ਹੈ ਜੋ ਸਾਰੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਜਾਂ ਨੈਤਿਕ ਆਧਾਰ ਖੋ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਇਹ ਸਮਾਜ ਲਈ ਇੱਕ ਨਵਾਂ ਆਦਰਸ਼ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਨ ਦੀ ਖੋਜ ਕਰਦਾ ਹੈ—ਦਲਿਤਾਂ ਨੂੰ ਆਮ ਜਨਤਾ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਸਮਾਨਤਾ, ਜਾਤੀ ਜਾਂ ਧਰਮ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕੋਈ ਵੀ ਅਯੋਗਤਾ, ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਜਾਂ ਮਨਾਹੀਆਂ ਦੀ ਗੈਰਮੌਜੂਦਗੀ,

ਮੌਕਿਆਂ ਦੀ ਉਪਲਬਧਤਾ ਅਤੇ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਜੀਵਨ ਦੇ ਮੁੱਖ ਧਾਰਾ ਵਿੱਚ ਭਾਗੀਦਾਰ ਹੋਣ ਦੀ ਭਾਵਨਾ।"

ਇੱਕ ਹਾਲੀਆ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਆਦੀ ਸਾਈਵਾ ਸਿਵਾਚਾਰੀਯਰਗਲ ਨਾਲਾ ਸੰਗਮ ਬਨਾਮ ਤਮਿਲ ਨਾਡੂ ਸਰਕਾਰ[11], ਦੋ ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਬੈਂਚ ਨੇ ਆਰਟੀਕਲ 17 ਨੂੰ ਜਾਤੀ ਆਧਾਰਿਤ ਬਹਿਸਕਾਰ ਪ੍ਰਥਾਵਾਂ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਸਮਝਿਆ:

"47.ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਆਰਟੀਕਲ 17 ਦੇ ਅੰਬਰ ਤੇ ਉਠਾਇਆ ਗਿਆ ਅਛੂਤਪਨ ਦਾ ਮੁੱਦਾ ਪੈਂਡੂਲਮ ਦੇ ਬਿਲਕੁਲ ਵਿਪਰੀਤ ਛੋਰ 'ਤੇ ਖੜ੍ਹਾ ਹੈ। ਸੰਵਿਧਾਨ ਦਾ ਆਰਟੀਕਲ 17 ਜਾਤੀ ਆਧਾਰਿਤ ਪ੍ਰਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਵਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਅੰਧਵਿਸ਼ਵਾਸਾਂ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸਾਂ 'ਤੇ ਬਣੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਤਰਕ ਜਾਂ ਲੌਜਿਕ ਨਹੀਂ..."

ਜਦੋਂ ਕਿ ਇਹ ਫੈਸਲੇ "ਅਛੂਤਪਨ" 'ਤੇ ਕੇਂਦ੍ਰਿਤ ਹਨ ਜੋ ਜਾਤੀ ਆਧਾਰਿਤ ਪ੍ਰਥਾਵਾਂ ਦੇ ਕਾਰਨ ਉੱਤਪੰਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਨੋਟ ਕਰਨਾ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ ਕਿ ਆਰਟੀਕਲ 17 ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਨੂੰ ਸਿਵਲ ਅਧਿਕਾਰ ਸੁਰੱਖਿਆ ਐਕਟ 1955 (ਜੋ ਪਹਿਲਾਂ ਅਛੂਤਪਨ (ਅਪਰਾਧ) ਐਕਟ ਕਹਾਂਦਾ ਸੀ) ਦੁਆਰਾ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਧਾਰਾ 3 ਦੇ ਖੰਡ (ਅ) ਅਤੇ (ਬ) ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਸਾਰਵਜਨਿਕ ਉਪਾਸਨਾ ਦੀ ਥਾਂ 'ਤੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਰੋਕਣ ਅਤੇ ਅਜਿਹੀ ਥਾਂ 'ਤੇ ਉਪਾਸਨਾ ਜਾਂ ਅਰਦਾਸ ਕਰਨ ਤੋਂ ਰੋਕਣ ਦੇ ਕੰਮ ਨੂੰ ਦੰਡਨੀਯ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਧਾਰਾ 3 ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹਦੀ ਹੈ:

"ਧਾਰਾ 3 - ਧਾਰਮਿਕ ਅਯੋਗਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਸਜ਼ਾ:
ਜੋ ਕੋਈ ਵੀ "ਅਛੂਤਪਨ" ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ—

(ਅ) ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਾਰਵਜਨਿਕ ਉਪਾਸਨਾ ਦੀ ਥਾਂ 'ਤੇ ਦਾਖਲ ਹੋਣ ਤੋਂ ਰੋਕਦਾ ਹੈ ਜੋ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਜੋ ਉਸੇ ਧਰਮ ਦੇ ਹਨ ਜਾਂ ਉਸ ਦੇ ਕਿਸੇ ਭਾਗ ਦੇ ਹਨ, ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਵਾਂਗ; ਜਾਂ

(ਬ) ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਾਰਵਜਨਿਕ ਉਪਾਸਨਾ ਦੀ ਥਾਂ 'ਤੇ ਉਪਾਸਨਾ ਜਾਂ ਅਰਦਾਸ ਕਰਨ ਜਾਂ ਕੋਈ ਧਾਰਮਿਕ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਰੋਕਦਾ ਹੈ, ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਪਵਿੱਤਰ ਟੈਂਕ, ਕੂਆਂ, ਚਸ਼ਮਾ ਜਾਂ ਜਲਧਾਰਾ [ਨਦੀ ਜਾਂ ਝੀਲ] ਵਿੱਚ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨ ਜਾਂ ਉਸ ਦੇ ਪਾਣੀਆਂ ਨੂੰ ਵਰਤਣ ਤੋਂ ਜਾਂ ਅਜਿਹੇ ਟੈਂਕ, ਜਲਧਾਰਾ, ਨਦੀ ਜਾਂ ਝੀਲ ਦੇ ਕਿਸੇ ਘਾਟ 'ਤੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨ ਤੋਂ ਰੋਕਦਾ ਹੈ ਉਸੇ ਢੰਗ ਅਤੇ ਉਸੇ ਹੱਦ ਤੱਕ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਜੋ ਉਸੇ ਧਰਮ ਦੇ ਹਨ ਜਾਂ ਉਸ ਦੇ ਕਿਸੇ ਭਾਗ ਦੇ ਹਨ, ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਵਾਂਗ,

[ਇੱਕ ਮਹੀਨੇ ਤੋਂ ਘੱਟ ਅਤੇ ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਤੋਂ ਵੱਧ ਦੀ ਕੈਦ ਅਤੇ ਇੱਕ ਸੌ ਰੁਪਏ ਤੋਂ ਘੱਟ ਅਤੇ ਪੰਜ ਸੌ ਰੁਪਏ ਤੋਂ ਵੱਧ ਦੇ ਜੁਰਮਾਨੇ ਨਾਲ ਵੀ ਸਜ਼ਾਯਾਬ ਹੋਵੇਗਾ]।" ਵਿਆਖਿਆ: ਇਸ ਧਾਰਾ ਅਤੇ ਧਾਰਾ 4 ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਬੌਧ, ਸਿੱਖ ਜਾਂ ਜੈਨ ਧਰਮ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀ ਜਾਂ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਰੂਪ ਜਾਂ ਵਿਕਾਸ ਵਿੱਚ ਮੰਨਣ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਵੀਰਸ਼ੈਵਾਸ, ਲਿੰਗਾਇਤਸ, ਆਦਿਵਾਸੀਸ, ਬ੍ਰਹਮੋ, ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ, ਆਰਿਆ ਸਮਾਜ ਅਤੇ ਸਵਾਮੀਨਾਰਾਇਣ ਸੰਪ੍ਰਦਾਯ ਦੇ ਅਨੁਯਾਇਯਾਂ ਨੂੰ ਹਿੰਦੂ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ।" (ਜੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

ਧਾਰਾ 4 ਵਿੱਚ ਸਮਾਜਿਕ ਅਯੋਗਤਾ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਸਜ਼ਾ ਦਾ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਹੈ:

ਧਾਰਾ 4 - ਸਮਾਜਿਕ ਅਯੋਗਤਾ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਸਜ਼ਾ:
ਜੋ ਕੋਈ ਵੀ "ਅਛੂਤਤਾ" ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਖਿਲਾਫ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਯੋਗਤਾ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਸਬੰਧਤ ਹੈ—

(ਅ) ਕਿਸੇ ਵੀ ਜਗ੍ਹਾ ਦੇ ਇਸਤੇਮਾਲ ਜਾਂ ਪਹੁੰਚ ਨਾਲ, ਜੋ ਕਿ ਚੈਰਿਟੇਬਲ ਜਾਂ ਆਮ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਂ ਆਂਸ਼ਿਕ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਰਾਜ ਦੇ ਫੰਡਾਂ ਨਾਲ ਬਣਾਈ ਗਈ ਹੈ ਜਾਂ ਆਮ ਜਨਤਾ ਦੇ ਇਸਤੇਮਾਲ ਲਈ ਸਮਰਪਿਤ ਹੈ ਜਾਂ [ਇਸ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵਿਭਾਗ ਲਈ]; ਜਾਂ

(ਬ) ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਮਾਜਿਕ ਜਾਂ ਧਾਰਮਿਕ ਰਸਮ, ਰਿਵਾਜ ਜਾਂ ਸਮਾਰੋਹ ਦੇ ਨਿਰੀਖਣ ਜਾਂ [ਕਿਸੇ ਧਾਰਮਿਕ, ਸਮਾਜਿਕ ਜਾਂ ਸਾਂਸਕ□ਤਿਕ ਜਲੂਸ ਵਿੱਚ ਭਾਗ ਲੈਣਾ, ਜਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਕੱਢਣਾ]; ਜਾਂ

ਵਿਆਖਿਆ—ਇਸ ਧਾਰਾ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ, "ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਯੋਗਤਾ ਦਾ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ" ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਰੂਪ ਵਿੱਚ "ਅਛੂਤਤਾ" ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕੋਈ ਵੀ ਭੇਦਭਾਵ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ।)

(ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

ਧਾਰਾ 7 ਅਛੂਤਤਾ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਉੱਤਪੰਨ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਹੋਰ ਅਪਰਾਧਾਂ ਲਈ ਸਜ਼ਾ ਦਾ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਧਾਰਾ 7(1)(ਸੀ) "ਅਛੂਤਤਾ" ਦੇ ਅਭਿਆਸ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਨ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਭੜਕਾਉਣ ਨੂੰ ਅਪਰਾਧਿਕ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ "ਕਿਸੇ ਵੀ ਰੂਪ ਵਿੱਚ"। ਵਿਆਖਿਆ ॥ ਇਸ ਨੂੰ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰਦੀ ਹੈ:

"[ਵਿਆਖਿਆ ॥—ਧਾਰਾ (ਸੀ) ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਇਕ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ "ਅਛੂਤਤਾ" ਦੇ ਅਭਿਆਸ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਜਾਂ ਭੜਕਾਉਣ ਵਾਲਾ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ—

(i) ਜੇ ਉਹ, ਸਿੱਧੇ ਜਾਂ ਅਪ੍ਰਤੱਖ, "ਅਛੂਤਤਾ" ਜਾਂ ਇਸ ਦੇ ਅਭਿਆਸ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦਾ ਹੈ; ਜਾਂ

(ii) ਜੇ ਉਹ, ਚਾਹੇ ਇਤਿਹਾਸਕ, ਦਾਰਸ਼ਨਿਕ ਜਾਂ ਧਾਰਮਿਕ ਅਧਾਰਾਂ 'ਤੇ ਜਾਂ ਜਾਤੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪਰੰਪਰਾ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਅਧਾਰ 'ਤੇ, "ਅਛੂਤਤਾ" ਦੇ ਅਭਿਆਸ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਜਾਇਜ਼ ਠਹਿਰਾਉਂਦਾ ਹੈ।]"

(ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ) "ਅਛੂਤਤਾ" ਦੀ ਕੋਈ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਇਸ ਲਈ, "ਅਛੂਤਤਾ" ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਸਿਵਲ ਰਾਈਟਸ ਐਕਟ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ "ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ" ਦੇ ਨੋਸ਼ਨਾਂ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਸਮਾਜਿਕ ਬਹਿਸਕਾਰ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ, ਲੇਖ 14, 19 ਅਤੇ 21 ਜਿਵੇਂ ਕਿ, ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਾ ਸੁਨਹਿਰੀ ਤਿਕੋਣ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਵੱਖਰੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ, ਪੂਜਾ ਦੇ ਆਮ ਸਥਾਨਾਂ ਵਿੱਚ ਬਹਿਸਕਾਰ ਜਾਂ ਭੇਦਭਾਵ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਸੰਘਰਸ਼ ਨੂੰ ਸਾਹਮਣੇ ਲਿਆਉਂਦੇ ਹੋਏ, ਲੇਖ 15(2)(ਬੀ), 17 ਅਤੇ 25(2)(ਬੀ) ਨੀਂਹ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ। "ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ" ਦੇ ਨੋਸ਼ਨਾਂ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਸਮਾਜਿਕ ਬਹਿਸਕਾਰ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਗਾਰੰਟੀ ਹਰ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਬੇਨਜ਼ੀਰ ਗਰਿਮਾ ਦੀ ਮਾਨਤਾ ਹੈ। ਗਰਿਮਾ ਲੇਖ 21 ਦਾ ਇੱਕ ਪਹਲੂ ਹੈ ਜੋ ਨੈ ਜੱਜਾਂ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ K S Puttaswamy ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਯੂਨੀਅਨ ("Puttaswamy") ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮਜ਼ਬੂਤੀ ਨਾਲ ਸਥਾਪਿਤ ਹੈ।

ਜਾਤੀ ਪ੍ਰਥਾ ਨੂੰ ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਰੂਪਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨਤਾ ਦੁਆਰਾ ਸ਼ਕਤੀ ਮਿਲੀ ਹੈ।[11] "ਪਵਿਤ੍ਰਤਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ" ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਭਾਰਤੀ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਮਾਸਿਕ ਧਰਮ ਨੂੰ ਕਲੰਕਿਤ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਪ੍ਰਾਚੀਨ

ਧਾਰਮਿਕ ਗ੍ਰੰਥਾਂ[14] ਅਤੇ ਰੀਤੀਆਂ ਵਿੱਚ, ਮਾਸਿਕ ਧਰਮ ਵਾਲੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਨੂੰ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਔਰਤ ਦੇ ਦਰਜੇ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਮਾਸਿਕ ਧਰਮ ਨੂੰ ਅਪਵਿਤ੍ਰਤਾ ਨਾਲ ਬਰਾਬਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਅਤੇ ਅਪਵਿਤ੍ਰਤਾ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਨੂੰ ਫਿਰ ਮੁੱਖ ਸਮਾਜਿਕ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਤੋਂ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਬਾਹਰਵਾਂ ਕਰਨ ਦੇ ਔਚਿਤ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਸਾਡਾ ਸਮਾਜ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੁਆਰਾ ਸੰਚਾਲਿਤ ਹੈ। ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਨੈਤਿਕਤਾ ਦੇ ਮੁੱਲ ਇੱਕ ਅਣ-ਵਿਚੋਲਣਯੋਗ ਅਧਿਕਾਰ ਹਨ। "ਪਵਿਤ੍ਰਤਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ" ਦੀਆਂ ਧਾਰਨਾਵਾਂ, ਜੋ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਕਲੰਕਿਤ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ, ਇੱਕ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਸ਼ਾਸਨ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ। ਮਾਸਿਕ ਧਰਮ ਨੂੰ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਿਤ ਜਾਂ ਅਪਵਿਤ੍ਰ ਮੰਨਣਾ, ਅਤੇ ਹੋਰ ਵੀ ਬੁਰਾ, ਮਾਸਿਕ ਧਰਮ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਬਾਹਰਵਾਂ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਅਯੋਗਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ, ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਗਰਿਮਾ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੁਆਰਾ ਗਾਰੰਟੀਸ਼ੁਦਾ ਹੈ। ਜੋ ਪ੍ਰਥਾਵਾਂ ਮਾਸਿਕ ਧਰਮ ਦੀਆਂ ਤਾਬੂਆਂ ਨੂੰ ਜਾਇਜ਼ ਠਹਿਰਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਉਹ "ਪਵਿਤ੍ਰਤਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ" ਦੀਆਂ ਧਾਰਨਾਵਾਂ ਕਾਰਨ, ਮਾਸਿਕ ਧਰਮ ਵਾਲੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਗਤੀ, ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮੰਦਰ[17] ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਅਨੁਸਾਰ ਧਰਮ ਦੀ ਪ੍ਰੈਕਟਿਸ ਕਰਨ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨੂੰ ਸੀਮਿਤ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ।

ਉਸ ਦੇ 1916 ਦੇ ਪੇਪਰ, "ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਕੇਸ: ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਮਕੈਨਿਜ਼ਮ, ਜਨਮ ਅਤੇ ਵਿਕਾਸ", ਵਿੱਚ ਡਾ. ਅੰਬੇਡਕਰ ਜਾਤੀ ਪ੍ਰਥਾ ਦੇ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਅਧੀਨਤਾ ਅਤੇ ਅਪਮਾਨ ਦੀ ਪ੍ਰੈਕਟਿਸ ਬਾਰੇ ਗੱਲ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਅੱਗੇ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਜਾਤੀ ਪ੍ਰਥਾ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣ ਲਈ ਇੱਕ ਮਾਧਿਅਮ ਵਜੋਂ ਵਰਤਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਸਤੀ (ਆਪਣੇ ਮਰੇ ਹੋਏ ਪਤੀ ਦੀ ਅੰਤਿਮ ਸੰਸਕਾਰ ਦੀ ਚਿਤਾ 'ਤੇ ਵਿਧਵਾ ਦੇ ਸਾੜੇ ਜਾਣ ਦੀ ਪ੍ਰੈਕਟਿਸ), ਲਾਗੂ ਵਿਧਵਾਪਨ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵਿਧਵਾ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਵਿਆਹ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਅਤੇ ਲੜਕੀਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰੀ-ਪਬਰਟੀ ਵਿਆਹ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਉਦਾਹਰਨਾਂ ਨੂੰ ਦੱਸਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਮੰਨਦੇ ਸਨ ਕਿ ਜਾਤੀ-ਲਿੰਗ ਨੈਕਸਸ ਨਿੱਚਲੀ ਜਾਤੀਆਂ ਅਤੇ ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਦਮਨ ਦਾ ਮੁੱਖ ਦੋਸ਼ੀ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਉਖਾੜਨਾ ਪਵੇਗਾ। ਦੇਖੋ: ਡਾ. ਬਾਬਾਸਾਹੇਬ ਅੰਬੇਡਕਰ: ਲਿਖਤਾਂ ਅਤੇ ਭਾਸ਼ਣ, (ਵਸੰਤ ਮੂਨ ਸੰਪਾਦਕ), ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਸਰਕਾਰ (2014), ਖੰਡ 1, ਪੰਨਾ 3-22।

ਮਨੁਸਮ੍ਰਿਤੀ ਪੂਜਾ ਦੇ ਸਥਾਨਾਂ ਅਤੇ, ਅੰਤਤਃ, ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਜਨਤਕ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਪਹੁੰਚ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਸਰੀਰ ਉੱਤੇ ਨਿਯੰਤਰਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ। ਇੱਕ ਔਰਤ ਦੀ ਮਾਸਿਕ ਧਰਮ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਉਸ ਦੀ ਨਿਜਤਾ ਅਤੇ ਵਿਅਕਤੀਤਵ ਦਾ ਗੁਣ ਹੈ। ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਜੈਵਿਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਵਾਂ ਨੂੰ ਸਮਾਜਿਕ ਅਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਪ੍ਰੈਕਟਿਸਾਂ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਵਿਛੋਲਣ ਅਤੇ ਬਾਹਰਵਾਂ ਕਰਨ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਪ੍ਰੈਕਟਿਸਾਂ ਅਪਮਾਨ ਅਤੇ ਗਰਿਮਾ ਦੇ ਉਲੰਘਣ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਦੀਆਂ ਹਨ।

ਲੇਖ 17 "ਅਛੂਤਤਾ" ਦੇ ਅਭਿਆਸ ਨੂੰ ਮਨਾਹੀ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਸ਼ੁੱਧਤਾ ਅਤੇ ਅਸ਼ੁੱਧਤਾ ਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹੈ, "ਕਿਸੇ ਵੀ ਰੂਪ ਵਿੱਚ"। ਲੇਖ 17 ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਿਮਨ ਜਾਤੀਆਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਅਛੂਤਤਾ ਦੇ ਅਭਿਆਸਾਂ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਇਹ ਔਰਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਸਿਸਟਮਿਕ ਅਪਮਾਨ, ਬਹਿਸਕਾਰ ਅਤੇ ਅਧੀਨਤਾ ਨੂੰ ਵੀ ਲਾਗੂ ਹੋਵੇਗਾ। ਮਾਸਿਕ ਧਰਮ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਅਸ਼ੁੱਧਤਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਔਰਤਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਪੂਰਵਾਗ੍ਰਹ ਬਹਿਸਕਾਰ ਦਾ ਇੱਕ ਪ੍ਰਤੀਕ ਹੈ। ਮਾਸਿਕ ਧਰਮ ਦੀ ਸਥਿਤੀ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਔਰਤਾਂ ਦਾ ਸਮਾਜਿਕ ਬਹਿਸਕਾਰ ਇੱਕ ਕਿਸਮ ਦੀ ਅਛੂਤਤਾ ਹੈ ਜੋ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਮੁੱਲਾਂ ਲਈ ਇੱਕ ਅਭਿਸ਼ਾਪ ਹੈ। ਬਹਿਸਕਾਰ-ਵਿਰੋਧੀ ਸਿਧਾਂਤ ਦੇ ਇੱਕ ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ ਵਜੋਂ, ਲੇਖ 17 ਨੂੰ

ਉਹਨਾਂ ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਪੜ੍ਹਨ ਲਈ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਸਭ ਤੋਂ ਮਾੜੇ ਕਿਸਮ ਦਾ ਸਮਾਜਿਕ ਬਹਿਸਕਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਸ਼ੁੱਧਤਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ 'ਤੇ ਜਾਇਜ਼ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਲੇਖ 17 ਨੂੰ ਇੱਕ ਸੀਮਿਤ ਢੰਗ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਪਰ ਜੇਕਰ ਲੇਖ 17 ਨੂੰ ਅਛੂਤਤਾ ਦੇ ਇੱਕ ਖਾਸ ਰੂਪ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਣ ਲਈ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾਵੇ, ਤਾਂ ਵੀ ਉਹ ਲੇਖ ਹੋਰ ਸਮਾਜਿਕ ਬਹਿਸਕਾਰ ਦੇ ਰੂਪਾਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਗਾਰੰਟੀ ਨੂੰ ਖਤਮ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ। ਸਮਾਜਿਕ ਬਹਿਸਕਾਰ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਗਾਰੰਟੀ ਭਾਗ III ਦੇ ਹੋਰ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਲੇਖ 15(2) ਅਤੇ 21 ਤੋਂ ਨਿਕਲੇਗੀ।

ਦਸ ਤੋਂ ਪੰਜਾਹ ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਦੇ ਗਰੁੱਪ ਵਿੱਚ ਔਰਤਾਂ ਦਾ ਸਬਰੀਮਲਾ ਦੇ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਕਰਨਾ, ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਮਾਸਿਕ ਧਰਮ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ, ਆਜ਼ਾਦੀ ਅਤੇ ਗਰਿਮਾ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਵਿਵਸਥਾ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਲੈ ਸਕਦਾ।

ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ ਇੰਨੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਮਾਸਿਕ ਧਰਮ ਵਾਲੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਧਰਮ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਅਭਿਆਸ ਕਰਨ ਦੇ ਬਾਰੇ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਜਿੰਨੀ ਕਿ ਸਮਾਜਿਕ ਦਮਨ ਤੋਂ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਬਾਰੇ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਮਾਸਿਕ ਧਰਮ ਦੀ ਸਮਝ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਕਲੰਕਿਤ ਸਮਝ ਤੋਂ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਨਤੀਜਾ "ਅਛੂਤਤਾ" ਹੈ। ਲੇਖ 25, ਜੋ ਕਿ ਭਾਗ III ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੈ, ਜ਼ਰੂਰੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਸ ਲਈ ਲੇਖ 17 ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੈ। "ਸ਼ੁੱਧਤਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ" ਦੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਅਧਿਕਾਰ ਵਿਰੁੱਧ ਅਛੂਤਤਾ ਦਾ ਉਲੰਘਣ ਹੈ।

ਅਲਟਰਾ ਵਾਇਰਸ ਸਿਧਾਂਤ

1965 ਦੇ ਕੇਰਲਾ ਹਿੰਦੂ ਪਬਲਿਕ ਵਰਸ਼ਿਪ (ਐਂਟਰੀ ਦੀ ਅਧਿਕਾਰਤਾ) ਐਕਟ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 2 ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ:

"2. ਪਰਿਭਾਸ਼ਾਵਾਂ – ਇਸ ਐਕਟ ਵਿੱਚ, ਜੇ ਸੰਦਰਭ ਹੋਰ ਕੁਝ ਮੰਗਦਾ ਹੋਵੇ, –

(ਅ) “ਹਿੰਦੂ” ਵਿੱਚ ਉਹ ਵਿਅਕਤੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ ਜੋ ਬੌਧ, ਸਿੱਖ ਜਾਂ ਜੈਨ ਧਰਮ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਹੈ;" (ਬ) “ਪਬਲਿਕ ਵਰਸ਼ਿਪ ਦੀ ਜਗ੍ਹਾ” ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕੋਈ ਵੀ ਜਗ੍ਹਾ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਚਾਹੇ ਜੋ ਵੀ ਨਾਮ ਨਾਲ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਜਿਸ ਦਾ ਮਾਲਕ ਕੋਈ ਵੀ ਹੋਵੇ, ਜੋ ਹਿੰਦੂਆਂ ਜਾਂ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਭਾਗ ਜਾਂ ਵਰਗ ਦੇ ਲਾਭ ਲਈ ਸਮਰਪਿਤ ਹੈ, ਜਾਂ ਜਿਸ ਨੂੰ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਸੇਵਾ ਦੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਲਈ ਜਾਂ ਉਸ ਵਿੱਚ ਅਰਦਾਸ ਕਰਨ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਸ ਵਿੱਚ ਸਾਰੀਆਂ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਅਤੇ ਉਪ-ਮੰਦਰ, ਮੁੱਟ, ਦੇਵਸਥਾਨਮ, ਨਮਸਕਾਰ ਮੰਡਪਮ ਅਤੇ ਨਿਆਲੰਬਲਮ, ਜੋ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਜਿਹੀ ਜਗ੍ਹਾ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਜਾਂ ਉਸ ਨਾਲ ਜੁੜੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ, ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਕੋਈ ਵੀ ਪਵਿੱਤਰ ਟੈਂਕ, ਕੂਏਂ, ਚਸ਼ਮੇ ਅਤੇ ਪਾਣੀ ਦੇ ਕੋਰਸ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਾਣੀਆਂ ਨੂੰ ਪੂਜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹਾਉਣ ਲਈ ਜਾਂ ਪੂਜਾ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਇਸ ਵਿੱਚ “ਸਰੀਕੋਵਿਲ” ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਹੈ;

(ਸੀ) “ਖੇਤਰ ਜਾਂ ਵਰਗ” ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵੀ ਵਿਭਾਗ, ਉਪ-ਵਿਭਾਗ, ਜਾਤੀ, ਉਪ-ਜਾਤੀ, ਸੰਪ੍ਰਦਾਯ ਜਾਂ ਧਰਮ ਦਾ ਕੋਈ ਵੀ ਭਾਗ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ।”

ਧਾਰਾ 2(ਸੀ) ਸ਼ਬਦ “ਖੇਤਰ ਜਾਂ ਵਰਗ” ਦੀ ਇੱਕ ਸਮਾਵੇਸ਼ੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਵਿਧਾਨਕ ਵਿਆਖਿਆ ਦੇ ਇੱਕ ਸਿਧਾਂਤ ਵਜੋਂ, ਸ਼ਬਦ “ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ” ਦਾ ਇਸਤੇਮਾਲ ਉਹਨਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਜਾਂ ਮੁਹਾਵਰਿਆਂ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਨੂੰ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਨਾਲ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਧਾਰਾ ਵਿੱਚ “ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ” ਦਾ ਇਸਤੇਮਾਲ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਵਿਧਾਨਕ ਇਰਾਦੇ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ਾਲ

ਵਿਆਖਿਆ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। “ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ” ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਨੂੰ ਸੀਮਿਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ।

ਆਦਰਸ਼ੀਲ ਐਚ ਭੀਵੰਡੀਵਾਲਾ ਬਨਾਮ ਬੰਬਈ ਰਾਜ,

ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਬੈਂਚ ਨੇ ਵਿਚਾਰਿਆ ਕਿ ਕੀ ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾ ਦੇ ਲੂਣ ਦੇ ਕੰਮ ਨੂੰ ਫੈਕਟਰੀਆਂ ਐਕਟ, 1948 ਦੀ ਧਾਰਾ 2(ਐਮ) ਵਿੱਚ 'ਫੈਕਟਰੀ' ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਧਾਰਾ 2(ਐਮ) 'ਫੈਕਟਰੀ' ਨੂੰ “ਕੋਈ ਵੀ ਪਰਿਸਰ ਸਮੇਤ ਉਸ ਦੇ ਅਹਾਤੇ” ਵਜੋਂ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਲੂਣ ਦੇ ਕੰਮ ਦੇ ਅਹਾਤੇ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਹਨ ਅਤੇ ਪਰਿਸਰ ਨਹੀਂ:

“6. ਸ਼ਬਦ “ਪਰਿਸਰ ਸਮੇਤ ਅਹਾਤੇ” ਦਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਪਰਿਸਰ ਹਮੇਸ਼ਾ ਅਹਾਤੇ ਹੋਣ ਚਾਹੀਦੇ। ਇਮਾਰਤਾਂ ਕੋਲ ਵੀ ਕੋਈ ਅਹਾਤੇ ਨਹੀਂ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ। ਸ਼ਬਦ “ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ” ਇੱਕ ਅਜਿਹਾ ਸ਼ਬਦ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਸ਼ਬਦ “ਪਰਿਸਰ” ਦੇ ਅਰਥ ਨੂੰ ਸੀਮਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਬਲਕਿ ਇੱਕ ਅਜਿਹਾ ਸ਼ਬਦ ਹੈ ਜੋ ਸ਼ਬਦ “ਪਰਿਸਰ” ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਨੂੰ ਵਧਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਅਸੀਂ ਇਸ ਨਤੀਜੇ ਤੇ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਦਲੀਲ ਵੀ ਠੋਸ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਕੇਵਲ ਇਸ ਨਤੀਜੇ ਤੇ ਨਹੀਂ ਲੈ ਜਾਂਦੀ ਕਿ ਸ਼ਬਦ “ਪਰਿਸਰ” ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਇਮਾਰਤਾਂ ਤੱਕ ਸੀਮਿਤ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਕਵਰ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ।”
(ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

(1961) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 592 ਵਿੱਚ ਸੀ.ਆਈ.ਟੀ. ਬਨਾਮ ਤਾਜ ਮਹਲ ਹੋਟਲ, ਸਿਕੰਦਰਾਬਾਦ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਦੋ ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਬੈਂਚ ਨੇ ਵਿਚਾਰਿਆ ਕਿ ਕੀ ਸੈਨੀਟਰੀ ਅਤੇ ਪਾਈਪਲਾਈਨ ਫਿਟਿੰਗਾਂ ਨੂੰ ਆਮਦਨ ਟੈਕਸ ਐਕਟ, 1922 ਦੀ ਧਾਰਾ 10(5) ਅਧੀਨ 'ਪੈਦਾ' ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਧਾਰਾ 10(5) ਐਕਟ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਇੰਟਰ ਅਲੀਆ ਕਿ ਧਾਰਾ 10(2) ਵਿੱਚ ਸ਼ਬਦ “ਪੈਦਾ” ਵਿੱਚ "ਵਾਹਨ, ਕਿਤਾਬਾਂ, ਵਿਗਿਆਨਕ ਉਪਕਰਣ ਅਤੇ ਸਰਜੀਕਲ ਸਾਜ਼ੋ-ਸਾਮਾਨ" ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ ਜੋ ਵਪਾਰ, ਪੇਸ਼ੇ ਜਾਂ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਖਰੀਦੇ ਗਏ ਹਨ। ਉਪਰੋਕਤ ਸਵਾਲ ਦਾ ਜਵਾਬ ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਦਿੰਦਿਆਂ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ:

"6. ਸਟੈਚਿਊਟ ਦੇ ਸਰੀਰ ਵਿੱਚ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਜਾਂ ਮੁਹਾਵਰਿਆਂ ਦੇ ਅਰਥ ਨੂੰ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਵਿਆਖਿਆ ਧਾਰਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਅਕਸਰ "ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ" ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਇਸ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਹ ਸ਼ਬਦ ਅਤੇ ਮੁਹਾਵਰੇ ਨਾ ਸਿਰਫ ਉਹ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕੀਤੇ ਜਾਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਜੋ ਉਹ ਆਪਣੀ ਕੁਦਰਤ ਅਤੇ ਆਯਾਤ ਅਨੁਸਾਰ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਉਹ ਚੀਜ਼ਾਂ ਵੀ ਜੋ ਵਿਆਖਿਆ ਧਾਰਾ ਘੋਸ਼ਿਤ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣਗੀਆਂ।"

ਗੀਤਾ ਐਂਟਰਪ੍ਰਾਈਜ਼ਜ਼ ਬਨਾਮ ਸਟੇਟ ਆਫ ਯੂ.ਪੀ. ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਇੱਕ ਤਿੰਨ ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਬੈਂਚ ਨੇ ਇਹ ਵਿਚਾਰਿਆ ਕਿ ਕੀ ਯੂਨਾਈਟਡ ਪ੍ਰੋਵਿੰਸਜ਼ ਐਂਟਰਟੇਨਮੈਂਟ ਅਤੇ ਬੈਟਿੰਗ ਟੈਕਸ ਐਕਟ, 1937 ਦੀ ਧਾਰਾ 2(3) ਜੋ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ "ਮਨੋਰੰਜਨ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵੀ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀ, ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ, ਮਨੋਰੰਜਨ, ਖੇਡ ਜਾਂ ਖੇਡ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਲੋਕ ਭੁਗਤਾਨ ਲਈ ਦਾਖਲ ਹੁੰਦੇ ਹਨ", ਕੀ ਵੀਡੀਓ ਮਸ਼ੀਨਾਂ 'ਤੇ ਚਲਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਵੀਡੀਓ ਸ਼ੋਅ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰੇਗਾ। ਉਪਰੋਕਤ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦਿੰਦਿਆਂ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਅੱਲਾਹਾਬਾਦ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ "ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ" ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦਿੱਤੀ, ਜੋ ਗੋਪਾਲ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਅਗਰਵਾਲ ਬਨਾਮ ਸਟੇਟ ਆਫ ਯੂ.ਪੀ. ਵਿੱਚ ਸੀ:

"ਜਿਸ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ 'ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ' ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਐਕਟ ਦੀਆਂ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਧਾਰਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਵਰਤਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਹ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ ਕਿ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਨੇ 'ਮਨੋਰੰਜਨ' ਜਾਂ 'ਮਨੋਰੰਜਨ ਲਈ ਦਾਖਲਾ' ਜਾਂ 'ਦਾਖਲਾ ਲਈ ਭੁਗਤਾਨ' ਵਰਗੇ ਸ਼ਬਦਾਂ 'ਤੇ ਕੋਈ ਪਾਬੰਦੀ ਜਾਂ ਸੀਮਾ ਲਾਉਣ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਕੀਤਾ ਹੈ।"

ਇੱਕੋ ਵਿਚਾਰ ਨੂੰ ਤਿੰਨ ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਬੈਂਚ ਦੁਆਰਾ ਰੀਜਨਲ ਡਾਇਰੈਕਟਰ, ਈ.ਐਸ.ਆਈ.ਸੀ. ਬਨਾਮ ਹਾਈ ਲੈਂਡ ਕਾਫੀ ਵਰਕਸ ਆਫ ਪੀ.ਐਫ.ਐਕਸ. ਸਾਲਦਾਨਾ & ਸਨਜ਼ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਗਟਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ।

85. ਸੈਕਸ਼ਨ 2(ਸੀ) ਵਿੱਚ 'ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ' ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ 'ਸੈਕਸ਼ਨ ਜਾਂ ਕਲਾਸ' ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਦਾਇਰਾ ਕੇਵਲ 'ਵਿਭਾਗ', 'ਉਪ-ਵਿਭਾਗ', 'ਜਾਤੀ', 'ਉਪ-ਜਾਤੀ', 'ਸੰਪ੍ਰਦਾਯ' ਜਾਂ 'ਮਤ' ਤੱਕ ਸੀਮਤ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। 'ਸੈਕਸ਼ਨ ਜਾਂ ਕਲਾਸ', ਨੂੰ ਇੱਕ ਵਿਆਪਕ ਵਿਆਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇਗੀ ਜੋ ਇਸ ਦੇ ਅੰਦਰ 'ਔਰਤਾਂ' ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਸੈਕਸ਼ਨ 2(ਬੀ) 'ਹਿੰਦੂਆਂ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸੈਕਸ਼ਨ ਜਾਂ ਕਲਾਸ ਦਾ ਇਜ਼ਹਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ'। ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਜੋ ਵਿਅਕਤੀ ਧਰਮ ਨੂੰ ਮੰਨਦੇ ਅਤੇ ਅਮਲ ਕਰਦੇ ਹਨ ਉਹ ਹਿੰਦੂ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੇ ਹਰ ਸੈਕਸ਼ਨ ਜਾਂ ਕਲਾਸ ਨੂੰ ਇਸ ਇਜ਼ਹਾਰ ਵਿੱਚ ਸਮਝਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਜ਼ਰੂਰੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਹ ਔਰਤਾਂ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ ਜੋ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਨੂੰ ਮੰਨਦੀਆਂ ਅਤੇ ਅਮਲ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਸੈਕਸ਼ਨ ਜਾਂ ਕਲਾਸ ਦੇ ਇਜ਼ਹਾਰ ਦਾ ਵਿਆਪਕ ਦਾਇਰਾ ਸੈਕਸ਼ਨ 2(ਸੀ) ਤੋਂ ਉਭਰਦਾ ਹੈ।

ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਇਹ ਇਜ਼ਹਾਰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਭਾਗ, ਉਪ-ਵਿਭਾਗ, ਜਾਤੀ, ਉਪ-ਜਾਤੀ, ਸੰਪ੍ਰਦਾਯ ਜਾਂ ਮਤ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਔਰਤਾਂ ਇੱਕ ਸੈਕਸ਼ਨ ਜਾਂ ਕਲਾਸ ਬਣਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ। 'ਸੈਕਸ਼ਨ ਜਾਂ ਕਲਾਸ' ਦੇ ਇਜ਼ਹਾਰ ਨੂੰ ਉਹ ਅਰਥ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜੋ ਇਸ ਨੂੰ ਆਮ ਬੋਲਚਾਲ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਿਹਾਜ਼ ਤੋਂ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਨਜ਼ਰੀਏ ਤੋਂ, ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਉਸ ਇਜ਼ਹਾਰ ਵਿੱਚ ਸਮਝਿਆ ਜਾਵੇਗਾ।

ਐਕਟ ਦੇ ਲੰਬੇ ਸਿਰਲੇਖ ਵਿੱਚ ਇਸ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ "ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੇ ਸਾਰੇ ਵਰਗਾਂ ਅਤੇ ਸੈਕਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਜਨਤਕ ਪੂਜਾ ਸਥਾਨਾਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਲਈ ਬਿਹਤਰ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਬਣਾਉਣਾ" ਹੈ। ਲੰਬਾ ਸਿਰਲੇਖ ਐਕਟ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਿਰਮਾਣ ਲਈ ਇੱਕ ਮਨਜ਼ੂਰ ਸਹਾਇਤਾ ਹੈ। ਐਕਟ ਨੂੰ ਮੰਦਰਾਂ ਵਿੱਚ ਸਾਰੇ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਪੂਜਾ ਕਰਨ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ 'ਤੇ ਲਗਾਈ ਪਾਬੰਦੀ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਕਾਨੂੰਨ ਸਮਾਜਿਕ ਸੁਧਾਰ ਲਿਆਉਣ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਨੇ ਸਮਾਜਿਕ ਬੁਰਾਈ ਦੇ ਕੇਂਦਰ ਵਿੱਚ ਵਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਹਰ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਧਰਮ ਨੂੰ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨਾਲ ਮੰਨਣ, ਅਮਲ ਕਰਨ ਅਤੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਨ ਦੇ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਇੱਕ ਹੋਰ ਪਰਤ ਦੀ ਮਾਨਤਾ ਅਤੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ। ਸੈਕਸ਼ਨ 2(ਸੀ) ਵਿੱਚ 'ਸੈਕਸ਼ਨ ਅਤੇ ਕਲਾਸ' ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਔਰਤਾਂ ਦਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣਾ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਹਰ ਹਿੰਦੂ ਨੂੰ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਨ ਅਤੇ ਪੂਜਾ ਕਰਨ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਪਛਾਣਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਪੂਜਾ ਦੀ ਪ੍ਰਥਾ ਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਬਣਾਏ ਗਏ ਕਾਲਪਨਿਕ ਸਮਾਜਿਕ ਢਾਂਚਿਆਂ ਨੂੰ ਭੇਦਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਅੰਤਿਮ ਪ੍ਰਭਾਵ ਬਾਹਰੂ ਹੈ। ਸੈਕਸ਼ਨ 2(ਸੀ) ਦੀ ਇੱਕ ਉਚਿਤ ਅਤੇ ਜਾਇਜ਼ ਵਿਆਖਿਆ ਦੀ ਮੰਗ ਹੈ ਕਿ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ 'ਸੈਕਸ਼ਨ ਜਾਂ ਕਲਾਸ' ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ।

"ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ ਬਨਾਮ ਐਲਫਿੰਸਟਨ ਸਪਿਨਿੰਗ ਅਤੇ ਵੀਵਿੰਗ ਕੰਪਨੀ ਲਿਮਿਟੇਡ, (2001) 4 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 139 “ਦੇਵਸਵੋਮਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧਨ.- ਇਸ ਏ ਭਾਗ ਅਤੇ ਇਸ ਅਧੀਨ ਬਣਾਏ ਗਏ ਨਿਯਮਾਂ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ, ਬੋਰਡ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਦੇਵਸਵੋਮਾਂ ਦੀਆਂ ਸੰਪਤੀਆਂ ਅਤੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਕਰੇਗਾ, ਦੋਨੋਂ ਸ਼ਾਮਲ ਅਤੇ ਗੈਰ-ਸ਼ਾਮਲ, ਅਤੇ ਹਰ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਪੂਜਾ ਅਤੇ ਰਸਮਾਂ ਅਤੇ ਤਿਉਹਾਰਾਂ ਦੇ ਆਯੋਜਨ ਲਈ ਵਿਵਸਥਾ ਕਰੇਗਾ ਉਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਅਨੁਸਾਰ।”

21 ਅਕਤੂਬਰ 1955 ਅਤੇ 27 ਨਵੰਬਰ 1956 ਦੀਆਂ ਦੋਨਾਂ ਸੂਚਨਾਵਾਂ ਦਾ ਅਸਰ ਇੱਕੋ ਜਿਹਾ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਦਸ ਤੋਂ ਪੰਜਾਹ ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਦੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਦਾ ਸਬਰੀਮਾਲਾ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਉੱਤੇ ਪੂਰਨ ਪਾਬੰਦੀ ਹੈ। ਸੂਚਨਾਵਾਂ ਅਨੁਸਾਰ, ਦਸ ਤੋਂ ਪੰਜਾਹ ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਦੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਮੰਦਰ ਦੀ ਰੀਤੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰਥਾ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਹੈ।

ਧਾਰਾ 3 ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੇ ਸਾਰੇ ਵਰਗਾਂ ਅਤੇ ਜਾਤੀਆਂ ਲਈ ਸਾਰਜਨਿਕ ਪੂਜਾ ਸਥਾਨਾਂ ਨੂੰ ਖੋਲ੍ਹਦੀ ਹੈ:

“3. ਸਾਰਜਨਿਕ ਪੂਜਾ ਦੇ ਸਥਾਨ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੇ ਸਾਰੇ ਵਰਗਾਂ ਅਤੇ ਜਾਤੀਆਂ ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਹੋਣਗੇ –

ਕਿਸੇ ਵੀ ਹੋਰ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਵਿਰੋਧੀ ਸਮਗਰੀ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਜੋ ਇਸ ਸਮੇਂ ਲਾਗੂ ਹੈ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਰੀਤੀ ਜਾਂ ਪ੍ਰਥਾ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਾਧਨ ਦੇ ਅਸਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਾਨੂੰਨ ਜਾਂ ਕਿਸੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਹੁਕਮ ਜਾਂ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਹਿੰਦੂਆਂ ਲਈ ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਰਗ ਜਾਂ ਜਾਤੀ ਨੂੰ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਹਰ ਸਾਰਜਨਿਕ ਪੂਜਾ ਦਾ ਸਥਾਨ, ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੇ ਸਾਰੇ ਵਰਗਾਂ ਅਤੇ ਜਾਤੀਆਂ ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਹੋਵੇਗਾ; ਅਤੇ ਕੋਈ ਵੀ ਹਿੰਦੂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਰਗ ਜਾਂ ਜਾਤੀ ਦਾ ਹੋਵੇ, ਉਸ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾ ਤਾਂ ਰੋਕਿਆ ਜਾਵੇਗਾ, ਨਾ ਹੀ ਅਟਕਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ ਜਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਉਸ ਸਾਰਜਨਿਕ ਪੂਜਾ ਦੇ ਸਥਾਨ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਨ ਤੋਂ, ਜਾਂ ਉਥੇ ਪੂਜਾ ਕਰਨ ਤੋਂ, ਜਾਂ ਅਰਦਾਸ ਕਰਨ ਤੋਂ, ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਧਾਰਮਿਕ ਸੇਵਾ ਨੂੰ ਅੰਜਾਮ ਦੇਣ ਤੋਂ ਹਤੋਤਸਾਹਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ, ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਤੇ ਉਸੇ ਹੱਦ ਤੱਕ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਹੋਰ ਹਿੰਦੂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਰਗ ਜਾਂ ਜਾਤੀ ਦਾ ਹੋਵੇ, ਉਸ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਪੂਜਾ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਅਰਦਾਸ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਅੰਜਾਮ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ:

ਬਸ਼ਰਤੇ ਕਿ ਜੇਕਰ ਸਾਰਜਨਿਕ ਪੂਜਾ ਦਾ ਸਥਾਨ ਕੋਈ ਮੰਦਰ ਹੋਵੇ ਜੋ ਕਿਸੇ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਜਾਂ ਵਰਗ ਦੇ ਲਾਭ ਲਈ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੋਵੇ, ਤਾਂ ਇਸ ਧਾਰਾ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਉਸ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਜਾਂ ਵਰਗ ਦੇ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮਾਮਲਾ ਹੋਵੇ, ਧਾਰਮਿਕ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਮਾਮਲੇ ਸੰਭਾਲਣ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੋਵੇਗਾ।”

(ਜੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ) ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੇ ਇੱਕ ਵਰਗ ਜਾਂ ਜਾਤੀ। ਕੋਈ ਵੀ ਹਿੰਦੂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਰਗ ਜਾਂ ਜਾਤੀ ਦਾ ਹੋਵੇ, ਉਸ ਨੂੰ ਸਾਰਜਨਿਕ ਪੂਜਾ ਦੇ ਸਥਾਨ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਨ ਤੋਂ, ਜਾਂ ਉਥੇ ਪੂਜਾ ਕਰਨ ਤੋਂ, ਜਾਂ ਅਰਦਾਸ ਕਰਨ ਤੋਂ, ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਧਾਰਮਿਕ ਸੇਵਾ ਨੂੰ ਅੰਜਾਮ ਦੇਣ ਤੋਂ ਰੋਕਿਆ ਜਾਵੇਗਾ, ਅਟਕਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ ਜਾਂ ਹਤੋਤਸਾਹਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਸ ਲਈ, ਸਾਰੇ ਸਾਰਜਨਿਕ ਪੂਜਾ ਦੇ ਸਥਾਨ ਜੋ ਹਿੰਦੂਆਂ ਜਾਂ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਰਗ ਜਾਂ ਜਾਤੀ ਲਈ ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਹਨ, ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੇ ਸਾਰੇ ਵਰਗਾਂ ਅਤੇ ਜਾਤੀਆਂ (ਔਰਤਾਂ ਸਮੇਤ) ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਹਿੰਦੂ ਔਰਤਾਂ ਧਾਰਾ 2(c) ਅਧੀਨ ਇੱਕ 'ਵਰਗ ਜਾਂ ਜਾਤੀ' ਨੂੰ ਬਣਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ।

ਧਾਰਾ 3 ਦੀ ਪ੍ਰੋਵਿਜੋ ਇੱਕ ਅਪਵਾਦ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ ਜੋ ਇਹ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਪਬਲਿਕ ਪੂਜਾ ਦੀ ਥਾਂ ਇੱਕ ਮੰਦਰ ਹੈ ਜੋ ਕਿਸੇ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਜਾਂ ਉਸ ਦੇ ਕਿਸੇ ਭਾਗ ਦੇ ਲਾਭ ਲਈ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਤਾਂ ਧਾਰਾ 3 ਉਸ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਜਾਂ ਭਾਗ ਦੇ ਧਾਰਮਿਕ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਮਾਮਲੇ ਆਪ ਸੰਭਾਲਣ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਅਧੀਨ ਹੋਵੇਗੀ। ਪ੍ਰੋਵਿਜੋ ਇੱਕ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਦੇ ਧਾਰਮਿਕ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਮਾਮਲੇ ਆਪ ਸੰਭਾਲਣ ਦੇ ਹੱਕ ਨੂੰ ਮਾਨਤਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਪਰ, ਪ੍ਰੋਵਿਜੋ ਸਿਰਫ ਤਦ ਹੀ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜੇ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਹੋਣ:

(i) ਪਬਲਿਕ ਪੂਜਾ ਦੀ ਥਾਂ ਇੱਕ ਮੰਦਰ ਹੈ; ਅਤੇ

(ii) ਮੰਦਰ ਕਿਸੇ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਜਾਂ ਉਸ ਦੇ ਕਿਸੇ ਭਾਗ ਦੇ ਲਾਭ ਲਈ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਅਸੀਂ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਭਗਵਾਨ ਅਯੱਪਾ ਦੇ ਭਗਤ ਇੱਕ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਨਹੀਂ ਬਣਾਉਂਦੇ ਅਤੇ ਸਬਰੀਮਾਲਾ ਮੰਦਰ ਇੱਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇਕ ਮੰਦਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਪ੍ਰੋਵਿਜੋ ਦਾ ਕੋਈ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜੋ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਦਸ ਤੋਂ ਪੰਜਾਹ ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿੱਚ ਸਬਰੀਮਾਲਾ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਨੂੰ ਸੀਮਿਤ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਧਾਰਾ 3 ਦੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਖੜੇ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੇ। ਉਹ ਕਿਸੇ ਵੀ ਔਰਤ ਨੂੰ ਦਸ ਤੋਂ ਪੰਜਾਹ ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿੱਚ ਸਬਰੀਮਾਲਾ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਨ ਅਤੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰਨ ਤੋਂ ਰੋਕਦੇ ਹਨ। ਅਜਿਹੀ ਪਾਬੰਦੀ ਧਾਰਾ 3 ਦੁਆਰਾ ਪਛਾਣੇ ਗਏ ਸਾਰੀਆਂ ਹਿੰਦੂ ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰੇਗੀ। ਬੋਰਡ ਦੁਆਰਾ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਜੋ ਦਸ ਤੋਂ ਪੰਜਾਹ-ਪੰਜ ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿੱਚ ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਨੂੰ ਮਨਾਹੀ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਧਾਰਾ 3 ਦੇ ਅਧੀਨ ਅਤਿ-ਵਿਰੋਧੀ ਹਨ।

ਅਗਲਾ ਸਵਾਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੀ 1965 ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦਾ ਨਿਯਮ 3(b) 1965 ਦੇ ਐਕਟ ਦੇ ਅਧੀਨ ਅਤਿ-ਵਿਰੋਧੀ ਹੈ। ਨਿਯਮ 3 ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ:

"ਇੱਥੇ ਹੇਠਾਂ ਦੱਸੇ ਗਏ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀਆਂ ਕਲਾਸਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪਬਲਿਕ ਪੂਜਾ ਦੀ ਥਾਂ ਵਿੱਚ ਪੂਜਾ ਕਰਨ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋਣਗੇ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਪਵਿੱਤਰ ਟੈਂਕ, ਕੂਆਂ, ਚਸ਼ਮਾ ਜਾਂ ਪਾਣੀ ਦੇ ਕੋਰਸ ਨੂੰ ਨਹਾਉਣ ਜਾਂ ਵਰਤਣ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋਣਗੇ ਜੋ ਪਬਲਿਕ ਪੂਜਾ ਦੀ ਥਾਂ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹਨ ਚਾਹੇ ਉਹ ਅੰਦਰ ਹੋਣ ਜਾਂ (ਅ) ਜੋ ਹਿੰਦੂ ਨਹੀਂ ਹਨ।

(ਬੀ) ਔਰਤਾਂ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਜਦੋਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਰਿਵਾਜ ਅਤੇ ਵਰਤੋਂ ਅਨੁਸਾਰ ਕਿਸੇ ਜਨਤਕ ਪੂਜਾ ਸਥਾਨ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ।

(ਸੀ) ਉਹ ਵਿਅਕਤੀ ਜੋ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿੱਚ ਜਨਮ ਜਾਂ ਮੌਤ ਕਾਰਨ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਦੀ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ ਹਨ।

(ਡੀ) ਨਸ਼ੇ ਵਿੱਚ ਧੁੱਤ ਜਾਂ ਬਦਤਮੀਜ਼ ਵਿਅਕਤੀ।

(ਈ) ਕੋਈ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਜੋ ਕਿਸੇ ਘਿਣਾਉਣੀ ਜਾਂ ਛੂਤ ਵਾਲੀ ਬੀਮਾਰੀ ਤੋਂ ਪੀੜਤ ਹੈ।

(ਐਫ) ਮਾਨਸਿਕ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਅਸਥਿਰ ਵਿਅਕਤੀ, ਸਿਵਾਏ ਜਦੋਂ ਉਹ ਉਚਿਤ ਨਿਯੰਤਰਣ ਅਧੀਨ ਅਤੇ ਸਬੰਧਤ ਜਨਤਕ ਪੂਜਾ ਸਥਾਨ ਦੇ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਾਲ ਪੂਜਾ ਲਈ ਲਿਆਂਦੇ ਗਏ ਹਨ।

(ਗ) ਪੇਸ਼ੇਵਰ ਭਿਖਾਰੀ ਜਦੋਂ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਸਿਰਫ ਭਿਖਾਰੀ ਲਈ ਹੋਵੇ।"
(ਜੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

ਨਿਯਮ 3(ਬੀ), ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਜਨਤਕ ਪੂਜਾ ਸਥਾਨ ਵਿੱਚ ਪੂਜਾ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਇਸ ਵਿੱਚ ਪਹਾੜ, ਟਿੱਬਾ ਜਾਂ ਜਨਤਕ ਪੂਜਾ ਸਥਾਨ ਵੱਲ ਜਾਂਦੀ ਸੜਕ ਜਾਂ ਜਨਤਕ ਪੂਜਾ ਸਥਾਨਾਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ, ਜੇਕਰ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ, ਰਿਵਾਜ ਜਾਂ ਵਰਤੋਂ ਅਨੁਸਾਰ ਅਜਿਹੇ ਸਥਾਨ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ।

ਧਾਰਾ 4 ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ:

"4. ਜਨਤਕ ਪੂਜਾ ਸਥਾਨਾਂ ਵਿੱਚ ਕ੍ਰਮ ਅਤੇ ਮਰਿਆਦਾ ਦੀ ਬਰਕਰਾਰੀ ਅਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਰੀਤੀਆਂ ਅਤੇ ਰਸਮਾਂ ਦੇ ਉਚਿਤ ਨਿਰਵਾਹ ਲਈ ਨਿਯਮਾਂ ਦੀ ਬਣਾਈ –

(1) ਕਿਸੇ ਵੀ ਜਨਤਕ ਪੂਜਾ ਸਥਾਨ ਦਾ ਟਰੱਸਟੀ ਜਾਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀ ਜੋ ਇਸ ਸਥਾਨ ਦੇ ਚਾਰਜ ਵਿੱਚ ਹੈ, ਸਮਰੱਥ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੇ ਨਿਯੰਤਰਣ ਅਧੀਨ ਅਤੇ ਉਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਏ ਗਏ ਕਿਸੇ ਵੀ ਨਿਯਮ ਦੇ ਅਧੀਨ, ਜਨਤਕ ਪੂਜਾ ਸਥਾਨ ਵਿੱਚ ਕ੍ਰਮ ਅਤੇ ਮਰਿਆਦਾ ਦੀ ਬਰਕਰਾਰੀ ਅਤੇ ਉਥੇ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਧਾਰਮਿਕ ਰੀਤੀਆਂ ਅਤੇ ਰਸਮਾਂ ਦੇ ਉਚਿਤ ਨਿਰਵਾਹ ਲਈ ਨਿਯਮਾਂ ਦੀ ਬਣਾਈ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਰੱਖਦਾ ਹੈ:

ਬਸ਼ਰਤੇ ਕਿ ਇਸ ਉਪ-ਧਾਰਾ ਅਧੀਨ ਬਣਾਏ ਗਏ ਕੋਈ ਵੀ ਨਿਯਮ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹਿੰਦੂ ਖਿਲਾਫ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਭੇਦਭਾਵ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ, ਇਸ ਆਧਾਰ ਉੱਤੇ ਕਿ ਉਹ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਸੈਕਸ਼ਨ ਜਾਂ ਵਰਗ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ।" (2) ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਵਿੱਚ ਉਲਲੇਖਿਤ ਸਮਰੱਥ ਅਧਿਕਾਰੀ ਹੋਵੇਗਾ,-

(i) ਜਿਸ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਟ੍ਰਾਵਨਕੋਰ-ਕੋਚੀਨ ਹਿੰਦੂ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਸਥਾਨ ਐਕਟ, 1950 (ਟ੍ਰਾਵਨਕੋਰ-ਕੋਚੀਨ ਐਕਟ XV ਦਾ 1950) ਦਾ ਭਾਗ I ਲਾਗੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਸਥਿਤ ਇੱਕ ਜਨਤਕ ਪੂਜਾ ਸਥਾਨ ਲਈ ਟ੍ਰਾਵਨਕੋਰ ਦੇਵਸਵੋਮ ਬੋਰਡ;

(ii) ਜਿਸ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਉਕਤ ਐਕਟ ਦਾ ਭਾਗ II ਲਾਗੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਸਥਿਤ ਇੱਕ ਜਨਤਕ ਪੂਜਾ ਸਥਾਨ ਲਈ ਕੋਚੀਨ ਦੇਵਸਵੋਮ ਬੋਰਡ; ਅਤੇ

(iii) ਕੇਰਲ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਸਥਿਤ ਇੱਕ ਜਨਤਕ ਪੂਜਾ ਸਥਾਨ ਲਈ ਸਰਕਾਰ।"

ਧਾਰਾ 4(1) ਕਿਸੇ ਜਨਤਕ ਪੂਜਾ ਸਥਾਨ ਦੇ ਟਰੱਸਟੀ ਜਾਂ ਚਾਰਜ ਵਿੱਚ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਪੂਜਾ ਸਥਾਨਾਂ ਵਿੱਚ ਵਿਧੀ ਅਤੇ ਰਸਮਾਂ ਦੇ ਨਿਰੀਖਣ ਅਤੇ ਵਿਵਸਥਾ ਦੇ ਰਖ-ਰਖਾਵ ਲਈ ਨਿਯਮ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਨਿਯਮ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਸੰਪੂਰਣ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਧਾਰਾ 4(1) ਦੀ ਪ੍ਰੋਵਿਜੋ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹਿੰਦੂ ਖਿਲਾਫ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਭੇਦਭਾਵ ਦੀ ਮਨਾਹੀ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜੇਕਰ ਉਹ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਸੈਕਸ਼ਨ ਜਾਂ ਵਰਗ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹੈ।

89. ਜਦੋਂ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਿ ਨੂੰ ਨਿਯਮ-ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਹ ਮੂਲ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਕੋਈ ਨਿਯਮ ਨਹੀਂ ਬਣਾ ਸਕਦਾ। ਨਿਯਮ-ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਅਥਾਰਟੀ ਨੂੰ ਸਮਰਥਨ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਕਾਨੂੰਨ ਜਾਂ ਕਾਨੂੰਨ ਨਾਲ ਵਿਰੋਧੀ ਨਿਯਮ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨਹੀਂ ਹੈ।12 ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਿ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਹੱਦ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ਇਸ ਦਾ ਨਿਰਧਾਰਣ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਖਾਸ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਅਤੇ ਐਕਟ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਇਸ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਤੋਂ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।13

90. ਹਿੰਦੂ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ 1965 ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 2 ਦੇ ਖੰਡ b ਅਤੇ c ਅਧੀਨ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦਾ 'ਸੈਕਸ਼ਨ ਜਾਂ ਵਰਗ' ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਧਾਰਾ 4(1) ਦੀ ਪ੍ਰੋਵਿਜੋ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹਿੰਦੂ ਖਿਲਾਫ ਭੇਦਭਾਵ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਨਿਯਮ ਨੂੰ ਮਨਾਹੀ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜੇਕਰ ਉਹ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਸੈਕਸ਼ਨ ਜਾਂ ਵਰਗ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹੈ। ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ, ਧਾਰਾ 3 ਦਾ ਹੁਕਮ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਜਨਤਕ ਪੂਜਾ ਸਥਾਨ ਸਾਰੇ ਹਿੰਦੂਆਂ ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਹੈ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਸੈਕਸ਼ਨ ਜਾਂ ਵਰਗ ਦੇ ਹਿੰਦੂਆਂ ਲਈ, ਇਹ ਹਿੰਦੂ ਸੈਕਸ਼ਨਾਂ ਜਾਂ ਵਰਗਾਂ ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸਬਰੀਮਾਲਾ ਮੰਦਰ ਸਾਰੇ ਹਿੰਦੂਆਂ ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੇ ਇੱਕ ਸੈਕਸ਼ਨ ਜਾਂ ਵਰਗ ਲਈ। ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਹਿੰਦੂ ਔਰਤਾਂ ਸਮੇਤ ਸਾਰੇ ਸੈਕਸ਼ਨਾਂ ਜਾਂ ਵਰਗਾਂ ਦੇ ਹਿੰਦੂਆਂ ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ ਬੋਰਡ ਆਫ ਸੈਕੰਡਰੀ ਅਤੇ ਹਾਈਅਰ ਐਜੂਕੇਸ਼ਨ ਬਨਾਮ ਪਰਿਤੋਸ਼ ਭੂਪੇਸ਼ਕੁਮਾਰ ਸ਼ੇਠ, (1984) 4 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 27 ਸਾਰੇ ਸੈਕਸ਼ਨਾਂ ਜਾਂ ਵਰਗਾਂ ਦੇ ਹਿੰਦੂਆਂ ਨੂੰ, ਹਿੰਦੂ ਔਰਤਾਂ ਸਮੇਤ। ਨਿਯਮ 3(b) ਉਨ੍ਹਾਂ ਰਵਾਇਤਾਂ ਅਤੇ ਰੀਤਾਂ ਨੂੰ ਮਹੱਤਵ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ "ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਜਦੋਂ ਉਹ...

ਜਨਤਕ ਪੂਜਾ ਸਥਾਨ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ" ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਅਜਿਹਾ ਨਿਰਧਾਰਣ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਨਿਯਮ 3(b) ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ ਤੇ ਧਾਰਾ 3 ਦੁਆਰਾ ਸਥਾਪਿਤ ਮੰਦਰ ਦਾਖਲਾ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਧਾਰਾ 3 ਕਿਸੇ ਵੀ ਰਵਾਇਤ ਜਾਂ ਰੀਤ ਨੂੰ ਉਲਟ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਪਰ ਨਿਯਮ 3 ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਰਵਾਇਤ ਜਾਂ ਰੀਤ ਨੂੰ ਮੰਨਦਾ, ਪਛਾਣਦਾ ਅਤੇ ਲਾਗੂ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ ਤੇ ਅਤਿ ਵਿਆਪੀ ਹੈ।

ਇਸ ਐਕਟ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਹਰ ਵਰਗ ਅਤੇ ਵਰਗ ਦੇ ਹਿੰਦੂਆਂ ਨੂੰ ਮੰਦਰਾਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਦੇਣਾ ਹੈ, ਜੋ ਕਿਸੇ ਵਰਗ ਜਾਂ ਵਰਗ ਦੇ ਹਿੰਦੂਆਂ ਲਈ ਸਮਰਪਿਤ, ਲਾਭਕਾਰੀ ਜਾਂ ਵਰਤੋਂ ਵਿੱਚ ਹਨ। ਐਕਟ ਹਰ ਵਰਗ ਅਤੇ ਵਰਗ ਦੇ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੇ ਸਾਰਵਜਨਿਕ ਪੂਜਾ ਸਥਾਨਾਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਨ ਅਤੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰਨ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਮਾਨਤਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਕਾਨੂੰਨ ਸਦੀਆਂ ਦੇ ਭੇਦਭਾਵ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 25(2)(ਬੀ) ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੈ। ਐਕਟ ਦਾ ਵਿਆਪਕ ਅਤੇ ਉਦਾਰ ਉਦੇਸ਼ ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਬਾਹਰਵਾਂ ਨਾਲ ਜਕੜਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਨਿਯਮ 3(ਬੀ) *ਅਲਟਰਾ ਵਾਇਰਸ* ਹੈ।

ਕੇ. ਨਰਸੂ ਦਾ ਭੂਤ[24]

ਜਵਾਬਦੇਹਾਂ ਨੇ ਤਰਕ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਸਬਰੀਮਾਲਾ ਮੰਦਰ ਤੋਂ ਔਰਤਾਂ ਦਾ ਬਾਹਰਵਾਂ ਇੱਕ ਰਿਵਾਜ ਹੈ, ਜੋ ਐਕਟ ਅਤੇ 1965 ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਤੋਂ ਸੁਤੰਤਰ ਹੈ।[25] ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਬਾਹਰਵਾਂ 'ਸੰਸਥਾਗਤ ਪੂਜਾ' ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹੈ ਅਤੇ ਦੇਵਤਾ ਦੇ ਨੈਸਥਿਕ ਬ੍ਰਹਮਚਾਰੀ ਦੇ ਚਰਿੱਤਰ ਤੋਂ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ। ਕਾਰਵਾਈ ਦੌਰਾਨ, ਅਨੁਚਛੇਦ 13 ਅਤੇ ਉਸ ਅਨੁਚਛੇਦ ਦੇ ਕਲੋਜ਼ 1 ਵਿੱਚ 'ਲਾਗੂ ਕਾਨੂੰਨ' ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਬਾਰੇ ਇੱਕ ਸਬਮਿਸ਼ਨ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

ਸੰਵਿਧਾਨ ਦਾ ਅਨੁਚਛੇਦ 13 ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹੈ:

"13. (1) ਭਾਰਤ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਇਸ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਆਰੰਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਲਾਗੂ ਸਾਰੇ ਕਾਨੂੰਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਸ ਭਾਗ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਨਾਲ ਵਿਰੋਧ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅਸੰਗਤਤਾ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ, ਖਾਲੀ ਹੋਣਗੇ।

(2) ਰਾਜ ਕੋਈ ਵੀ ਕਾਨੂੰਨ ਨਹੀਂ ਬਣਾਏਗਾ ਜੋ ਇਸ ਭਾਗ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਘਟਾਉਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਕਲੋਜ਼ ਦੇ ਉਲੰਘਣ ਵਿੱਚ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਕੋਈ ਵੀ ਕਾਨੂੰਨ, ਉਲੰਘਣ ਦੀ ਹੱਦ ਤੱਕ, ਖਾਲੀ ਹੋਵੇਗਾ।" (3) ਇਸ ਅਨੁਚਛੇਦ ਵਿੱਚ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਸੰਦਰਭ ਅਨੁਸਾਰ ਲੋੜੀਂਦਾ ਨਾ ਹੋਵੇ,—

-

(a) “ਕਾਨੂੰਨ” ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵੀ ਆਰਡੀਨੈਂਸ, ਆਦੇਸ਼, ਬਾਈ-ਲਾ, ਨਿਯਮ, ਨਿਯਮਾਵਲੀ, ਸੂਚਨਾ, ਰਿਵਾਜ ਜਾਂ ਪ੍ਰਥਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਤਾਕਤ ਹੈ;

-

(b) “ਲਾਗੂ ਕਾਨੂੰਨ” ਵਿੱਚ ਉਹ ਕਾਨੂੰਨ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ ਜੋ ਇਸ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਆਰੰਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਭਾਰਤ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਜਾਂ ਹੋਰ ਯੋਗ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਜਾਂ ਬਣਾਏ ਗਏ ਹਨ ਅਤੇ ਜੋ ਪਹਿਲਾਂ ਰੱਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਗਏ, ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਅਜਿਹਾ ਕੋਈ ਵੀ ਕਾਨੂੰਨ ਜਾਂ ਉਸ ਦਾ ਕੋਈ ਭਾਗ ਉਸ ਸਮੇਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਜਾਂ ਖਾਸ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਬਿਲਕੁਲ ਵੀ ਲਾਗੂ ਨਾ ਹੋਵੇ।

(4) ਇਸ ਲੇਖ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਵੀ ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਅਨੁਚਛੇਦ 368 ਅਧੀਨ ਇਸ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸੋਧ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਨਾ ਕਰੇ।

9.2 ਬੰਬਈ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੀ ਇੱਕ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਨੇ ਬੰਬਈ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਨਾਰਸੂ ਅੱਪਾ ਮਾਲੀ ("ਨਾਰਸੂ"), ਵਿੱਚ ਅਨੁਚਛੇਦ 13 ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਿਆ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਰਿਵਾਜ, ਪ੍ਰਥਾ ਅਤੇ ਨਿੱਜੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ। ਬੰਬਈ ਹਿੰਦੂ ਬਹੁਵਿਵਾਹ ਰੋਕਥਾਮ ਐਕਟ 1946 ਦੀ ਸੰਵਿਧਾਨਿਕ ਵੈਧਤਾ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਿਆ ਗਿਆ। ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਕਿ ਨਿੱਜੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਇੱਕ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਜੋ ਬਹੁਵਿਵਾਹ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਅਨੁਚਛੇਦ 15 ਅਧੀਨ ਗੈਰ-ਭੇਦਭਾਵ ਦੀ ਗਾਰੰਟੀ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਅਜਿਹੀ ਪ੍ਰਥਾ ਸੰਵਿਧਾਨ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਨੁਚਛੇਦ 13(1) ਅਧੀਨ ਖਾਲੀ ਹੋ ਗਈ ਸੀ। ਬੰਬਈ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ "ਅਨੁਚਛੇਦ 13(1) ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਣ ਵਾਲੇ 'ਲਾਗੂ ਕਾਨੂੰਨ' ਵਿੱਚ 'ਨਿੱਜੀ ਕਾਨੂੰਨ' ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ ਜਾਂ ਨਹੀਂ" ਦੇ ਸਵਾਲ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਿਆ। ਮੁੱਖ ਨਿਆਂਕਾ ਚਾਗਲਾ ਨੇ ਰਾਏ ਦਿੱਤੀ ਕਿ 'ਰਿਵਾਜ ਜਾਂ ਪ੍ਰਥਾ' ਨੂੰ ਅਨੁਚਛੇਦ 13(1) ਵਿੱਚ 'ਲਾਗੂ ਕਾਨੂੰਨ' ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਮੁੱਖ ਨਿਆਂਕਾ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ:

"15...ਸਾਲਿਸਿਟਰ ਜਨਰਲ ਦੀ ਦਲੀਲ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਦਾ 'ਕਾਨੂੰਨ' ਸਿਰਫ ਅਨੁਚਛੇਦ 13(2) ਤੇ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 13(1) ਤੇ ਨਹੀਂ। ਉਸ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਸਿਰਫ 'ਲਾਗੂ ਕਾਨੂੰਨ' ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਹੀ ਅਨੁਚਛੇਦ 13(1) ਤੇ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਦਲੀਲ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨਾ ਔਖਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਜੇਕਰ ਇਹ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਅਨੁਚਛੇਦ 13(2) ਵਿੱਚ 'ਕਾਨੂੰਨ' ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਰਿਵਾਜ ਜਾਂ ਪ੍ਰਥਾ ਦਾ ਕੋਈ ਅਰਥ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਰਾਜ ਕੋਈ ਵੀ ਰਿਵਾਜ ਜਾਂ ਪ੍ਰਥਾ ਨਹੀਂ ਬਣਾ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਸਿਰਫ ਅਨੁਚਛੇਦ 13(1) ਵਿੱਚ 'ਕਾਨੂੰਨ' ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਹੀ ਲਾਗੂ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵੀ ਰਿਵਾਜ ਜਾਂ ਪ੍ਰਥਾ ਲਾਗੂ ਹੈ, ਜੋ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨਾਲ ਅਸੰਗਤ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਹ ਰਿਵਾਜ ਜਾਂ ਪ੍ਰਥਾ ਖਾਲੀ ਹੈ।"

AIR 1952 ਬੰਬ 84. ਦੱਖਣੀ ਸਤਾਰਾ ਦੇ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ ਅੱਗੇ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਵਿੱਚ, ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਬੰਬਈ ਹਿੰਦੂ ਬਹੁਵਿਵਾਹ ਰੋਕਥਾਮ ਐਕਟ 1946 ਨੂੰ ਅਵੈਧ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਇਹ ਕੇਸ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਤੋਂ ਉੱਠਿਆ ਹੈ ਇਸ ਲਈ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਰਿਵਾਜ ਜਾਂ ਪ੍ਰਥਾ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਨੂੰ ਤੀਜੇ ਭਾਗ ਨਾਲ ਸੰਗਤਤਾ ਲਈ ਪਰਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਮੁੱਖ ਨਿਆਂਕਾ ਨੇ ਇਹ ਦਲੀਲ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਨਿੱਜੀ ਕਾਨੂੰਨ 'ਰਿਵਾਜ ਜਾਂ ਪ੍ਰਥਾ' ਹੈ।

"15...ਰਿਵਾਜ ਜਾਂ ਪ੍ਰਥਾ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਕਾਨੂੰਨ ਤੋਂ ਵਿਚੋਲਣ ਹੈ ਅਤੇ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਕਾਨੂੰਨ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕਾਨੂੰਨ ਕੁਝ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਮਾਨਤਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਧਾਰਮਿਕ ਪਾਠਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਨਹੀਂ ਹਨ ਜਾਂ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਵੀ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਰਿਵਾਜ ਜਾਂ ਪ੍ਰਥਾ ਦੁਆਰਾ ਪਵਿੱਤਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ, ਪਰ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਕਾਨੂੰਨ ਅਤੇ ਰਿਵਾਜ ਜਾਂ ਪ੍ਰਥਾ ਵਿੱਚ ਫਰਕ ਸਪਸ਼ਟ ਅਤੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ।"

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਜਸਟਿਸ ਚਾਗਲਾ ਨੇ ਨਿਸਕਰਸ਼ ਕੱਢਿਆ ਕਿ "ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਆਰਟੀਕਲ 13(1) ਵਿੱਚ ਵਰਤੇ ਗਏ 'ਲਾਗੂ ਕਾਨੂੰਨ' ਦੇ ਇਜ਼ਹਾਰ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।"

93. ਜਸਟਿਸ ਗਜੇਂਦਰਗਡਕਰ (ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਜੱਜ ਉਸ ਸਮੇਂ ਸਨ) ਨੇ ਮੁੱਖ ਨਿਆਂਕਾ ਦੇ ਇਸ ਵਿਚਾਰ ਨਾਲ ਅਸਹਿਮਤੀ ਜਤਾਈ ਕਿ ਰਿਵਾਜ ਜਾਂ ਪ੍ਰਥਾ ਆਰਟੀਕਲ 13(1) ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਜਸਟਿਸ ਗਜੇਂਦਰਗਡਕਰ ਅਨੁਸਾਰ, 'ਰਿਵਾਜ ਜਾਂ ਪ੍ਰਥਾ' ਆਰਟੀਕਲ 13(1) ਵਿੱਚ 'ਲਾਗੂ ਕਾਨੂੰਨ' ਦੇ ਇਜ਼ਹਾਰ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ।

"26...ਜੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਬਲ ਵਾਲੀ ਰਿਵਾਜ ਜਾਂ ਪ੍ਰਥਾ ਨੂੰ ਸੱਚਮੁੱਚ 'ਲਾਗੂ ਕਾਨੂੰਨ' ਦੇ ਇਜ਼ਹਾਰ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਤਾਂ ਮੈਂ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ ਕਿ ਆਰਟੀਕਲ 17 ਦੁਆਰਾ ਅਛੂਤਤਾ ਦੇ ਖਾਤਮੇ ਨੂੰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਕਿਉਂ ਸੀ। ਇਹ ਲੇਖ ਅਛੂਤਤਾ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਇਸ ਦੀ ਪ੍ਰੈਕਟਿਸ ਨੂੰ ਮਨਾਹੀ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਧਾਰਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਛੂਤਤਾ ਦੇ ਕਾਰਨ ਉਤਪੰਨ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਯੋਗਤਾ ਦੇ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਅਨੁਸਾਰ ਸਜ਼ਾਯੋਗ ਅਪਰਾਧ ਹੋਵੇਗਾ। ਹਿੰਦੂਆਂ ਵਿੱਚ ਜਿਵੇਂ ਅਛੂਤਤਾ ਦੀ ਪ੍ਰੈਕਟਿਸ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ ਉਸ ਦਾ ਮੂਲ ਰਿਵਾਜ ਅਤੇ ਪ੍ਰਥਾ ਵਿੱਚ ਸੀ, ਅਤੇ ਇਸ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਸਿਧਾਂਤ ਅਤੇ ਅਮਲ ਵਿੱਚ ਇਹ ਕੇਵਲ ਜਨਮ ਦੇ ਆਧਾਰ ਉੱਤੇ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੇ ਇੱਕ ਵੱਡੇ ਭਾਗ ਖਿਲਾਫ ਭੇਦਭਾਵ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਛੂਤਤਾ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਆਰਟੀਕਲ 15(1) ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਸੀ ਅਤੇ ਜੇ ਇਸ ਨੂੰ 'ਲਾਗੂ ਕਾਨੂੰਨ' ਦੇ ਇਜ਼ਹਾਰ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੁੰਦਾ, ਤਾਂ ਇਹ ਆਰਟੀਕਲ 13(1) ਅਧੀਨ ਅਵੈਧ ਹੁੰਦਾ। ਇਸ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਵਿੱਚ ਇਸ ਦੇ ਖਾਤਮੇ ਲਈ ਆਰਟੀਕਲ 17 ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨਾ ਸਰਾਸਰ ਅਣਜ਼ਰੂਰੀ ਹੁੰਦਾ। ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਇਸ ਤਰਕ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨਾ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਪਾਉਂਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਬਲ ਵਾਲੀ ਰਿਵਾਜ ਜਾਂ ਪ੍ਰਥਾ ਨੂੰ 'ਲਾਗੂ ਕਾਨੂੰਨ' ਦੇ ਇਜ਼ਹਾਰ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।"

ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਜੱਜ ਨੇ ਰਾਏ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਅਛੂਤਤਾ ਦੀ ਪ੍ਰੈਕਟਿਸ ਦਾ ਮੂਲ ਰਿਵਾਜ ਅਤੇ ਪ੍ਰਥਾ ਵਿੱਚ ਸੀ। ਜੇ 'ਰਿਵਾਜ ਜਾਂ ਪ੍ਰਥਾ' ਨੂੰ ਆਰਟੀਕਲ 13(3)(ਬੀ) ਵਿੱਚ 'ਲਾਗੂ ਕਾਨੂੰਨ' ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨਾ ਇਰਾਦਾ ਸੀ, ਤਾਂ ਅਛੂਤਤਾ ਦੀ ਰਿਵਾਜ ਆਰਟੀਕਲ 15 ਅਧੀਨ ਭੇਦਭਾਵ ਦੀ ਗਾਰੰਟੀ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਹੋਵੇਗੀ ਅਤੇ ਆਰਟੀਕਲ 13(1) ਅਧੀਨ ਅਵੈਧ ਹੋਵੇਗੀ। ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਜੱਜ ਨੇ ਨਿਸਕਰਸ਼ ਕੱਢਿਆ ਕਿ ਇਸ ਨਾਲ ਆਰਟੀਕਲ 17 ਬੇਕਾਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਜੱਜ ਨੇ ਨਿਸਕਰਸ਼ ਕੱਢਿਆ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ 'ਰਿਵਾਜ ਜਾਂ ਪ੍ਰਥਾ' ਨੂੰ ਆਰਟੀਕਲ 13(1) ਵਿੱਚ ਪੜ੍ਹਨ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਆਰਟੀਕਲ 13(3)(ਬੀ) ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਵਿੱਚ 'ਲਾਗੂ ਕਾਨੂੰਨ' ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਨਹੀਂ ਸੀ।

B ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਅਨੁਸਰਣ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਨਿੱਜੀ ਕਾਨੂੰਨ "ਲਾਗੂ ਕਾਨੂੰਨ" ਦੇ ਇਜ਼ਹਾਰ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ।

C "26...ਮੇਰੇ ਲਈ ਇਹ ਮੰਨਣਾ ਅਸੰਭਵ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹਿੰਦੂ ਜਾਂ ਮੁਹੰਮਦਨ ਕਾਨੂੰਨ ਕਸਟਮ ਜਾਂ ਉਪਯੋਗ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਬਲ ਹੈ।"

D ਸਿੱਖਿਅਤ ਜੱਜ ਨੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 13(1) ਅਧੀਨ 'ਲਾਗੂ ਕਾਨੂੰਨ' ਲਈ ਇੱਕ ਵਿਧਾਨਿਕ ਜ਼ਰੂਰਤ ਪੜ੍ਹੀ:

E "23...ਇਸ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਕਿ ਨਿੱਜੀ ਕਾਨੂੰਨ ਆਮ ਅਰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਹਨ; ਅਸਲ ਵਿੱਚ, ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਭਾਰਤੀ ਅਦਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਵਿੱਚ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਮੇਰੀ ਰਾਏ ਵਿੱਚ, 'ਲਾਗੂ ਕਾਨੂੰਨ' ਦਾ ਇਜ਼ਹਾਰ ਅਨੁਚਛੇਦ 13(1) ਵਿੱਚ ਉਸ ਆਮ ਅਰਥ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਇਜ਼ਹਾਰ ਦਾ ਮਤਲਬ ਉਹ ਹੈ ਜੋ ਸੰਖੇਪ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਵਿਧਾਨਿਕ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਇਜ਼ਹਾਰ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰ ਕਿਸੇ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਜਾਂ ਹੋਰ ਯੋਗ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਜਾਂ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਜਦ ਤੱਕ ਇਹ ਟੈਸਟ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਇਹ ਜਾਇਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਸਿਰਫ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਨਿੱਜੀ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਇਜ਼ਹਾਰ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਕਿ ਉਹ ਭਾਰਤੀ ਅਦਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।"

F ਸਿੱਖਿਅਤ ਜੱਜਾਂ ਵਿੱਚ ਮਤਭੇਦ ਸੀ ਕਿ ਕੀ 'ਲਾਗੂ ਕਾਨੂੰਨ' ਅਨੁਚਛੇਦ 13(1) ਵਿੱਚ ਪੜ੍ਹਿਆ ਗਿਆ ਅਨੁਚਛੇਦ 13(3)(ਬੀ) ਵਿੱਚ 'ਕਸਟਮ ਜਾਂ ਉਪਯੋਗ' ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਇਸ ਨਤੀਜੇ ਨੂੰ ਰਿਕਾਰਡ ਕਰਨ ਦੀ ਤਰਕ ਨੂੰ ਨੇੜੇ ਤੋਂ ਦੇਖਣਾ ਯੋਗ ਹੈ।

G 94. ਏ ਕੇ ਗੋਪਾਲਨ ਬਨਾਮ ਮਦਰਾਸ ਰਾਜ ਵਿੱਚ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸੱਤ ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਬੈਂਚ ਨੇ 1950 ਦੇ ਰੋਕਥਾਮ ਨਜ਼ਰਬੰਦੀ ਐਕਟ ਦੀ ਸੰਵਿਧਾਨਿਕਤਾ ਨਾਲ ਨਿਪਟਾਇਆ। ਬਹੁਮਤ ਨੇ ਐਕਟ ਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਤੀਜੇ ਭਾਗ ਵਿੱਚ ਲੇਖਾਂ ਦੇ ਵਿਖਾਲੇ ਪੜ੍ਹਨ ਉੱਤੇ ਸਹਿਮਤੀ ਜਤਾਈ। ਜਸਟਿਸ ਫਜ਼ਲ ਅਲੀ ਦੀ ਮਸ਼ਹੂਰ ਅਸਹਿਮਤੀ ਵਿੱਚ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਤੀਜੇ ਭਾਗ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਲੇਖ 19, 21, ਅਤੇ 22 ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਹੱਦ ਤੱਕ ਓਵਰਲੈਪ ਦੇ ਅਸਤਿਤਵ ਦਾ ਸੁਝਾਅ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਅਸਹਿਮਤੀ ਨੇ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਅਪਣਾਇਆ ਕਿ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰ ਵੱਖਰੇ ਅਤੇ ਅਲੱਗ ਨਹੀਂ ਹਨ ਪਰ ਅਜ਼ਾਦੀ ਅਤੇ ਸਵਤੰਤਰਤਾ ਦੇ ਇੱਕ ਸਾਂਝੇ ਧਾਗੇ ਦੀ ਰਾਖੀ ਕਰਦੇ ਹਨ:

H 1950 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 88 "58. ਮੇਰੇ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ, ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨਾਲ ਨਿਪਟਣ ਵਾਲੇ ਅਧਿਆਇ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਉਸ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦੀ, ਜੋ ਇਸ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਭਾਵ, ਕਿ ਹਰ ਲੇਖ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਕੋਡ ਹੈ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਤੋਂ ਸੁਤੰਤਰ ਹੈ। ਮੇਰੀ ਰਾਏ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਲੇਖ 19, 20, 21 ਅਤੇ 22 ਕੁਝ ਹੱਦ ਤੱਕ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਓਵਰਲੈਪ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਜਿਸ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਦੋਸ਼ੀ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਉਹ ਲੇਖ 20 ਅਤੇ 21 ਅਧੀਨ ਆਵੇਗਾ ਅਤੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਅਤੇ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਰੱਖੇ ਜਾਣ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਲੇਖ 22 ਅਧੀਨ ਵੀ ਆਵੇਗਾ। ਰੋਕਥਾਮ ਨਜ਼ਰਬੰਦੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਲੇਖ 22 ਵਿੱਚ ਨਿਪਟਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਨਿੱਜੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਵੀ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਲੇਖ 21 ਵਿੱਚ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਹ ਲੇਖ 19(1)(ਡੀ) ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੈ..."

(ਜੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

ਜਸਟਿਸ ਫਜ਼ਲ ਅਲੀ ਦੀ ਅਸਹਿਮਤੀ ਵਿੱਚ ਅਪਨਾਇਆ ਗਿਆ ਨਜ਼ਰੀਆ *ਰੁਸਤਮ ਕਾਵਸਜੀ ਕੂਪਰ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਯੂਨੀਅਨ* ਵਿੱਚ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਗਿਆਰਾਂ ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਬੈਂਚ ਨੇ ਇਸ ਸਵਾਲ ਨਾਲ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਕੀ ਬੈਂਕਿੰਗ ਕੰਪਨੀਆਂ (ਅਧਿਗ੍ਰਹਣ ਅਤੇ ਉਦਯੋਗਾਂ ਦੀ ਚਲਾਈ) ਅਧਿਨਿਯਮ, 1969, ਅਤੇ ਬੈਂਕਿੰਗ ਕੰਪਨੀਆਂ (ਅਧਿਗ੍ਰਹਣ ਅਤੇ ਉਦਯੋਗਾਂ ਦੀ ਚਲਾਈ) ਆਰਡੀਨੈਂਸ, 1969 ਨੇ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 14, 19 ਅਤੇ 31 ਅਧੀਨ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕੀਤਾ। ਐਕਟ ਨੂੰ ਅਸੰਵਿਧਾਨਿਕ ਕਰਾਰ ਦਿੰਦਿਆਂ, ਜਸਟਿਸ ਜੇ ਸੀ ਸ਼ਾਹ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ:

"52...ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦਾ ਉਚਾਰਨ ਚਾਹੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਸੰਕੇਤ ਦੁਆਰਾ, ਇੱਕ ਸਮਾਨ ਢੰਗ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਪਰ ਇਕ ਧਾਗਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਲੰਘਦਾ ਹੈ: ਉਹ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸੀਮਾਵਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਵਿਰੁੱਧ ਵਿਅਕਤੀ ਜਾਂ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਸਮੂਹਾਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਭਾਗ III ਵਿੱਚ ਮੌਲਿਕ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਢਾਂਚੇ ਉੱਤੇ ਗਾਰੰਟੀਆਂ ਦਾ ਪੈਟਰਨ ਬੁਣਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਗਾਰੰਟੀਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਦੇ ਆਪਣੇ ਆਵੰਟਿਤ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਸੀਮਾਵਾਂ ਨੂੰ ਪਾਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ; ਉਹ ਵੱਖਰੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦਾ ਉਚਾਰਨ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀਆਂ।"

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, *ਮਨੇਕਾ* ਵਿੱਚ, ਸੱਤ ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਬੈਂਚ ਨੂੰ ਪਾਸਪੋਰਟ ਐਕਟ 1967 ਦੀ ਧਾਰਾ 10(3)(ਸੀ) ਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 14 ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਾਰ ਦੇਣ ਦੀ ਚੁਣੌਤੀ ਨਾਲ ਸਾਹਮਣਾ ਸੀ। ਧਾਰਾ ਨੂੰ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਾਰ ਦਿੰਦਿਆਂ, ਜਸਟਿਸ ਪੀ ਐਨ ਭਗਵਤੀ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ:

"5...ਇਹ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨਾਲ ਘੁੰਮਣ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨਿੱਜੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਤੋਂ ਕੱਢੀ ਗਈ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਅਨੁਚਛੇਦ 21 ਵਿੱਚ 'ਨਿੱਜੀ ਆਜ਼ਾਦੀ' ਦਾ ਭਾਵ ਉਸ ਗੁਣਵੱਤਾ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਸਹੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਦੋਵੇਂ ਸੁਤੰਤਰ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰ ਹਨ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਸ ਵਿੱਚ ਓਵਰਲੈਪਿੰਗ ਹੈ। ਇਕ ਨੂੰ ਦੂਜੇ ਤੋਂ ਕੱਢਣ ਦਾ ਕੋਈ ਸਵਾਲ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜੀਵਨ ਅਤੇ ਨਿੱਜੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਾ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰ ਕਈ ਗੁਣਾਂ ਨਾਲ ਭਰਿਆ ਪਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਕੁਝ ਨੂੰ ਅਨੁਚਛੇਦ 19 ਵਿੱਚ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਜੇ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦਾ ਅਨੁਚਛੇਦ 21 ਅਧੀਨ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰ ਉਲੰਘਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਰਾਜ ਕਿਸੇ ਕਾਨੂੰਨ ਉੱਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਸਹਾਰਾ ਦੇਣ ਲਈ, ਪਰ ਉਹ ਤਬ ਤੱਕ ਪੂਰਾ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਜਦ ਤੱਕ ਕਿ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਕਾਨੂੰਨ ਅਨੁਚਛੇਦ 19(2) ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਟੈਸਟ ਨੂੰ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਨਾ ਕਰੇ ਜਿਹੜਾ ਕਿ ਅਨੁਚਛੇਦ 19(1) ਦੁਆਰਾ ਕਵਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਗੁਣਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਹੈ।"

ਖਾਸ ਅਦਾਲਤਾਂ ਬਿੱਲ ਹਵਾਲੇ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਸੱਤ ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਬੈਂਚ ਨੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 143(1) ਅਧੀਨ ਇੱਕ ਹਵਾਲੇ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਿਆ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਕੀ ਖਾਸ ਅਦਾਲਤਾਂ ਬਿੱਲ, 1978 ਜਾਂ ਇਸ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਨੂੰ, ਜੇਕਰ ਇਸ ਨੂੰ ਅਮਲੀ ਜਾਮਾ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਕੀ ਇਹ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਵੈਧ ਹੋਵੇਗਾ। ਜਸਟਿਸ ਵਾਈ ਵੀ ਚੰਦਰਚੂੜ (ਆਪਣੇ ਲਈ, ਜਸਟਿਸ ਪੀ ਐਨ ਭਗਵਤੀ, ਜਸਟਿਸ ਆਰ ਐਸ ਸਰਕਾਰੀਆ, ਅਤੇ ਜਸਟਿਸ ਮੁਰਤਜਾ ਫਜਲ ਅਲੀ ਲਈ ਲਿਖਦੇ ਹੋਏ) ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਨੂੰ "ਹਮਾਂਗੀਕਰਨ" ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਬੇਕਾਰ ਜਾਂ ਅਣਗੌਲਾ ਸਮਝਣ ਤੋਂ ਬਚਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸਿੱਖਿਆਪ੍ਰਾਪਤ ਜੱਜ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ:

“49...ਸਾਡੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਮਾਤਰਾ ਦੀ ਦੁਹਰਾਈ ਜਾਂ ਓਵਰਲੈਪਿੰਗ ਅਨਿਵਾਰਿਆ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਅਮਰੀਕੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਵਿਸਥਾਰਪੂਰਵਕ ਖਿੱਚਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਛੋਟੇ ਛੋਟੇ ਵੇਰਵਿਆਂ ਵਿੱਚ ਚਲਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਸਾਡੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਇਹ ਦੇਖਣਾ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਦੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪੂਰਾ ਖੇਡ ਮਿਲੇ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਇੱਕ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਨੂੰ, ਵਿਆਖਿਆ ਦੁਆਰਾ, ਦੂਜੇ ਦੇ ਅਸਤਿਤਵ ਅਤੇ ਅਸਰ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਨਾ ਸਮਝਿਆ ਜਾਵੇ।”

ਪੁੱਟਾਸਵਾਮੀ ਵਿੱਚ, ਨੌ ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਬੈਂਚ ਨੇ ਇੱਕਮਤ ਫੈਸਲਾ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਨਿੱਜਤਾ ਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਆਜ਼ਾਦੀ, ਮਾਣ ਅਤੇ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਦਾ ਇੱਕ ਪਹਿਲੂ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਨਿੱਜਤਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 21 ਵਿੱਚ ਜੀਵਨ ਅਤੇ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਦੀ ਗਾਰੰਟੀ ਨਾਲ ਜੋੜਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਭਾਗ III ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪਛਾਣੇ ਅਤੇ ਗਾਰੰਟੀਸ਼ੁਦਾ ਹੋਰ ਆਜ਼ਾਦੀਆਂ ਅਤੇ ਮਾਣ ਦੇ ਪਹਿਲੂਆਂ ਨਾਲ ਵੀ ਹੈ। ਚਾਰ ਜੱਜਾਂ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੀ:

“259...ਅਨੁਚਛੇਦ 14, 19 ਅਤੇ 21 ਦਾ ਮਿਲਾਪ ਇੱਕ ਜੁਰਿਸਪ੍ਰੂਡੈਂਸ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਜੋ ਪਛਾਣਦਾ ਹੈ ...” ਭਾਰਤੀ ਯੁਵਾ ਵਕੀਲ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਬਨਾਮ ਕੇਰਲਾ ਦੀ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ

[ਡਾ. ਧਨੰਜ□ ਵਾਈ ਚੰਦ੍ਰਚੂੜ, ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ]

ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਵਿਚਕਾਰ. ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਨਿਆਂਪੂਰਨਤਾ ਅਤੇ ਗੈਰ-ਭੇਦਭਾਵ ਦੋਵੇਂ ਅਨੁਚਛੇਦ 21 ਦੇ ਸਮਗਰੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਪੱਖਾਂ ਨੂੰ ਜੀਵਿਤ ਰੱਖਦੇ ਹਨ...33

260...ਇੱਕ ਸਮਗਰੀ ਪੱਧਰ 'ਤੇ, ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰਾਂ 'ਤੇ ਅਧਿਆਇ ਵਿੱਚ ਹਰ ਲੇਖ ਦੇ ਅਧੀਨ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਮੁੱਲਾਂ ਦੀ ਅਧਾਰਤਾ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਦੇ ਅਰਥ ਨੂੰ ਜੀਵਿਤ ਰੱਖਦੀ ਹੈ। ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਇਸ ਵਿਕਾਸ ਨੇ ਇੱਕ ਕੁਦਰਤੀ ਵਿਕਾਸ ਦਾ ਅਨੁਸਰਣ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਕਾਸ ਦਾ ਆਧਾਰ ਆਖਿਰਕਾਰ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਗਾਰੰਟੀਆਂ ਦਾ ਹਰ ਪਹਿਲੂ ਮਨੁੱਖੀ ਜੀਵਨ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ। ਹਰ ਤੱਤ ਦੂਜਿਆਂ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਮਨੁੱਖੀ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਦੀ ਰਚਨਾ ਵਿੱਚ ਯੋਗਦਾਨ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੀ ਸਹਿਜ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀ ਵਿੱਚ, ਕੋਈ ਵੀ ਤੱਤ ਇੱਕ ਸੰਯੁਕਤ ਸੰਪੂਰਣ ਤੋਂ ਵੱਖਰੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ।"

ਨਰਸੂ ਵਿੱਚ ਵਰਤੀ ਗਈ ਤਰਕ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦਿੰਦਿਆਂ, ਏ ਐਮ ਭੱਟਾਚਾਰਜੀ ਆਪਣੀ ਕ੍ਰਿਤ 'ਮੈਟ੍ਰੀਮੋਨੀਅਲ ਲਾਜ਼ ਅਤੇ ਸੰਵਿਧਾਨ', 13 ਲਿਖਦੇ ਹਨ:

"...ਅਨੁਚਛੇਦ 15(3) ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਵੀ ਅਨਾਵਸ਼ਯਕ ਲੱਗ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ 'ਬੱਚੇ' ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਹੈ। ਅਨੁਚਛੇਦ 15(1) ਜੋ ਧਰਮ, ਨਸਲ, ਜਾਤ, ਲਿੰਗ ਜਾਂ ਜਨਮ ਸਥਾਨ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਭੇਦਭਾਵ ਦੀ ਮਨਾਹੀ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਮਰ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵੱਖਰੇ ਵਿਚਾਰ ਨੂੰ ਮਨਾਹੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਅਤੇ, ਇਸ ਲਈ, ਜੇਕਰ ਉਮਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੱਖਰੇਪਨ ਲਈ ਇੱਕ ਮਨਾਹੀ ਆਧਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਤਾਂ ਅਨੁਚਛੇਦ 15(3) ਵਿੱਚ ਇਹ ਕਹਿਣ ਲਈ ਕੋਈ ਵੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਬਚਾਉ ਧਾਰਾ ਦੇਣੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ 'ਇਸ ਅਨੁਚਛੇਦ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਜੋ ਰਾਜ ਨੂੰ ਬੱਚਿਆਂ ਲਈ ਕੋਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਬਣਾਉਣ ਤੋਂ ਰੋਕੇ,' ਕਿਉਂਕਿ ਅਨੁਚਛੇਦ 15(1) ਜਾਂ ਅਨੁਚਛੇਦ 15(2) ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਵੀ ਅਜਿਹਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਕਰਨ ਨੂੰ ਮਨਾਹੀ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ...ਉੱਥੇ, ਸਿਰਫ ਇਹ ਤੱਥ ਕਿ ਕੁਝ ਮਾਮਲਾ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਭਾਗ III ਜਾਂ ਕਿਤੇ ਹੋਰ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਜਾਂ ਇੱਕ ਤੋਂ ਵੱਧ ਲੇਖਾਂ ਦੁਆਰਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਿਪਟਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਇਹ ਨਤੀਜਾ ਨਹੀਂ ਕੱਢੇਗਾ ਕਿ ਉਹੀ ਭਾਗ III ਜਾਂ ਕਿਤੇ ਹੋਰ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਜਾਂ ਮੁੜ ਤੋਂ ਸ਼ਾਮਲ ਜਾਂ ਨਿਪਟਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।"

95. ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਭਾਗ III ਅਧੀਨ ਗਾਰੰਟੀਸ਼ੁਦਾ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਗਰਿਮਾ ਦਾ ਸਾਂਝਾ ਧਾਗਾ ਹੈ। ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਲੇਖਾਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਓਵਰਲੈਪ ਹੈ ਜੋ ਮੌਲਿਕ ਮਨੁੱਖੀ ਆਜ਼ਾਦੀਆਂ ਨੂੰ ਪਛਾਣਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਬਣਤਰ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੇ ਦਾਇਰੇ ਵਿੱਚ ਸਮਝਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਇੱਕ ਸੰਭਾਵ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਫਿਰ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਲੇਖ ਦਾ ਸਮਾਵੇਸ਼ ਗਾਰੰਟੀਸ਼ੁਦਾ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੇ ਵਿਸ਼ਾਲ ਦਾਇਰੇ ਨੂੰ ਸੀਮਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਨਹੀਂ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਲੇਖ 17 ਨੂੰ ਅਛੂਤਤਾ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਲਈ ਫਰੇਮਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਲੇਖ 17 ਦਾ ਪਰਿਚਯ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਬਦਲਾਉ ਭੂਮਿਕਾ ਅਤੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਮਾਜਿਕ ਡਾਂਚੇ ਵਿੱਚ ਸਦੀਆਂ ਦੇ ਭੇਦਭਾਵ ਉੱਤੇ ਧਿਆਨ ਕੇਂਦ੍ਰਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਦਬੇ-ਕੁਚਲੇ ਅਤੇ ਹਾਸ਼ੀਏ ਉੱਤੇ ਪਏ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਨਿਆਂ ਦਿਲਾਉਣ ਲਈ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਤੀਜੇ ਭਾਗ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਲੇਖ ਦਾ ਪੈਨੰਬਰਾ ਜੋ ਕਿ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪਹਿਲੂ ਨਾਲ ਨਿਪਟਦਾ ਹੈ, ਤੀਜੇ ਭਾਗ ਵਿੱਚ ਹੋਰ ਥਾਵਾਂ ਉੱਤੇ ਮੌਜੂਦ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਇਸ ਲਈ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਰੀਆਂ ਆਜ਼ਾਦੀਆਂ ਇੱਕ ਅਵਿੱਛੇਦਨਯੁਕਤ ਸੰਬੰਧ ਸਾਂਝਾ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਉਹ ਇੱਕੱਠੀਆਂ ਮੌਜੂਦ ਹਨ ਅਤੇ ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਹਿ-ਅਸਤਿਤਵ ਵਿੱਚ ਹੀ ਹੈ ਕਿ ਗਰਿਮਾ, ਆਜ਼ਾਦੀ ਅਤੇ ਸਮਾਨਤਾ ਦੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ

ਕਿ *ਪੁੱਟਾਸਵਾਮੀ* ਵਿੱਚ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, "ਸੰਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਉਚਿਤ ਸਮਝਿਆ ਕਿ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਕੁਝ ਪਹਿਲੂਆਂ ਨੂੰ ਹੋਰ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਐਲਾਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਰਾਜ ਦੀ ਅਧਿਕਾਰਤਾ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਘਟਾਉਣ ਜਾਂ ਸੀਮਿਤ ਕਰਨ ਤੋਂ ਰੋਕਿਆ ਜਾ ਸਕੇ"। ਨਰਸੂ ਵਿੱਚ ਜਸਟਿਸ ਜਗੰਨਾਧਾ'ਕਰ ਦੁਆਰਾ ਅਪਣਾਇਆ ਗਿਆ ਤਰਕ ਜੋ ਕਿ ਲੇਖ 13(1) ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਿਆ ਗਿਆ ਲੇਖ 13(3)(ਬੀ) ਅਧੀਨ 'ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਬਲ' ਤੋਂ ਰਿਵਾਜ ਅਤੇ ਵਰਤੋਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕਰਨ ਲਈ ਦੋਨੋਂ ਸਿਧਾਂਤਕ ਅਤੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦੇ ਨਜ਼ਰੀਏ ਤੋਂ ਅਸਹਿਣਯੋਗ ਹੈ।

96. ਨਰਸੂ ਵਿੱਚ ਦੋਵੇਂ ਜੱਜਾਂ ਨੇ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਐਕਟ 1915 ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 112 ਦੀ ਭਾਸ਼ਾਵਲੀ ਉੱਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਜਿਸ ਨੇ ਕੈਲਕੱਟਾ, ਮਦਰਾਸ, ਅਤੇ ਬੰਬਈ ਵਿੱਚ ਹਾਈ ਕੋਰਟਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਮੂਲ ਅਧਿਕਾਰ ਕਸ਼ੇਤਰ ਵਿੱਚ ਕੈਲਕੱਟਾ, ਮਦਰਾਸ ਜਾਂ ਬੰਬਈ ਦੇ ਵਸਨੀਕਾਂ ਖਿਲਾਫ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ੀ ਵਿੱਚ, ਜਾਇਦਾਦ ਅਤੇ ਮਾਲ ਦੇ ਵਾਰਸ਼ਾਤ ਅਤੇ ਉਤਰਾਧਿਕਾਰ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਅਤੇ ਪਾਰਟੀ ਅਤੇ ਪਾਰਟੀ ਵਿਚਕਾਰ ਸੰਵਿਧਾਨ ਅਤੇ ਵਪਾਰ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਜਿੱਥੇ ਦੋਵੇਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਇੱਕੋ ਜਿਹੇ ਨਿੱਜੀ ਕਾਨੂੰਨ ਜਾਂ ਰਿਵਾਜ ਅਧੀਨ ਹਨ ਜਿਸ ਦਾ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਬਲ ਹੈ, ਉਸ ਨਿੱਜੀ ਕਾਨੂੰਨ ਜਾਂ ਰਿਵਾਜ ਅਨੁਸਾਰ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਲਈ ਬਾਧਿਆ ਹਨ, ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਵੱਖਰੇ ਨਿੱਜੀ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਜਾਂ ਰਿਵਾਜਾਂ ਅਧੀਨ ਹਨ ਜਿਸ ਦਾ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਬਲ ਹੈ, ਉਹ ਕਾਨੂੰਨ ਜਾਂ ਰਿਵਾਜ ਅਨੁਸਾਰ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਲਈ ਬਾਧਿਆ ਹਨ ਜਿਸ ਦੇ ਅਧੀਨ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਹੈ।"

(ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

'ਨਿੱਜੀ ਕਾਨੂੰਨ' ਅਤੇ 'ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਬਲ ਵਾਲੇ ਰਿਵਾਜ' ਦੇ ਵਿਛੋਜਨਕ ਵਰਤੋਂ ਉੱਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਦਿਆਂ (ਜੋ ਕਿ 'ਜਾਂ' ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਾਲ ਵੱਖ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ), ਮੁੱਖ ਨਿਆਂਕਾ ਚਾਗਲਾ ਨੇ ਰਾਏ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਬਾਵਜੂਦ 1915 ਦੇ ਐਕਟ ਦੀ ਵਿਧਾਇਕ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦੇ, ਸੰਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਨੇ ਜਾਣਬੁੱਝ ਕੇ ਲੇਖ 13 ਵਿੱਚ 'ਨਿੱਜੀ ਕਾਨੂੰਨ' ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ। ਮੁੱਖ ਨਿਆਂਕਾ ਚਾਗਲਾ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਇਹ "ਸੰਵਿਧਾਨ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੀ ਸੰਸਥਾ ਦੀ ਮੰਸ਼ਾ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕਰਨ ਦਾ ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਸਪਸ਼ਟ ਸੰਕੇਤ ਹੈ।"

ਸੰਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਕੋਲ ਵੀ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਐਕਟ, 1935 ਦੀ ਵਿਧਾਇਕ ਮਿਸਾਲ ਸੀ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਕਈ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਡਿਜ਼ਾਈਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਉਸ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 292, ਜੋ ਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 372(1) ਨਾਲ ਮੋਟੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮੇਲ ਖਾਂਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ:

"292. ਇਸ ਐਕਟ ਦੁਆਰਾ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਐਕਟ ਦੇ ਰੱਦ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਪਰ ਇਸ ਐਕਟ ਦੇ ਹੋਰ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ, ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਇਸ ਐਕਟ ਦੇ ਭਾਗ III ਦੇ ਆਰੰਭ ਤੋਂ ਤੁਰੰਤ ਪਹਿਲਾਂ ਲਾਗੂ ਸਾਰਾ ਕਾਨੂੰਨ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਜਾਰੀ ਰਹੇਗਾ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਇਸਨੂੰ ਯੋਗ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਜਾਂ ਹੋਰ ਯੋਗ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਬਦਲਿਆ ਜਾਂ ਰੱਦ ਜਾਂ ਸੋਧਿਆ ਨਾ ਜਾਵੇ।"

(ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 292 ਨੇ 'ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਤੁਰੰਤ ਲਾਗੂ ਸਾਰਾ ਕਾਨੂੰਨ' ਨੂੰ ਬਚਾਇਆ ਸੀ ਜੋ ਉਸ ਐਕਟ ਦੇ ਭਾਗ III ਦੇ ਆਰੰਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸੀ। 'ਧਾਰਾ ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਕਾਨੂੰਨ' ਦੇ ਇਜ਼ਹਾਰ ਨੂੰ ਫੈਡਰਲ ਕੋਰਟ ਨੇ 'ਦ ਯੂਨਾਈਟਡ ਪ੍ਰੋਵਿੰਸ ਬਨਾਮ ਮਸਤ. ਅਤੀਕਾ ਬੇਗਮ' ਵਿੱਚ ਵਿਆਖਿਆ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਕੋਰਟ ਅੱਗੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਸੀ ਕਿ ਕੀ ਯੂਨਾਈਟਡ ਪ੍ਰੋਵਿੰਸ ਦੀ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਨੂੰ 1938 ਦੇ ਰਿਮਿਸ਼ਨਜ਼ ਐਕਟ ਦੇ ਨਿਯਮਨ ਨੂੰ ਅਧਿਨਿਯਮਿਤ ਕਰਨ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਸੀ। ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਐਕਟ 1935 ਦੀ ਧਾਰਾ 292 ਨੂੰ ਸਮਝਦਿਆਂ

ਹੋਇਆਂ ਅਤੇ ਸੂਬਾਈ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਅਤੇ ਕੇਂਦਰੀ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ 'ਤੇ ਧਿਆਨ ਦਿੰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ, ਜਸਟਿਸ ਸੁਲੇਮਾਨ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ:

"ਭਾਵੇਂ ਅਸੀਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੀ ਸਮਝ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਨਹੀਂ ਹਾਂ, ਇਕ ਨਹੀਂ ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਕਿ ਨਵੇਂ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਮੁੜ-ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦੇਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਘਟਾਉਣ, ਸੀਮਿਤ ਜਾਂ ਘਟਾਉਣ ਦਾ ਕੋਈ ਪਰਯਾਪਤ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦਾ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਜਦੋਂ ਐਸ. 292 ਨਾ ਸਿਰਫ ਉਸ ਸਮੇਂ ਲਾਗੂ ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਧਿਨਿਯਮਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਸਾਰੇ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਨੂੰ ਵੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਨਿੱਜੀ ਕਾਨੂੰਨ, ਰਵਾਇਤੀ ਕਾਨੂੰਨ, ਅਤੇ ਆਮ ਕਾਨੂੰਨ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ।"

(ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

ਅਨੁਚਛੇਦ 13(3)(ਅ) ਅਤੇ 13(3)(ਬ) ਵਿੱਚ 'ਕਾਨੂੰਨ' ਅਤੇ 'ਲਾਗੂ ਕਾਨੂੰਨ' ਦੇ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾਤਮਕ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਸਮਾਵੇਸ਼ੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਹੈ। ਇਹ ਇੱਕ ਸੈਟਲਡ ਪੋਜ਼ੀਸ਼ਨ ਹੈ ਕਿ ਸਟੈਚਯੂਟਰੀ ਵਿਆਖਿਆ ਵਿੱਚ 'ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ' ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਅਰਥ ਨੂੰ ਵਧਾਉਂਦੀ ਹੈ।

ਵਰਤੇ ਗਏ ਸ਼ਬਦ ਜਾਂ ਮੁਹਾਵਰੇ।[36] ਆਪਣੇ ਅਹਿਮ ਕੰਮ, 'ਕਾਨੂੰਨੀ ਵਿਆਖਿਆ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ' ਵਿੱਚ, ਜਸਟਿਸ ਜੀ ਪੀ ਸਿੰਘ ਲਿਖਦੇ ਹਨ ਕਿ: "ਜਿੱਥੇ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ 'ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨਾ' ਐਸਾ ਅਤੇ ਐਸਾ ਘੋਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਪ੍ਰਾਥਮਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਿਸਥਾਰਕ ਹੈ।"

ਸੰਤ ਰਾਮ ਬਨਾਮ ਲਾਭ ਸਿੰਘ[41] ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਇੱਕ ਸੰਵਿਧਾਨ ਬੈਂਚ ਨੇ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕੀਤਾ ਕਿ 'ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਪ੍ਰੀ-ਐਮਪਸ਼ਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਆਰਟ. 19(1)(f) ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਿਆ ਆਰਟ. 13 ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ।' ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ 'ਕਾਨੂੰਨ' ਅਤੇ 'ਲਾਗੂ ਕਾਨੂੰਨ' ਨੂੰ ਵੱਖਰੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ 'ਕਾਨੂੰਨ' ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ 'ਰਿਵਾਜ ਜਾਂ ਪ੍ਰਥਾ' ਨੂੰ 'ਲਾਗੂ ਕਾਨੂੰਨ' ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਦਲੀਲ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਦਿਆਂ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਖੰਡਾਂ ਵਿੱਚ 'ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ' ਦੇ ਉਪਯੋਗ ਨਾਲ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਵਿਸਥਾਰਕ ਅਰਥ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ:

"4...ਸਵਾਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੀ 'ਲਾਗੂ ਕਾਨੂੰਨ' ਦੇ ਸੰਯੁਕਤ ਮੁਹਾਵਰੇ ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰਨ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਪਹਿਲੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕਰਨਾ ਹੈ। 'ਲਾਗੂ ਕਾਨੂੰਨ' ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਇੱਕ ਸ਼ਾਮਲ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਇਰਾਦਾ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਆਰੰਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਜਾਂ ਹੋਰ ਯੋਗ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਜਾਂ ਬਣਾਏ ਗਏ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਕਾਨੂੰਨ ਜਾਂ ਇਸਦਾ ਕੋਈ ਵੀ ਹਿੱਸਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਜਾਂ ਬਿਲਕੁਲ ਵੀ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ, ਜੋ ਕਾਨੂੰਨ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਸਨ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਉਹ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪੁਸਤਕ 'ਤੇ ਸਨ, 'ਲਾਗੂ ਕਾਨੂੰਨ' ਦੇ ਮੁਹਾਵਰੇ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ। ਪਰ ਦੂਜੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਪਹਿਲੀ ਖੰਡ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਦੁਆਰਾ ਵਿਸਥਾਰਿਤ ਸ਼ਬਦ 'ਕਾਨੂੰਨ' ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੀਮਿਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ। ਇਹ ਸਿਰਫ ਇਸਨੂੰ ਹੋਰ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਦੂਜੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਬਿਨਾਂ ਪਹਿਲੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਦੁਆਰਾ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ...ਭਾਰਤ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਤਾਕਤ ਵਾਲੇ ਰਿਵਾਜ ਅਤੇ ਪ੍ਰਥਾ ਨੂੰ 'ਸਾਰੇ ਲਾਗੂ ਕਾਨੂੰਨ' ਦੇ ਇਜ਼ਹਾਰ ਦੁਆਰਾ ਵਿਚਾਰਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

'ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ' ਦੀ ਸ਼ਰਤ ਦੇ ਉਪਯੋਗ ਨਾਲ ਇਜ਼ਹਾਰ 'ਕਾਨੂੰਨ' ਅਤੇ 'ਲਾਗੂ ਕਾਨੂੰਨ' ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵਿਸਥਾਰਕ ਅਰਥ ਨੂੰ ਦਰਸਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਤਾਕਤ ਵਾਲੇ

ਅਭਿਆਸ 'ਲਾਗੂ ਕਾਨੂੰਨ' ਵਿੱਚ ਸਮਝੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਆਰਟੀਕਲ 13 ਨੂੰ ਮੌਜੂਦਾ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਅਪਣਾਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ,...

ਆਦਰਸ਼ ਬੀੜੀ ਭੰਡਾਰਵਾਲਾ ਬਨਾਮ ਸਟੇਟ ਆਫ ਬੰਬੇ (1961) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 529; ਐਸ.ਟੀ.ਸੀ. ਵਿਜੇ ਮਹਲ ਹੋਟਲ, ਸਿਕੰਦਰਾਬਾਦ (1971) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 550; ਗੋਬਿੰਦ ਐਂਟਰਪ੍ਰਾਈਜ਼ਜ਼ ਬਨਾਮ ਸਟੇਟ ਆਫ ਯੂ.ਪੀ. (1983) 4 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 292; ਰੀਜਨਲ ਡਾਇਰੈਕਟਰ, ਈ.ਐਸ.ਆਈ ਬਨਾਮ ਹਾਈ ਲੈਂਡ ਕਾਫੀ ਵਰਕਸ ਆਫ ਪੀ.ਐਕਸ. ਸਾਲਦਾਨਾ & ਸਨਜ਼ (1991) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 617

ਜਸਟਿਸ ਜੀ ਪੀ ਸਿੰਘ, ਕਾਨੂੰਨੀ ਵਿਆਖਿਆ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ, ਲੈਕਸਿਸ ਨੈਕਸਿਸ (2016) ਪੰਨਾ ...

(1964) 7 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 756 ਇੰਡੀਅਨ ਯੰਗ ਲਾਇਅਰਜ਼ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਬਨਾਮ ਸਟੇਟ ਆਫ ਕੇਰਲਾ

(ਡਾ. ਧਨੰਜ ਵਾਈ ਚੰਦ੍ਰਚੂੜ, ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ)

ਮਸੌਦਾ ਲੇਖ 8 ਵਿੱਚ ਸਿਰਫ 'ਕਾਨੂੰਨ' ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਸ਼ਾਮਲ ਸੀ।[14] ਅਕਤੂਬਰ 1948 ਵਿੱਚ, ਮਸੌਦਾ ਕਮੇਟੀ ਨੇ 'ਲਾਗੂ ਕਾਨੂੰਨ' ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਸੋਧ ਦਾ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਕਰਨ ਦਾ ਕਾਰਨ ਮਸੌਦਾ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਨੋਟ[15] ਵਿੱਚੋਂ ਉਭਰਦਾ ਹੈ:

"ਸ਼ਬਦ 'ਲਾਗੂ ਕਾਨੂੰਨ' ਨੂੰ 8 ਦੀ ਧਾਰਾ (1) ਵਿੱਚ ਵਰਤਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਪਰ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਕਾਨੂੰਨ ਜੋ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਪਰ ਜੋ ਬਿਲਕੁਲ ਵੀ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਉਸਨੂੰ ਇਸ ਲੇਖ ਦੀ ਧਾਰਾ (1) ਦੇ ਸੰਚਾਲਨ ਲਈ ਲਾਗੂ ਕਾਨੂੰਨ ਵਜੋਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਸ ਲਈ ਸੁਝਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਲੇਖ 307 ਨੂੰ ਸਮਝਾਉਣ ਵਾਲੀ ਵਿਆਖਿਆ ਦੀਆਂ ਲਾਈਨਾਂ 'ਤੇ 'ਲਾਗੂ ਕਾਨੂੰਨ' ਦੀ ਇੱਕ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਨੂੰ ਇਸ ਲੇਖ ਦੀ ਧਾਰਾ (3) ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ।"

'ਲਾਗੂ ਕਾਨੂੰਨ' ਲਈ ਇੱਕ ਵੱਖਰੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ। 'ਲਾਗੂ ਕਾਨੂੰਨ' ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਾਨੂੰਨ, ਪਰ ਜੋ ਬਿਲਕੁਲ ਵੀ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਉਹ ਲੇਖ 13(1) ਦੇ ਸੰਚਾਲਨ ਨੂੰ ਆਕਰਸ਼ਿਤ ਕਰਨਗੇ। ਜਸਟਿਸ ਗਜੇਂਦਰਗਡਕਰ ਨੇ ਹਾਲਾਂਕਿ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਲੇਖ 13(1) ਵਿੱਚ 'ਲਾਗੂ ਕਾਨੂੰਨ' ਸਟੈਚਯੂਟਰੀ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਲਈ ਇੱਕ ਸੰਖੇਪ ਅਭਿਵਿਅਕਤੀ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਲ, ਸਿੱਖਿਅਤ ਜੱਜ ਨੇ ਉਸ ਵਿਆਪਕ ਦਾਇਰੇ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜੋ ਕਿ 'ਲਾਗੂ ਕਾਨੂੰਨ' ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਸਮਾਵੇਸ਼ੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਕਾਰਨ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਸੀ। ਸੰਵਿਧਾਨ ਬੈਂਚ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਸਮਰਾਟ ਐਮਪੋਰੀਅਮ ਵਿੱਚ ਠੀਕ ਇਸ ਪਹਿਲੂ ਨੂੰ ਜੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਜਸਟਿਸ ਗਜੇਂਦਰਗਡਕਰ ਦਾ ਨਜ਼ਰੀਆ ਜੋ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਬੰਬਈ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਨਾਰਸੂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਜੱਜ ਵਜੋਂ ਰੱਖਿਆ ਸੀ, ਸਹੀ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ।

98. ਹਾਲ ਹੀ ਵਿੱਚ, ਸ਼ਾਇਰਾ ਬਾਨੋ ਵਿੱਚ, ਇੱਕ ਸੰਵਿਧਾਨ ਬੈਂਚ ਨੇ ਵਿਚਾਰਿਆ ਕਿ ਕੀ *ਤਲਾਕ-ਉਲ-ਬਿਦਤ* ਜਾਂ 'ਤਿੰਨ ਤਲਾਕ', ਜੋ ਇੱਕ ਮੁਸਲਮਾਨ ਮਰਦ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਨੂੰ 'ਤਲਾਕ' ਸ਼ਬਦ ਤਿੰਨ ਵਾਰ ਬੋਲ ਕੇ ਤਲਾਕ ਦੇਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, *ਸ਼ਾਇਰਾ ਬਾਨੋ* ਸੀ।

ਇਸ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਆਰੰਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਭਾਰਤ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਤੁਰੰਤ ਲਾਗੂ ਸਾਰੇ ਕਾਨੂੰਨ, ਜਿੰਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਸ ਭਾਗ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਨਾਲ ਵਿਰੋਧ ਹੈ, ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਅਸੰਗਤਤਾ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ, ਖਾਲੀ ਹੋਣਗੇ।

(2) ਰਾਜ ਕੋਈ ਵੀ ਕਾਨੂੰਨ ਨਹੀਂ ਬਣਾਏਗਾ ਜੋ ਇਸ ਭਾਗ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਘਟਾਉਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਧਾਰਾ ਦੇ ਉਲੰਘਣ ਵਿੱਚ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਕੋਈ ਵੀ ਕਾਨੂੰਨ, ਉਲੰਘਣ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ, ਖਾਲੀ ਹੋਵੇਗਾ:

ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਧਾਰਾ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਵੀ ਰਾਜ ਨੂੰ ਮੌਜੂਦਾ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਕਾਰਨ ਉਤਪੰਨ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਸਮਾਨਤਾ, ਵਿਸ਼ਮਤਾ, ਨੁਕਸਾਨ ਜਾਂ ਭੇਦਭਾਵ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਕੋਈ ਵੀ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਉਣ ਤੋਂ ਰੋਕਣਗੇ ਨਹੀਂ।

(3) ਇਸ ਲੇਖ ਵਿੱਚ, ਸ਼ਬਦ "ਕਾਨੂੰਨ" ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵੀ ਅਧਿਨਿਯਮ, ਆਦੇਸ਼, ਬਾਈ-ਲਾਅ, ਨਿਯਮ, ਨਿਯਮਾਵਲੀ, ਸੂਚਨਾ, ਰਿਵਾਜ ਜਾਂ ਪ੍ਰਥਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ ਜਿਸਦਾ ਭਾਰਤ ਦੇ ਖੇਤਰ ਜਾਂ ਉਸਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਭਾਗ ਵਿੱਚ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਤਾਕਤ ਹੈ।" ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਵੈਧ। ਇੱਕ 3-2 ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ, ਬਹੁਮਤ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਤਿੰਨ ਤਲਾਕ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵੈਧ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜਸਟਿਸ ਰੋਹਿੰਟਨ ਫਾਲੀ ਨਰੀਮਨ (ਆਪਣੇ ਅਤੇ ਜਸਟਿਸ ਲਲਿਤ ਲਈ ਲਿਖਦੇ ਹੋਏ) ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਮੁਸਲਮਾਨ ਪਰਸਨਲ ਲਾਅ (ਸ਼ਰੀਅਤ) ਐਪਲੀਕੇਸ਼ਨ ਐਕਟ, 1937 ਨੇ ਤਿੰਨ ਤਲਾਕ ਦੀ ਪ੍ਰਥਾ ਨੂੰ ਕੋਡੀਫਾਈ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਸਿੱਖਿਅਤ ਜੱਜ ਨੇ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਕਿ ਕੀ ਇਹ ਸੰਵਿਧ

"[47]. ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਮੁਸਲਿਮ ਨਿੱਜੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਪਛਾਣੇ ਅਤੇ ਲਾਗੂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਤਲਾਕ ਦੇ ਸਾਰੇ ਰੂਪ 1937 ਦੇ ਐਕਟ ਦੁਆਰਾ ਪਛਾਣੇ ਅਤੇ ਲਾਗੂ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਸੁੰਨੀਆਂ ਲਈ ਲਾਗੂ ਮੁਸਲਿਮ ਨਿੱਜੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਅਧੀਨ ਤਿੰਨ ਤਲਾਕ ਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ..."

48. ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਇਸ ਨਤੀਜੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚੇ ਹਾਂ ਕਿ 1937 ਦਾ ਐਕਟ ਸੰਵਿਧਾਨ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਕਾਨੂੰਨ ਹੈ, ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 13(3)(ਬੀ) ਵਿੱਚ "ਲਾਗੂ ਕਾਨੂੰਨ" ਦੇ ਭਾਵ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਇਹ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਭਾਗ III ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਨਾਲ ਅਸੰਗਤ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਸ ਅਸੰਗਤਤਾ ਦੇ ਅਧੀਨ ਅਨੁਚਛੇਦ 13(1) ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਵੇਗਾ।"

ਇਹ ਨਤੀਜਾ ਕੱਢਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਿ 1937 ਦੇ ਐਕਟ ਨੇ ਤਿੰਨ ਤਲਾਕ ਦੀ ਪ੍ਰਥਾ ਨੂੰ ਕੋਡੀਫਾਈ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਕਾਨੂੰਨ ਅਨੁਚਛੇਦ 13(1) ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਵਿੱਚ "ਲਾਗੂ ਕਾਨੂੰਨ" ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ "ਨਰਸੂ ਅੱਪਾ (ਉਪਰੋਕਤ) ਵਿੱਚ ਫੈਸਲਾ ਚੰਗਾ ਕਾਨੂੰਨ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਇਸ ਬਾਰੇ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨਾ ਗੈਰ-ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੀ।" ਜਸਟਿਸ ਨਰੀਮਨ ਨੇ ਹਾਲਾਂਕਿ ਨਰਸੂ ਦੀ ਸਹੀਤਾ ਬਾਰੇ ਸੰਦੇਹ ਪ੍ਰਗਟਾਇਆ ਹੈ ਇਸ ਟਿੱਪਣੀ ਵਿੱਚ:

"ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇੱਕ ਉਚਿਤ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਵਿਚਾਰਣ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ "ਕਾਨੂੰਨ" ਅਤੇ "ਲਾਗੂ ਕਾਨੂੰਨ" ਦੋਵੇਂ ਸਮਾਵੇਸ਼ੀ ਪਰਿਭਾਸਾਵਾਂ ਹਨ, ਅਤੇ ਕਮ ਤੋਂ ਕਮ ਪੀ.ਬੀ. ਗਜੇਂਦਰਗਡਕਰ, ਜੀ. (ਪੈਰਾ 26) ਵਿੱਚ ਜਿੱਥੇ ਉਹ ਸਿੱਖਿਆ ਜੱਜ ਦਾ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਕਿ ਅਨੁਚਛੇਦ 13(3) ਵਿੱਚ "ਕਾਨੂੰਨ" ਦੇ ਭਾਵ ਨੂੰ "ਲਾਗੂ ਕਾਨੂੰਨ" ਵਿੱਚ ਪੜ੍ਹਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਹੁਣ ਚੰਗਾ ਕਾਨੂੰਨ ਨਹੀਂ ਹੈ।"

99. ਰਿਵਾਜ, ਪ੍ਰਥਾਵਾਂ ਅਤੇ ਨਿੱਜੀ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਨਾਗਰਿਕ ਸਥਿਤੀ 'ਤੇ ਗੰਭੀਰ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਜੋ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਨਾਗਰਿਕ ਸਥਿਤੀ ਨਾਲ ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜੁੜੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਛੂਟ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਸਿਰਫ ਇਸ ਲਈ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਕੁਝ ਸੰਘੀ ਫੀਚਰ

ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ ਜੋ ਧਾਰਮਿਕ ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਹਨ। ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਜਾਂਚ ਤੋਂ ਛੂਟ ਦੇਣਾ, ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਪ੍ਰਮੁੱਖਤਾ ਨੂੰ ਨਕਾਰਨਾ ਹੈ।

10 ਉਪਰੋਕਤ, ਪੰਨਾ 65 'ਤੇ

11 ਉਪਰੋਕਤ, ਪੰਨਾ 65 'ਤੇ

12 ਉਪਰੋਕਤ, ਪੈਰਾ 51 ਸਾਡਾ ਸੰਵਿਧਾਨ ਸਮਾਜਿਕ ਤਬਦੀਲੀ ਦੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਅਤੀਤ ਤੋਂ ਇੱਕ ਵਿਰਾਮ ਹੈ - ਇੱਕ ਅਜਿਹਾ ਜੋ ਸਮਾਜਿਕ ਪੂਰਵਾਗ੍ਰਹਾਂ, ਸਟੀਰੀਓਟਾਈਪਾਂ, ਅਧੀਨਤਾ ਅਤੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਗਰਿਮਾ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਵਾਲੇ ਗਹਿਰੇ ਵਿਭਾਜਿਤ ਸਮਾਜ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹੈ। ਇਹ ਭਵਿੱਖ ਦੇ ਉਸ ਸੰਸਕਰਣ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਸੱਚਮੁੱਚ ਮੁਕਤੀਦਾਇਕ ਕੁਦਰਤ ਦਾ ਹੈ। ਦੱਖਣੀ ਅਫਰੀਕਾ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਤਬਦੀਲੀਸ਼ੀਲ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਹੋਵੇਗੀ:

> "ਰਾਜ ਅਤੇ ਸਮਾਜ ਦੇ ਪੂਰੇ ਪੁਨਰਨਿਰਮਾਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸੱਤਾ ਅਤੇ ਸਰੋਤਾਂ ਦਾ ਸਮਾਨਤਾਵਾਦੀ ਰੇਖਾਵਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਵੰਡ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਇਸ ਤਬਦੀਲੀ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਵਿੱਚ ਸਮਾਨਤਾ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਦੀ ਚੁਣੌਤੀ ਵਿੱਚ ਨਸਲ, ਲਿੰਗ, ਵਰਗ ਅਤੇ ਸਮਾਨਤਾ ਦੇ ਹੋਰ ਆਧਾਰਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਵਿਵਸਥਿਤ ਰੂਪਾਂ ਦੇ ਦਬਾਅ ਅਤੇ ਭੌਤਿਕ ਨੁਕਸਾਨ ਦੇ ਖਾਤਮੇ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਇਹ ਉਹ ਮੌਕੇ ਵਿਕਸਿਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ ਜੋ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸਕਾਰਾਤਮਕ ਸਮਾਜਿਕ ਸੰਬੰਧਾਂ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਪੂਰੀ ਮਨੁੱਖੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।" [146]

ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਨੂੰ ਇੱਕ ਤਬਦੀਲੀਸ਼ੀਲ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਦੁਆਰਾ ਚਿੰਨ੍ਹਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸਦੀ ਤਬਦੀਲੀਸ਼ੀਲ ਸੰਭਾਵਨਾ ਇਸ ਗੱਲ ਵਿੱਚ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਅਤੇ ਅਮਲਾਂ ਦੀ ਸਰਬੋਚਤਾ ਨੂੰ ਮੰਨਦਾ ਹੈ ਜੋ ਇਸਦੇ ਨਿਆਂਪੂਰਨ ਸਮਾਜ ਦੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਅਤੀਤ ਦੇ ਜਾਰੀ ਰਹਿਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਤਬਦੀਲੀਸ਼ੀਲ ਸੰਵਿਧਾਨਵਾਦ ਦੇ ਦਿਲ ਵਿੱਚ, ਬਦਲਾਅ ਦੀ ਪਛਾਣ ਹੈ। ਸੰਵਿਧਾਨ ਨੇ ਸਮਾਜਿਕ ਸੰਬੰਧਾਂ ਵਿੱਚ ਕੀ ਤਬਦੀਲੀ ਹਾਸਲ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀ ਸੀ? ਸੰਵਿਧਾਨ ਕਿਹੜੇ ਸਮਾਜ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਕਰਦਾ ਹੈ? ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਵਾਲਾਂ ਦਾ ਜਵਾਬ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਮੂਲ ਇਕਾਈ ਵਜੋਂ ਪਛਾਣ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਇਹ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਮੰਗ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਢਾਂਚੇ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਨੂੰ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਗਰਿਮਾ ਦੇ ਪ੍ਰਿਜ਼ਮ ਤੋਂ ਵੇਖਿਆ ਜਾਵੇ।

ਕੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਨੇ ਆਪਣੀ ਜਾਂਚ ਤੋਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਮਲ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਰੱਖਣ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਕੀਤਾ ਸੀ? ਕੀ ਇਸਨੇ ਇਰਾਦਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਅਮਲ ਜੋ ਇਸਦੀ ਗਰਿਮਾ, ਸਮਾਨਤਾ ਅਤੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਬੋਲਦੇ ਹਨ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਜਾਂਚ ਤੋਂ ਛੋਟ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ? ਕੀ ਇਰਾਦਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਅਮਲ ਜੋ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਤਬਦੀਲੀਸ਼ੀਲ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਤੋਂ ਵਿਚਲਿਤ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਉਸ ਉੱਤੇ ਸਰਬੋਚਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ? ਮੇਰੇ ਖਿਆਲ ਵਿੱਚ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਜਵਾਬ ਨਾਂ ਵਿੱਚ ਹੈ।

ਵਿਅਕਤੀ, ਜੋ ਕਿ ਮੂਲ ਇਕਾਈ ਹੈ, ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਦਿਲ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਸਾਰੇ ਅਧਿਕਾਰ ਅਤੇ ਗਾਰੰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਸੰਚਾਲਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਆਤਮ-ਸਾਕਾਰਤਾ ਵੱਲ ਨਿਰਦੇਸ਼ਿਤ ਹਨ। ਇਹ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਤਬਦੀਲੀਸ਼ੀਲ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਵਿੱਚ ਗਹਿਰੀ ਜੜ੍ਹਾਂ ਵਾਲੇ ਐਂਟੀ-ਬਾਹਰੂ ਸਿਦਾਂਤ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਨਿਆਇਕ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਦੇ ਦਿਲ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਇਸ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦਾ ਨਜ਼ਰੀਆ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ੈਡਿਊਲਿੰਗ ਪਾਠਪੁਸਤਕ ਦੀਆਂ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਨਾਲ ਬੱਧੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਇਹ ਸੰਕੀਰਣ ਕਾਨੂੰਨੀ ਬਿੰਦੂਆਂ ਨਾਲ ਸੀਮਿਤ ਹੈ।

ਇੱਕ ਸਰੋਤ ਜਿਸ ਤੋਂ ਇੱਕ ਅਭਿਆਸ ਵੈਧਤਾ ਦਾ ਦਾਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ; ਇਹ ਸਿਧਾਂਤ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਅਭਿਆਸਾਂ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਬਰਾਬਰੀ ਦੀ ਨਾਗਰਿਕਤਾ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਤੋਂ ਵਿਚਲਿਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

101. ਨਰਸੂ ਵਿੱਚ ਫੈਸਲਾ, 'ਲਾਗੂ ਕਾਨੂੰਨ' ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਨੂੰ ਸੀਮਿਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ, ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ 'ਬਦਲਾਉ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ' ਤੋਂ ਵਿਚਲਿਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। 'ਰਿਵਾਜ ਜਾਂ ਵਰਤੋਂ' ਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਜਾਂਚ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਕੱਢਣਾ, ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਗਰਿਮਾ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਤਾ ਨੂੰ ਸੁਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕਰਨ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਨੂੰ ਇਨਕਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਨਰਸੂ ਵਿੱਚ ਫੈਸਲਾ, ਗਲਤ ਧਾਰਨਾਵਾਂ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹੈ। 'ਲਾਗੂ ਕਾਨੂੰਨ' ਤੋਂ ਰਿਵਾਜ ਜਾਂ ਵਰਤੋਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਕੱਢਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਨਰਸੂ ਵਿੱਚ ਫੈਸਲਾ ਵਿੱਚ ਇਹ ਵੀ ਕਹਿਣਾ ਸੀ ਕਿ ਨਿੱਜੀ ਕਾਨੂੰਨ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਜਾਂਚ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੈ। ਇਹ ਉਸ ਧਾਰਨਾ ਤੋਂ ਵਿਚਲਿਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਅਭਿਆਸਾਂ ਦਾ ਸਮੂਹ ਸੰਵਿਧਾਨ ਅਤੇ ਇਸਦੇ ਗਰਿਮਾ, ਆਜ਼ਾਦੀ ਅਤੇ ਬਰਾਬਰੀ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਦੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਉੱਤੇ ਪ੍ਰਭੁਤਾ ਦਾ ਦਾਵਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਇਹ ਵੀ ਉਸ ਵਿਆਪਕ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿ 'ਲਾਗੂ ਕਾਨੂੰਨ' ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਸੀ ਇਸਦੀ ਸਮਾਵੇਸ਼ੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਅਤੇ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਐਚ ਐਮ ਸੀਰਵਾਈ ਨੋਟ ਕਰਦੇ ਹਨ:

"'ਮੌਜੂਦਾ ਕਾਨੂੰਨ' ਅਤੇ 'ਲਾਗੂ ਕਾਨੂੰਨ' ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਨਤੀਜਤਨ, ਨਿੱਜੀ ਕਾਨੂੰਨ 'ਮੌਜੂਦਾ ਕਾਨੂੰਨ' ਅਤੇ 'ਲਾਗੂ ਕਾਨੂੰਨ ਹੋਵੇਗਾ ... ਰਿਵਾਜ, ਵਰਤੋਂ ਅਤੇ ਵਿਧਾਨਕ ਕਾਨੂੰਨ ਨਿੱਜੀ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਿਲੇ ਹੋਏ ਹਨ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿੱਜੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਅਵਸ਼ੇਸ਼ ਨੂੰ ਜਾਣਨਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੋਵੇਗਾ।"

ਨਰਸੂ ਵਿੱਚ ਫੈਸਲਾ, ਅਣਕੋਡਿਤ ਨਿੱਜੀ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਮੁਕਤ ਕਰਨ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਰਿਵਾਜ ਤੋਂ ਵੱਖਰਾ ਸਮਝਣ ਵਿੱਚ, ਭਵਿੱਖ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਉਚਿਤ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਵਿਸਥਾਰਤ ਪੁਨਰਵਿਚਾਰ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦਾ ਹੈ।

102. ਹਰੇਕ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਗਾਰੰਟੀਡ ਅਧਿਕਾਰ ਸੁਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕਰਨ ਦੀ ਖੋਜ ਵਿੱਚ, ਸਾਡੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇੱਕ ਵਾਧੂ ਕਾਰਜ ਨਾਲ ਸਾਹਮਣਾ ਹੈ। ਬਦਲਾਉ ਦੀ ਅਦਾਲਤੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਅੱਗੇ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਮਾਮਲਿਆਂ ਲਈ ਉਪਾਅ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ, ਇਸਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਅਧੀਨ ਸਮਾਜਿਕ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਧਾਂਚਿਆਂ ਨੂੰ ਪਛਾਣਣ ਅਤੇ ਬਦਲਣ ਦੀ ਭੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜੋ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਅਭਿਆਸਾਂ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਰੱਖਦੇ ਹਨ। ਨਿੱਜੀ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਜਾਂਚ ਅਧੀਨ ਲਿਆਉਣਾ ਇਸ ਦਿਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਕਦਮ ਹੈ। ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਅਸਲ ਉਦੇਸ਼ ਬਾਰੇ ਬੋਲਦਿਆਂ, ਡਾ. ਬੀ ਆਰ ਅੰਬੇਡਕਰ ਨੇ ਕਿਹਾ:

"ਅਸੀਂ ਇਸ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨੂੰ ਕਿਸ ਲਈ ਲੈ ਰਹੇ ਹਾਂ? ਅਸੀਂ ਇਸ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਸਮਾਜਿਕ ਢਾਂਚੇ ਨੂੰ ਸੁਧਾਰਨ ਲਈ ਲੈ ਰਹੇ ਹਾਂ, ਜੋ ਕਿ ਅਸਮਾਨਤਾਵਾਂ, ਭੇਦਭਾਵਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨਾਲ ਭਰਪੂਰ ਹੈ, ਜੋ ਸਾਡੇ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨਾਲ ਟਕਰਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ।"

ਐਚ ਐਮ ਸੀਰਵਾਈ, ਭਾਰਤ ਦਾ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਕਾਨੂੰਨ, ਖੰਡ 1, ਪੰਨਾ 677

41 ਭਾਰਤ ਦੀ ਸੰਸਦ, ਸੰਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਵਿਚਾਰਵਾਂ, ਖੰਡ VII, ਪੰਨਾ 781 ਅਭਿਆਸ, ਜੋ ਐਤਿਹਾਸਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਭੇਦਭਾਵ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਭੇਦਭਾਵ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਰੱਖਦੇ ਹਨ, ਨੂੰ ਇੱਕ ਜਾਪਦੇ ਨਿਰਪੱਖ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪਿਛੋਕੜ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਵਜੋਂ ਨਹੀਂ ਦੇਖਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਵਿਆਖਿਆਤਮਕ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਦਾ ਅਭਿੰਨ ਅੰਗ ਵਜੋਂ ਵਰਤਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਨਾ ਕਿ ਬਾਹਰਲਾ ਤੌਰ 'ਤੇ।

ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਇਆ ਮਾਮਲਾ ਇਹ ਸਵਾਲ ਉਠਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਦਸ ਤੋਂ ਪੰਜਾਹ ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਦੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਸਬਰੀਮਾਲਾ ਮੰਦਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਰੱਖਣਾ ਸੰਵਿਧਾਨਿਕ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਮਨਜ਼ੂਰੀਯੋਗ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਬਰਾਬਰੀ ਦੀ ਪਹੁੰਚ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨ ਨਾਲ, ਇਹ ਅਭਿਆਸ ਇੱਕ ਬਰਾਬਰੀ ਦੀ ਨਾਗਰਿਕਤਾ ਅਤੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਅਧੀਨ ਸਾਰਥਕ ਸਮਾਨਤਾ ਨੂੰ ਇਨਕਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਗਰਿਮਾ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਤਾ ਉਸ ਕਿਸ਼ਤੀ ਦੇ ਪਾਲਾਂ ਵਿੱਚ ਹਵਾ ਹੈ ਜੋ ਇੱਕ ਨਿਆਂਪੂਰਨ ਅਤੇ ਸਮਾਨਤਾਵਾਦੀ ਸਮਾਜਿਕ ਵਿਵਸਥਾ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨਿਕ ਕੋਰਸ 'ਤੇ ਚਾਰਟਰਡ ਹੈ।

1. ਸੰਵਿਧਾਨਿਕ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦਾ ਧਾਰਕ ਕੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਦੇਵਤਾ

ਮਿਸਟਰ ਜੇ ਸਾਈ ਦੀਪਕ, ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੌਂਸਲ, ਨੇ ਜੋਰ ਦੇ ਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਬਰੀਮਾਲਾ ਮੰਦਰ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਦੇਵਤਾ, ਭਗਵਾਨ ਅਯੱਪਾ, ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਭਾਗ III ਅਧੀਨ ਸੰਵਿਧਾਨਿਕ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੇ ਧਾਰਕ ਹਨ। ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਦੇਵਤਾ ਦੀ ਬ੍ਰਹਮਚਰਿਆ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਇੱਕ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਸੰਵਿਧਾਨਿਕ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਸਬਰੀਮਾਲਾ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋਣ ਅਤੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਕਰਨ ਤੱਕ ਵਿਸਤਾਰਿਤ ਹੈ। ਇਹ ਜੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਦੇਵਤਾ ਦਾ ਆਪਣਾ ਧਰਮ ਨਿਭਾਉਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 25(1) ਅਤੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 26 ਤੋਂ ਬਹਿਣਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਭਿਆਸ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਬਦੀਲੀ ਦਾ ਦੇਵਤਾ ਦੇ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰਾਂ 'ਤੇ ਮਾੜਾ ਅਸਰ ਪੈਣਾ ਹੈ।

ਕਾਨੂੰਨ ਇੱਕ ਮੂਰਤੀ ਜਾਂ ਦੇਵਤਾ ਨੂੰ ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨੀ ਵਿਅਕਤੀ ਵਜੋਂ ਮਾਨਦਾ ਹੈ ਜੋ ਜਾਇਦਾਦ ਦਾ ਮਾਲਕ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਮੁਕੱਦਮਾ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਮਾਥ ਨਾਥ ਮੁੱਲਿਕ ਬਨਾਮ ਪ੍ਰਦਿਉਮਨ ਕੁਮਾਰ ਮੁੱਲਿਕ[18] ਵਿੱਚ, ਪ੍ਰਾਈਵੀ ਕੌਂਸਲ ਨੇ ਇੱਕ ਮੂਰਤੀ ਅਤੇ ਮੂਰਤੀ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਕੁਦਰਤ ਨਾਲ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕੀਤਾ। ਅਦਾਲਤ ਲਈ ਬੋਲਦਿਆਂ, ਲਾਰਡ ਸ਼ਾਵ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ:

> "ਇੱਕ ਹਿੰਦੂ ਮੂਰਤੀ, ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਸਥਾਪਿਤ ਅਧਿਕਾਰ ਅਨੁਸਾਰ, ਜੋ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੀਆਂ ਧਾਰਮਿਕ ਰੀਤੀਆਂ 'ਤੇ ਅਧਾਰਿਤ ਹੈ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਦੀ ਮਾਨਤਾ, ਇੱਕ 'ਕਾਨੂੰਨੀ ਇਕਾਈ' ਹੈ। ਇਸਦਾ ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨੀ ਦਰਜਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਮੁਕੱਦਮਾ ਕਰਨ ਅਤੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ।"

ਯੋਗੇਂਦਰ ਨਾਥ ਨਸਕਰ ਬਨਾਮ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਆਫ ਦ ਇਨਕਮ-ਟੈਕਸ, ਕੋਲਕਾਤਾ15 ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ: "6.ਪਰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੱਕ ਦੇਵਤਾ ਦਾਨੀ ਦੁਆਰਾ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਖਾਸ ਮਕਸਦ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਵ ਅਤੇ ਪ੍ਰਤੀਕ ਵਜੋਂ ਖੜਾ ਹੈ, ਇਹ ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨੀ ਵਿਅਕਤੀ ਵਜੋਂ ਸਮਝਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸੱਚਾ ਕਾਨੂੰਨੀ ਨਜ਼ਰੀਆ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਸਮਰੱਥਾ ਵਿੱਚ ਹੀ ਸਮਰਪਿਤ ਜਾਇਦਾਦ ਇਸ ਵਿੱਚ ਵੇਸਟ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇੱਕ ਦੇਵਤਾ ਨੂੰ ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨੀ ਵਿਅਕਤੀ ਵਜੋਂ ਟੈਕਸ ਨਾ ਲਗਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ ਇਸ ਦੇ ਕੋਈ ਸਿਧਾਂਤ ਨਹੀਂ ਹਨ ਜੇਕਰ ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨੀ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਜਾਇਦਾਦ ਦਾ ਮਾਲਕ ਹੋਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਹੈ ਭਾਵੇਂ ਆਦਰਸ਼ ਅਰਥ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਜਾਇਦਾਦ ਲਈ ਮੁਕੱਦਮਾ ਕਰਨ ਲਈ, ਕਿਰਾਇਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਅਤੇ ਅਜਿਹੀ ਜਾਇਦਾਦ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਕਰਨ ਲਈ... ਆਦਰਸ਼ ਅਰਥ ਵਿੱਚ।"

ਬੀ ਕੇ ਮੁਖਰਜੀ ਆਪਣੇ ਅਗਾਧ ਕੰਮ "ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਅਤੇ ਚੈਰਿਟੇਬਲ ਟਰੱਸਟਾਂ ਦਾ ਕਾਨੂੰਨ" ਵਿੱਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਿਖਦੇ ਹਨ:

"ਇੱਕ ਮੂਰਤੀ ਜ਼ਰੂਰ ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨੀ ਵਿਅਕਤੀ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਜੁਡੀਸ਼ੀਅਲ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਪ੍ਰੋਮੋਥਾ ਬਨਾਮ ਪ੍ਰਯਾਗ ਵਿੱਚ ਮੁਸ਼ਾਹਦਾ ਕੀਤਾ, "ਇਸਦੀ ਇੱਕ ਨਿਆਇਕ ਸਥਿਤੀ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਨਾਲ ਮੁਕੱਦਮਾ ਕਰਨ ਅਤੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ।" ਇੱਕ ਮੂਰਤੀ ਜਾਇਦਾਦ ਨੂੰ ਰੱਖ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਜ਼ਾਹਰ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਮੁਕੱਦਮਾ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ...[ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ] ਦੇਵਤਾ ਨੂੰ ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨੀ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਦਿਲਚਸਪੀ ਦੀ ਰਾਖੀ ਲਈ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਉਣ ਦਾ ਹੱਕ ਬੇਸ਼ੱਕ ਹੈ।"

105. ਕੁਝ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਵਿੱਚ 'ਵਿਅਕਤੀਆਂ' ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਮੂਰਤੀਆਂ ਤੱਕ ਵਿਸਥਾਰਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨਾ ਕਿ ਇੱਕ ਦੇਵਤਾ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦਾ ਧਾਰਕ ਹੈ, ਇੱਕ ਵੱਖਰਾ ਮੁੱਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਹ ਕੁਝ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਦੇਵਤਾ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਕਾਨੂੰਨੀ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਇੱਕ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਤੀਜਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸਿਰਫ ਇਸ ਲਈ ਕਿ ਇੱਕ ਦੇਵਤਾ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸੀਮਿਤ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ ਇਸਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਦੇਵਤਾ ਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਅਧਿਕਾਰ ਹਨ।

ਸ਼ਿਰੂਰ ਮੁੱਟ ਵਿੱਚ, ਜਸਟਿਸ ਬੀ ਕੇ ਮੁਖਰਜੀ ਨੇ ਅਦਾਲਤ ਲਈ ਲਿਖਦਿਆਂ, ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 25 ਅਧੀਨ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੇ ਧਾਰਕ 'ਤੇ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ:

"14. ਅਸੀਂ ਹੁਣ ਅਨੁਚਛੇਦ 25 'ਤੇ ਆਉਂਦੇ ਹਾਂ ਜੋ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਸਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ, ਹਰ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਜਨਤਕ ਵਿਵਸਥਾ, ਸਿਹਤ ਅਤੇ ਨੈਤਿਕਤਾ ਦੇ ਅਧੀਨ, ਨਾ ਸਿਰਫ ਅਜਿਹੇ ਧਾਰਮਿਕ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨੂੰ ਮਨਣ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਉਸਦੇ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਜ਼ਮੀਰ ਦੁਆਰਾ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਇਹ ਵੀ, ਆਪਣੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨੂੰ ਅਜਿਹੇ ਬਾਹਰੀ ਕ੍ਰਿਆਵਾਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਗਟਾਉਣ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਜੋ ਉਹ ਉਚਿਤ ਸਮਝਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਲਈ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਜਾਂ ਪ੍ਰਸਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਫੈਲਾਉਣ ਦੀ। ਇਹ ਸਵਾਲ ਉਠਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕੀ 'ਵਿਅਕਤੀਆਂ' ਦਾ ਸ਼ਬਦ ਇੱਥੇ ਸਿਰਫ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਹੀ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਸਰੀਰਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਦਾ ਹੈ....ਸੰਸਥਾਵਾਂ, ਅਜਿਹੀਆਂ ਧਰਮ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਜਾਂ ਪ੍ਰਚਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀਆਂ; ਇਹ ਸਿਰਫ ਵਿਅਕਤੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਹੀ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕੀ ਇਹ ਵਿਅਕਤੀ ਆਪਣੇ ਨਿੱਜੀ ਵਿਚਾਰ ਜਾਂ ਉਸ ਸੰਸਥਾ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਦੇ ਹਨ ਇਹ ਵਾਸਤਵ ਵਿੱਚ ਅਨੁਚਛੇਦ 25 ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਬੇਮਤਲਬ ਹੈ। ਇਹ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਹੈ ਜੋ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਹੈ, ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਕਿ ਪ੍ਰਚਾਰ ਚਰਚ ਜਾਂ ਮੱਠ ਵਿੱਚ ਹੋਵੇ, ਜਾਂ ਮੰਦਰ ਜਾਂ ਪਾਰਲਰ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿੱਚ।"(ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

ਸ੍ਰੀ ਏ ਐਸ ਨਾਰਾਯਣ ਦੀਕਸ਼ਿਤੁਲੂ ਬਨਾਮ ਆਂਧਰਾ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ[14], ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਇੱਕ ਦੋ ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਬੈਂਚ ਨੇ ਆਂਧਰਾ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਚੈਰੀਟੇਬਲ ਅਤੇ ਹਿੰਦੂ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਅਤੇ ਐਂਡੋਮੈਂਟਸ ਐਕਟ, 1987 ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ 34, 35, 37, 39 ਅਤੇ 144 ਦੀ ਸੰਵਿਧਾਨਕਤਾ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਜਿਸ ਨੇ *ਅਰਚਕਾਂ, ਮੀਰਾਸੀਦਾਰਾਂ, ਗਾਉਂਕਾਰਾਂ* ਅਤੇ ਹੋਰ ਦਫਤਰ ਧਾਰਕਾਂ ਦੇ ਵਿਰਾਸਤੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਐਕਟ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਦਿਆਂ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ:

"85.ਲੇਖ 25 ਅਤੇ 26 ਧਾਰਮਿਕ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨਾਲ ਨਿਪਟਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਲੇਖਾਂ ਵਿੱਚ ਵਰਤੇ ਗਏ 'ਧਰਮ' ਨੂੰ ਇਸਦੇ ਸਖਤ ਅਤੇ ਸ਼ਬਦਕੋਸ਼ੀ ਅਰਥ ਵਿੱਚ ਸਮਝਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਧਰਮ ਉਹ ਹੈ ਜੋ ਇੱਕ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਉਸਦੇ ਕੋਸਮੋਸ, ਉਸਦੇ ਸਿਰਜਣਹਾਰ ਜਾਂ ਸੁਪਰ ਫੋਰਸ ਨਾਲ ਜੋੜਦਾ ਹੈ। 'ਧਰਮ' ਜਾਂ 'ਧਾਰਮਿਕ ਮਾਮਲੇ' ਦੇ ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਜਾਂ ਸੀਮਾਬੱਧ ਕਰਨਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਅਤੇ

ਲਗਭਗ ਅਸੰਭਵ ਹੈ। ਅਸਲ ਵਿੱਚ, ਧਰਮ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਨਿੱਜੀ ਆਸਥਾ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਨਿੱਜੀ ਸੰਬੰਧ ਹਨ ਜੋ ਉਹ ਉਸ ਨਾਲ ਮੰਨਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕੋਸਮੋਸ, ਉਸਦਾ ਸਿਰਜਣਹਾਰ ਜਾਂ ਉਸਦਾ ਸਿਰਜਣਹਾਰ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਉਹ ਮੰਨਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਅਚੇਤਨ ਜੀਵਾਂ ਅਤੇ ਬ੍ਰਹਮੰਡ ਦੀਆਂ ਤਾਕਤਾਂ ਦੇ ਅਸਤਿਤਵ ਨੂੰ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ।"
(ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

106.ਇੱਕ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਜਾਂ ਇਸ ਦਾ ਕੋਈ ਵਿਭਾਗ ਲੇਖ 26 ਅਧੀਨ ਧਾਰਮਿਕ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਅਧਿਕਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਵਿੱਚ ਵਸਦਾ ਹੈ ਜੋ (i) ਇੱਕ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਜਾਂ ਸੰਸਥਾ ਦੇ ਅਸਤਿਤਵ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹਨ; (ii) ਉਹ ਆਮ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਜੋ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਦੇ ਸਦੱਸਾਂ ਵਿੱਚ ਸਾਂਝਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇੱਕ ਆਮ ਆਧਿਆਤਮਿਕ ਸੰਗਠਨ; (iii) ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਨਾਮ ਦਾ ਅਸਤਿਤਵ ਅਤੇ (iv) ਧਰਮ ਦਾ ਇੱਕ ਆਮ ਧਾਗਾ। ਲੇਖ 25 ਅੰਤਰਆਤਮਾ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਅਤੇ ਧਰਮ ਦੇ ਮੁਫਤ ਪੇਸ਼ੇ, ਅਭਿਆਸ ਅਤੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਅੰਤਰਆਤਮਾ, ਜੋ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਭਾਵਨਾ ਅਤੇ ਸੰਬੰਧਾਂ ਨੂੰ ਉਜਾਗਰ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਇੱਕ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਹੈ, ਕੇਵਲ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਵਿੱਚ ਹੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਸੰਵਿਧਾਨ ਹਰ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਇਸਦੀ ਮੂਲ ਇਕਾਈ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਮੰਨਦਾ ਹੈ। ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਭਾਗ III ਅਧੀਨ ਗਾਰੰਟੀਸ਼ੁਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਇਸਦੀ ਮੂਲ ਇਕਾਈ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਪਛਾਣ ਦੀ ਪਛਾਣ ਵੱਲ ਅਗਵਾਈ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਵਿਅਕਤੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਭਾਗ III ਅਧੀਨ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦਾ ਧਾਰਕ ਹੈ। ਦੇਵਤਾ ਧਾਰਮਿਕ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨੀ ਵਿਅਕਤੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜਾਇਦਾਦ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਦੇਵਤਾ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਭਾਗ III ਲਈ "ਵਿਅਕਤੀ" ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇੱਕ ਦੇਵਤਾ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਪਛਾਣਣ ਲਈ ਲੀਡ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਾਨੂੰਨੀ ਕਲਪਨਾ ਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਭਾਗ III ਅਧੀਨ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੇ ਗੁੰਝਲ ਵਿੱਚ ਵਿਸਤਾਰਿਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ।

ਬੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਸਤਰੀਆਂ ਨੂੰ ਸਬਰੀਮਾਲਾ ਮੰਦਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਰੱਖਣਾ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਧਾਰਮਿਕ ਅਤੇ ਨਾਗਰਿਕ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੋਵਾਂ ਉੱਤੇ ਅਸਰ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਐਂਟੀ-ਐਕਸਕਲੂਜ਼ਨ ਸਿਦਾਂਤ ਅਜਿਹੇ ਦਾਅਵੇ ਨੂੰ ਨਾਮਨਜ਼ੂਰ ਕਰੇਗਾ ਜੋ ਕਿ ਅਨੁਚਛੇਦ 25 ਅਤੇ 26 ਦੇ ਆਧਾਰ ਉੱਤੇ ਸਤਰੀਆਂ ਨੂੰ ਸਬਰੀਮਾਲਾ ਮੰਦਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਰੱਖਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਧਾਰਮਿਕ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਅਭਿਆਸ ਨੂੰ ਬਾਧਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਉੱਚ-ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਅਤੇ ਬਰਾਬਰੀ ਦੀ ਨਾਗਰਿਕਤਾ ਨੂੰ ਸੁਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕਰਨ ਦੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਨਾਲ ਮੇਲ ਖਾਂਦਾ ਹੈ।

ਸੀ ਭਵਿੱਖ ਲਈ ਇੱਕ ਰੋਡ ਮੈਪ

ਡੀ 107. ਸ਼ਿਰੂਰ ਮੁੱਟ ਵਿੱਚ ਕੀਤੇ ਫੈਸਲੇ ਨੇ ਧਰਮ ਨੂੰ ਜ਼ਮੀਰ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਤੋਂ ਪਰੇ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਨੂੰ ਸਮਾਉਣ ਲਈ ਪਰਿਭਾਸਿਤ ਕੀਤਾ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਮਾਨਿਆ ਕਿ ਧਾਰਮਿਕ ਪ੍ਰਥਾਵਾਂ ਵੀ ਧਰਮ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ, ਜਿੱਥੇ ਕਿਸੇ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਦੇ ਸਿਦਾਂਤ ਦਿਨ ਦੇ ਖਾਸ ਸਮੇਂ ਤੇ ਸਮਾਗਮ ਜਾਂ ਦੇਵਤਾ ਨੂੰ ਨਿਯਮਿਤ ਭੋਜਨ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਨੂੰ ਲਾਜ਼ਮੀ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਇਹ ਧਰਮ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਸਿਰਫ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਮਤਲਬ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਪ੍ਰਥਾਵਾਂ ਪੈਸੇ ਦੇ ਖਰਚ ਨਾਲ ਜੁੜੀਆਂ ਹਨ, ਇਸ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਧਾਰਮਿਕ ਚਰਿੱਤਰ ਖਤਮ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਧਰਮ ਸਿਦਾਂਤ ਅਤੇ ਸਮਾਗਮ ਨੂੰ ਸਮਾਉਣ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਨੇ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਧਰਮ ਨੂੰ ਇਹ ਤੈਅ ਕਰਨ ਦੀ ਵਿਆਪਕ ਸਵਾਯਤਤਾ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਸਿਦਾਂਤਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਕੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਜਾਂ

ਅਨਿਵਾਰਿਆ ਹੈ। ਸ਼ਿਰੂਰ ਮੁੱਟ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਰਾਤੀਲਾਲ ਵਿੱਚ ਹੋਏ ਇੱਕ ਹੋਰ ਫੈਸਲੇ ਦੁਆਰਾ ਅਗਾਂਹ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਦੋਵੇਂ ਮਾਮਲੇ ਇੱਕੋ ਸਾਲ ਵਿੱਚ ਫੈਸਲੇ ਗਏ ਸਨ।

ਈ 108. ਜਿਵੇਂ ਜਿਵੇਂ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਜੁਰਿਸਪ੍ਰੂਡੈਂਸ ਵਿਕਸਿਤ ਹੋਇਆ, ਦੋ ਵੱਖਰੇ ਮੁੱਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਏ। ਪਹਿਲਾ ਸੀ ਧਾਰਮਿਕ ਅਤੇ ਧਰਮ-ਨਿਰਪੇਖ ਵਿੱਚ ਵੰਡ। ਇਹ ਵੰਡ ਅਨੁਚਛੇਦ 25(2)(ਅ) ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਤੀਬਿੰਬਿਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਰਾਜ ਨੂੰ ਇਹ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਆਰਥਿਕ, ਵਿੱਤੀ, ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਜਾਂ "ਹੋਰ ਧਰਮ-ਨਿਰਪੇਖ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ" ਨੂੰ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਜਾਂ ਸੀਮਿਤ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜੋ ਧਾਰਮਿਕ ਅਭਿਆਸ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇੱਕ ਦੂਜਾ ਵੱਖਰਾ ਮੁੱਦਾ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਸੰਬੋਧਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਉਹ ਸੀ ਕਿ ਕੋਈ ਪ੍ਰਥਾ ਧਰਮ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਜਦੋਂ ਕਿ ਧਾਰਮਿਕ ਬਨਾਮ ਧਰਮ-ਨਿਰਪੇਖ ਵੰਡ ਸੰਵਿਧਾਨਿਕ ਪਾਠ ਵਿੱਚ ਸਮਰਥਨ ਲੱਭਦੀ ਹੈ, ਨਾ ਤਾਂ ਅਨੁਚਛੇਦ 25 ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਅਨੁਚਛੇਦ 26 ਉਹ ਪ੍ਰਥਾਵਾਂ ਬਾਰੇ ਗੱਲ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜੋ ਧਰਮ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹਨ। ਜਿਵੇਂ ਜਿਵੇਂ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਜੁਰਿਸਪ੍ਰੂਡੈਂਸ ਵਿਕਸਿਤ ਹੋਇਆ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਹ ਤੈਅ ਕਰਨ ਦਾ ਕਾਰਜ ਸੰਭਾਲਿਆ ਕਿ ਕੋਈ ਪ੍ਰਥਾ ਧਰਮ ਦਾ ਅਨਿਵਾਰਿਆ ਅਤੇ ਅਭਿੰਨ ਹਿੱਸਾ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਨਿਰਧਾਰਣ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਵਿੱਚ ਹੀ ਸੈੱਟ ਅੱਪ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਕੁਝ ਜੋ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਨਹੀਂ ਭਾਰਤੀ ਯੁਵਾ ਵਕੀਲ ਸੰਘ ਬਨਾਮ ਕੇਰਲਾ ਦੀ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ

(ਡਾ. ਧਨੰਜ□ ਵਾਈ ਚੰਦ੍ਰਾਚੂੜ, ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ)

ਧਰਮ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਮਾਮਲੇ ਜੋ ਧਰਮ ਲਈ ਅਨਿਵਾਰਯ ਸਮਝੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਅਨੁਚਛੇਦ 25 ਜਾਂ ਅਨੁਚਛੇਦ 26 ਦੁਆਰਾ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਨਹੀਂ ਹੋਣਗੇ। ਅਨੁਚਛੇਦ 26(ਬੀ) ਅਧੀਨ ਧਰਮ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਮਾਮਲੇ ਉਸ ਨਾਲ ਮਿਲਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਜੋ ਧਰਮ ਦਾ ਅਨਿਵਾਰਯ ਹਿੱਸਾ ਹੈ। *ਕੁਰੇਸ਼ੀ* (1959) ਵਿੱਚ, ਇੱਕ ਸੰਵਿਧਾਨ ਪੀਠ (ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਨਿਆਂਕਾ ਗਜੇਂਦਰਗਡਕਰ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ) ਨੇ ਇਸ ਅਭਿਆਸ ਦੀ ਗੈਰ-ਅਨਿਵਾਰਯ ਪ੍ਰਕ□ਤੀ ਉੱਤੇ ਜੋਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਬਕਰ-ਈਦ ਉੱਤੇ ਗਾਵਾਂ ਦੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਮੁਸਲਮਾਨ ਭਾਈਚਾਰੇ ਲਈ ਇੱਕ ਅਨਿਵਾਰਯ ਅਭਿਆਸ ਨਹੀਂ ਹੈ। *ਦੁਰਗਾ ਕਮੇਟੀ* (1962), ਤਿਲਕਾਯਤ (1964) ਅਤੇ ਸਾਸਤ੍ਰੀ ਯਜਨਪੁਰੁਸ਼ਾਦਜੀ (1966) ਵਿੱਚ, ਨਿਆਂਕਾ ਗਜੇਂਦਰਗਡਕਰ ਨੇ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇਹ ਅਧਿਕਾਰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਰੱਖਿਆ ਕਿ ਕੋਈ ਅਭਿਆਸ ਧਾਰਮਿਕ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਅਤੇ ਜੇ ਹਾਂ, ਤਾਂ ਕੀ ਇਹ ਅਭਿਆਸ ਧਰਮ ਦਾ ਅਨਿਵਾਰਯ ਜਾਂ ਅਭਿੰਨ ਹਿੱਸਾ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। *ਦੁਰਗਾ ਕਮੇਟੀ* ਵਿੱਚ, ਨਿਆਂਕਾ ਗਜੇਂਦਰਗਡਕਰ ਨੇ ਉਸ ਨਿਰਣਾਯਕ ਫੰਕਸ਼ਨ ਦੇ ਅਭਿਆਸ ਨੂੰ ਸਹੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਿਸ ਨਾਲ, ਉਹ ਅਭਿਆਸ ਜੋ "ਕੇਵਲ ਅੰਧਵਿਸ਼ਵਾਸੀ ਵਿਸ਼ਵਾਸਾਂ" ਵਿੱਚ ਉੱਤਪੰਨ ਹੋਏ ਹੋਣ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, "ਬਾਹਰੀ ਅਤੇ ਗੈਰ-ਅਨਿਵਾਰਯ ਜੋੜ" ਹੋਣਗੇ, ਉਹ ਧਰਮ ਦੇ ਅਨਿਵਾਰਯ ਹਿੱਸੇ ਵਜੋਂ ਵਿਚਾਰੇ ਜਾਣਗੇ। *ਸਾਸਤ੍ਰੀ ਯਜਨਪੁਰੁਸ਼ਾਦਜੀ* ਵਿੱਚ, ਮੁੱਖ ਨਿਆਂਕਾ ਗਜੇਂਦਰਗਡਕਰ ਨੇ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਦਾ ਇੱਕ ਵਿਚਾਰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜੋ ਸਿਧਾਂਤਕ ਸ਼ਰਤਾਂ ਵਿੱਚ ਇਸਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਅਭਿਆਸਾਂ ਤੋਂ ਵੱਖ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਧਰਮ ਦੇ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਵਿਚਾਰ ਤੋਂ ਵੱਖਰੇ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਜਿਸ ਨਤੀਜੇ ਦੇ ਨਾਲ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇੱਕ ਐਪਚਾਰਿਕ ਪੱਧਰ ਉੱਤੇ ਇੱਕ ਵਿਚਾਰ ਅਪਣਾਇਆ ਜੋ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਨੂੰ ਮਹੱਤਵ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਇਸਦੇ ਧਰਮ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣਦਾ ਹੈ, ਇੱਕ ਅਦਾਲਤੀ ਭੂਮਿਕਾ ਹੈ ਜੋ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕਰੇਗੀ ਕਿ ਕੁਝ ਅਨਿਵਾਰਯ ਹੈ ਜਾਂ ਧਰਮ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। *ਅਵਧੂਤ II* ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਭੂਮਿਕਾ ਦੀ ਧਾਰਣਾ ਨੇ ਇਸਨੂੰ ਇੱਕ ਅਭਿਆਸ ਨੂੰ ਅਨਿਵਾਰਯ ਨਾ ਮੰਨਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੱਤੀ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਹ ਇੱਕ ਧਾਰਮਿਕ ਪਾਠ ਵਿੱਚ ਸੰਪ੍ਰਦਾਯ ਦੇ ਸੰਸਥਾਪਕ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਉਹ ਅਧਿਕਾਰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਰੱਖਿਆ ਜੋ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਹੜੇ ਅਭਿਆਸ ਧਰਮ ਲਈ ਅਨਿਵਾਰਯ ਜਾਂ ਗੈਰ-ਅਨਿਵਾਰਯ ਹਨ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇੱਕ ਸੁਧਾਰਾਤਮਕ ਭੂਮਿਕਾ ਅਪਣਾਈ ਜੋ ਇਸਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਅਭਿਆਸਾਂ ਨੂੰ ਧਰਮ ਤੋਂ ਸਾਫ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦੇਵੇਗੀ ਜੋ ਵਿਅਕਤੀ ਗਰਿਮਾ ਲਈ ਅਪਮਾਨਜਨਕ ਹਨ। ਮੰਦਰ ਇਕਾਈ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਨੂੰ ਧਰਮ ਦਾ ਅਭਿੰਨ ਹਿੱਸਾ ਨਾ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ, ਅਦਾਲਤ ਧਰਮ ਦਾ ਇੱਕ ਤਰੱਕੀਵਾਦੀ ਵਿਚਾਰ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰੇਗੀ। ਇਹ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਸਮੱਸਿਆਤਮਕ ਹੈ। ਇੱਕ ਧਾਰਮਿਕ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨੂੰ ਇਹ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦੇਣ ਦਾ ਤਰਕ ਕਿ ਕੀ ਇਸਦੇ ਧਰਮ ਦਾ ਇੱਕ ਅਨਿਵਾਰਯ ਪਹਿਲੂ ਹੈ, ਧਰਮਾਂ ਅਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇਆਂ ਦੀ ਸਵਾਯੱਤਾ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਉਸ ਸਵਾਯੱਤਾ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕਰਨਾ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਉਦਾਰਵਾਦੀ ਮੁੱਲਾਂ ਨੂੰ ਵਧਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਧਾਰਮਿਕ ਮਾਮਲਿਆਂ ਉੱਤੇ ਸਿਧਾਂਤਕ ਮੁੱਦਿਆਂ ਉੱਤੇ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਨ ਨਾਲ, ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ, ਜਰੂਰੀ ਤੌਰ ਉੱਤੇ, ਇੱਕ ਧਾਰਮਿਕ ਚੋਗਾ ਅਪਣਾਉਣਾ ਪਿਆ ਹੈ। ਅਦਾਲਤ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕਰੇਗੀ ਕਿ ਕੀ ਇੱਕ ਅਭਿਆਸ ਧਰਮ ਦਾ ਅਨਿਵਾਰਯ ਹਿੱਸਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਨੇ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਧਰਮ ਦਾ ਇੱਕ ਸੁਧਾਰਾਤਮਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਅਪਣਾਉਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਧਰਮ ਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨਾਲ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੁਆਰਾ ਜੋ ਧਰਮ ਨੂੰ ਅਭਿਆਸ ਅਤੇ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਵਿਰੋਧ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਅਦ

ਧਰਮ ਦੇ ਕਿਸੇ ਭਾਗ ਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰੀ ਜਾਂ ਗੈਰ-ਜ਼ਰੂਰੀ ਮੰਨਣ ਬਾਰੇ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨਾ ਧਾਰਮਿਕ-ਧਰਮ ਨਿਰਪੱਖ ਵਿਭਾਜਨ ਅਤੇ ਜ਼ਰੂਰੀ/ਗੈਰ-ਜ਼ਰੂਰੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਵਿਚਕਾਰ ਫਰਕ ਨੂੰ ਧੁੰਦਲਾ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਪਹਿਲਾ ਧਾਰਮਿਕ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਮੂਲ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕਿ ਦੂਜਾ ਨਿਆਇਕ ਸਿਰਜਣਾ ਹੈ।

ਅਦਾਲਤ ਵੱਲੋਂ ਇਹ ਮਾਨ ਲੈਣਾ ਕਿ ਕੋਈ ਅਭਿਆਸ ਧਰਮ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਇਸ ਨੇ ਸਾਡੀ ਨਿਆਇਕ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਨੂੰ ਉਸ ਮੁੱਖ ਮੁੱਦੇ ਨੂੰ ਦਰਕਿਨਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਅਗਵਾਈ ਕੀਤੀ ਹੈ ਜੋ ਅਸਲ ਵਿਚ ਬਹਿਸ ਲਈ ਕੇਂਦਰੀ ਮੁੱਦਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ। ਉਹ ਮੁੱਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਧਰਮ ਅਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇਆਂ ਨੂੰ ਉਹ ਅਭਿਆਸ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਦੇ ਇੱਕ ਸਮੂਹ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਬਾਹਰ ਕਰਨਾ ਅਰਦਾਸ ਅਤੇ ਪੂਜਾ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮਾਮਲਿਆਂ ਤੱਕ ਵਧ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੋ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਅਤੇ ਗਰਿਮਾ ਉੱਤੇ ਅਸਰ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਸੰਵਿਧਾਨ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇਆਂ ਨੂੰ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਇਹ ਧਾਰਾ 26 ਵਿੱਚ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇਆਂ ਨੂੰ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਫਿਰ ਵੀ ਮੁੱਖ ਸਵਾਲ ਜੋ ਜਵਾਬ ਮੰਗਦਾ ਹੈ ਉਹ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇਆਂ ਵਿੱਚ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਆਤਮਾ ਨੂੰ ਜਿਵੰਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਮੌਲਿਕ ਮੁੱਲਾਂ ਦੀ ਗਰਿਮਾ, ਆਜ਼ਾਦੀ ਅਤੇ ਸਮਾਨਤਾ ਉੱਤੇ ਅਸਰ ਪਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ।

ਇਸ ਮੁੱਦੇ ਦਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕਰਦਿਆਂ, ਇਹ ਯਾਦ ਰੱਖਣਾ ਚੰਗਾ ਹੈ ਕਿ ਧਰਮ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਜੋ ਕਿ ਧਾਰਾਵਾਂ 25, 26, 27 ਅਤੇ 28 ਵਿੱਚ ਸਮਝਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਇੱਕ ਅਲੱਗ ਖੜਾ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਉੱਤੇ ਅਧਿਆਇ ਦਾ ਇੱਕ ਅਭਿੰਨ ਅੰਗ ਹਨ। ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਪਛਾਣਣ ਵਾਲੇ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਲੇਖਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਨਿਰਬਾਧ ਜਾਲ ਵਜੋਂ ਸਮਝਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਕੱਠੇ, ਉਹ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਇਮਾਰਤ ਨੂੰ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਤੀਜੇ ਭਾਗ ਵਿੱਚ ਮੌਲਿਕ ਮਨੁੱਖੀ ਆਜ਼ਾਦੀਆਂ ਵਿਖੰਡਿਤ ਜਾਂ ਵੱਖਰੀਆਂ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਉਹ ਇਕੱਠੇ ਹੀ ਹਨ। ਇਹ ਸਿਰਫ ਇਕੱਠੇ ਹੀ ਹਨ ਜੋ ਮਨੁੱਖੀ ਆਜ਼ਾਦੀਆਂ ਦੇ ਕੇਂਦਰ ਵਜੋਂ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨੂੰ ਅਸਲੀ ਅਰਥ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਫਿਰ ਇੱਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨਾਲ ਸੰਤੁਲਿਤ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਹਰ ਇੱਕ ਮੈਂਬਰ ਨੂੰ ਤੀਜੇ ਭਾਗ ਵਿੱਚ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਹੱਕ ਹੈ।

ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਉੱਤੇ ਅਧਿਆਇ ਵਿੱਚ ਕਈ ਲੇਖ ਖਾਸ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਰਾਜ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਿਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਪਰ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਤੌਰ ਉੱਤੇ, ਹੋਰ ਕਈ ਲੇਖਾਂ ਦਾ ਲਾਗੂ ਹੋਣਾ ਰਾਜ ਅਤੇ ਗੈਰ-ਰਾਜ ਇਕਾਈਆਂ ਉੱਤੇ ਕਿਤੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੈ। ਧਾਰਾ 15(2) ਧਰਮ, ਨਸਲ, ਜਾਤ, ਲਿੰਗ ਜਾਂ ਜਨਮ ਸਥਾਨ ਦੇ ਆਧਾਰ ਉੱਤੇ ਭੇਦਭਾਵ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਗਾਰੰਟੀ ਨੂੰ ਸਮਝਾਉਂਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਸੂਚੀਬੱਧ ਜਨਤਕ ਸਥਾਨਾਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਵਿੱਚ। ਧਾਰਾ 17 “ਇਹ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 26(ਬੀ) ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੇ ਧਾਰਕਾਂ ਵਜੋਂ ਸਮੂਹਾਂ ਨੂੰ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉੱਪਰ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਸੰਵਿਧਾਨ ਇਸ ਨੂੰ ਕਰਨ ਦੇ ਆਧਾਰ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਦੱਸਦਾ। ਇਹ ਸਪਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਕਿ ਕੀ ਸਮੂਹਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਉਪਕਰਣੀ ਕਾਰਣ ਲਈ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ ਕਿ ਵਿਅਕਤੀ ਸਿਰਫ ‘ਚੋਣ ਦੇ ਸੰਦਰਭ’157 ਵਿੱਚ ਸਮੁਦਾਇਕਾਂ ਦੇ ਭੀਤਰ ਹੀ ਆਤਮ-ਨਿਰਧਾਰਣ ਅਤੇ ਪੂਰਤੀ ਹਾਸਲ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਜਾਂ ਕੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਸਮੂਹਾਂ ਨੂੰ, ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਨਾਲ, ਬਰਾਬਰ ਚਿੰਤਾ ਅਤੇ ਸਤਿਕਾਰ ਦੀਆਂ ਯੋਗ ਇਕਾਈਆਂ ਵਜੋਂ ਵਰਤਦਾ ਹੈ।18 ਇਹ ਫਰਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਸਮੂਹ ਦੀ ਅਖੰਡਤਾ ਨੂੰ, ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਜਨਤਕ ਮਾਲ ਤੱਕ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਪਹੁੰਚ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਦੀ ਕੀਮਤ ਉੱਤੇ ਵੀ, ਕਿੰਨਾ ਭਾਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਸਿਰਫ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਫੈਸਲਾ ਕਰਕੇ ਹੀ ਤੈਅ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹ

ਇਸ ਖੰਡ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਜੋ ਇਹ ਖੋਜਦਾ ਹੈ, ਭਾਟੀਆ ਦੀ ਥੀਸਿਸ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅਨਿਵਾਰਯ ਧਾਰਮਿਕ ਪ੍ਰਥਾਵਾਂ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ, ਜਿਸ ਦਾ ਇੱਕ ਪੱਕਾ ਸੰਵਿਧਾਨਿਕ ਆਧਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਨੇ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਧਾਰਮਿਕ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਸੁਲਝਾਉਣ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਭੁੱਲਭੁਲੈਆ ਵਿੱਚ ਲੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਧਰਮ ਲਈ ਅਨਿਵਾਰਯ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਅਦਾਲਤ ਉਹਨਾਂ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਵੜ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਇਸਦੀ ਨਾ ਤਾਂ ਸਮਰੱਥਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਧਾਰਮਿਕ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਜਾਂ ਵਿਸ਼ਵਾਸਾਂ ਦੀ ਅੰਦਰੂਨੀ ਮਹੱਤਤਾ ਉੱਤੇ ਬੋਲਣ ਦੀ ਜਾਇਜ਼ਤਾ। ਉਸ ਨਿਰਧਾਰਣ ਨੂੰ ਕਰਦਿਆਂ, ਅਦਾਲਤ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਬਾਹਰਲਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਲਾਗੂ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਧਰਮ ਦੇ ਇੱਕ ਅਨਿਵਾਰਯ ਹਿੱਸੇ ਨੂੰ ਕੀ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ਇਸ ਬਾਰੇ ਇੱਕ ਬਾਹਰਲੇ ਨਜ਼ਰੀਏ ਦੀ ਲਾਗੂਕਰਨ ਧਾਰਮਿਕ ਆਜ਼ਾਦੀ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਸਵੈ-ਨਿਰਣੈ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਉਦਾਰਵਾਦੀ ਮੁੱਲਾਂ ਨਾਲ ਅਸੰਗਤ ਹੈ।

ਅਨਿਵਾਰਯ ਧਾਰਮਿਕ ਪ੍ਰਥਾਵਾਂ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਲੋਚਨਾ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਫੈਜ਼ਾਨ ਮੁਸਤਫਾ ਅਤੇ ਜਗਤੇਸ਼ਵਰ ਸਿੰਘ ਸੋਹੀ ਨੇ ਹਾਲ ਹੀ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਇੱਕ ਪੁਸਤਕ “ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਧਾਰਮਿਕ ਆਜ਼ਾਦੀ: ਮੌਜੂਦਾ ਮੁੱਦੇ ਅਤੇ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦਾ ਪਾਦਰੀ ਵਜੋਂ ਕਾਰਜ ਕਰਨਾ”[19] ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਜੈਕਲਿਨ ਐਲ. ਨਿਓ ਨੇ ਇੱਕ ਲੇਖ ਵਿੱਚ “ਧਾਰਮਿਕ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਧਰਮ ਅਤੇ ਅਨਿਵਾਰਯ ਪ੍ਰਥਾ ਟੈਸਟਾਂ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਦੀਆਂ ਉਲਝਣਾਂ: ਇੱਕ ਆਲੋਚਨਾ”[20] ਵਿੱਚ ਅਨਿਵਾਰਯ ਧਾਰਮਿਕ ਪ੍ਰਥਾਵਾਂ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀਆਂ ਖਾਮੀਆਂ ਨਾਲ ਨਿਪਟਿਆ ਹੈ। ਲੇਖਕ ਨੋਟ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਨਿਵਾਰਯ ਧਾਰਮਿਕ ਪ੍ਰਥਾਵਾਂ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾਤਮਕ ਟੈਸਟ ਔਪਚਾਰਿਕ ਸੁਭਾਵ ਦੇ ਹਨ, ਜੋ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਅਤੇ ਗੈਰ-ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਧਾਰਮਿਕ ਵਿਸ਼ਵਾਸਾਂ ਜਾਂ ਪ੍ਰਥਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਮਨਮਾਨੀ ਰੇਖਾ ਖਿੱਚਣ ਲਈ ਲੈ ਜਾਂਦੇ ਹਨ:

“ਧਾਰਮਿਕ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਦਾਅਵਿਆਂ ਦੀ ਅਦਾਲਤੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿੱਚ ਮੁੱਖ ਵਿਭੇਦ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਦੀ ਪਰਮਿਸ਼ਬਲਿਟੀ ਨੂੰ ਸੀਮਾ ਧਾਰਾਵਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਜਾਂਚਣਾ ਅਤੇ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾਤਮਕ ਦਾਅਵਿਆਂ ਦੀ ਅਦਾਲਤੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਰਾਹੀਂ ਦਾਅਵਿਆਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨਾ

ਬ੍ਰਿਘਵਾ, ਬਹੁਸੰਸਕ੍ਰਿਤੀਵਾਦ ਵਿੱਚ ਬਹੁਸੰਸਕ੍ਰਿਤੀਵਾਦ, ਉਦਾਰਵਾਦ ਅਤੇ ਲੋਕਤੰਤਰ ਦਾ ਪਰਿਚਯ (ਆਰ ਭਾਰਗਵ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸੰਪਾਦਕ), ਆਕਸਫੋਰਡ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਪ੍ਰੈਸ (2007)

ਫੈਜ਼ਾਨ ਮੁਸਤਫਾ ਅਤੇ ਜਗਤੇਸ਼ਵਰ ਸਿੰਘ ਸੋਹੀ, ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਧਾਰਮਿਕ ਆਜ਼ਾਦੀ: ਮੌਜੂਦਾ ਮੁੱਦੇ ਅਤੇ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦਾ ਪਾਦਰੀ ਵਜੋਂ ਕਾਰਜ ਕਰਨਾ, ਬ੍ਰਿਘਮ ਯੰਗ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਰਿਵਿਊ (2017)

ਜੈਕਲਿਨ ਐਲ ਨਿਓ, ਧਾਰਮਿਕ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਧਰਮ ਅਤੇ ਅਨਿਵਾਰਯ ਪ੍ਰਥਾ ਟੈਸਟਾਂ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਦੀਆਂ ਉਲਝਣਾਂ: ਇੱਕ ਆਲੋਚਨਾ, ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੰਵਿਧਾਨਿਕ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਜਰਨਲ, ਵੌਲ. 16 (2018), ਪੰਨੇ 574-595 ਭਾਰਤੀ ਯੰਗ ਲਾਇਅਰਜ਼ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਬਨਾਮ ਕੇਰਲਾ ਰਾਜ ਦੇ ਪੰਨਿਆਂ ਉੱਤੇ

[ਡਾ. ਧਨੰਜ□ ਵਾਈ ਚੰਦ੍ਰਾਚੂਡ, ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ]

ਟੈਸਟ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਬਾਅਦ ਵਾਲਾ ਧਾਰਮਿਕ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਦਾਵੇ ਨੂੰ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਗਾਰੰਟੀ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੈ, ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿ ਅਧਿਕਾਰ ਅਤੇ ਪ੍ਰਤੀਯੋਗੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਜਾਂ ਹਿੱਤਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਉਚਿਤ ਸੰਤੁਲਨ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ। ਪਰਿਭਾਸ਼ਾਤਮਕ ਟੈਸਟ ਅਕਸਰ ਰਸਮੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਅਦਾਲਤਾਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਮਾਪਦੰਡਾਂ ਦਾ ਚੋਣ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਦਾਵੇ 'ਤੇ ਫੈਸਲਾ ਸਿਰਫ ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਕੇ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਧਰਮ, ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਜਾਂ ਅਮਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮਾਪਦੰਡਾਂ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਕੇ, ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਅਤੇ ਗੈਰ-ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਧਰਮਾਂ, ਵਿਸ਼ਵਾਸਾਂ ਜਾਂ ਅਮਲਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਇੱਕ ਮਨਮਾਨੀ ਰੇਖਾ ਖਿੱਚਣ ਦਾ ਜੋਖਮ ਉਠਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ।"

ਇਸ ਅਵਧਾਰਣਾਤਮਕ ਮੁਸ਼ਕਲ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਹੋਈ ਸਮੱਸਿਆ ਅਸੈਂਸ਼ੀਅਲ ਧਾਰਮਿਕ ਅਮਲਾਂ ਦੇ ਟੈਸਟ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਹੈ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਅਤੇ ਜਾਇਜ਼ਤਾ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ ਹੈ:

"ਜਦੋਂ ਕਿ ਧਾਰਮਿਕ ਅਦਾਲਤਾਂ ਲਈ ਅੰਦਰੂਨੀ ਧਾਰਮਿਕ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ ਜਾਇਜ਼ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਸਿਵਲ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਤੇ ਆਮ ਕਾਨੂੰਨੀ ਮੁੱਦਿਆਂ 'ਤੇ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਲਈ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਇੱਕ ਧਾਰਮਿਕ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਬਹੁਲਵਾਦੀ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ, ਜੱਜਾਂ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਧਰਮਾਂ 'ਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਮਾਹਰਤਾ ਦੀ ਨਿਆਂਕਿਕ ਯੋਗਤਾ ਹੋਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ।"

ਉਹ ਦੋ ਪੜਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਣ ਦੀ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਝਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ:

"ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ, ਧਾਰਮਿਕ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਦਾਵਿਆਂ 'ਤੇ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਦੋ-ਪੜਾਵ ਟੈਸਟ ਹੋਵੇਗਾ ਜੋ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਇੱਕ ਵੱਧ ਸਹਿਣਸ਼ੀਲ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਅਪਣਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦਿਆਂ... ਬਹੁਲਵਾਦੀ ਸਮਾਜਾਂ ਵਿੱਚ ਧਾਰਮਿਕ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਲਈ ਇੱਕ ਕਾਰਜਸ਼ੀਲ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ। ਪਹਿਲੇ ਪੜਾਵ 'ਤੇ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਗਰੁੱਪ ਦੀ ਸਵੈ-ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਤਿਵਾਦੀ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਸਾਫ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਕਤਿਆਰ, ਧੋਖਾਧੜੀ ਜਾਂ ਉਲਟੇ ਮਕਸਦ ਦੀ ਘਾਟ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਪੜਾਵ 'ਤੇ, ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਸੰਤੁਲਨ, ਮਜਬੂਰੀ ਦੀ ਵਜ੍ਹਾ ਦੀ ਪੜਤਾਲ, ਜਾਂ ਅਨੁਪਾਤਕ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਤੈਅ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ ਕਿ ਧਾਰਮਿਕ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਾ ਦਾਵਾ ਰਾਜ ਜਾਂ ਜਨਤਕ ਹਿੱਤ ਨਾਲ ਟਕਰਾਉਂਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ।"

517 ਉਪਰੋਕਤ, ਪੰਨਾ 591 ਏ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਭਾਗ III ਵਿੱਚ ਆਜ਼ਾਦੀ, ਸਮਾਨਤਾ ਅਤੇ ਗਰਿਮਾ ਦੀ ਖੋਜ। ਆਰਟੀਕਲ 25(1) ਅਤੇ ਆਰਟੀਕਲ 26 ਦੋਵੇਂ ਜਨਤਕ ਵਿਵਸਥਾ, ਨੈਤਿਕਤਾ ਅਤੇ ਸਿਹਤ ਦੇ ਅਧੀਨ

ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੀਮਾਵਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਕੰਮ ਕਰਦਿਆਂ ਭੀ ਇੱਕ ਧਰਮ ਦੀ ਧਾਰਮਿਕ ਆਜ਼ਾਦੀ ਇੱਕ ਐਂਟੀ-ਬਾਹਿਸ਼ਕਰਣ ਸਿਧਾਂਤ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੈ:

"ਐਂਟੀ-ਐਕਸਕਲੂਜ਼ਨ ਸਿਦਾਂਤ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਐਂਟੀ-ਭੇਦਭਾਵ ਦੇ ਬਾਹਰੀ ਨਿਯਮ ਨੂੰ ਧਾਰਮਿਕ ਗਰੁੱਪਾਂ ਦੀ ਸਵਾਯਤਤਾ ਉੱਤੇ ਸੀਮਾ ਲਗਾਉਣ ਲਈ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ, ਜਿਥੇ ਇਹ ਗਰੁੱਪ ਮੌਲਿਕ ਸਮਾਨਾਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਨੂੰ ਰੋਕ ਰਹੇ ਹਨ।"

ਐਂਟੀ-ਐਕਸਕਲੂਜ਼ਨ ਸਿਦਾਂਤ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ:

"...ਕਿ ਰਾਜ ਅਤੇ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਧਾਰਮਿਕ ਗਰੁੱਪ ਦੇ ਜੀਵਨ ਦੀ ਅਖੰਡਤਾ ਦਾ ਸਨਮਾਨ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ (ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਧਾਰਮਿਕ ਅਨੁਯਾਇਯਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰੂਨੀ ਬਿੰਦੂ ਨੂੰ ਧਾਰਮਿਕ ਰੀਤੀ-ਰਿਵਾਜਾਂ ਦੇ ਰੂਪ ਅਤੇ ਸਮੱਗਰੀ ਦਾ ਨਿਰਧਾਰਣ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਮੰਨਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ) ਸਿਵਾਏ ਜਦੋਂ ਕਿ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਵਿੱਚ ਆਏ ਰੀਤੀ-ਰਿਵਾਜਾਂ ਨਾਲ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦਾ ਆਰਥਿਕ, ਸਮਾਜਿਕ ਜਾਂ ਸਾਂਸਕ□ਤਿਕ ਜੀਵਨ ਵਿੱਚੋਂ ਬਾਹਰ ਕੱਢਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗਰਿਮਾ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਪੁੰਜਦਾ ਹੈ, ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੌਲਿਕ ਸਮਾਨਾਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਨੂੰ ਰੁਕਾਵਟ ਪੈਂਦੀ ਹੈ।"

112. ਐਂਟੀ-ਐਕਸਕਲੂਜ਼ਨ ਸਿਦਾਂਤ ਇੱਕ ਧਰਮ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਧਾਰਮਿਕ ਸਿਦਾਂਤਾਂ ਅਤੇ ਮਤਾਂ ਨੂੰ ਤੈਅ ਕਰਨ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਨੂੰ ਉਚਿਤ ਮਾਨ-ਸਤਿਕਾਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਸਮੇਂ, ਐਂਟੀ-ਐਕਸਕਲੂਜ਼ਨ ਸਿਦਾਂਤ ਇਹ ਪੋਸਟੁਲੇਟ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਥੇ ਕੋਈ ਧਾਰਮਿਕ ਪ੍ਰੈਕਟਿਸ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਬਾਹਰ ਕੱਢਣ ਨੂੰ ਕਾਰਨ ਬਣਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗਰਿਮਾ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਪੁੰਜਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੌਲਿਕ ਸਮਾਨਾਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਨੂੰ ਰੁਕਾਵਟ ਪੈਂਦੀ ਹੈ, ਧਾਰਮਿਕ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨੂੰ ਲਿਬਰਲ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਉੱਚ-ਮੁੱਲਾਂ ਦੇ ਆਗੂ ਹੋਣ ਲਈ ਰਾਹ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਮੌਲਿਕ ਧਾਰਮਿਕ ਪ੍ਰੈਕਟਿਸਾਂ ਦੀ ਪਰੀਖਿਆ ਨੂੰ ਮੁੜ ਤੋਂ ਉੱਪਰ ਦਿੱਤੇ ਕਾਰਨਾਂ ਲਈ ਭਵਿੱਖ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਉਚਿਤ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਨੇੜੇ ਤੋਂ ਦੇਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਫਿਲਹਾਲ, ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਨੇ ਉੱਠਾਏ ਗਏ ਮੁੱਦਿਆਂ ਨੂੰ ਮੌਜੂਦਾ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਅਧਾਰ ਉੱਤੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਐਫ ਨਿਸਚਾ

113. ਸੰਵਿਧਾਨ ਇੱਕ ਸਮਾਜਿਕ ਤਬਦੀਲੀ ਦਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਕੁਝ ਪਛਾਣਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਅਪਮਾਨ ਅਤੇ ਭੇਦਭਾਵ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਤੋਂ ਵਿਛੋੜਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇੱਕ ਨਿਆਂਪੂਰਨ ਅਤੇ ਬਰਾਬਰੀ ਵਾਲੀ ਨਾਗਰਿਕਤਾ ਦੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਦੇ ਨਾਲ ਜੋੜਨ ਵਾਲਾ ਪੁਲ ਹੈ। ਧਰਮ, ਨਸਲ, ਜਾਤ, ਲਿੰਗ ਅਤੇ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਵਰਗੀਆਂ ਸੂਚਨਾ ਪਛਾਣਾਂ ਵਾਲੇ ਗੰਭੀਰ ਵਿਭਾਜਿਤ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ, ਸੰਵਿਧਾਨ ਇੱਕ ਨਵੇਂ ਸਮਾਜਿਕ ਆਦੇਸ਼ ਦਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਮਾਜਿਕ ਆਦੇਸ਼ ਹਰ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਗਰਿਮਾ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਯਤਨਾਂ ਦੇ ਕੇਂਦਰ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਮੌਲਿਕ ਇਕਾਈ ਵਜੋਂ, ਵਿਅਕਤੀ ਉਹ ਕੇਂਦਰ ਬਿੰਦੂ ਹੈ ਜਿਸ ਰਾਹੀਂ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਆਦਰਸ਼ ਸਾਕਾਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਫਰੇਮਰਾਂ ਕੋਲ ਇਹ ਕਾਰਜ ਸੀ ਕਿ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਸਮੂਹਿਕ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਦੇ ਦਾਵਿਆਂ ਵਿਚਕਾਰ ਸੰਤੁਲਨ ਬਣਾਇਆ ਜਾਵੇ। ਸੰਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਨੇ ਮਾਨਿਆ ਕਿ ਇੱਕ ਸੱਚਮੁੱਚ ਨਿਆਂਪੂਰਣ ਸਮਾਜਿਕ ਵਿਵਸਥਾ ਦੀ ਪਛਾਣ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ 'ਰਾਜ ਦੀ ਰੀੜ੍ਹ, ਕੇਂਦਰ ਬਿੰਦੂ, ਸਾਰੀ ਸਮਾਜਿਕ ਗਤੀਵਿਧੀ ਦਾ ਮੁੱਖ ਕੇਂਦਰ ਵਜੋਂ ਪਛਾਣਦੀ ਹੈ, ਜਿਸਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਅਤੇ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਹਰੇਕ ਸਮਾਜਿਕ ਤੰਤਰ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।' ਸਮਾਜਿਕ ਪਿਰਾਮਿਡ ਦੇ ਅਧਾਰ ਅਤੇ ਚੋਟੀ ਨੂੰ ਬਣਾਉਂਦਿਆਂ, ਹਰ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਗਰਿਮਾ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਆਦੇਸ਼

ਅਤੇ ਇਸਦੀਆਂ ਨਿਆਂਪੂਰਣ ਸਮਾਜਿਕ ਵਿਵਸਥਾ ਲਈ ਆਸਪੀਰੇਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਰੌਸ਼ਨ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਸਮਾਜਿਕ ਭੇਦਭਾਵ ਦੀਆਂ ਮੌਜੂਦਾ ਸੰਰਚਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਨੈਤਿਕਤਾ ਦੇ ਪ੍ਰਿਜ਼ਮ ਰਾਹੀਂ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਅਸਰ ਅਤੇ ਯਤਨ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਹਰ ਵਿਅਕਤੀ ਲਈ ਹਮਦਰਦੀ ਨਾਲ ਚਿੰਨ੍ਹਿਤ ਇੱਕ ਸਮਾਜ ਦਾ ਨਿਰਮਾਣ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ।

ਸੰਵਿਧਾਨ ਸਾਰੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਜ਼ਮੀਰ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਅਤੇ ਧਰਮ ਨੂੰ ਖੁੱਲ੍ਹ ਕੇ ਮੰਨਣ, ਬਚਾਉਣ ਅਤੇ ਪ੍ਰਚਾਰਿਤ ਕਰਨ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੱਕ ਦੀ ਰਾਖੀ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਧਾਰਮਿਕ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਵਿਚ ਸਮਾਏ ਹੋਏ, ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਅਪਵਾਦ ਦੇ, ਸਾਰੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਧਰਮ ਨੂੰ ਮੰਨਣ, ਅਭਿਆਸ ਕਰਨ ਅਤੇ ਪ੍ਰਚਾਰਿਤ ਕਰਨ ਦਾ ਬਰਾਬਰ ਹੱਕ ਹੈ। ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਧਾਰਮਿਕ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਵਿਚ ਬਰਾਬਰ ਭਾਗੀਦਾਰੀ ਇਸ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਪਛਾਣ ਹੈ। ਧਾਰਮਿਕ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਰਾਖੀ ਕਰਦਿਆਂ, ਫਰੇਮਰਾਂ ਨੇ ਧਾਰਮਿਕ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਭਾਗ III ਵਿਚ ਸਮਾਨਤਾ, ਆਜ਼ਾਦੀ ਅਤੇ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਉੱਚ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਕੀਤਾ। ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਗਰਿਮਾ ਨੂੰ ਧਾਰਮਿਕ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਅਭਿਆਸ ਤੋਂ ਵੱਖ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਆਦੇਸ਼ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਾਥਮਿਕਤਾਵਾਂ ਵਿਚ, ਧਾਰਮਿਕ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਭਾਗ III ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਨਾਲ ਸੁਸੰਗਤ ਢੰਗ ਨਾਲ ਅਭਿਆਸ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਪੂਜਾ ਵਿਚ ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਬਰਾਬਰ ਭਾਗੀਦਾਰੀ ਇੱਕ ਨਿਆਂਪੂਰਣ ਸਮਾਜਿਕ ਵਿਵਸਥਾ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਵਿਚ ਸਮਾਈ ਹੋਈ ਹੈ।

ਸੰਵਿਧਾਨ ਵਿਚ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਚਰਚਾ ਨੂੰ ਇਸਦੇ ਸੰਦਰਭ ਤੋਂ ਵਿਹੂਣਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੇਕਰ ਇਸਨੂੰ ਭਾਗ III ਵਿਚ ਸਥਿਤ ਇੱਕ ਲੇਖ ਨੂੰ ਉਸ ਭਾਗ ਤੋਂ ਵੱਖਰਾ ਸਮਝਿਆ ਜਾਵੇ। ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਗਠਨ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਧਾਰਮਿਕ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਮਾਮਲੇ ਸੰਭਾਲਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਵੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਭਾਗ III ਤੋਂ ਵੱਖਰੇ ਹੋ ਕੇ ਅਭਿਆਸ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਤਾ, ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਗਾਰੰਟੀ ਦੇ ਮਾਧਿਅਮ ਵਿਚ ਚੱਲਣ ਵਾਲਾ ਧਾਗਾ ਹੈ। ਵਿਚ

ਪੰਡਿਤ ਗੋਵਿੰਦ ਬੱਲਭ ਪੰਤ (ਮੈਂਬਰ, ਸੰਵਿਧਾਨ ਸਭਾ) ਨੇ 24 ਜਨਵਰੀ, 1947 ਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਇੱਕ ਭਾਸ਼ਣ ਵਿਚ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਭਾਗ III ਵਿਚ ਸਥਿਤ ਹੋਣ ਕਾਰਨ, ਸੰਗਠਨਾਤਮਕ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਸੁਰੱਖਿਆਵਾਂ ਨੂੰ ਓਵਰਰਾਈਡ ਕਰਕੇ ਅਤੇ ਅਰਥਹੀਣ ਨਹੀਂ ਬਣਾ ਸਕਦਾ ਜੋ ਇੱਕ ਉਦਾਰ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਉੱਚ ਮੁੱਲਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸੂਚਿਤ ਹਨ।

116. ਸੰਵਿਧਾਨ ਇਕ ਬਦਲੇ ਹੋਏ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਬਰਾਬਰੀ ਅਤੇ ਨਿਆਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਲਈ ਹੈ ਜੋ ਪਰੰਪਰਾਗਤ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਪ੍ਰਣਾਲੀਆਂ ਦੇ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹਨ ਜੋ ਗ੍ਰੇਡਿਡ ਅਸਮਾਨਤਾ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹਨ। ਇਹ ਉਹਨਾਂ ਸਾਰੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਗਰਿਮਾ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕਰਨ ਦੀ ਗਾਰੰਟੀ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵਿਵਸਥਿਤ ਭੇਦਭਾਵ, ਪੂਰਵਾਗ੍ਰਹ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਬਹਿਸਕਾਰ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਸੰਦਰਭ 'ਚ ਸਮਝਿਆ, ਅਛੂਤਤਾ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਪਾਬੰਦੀ ਇਕ ਤਾਕਤਵਰ ਗਾਰੰਟੀ ਹੈ ਜੋ ਸਮਾਜਿਕ ਢਾਂਚੇ ਦੀਆਂ ਹਾਈਰਾਰਕੀਆਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਅਤੇ ਸਮੂਹਾਂ ਦੇ ਸਟਿਗਮਾਈਜੇਸ਼ਨ ਅਤੇ ਬਹਿਸਕਾਰ ਨੂੰ ਠੀਕ ਕਰਨ ਲਈ ਹੈ। ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਦੀਆਂ ਧਾਰਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਔਰਤਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਭੇਦਭਾਵ ਅਤੇ ਪੂਰਵਾਗ੍ਰਹ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਦਾ ਸੰਵਿਧਾਨਿਕ ਆਦੇਸ਼ 'ਚ ਕੋਈ ਸਥਾਨ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਹਰ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਅਲਿਖਤ ਗਰਿਮਾ ਅਤੇ ਮੁੱਲ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਧਾਰਨਾਵਾਂ ਅਛੂਤਤਾ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਗਾਰੰਟੀ ਅਤੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀਆਂ ਆਜ਼ਾਦੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਮਨਾਹੀ ਹਨ।

ਨਾਗਰਿਕ ਜੀਵਨ ਵਿੱਚ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸਮਾਜਿਕ ਜੀਵਨ ਵਿੱਚ, ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਵਾਗ੍ਰਹ, ਸਟੀਰੀਓਟਾਈਪਸ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਬਹਿਸਕਾਰ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪਿਆ ਹੈ। ਧਾਰਮਿਕ ਜੀਵਨ ਵਿੱਚ,

ਬਾਹਰੀ ਪਰੰਪਰਾਗਤ ਰਸਮਾਂ ਨੇ ਇੱਕ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜਿਸਦੀ ਉਤਪਤੀ ਪਿਤ੍ਰਸੱਤਾਤਮਕ ਡਾਂਗਾਂ ਨੂੰ ਦੇਣੀ ਹੈ। ਇਹ ਭੇਦਭਾਵ ਦੇ ਰੂਪ ਆਪਸ ਵਿੱਚ ਖਾਸ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਸਮਾਜਿਕ ਅਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਜੀਵਨ ਵਿੱਚ ਪਛਾਣਾਂ ਦੇ ਚੌਰਾਹੇ 'ਤੇ ਇੱਕ ਅਨੋਖਾ ਭੇਦਭਾਵ ਦਾ ਰੂਪ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨ ਅਧੀਨ ਬਰਾਬਰੀ ਦੀ ਨਾਗਰਿਕਤਾ ਦੇਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਭੇਦਭਾਵ ਦੇ ਰੂਪਾਂ ਨੂੰ ਪਛਾਣਣਾ ਪਛਾਣਾਂ ਦੀਆਂ ਚੌਰਾਹਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਭੇਦਭਾਵ ਵਿਰੁੱਧ ਸੰਵਿਧਾਨਿਕ ਸੁਰੱਖਿਆ ਵਿਸਥਾਰਤ ਕਰਨ ਵੱਲ ਪਹਿਲਾ ਕਦਮ ਹੈ।

117. ਸੰਵਿਧਾਨਿਕ ਆਜ਼ਾਦੀਆਂ ਦੇ ਸੰਵਾਦ ਵਿੱਚ, ਅਧਿਕਾਰ ਵੱਖਰੇ ਸਿਲੋਜ਼ ਵਜੋਂ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਸਾਰਥਕ ਸਮਗਰੀ ਨਾਲ ਭਰਨ ਵਿੱਚ, ਉਹ ਇੱਕ ਸੰਗਠਨ ਅਤੇ ਏਕਤਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜੋ ਉਹਨਾਂ ਪ੍ਰਥਾਵਾਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਹੈ ਜੋ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਮੂਲ ਮੁੱਲਾਂ – ਨਿਆਂ, ਆਜ਼ਾਦੀ, ਬਰਾਬਰੀ ਅਤੇ ਭਾਈਚਾਰਾ – ਤੋਂ ਵਿਚਲਣ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਬਰਾਬਰੀ ਦੇ ਸਾਰਥਕ ਨੇਸ਼ਨ ਕੁਝ ਪਛਾਣਾਂ 'ਤੇ ਹੋਏ ਇਤਿਹਾਸਕ ਭੇਦਭਾਵ ਦੀ ਪਛਾਣ ਅਤੇ ਉਸ ਲਈ ਉਪਾਅ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਅਜਿਹਾ ਨੇਸ਼ਨ ਨਾ ਸਿਰਫ ਵੰਡਣ ਦੇ ਸਵਾਲਾਂ 'ਤੇ, ਪਰ ਉਹਨਾਂ ਦਬਾਅ ਅਤੇ ਦਮਨ ਦੇ ਡਾਂਗਾਂ 'ਤੇ ਕੇਂਦ੍ਰਿਤ ਹੈ ਜੋ ਇਹਨਾਂ ਪਛਾਣਾਂ ਨੂੰ ਬਰਾਬਰੀ ਦੇ ਜੀਵਨ ਵਿੱਚ ਭਾਗੀਦਾਰੀ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਬਰਾਬਰੀ ਦੇ ਜੀਵਨ ਦਾ ਇੱਕ ਅਨਿਵਾਰਿਆ ਪਹਿਲੂ, ਸਮਾਜਿਕ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਦੇ ਸਾਰੇ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਬਰਾਬਰੀ ਦੀ ਭਾਗੀਦਾਰੀ ਹੈ।

ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲਾ ਸਾਡੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਦੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਸਵਾਲ ਪੁੱਛਦਾ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਜਨਤਕ ਸਥਾਨਾਂ ਬਾਰੇ ਗੱਲਬਾਤ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਸੰਵਿਧਾਨ ਅਧੀਨ ਧਰਮ ਦੀਆਂ ਹੱਦਾਂ ਦਾ ਸਵਾਲ ਉਠਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਪ੍ਰਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਬਰਾਬਰੀ ਦੀ ਖੋਜ ਆਪਣੇ ਸਮੱਗਰੀ ਤੋਂ ਖਾਲੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸੰਵਿਧਾਨ, ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਸ੍ਰੋਤ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਅਪਮਾਨਜਨਕ ਪ੍ਰਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਧਰਮ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕਰਨ ਅਤੇ ਹਰ ਇੱਕ ਔਰਤ ਨੂੰ ਪੂਜਾ ਵਿੱਚ ਪੂਰਤੀ ਲੱਭਣ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਢਾਲ ਨਹੀਂ ਬਣ ਸਕਦਾ। 25 ਨਵੰਬਰ 1949 ਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਅੱਗੇ ਆਪਣੇ ਭਾਸ਼ਣ ਵਿੱਚ, ਡਾ. ਬੀ. ਆਰ. ਅੰਬੇਡਕਰ ਨੇ ਇਹਨਾਂ ਸਵਾਲਾਂ ਦੇ ਜਵਾਬ ਲੱਭੇ: 'ਅਸੀਂ ਇਸ ਜੀਵਨ ਦੇ ਵਿਰੋ

ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਆਗਮਨ ਤੋਂ ਅਠਾਹਠ ਸਾਲ ਬਾਅਦ, ਅਸੀਂ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਧਰਮ ਅਤੇ ਪੂਜਾ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਬਰਾਬਰੀ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਨ ਵਿੱਚ, ਸੰਵਿਧਾਨ ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਖਾਰਜ ਕਰਨ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ।

118. ਵਿਸ਼ਵਾਸ, ਧਰਮ ਅਤੇ ਪੂਜਾ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਆਜ਼ਾਦੀ, ਇੱਕ ਦਯਾਲੂ ਅਤੇ ਮਾਨਵਤਾਵਾਦੀ ਸਮਾਜ ਦੀ ਉਤਪਤੀ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜੋ ਆਪਣੇ ਸਾਰੇ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਦੀ ਬਰਾਬਰੀ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਨਾਲ ਚਿੰਨ੍ਹਿਤ ਹੋਵੇ। ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਨੇ ਸਮਾਜਿਕ ਪੱਧਰੀਆਂ ਦੀਆਂ ਜੰਜੀਰਾਂ ਨੂੰ ਤੋੜਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਨੂੰ ਕਰਦਿਆਂ, ਇਸਨੇ ਆਜ਼ਾਦੀ, ਬਰਾਬਰੀ ਅਤੇ ਨਿਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀ ਪ੍ਰਤੀਬੱਧਤਾ ਨਾਲ ਚਿੰਨ੍ਹਿਤ ਇੱਕ ਯੁੱਗ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ। ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਉਦਾਰਵਾਦੀ ਮੁੱਲ ਹਰ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਇੱਕ ਬਰਾਬਰ ਨਾਗਰਿਕਤਾ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਮਾਨਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨ ਨਾ ਸਿਰਫ ਭੇਦਭਾਵ ਅਤੇ ਪੂਰਵਾਗ੍ਰਹ ਦੀਆਂ ਪੱਕੀਆਂ ਸੰਰਚਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਅਸਮਰੱਥ ਕਰਨ ਲਈ ਹੈ, ਬਲਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਸ਼ਕਤ ਕਰਨ ਲਈ ਵੀ ਹੈ ਜੋ ਰਵਾਇਤੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇੱਕ ਬਰਾਬਰ ਨਾਗਰਿਕਤਾ ਤੋਂ ਵਾਂਜਿਆ ਰਹੇ ਹਨ। ਰਾਸ਼ਟਰ ਦੇ ਜੀਵਨ ਦੇ ਹਰ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਬਰਾਬਰ ਭਾਗੀਦਾਰੀ ਇਸ ਧਾਰਣਾ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਦੀ ਹੈ।

119. ਮੈਂ ਫੈਸਲਾ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਅਤੇ ਐਲਾਨ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ:

1) ਭਗਵਾਨ ਅਯੱਪਾ ਦੇ ਭਗਤ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 26 ਅਧੀਨ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਨਿਆਇਕ ਮਾਪਦੰਡਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ;

2) ਧਾਰਮਿਕ ਪੂਜਾ ਤੋਂ ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਖਾਰਜ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ, ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਧਾਰਮਿਕ ਪਾਠ ਵਿੱਚ ਆਧਾਰਿਤ ਹੋਵੇ, ਆਜ਼ਾਦੀ, ਗਰਿਮਾ ਅਤੇ ਬਰਾਬਰੀ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਮੁੱਲਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੈ। ਖਾਰਜ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਪ੍ਰਥਾਵਾਂ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਨੈਤਿਕਤਾ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਹਨ;

3) ਸਬਰੀਮਾਲਾ ਵਿੱਚ ਮੰਦਰ ਤੋਂ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰਥਾ ਇੱਕ ਅਨਿਵਾਰਯ ਧਾਰਮਿਕ ਪ੍ਰਥਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਪ੍ਰਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਜਾਇਜ਼ਤਾ ਦੇਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜੋ ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਗਰਿਮਾ ਤੋਂ ਵਿਚਲਨ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਨਾਗਰਿਕਤਾ ਦੇ ਹੱਕ ਨੂੰ ਘਟਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ;

4) ਮਾਸਿਕ ਧਾਰਾ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਔਰਤਾਂ ਦਾ ਸਮਾਜਿਕ ਖਾਰਜ, ਇੱਕ ਛੂਆਛੂਤ ਦੀ ਕਿਸਮ ਹੈ ਜੋ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਮੁੱਲਾਂ ਲਈ ਇੱਕ ਅਭਿਸ਼ਾਪ ਹੈ।

“ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ” ਦੇ ਨੋਸ਼ਨਾਂ, ਜੋ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਕਲੰਕਿਤ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਇੱਕ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਵਿਵਸਥਾ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈ;

21 ਅਕਤੂਬਰ 1955 ਅਤੇ 27 ਨਵੰਬਰ 1956 ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ, ਜੋ ਦੇਵਸਵੋਮ ਬੋਰਡ ਦੁਆਰਾ ਦਸ ਤੋਂ ਪੰਜਾਹ ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਦੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਨੂੰ ਵਰਜਿਤ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਕੇਰਲਾ ਹਿੰਦੂ ਪਬਲਿਕ ਵਰਸ਼ਿਪ (ਐਂਟਰੀ ਦੀ ਅਧਿਕਾਰਤਾ) ਐਕਟ 1965 ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 3 ਦੇ ਉਲੰਘਣ ਵਿੱਚ ਹਨ ਅਤੇ ਬਾਕੀ ਤੌਰ ਤੇ ਵੀ ਅਸੰਵਿਧਾਨਕ ਹਨ; ਅਤੇ

ਹਿੰਦੂ ਔਰਤਾਂ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਧਾਰਾਵਾਂ (ਬੀ) ਅਤੇ (ਸੀ) ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਇੱਕ ‘ਸੈਕਸ਼ਨ ਜਾਂ ਕਲਾਸ’ ਬਣਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ। 1965 ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 3 ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਇੱਕ ਰਿਵਾਜ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮੰਦਰ ਦੇ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਉਲੰਘਣ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਨਿਯਮ 3(ਬੀ) 1965 ਐਕਟ ਦੇ ਉਲੰਘਣ ਵਿੱਚ ਹੈ।

ਸਵੀਕਾਰੋਕਤੀ

ਸਮਾਪਤੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਵਕੀਲਾਂ ਦੀਆਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਦੀ ਸਰਾਹਨਾ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਜੋ ਇਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਏ – ਮਿਸ ਇੰਦਿਰਾ ਜੈਸਿੰਗ, ਡਾ. ਅਭਿਸ਼ੇਕ ਮਨੂ ਸਿੰਘਵੀ, ਮਿਸਟਰ ਕੇ ਪਾਰਾਸਰਨ, ਮਿਸਟਰ ਜੈਦੀਪ ਗੁਪਤਾ, ਮਿਸਟਰ ਵੀ ਗਿਰੀ, ਮਿਸਟਰ ਪੀ ਵੀ ਸੁਰੇਂਦਰਨਾਥ, ਅਤੇ ਮਿਸਟਰ ਕੇ ਰਾਧਾਕ□□ਣਨ, ਸੀਨੀਅਰ ਕੌਂਸਲ; ਅਤੇ ਮਿਸਟਰ ਰਵੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਗੁਪਤਾ, ਮਿਸਟਰ ਜੇ ਸਾਈ ਦੀਪਕ, ਮਿਸਟਰ ਵੀ ਕੇ ਬਿਜੂ, ਅਤੇ ਮਿਸਟਰ ਗੋਪਾਲ ਸੰਕਰਨਾਰਾਯਣਨ, ਸਿੱਖਿਅਤ ਕੌਂਸਲ। ਮੈਂ ਅਮੀਕਸ ਕਿਊਰੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਏ ਮਿਸਟਰ ਰਾਜੂ ਰਾਮਚੰਦਰਨ ਅਤੇ ਮਿਸਟਰ ਕੇ ਰਾਮਮੂਰਤੀ, ਸੀਨੀਅਰ ਕੌਂਸਲ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਨਿਸਪੱਖ ਸਹਾਇਤਾ ਦੀ ਵੀ ਸਰਾਹਨਾ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਤੇ ਵਿਦਵਤਾ ਨੇ ਮੇਰੇ ਆਪਣੇ ਸਿੱਖਿਆ ਨੂੰ ਸਮ□ੱਧ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਇੰਦੂ ਮਲਹੋਤਰਾ, ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ।

ਮੌਜੂਦਾ ਰਿਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੈਜਵਾਨ ਵਕੀਲਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਰਜਿਸਟਰਡ ਅਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਦੁਆਰਾ ਜਨਹਿੱਤ ਵਿੱਚ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਦਖਲਅੰਦਾਜੀ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਵਿੱਚ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ਾਂ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਅਤੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਵਿੱਚ ਲਿੰਗ ਸਮਾਨਤਾ ਅਤੇ ਨਿਆਂ, ਲਿੰਗਕਤਾ, ਅਤੇ ਮਾਸਿਕ ਧਰਮ ਭੇਦਭਾਵ ਦੇ ਮੁੱਦਿਆਂ 'ਤੇ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਚੰਗੇ ਹੱਕਾਂ ਦੇ ਕਾਰਕੁਨ ਹਨ।

ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਨੇ ਇਲਜ਼ਾਮ ਲਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਕੇਰਲਾ ਦੇ ਸਬਰੀਮਾਲਾ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ 10 ਤੋਂ 50 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਦੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਦੇ ਅਭਿਆਸ ਬਾਰੇ ਬਰਖਾ ਦੱਤ (ਸੈਂਟ ਆਫ ਅ ਵੂਮੈਨ, ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਟਾਈਮਜ਼; ਜੁਲਾਈ 1, 2006), ਸ਼ਸ਼ੀ ਪੰਡਿਤ (ਟਚਿੰਗ ਫੇਥ, ਟਾਈਮਜ਼ ਆਫ ਇੰਡੀਆ; ਜੁਲਾਈ 1, 2006), ਅਤੇ ਵ੍ਰਿੰਦਾ ਗੋਪੀਨਾਥ (ਕੀਪਿੰਗ ਦ ਫੇਥ, ਲੂਜ਼ਿੰਗ ਅਵਰ ਰਿਲੀਜ਼ਨ, ਸੰਡੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਟਾਈਮਜ਼; ਜੁਲਾਈ 2, 2006) ਦੁਆਰਾ ਲਿਖੇ ਗਏ ਤਿੰਨ ਅਖਬਾਰੀ ਲੇਖਾਂ ਤੋਂ ਸਿੱਖਿਆ ਹਾਸਲ ਕੀਤੀ।

ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾਓਂ ਨੇ ਕੇਰਲ ਹਿੰਦੂ ਪਬਲਿਕ ਵਰਸ਼ਿਪ ਪਲੇਸਿਜ਼ (ਐਂਟਰੀ ਦੀ ਅਧਿਕਾਰਤਾ) ਰੂਲਜ਼, 1965 (ਇਸਨੂੰ ਅੱਗੇ "1965 ਦੇ ਨਿਯਮ" ਕਿਹਾ ਜਾਵੇਗਾ) ਦੇ ਨਿਯਮ 3(b) ਦੀ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਵੈਧਤਾ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ, ਜੋ ਸਾਬਰੀਮਾਲਾ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਉੱਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਲਗਾਉਂਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਕੇਰਲ ਹਿੰਦੂ ਪਬਲਿਕ ਵਰਸ਼ਿਪ ਪਲੇਸਿਜ਼ (ਐਂਟਰੀ ਦੀ ਅਧਿਕਾਰਤਾ) ਐਕਟ, 1965 (ਇਸਨੂੰ ਅੱਗੇ "1965 ਦਾ ਐਕਟ" ਕਿਹਾ ਜਾਵੇਗਾ) ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 3 ਦੇ ਅਧੀਨ ਅਤਿਵਾਦੀ ਹੈ।

ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾਓਂ ਨੇ ਕੇਰਲ ਰਾਜ, ਤ੍ਰਾਵਣਕੋਰ ਦੇਵਸਵੋਮ ਬੋਰਡ, ਸਾਬਰੀਮਾਲਾ ਮੰਦਰ ਦੇ ਮੁੱਖ ਥਾਂਤਰੀ ਅਤੇ ਪਥਾਨਮਥਿੱਟਾ ਦੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਨੂੰ ਮੈਂਡੇਟਸ ਦੇ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਲਈ ਅਰਦਾਸ ਕੀਤੀ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ 10 ਤੋਂ 50 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਦੇ ਗਰੁੱਪ ਵਿੱਚ ਆਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪਾਬੰਦੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਸਾਬਰੀਮਾਲਾ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ।

2. ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾਓਂ ਅਤੇ ਹਸਤਕਸ਼ੇਪਕਾਰਾਂ ਦੇ ਸੁਝਾਅ

ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾਓਂ ਅਤੇ ਹਸਤਕਸ਼ੇਪਕਾਰਾਂ ਦੀ ਪੈਰਵੀ ਸ੍ਰੀ ਆਰ.ਪੀ. ਗੁਪਤਾ ਅਤੇ ਸੁਸ੍ਰੀ ਇੰਦਿਰਾ ਜੈਸਿੰਗ, ਵੱਡੇ ਵਕੀਲ ਨੇ ਕੀਤੀ। ਸ੍ਰੀ ਰਾਜੂ ਰਾਮਚੰਦਰਨ, ਸਿੱਖਿਅਤ ਵੱਡੇ ਵਕੀਲ ਨੇ *ਅਮੀਕਸ ਕਿਊਰੀ* ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਹੋ ਕੇ ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾਓਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕੀਤਾ।

(i) ਰਿਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ, ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾਓਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲਾ ਸਾਬਰੀਮਾਲਾ ਮੰਦਰ ਦੇ ਭਗਵਾਨ ਅਯੱਪਾ ਵਿੱਚ 10 ਸਾਲ ਤੋਂ 50 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਦੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਉੱਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਲਗਾਉਣ ਵਾਲੀ ਸਦੀਆਂ ਪੁਰਾਣੀ ਰਵਾਇਤ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ।

ਇਹ ਰਵਾਇਤੀ ਪ੍ਰਥਾ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ 1965 ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਨਿਯਮ 3(b) ਵਿੱਚ ਕੋਡੀਫਾਈਡ ਹੈ ਅਤੇ ਤ੍ਰਾਵਣਕੋਰ ਦੇਵਸਵੋਮ ਬੋਰਡ ਦੁਆਰਾ ਜਾਰੀ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨਾਂ ਦੀਆਂ ਤਾਰੀਖਾਂ ਅਕਤੂਬਰ 21, 1955 ਅਤੇ ਨਵੰਬਰ 27, 1956 ਨਾਲ ਪੜ੍ਹੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਆਰਟੀਕਲ 14, 15 ਅਤੇ 21 ਦੇ ਟੈਸਟਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀਆਂ।

ਇਹ ਬਹਿਸਕਾਰੀ ਪ੍ਰਥਾ ਆਰਟੀਕਲ 14 ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਵਰਗੀਕਰਨ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਉਦੇਸ਼ ਦੀ ਘਾਟ ਹੈ। ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਮਨਮਾਨੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਸਿਰਫ ਸਰੀਰਕ ਕਾਰਕਾਂ ਉੱਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹੈ, ਅਤੇ ਕੋਈ ਵੈਧ ਉਦੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਸੇਵਾ ਕਰਦਾ।

(ii) ਇਹ ਰਵਾਇਤੀ ਪ੍ਰਥਾ ਆਰਟੀਕਲ 15(1) ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ 'ਲਿੰਗ' ਦੇ ਆਧਾਰ ਉੱਤੇ ਹੈ।

ਇਹ ਪ੍ਰਥਾ ਆਰਟੀਕਲ 15(2)(b) ਦੀ ਵੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਬਰੀਮਾਲਾ ਮੰਦਰ ਇੱਕ ਪਬਲਿਕ ਪੂਜਾ ਸਥਾਨ ਹੈ ਜੋ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਅਤੇ ਜਨਤਾ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਹੈ।

ਜਨਤਾ ਲਈ ਅਤੇ ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਅਨੁਚਿੱਤ ਲੇਖ 290ਏ ਅਧੀਨ ਆਂਸ਼ਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਿੱਤ ਪੋਸ਼ਿਤ।

(iii) ਲੇਖ 25 ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਕੋਈ ਵੀ ਧਰਮ ਮੰਨਣ ਜਾਂ ਪਾਲਣ ਦਾ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰ ਗਾਰੰਟੀ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।

1965 ਦਾ ਐਕਟ ਲੇਖ 25(2)(ਬੀ) ਵਿੱਚ ਅੰਕਿਤ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਿੱਚ ਇੱਕ "ਸਮਾਜਿਕ ਸੁਧਾਰ ਦਾ ਉਪਾਯ" ਵਜੋਂ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਐਕਟ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪਬਲਿਕ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ 'ਤੇ ਕੋਈ ਮਨਾਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ।

1965 ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦਾ ਨਿਯਮ 3(ਬੀ) ਐਕਟ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਅਤਿਰਿਕਤ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ 'ਤੇ ਰੋਕ ਲਗਾਉਂਦਾ ਹੈ।

(v) ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾਓਂ ਦਾ ਤਰਕ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਯ ਕੋਲ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਗੁਣ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ:

- ਇਸਦੀ ਆਪਣੀ ਜਾਇਦਾਦ ਅਤੇ ਸਥਾਪਨਾ ਹੈ ਜੋ ਇਸਦੇ ਅਨੁਯਾਇਯਾਂ ਦੁਆਰਾ ਉਤਰਾਧਿਕਾਰ ਯੋਗ ਹੈ।
- ਇਸਦੀ ਕੋਈ ਵੀ ਸਥਾਪਿਤ ਧਰਮ ਤੋਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਵੱਖਰੀ ਪਛਾਣ ਹੈ।
- ਇਸਦੇ ਆਪਣੇ ਅਨੁਯਾਇਯਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਸੈੱਟ ਹੈ ਜੋ ਵੱਖਰੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸਾਂ, ਪ੍ਰਥਾਵਾਂ, ਰਸਮਾਂ ਜਾਂ ਵਿਸ਼ਵਾਸਾਂ ਦੁਆਰਾ ਬੱਧ ਹਨ।
- ਇਸਦਾ ਆਪਣਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨਿਕ ਢਾਂਚਾ ਹੈ, ਜੋ ਕਿਸੇ ਬਾਹਰੀ ਏਜੰਸੀ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੰਤ੍ਰਿਤ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਇਹ ਤਰਕ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਭਗਵਾਨ ਅਯੱਪਾ ਦੇ ਭਗਤ ਲੇਖ 26 ਅਧੀਨ ਇੱਕ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਯ ਨਹੀਂ ਬਣਾਉਂਦੇ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹਨਾਂ ਕੋਲ ਕੋਈ ਸਾਂਝਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਜਾਂ ਵੱਖਰਾ ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਭਗਵਾਨ ਅਯੱਪਾ ਦੇ ਭਗਤ ਕੁਝ ਵੱਖਰੇ ਸੈੱਟ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਥਾਵਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਏਕਜੁੱਟ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਹਰ ਮੰਦਰ ਦੀ ਆਪਣੀ ਵੱਖਰੀ ਸੈੱਟ ਦੀਆਂ ਰਸਮਾਂ ਹਨ। ਇਹ ਖੇਤਰ ਦਰ ਖੇਤਰ ਵੱਖਰੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਰਸਮਾਂ ਅਤੇ ਸਮਾਰੋਹਾਂ ਵਿੱਚ ਮਾਮੂਲੀ ਫਰਕ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਵੱਖਰਾ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਯ ਨਹੀਂ ਬਣਾਉਂਦਾ।

ਭਗਵਾਨ ਅਯੱਪਾ ਦੇ ਭਗਤ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਤੈਅ ਕੀਤੇ ਗਏ ਟੈਸਟਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਨਾ ਕਰਨ ਕਾਰਨ ਇੱਕ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਯ ਨਹੀਂ ਬਣਾਉਂਦੇ। ਭਾਵੇਂ ਮਾਨ ਲਿਆ ਜਾਵੇ ਕਿ ਭਗਵਾਨ ਅਯੱਪਾ ਦੇ ਭਗਤ ਇੱਕ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਯ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਲੇਖ 26(ਬੀ) ਅਧੀਨ ਲੇਖ 25(2)(ਬੀ) ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੋਣਗੇ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ *ਸ੍ਰੀ ਵੇਂਕਟਰਮਾਨਾ ਦੇਵਰੂ & ਓਰਸ. ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਆਫ ਮੈਸੂਰ & ਓਰਸ.* ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ।

1958 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 895 : ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1958 ਐਸ.ਸੀ. 255 ਇਹ ਵੀ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਮੰਦਰ ਦੇ ਕੋਈ ਵੀ ਖਾਸ ਅਨੁਯਾਈ ਨਹੀਂ ਹਨ ਸਿਵਾਏ ਆਮ ਹਿੰਦੂ ਅਨੁਯਾਇਯਾਂ ਦੇ ਜੋ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹਿੰਦੂ

ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ *ਸਰਦਾਰ ਸਈਦਨਾ ਤਾਹਿਰ ਸੈਫ਼ੁਦੀਨ ਸਾਹਿਬ ਬਨਾਮ ਸਟੇਟ ਆਫ ਬੰਬਈ*, ਰਾਜ ਬੀਰ ਕਿਸ਼ੋਰ ਦੇਬ, ਵਿਰਾਸਤੀ ਸੁਪਰਿੰਟੈਂਡੈਂਟ, ਜਗੰਨਾਥ ਮੰਦਰ, ਪੀ.ਓ. ਅਤੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪੁਰੀ ਬਨਾਮ ਸਟੇਟ ਆਫ ਉੜੀਸਾ', ਅਤੇ *ਐਸ.ਪੀ. ਮਿੱਤਲ ਬਨਾਮ ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ ਇੰਡੀਆ* & ਓਰਸ.

(vi) ਭਾਵੇਂ ਜੇ ਸਬਰੀਮਾਲਾ ਮੰਦਰ ਨੂੰ ਇੱਕ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਮੰਨ ਲਿਆ ਜਾਵੇ, ਫਿਰ ਵੀ ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਐਂਟਰੀ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਇੱਕ ਅਨਿਵਾਰਯ ਧਾਰਮਿਕ ਅਭਿਆਸ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ 10 ਤੋਂ 50 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਦੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਮੰਨੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਦੀ ਮੂਲ ਨੀਂਹ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਾਨੂੰਨ ਜਾਂ ਰਿਵਾਜ ਨੂੰ ਅਨੁਚਿੱਤ 26 ਅਧੀਨ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕਰਨ ਲਈ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਜਾਇਜ਼ਤਾ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

(vii)ਬਹਿਸਕਾਰ ਦੀ ਪ੍ਰਥਾ ਅਨੁਚਿੱਤ 21 ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਦਾ ਅਸਰ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਨਾਲ ਔਰਤਾਂ 'ਤੇ ਕਲੰਕ ਲਗਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਿਤ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਉਹਨਾਂ 'ਤੇ ਵੱਡਾ ਮਾਨਸਿਕ ਅਸਰ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਅਨੁਚਿੱਤ 21 ਅਧੀਨ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਗਰਿਮਾ ਨੂੰ ਕਮਜ਼ੋਰ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਬਹਿਸਕਾਰ ਦੀ ਪ੍ਰਥਾ ਅਨੁਚਿੱਤ 17 ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ "ਅਛੂਤਪਨਾ" ਦਾ ਸਿੱਧਾ ਰੂਪ ਹੈ। ਮਾਸਿਕ ਧਰਮ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਮੰਦਰਾਂ ਵਰਗੀਆਂ ਜਨਤਕ ਥਾਵਾਂ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਰੱਖਣਾ "ਅਛੂਤਪਨਾ" ਦਾ ਇੱਕ ਰੂਪ ਹੈ। ਇਹ ਅਨੁਚਿੱਤ ਗੈਰ-ਰਾਜ ਅਤੇ ਰਾਜ ਅਭਿਨੇਤਾਵਾਂ ਦੋਵਾਂ ਖਿਲਾਫ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

(viii) ਸ੍ਰੀ ਰਾਜੂ ਰਾਮਚੰਦਰਨ, ਸਿੱਖਿਅਤ ਅਮੀਕਸ ਕਿਊਰੀ, ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸਬਰੀਮਾਲਾ ਮੰਦਰ ਇੱਕ ਜਨਤਕ ਪੂਜਾ ਦੀ ਥਾਂ ਹੈ। ਇਹ ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸੰਸਥਾ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਿਤ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਿਤ ਹੈ ਭਾਵ ਟ੍ਰਾਵੰਕੋਰ ਦੇਵਸਵੋਮ ਬੋਰਡ। ਉਸ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਇੱਕ ਜਨਤਕ ਮੰਦਰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਸਥਾਪਿਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਸਦੇ ਭਗਤਾਂ ਦੇ ਲਾਭ ਲਈ ਬਣਾਇਆ ਅਤੇ ਬਣਾਏ ਰੱਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਇਸ ਜਨਤਕ ਸੁਭਾਵ ਤੋਂ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਹ ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ ਜੋ ਮੰਦਰ ਅਥਾਰਿਟੀਆਂ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਟ੍ਰਾਵੰਕੋਰ ਦੇਵਸਵੋਮ ਬੋਰਡ ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ ਟ੍ਰਾਵੰਕੋਰ – ਕੋਚੀਨ ਹਿੰਦੂ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਐਕਟ, 1950 ਅਧੀਨ, ਅਤੇ ਇਹ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਯੁਕਤ ਫੰਡ ਤੋਂ ਇੱਕ ਸਾਲਾਨਾ ਭੁਗਤਾਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਨੁਚਿੱਤ 290ਏ ਅਧੀਨ। ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਨੁਚਿੱਤ 12 ਵਿੱਚ "ਹੋਰ ਅਥਾਰਿਟੀਆਂ" ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਬੱਧ ਹੈ।

(ix) ਅਨੁਚਛੇਦ 25(1) ਅਧੀਨ ਪੂਜਾ ਦਾ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰ ਇੱਕ ਭੇਦਭਾਵ-ਰਹਿਤ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਹ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਔਰਤਾਂ ਦੋਵਾਂ ਨੂੰ ਸਮਾਨ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਉਪਲਬਧ ਹੈ। ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋਣ ਦਾ ਇੱਕ ਔਰਤ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਉਸ ਦੇ ਪੂਜਾ ਕਰਨ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦਾ ਇੱਕ ਅਨਿਵਾਰਯ ਪਹਿਲੂ ਹੈ, ਅਤੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 15 ਦੁਆਰਾ ਗਾਰੰਟੀਸ਼ੁਦਾ ਸਮਾਨਤਾ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦਾ ਇੱਕ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸਾਥੀ ਹੈ।

ਪੂਜਾ ਦਾ ਭੇਦਭਾਵ-ਰਹਿਤ ਅਧਿਕਾਰ ਰਾਜ ਦੀ ਇੱਛਾ ਉੱਤੇ ਨਿਰਭਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸਮਾਜਿਕ ਭਲਾਈ ਜਾਂ ਸੁਧਾਰ ਲਈ ਅਨੁਚਛੇਦ 25(2)(ਬੀ) ਅਧੀਨ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਕਰੇ।

ਅਨੁਚਛੇਦ 25(2)(ਬੀ) ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਸਮਰਥਨ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਬਲਕਿ ਇੱਕ ਸਬਸਟੈਂਟਿਵ ਅਧਿਕਾਰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਬਾਹਰੀਕਰਣ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਭੀ ਧਾਰਮਿਕ ਸਬੂਤ ਦੇ ਅਭਾਵ ਵਿੱਚ ਜਵਾਬਦੇਹਾਂ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਤੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਧਾਰਮਿਕ ਅਭਿਆਸ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਵਰਗੀਕ੍ਰਿਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ।

(x) ਬਾਹਰੀਕਰਣ ਦੀ ਪ੍ਰਥਾ ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਭੇਦਭਾਵ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਦੀ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਭਾਗ ਨੂੰ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਬੈਨੇਟ ਕੋਲਮੈਨ & ਕੰ. & ਓਰਸ. ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਯੂਨੀਅਨ & ਓਰਸ. ਵਿੱਚ ਬਿਆਨ ਕੀਤੇ "ਪ੍ਰਭਾਵ ਟੈਸਟ" ਉੱਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਦਿਆਂ, ਉਸ ਨੇ ਦਾਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਭੇਦਭਾਵ ਸਿਰਫ "ਲਿੰਗ" ਦੇ ਆਧਾਰ ਉੱਤੇ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਮਾਸਿਕ ਧਰਮ ਦੀ ਜੈਵਿਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਖਾਸ ਲਿੰਗ ਦੀਆਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਤੋਂ ਨਿਕਲਦੀ ਹੈ।

(xi) ਅਨੁਚਛੇਦ 17 "ਕਿਸੇ ਵੀ ਰੂਪ" ਵਿੱਚ ਅਛੂਤਤਾ ਨੂੰ ਮਨਾਹੀ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਸਾਫ਼-ਸਫਾਈ ਅਤੇ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਦੇ ਨੋਸ਼ਨਾਂ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਸਾਰੇ ਅਭਿਆਸਾਂ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ। ਮਾਸਿਕ ਧਰਮ ਵਾਲੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਦਾ ਬਾਹਰੀਕਰਣ ਦਬੇ ਕੁਚਲੇ ਵਰਗਾਂ ਦੇ ਬਾਹਰੀਕਰਣ ਦੇ ਸਮਾਨ ਪੈਰ 'ਤੇ ਹੈ।

(xii) ਅਨੁਚਛੇਦ 25 ਅਤੇ 26 ਵਿੱਚ ਵਰਤੇ ਗਏ "ਨੈਤਿਕਤਾ" ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਮਤਲਬ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਨੈਤਿਕਤਾ ਹੈ, ਨਾ ਕਿ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਜਾਂ ਖੇਤਰੀ ਨੈਤਿਕਤਾ। ਇਸਨੂੰ ਅਨੁਚਛੇਦ 14, 15, 17, 38, ਅਤੇ 51A ਦੁਆਰਾ ਸੂਚਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

(xiii) ਸ੍ਰੀ ਰਾਮਚੰਦਰਨ, ਸਿੱਖਿਅਤ ਅਮੀਕਸ ਕਿਊਰੀ ਨੇ ਦਾਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ 1965 ਦੇ ਐਕਟ ਦਾ ਨਿਯਮ 3(ਬੀ) ਸੈਕਸ਼ਨ 3 ਦੇ 1965 ਦੇ ਐਕਟ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਹੈ।

ਭਾਰਤੀ ਯੁਵਾ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸੰਘ ਬਨਾਮ ਕੇਰਲ ਦੀ ਰਾਜ

[ਇੰਦੂ ਮਲਹੋਤਰਾ, ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ]

ਕਾਨੂੰਨ ਜਿਹੜਾ ਕਿ ਰਿਵਾਜਾਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 3 ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਓਵਰ-ਰਾਈਡ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਧਾਰਾ 3 ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਤੋਂ ਨਿਯਮ 3 ਲਈ ਉਚਿਤਤਾ ਦਾ ਪ੍ਰਵਾਹ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਅਨੁਸਾਰ ਵਿਆਖਿਆ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿ *ਸ੍ਰੀ ਵੇਂਕਟਰਮਾਣਾ ਦੇਵਰੂ & ਓਰਸ. ਬਨਾਮ ਮੈਸੂਰ ਦੀ ਰਾਜ & ਓਰਸ. (ਸੁਪਰਾ)* ਵਿੱਚ ਹੈ। ਇਹ ਧਾਰਾ 4 ਦੇ ਉਲਟ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਅਧੀਨ ਬਣਾਏ ਗਏ ਨਿਯਮ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸੈਕਸ਼ਨ ਜਾਂ ਵਰਗ ਖਿਲਾਫ ਭੇਦਭਾਵਪੂਰਣ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੇ।

ਜਵਾਬਦੇਹਾਂ ਦੀਆਂ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀਆਂ

ਕੇਰਲ ਦੀ ਰਾਜ ਨੂੰ ਮਿਸਟਰ ਜੈਦੀਪ ਗੁਪਤਾ, ਸੀਨੀਅਰ ਐਡਵੋਕੇਟ ਨੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ। ਤ੍ਰਾਵਣਕੋਰ ਦੇਵਸਵੋਮ ਬੋਰਡ ਨੂੰ ਡਾ. ਏ.ਐਮ. ਸਿੰਘਵੀ, ਸੀਨੀਅਰ ਐਡਵੋਕੇਟ ਨੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ। ਮੁੱਖ ਥਾਂਤਰੀ ਨੂੰ ਮਿਸਟਰ ਵੀ. ਗਿਰੀ, ਸੀਨੀਅਰ ਐਡਵੋਕੇਟ ਨੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ। ਨਾਇਰ ਸਰਵਿਸ ਸੋਸਾਇਟੀ ਨੂੰ ਮਿਸਟਰ ਕੇ. ਪਰਾਸਰਨ, ਸੀਨੀਅਰ ਐਡਵੋਕੇਟ ਨੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ। ਪੰਡਾਲਮ ਦੇ ਰਾਜਾ ਨੂੰ ਮਿਸਟਰ ਕੇ. ਰਾਧਾਕ੍ਰਿਸ਼ਨਨ ਨੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ।

ਮਿਸਟਰ ਜੇ. ਸਾਈ ਦੀਪਕ ਨੇ ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੰਬਰ 18 ਅਤੇ ਦਖਲਦਾਰ ਦੇ ਨਾਮ ਨਾਲ ਧਰਮ ਲਈ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ। ਮਿਸਟਰ ਰਾਮਮੂਰਤੀ, ਸੀਨੀਅਰ ਐਡਵੋਕੇਟ ਨੇ ਅਮੀਕਸ ਕਿਊਰੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਹੋ ਕੇ ਜਵਾਬਦੇਹਾਂ ਦੇ ਕੇਸ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕੀਤਾ।

ਕੇਰਲ ਦੀ ਰਾਜ ਨੇ ਮੌਜੂਦਾ ਰਿਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਦੋ ਹਲਫਨਾਮੇ ਦਾਖਲ ਕੀਤੇ।

ਕੇਰਲ ਦੀ ਰਾਜ ਨੇ 13 ਨਵੰਬਰ, 2007 ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਵਾਲਾ ਇੱਕ ਹਲਫਨਾਮਾ ਦਾਖਲ ਕੀਤਾ ਜੋ ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਦੇ ਕਾਰਨ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਰਾਜ ਨੇ ਹਾਲਾਂਕਿ ਇੱਕ "ਉਚਿਤ ਕਮਿਸ਼ਨ" ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਲਈ ਅਰਦਾਸ ਕੀਤੀ ਜੋ ਸੁਝਾਅ/ ਵਿਚਾਰ ਪੇਸ਼ ਕਰੇ ਕਿ ਕੀ 10 ਤੋਂ 50 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਵਾਲੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਕਹੇ ਗਏ ਹਲਫਨਾਮੇ ਵਿੱਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕੁਝ ਦਾਅਵੇ ਧਿਆਨ ਦੇਣ ਯੋਗ ਹਨ, ਅਤੇ ਹੇਠਾਂ ਹਵਾਲੇ ਲਈ ਦੁਬਾਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ:

..."ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਸਰਕਾਰ ਮੌਜੂਦਾ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਰਿਵਾਜ਼ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਇੱਕ ਸੁਤੰਤਰ ਦਿਸ਼ਾ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦੀ, ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਕਹੇ ਗਏ ਫੈਸਲੇ (ਕੇਰਲ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਐਸ. ਮਹੇਂਦਰਨ [ਸੁਪਰਾ]) ਦੀ ਅੰਤਿਮਤਾ ਵਿਵਾਦਿਤ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਸਵਾਲਾਂ 'ਤੇ ਹੈ ਜਿਸ ਲਈ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਦੀ ਵੀ ਲੋੜ ਹੈ... ...ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ ਆਪਣੇ ਪੂਜਾ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਤੋਂ ਵਰਜਿਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ, ਪਰ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਵਿੱਚ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸਬਰੀਮਾਲਾ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਕਈ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਇੱਕ ਅਭਿਆਸ ਹੈ ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਵਿਸ਼ਵਾਸਾਂ" ਅਤੇ ਮੁੱਲਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਚੂੰਕਿ ਇਸ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਬੰਧਨਕਾਰੀ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਹੈ, ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ ਕਿ ਇਸ ਮਾਣਯੋਗ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਉਚਿਤ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਲਈ ਕਿਹਾ ਜਾਵੇ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਵਿੱਚ ਖਾਸ ਜਾਣਕਾਰੀ ਵਾਲੇ ਉੱਚ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰਤਿਸ਼ਠਾ ਅਤੇ ਅਸਲ ਸੁਧਾਰਕਾਂ ਦੀ ਸੁਝਾਅ/ਵਿਚਾਰ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਜਾਵੇ ਕਿ ਕੀ ਸਾਰੀਆਂ ਔਰਤਾਂ, ਉਮਰ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪੜਾਅ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ, ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਨ ਅਤੇ ਪੂਜਾ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਹਨ ਜਾਂ ਨਹੀਂ...

(ਜੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

ਰਾਜ ਵੱਲੋਂ ਦਾਖਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਗਲੀ ਵਾਧੂ ਹਲਫਨਾਮਾ ਜੋ ਕਿ 4 ਫਰਵਰੀ, 2016 ਦੀ ਮਿਤੀ ਨਾਲ ਸੀ, ਵਿੱਚ ਇਹ ਦਾਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ 13 ਨਵੰਬਰ, 2007 ਦੀ ਮਿਤੀ ਵਾਲੇ ਪਿਛਲੇ ਹਲਫਨਾਮੇ ਵਿੱਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਦਾਵੇ ਗਲਤੀ ਨਾਲ ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾਓਂ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਇਹ ਦਾਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਕੇਰਲ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇ ਮੌਕੇ ਨਾਲ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸੀ ਮੌਕਾ ਲੈਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਸੀ ਐਸ. ਮਹੇਂਦਰਨ ਬਨਾਮ ਸਕੱਤਰ, ਤ੍ਰਾਵਣਕੋਰ ਦੇਵਸਵੋਮ ਬੋਰਡ, ਤਿਰੁਵਨੰਤਪੁਰਮ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਉਥੇ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਵਿੱਚ। ਇਹ ਦਾਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ 10 ਤੋਂ 50 ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਉਮਰ ਦੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਨੂੰ ਸੀਮਿਤ ਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰਥਾ ਮੰਦਰ ਦੀਆਂ ਰੀਤਾਂ ਅਤੇ ਰਵਾਇਤਾਂ ਦਾ ਅਨਿਵਾਰਯ ਅਤੇ ਅਭਿੰਨ ਹਿੱਸਾ ਹੈ, ਜੋ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਲੇਖ 25 ਅਤੇ 26 ਅਧੀਨ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਹੈ। ਇਹ ਇੱਕ ਧਾਰਮਿਕ ਰੀਤ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਇਹ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਭਾਗ III ਦੇ ਹੋਰ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਅਧੀਨ ਚੁਣੌਤੀ ਤੋਂ ਵੀ ਮੁਕਤ ਹੈ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲਾ ਵਿੱਚ ਰਿਜ਼ੂ ਪ੍ਰਸਾਦ ਸ਼ਰਮਾ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਦੇ ਚਾਨਣ ਵਿੱਚ।

ਪਰੰਤੂ, ਸੰਦਰਭ ਦੇ ਸਮੇਂ ਤਿੰਨ-ਜੱਜ ਬੈਂਚ ਅੱਗੇ ਸੁਣਵਾਈ ਦੌਰਾਨ, ਇਹ ਦਾਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਰਾਜ 13 ਨਵੰਬਰ, 2007 ਦੀ ਮਿਤੀ ਵਾਲੇ ਹਲਫਨਾਮੇ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਮੌਕੇ ਨੂੰ ਅਪਣਾਉਣ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇਗਾ।

5. ਜਵਾਬੀ ਨੰਬਰ 2 – ਤ੍ਰਾਵਣਕੋਰ ਦੇਵਸਵੋਮ ਬੋਰਡ, ਜਵਾਬੀ ਨੰਬਰ 4 – ਮੰਦਰ ਦਾ ਥਾਂਤਰੀ, ਜਵਾਬੀ ਨੰਬਰ 6 – ਨਾਇਰ ਸਰਵਿਸ ਸੋਸਾਇਟੀ, ਜਵਾਬੀ ਨੰਬਰ 18 ਅਤੇ 19 ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਬਮਿਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਹੇਠਾਂ ਸੰਖੇਪ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ:

(i) ਸਬਰੀਮਾਲਾ ਮੰਦਰ, ਜੋ ਭਗਵਾਨ ਅਯੱਪਾ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਹੈ, ਕੇਰਲ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਮੰਦਰ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਹਰ ਸਾਲ ਵੀਹ ਮਿਲੀਅਨ ਤੋਂ ਵੱਧ ਤੀਰਥਯਾਤਰੀ ਅਤੇ ਭਗਤ ਵਿਜ਼ਿਟ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਮੰਦਰ ਦੀਆਂ ਸਦੀਆਂ ਪੁਰਾਣੀਆਂ ਪਰੰਪਰਾਵਾਂ ਅਨੁਸਾਰ, ਅਤੇ 'ਅਚਾਰਸ', ਵਿਸ਼ਵਾਸਾਂ ਅਤੇ ਰੀਤਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਮੰਦਰ ਦੁਆਰਾ ਅਪਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ, 10 ਤੋਂ 50 ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਉਮਰ ਦੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਹੀਂ ਹੈ। *ਅਤੇ 'ਅਚਾਰਸ'* ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਅਤੇ ਰੀਤਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਮੰਦਰ ਦੁਆਰਾ ਅਪਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ, 10 ਤੋਂ 50 ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਉਮਰ ਦੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਇਹ ਸਬਰੀਮਲਾ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਦੇਵਤਾ ਦੇ ਪ੍ਰਗਟਾਵ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿ 'ਨੈਸਥਿਕ ਬ੍ਰਹਮਚਾਰੀ' ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਹੈ, ਜੋ ਸਖਤ ਤਪਸਿਆ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਕਠੋਰ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਬ੍ਰਹਮਚਰਿਆ ਨੂੰ ਅਪਣਾਉਂਦਾ ਹੈ।

ਕਿਵਦੰਤੀ ਅਨੁਸਾਰ, ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਬਰੀਮਲਾ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਦੇਵਤਾ ਭਗਵਾਨ ਅਯੱਪਾ ਨੇ ਪੰਡਲਮ ਦੇ ਰਾਜਾ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਵਜੋਂ ਆਪਣਾ ਮਨੁੱਖੀ ਜੀਵਨ ਬਿਤਾਇਆ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਰਾਜਾ ਦੇ ਨਾਮ ਨਾਲ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਜਿਸ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਮਾਣਿਕੰਤਨ ਪੰਪਾ ਦੇ ਕੰਢੇ ਤੇ ਇੱਕ ਚਮਕਦਾਰ ਚਿਹਰਾ ਵਾਲਾ ਬੱਚਾ ਵਜੋਂ ਲੱਭਿਆ, ਜਿਸ ਦੀ ਗਰਦਨ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਮਣੀ ('ਮਣੀ') ਪਾਈ ਹੋਈ ਸੀ। ਮਾਣਿਕੰਤਨ ਦੇ ਕਾਰਨਾਮੇ ਅਤੇ ਉਪਲਬਧੀਆਂ ਨੇ ਰਾਜਾ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਦਿਵਿਆ ਮੂਲ ਦੇ ਬਾਰੇ ਵਿੱਚ ਆਸਵਾਸਤ ਕੀਤਾ।

ਭਗਵਾਨ ਨੇ ਰਾਜਾ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਹ ਸਬਰੀਮਲਾ ਵਿੱਚ, ਪਵਿੱਤਰ ਨਦੀ ਪੰਪਾ ਦੇ ਉੱਤਰ ਵਿੱਚ, ਇੱਕ ਮੰਦਰ ਦਾ ਨਿਰਮਾਣ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉੱਥੇ ਦੇਵਤਾ ਨੂੰ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਰਾਜਾ ਨੇ ਸਬਰੀਮਲਾ ਵਿੱਚ ਉਚਿਤ ਤੌਰ ਤੇ ਮੰਦਰ ਦਾ ਨਿਰਮਾਣ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਭਗਵਾਨ ਅਯੱਪਾ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਕੀਤਾ। ਸਬਰੀਮਲਾ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਭਗਵਾਨ ਅਯੱਪਾ ਦੀ ਮੂਰਤੀ ਨੂੰ 'ਨੈਸਥਿਕ ਬ੍ਰਹਮਚਾਰੀ' ਭਾਵ ਇੱਕ ਸਦੀਵੀ ਬ੍ਰਹਮਚਾਰੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਭਗਵਾਨ ਅਯੱਪਾ ਨੇ ਸਬਰੀਮਲਾ ਮੰਦਰ ਤੱਕ ਯਾਤਰਾ ਕਿਵੇਂ ਕਰਨੀ ਹੈ, ਇਸ ਬਾਰੇ ਵਿੱਚ ਸਮਝਾਇਆ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ 41-ਦਿਨਾਂ 'ਵਰਤਮ' ਨੂੰ ਨਿਰੀਖਣ ਕੀਤਾ।

ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਭਗਵਾਨ ਅਯੱਪਾ ਨੇ ਖੁਦ 41-ਦਿਨਾਂ 'ਵਰਤਮ' ਕੀਤਾ ਸੀ ਜਦੋਂ ਉਹ ਸਬਰੀਮਲਾ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਜਾ ਕੇ ਦੇਵਤਾ ਨਾਲ ਇਕ ਮਿਲਾਪ ਕਰਨ ਲਈ ਗਏ ਸੀ। ਇੱਕ ਯਾਤਰੀ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਪੂਰੀ ਯਾਤਰਾ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਭਗਵਾਨ ਅਯੱਪਾ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਦੀ ਨਕਲ ਕਰਨ ਲਈ ਹੈ। ਇਸ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਪੂਜਾ ਦਾ ਢੰਗ ਅਤੇ ਤਰੀਕਾ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਭਗਵਾਨ ਨੇ ਖੁਦ ਖੁਲਾਸਾ ਕੀਤਾ ਹੈ, 'ਸ਼ਾਲ ਪੁਰਾਣਿਕ' ਭਾਵ 'ਭੂਤਨਾਥ ਗੀਤਾ' ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਹੈ।

41 ਦਿਨਾਂ “ਵਰਤਮ” ਇੱਕ ਸਦੀਆਂ ਪੁਰਾਣੀ ਰਵਾਇਤ ਅਤੇ ਅਭਿਆਸ ਹੈ ਜੋ ਯਾਤਰੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ 'ਅਯੱਪਨਸ' ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ 'ਵਰਤਮ' ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਭਗਤਾਂ ਨੂੰ ਆਧਿਆਤਮਿਕ ਚੇਤਨਾ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਲਈ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ਿਕਸ਼ਣ ਦੇਣਾ ਹੈ ਜੋ ਆਤਮ-ਸਾਕਸ਼ਾਤਕਾਰ ਵੱਲ ਲੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੀਰਥ ਯਾਤਰਾ 'ਤੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, 'ਵਰਤਮ' ਦੀ ਇੱਕ ਮੁੱਖ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ 'ਸਾਤਵਿਕ' ਜੀਵਨ ਸ਼ੈਲੀ ਅਤੇ

'ਬ੍ਰਹਮਚਰਿਆ' ਦਾ ਪਾਲਣ ਕਰਨਾ ਤਾਂ ਜੋ ਸਰੀਰ ਅਤੇ ਮਨ ਨੂੰ ਪਵਿੱਤਰ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਸਕੇ। 'ਵਰਤਮ' ਦੀ ਇੱਕ ਮੌਲਿਕ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ ਭੌਤਿਕ ਦੁਨੀਆ ਤੋਂ ਵਿਛੋੜਾ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਆਧਿਆਤਮਿਕ ਮਾਰਗ 'ਤੇ ਕਦਮ ਰੱਖਣਾ।

ਜਦੋਂ ਇੱਕ ਯਾਤਰੀ 'ਵਰਤਮ' ਕਰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਯਾਤਰੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਘਰ ਵਿੱਚ ਔਰਤਾਂ ਤੋਂ, ਸਮੇਤ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ, ਧੀ, ਜਾਂ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀਆਂ ਹੋਰ ਮਹਿਲਾ ਮੈਂਬਰਾਂ ਤੋਂ, ਵੱਖ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ।

ਵਰਤਮ ਜਾਂ ਤਪਸਿਆ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ: ਰਾਧਿਕਾ ਸੇਕਰ, ਤੀਰਥ ਯਾਤਰਾ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ: ਅਯੱਪਨ ਕਲਟ ਅਤੇ ਸਬਰੀਮਲਾਈ ਯਾਤਰਾ (ਗ੍ਰੈਜੂਏਟ ਸਟੱਡੀਜ਼ ਦੀ ਫੈਕਲਟੀ, ਸੋਸਾਇਓਲੋਜੀ ਅਤੇ ਐਂਥਰੋਪੋਲੋਜੀ ਵਿਭਾਗ ਵਿੱਚ ਕਾਰਲਟਨ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਓਟਾਵਾ, ਓਂਟਾਰੀਓ; ਅਕਤੂਬਰ 1987) ਹੋਰ ਜੰਗਲੀ ਆਤਮਾਵਾਂ ਤੋਂ ਸੁਰੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਯਕਸ਼ ਨੂੰ "□ਸ਼ੀਆਂ ਅਤੇ ਬ੍ਰਹਮਚਾਰੀਆਂ" ਦੀ ਰਾਖੀ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ...

ਭਾਵੇਂ ਕੋਈ ਔਪਚਾਰਿਕ ਐਲਾਨ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਪਰ ਇਹ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਵਯੱਪਾ (ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਹੁਣ ਉਸ ਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ) ਸਖਤ ਬ੍ਰਹਮਚਰਿਆ, ਨਸ਼ੀਲੇ ਪਦਾਰਥਾਂ ਅਤੇ ਮਾਸ ਤੋਂ ਪਰਹੇਜ਼ ਅਤੇ ਕੇਵਲ ਧਾਰਮਿਕ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਵਿੱਚ ਹੀ ਭਾਗ ਲੈਣਗੇ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਪੇਸ਼ੇ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਜਾਰੀ ਰੱਖ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਉਹ ਸਮਾਜਿਕ ਉਦਯਮਾਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਅਵਯੱਪਾਂ ਨੂੰ ਦਿਨ ਵਿੱਚ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਵਾਰੀ (ਦੁਪਹਿਰ ਨੂੰ) ਖਾਣਾ ਖਾਣਾ ਪਵੇਗਾ, ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲਸਣ, ਪਿਆਜ਼ ਅਤੇ ਬਾਸੀ ਖਾਣੇ ਤੋਂ ਬਚਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਉਹ ਫਲ ਜਾਂ ਕੁਝ ਬਹੁਤ ਹਲਕਾ ਖਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪਹਿਰਾਵੇ ਦੇ ਕੋਡ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ, ਵਰਤਮ ਦੌਰਾਨ ਇੱਕ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਲਚਕ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਦੇ ਪੇਸ਼ੇ ਦੀ ਕੁਦਰਤ ਹਮੇਸ਼ਾ ਇਸ ਨਾਟਕੀ ਬਦਲਾਵ ਨੂੰ ਪਹਿਰਾਵੇ ਦੇ ਕੋਡ ਵਿੱਚ ਆਗਿਆ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੀ। ਉਦਾਹਰਣ ਵਜੋਂ, ਫੌਜ ਜਾਂ ਪੁਲਿਸ ਬਲ ਵਿੱਚ ਅਵਯੱਪਾਂ ਆਪਣੀਆਂ ਨਿਯਮਿਤ ਵਰਦੀਆਂ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਕੇਵਲ ਡਿਊਟੀ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੋਣ 'ਤੇ ਹੀ ਕਾਲੇ ਵਿੱਚ ਬਦਲਦੇ ਹਨ: ਕਾਲੇ 'ਤੇ ਨੀਲੇ ਬਣੀਆਂ ਅਤੇ ਨੰਗੇ ਪੈਰ ਹੋਣਾ, ਹਾਲਾਂਕਿ, ਅਸਲ ਤੀਰਥ ਯਾਤਰਾ ਦੌਰਾਨ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ...

ਬ੍ਰਹਮਚਰਿਆ ਦੇ ਨਿਯਮ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿੱਚ ਸੋਚ ਅਤੇ ਕਾਰਜ ਵਿੱਚ ਬ੍ਰਹਮਚਰਿਆ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਅਵਯੱਪਾਂ ਨੂੰ ਸਲਾਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਤੋਂ ਵੱਡੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਮਾਤਾ ਵਜੋਂ ਅਤੇ ਛੋਟੀਆਂ ਨੂੰ ਧੀਆਂ ਜਾਂ ਭੈਣਾਂ ਵਜੋਂ ਦੇਖਣ। ਮਾਸਿਕ ਧਰਮ ਸਬੰਧੀ ਤਾਬੂ ਹੁਣ ਸਖਤੀ ਨਾਲ ਲਾਗੂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ... ਯੌਨ ਸਹਵਾਸ ਵੀ ਮਨਾਹੀ ਹੈ। ਵਰਤਮ ਦੌਰਾਨ, ਅਵਯੱਪਾਂ ਨਾ ਸਿਰਫ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਾਬੂਆਂ ਨੂੰ ਸਖਤੀ ਨਾਲ ਪਾਲਣ ਕਰਨ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਪਰ ਉਹ ਇੱਕ ਕਦਮ ਅੱਗੇ ਵਧ ਕੇ ਸਰੀਰਕ ਵਿਛੋੜੇ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਆਮ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਪਤਨੀ, ਧੀ ਜਾਂ ਭੈਣ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਮਾਸਿਕ ਧਰਮ ਦੌਰਾਨ ਘਰ ਤੋਂ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ ਜੇ ਘਰ ਦੇ ਕਿਸੇ ਮਰਦ ਮੈਂਬਰ ਨੇ ਵਰਤਮ ਲਿਆ ਹੋਵੇ...

(ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

ਟ੍ਰਾਵੰਕੋਰ ਅਤੇ ਕੋਚੀਨ ਰਾਜਾਂ ਦੇ ਸਰਵੇਖਣ ਦੀ ਯਾਦਗਾਰ ਵਿੱਚ, ਜੋ ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਵਾਰਡ ਅਤੇ ਕੋਨਰ ਦੁਆਰਾ ਲਿਖੀ ਗਈ ਸੀ, ਸਬਰੀਮਾਲਾ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਰਿਵਾਜ਼ ਅਤੇ ਵਰਤੋਂ ਬਾਰੇ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਸਰਵੇਖਣ ਦੀ ਯਾਦਗਾਰ ਮੂਲ ਰੂਪ ਵਿੱਚ 1893 ਅਤੇ 1901 ਵਿੱਚ ਦੋ ਭਾਗਾਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹੋਈ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਟ੍ਰਾਵੰਕੋਰ ਅਤੇ ਕੋਚੀਨ ਰਾਜਾਂ ਦੇ ਅੰਕੜਾਤਮਕ ਅਤੇ ਭੂਗੋਲਿਕ ਸਰਵੇਖਣਾਂ ਦੀਆਂ ਵੇਰਵਿਆਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ। ਸਰਵੇਖਣ ਤੋਂ ਇਸ ਅੰਸ਼ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਲੈਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ: ...ਬੁਢੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਅਤੇ ਛੋਟੀਆਂ ਕੁੜੀਆਂ, ਮੰਦਰ ਦੇ ਨੇੜੇ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ, ਪਰ ਜਿਹੜੀਆਂ ਯੌਵਨ ਅਵਸਥਾ ਨੂੰ ਪਾਰ ਕਰ ਚੁੱਕੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਦੀ ਉਮਰ ਤੱਕ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਨੇੜੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਮਨਾਹੀ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਖੇਤਰ

ਵਿੱਚ ਸਾਰੇ ਯੰਨ ਸੰਬੰਧ ਇਸ ਦੇਵਤਾ ਲਈ ਵਿਰੋਧੀ ਹਨ..."

(ii) ਡਾ. ਸਿੰਘਵੀ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਪੁਰਾਤਨ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈ ਅਤੇ ਸਮੇਂ ਦੇ ਆਰੰਭ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਵਿਚਛੇਦ ਨਾਲ ਜਾਰੀ ਰਹਿਣ ਵਾਲੀ ਪ੍ਰਥਾ, ਇੱਕ ਰਿਵਾਜ ਅਤੇ ਪਰੰਪਰਾ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ, *ਏਵੈਂਕੁਲਾ ਕੇ. ਰਿੰਬਾਈ ਬਨਾਮ ਜੈਂਟੀਆ ਹਿੱਲਜ਼ ਡਿਸਟ੍ਰਿਕਟ ਕੌਂਸਲ ਅਤੇ ਹੋਰ, ਭੀਮਾਸਾਂਕ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਜਨਾਬਾਈ (ਸ੍ਰੀਮਤੀ) ਅਟਲਾ ਜਾਨਸਵਾਲ*, ਅਤੇ *ਸਾਲੇਖ ਚੰਦ (ਮ੍ਰਿਤਕ) ਲ੍ਰਸ ਦੁਆਰਾ ਬਨਾਮ ਸਤਿਆ ਗੁਪਤਾ ਅਤੇ ਹੋਰ* ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

(iii) ਸਬਰੀਮਾਲਾ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ 10 ਤੋਂ 50 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਦੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਲਗਾਉਣ ਵਾਲਾ ਰਿਵਾਜ ਅਤੇ ਪਰੰਪਰਾ ਸੰਵਿਧਾਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੀ ਹੈ। ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 13(3)(ਅ) ਅਨੁਸਾਰ, "ਕਾਨੂੰਨ" ਵਿੱਚ ਰਿਵਾਜ ਜਾਂ ਪਰੰਪਰਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਬਲ ਹੋਵੇਗਾ।

ਇੱਕ ਵੈਧ ਰਿਵਾਜ ਦੀਆਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਅਤੇ ਤੱਤਾਂ ਇਹ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਅਣਮੁੱਲ ਅਸਤਿਤਵ ਵਾਲਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਤਰਕਸੰਗਤ, ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਅਤੇ ਲਗਾਤਾਰ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਉਪਰੋਕਤ ਵਰਣਿਤ ਰਿਵਾਜ ਅਤੇ ਪਰੰਪਰਾਵਾਂ, ਧਾਰਮਿਕ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਅਤੇ ਪ੍ਰਥਾਵਾਂ ਸਬਰੀਮਾਲਾ ਮੰਦਰ ਨਾਲ ਖਾਸ ਹਨ, ਅਤੇ ਇਹ ਮਾਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸਦੀਆਂ ਤੋਂ ਪਾਲਣ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ।

(iv) ਇਸ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਔਰਤਾਂ ਦਾ ਬਾਹਰ ਕਰਨਾ ਸਰਬਵਿਆਪੀ ਜਾਂ ਸਥਾਈ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਇੱਕ ਖਾਸ ਉਮਰ ਦੇ ਗਰੁੱਪ ਤੇ ਇੱਕ ਖਾਸ ਮੰਦਰ ਤੱਕ ਸੀਮਿਤ ਹੈ, ਦੇਵਤਾ ਦੇ ਚਰਿੱਤਰ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਣ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ। 10 ਤੋਂ 50 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਦੇ ਬਾਹਰ ਦੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਸਬਰੀਮਾਲਾ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਪੂਜਾ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ। ਰਿਵਾਜ ਅਤੇ ਪ੍ਰਥਾ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦੇਵਤਾ ਦੇ ਪਵਿੱਤਰ ਰੂਪ ਅਤੇ ਚਰਿੱਤਰ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਣ ਲਈ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਇਸ ਰਿਵਾਜ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਭਗਵਾਨ ਅਯੱਪਾ ਦੇ ਉਪਾਸਕਾਂ ਵੱਲੋਂ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਸਮਾਜਿਕ ਕਾਰਕੁਨਾਂ ਵੱਲੋਂ ਉਠਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

(v) ਇਹ ਵੀ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਭਗਵਾਨ ਅਯੱਪਾ ਦੀ ਪੂਜਾ ਲਈ ਸਮਰਪਿਤ ਲਗਭਗ 1000 ਮੰਦਰ ਹਨ, ਜਿੱਥੇ ਦੇਵਤਾ 'ਨੈਸ਼ਟਿਕ ਬ੍ਰਹਮਚਾਰੀ' ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੰਦਰਾਂ ਵਿੱਚ, ਦੇਵਤਾ ਅਤੇ ਪੂਜਾ ਦਾ ਢੰਗ ਸਬਰੀਮਾਲਾ ਮੰਦਰ ਤੋਂ ਵੱਖਰਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਮੋਡ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਇੱਕ ਵੱਖਰੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਗਟਾਇਆ ਹੈ। ਭਗਵਾਨ ਅਯੱਪਾ ਦੇ ਹੋਰ ਮੰਦਰਾਂ ਵਿੱਚ ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ 'ਤੇ ਕੋਈ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਾਬੰਦੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਹਰ ਉਮਰ ਦੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਦੇਵਤਾ ਦੀ ਪੂਜਾ ਕਰ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ।

“ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਵਾਰਡ ਅਤੇ ਕੋਨਰ, ਟ੍ਰਾਵੈਂਕੋਰ ਅਤੇ ਕੋਚੀਨ ਰਾਜਾਂ ਦੇ ਸਰਵੇਖਣ ਦੀ ਯਾਦਗਾਰੀ (ਤ੍ਰਿਵੈਂਦਰਮ 1894, ਕੇਰਲਾ ਸਰਕਾਰ) ਪੰਨਾ 137 (2006) 4 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 658 (2006) 1 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 267 (2008) 13 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 119 (vi) ਸ੍ਰੀ ਪਾਰਾਸਰਨ, ਵੱਡੇ ਵਕੀਲ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਇਸ ਮੰਦਰ ਦੀ ਅਤਿ ਜਰੂਰੀ ਪ੍ਰਥਾ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਤੀਰਥ ਯਾਤਰਾ ਵੀ। ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਰਾਦਾ ਹੈ ਕਿ ਤੀਰਥ ਯਾਤਰੀਆਂ ਨੂੰ ਸੈਕਸ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਕਿਸੇ ਵੀ ਧਿਆਨ ਭਟਕਾਉਣ ਵਾਲੀ ਚੀਜ਼ ਤੋਂ ਦੂਰ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਤੀਰਥ ਯਾਤਰਾ ਦਾ ਮੁੱਖ ਉਦੇਸ਼ ਹਰ ਪਹਿਲੂ ਵਿੱਚ ਆਤਮਿਕ ਸੈਲਫ-ਅਨੁਸ਼ਾਸਨ ਦੀ ਸਫਲ ਪ੍ਰੈਕਟਿਸ ਲਈ ਹਾਲਾਤ ਬਣਾਉਣਾ ਹੈ।

ਸਬਰੀਮਾਲਾ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ 10 ਤੋਂ 50 ਸਾਲ ਦੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਐਂਟਰੀ ਉੱਤੇ ਸੀਮਿਤ ਪਾਬੰਦੀ 'ਧਰਮ' ਅਤੇ 'ਧਾਰਮਿਕ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਅਤੇ ਅਮਲ', ਅਤੇ ਸਬਰੀਮਾਲਾ ਮੰਦਰ ਦੀ 'ਪ੍ਰਤਿਸਥਾਪਨਾ' (ਸਥਾਪਨਾ) ਦੇ ਮੂਲਭੂਤ ਸਿਧਾਂਤਾਂ, ਨਾਲ ਨਾਲ ਦੇਵਤਾ - ਭਗਵਾਨ ਅਯੱਪਾ ਦੀ ਪੂਜਾ ਦੀ ਰੀਤ ਅਤੇ ਪ੍ਰਥਾ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਹੈ।

(vii) ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਕਿ ਪ੍ਰਥਾ ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਲਿੰਗ ਸਮਾਨਤਾ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੈ, ਮਿਸਟਰ ਵੀ. ਗਿਰੀ, ਸੀਨੀਅਰ ਐਡਵੋਕੇਟ ਨੇ ਅੰਤਰਾਲ ਵਿੱਚ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਜੇਕਰ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਵਰਗ ਵਜੋਂ ਭਾਗੀਦਾਰੀ ਤੋਂ ਰੋਕਿਆ ਜਾਂਦਾ, ਤਾਂ ਇਹ ਸਮਾਜਿਕ ਭੇਦਭਾਵ ਦਾ ਰੂਪ ਲੈ ਲਵੇਗਾ। ਪਰ, ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। 10 ਸਾਲ ਤੋਂ ਘੱਟ ਉਮਰ ਦੀਆਂ ਕੁੜੀਆਂ, ਅਤੇ 50 ਸਾਲ ਤੋਂ ਉੱਪਰ ਦੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਇਸ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨਾਲ ਦਾਖਲ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ, ਅਤੇ ਪੂਜਾ ਕਰ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਹੋਰ, ਭਗਵਾਨ ਅਯੱਪਾ ਦੇ ਹੋਰ ਮੰਦਰਾਂ ਵਿੱਚ ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਐਂਟਰੀ ਉੱਤੇ ਕੋਈ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਾਬੰਦੀ ਨਹੀਂ ਹੈ।

10 ਤੋਂ 50 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਦੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਅਤੇ ਇਸੇ ਉਮਰ ਦੇ ਮਰਦਾਂ ਦੀ ਵਰਗੀਕਰਣ, ਜਿਸ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਨਾਲ ਇੱਕ ਉਚਿਤ ਸੰਬੰਧ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਭਗਵਾਨ ਨੂੰ 'ਨੈਸ਼ਟਿਕ ਬ੍ਰਹਮਚਾਰੀ' ਦੇ ਰੂਪ ਅਤੇ ਪਛਾਣ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਣਾ ਹੈ।

(viii) ਜਵਾਬਦੇਹਾਂ ਵੱਲੋਂ ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਦੇਵਤਾ ਦੇ ਚਰਿੱਤਰ ਅਤੇ ਸਬਰੀਮਾਲਾ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਮੂਰਤੀ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਣ ਲਈ, ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਐਂਟਰੀ ਉੱਤੇ ਸੀਮਿਤ ਪਾਬੰਦੀ ਲਾਗੂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਟ੍ਰਾਵੰਕੋਰ ਦੇਵਸਵੋਮ ਬੋਰਡ ਦੁਆਰਾ ਸੂਚਿਤ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਹੀ ਹੈ। ਔਰਤਾਂ ਉੱਤੇ ਕੋਈ ਮੁਕੰਮਲ ਪਾਬੰਦੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅਜਿਹੀ ਪ੍ਰਥਾ ਦੇਵਤਾ ਦੀ 'ਨਿਸ਼ਠਾ' ਜਾਂ 'ਨੈਸ਼ਟਿਕ ਬੁੱਧੀ' ਨਾਲ ਸੁਸੰਗਤ ਹੈ। ਇਹ ਕਸਟਮ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਮੂਲ ਕਾਰਨ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਇਸ ਵਿੱਚ ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਗਰਿਮਾ ਦੀ ਕੋਈ ਅਵਹੇਲਨਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਸਿਰਫ ਦੇਵਤਾ ਦੇ ਰੂਪ ਅਤੇ ਰੂਪ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਪਵਿੱਤਰ ਅਤੇ ਦਿਵਿਆ ਹੈ, ਅਤੇ ਭਗਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਤਪ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣਾ ਹੈ।

(ix) ਇਹ ਵੀ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਟ੍ਰਾਵੰਕੋਰ - ਕੋਚੀਨ ਹਿੰਦੂ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਐਕਟ, 1950 ਦੀ ਧਾਰਾ 31 ਅਧੀਨ ਟ੍ਰਾਵੰਕੋਰ ਦੇਵਸਵੋਮ ਬੋਰਡ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਹੈ ਕਿ ਮੰਦਰ ਨੂੰ ਮੰਦਰ ਦੀ ਪ੍ਰਥਾ ਅਤੇ ਵਰਤੋਂ ਅਨੁਸਾਰ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਕਰੇ।

(x) ਇਹ ਦਾਸਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਕਾਨੂੰਨ ਅਤੇ ਤੱਥ ਦੇ ਮੁੱਦੇ ਇੱਕ ਯੋਗ ਸਿਵਲ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ, ਦਸਤਾਵੇਜ਼ੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਪੜਤਾਲ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ।

(xi) ਮਿਸਟਰ ਪਰਸਾਰਨ, ਵੱਡੇ ਵਕੀਲ ਨੇ ਹੋਰ ਦਾਸਿਆ ਕਿ ਧਰਮ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਹੈ। ਧਾਰਮਿਕ ਵਿਸ਼ਵਾਸਾਂ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪਵਿੱਤਰ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੈ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ, ਹਿੰਦੂ ਧਾਰਮਿਕ ਏਂਡੋਮੈਂਟਸ, ਮਦਰਾਸ ਬਨਾਮ ਸ੍ਰੀ ਲਕਸ਼ਮੀਂਦਰ ਸਵਾਮੀਅਰ ਥੀਰਥ ਸਵਾਮੀਅਰ ਆਫ ਸ਼ਿਰੂਰ ਮੁੱਟ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਜਿੱਥੇ ਇੱਕ ਅਮਰੀਕੀ ਕੇਸ ਤੋਂ ਧਰਮ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਨੂੰ ਕੱਢਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਰਥਾਤ "ਧਰਮ ਦਾ ਸ਼ਬਦ ਇਕ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਆਪਣੇ ਸਿਰਜਣਹਾਰ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਪ੍ਰਤੀ ਸਤਿਕਾਰ ਅਤੇ ਚਰਿੱਤਰ ਲਈ ਅਦਬ ਅਤੇ ਉਸਦੀ ਮਰਜੀ ਦੇ ਪਾਲਣ ਦੇ ਲਾਏ ਗਏ ਫਰਜ਼ਾਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ"।

ਸੀਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਵੱਡੇ ਵਕੀਲ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਵੈਂਕਟਰਮਾਣਾ ਦੇਵਰੂ & ਓਰਸ ਬਨਾਮ ਸਟੇਟ ਆਫ ਮੈਸੂਰ & ਓਰਸ. (ਸੁਪਰਾ) ਕੇਸ 'ਤੇ ਵੀ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਜਿੱਥੇ ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ:

"ਦੇਵਤਿਆਂ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਰੂਪ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ ਅਤੇ ਘਰ ਅਤੇ ਮੰਦਰਾਂ ਵਿੱਚ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਪੂਜਾ ਮੁਕਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੇ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਸਾਧਨਾਂ ਵਜੋਂ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ।"

ਤਿਲਕਾਯਤ ਸ਼੍ਰੀ ਗੋਵਿੰਦਲਾਲਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਆਦਿ ਬਨਾਮ ਸਟੇਟ ਆਫ ਰਾਜਸਥਾਨ & ਓਰਸ.13, ਵਿੱਚ ਜੋਰ ਇਸ ਮੋਡ 'ਤੇ ਸੀ ਜਦੋਂ ਭਗਵਾਨ ਕ੍ਰਿਸ਼ਣ ਨੂੰ ਇੱਕ ਬੱਚੇ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਪੂਜਿਆ ਗਿਆ ਸੀ।

ਧਰਮ ਸਿਰਫ ਆਪਣੇ ਅਨੁਯਾਇਆਂ ਲਈ ਇੱਕ ਨੈਤਿਕ ਨਿਯਮ ਕੋਡ ਨਹੀਂ ਬਣਾਉਂਦਾ, ਬਲਕਿ ਰਸਮਾਂ ਅਤੇ ਨਿਰੀਖਣਾਂ, ਸਮਾਰੋਹਾਂ ਅਤੇ ਪੂਜਾ ਦੇ ਤਰੀਕਿਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਧਰਮ ਦੇ ਅਭਿੰਨ ਹਿੱਸੇ ਵਜੋਂ ਮੰਨੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

(3) ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਨਾਮ ਨਾਲ ਨਾਮਜ਼ਦਗੀ। ਧਾਰਮਿਕ ਮੁੱਟਾਂ, ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇਆਂ, ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਸਥਾਵਾਂ, ਉਪ-ਸੰਪ੍ਰਦਾਇਆਂ ਜਾਂ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਭਾਗ ਨੂੰ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇਆਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਕਮਿਸ਼ਨਰ, ਹਿੰਦੂ ਧਾਰਮਿਕ ਏਂਡੋਮੈਂਟਸ, ਮਦਰਾਸ ਬਨਾਮ ਸ਼੍ਰੀ ਲਕਸ਼ਮੀਂਦਰ ਥੀਰਥ ਸਵਾਮੀਅਰ ਆਫ ਸ਼੍ਰੀ ਸ਼ਿਰੂਰ ਮੁੱਟ (ਸੁਪਰਾ); ਵੀ. ਰਾਘਵਾਚਾਰੀਅਰ ਬਨਾਮ ਐਡਵੋਕੇਟ-ਜਨਰਲ, ਮਦਰਾਸ; ਅਹੀਰ & ਓਰਸ., ਅਤੇ ਡਾ. ਸੁਬਰਮਣੀਅਨ ਸਵਾਮੀ ਬਨਾਮ ਸਟੇਟ ਆਫ ਟੀ.ਐਨ. & ਓਰਸ.. ਉੱਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਸ਼੍ਰੀ ਵੇਂਕਟਰਮਾਨਾ ਦੇਵਰੂ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ *ਬਨਾਮ* ਮੈਸੂਰ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਮਾਮਲੇ (ਉੱਪਰ) ਵਿੱਚ ਫੈਸਲਾ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ, ਡਾ. ਸਿੰਘਵੀ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਇਸ ਫਾਰਮੂਲੇਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਧਰਮ, ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਸੰਕਲਪ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਸ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ:

- ਮੰਦਰਾਂ ਦੇ ਨਿਰਮਾਣ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸੈਰੇਮੋਨੀਅਲ ਕਾਨੂੰਨ;
- ਉਥੇ ਮੂਰਤੀਆਂ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ;
- ਮੁੱਖ ਦੇਵਤਾ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਦਾ ਸਥਾਨ;
- ਹੋਰ ਦੇਵਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਕਿੱਥੇ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਨਾ ਹੈ;
- ਦੇਵਤਾਵਾਂ ਦੀ ਪੂਜਾ ਦਾ ਸੰਚਾਲਨ;
- ਪੂਜਾ ਲਈ ਭਗਤਾਂ ਨੂੰ ਕਿੱਥੇ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋਣਾ ਹੈ;
- ਪਵਿੱਤਰ ਸੰਸਕਾਰ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਕਿਵੇਂ ਅਤੇ ਕਿਸ ਢੰਗ ਨਾਲ ਅਦਾਇਗੀ ਕਰਨੀ ਹੈ;
- ਕੌਣ ਪੂਜਾ ਲਈ ਦਾਖਲ ਹੋਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰੀ ਹੈ; ਉਹ ਕਿੱਥੇ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋ ਕੇ ਪੂਜਾ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ; ਅਤੇ, ਪੂਜਾ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਸੰਚਾਲਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਹੈ।

(xiii) ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦਾਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਭਗਵਾਨ ਅਯੱਪਾ ਦੇ ਭਗਤ ਇੱਕ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਜੋ 'ਅਯੱਪਨ ਧਰਮ' ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਜਿੱਥੇ ਸਾਰੇ ਮਰਦ ਭਗਤਾਂ ਨੂੰ 'ਅਯੱਪਨ' ਅਤੇ 10 ਸਾਲ ਤੋਂ ਘੱਟ ਅਤੇ 50 ਸਾਲ ਤੋਂ ਵੱਧ ਉਮਰ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਔਰਤ ਭਗਤਾਂ ਨੂੰ 'ਮਾਲਿਕਾਪੁਰਮ' ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਭਗਤ 'ਪਥਿਨੇਟਾਮਪਦੀ' 'ਤੇ ਚੜ੍ਹਨਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਬਰੀਮਾਲਾ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋਣਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਇਸ ਮੰਦਰ ਦੀਆਂ ਰੀਤਾਂ ਅਤੇ ਰਵਾਇਤਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨੀ ਪਵੇਗੀ।

ਇਹ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਅਤੇ ਆਸਥਾ ਦਾ ਸੈੱਟ 'ਅਯੱਪਨਸਵਾਮੀ' ਦਾ, ਅਤੇ ਭਗਵਾਨ ਅਯੱਪਾ ਦੇ ਭਗਤਾਂ ਦਾ ਸੰਗਠਨ ਇੱਕ ਵੱਖਰਾ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੀਆਂ ਵੱਖਰੀਆਂ ਪ੍ਰਥਾਵਾਂ ਹਨ।

(xiv) ਇਹ ਵੀ ਦਾਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਮੰਦਰ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਇੱਕ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਵਜੋਂ, ਕੇਰਲ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਵਿਭਾਜਨ ਪੀਠ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੁਆਰਾ ਸੈੱਟਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ *ਐਸ. ਮਹੇਂਦਰਨ ਬਨਾਮ ਸਕੱਤਰ,* (1991) 2 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 3 83; ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1991 ਐਸ.ਸੀ. 1402

(2014) 5 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 75 ਤ੍ਰਾਵਣਕੋਰ ਦੇਵਸਵੋਮ ਬੋਰਡ ਅਤੇ ਹੋਰ (ਉੱਪਰ)। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ੀ ਅਤੇ ਮੌਖਿਕ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਰਿਕਾਰਡ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮਾਮਲੇ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੇ ਥਾਂਤਰੀ - ਸ੍ਰੀ ਨੀਲਕੰਡਾਰੂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦੇਵਤਾ ਨੂੰ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਨੂੰ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਸੀ.ਡਬਲਿਊ.6 ਵਜੋਂ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬਿਆਨ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ 1950 ਦੇ ਦਹਾਕੇ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਪਹਿਲਾਂ 10 ਤੋਂ 50 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਦੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋਣ ਤੋਂ ਰੋਕਿਆ ਗਿਆ ਸੀ।

ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਇਸ ਮੰਦਰ ਦੀ ਧਾਰਮਿਕ ਜਥੇਬੰਦੀ ਦੇ ਦਰਜੇ ਦਾ ਐਲਾਨ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਇੱਕ ਰੈਮ ਵਿੱਚ ਫੈਸਲਾ ਹੈ। ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਚੁਣੌਤੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ। ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਸਾਰੇ ਪਾਰਟੀਆਂ 'ਤੇ, ਇੱਥੇ ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਸਮੇਤ, ਬੰਧਨਕਾਰੀ ਹੋਵੇਗਾ।

ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਡਾ. ਸੁਬਰਮਣੀਅਨ ਸਵਾਮੀ ਬਨਾਮ ਤਮਿਲਨਾਡੂ ਰਾਜ & ਹੋਰਾਂ (ਸੁਪਰਾ) ਤੋਂ ਲਿਆ ਗਿਆ ਇਹ ਨਿਰੀਖਣ ਭਰੋਸੇ 'ਤੇ ਸੀ:

"ਇਹ ਐਲਾਨ ਕਿ ਦੀਕਸ਼ਿਤਰ ਇੱਕ ਧਾਰਮਿਕ ਜਥੇਬੰਦੀ ਜਾਂ ਉਸ ਦਾ ਇੱਕ ਭਾਗ ਹਨ, ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਰਜੇ ਦਾ ਐਲਾਨ ਹੈ ਅਤੇ ਅਜਿਹਾ ਐਲਾਨ ਕਰਨਾ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਰੈਮ ਵਿੱਚ ਫੈਸਲਾ ਹੈ।"

(ਅੰਦਰੂਨੀ ਹਵਾਲੇ ਛੱਡੇ ਗਏ ਹਨ)

(ix) ਅਨੁਚਛੇਦ 25 ਦੇ ਵਿਪਰੀਤ, ਜੋ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਭਾਗ III ਦੇ ਹੋਰ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੈ, ਅਨੁਚਛੇਦ 26 ਕੇਵਲ ਜਨ ਵਿਵਸਥਾ, ਨੈਤਿਕਤਾ, ਅਤੇ ਸਿਹਤ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੈ, ਅਤੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਹੋਰ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਨਤੀਜਤਨ, ਜਥੇਬੰਦੀ ਦੇ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 14 ਜਾਂ 15 ਦੇ ਅਧੀਨ ਨਹੀਂ ਹਨ।

ਅਨੁਚਛੇਦ 25(1) ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਭਗਵਾਨ ਅਯੱਪਾ ਦੇ ਉਪਾਸਕਾਂ ਨੂੰ ਵਿਵੇਕ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ, ਅਤੇ ਆਪਣਾ ਧਰਮ ਮੰਨਣ, ਅਭਿਆਸ ਕਰਨ ਅਤੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ। ਸਬਰੀਮਾਲਾ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਪੂਜਾ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਕੇਵਲ ਤਦ ਹੀ ਗਾਰੰਟੀਸ਼ੁਦਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੇ ਦੇਵਤਾ ਦੇ ਨੈਸ਼ਟਿਕ ਬ੍ਰਹਮਚਾਰੀ ਦੇ ਚਰਿਤਰ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇ। ਜੇ 10 ਤੋਂ 50 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਦੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਦੇਵਤਾ ਦੇ ਚਰਿਤਰ/ਕਿਸਮ ਨੂੰ ਬਦਲ ਦੇਵੇਗਾ, ਜੋ ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 25(1) ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੁਆਰਾ ਗਾਰੰਟੀਸ਼ੁਦਾ ਧਰਮ ਨੂੰ ਅਭਿਆਸ ਕਰਨ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ 'ਤੇ ਅਸਰ ਪਾਵੇਗਾ।

ਅਨੁਚਛੇਦ 25(1) ਅਧੀਨ ਭਗਤਾਂ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 14 ਅਤੇ 15 ਅਧੀਨ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੇ ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਦੇ ਅਧੀਨ ਨਹੀਂ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਇਸ ਮੰਦਰ ਦੇ ਦੇਵਤਾ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦੇ, ਪਰ ਕੇਵਲ ਸਮਾਜਿਕ ਕਾਰਕੁਨਾਂ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦੇ ਹਨ।

(xvi) ਅਨੁਚਛੇਦ 25(2)(b) ਐਲਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਨੁਚਛੇਦ 25(1) ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਵੀ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਰੋਕੇਗਾ ਕਿ ਰਾਜ ਕੋਈ ਵੀ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਸਮਾਜਿਕ ਭਲਾਈ ਅਤੇ ਸੁਧਾਰ ਜਾਂ ਹਿੰਦੂ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਵਰਗਾਂ ਅਤੇ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੇ ਭਾਗਾਂ ਲਈ ਖੋਲ੍ਹਣ ਲਈ ਰੋਕਣ ਨਹੀਂ ਹੈ। 'ਸਾਰੇ ਵਰਗਾਂ ਅਤੇ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੇ ਭਾਗਾਂ ਲਈ ਖੋਲ੍ਹਣਾ' ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਜਾਤੀ-ਆਧਾਰਿਤ ਪੂਰਵਾਗ੍ਰਹਾਂ ਅਤੇ ਅਨਿਆਇਆਂ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਇਰਾਦਾ ਸੀ।

ਲੇਖ 25(2)(b) ਨੂੰ ਇਸ ਅਰਥ ਵਿੱਚ ਵਿਆਖਿਆ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਧਰਮ ਦਾ ਅਨਿਵਾਰਿਯ ਹਿੱਸਾ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਰੀਤਾਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਦਰਕਿਨਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ।

ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਕੋਈ ਪਾਬੰਦੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਸਿਰਫ ਸੂਚਿਤ ਅਵਧੀ ਦੌਰਾਨ ਸੀਮਿਤ ਪਾਬੰਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਵਿਸ਼ਵਾਸ, ਰੀਤ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਸਮੇਂ ਦੇ ਆਰੰਭ ਤੋਂ ਮਨਾਈ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ, ਲੇਖ 25(2)(b) ਦਾ ਕੋਈ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੈ।

(xvii) ਜਵਾਬਦੇਹਾਂ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਲੇਖ 17 ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਪੀਲ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗਲਤ ਸਮਝੀ ਗਈ ਹੈ। ਲੇਖ 17 ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਮੂਲ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਵਿੱਚ 'ਜਾਤੀ' ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਅਛੂਤਾਚਾਰ ਨੂੰ ਮਨਾਹੀ ਕਰਨਾ ਸੀ। ਸਬਰੀਮਾਲਾ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵੀ ਜਾਤੀ-ਆਧਾਰਿਤ ਜਾਂ ਧਰਮ-ਆਧਾਰਿਤ ਅਛੂਤਾਚਾਰ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ।

ਸਬਰੀਮਾਲਾ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਭਗਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਰੀਤਾਂ ਲੇਖ 17 ਅਧੀਨ ਅਛੂਤਾਚਾਰ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪ੍ਰਥਾ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀਆਂ। ਰੀਤ ਕਿਸੇ ਵੀ ਦਾਅਵੇ ਵਾਲੀ ਅਸ਼ੁੱਧਤਾ ਜਾਂ ਅਯੋਗਤਾ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਦਾਅਵਾ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਲਾਇਕ ਸੀ।

6. ਚਰਚਾ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ

ਅਸੀਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਵਕੀਲਾਂ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਤਰਕਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣਿਆ ਹੈ, ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਦਾਇਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਦਲੀਲਾਂ ਅਤੇ ਲਿਖਤੀ ਸਬਮਿਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਿਆ ਹੈ।

6.1. ਮੌਜੂਦਾ ਰਿਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਉਠਾਏ ਗਏ ਮੁੱਦੇ ਨਾ ਸਿਰਫ ਕੇਰਲਾ ਵਿੱਚ ਸਬਰੀਮਾਲਾ ਮੰਦਰ ਲਈ, ਬਲਕਿ ਇਸ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਧਰਮਾਂ ਦੇ ਪੂਜਾ ਸਥਾਨਾਂ ਲਈ ਵੀ ਦੂਰਗਾਮੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਅਤੇ ਨਤੀਜੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਪਣੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ, ਪ੍ਰਥਾਵਾਂ, ਰੀਤਾਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰਥਾਵਾਂ ਹਨ, ਜੋ ਕਿ ਬਾਹਰੋਂ ਖਾਰਜ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਕੁਦਰਤ ਦੀਆਂ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਇੱਕ ਧਰਮਨਿਰਪੱਖ ਰਾਜਨੀਤੀ ਵਿੱਚ, ਗੂੜ੍ਹੇ ਧਾਰਮਿਕ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਅਤੇ ਭਾਵਨਾ ਦੇ ਮਾਮਲੇ, ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਦਖਲ ਨਹੀਂ ਦੇਣੇ ਚਾਹੀਦੇ।

6.2. ਭੂਤਕਾਲ ਵਿੱਚ, ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ, ਹਿੰਦੂ ਮੰਦਰਾਂ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ, ਮੰਦਰਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ, ਨਿਯੰਤਰਣ ਅਤੇ ਪ੍ਰਬੰਧਨ 'ਤੇ ਲੇਖ 25 ਅਤੇ 26 ਅਧੀਨ ਰਾਜ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀਆਂ ਹੱਦਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਆਦਿ ਸਾਈਵ ਸਿਵਾਚਾਰੀਆਰਗਲ ਨਾਲਾ ਸੰਗਮ & ਓਰਸ. ਬਨਾਮ ਤਮਿਲ ਨਾਡੂ ਸਰਕਾਰ & ਅਨ੍., ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਮਦੁਰਾਈ ਦੇ ਸ੍ਰੀ ਮੀਨਾਕਸ਼ੀ ਅੰਮਨ ਮੰਦਰ ਦੇ ਅਰਚਕਾਂ ਦੀ ਸੰਘ ਅਤੇ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਅਰਚਕਾਂ ਵੱਲੋਂ ਦਾਇਰ ਰਿਟ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਵਿੱਚ ਅਰਚਕਾਂ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਦੇ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ।

ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲਾ ਵਕੀਲਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਸੰਸਥਾ ਦੁਆਰਾ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਇੱਕ ਪੀ.ਆਈ.ਐਲ. ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਲਿਖਤੀ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਸਬਰੀਮਾਲਾਮੰਦਰ ਦੁਆਰਾ ਅਪਣਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਕੁਝ ਅਮਲਾਂ ਦੀ ਸਮੀਖਿਆ ਲਈ ਸੱਦਾ ਲਾਇਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਆਧਾਰ ਲਿੰਗ ਭੇਦਭਾਵ ਹੈ ਜੋ ਔਰਤਾਂ ਖਿਲਾਫ 10 ਤੋਂ 50 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਦੇ ਬੈਂਡ ਦੌਰਾਨ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

7.1. ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 25 ਸਾਰੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਜਮੀਰ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ, ਅਤੇ ਧਰਮ ਨੂੰ ਖੁੱਲ੍ਹ ਕੇ ਮੰਨਣ, ਅਭਿਆਸ ਕਰਨ ਅਤੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਗਾਰੰਟੀ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਹਾਲਾਂਕਿ ਜਨਤਕ ਵਿਵਸਥਾ, ਨੈਤਿਕਤਾ ਅਤੇ ਸਿਹਤ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ, ਅਤੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਭਾਗ III ਦੇ ਹੋਰ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ।

7.2. ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਲਈ ਧਾਰਾ 32 ਅਧੀਨ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ, ਇਸ ਦਾਅਵੇ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਦੇ ਨਿੱਜੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਪੂਜਾ ਕਰਨ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੋਈ ਹੈ। ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਸਬਰੀਮਾਲਾ ਮੰਦਰ ਦੇ ਭਗਤ ਹੋਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਜਿੱਥੇ ਭਗਵਾਨ ਅਯੱਪਾ ਨੂੰ 'ਨੈਸ਼ਟਿਕ ਬ੍ਰਹਮਚਾਰੀ' ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਣ ਦਾ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਸੰਪ੍ਰਦਾਯ ਜਾਂ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇਕ ਸਮੂਹ ਦੀਆਂ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਚੱਲੀ ਆ ਰਹੀ ਧਾਰਮਿਕ ਰੀਤਾਂ ਅਤੇ ਰਵਾਇਤਾਂ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਨੂੰ ਤੈਅ ਕਰਨਾ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸੰਸਥਾਵਾਂ/ਹਸਤਕਸ਼ੇਪਕਾਰਾਂ ਦੇ ਉਦਾਹਰਣ 'ਤੇ ਜੋ "ਸਮਾਜਿਕ ਵਿਕਾਸ ਸਬੰਧੀ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਉੱਤਮੀਕਰਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਬਾਰੇ ਜਾਗਰੂਕ ਕਰਨ ਸਬੰਧੀ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ", ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕਰੇਗਾ ਕਿ ਧਾਰਮਿਕ ਸਵਾਲਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਬਹਾਨੇ 'ਤੇ ਫੈਸਲਾ ਕਰੇ ਜੋ ਇਸ ਧਰਮ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦੇ।

ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਪੂਜਾ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦਾ ਦਾਅਵਾ, ਇਸ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਦੇਵਤਾ ਦੇ ਖਾਸ ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ 'ਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

7.3. ਇਸ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਜ਼ਰੂਰਤ ਦੀ ਗੈਰ-ਮੌਜੂਦਗੀ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਤਕਨੀਕੀ ਗੱਲ ਵਜੋਂ ਨਹੀਂ ਦੇਖਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ, ਪਰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਯ ਜਾਂ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇਕ ਸਮੂਹ ਦੀਆਂ ਅਮਲਾਂ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣ ਲਈ ਇੱਕ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸ਼ਰਤ ਹੈ। ਧਾਰਮਿਕ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਪੀ.ਆਈ.ਐਲ.ਜ਼ ਨੂੰ ਆਗਿਆ ਦੇਣਾ, ਗੈਰ-ਸ਼ਾਮਲ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਧਾਰਮਿਕ ਵਿਸ਼ਵਾਸਾਂ ਅਤੇ ਅਮਲਾਂ ਨੂੰ ਸਵਾਲ ਕਰਨ ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਖੋਲ੍ਹੇਗਾ, ਭਾਵੇਂ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਧਰਮ ਜਾਂ ਮੰਦਰ ਦਾ ਭਗਤ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਜੇਕਰ ਅਜਿਹੀਆਂ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਮਨੋਰੰਜਨ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਧਾਰਮਿਕ ਘੱਟਗਿਣਤੀਆਂ ਲਈ ਖਤਰੇ ਹੋਰ ਵੀ ਵੱਡੇ ਹਨ।

ਟ੍ਰਾਇਅੰਬਕੇਸ਼ਵਰ ਦੇਵਸਥਾਨਮ ਬੋਰਡ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਡਾ.ਏ.ਐਮ. ਸਿੰਘਵੀ, ਸੀਨੀਅਰ ਐਡਵੋਕੇਟ ਨੇ ਪੇਸ਼ ਹੋ ਕੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਉਦਾਹਰਣਾਤਮਕ ਸੂਚੀ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਿੱਥੇ ਧਾਰਮਿਕ ਵਿਸ਼ਵਾਸਾਂ ਅਤੇ ਅਮਲਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਮਰਦਾਂ ਅਤੇ ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਐਂਟਰੀ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਹਨ ਜੋ ਸਮੇਂ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਤੋਂ ਚੱਲੀ ਆ ਰਹੀਆਂ ਹਨ।

ਏ.ਐਮ. ਸਿੰਘਵੀ, ਸੀਨੀਅਰ ਐਡਵੋਕੇਟ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪੂਜਾ ਸਥਾਨਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਜਿੱਥੇ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਆਗਿਆ ਨਹੀਂ ਹੈ।

7.4. ਧਰਮ ਅਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਰੀਤੀ-ਰਿਵਾਜਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਅਨੁਚਛੇਦ 14 ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਉਹੀ ਵਿਅਕਤੀ ਪੁਕਾਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੋ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਹਨ, ਭਾਵ, ਉਹੀ ਧਰਮ, ਪੰਥ ਜਾਂ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਦੇ

ਲੋਕ। ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾਓਂ ਨੇ ਇਹ ਨਹੀਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਹ ਭਗਵਾਨ ਅਯੱਪਾ ਦੇ ਭਗਤ ਹਨ, ਜੋ ਸਬਰੀਮਾਲਾ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਅਪਣਾਏ ਜਾਂਦੇ ਰੀਤੀ-ਰਿਵਾਜਾਂ ਤੋਂ ਦੁੱਖੀ ਹਨ। ਧਰਮ ਅਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਵਿਸ਼ਵਾਸਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਅਨੁਚਛੇਦ 14 ਅਧੀਨ ਸਮਾਨਤਾ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਵੱਖਰੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਵੇਖਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸਨੂੰ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਧਰਮ ਜਾਂ ਤੀਰਥ ਦੇ ਉਪਾਸਕਾਂ ਵਿੱਚ ਅਦਾਲਤ ਲਿਆਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਕੁਝ ਰੀਤੀ-ਰਿਵਾਜਾਂ ਨੂੰ ਦਬਾਉਣ ਵਾਲਾ ਜਾਂ ਹਾਨੀਕਾਰਕ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ।

7.5. ਅਨੁਚਛੇਦ 25(1) ਹਰ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਧਰਮ ਖੁੱਲ੍ਹ ਕੇ ਪੇਸ਼, ਅਭਿਆਸ ਅਤੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਦੇਵਤਾ ਦੀ ਪੂਜਾ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ, ਉਸ ਧਰਮ ਜਾਂ ਤੀਰਥ ਦੇ ਸਿਦਾਂਤਾਂ ਅਨੁਸਾਰ, ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 25(1) ਦੁਆਰਾ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਹੈ। ਜੇ ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਦੇਵਤਾ ਵਿੱਚ ਆਸਥਾ ਰੱਖਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਸਨੂੰ ਉਸ ਧਰਮ ਦੇ ਸਿਦਾਂਤਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਬਿਆਨ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਮੰਦਰ ਦੇ ਉਪਾਸਕ 'ਨੈਸ਼ਟਿਕ ਬ੍ਰਹਮਚਾਰੀ' ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਦੇਵਤਾ ਦੇ ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ 'ਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਰੱਖਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਮੰਦਰ ਦੇ ਭਗਤਾਂ ਨੇ ਇਸ ਮੰਦਰ ਦੁਆਰਾ ਅਪਣਾਏ ਗਏ ਰੀਤੀ-ਰਿਵਾਜਾਂ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ, ਜੋ ਦੇਵਤਾ ਦੀਆਂ ਮੌਲਿਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹਨ।

7.6. ਆਪਣਾ ਧਰਮ ਅਭਿਆਸ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਇੱਕ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ ਜੋ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਭਾਗ III ਦੁਆਰਾ ਗਾਰੰਟੀਸ਼ੁਦਾ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਧਰਮ ਜਾਂ ਧਾਰਮਿਕ ਰੀਤੀ-ਰਿਵਾਜਾਂ ਦੀ ਤਰਕਸੰਗਤਤਾ ਦਾ ਕੋਈ ਸਵਾਲ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਧਾਰਮਿਕ ਰੀਤੀ-ਰਿਵਾਜਾਂ ਨੂੰ ਅਨੁਚਛੇਦ 25 ਅਤੇ 26(b) ਅਧੀਨ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਸੁਰੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ। ਅਦਾਲਤਾਂ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਰੀਤੀ-ਰਿਵਾਜਾਂ ਦੇ ਮੁੱਦਿਆਂ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦੀਆਂ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਜਦੋਂ ਉਸ ਖਾਸ ਧਰਮ ਜਾਂ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਦਾ ਕੋਈ ਦੁੱਖੀ ਵਿਅਕਤੀ ਮੌਜੂਦ ਨਾ ਹੋਵੇ।

ਹਾਲਸਬਰੀ ਦੇ ਇੰਗਲੈਂਡ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ, ਹਾਲਸਬਰੀ ਨੇ ਇਹ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ, ਅਨੁਚਛੇਦ 32 ਅਧੀਨ ਕੋਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਾਨੂੰਨ ਨਾ ਹੋਣ ਦੀ ਸੂਰਤ ਵਿੱਚ ਕੇਵਲ ਉਹੀ ਵਿਅਕਤੀ ਇਸਨੂੰ ਪੁਕਾਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੇ ਉਹ ਇਸ ਨਾਲ ਦੁੱਖੀ ਹੋਵੇ।

ਇਸ ਸੂਚੀ ਵਿੱਚ ਨਿਜ਼ਾਮੁਦੀਨ ਦਰਗਾਹ ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ, ਪਿਹੋਵਾ, ਹਰਿਆਣਾ ਵਿੱਚ ਭਗਵਾਨ ਕਾਰਤਿਕੇਯ ਮੰਦਰ ਅਤੇ ਪੁਸ਼ਕਰ, ਰਾਜਸਥਾਨ; ਵਿਜੈਵਾੜਾ ਵਿੱਚ ਭਵਾਨੀ ਦੀਕਸ਼ਾ ਮੰਡਪਮ; ਜੰਮੂ ਵਿੱਚ ਅਮਰਨਾਥ ਗੁਫਾ; ਬਿਹਾਰ, ਝਾਰਖੰਡ ਵਿੱਚ ਨੈਣਾ ਦੇਵੀ ਮੰਦਰ। ਅਸਾਮ ਵਿੱਚ ਪੱਤੀਸਵਾਰੀ ਐਸ.ਸੀ.; ਵੇਖਾ ਟਾਉਨਸ਼ਿਪ ਵਿੱਚ ਮੰਗਲ ਚੰਡੀ ਮੰਦਰ ਸੈੱਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਸਨੂੰ ਡਾ. ਏ.ਐਮ. ਸਿੰਘਵੀ, ਸੀਨੀਅਰ ਐਡਵੋਕੇਟ ਨੇ ਪੂਰਵਕਾਲਿਕ ਮਿਸਾਲਾਂ ਨੂੰ ਅਧੂਰਾ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਜੋ ਨਹੀਂ ਚੱਲਦਾ। ਇਸ ਸੂਚੀ ਵਿੱਚ ਪੁਸ਼ਕਰ, ਰਾਜਸਥਾਨ ਵਿੱਚ ਭਗਵਾਨ ਬ੍ਰਹਮਾ ਦਾ ਮੰਦਰ; ਕੰਨਿਆ ਕੁਮਾਰੀ, ਕੇਰਲ ਵਿੱਚ ਭਗਤੀ ਮਾਂ ਮੰਦਰ; ਕੇਰਲ ਵਿੱਚ ਅੱਟੁਕਾਲ ਭਗਵਤੀ ਮੰਦਰ; ਕੇਰਲ ਵਿੱਚ ਚੱਕੁਲਾਥੁਕਾਵੁ ਮੰਦਰ; ਅਤੇ ਮਦੁਰਾਈ, ਤਮਿਲਨਾਡੂ ਵਿੱਚ ਮਾਤਾ ਮੰਦਰ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ।

ਐਚ.ਐਮ. ਸੀਰਵਾਈ, ਭਾਰਤ ਦਾ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਕਾਨੂੰਨ: ਇੱਕ ਆਲੋਚਨਾਤਮਕ ਟਿੱਪਣੀ, ਖੰਡ II (4ਵੀਂ ਐਡ., ਭਾਰਤ 1999), ਪੰਨਾ 1724, ਪੈਰਾ 1.23.35।

^9 (1955) 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1284 : ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1955 ਐਸ.ਸੀ. 367।

7.7. ਲੇਖ 25 ਅਧੀਨ ਮਿਸਾਲਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਰਾਜ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿਰੁੱਧ ਉੱਠੇ ਹਨ, ਅਤੇ ਇਹ ਕਿਸੇ ਪੀ.ਆਈ.ਐਲ. ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੇ ਗਏ।

ਅਜਿਹੀਆਂ ਮਿਸਾਲਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਇੱਥੇ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ:

(i) ਕਮਿਸ਼ਨਰ, ਹਿੰਦੂ ਧਾਰਮਿਕ ਅਨੁਦਾਨ, ਮਦਰਾਸ ਬਨਾਮ
ਸ਼੍ਰੀ ਲਕਸ਼ਮੀਂਦਰ ਤੀਰਥ ਸਵਾਮੀਆਰ ਦੇ ਸ਼੍ਰੀ ਸ਼ਿਰੂਰ ਮੁੱਟ (ਸੁਪਰਾ), ਇਸ
ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਲੇਖ 25 ਅਤੇ 26 ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਸ਼ਿਰੂਰ ਮੁੱਟ ਦੇ ਮਠਾਧੀਸ਼ ਜਾਂ ਉਚੇਚਾ
ਦੇ ਬਿਨਾਂ 'ਤੇ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਜੋ ਇਸ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੀ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਸੀ। ਮਠਾਧੀਸ਼ ਨੇ
ਹਿੰਦੂ ਧਾਰਮਿਕ ਅਨੁਦਾਨ ਬੋਰਡ ਦੁਆਰਾ ਲਏ ਗਏ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਜੋ ਉਸ ਨੇ ਦਾਅਵਾ
ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ
ਲੇਖ 25 ਅਤੇ 26 ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹਨ।

(ii) ਸ਼੍ਰੀ ਵੇਂਕਟਰਮਾਣਾ ਦੇਵਰੂ & ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਮੈਸੂਰ ਰਾਜ &
ਹੋਰ.(ਸੁਪਰਾ), ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਹ ਸਵਾਲ ਵਿਚਾਰਿਆ ਸੀ ਕਿ ਕੀ ਲੇਖ 26(ਬੀ) ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ
ਲੇਖ 25(2)(ਬੀ) ਦੇ ਅਧੀਨ ਹਨ, ਸ਼੍ਰੀ ਵੇਂਕਟਰਮਾਣਾ ਦੇ ਮੰਦਰ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਟਰੱਸਟੀਆਂ ਦੇ ਬਿਨਾਂ 'ਤੇ ਜੋ
ਗੌੜਾ ਸਰਸਵਤ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਦੇ ਸੰਪ੍ਰਦਾਯ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸਨ।

(iii) ਮਹੰਤ ਮੋਤੀ ਦਾਸ ਬਨਾਮ ਐਸ.ਪੀ. ਸਾਹੀ, ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਧਿਕਾਰੀ ਇੰਚਾਰਜ
ਹਿੰਦੂ ਧਾਰਮਿਕ ਟਰੱਸਟ & ਹੋਰ.', ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਬਿਹਾਰ ਰਾਜ ਬੋਰਡ ਆਫ
ਧਾਰਮਿਕ ਟਰੱਸਟਾਂ ਦੁਆਰਾ ਬਿਹਾਰ ਹਿੰਦੂ ਧਾਰਮਿਕ ਟਰੱਸਟ ਐਕਟ, 1950 ਅਧੀਨ ਲਏ ਗਏ ਕਾਰਵਾਈਆਂ
ਦੀ
ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਵੈਧਤਾ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਿਆ ਸੀ ਜੋ ਕੁਝ ਮਠਾਂ ਜਾਂ ਅਸਥਲਾਂ ਦੇ ਮਹੰਤਾਂ ਦੇ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ
ਉਲੰਘਣਾ ਸੀ, ਇੰਟਰ ਅਲੀਆ, ਲੇਖ 25 ਅਤੇ 26 ਅਧੀਨ ਗਾਰੰਟੀਡ।

(iv) ਦੁਰਗਾਹ ਕਮੇਟੀ, ਅਜਮੇਰ & ਇੱਕ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਸੈਯਦ ਹੁਸੈਨ ਅਲੀ &
ਹੋਰ. (ਸੁਪਰਾ), ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਦੁਰਗਾਹ ਖਵਾਜਾ ਸਾਹਿਬ ਐਕਟ, 1955 ਦੀ ਸੰਵਿਧਾਨਕਤਾ ਦਾ ਫੈਸਲਾ
ਕਰਨ ਲਈ ਬੁਲਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਲੇਖ 25 ਅਤੇ 26 ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ, ਇੰਟਰ ਅਲੀਆ, ਅਜਮੇਰ ਦੇ ਖਵਾਜਾ
ਮੋਇਨ-ਉਦ-ਦੀਨ ਚਿਸ਼ਤੀ ਦੀ ਕਬਰ ਦੇ ਖਾਦਿਮਾਂ ਦੇ ਬਿਨਾਂ 'ਤੇ। ਖਾਦਿਮਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਚਿਸ਼ਤੀਆ
ਸੂਫੀਆਂ ਦੇ ਨਾਮ ਨਾਲ ਇੱਕ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਯ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਸੀ।

(v) ਸਰਦਾਰ ਸੈਯਦਨਾ ਤਾਹਿਰ ਸੈਫੁੱਦੀਨ ਸਾਹਿਬ ਬਨਾਮ ਬੰਬਈ ਰਾਜ
(ਸੁਪਰਾ), ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਬੰਬਈ ਨਿਰਵਾਸਨ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ ਐਕਟ, 1949 ਦੀ ਸੰਵਿਧਾਨਕਤਾ ਦੀ ਪਰਖ
ਕਰਨ ਲਈ ਬੁਲਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿਸ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਲੇਖ 25 ਅਤੇ 26 ਅਧੀਨ ਗਾਰੰਟੀਡ
ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਨੂੰ ਜੋ ਦਾਊਦੀ ਬੋਹਰਾ ਕਮਿਊਨਿਟੀ ਦਾ
ਦਾਈ-ਉਲ-ਮੁਤਲਕ ਜਾਂ ਮੁੱਖ ਪੁਜਾਰੀ ਸੀ।

(vi) ਬਿਜੋ ਇਮੈਨੂਅਲ & ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਕੇਰਲਾ ਰਾਜ & ਹੋਰ,
ਤਿੰਨ ਬੱਚੇ ਜੋ ਕ੍ਰਿਸਤੀ ਧਰਮ ਦੇ ਇੱਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਯ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜਿਸ ਨੂੰ ਜਹੋਵਾਹ ਦੇ*ਗਵਾਹ ਕਹਿੰਦੇ*
ਹਨ, ਨੇ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਗਾਨ ਗਾਉਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ,
ਸਕੂਲ ਤੋਂ ਕੱਢ ਦਿੱਤੇ ਗਏ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਜਹੋਵਾਹ ਦੇ

ਗਵਾਹਾਂ ਨੂੰ 'ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਯ' ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸੰਬੋਧਨ ਕੀਤਾ
ਲੇਖ 26 ਦੇ ਅਰਥ ਵਿੱਚ।

ਗਵਾਹਾਂ ਨੇ ਕੇਰਲ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਆਪਣੇ ਸਕੂਲ ਦੀ ਮੁੱਖ ਅਧਿਆਪਿਕਾ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ, ਜਿਸ ਨੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸਵੇਰ ਦੀ ਸਭਾ ਦੌਰਾਨ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਗਾਨ ਨਾ ਗਾਉਣ ਲਈ ਸਕੂਲ ਤੋਂ ਕੱਢ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਬੱਚਿਆਂ ਨੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਵਜੋਂ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਜੋ ਕਿ ਅਨੁਚਛੇਦ 19(1)(ਅ) ਅਤੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 25 ਅਧੀਨ ਸੀ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਗਾਨ ਨੂੰ ਨਾ ਗਾਉਣ ਦਾ ਇਨਕਾਰ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਅਸਲ ਅਤੇ ਜ਼ਮੀਰੀ ਧਾਰਮਿਕ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਤੋਂ ਉਤਪੰਨ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਜੋ ਕਿ ਅਨੁਚਛੇਦ 25(1) ਅਧੀਨ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਸੀ।

ਵੱਖ ਵੱਖ ਧਰਮਾਂ, ਵਿਸ਼ਵਾਸਾਂ ਅਤੇ ਪਰੰਪਰਾਵਾਂ ਵਾਲੇ ਬਹੁਲਵਾਦੀ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਗਰੁੱਪ, ਸੰਪ੍ਰਦਾਯ ਜਾਂ ਧਰਮ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਅਪਣਾਏ ਗਏ ਧਾਰਮਿਕ ਰਸਮਾਂ ਅਤੇ ਰਿਵਾਜਾਂ ਦੀ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਪੀਆਈਐਲਜ਼ ਨੂੰ ਮਨੋਰੰਜਨ ਕਰਨਾ, ਇਸ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਅਤੇ ਧਰਮਨਿਰਪੇਖ ਤਾਣੇ-ਬਾਣੇ ਨੂੰ ਗੰਭੀਰ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

8. ਧਰਮ ਅਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਰਸਮਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਅਨੁਚਛੇਦ 14 ਦੀ ਲਾਗੂਤਾ

8.1. ਧਾਰਮਿਕ ਰਸਮਾਂ ਅਤੇ ਰਿਵਾਜਾਂ ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਅਨੁਚਛੇਦ 14 ਅਤੇ ਉਸ ਵਿੱਚ ਨਿਹਿਤ ਤਰਕਸ਼ੀਲਤਾ ਦੇ ਸਿਦ੍ਧਾਂਤਾਂ ਦੇ ਪੈਮਾਨੇ ਉੱਤੇ ਨਹੀਂ ਪਰਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਅਨੁਚਛੇਦ 25 ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਹਰ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਧਰਮ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨਾਲ ਅਭਿਆਸ ਕਰਨ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੱਕ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਅਨੁਚਛੇਦ 25 ਅਧੀਨ ਬਰਾਬਰੀ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਧਰਮ ਦੇ ਮੌਲਿਕ ਵਿਸ਼ਵਾਸਾਂ ਅਤੇ ਰਸਮਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸ਼ਰਤੀ ਹੈ। ਧਰਮ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਬਰਾਬਰੀ ਨੂੰ ਇੱਕੋ ਧਰਮ ਦੇ ਉਪਾਸਕਾਂ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਵੇਖਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

8.2. ਅਨੁਚਛੇਦ 14 ਅਧੀਨ ਵਰਗੀਕਰਣ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਨੂੰ ਤੈਅ ਕਰਨ ਲਈ ਦੋਹਰਾ-ਟੈਸਟ ਹੈ:

- *ਵਰਗੀਕਰਣ ਨੂੰ ਇੱਕ ਸਮਝਦਾਰੀ ਭਿੰਨਤਾ ਉੱਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ; ਅਤੇ*
- *ਇਸ ਨੂੰ ਉਸ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਤਰਕਸੰਗਤ ਸੰਬੰਧ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਜੋ ਕਿ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਹਾਸਲ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।*

ਅਨੁਚਛੇਦ 14 ਅਧੀਨ ਟੈਸਟਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਇਸ ਗੱਲ ਵਿੱਚ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਮਿਕ ਰਸਮਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਸਾਡੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਅਧੀਨ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਵਜੋਂ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਅਨੁਚਛੇਦ 14 ਅਧੀਨ ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਬਰਾਬਰੀ ਦਾ ਹੱਕ ਇਸ ਮੰਦਰ ਦੇ ਉਪਾਸਕਾਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨਾਲ ਟਕਰਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਅਨੁਚਛੇਦ 25, ਅਤੇ 26 ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੁਆਰਾ ਗਾਰੰਟੀਸ਼ੁਦਾ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰ ਵੀ ਹੈ। ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਅਨੁਚਛੇਦ 14 ਅਧੀਨ ਨਿਆਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਕਰਨ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕਰੇਗਾ ਤਾਂ ਜੋ ਧਾਰਮਿਕ ਵਿਸ਼ਵਾਸਾਂ ਜਾਂ ਰਸਮਾਂ ਦੀ ਤਰਕਸੰਗਤਤਾ ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ, ਜੋ ਕਿ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੀ ਪਹੁੰਚ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੈ। ਇਹ ਅਦਾਲਤਾਂ ਲਈ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਤੈਅ ਕਰਨ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਧਰਮਾਂ ਦੀਆਂ ਕਿਹੜੀਆਂ ਰਸਮਾਂ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ।

ਇੱਕ ਹੇਠਾਂ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਉਹ ਦੁਰਭਾਵਨਾਪੂਰਨ, ਦਬਾਉਣ ਵਾਲੇ ਜਾਂ ਸਮਾਜਿਕ ਬੁਰਾਈ ਵਾਂਗ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ *ਸਤੀ* ਨਾ ਹੋਣ।

8.3. ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾਓਂ ਦੇ ਵਕੀਲ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਦਲੀਲਾਂ ਦਾ ਆਧਾਰ ਇਸ ਵਿਚਾਰ 'ਤੇ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਅਭਿਆਸ ਔਰਤਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਲਿੰਗ ਭੇਦਭਾਵ ਦਾ ਗਠਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਜਵਾਬੀ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦੇ ਹਨ

ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲਾ ਇਸ ਧਰਮ ਜਾਂ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਦੇ ਭਗਤਾਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮਾਮਲਾ ਹੋਵੇ, ਆਪਣੇ ਧਰਮ ਨੂੰ ਮੰਨਿਆਂ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਅਭਿਆਸ ਕਰਨ ਦਾ, ਜੋ ਕਿ ਇਸ ਮੰਦਰ ਦੇ "ਜ਼ਰੂਰੀ" ਧਾਰਮਿਕ ਅਭਿਆਸਾਂ ਨੂੰ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

8.4. ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾਓਂ ਅਤੇ ਹਸਤਕਸ਼ੇਪਕਾਰਾਂ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ 10 ਤੋਂ 50 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਦਾ ਸਮੂਹ ਮਨਮਾਨਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 14 ਦੀ ਸਖਤੀ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਛੱਲ ਸਕਦਾ। ਇਹ ਦਲੀਲ ਸਵੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਉਮਰ-ਬੈਂਡ ਦਾ ਨਿਰਧਾਰਣ ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਸੀਮਿਤ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਪਾਬੰਦੀ ਨੂੰ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਦਾ ਇਕੋ ਵਿਹਾਰਕ ਤਰੀਕਾ ਹੈ।

8.5. ਭਗਵਾਨ ਅਯੱਪਾ ਨੂੰ ਪੂਜਾ ਦੇਣ ਦਾ ਲਿੰਗ ਸਮਾਨਤਾ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੰਦਰਾਂ ਵਿੱਚ ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਸਾਰੀਆਂ ਉਮਰਾਂ ਦੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦੇ ਕੇ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਉਹ 'ਨੈਸ਼ਟਿਕ ਬ੍ਰਹਮਚਾਰੀ' ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੰਦਰਾਂ ਵਿੱਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਸਮਾਨ ਪਾਬੰਦੀ ਨਹੀਂ ਹੈ।ਇਸ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਜਵਾਬੀਆਂ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਭਗਵਾਨ ਅਯੱਪਾ ਦੇ 1000 ਤੋਂ ਵੱਧ ਮੰਦਰ ਹਨ, ਜਿੱਥੇ ਉਹ ਹੋਰ ਰੂਪਾਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਏ ਹਨ, ਅਤੇ ਇਸ ਪਾਬੰਦੀ ਦਾ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।

8.6. ਜੇ ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾਓਂ ਦੀਆਂ ਅਰਦਾਸਾਂ ਨੂੰ ਸੱਚੇ ਅਰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਮੰਨ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਸਦਾ ਅਸਲ ਅਸਰ ਧਾਰਮਿਕ ਵਿਸ਼ਵਾਸਾਂ ਅਤੇ ਅਭਿਆਸਾਂ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਨਿਆਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੀ ਪਹੁੰਚ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੋਵੇਗਾ। ਕੀ ਇੱਕ ਜ਼ਰੂਰੀ ਧਾਰਮਿਕ ਅਭਿਆਸ ਕੀ ਹੈ, ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਧਾਰਮਿਕ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨੂੰ ਕਰਨਾ ਹੈ।

9. ਅਨੁਚਛੇਦ 15 ਦੀ ਲਾਗੂਤਾ

9.1. ਸੰਵਿਧਾਨ ਦਾ ਅਨੁਚਛੇਦ 15 'ਲਿੰਗ' ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਵੱਖਰੇ ਵਿਵਹਾਰ ਨੂੰ ਮਨਾਹੀ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਸੂਚਿਤ ਉਮਰ-ਸਮੂਹ ਦੌਰਾਨ ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਐਂਟਰੀ 'ਤੇ ਸੀਮਿਤ ਪਾਬੰਦੀ ਪਰ ਗਹਿਰੀ ਜੜ੍ਹਾਂ ਵਾਲੀ ਭਗਤਾਂ ਦੀ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਵਿੱਚ ਹੈ ਕਿ ਸਬਰੀਮਾਲਾ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਦੇਵਤਾ ਨੇ 'ਨੈਸ਼ਟਿਕ ਬ੍ਰਹਮਚਾਰੀ' ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤਾ ਹੈ।

9.2. ਅਨੁਚਛੇਦ 15 ਅਧੀਨ ਅਧਿਕਾਰ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ, ਸ੍ਰੀ ਰਾਜੂ ਰਾਮਚੰਦਰਨ, *ਅਮੀਕਸ ਕਿਊਰੀ* ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਸਬਰੀਮਾਲਾ ਮੰਦਰ ਨੂੰ ਅਨੁਚਛੇਦ 15(2)(ਬੀ) ਵਿੱਚ ਆਉਣ ਵਾਲੇ "ਜਨਤਕ ਰਿਸੋਰਟ ਦੀਆਂ ਥਾਵਾਂ" ਦੇ ਫਰੇਜ਼ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

ਇਸ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਮੁੱਦੇ ਉੱਤੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੀਆਂ ਬਹਿਸਾਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਮਸੌਦਾ ਲੇਖ 9 ਜੋ ਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਲੇਖ 15 ਨਾਲ ਮੇਲ ਖਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਿਆਰ ਹਵਾਲੇ ਲਈ ਬਾਹਰ ਨਿਕਾਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ:

"9. ਧਰਮ, ਨਸਲ, ਜਾਤੀ ਜਾਂ ਲਿੰਗ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਭੇਦਭਾਵ ਦੀ ਮਨਾਹੀ – ਰਾਜ ਕਿਸੇ ਵੀ ਨਾਗਰਿਕ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਸਿਰਫ ਧਰਮ, ਨਸਲ, ਜਾਤੀ, ਲਿੰਗ ਜਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਇੱਕ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਭੇਦਭਾਵ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ

(1) ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਕੋਈ ਵੀ ਨਾਗਰਿਕ, ਸਿਰਫ ਧਰਮ, ਨਸਲ, ਜਾਤੀ, ਲਿੰਗ ਜਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਇੱਕ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਯੋਗਤਾ, ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ, ਪਾਬੰਦੀ ਜਾਂ ਸ਼ਰਤ ਦੇ ਅਧੀਨ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ—

a. ਦੁਕਾਨਾਂ, ਜਨਤਕ ਰੈਸਟੋਰੈਂਟਾਂ, ਹੋਟਲਾਂ ਅਤੇ ਜਨਤਕ ਮਨੋਰੰਜਨ ਦੀਆਂ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚ, ਜਾਂ

b. ਕੁਆਂਆਂ, ਟੈਂਕਾਂ, ਸੜਕਾਂ ਅਤੇ ਜਨਤਕ ਰਿਸੋਰਟ ਦੀਆਂ ਥਾਵਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਜੋ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਂ ਆਂਸ਼ਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਰਾਜ ਦੀਆਂ ਆਮਦਨਾਂ ਤੋਂ ਬਣਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ ਜਾਂ ਆਮ ਜਨਤਾ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਲਈ ਸਮਰਪਿਤ ਹਨ।

(2) ਇਸ ਲੇਖ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਵੀ ਇਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਰਾਜ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਔਰਤਾਂ ਅਤੇ ਬੱਚਿਆਂ ਲਈ ਕੋਈ ਖਾਸ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਬਣਾਇਆ ਜਾਵੇ।"

ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਕੇ.ਟੀ. ਸ਼ਾਹ ਨੇ ਉਪ-ਧਾਰਾਵਾਂ (a) & (b) ਦੀ ਜਗ੍ਹਾ 'ਤੇ ਸੋਧ ਨੰਬਰ 293 ਦਾ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਦਿੱਤਾ:

(ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ) ਉਪ-ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਨੇ ਸੋਧ ਨੰਬਰ 296 ਨੂੰ ਵੋਟ ਲਈ ਚੁਕਿਆ, ਜੋ ਕਿ ਉਪ-ਧਾਰਾ (a) ਵਿੱਚ ਜੋੜਨ ਲਈ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਸੋਧ ਇਸ ਹੇਠਾਨ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ:

"ਜਨਤਕ ਮਨੋਰੰਜਨ ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਪਾਸਨਾ ਦੀਆਂ ਥਾਵਾਂ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਜੋੜੇ ਜਾਣ।"[5]

(ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਅੰਦਰੂਨੀ ਹਵਾਲੇ ਛੱਡ ਦਿੱਤੇ ਗਏ)

ਸੋਧ ਨੰਬਰ 301 ਨੂੰ ਵੀ ਮਿਸਟਰ ਤਜੰਮੁਲ ਹੁਸੈਨ ਦੁਆਰਾ ਸਬ-ਧਾਰਾ (ਅ) ਦੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ "ਉਪਾਸਨਾ ਦੀਆਂ ਥਾਵਾਂ", "ਧਰਮਸ਼ਾਲਾਵਾਂ, ਅਤੇ ਮੁਸਾਫਿਰ ਖਾਨਿਆਂ" ਦੇ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰਸਤਾਵਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।[6]

ਇਹ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਵੋਟਿੰਗ ਉੱਤੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ, ਅਤੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੁਆਰਾ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ।[7] ਸਭਾ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਉਚਿਤ ਸਮਝਿਆ ਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਮਸੌਦਾ ਲੇਖ 9 ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਵਿੱਚ 'ਉਪਾਸਨਾ ਦੀਆਂ ਥਾਵਾਂ' ਜਾਂ 'ਮੰਦਰਾਂ' ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਨਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ।

ਮਸੌਦਾ ਲੇਖ 9(1) ਤੋਂ "ਮੰਦਰਾਂ" ਅਤੇ "ਉਪਾਸਨਾ ਦੀਆਂ ਥਾਵਾਂ" ਦੇ ਜਾਣਬੁੱਝ ਕੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਟਾਉ ਨੂੰ ਉਚਿਤ ਧਿਆਨ ਦੇਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਅਮੀਕਸ ਕਿਊਰੀ ਦਾ ਇਹ ਤਰਕ ਕਿ ਸਬਰੀਮਾਲਾ ਮੰਦਰ ਨੂੰ ਅਨੁਚਛੇਦ 15(2) ਅਧੀਨ 'ਜਨਤਕ ਰਿਸੋਰਟ ਦੀਆਂ ਥਾਵਾਂ' ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ, ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ।

10. ਧਰਮ ਸਬੰਧੀ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ

10.1. ਸਾਡੇ ਧਰਮਨਿਰਪੇਖ ਸੰਵਿਧਾਨਿਕ ਢਾਂਚੇ ਅਧੀਨ ਧਰਮ ਅਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਰਸਮਾਂ ਸਬੰਧੀ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਰਸਮਾਂ ਨੂੰ ਅਨੁਚਛੇਦ 25(1) ਅਧੀਨ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇਣੀ ਹੈ ਜੋ ਭਗਤਾਂ ਜਾਂ ਧਾਰਮਿਕ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੁਆਰਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ "ਜ਼ਰੂਰੀ" ਜਾਂ "ਅਭਿੰਨ" ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਬਿਜੋ ਇਮੈਨੂਅਲ & ਓਰਸ. ਬਨਾਮ ਸਟੇਟ ਆਫ ਕੇਰਲ & ਓਰਸ. (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਜੱਜਾਂ ਦੇ ਨਿੱਜੀ ਵਿਚਾਰ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਜਾਣਨ ਵਿੱਚ ਅਣਮੁੱਖੀ ਹਨ ਕਿ ਕੋਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼

ਧਾਰਮਿਕ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਜਾਂ ਰਸਮ ਨੂੰ ਅਨੁਚਛੇਦ 25(1) ਅਧੀਨ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੁਰੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਚਿੰਨੱਪਾ ਰੈੱਡੀ, ਜੇ. ਦੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਗਏ ਵਿਚਾਰ ਧਰਮ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਅਸਲ ਭੂਮਿਕਾ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਵਿੱਚ ਸਿੱਖਿਆਪ੍ਰਦ ਹਨ:

ਸੰਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਬਹਿਸਾਂ (ਨਵੰਬਰ 29, 1948) ਸੰਵਿਧਾਨ ਇੱਕ ਸੰਵਿਧਾਨ ਅਧੀਨ ਸੰਗਠਿਤ ਭਾਈਚਾਰੇ ਵਿੱਚ ਧਰਮ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਜੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦਾ ਜਾਰੀ ਰਹਿਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਤੌਰ ਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੰਗਠਿਤ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੇ ਜਾਰੀ ਰਹਿਣ ਨੂੰ ਮਾਨਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਧਾਰਮਿਕ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨੂੰ ਵਿਵਸਥਿਤ ਸਰਕਾਰ ਨਾਲ ਮੇਲ ਖਾਣ ਦਾ ਸੰਭਵ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਹਿੰਦਾ ਕਿ ਕੇਵਲ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਤੱਥ ਕਿ ਕਾਮਨਵੈਲਥ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਨੇ ਆਸਟ੍ਰੇਲੀਆ ਦੇ ਸ਼ਾਂਤੀ, ਵਿਧੀ ਅਤੇ ਚੰਗੀ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਬਢਾਉਣ ਦੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਵਲੋਂ ਵਿਚਾਰਣਾ ਨੂੰ ਰੋਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਸੰਸਦ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਇਸ ਵਿਚਾਰਣਾ ਨਾਲ ਸੰਵਿਧਾਨਿਕ ਗਾਰੰਟੀ ਦੀ ਸਾਰੀ ਅਸਲੀਅਤ ਨੂੰ ਹਟਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਹ ਗਾਰੰਟੀ ਵਿਧਾਨਸਭਾ ਦੇ ਕਾਰਜ ਦੇ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਸੀਮਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਅਧੀਨ, ਗਾਰੰਟੀ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਅਤੇ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਨੂੰ ਸੰਸਦ ਨੂੰ ਛੱਡਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਜੇਕਰ ਗਾਰੰਟੀ ਦਾ ਕੋਈ ਅਸਲ ਮਤਲਬ ਹੋਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਸਦਾ ਮਤਲਬ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨਿਆਂ ਦੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਦੇਣੀ ਪਵੇਗੀ ਜੋ ਇਸਨੂੰ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦੀ ਅਵੈਧਤਾ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕਰਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਨਾ ਕਰਨ ਦੁਆਰਾ ਇਸਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨਗੇ। ਇਸ ਲਈ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਹੋਵੇਗੀ ਕਿ ਕੀ ਕੋਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਉਚਿਤ ਤੌਰ ਤੇ, ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੇ ਅਸਤਿਤਵ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਵਾਲੇ ਕਾਨੂੰਨ ਵਜੋਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜਾਂ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਇਹ ਕਿਸੇ ਵੀ ਧਰਮ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਮੁਕਤ ਕਸਰਤ ਨੂੰ ਰੋਕਣ

ਜੋ ਕੁਝ ਲੈਥਮ, ਸੀ.ਜੇ. ਨੇ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਬਾਰੇ ਕਹਿਣਾ ਹੈ, ਉਹ ਸਾਡੇ ਦੁਆਰਾ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਕਾਰਜ ਬਾਰੇ ਕਹੇ ਗਏ ਨਾਲ ਮੇਲ ਖਾਂਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਅਨੁਚਛੇਦ 25 ਦੁਆਰਾ ਗਾਰੰਟੀਸ਼ੁਦਾ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦਾ ਦਾਵਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ...

...20....ਰਤੀਲਾਲ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਅਸੀਂ ਇਹ ਵੀ ਦੇਖਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਮੁਖਰਜੀ, ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ ਨੇ ਜਮਸ਼ੇਦ ਜੀ ਬਨਾਮ ਸੂਨਾਬਾਈ ਵਿੱਚ ਦਾਵਰ, ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਉਚਿਤ ਹਵਾਲਾ ਦੇ ਕੇ ਉਦ੍ਧ੍ਰਿਤ ਕੀਤਾ ਹੈ:

ਜੇ ਇਹ ਜ਼ਰਥੁਸਤੀ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੈ - ਇੱਕ ਧਰਮਨਿਰਪੱਖ ਜੱਜ ਨੂੰ ਇਸ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ - ਇਹ ਉਸ ਦਾ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਉਸ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਉੱਤੇ ਫੈਸਲਾ ਕਰੇ, ਉਸ ਨੂੰ ਉਸ ਦਾਨੀ ਦੀ ਅੰਤਰਾਤਮਾ ਨਾਲ ਦਖਲ ਦੇਣ ਦਾ ਕੋਈ ਹੱਕ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਆਪਣੇ ਧਰਮ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਭਾਈਚਾਰੇ ਜਾਂ ਮਾਨਵਤਾ ਦੀ ਭਲਾਈ ਲਈ ਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਅਸੀਂ ਦਾਵਰ, ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਦੁਆਰਾ ਸੁਝਾਏ ਗਏ ਨਜ਼ਰੀਏ ਨੂੰ ਮੰਨਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਸਵਾਲ ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਧਾਰਮਿਕ ਵਿਸ਼ਵਾਸ...

ਏ ਧਰਮ ਜਾਂ ਪੇਸ਼ੇ ਦੇ ਅਭਿਆਸ ਦਾ ਇੱਕ ਹਿੱਸਾ ਕੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸੱਚਮੁੱਚ ਅਤੇ ਈਮਾਨਦਾਰੀ ਨਾਲ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਨਿੱਜੀ ਵਿਚਾਰ ਅਤੇ ਪ੍ਰਤੀਕ੍ਰਿਆਵਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਮਹੱਤਵ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਸੱਚਮੁੱਚ ਅਤੇ ਈਮਾਨਦਾਰੀ ਨਾਲ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਅਨੁਚਿੱਤ 25 ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਨੂੰ ਆਕਰਸ਼ਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਜ਼ਾਹਰ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਰੋਕਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ।"

(ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ; ਅੰਦਰੂਨੀ ਹਵਾਲੇ ਅਤੇ ਫੁੱਟਨੋਟ ਛੱਡ ਦਿੱਤੇ ਗਏ)

ਬੀ 10.2. ਇਸ ਮੌਕੇ ਤੇ, ਗਜੇਂਦਰਗਡਕਰ, ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ ਵੱਲੋਂ ਦੁਰਗਾਹ ਕਮੇਟੀ, ਅਜਮੇਰ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਬਨਾਮ ਸੈਯਦ ਹੁਸੈਨ ਅਲੀ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕੁਝ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਨਾਲ ਨਿਪਟਣਾ ਉਚਿਤ ਹੋਵੇਗਾ, ਅਤੇ ਤਿਲਕਾਯਤ ਸ਼੍ਰੀ ਗੋਵਿੰਦਲਾਲਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਆਦਿ ਬਨਾਮ ਰਾਜਸਥਾਨ ਦੀ ਸਟੇਟ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ (ਸੁਪਰਾ)।

*ਸੀ ਦੁਰਗਾਹ ਕਮੇਟੀ, ਅਜਮੇਰ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਬਨਾਮ ਸੈਯਦ ਹੁਸੈਨ ਅਲੀ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ, ਇਹ ਦੱਸਣ ਲਈ ਇੱਕ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਅੰਧਵਿਸ਼ਵਾਸ ਤੋਂ ਨਿਕਲਣ ਵਾਲੀਆਂ ਪ੍ਰਥਾਵਾਂ "ਇਸ ਅਰਥ ਵਿੱਚ ਬਾਹਰੀ ਅਤੇ ਧਰਮ ਦੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ..."*38

ਡੀ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਤਿਲਕਾਯਤ ਸ਼੍ਰੀ ਗੋਵਿੰਦਲਾਲਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਆਦਿ ਬਨਾਮ ਰਾਜਸਥਾਨ ਦੀ ਸਟੇਟ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ, ਵਰਿਸ਼ਠ ਐਡਵੋਕੇਟ ਜੀ.ਐਸ. ਪਾਠਕ ਵੱਲੋਂ ਐਡੀਲੇਡ ਕੰਪਨੀ ਆਫ ਜਹੋਵਾਹ ਦੇ ਗਵਾਹਾਂ ਇੰਕਾਰਪੋਰੇਟਡ ਬਨਾਮ ਦ ਕਾਮਨਵੈਲਥ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਲੈਥਮ, ਸੀ.ਜੇ. ਦੇ ਬਿਆਨ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਇੱਕ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ "...ਜੋ ਇੱਕ ਲਈ ਧਰਮ ਹੈ ਉਹ ਦੂਜੇ ਲਈ ਅੰਧਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੈ..."39 ਇਹ ਦਲੀਲ ਗਜੇਂਦਰਗਡਕਰ, ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ ਵੱਲੋਂ ਕੋਈ ਮਹੱਤਵ ਨਾ ਰੱਖਣ ਵਾਲੀ ਸਮਝੀ ਗਈ।

ਈ ਸ਼੍ਰੀ ਐਚ.ਐਮ. ਸੀਰਵਾਈ, ਮਸ਼ਹੂਰ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਮਾਹਰ ਅਤੇ ਨਿਆਂਕਾ, ਆਪਣੀ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਰਚਨਾ 'ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਕਾਨੂੰਨ: ਇੱਕ ਆਲੋਚਨਾਤਮਕ ਟਿੱਪਣੀ' ਵਿੱਚ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਦੁਰਗਾਹ ਕਮੇਟੀ, ਅਜਮੇਰ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਬਨਾਮ ਸੈਯਦ ਹੁਸੈਨ ਅਲੀ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਗਜੇਂਦਰਗਡਕਰ, ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ ਦੀਆਂ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਓਬਿਟਰ ਹਨ। ਇਹ ਮੁਖਰਜੀਆ, ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ ਵੱਲੋਂ ਕਮਿਸ਼ਨਰ, ਹਿੰਦੂ ਧਾਰਮਿਕ ਐਂਡੋਮੈਂਟਸ, ਮਦਰਾਸ ਬਨਾਮ ਸ਼੍ਰੀ ਲਕਸ਼ਮੀਂਦਰ ਤੀਰਥ ਸਵਾਮੀਆਰ ਆਫ ਸ਼੍ਰੀ ਸ਼ਿਰੂਰ ਮੁੱਤ (ਸੁਪਰਾ), ਅਤੇ ਪੰਜ ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਬੈਂਚ ਵਿੱਚ ਰਾਤੀਲਾਲਪੰਚਾਂਦ ਗਾਂਧੀ ਬਨਾਮ ਦ ਸਟੇਟ ਆਫ ਬੌਂਬੇ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਫੈਸਲੇ ਨਾਲ ਅਸੰਗਤ ਹੈ।

ਐਫ ਸ਼੍ਰੀ ਸੀਰਵਾਈ ਟਿੱਪਣੀ ਕਰਦੇ ਹਨ *(ਫੁੱਟਨੋਟ ਛੱਡ ਦਿੱਤੇ ਗਏ)*

ਜੀ 38

ਐਚ 39 "12.18....ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਈ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਗਜੇਂਦਰਗਡਕਰ, ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ ਨੇ ਕਿਹਾ:

...ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਉਚਿਤ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਸਾਵਧਾਨੀ ਦਾ ਇੱਕ ਨੇਟ ਮਾਰਨਾ ਅਤੇ ਇਹ ਦੇਖਣਾ ਕਿ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਆਈਆਂ ਪ੍ਰਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਧਰਮ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਉਸ ਧਰਮ ਦੁਆਰਾ ਆਪਣਾ ਅਤੇ ਅਭਿੰਨ ਹਿੱਸਾ ਸਮਝਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ; ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਸਿਰਫ ਧਾਰਮਿਕ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਪਹਿਰਾਏ ਗਏ ਸਿਰਫ ਧਾਰਮਿਕ ਪ੍ਰਥਾਵਾਂ ਜੋ ਕਿ ਧਰਮ ਦਾ ਅਨਿਵਾਰਯ ਜਾਂ ਅਭਿੰਨ ਹਿੱਸਾ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਉਹ ਧਾਰਮਿਕ ਪ੍ਰਥਾਵਾਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਦਾਅਵਾ ਕਰ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਨੁਚਛੇਦ 26 ਦੇ ਅਰਥ ਵਿੱਚ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਧਾਰਮਿਕ ਪ੍ਰਥਾਵਾਂ ਭਾਵੇਂ ਸਿਰਫ ਅੰਧਵਿਸ਼ਵਾਸੀ ਵਿਸ਼ਵਾਸਾਂ ਤੋਂ ਉੱਤਪੰਨ ਹੋਈਆਂ ਹੋਣ ਅਤੇ ਉਸ ਅਰਥ ਵਿੱਚ ਧਰਮ ਦੇ ਬਾਹਰੀ ਅਤੇ ਗੈਰ-ਜ਼ਰੂਰੀ ਜੋੜ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਅਜਿਹੀਆਂ ਪ੍ਰਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਧਰਮ ਦਾ ਅਨਿਵਾਰਯ ਅਤੇ ਅਭਿੰਨ ਹਿੱਸਾ ਨਹੀਂ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ, ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਅਨੁਚਛੇਦ 26 ਅਧੀਨ ਸੁਰੱਖਿਆ ਲਈ

ਦਾਅਵਾ ਨੂੰ ਧਿਆਨਪੂਰਵਕ ਜਾਂਚਣਾ ਪਵੇਗਾ; ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ, ਸੁਰੱਖਿਆ ਨੂੰ ਅਜਿਹੀਆਂ ਧਾਰਮਿਕ ਪ੍ਰਥਾਵਾਂ ਤੱਕ ਸੀਮਿਤ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜੋ ਇਸ ਦਾ ਅਨਿਵਾਰਯ ਅਤੇ ਅਭਿੰਨ ਹਿੱਸਾ ਹਨ ਅਤੇ ਕੋਈ ਹੋਰ ਨਹੀਂ।

ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਪਰੋਕਤ ਓਬਿਟਰ ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ ਤੇ ਮੁਖਰਜੀਆ, ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ ਦੇ ਸ਼ਿਰੂਰ ਮੁੱਟ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਹੈ ਅਤੇ ਧਰਮ ਦੇ ਮੂਲ ਮਸਲੇ ਤੇ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਨਜ਼ਰੀਏ ਨੂੰ ਸਮੂਹ ਦੇ ਨਜ਼ਰੀਏ ਦੇ ਸਥਾਨ ਤੇ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਅੰਧਵਿਸ਼ਵਾਸੀ ਪ੍ਰਥਾਵਾਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਅਨੁਚਿਤ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਜੋ ਇੱਕ ਸੈਕਸ਼ਨ ਦੇ ਜਨਤਕ ਲਈ 'ਅੰਧਵਿਸ਼ਵਾਸ' ਹੈ ਉਹ ਦੂਜੇ ਲਈ ਮੌਲਿਕ ਧਾਰਮਿਕ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਲਗਭਗ 300 ਸਾਲਾਂ ਲਈ ਵਸੀਅਤਕਰਤਾ ਦੀ ਆਤਮਾ ਲਈ ਮਾਸਿਜ਼ ਲਈ ਬੇਕੁਆਤਾਂ ਨੂੰ ਅੰਧਵਿਸ਼ਵਾਸੀ ਵਰਤੋਂਆਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਹਾਊਸ ਆਫ ਲਾਰਡਜ਼ ਵਿੱਚ ਬੌਰਨ ਬਨਾਮ ਕੀਨ ਵਿੱਚ ਖਾਰਜ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 26(ਬੀ) ਜਾਂ ਕਾਮਨਵੈਲਥ ਆਫ ਆਸਟ੍ਰੇਲੀਆ ਐਕਟ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਵਰਗੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸੁਰੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਧਰਮ ਦੀ ਪ੍ਰੈਕਟਿਸ ਨਾਲ ਨਿਪਟਣ ਵੇਲੇ ਪਹਿਲਾਂ ਉੱਲੇਖਿਤ ਲੈਥਮ ਸੀ.ਜੇ. ਦੇ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ, ਭਾਵ ਕਿ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਨੂੰ ਧਰਮ ਦੇ ਸਾਰੇ ਪਹਿਲੂਆਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕਾਰਜ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਸਮੂਹ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਧਾਰਮਿਕ ਸਿੱਧਾਂਤ ਦੀ ਸੱਚਾਈ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਧਰਮ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਚੰਗੇ ਆਚਰਣ ਜਾਂ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਰਿਪੋਰਟਸ [2018] 9 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ.

ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਧਾਰਮਿਕ ਪਾਲਣਾ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਨਹੀਂ। ਦੁਰਗਾਹ ਕਮੇਟੀ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਗਜੇਂਦਰਗਡਕਰ ਜੀ. ਦੀ ਓਬਿਟਰ ਮੁਖਰਜੀਆ ਜੀ. ਦੇ ਰਤੀਲਾਲ ਗਾਂਧੀ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਨਾਲ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜਮਸ਼ੇਦਜੀ ਸੂਨਾਬਾਈ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਫੈਸਲਾ ਅਨੁਚਛੇਦ 26(ਬੀ) ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਮਾਪਦੰਡ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਕਰਦਾ ਹੈ।

(ਜੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

ਮਿਸਟਰ ਸੀਰਵਾਈ ਨੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਤਿਲਕਾਯਤ ਸ਼੍ਰੀ ਗੋਵਿੰਦਲਾਲਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਆਦਿ ਬਨਾਮ ਰਾਜਸਥਾਨ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਦੀ ਵੀ ਆਲੋਚਨਾ ਕੀਤੀ ਹੈ:

(ਜੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ) ਜੇ. ਡੰਕਨ ਐਮ. ਡੈਰੇਟ, ਜੋ ਕਿ ਓਰੀਐਂਟਲ ਲਾਅਜ਼ ਦੇ ਇੱਕ ਮਸ਼ਹੂਰ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਹਨ, ਨੇ ਆਪਣੀ ਕਿਤਾਬ 'ਰਿਲੀਜਨ, ਲਾਅ ਅਤੇ ਸਟੇਟ ਇਨ ਮਾਡਰਨ ਇੰਡੀਆ' ਵਿੱਚ "ਜ਼ਰੂਰੀ ਪ੍ਰੈਕਟਿਸ ਟੈਸਟ" ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਆਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਉਜਾਗਰ ਕੀਤਾ ਹੈ:

"ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਅਦਾਲਤਾਂ ਇਹ ਤੈਅ ਕਰ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਧਰਮ ਦਾ ਕੀਹ ਅੰਗ ਅਤੇ ਕੀਹ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸ਼ਬਦ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੁਣ ਇਸ ਮਕਸਦ ਲਈ ਪਰਿਚਿਤ ਵਰਤੋਂ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਵੇਖਾਂਗੇ ਕਿ ਇੱਕ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਜਿੱਥੇ ਧਾਰਮਿਕ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਅਤੇ ਅਭਿਆਸ ਲਈ 'ਜ਼ਰੂਰੀ' ਕੀ ਹੈ ਇਸ ਨੂੰ ਤੈਅ ਕਰਨ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਪਰ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਧਰਮ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਕੀ ਹੈ ਇਸ ਨੂੰ ਤੈਅ ਕਰਨ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਜੇ ਇਹ ਹੋਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੁੰਦਾ ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਕਾਨੂੰਨ ਨੇ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਤੈਅ ਕੀਤੇ ਧਰਮ ਨੂੰ ਕੋਈ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦਿੱਤੀ ਤਾਂ ਰਾਜ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਅਤੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਅੰਤ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਸ ਲਈ, ਅਦਾਲਤਾਂ ਉਹ ਸਭ ਕੁਝ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ – ਅਤੇ ਉਹ ਧਾਰਮਿਕ ਆਗੂ ਜਾਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸੰਬੰਧਿਤ ਢੰਗ ਵਿੱਚ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹਨ—ਤੋਂ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨੂੰ ਛੱਡ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ।

ਨਤੀਜਤਨ, ਇਸ ਨੂੰ ਕੋਈ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨਹੀਂ ਮਿਲੇਗੀ। ਸੰਵਿਧਾਨ ਧਰਮ ਦੇ ਜ਼ਰੂਰੀਆਂ ਨੂੰ ਖੁੱਲ੍ਹ ਕੇ ਪੇਸ਼, ਅਭਿਆਸ ਅਤੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਨਹੀਂ ਕਹਿੰਦਾ, ਪਰ ਇਹ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।"

(ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਅੰਦਰੂਨੀ ਹਵਾਲੇ ਛੱਡ ਦਿੱਤੇ ਗਏ)

"ਪਹਿਲਾਂ ਇਹ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਮਿਕ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਕੀ ਹੈ ਜੋ ਲੇਖ 9 ਅਧੀਨ ਸੁਰੱਖਿਆ ਮੰਗਦੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਦਾਅਵੇਦਾਰ ਦੇ ਪ੍ਰੋਫੈਸ਼ਡ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦੀ ਅਸਲੀਅਤ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਮੁੱਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਅਦਾਲਤ ਇਸ ਮੁੱਦੇ ਨੂੰ ਤੱਥ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕਰਕੇ ਅਤੇ ਫੈਸਲਾ ਕਰਕੇ ਹੱਲ ਕਰੇਗੀ। ਇਹ ਇੱਕ ਸੀਮਿਤ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਹੈ। ਅਦਾਲਤ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਨ ਲਈ ਚਿੰਤਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਮਿਕ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਚੰਗੀ ਨੀਅਤ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ; ਨਾ ਹੀ ਇਸ ਦੀ ਸੱਚਾਈ ਜਾਂ ਮਨਮਰਜ਼ੀ, ਅਤੇ ਕਿ ਇਹ ਕਿਸੇ ਲਾਭਦਾਇਕ ਮੁਹਾਵਰੇ ਨੂੰ ਅਪਣਾਉਣ ਲਈ ਇੱਕ ਕਲਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਸ ਸਪਸ਼ਟ ਕਾਨੂੰਨੀ ਵਿਦਵਾਨ ਨੇ ਕੈਨੇਡਾ ਦੀ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਸਿੰਡੀਕਾਟ ਨਾਰਥਕ੍ਰੈਸਟ ਬਨਾਮ ਅਮਸੇਲਮ (2004) 241 DLR (4ਥ) 1, 27, ਪੈਰਾ 52 ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਸਹੀ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ। ਪਰ, ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਕੰਮ ਦਾਅਵੇਦਾਰ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਨੂੰ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਉਦੇਸ਼ਯ ਮਾਨਕ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸਰੋਤ ਸਮੱਗਰੀ ਜਿਸ 'ਤੇ ਦਾਅਵੇਦਾਰ ਆਪਣੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨੂੰ ਆਧਾਰਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਧਰਮ ਦੀ ਪਰੰਪਰਾਗਤ ਸਿੱਖਿਆ ਨੂੰ ਸਵਾਲ ਵਿੱਚ ਲਿਆਉਣਾ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨਾਲ ਦਾਅਵੇਦਾਰ ਦੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦੀ ਸਮਾਨਤਾ ਜਾਂ ਵਿਚੋਲੇਪਨ ਦੀ ਪੜਤਾਲ ਕਰਨਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਧਰਮ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਆਇਕੋਬੁੱਚੀ ਜੇ ਨੇ ਵੀ ਨੋਟ ਕੀਤਾ, ਪੰਨਾ 28, ਪੈਰਾ 54 'ਤੇ, ਧਾਰਮਿਕ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਬਹੁਤ ਨਿੱਜੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਤੋਂ ਦੂਜੇ ਵਿਅਕਤੀ ਤੱਕ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਭਿੰਨ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਹਰ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਧਾਰਮਿਕ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨੂੰ ਰੱਖਣ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਕੁਝ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਹੈਰਾਨੀਜਨਕ ਜਾਂ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸੀ ਲੱਗ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਭਾਵੇਂ ਤੰਗ ਕਰਨ ਵਾਲੇ। ਯੂਰਪੀਅਨ ਕੋਰਟ ਆਫ ਹਿਊਮਨ ਰਾਈਟਸ ਨੇ ਸਹੀ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਸਿਧਾਂਤ ਵਿੱਚ। ਧਰਮ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸੰਮੇਲਨ ਨਿਯਮਾਂ ਵਿੱਚ ਸਮਝਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਧਾਰਮਿਕ ਵਿਸ਼ਵਾਸਾਂ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਜਾਂ ਇਸ ਦੇ ਪ੍ਰਗਟਾਵ ਦੇ ਢੰਗ ਦੀ ਰਾਜ ਵੱਲੋਂ ਕੋਈ ਕਦਰ ਕਰਨ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਦਾ ਹੈ: ਮੈਟਰੋਪੋਲਿਟਨ ਚਰਚ ਆਫ ਬੈਸਾਰਾਬੀਆ ਬਨਾਮ ਮੋਲਡੋਵਾ (2002) 35 EHRR 306, 335, ਪੈਰਾ 117। ਸਰੋਤ ਸਮੱਗਰੀ ਵਰਗੇ ਉਦੇਸ਼ਯਕ ਕਾਰਕਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਸੰਗਿਕਤਾ, ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ, ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਚਾਨਣ ਪਾ ਸਕ

(ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਅੰਦਰੂਨੀ ਹਵਾਲੇ ਛੱਡ ਦਿੱਤੇ ਗਏ)

10.4. ਐਡੀ ਸੀ. ਥਾਮਸ ਬਨਾਮ ਰਿਵਿਊ ਬੋਰਡ ਆਫ ਦ ਇੰਡੀਆਨਾ ਐਮਪਲਾਇਮੈਂਟ ਸਿਕਿਊਰਿਟੀ ਡਿਵੀਜ਼ਨ*, ਯੂ.ਐਸ. ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਇੱਕ ਮਾਮਲੇ ਨਾਲ ਨਿਪਟ ਰਹੀ ਸੀ ਜਿੱਥੇ ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾ, ਜਿਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਨੌਕਰੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਧਾਰਮਿਕ ਵਿਸ਼ਵਾਸਾਂ ਦੇ ਕਾਰਨ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਜੋ ਉਸ ਨੂੰ ਅਸਲਾਹ ਦੀ ਉਤਪਾਦਨ ਵਿੱਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈਣ ਤੋਂ ਰੋਕਦੇ ਸਨ, ਨੂੰ ਰਾਜ ਵੱਲੋਂ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਲਾਭ ਨਾ ਦੇਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਕੋਰਟ ਨੇ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਇਹ ਤੈਅ ਕਰਨਾ ਕਿ ਕੀ ਇੱਕ ਧਾਰਮਿਕ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਜਾਂ ਅਭਿਆਸ ਹੈ, ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਹੀ “ਮੁਸ਼ਕਲ ਅਤੇ ਨਾਜ਼ੁਕ ਕੰਮ” ਹੈ, ਅਤੇ ਇੱਕ ਸੰਵਿਧਾਨਿਕ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਬਾਰੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨੋਟ ਕੀਤਾ –

“...ਇਹ ਤੈਅ ਕਰਨਾ ਕਿ ਕੀ ਇੱਕ ਧਾਰਮਿਕ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਜਾਂ ਅਭਿਆਸ ਹੈ, ਅਕਸਰ ਇੱਕ ਮੁਸ਼ਕਲ ਅਤੇ ਨਾਜ਼ੁਕ ਕੰਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ....ਹਾਲਾਂਕਿ, ਉਸ ਸਵਾਲ ਦਾ ਹੱਲ ਇਸ ਗੱਲ ਉੱਤੇ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਕਿ

ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਧਾਰਣਾ ਉਸ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਜਾਂ ਅਭਿਆਸ ਬਾਰੇ ਕੀ ਹੈ। ਧਾਰਮਿਕ ਵਿਸ਼ਵਾਸਾਂ ਨੂੰ ਪਹਿਲੀ ਸੋਧ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਪਾਉਣ ਲਈ ਦੂਜਿਆਂ ਲਈ ਸਵੀਕਾਰਯੋਗ, ਤਰਕਸੰਗਤ, ਸੰਗਤ, ਜਾਂ ਸਮਝਣਯੋਗ ਹੋਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ..." ਭਾਰਤੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਵੀ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਕਾਫੀ ਮਹੱਤਵ ਦਿੱਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਹੋਰ ਯਹੋਵਾਹ ਦਾ ਗਵਾਹ ਟੈਂਕ ਟਾਵਰਾਂ ਉੱਤੇ ਕੰਮ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਸਕ੍ਰਿਪਲ ਨਹੀਂ ਸੀ; ਉਸ ਹੋਰ ਗਵਾਹ ਲਈ, ਘੱਟੋ-ਘੱਟ, ਅਜਿਹਾ ਕੰਮ ਸਕ੍ਰਿਪਚਰਲੀ ਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਸੀ। ਇਸ ਕਿਸਮ ਦੇ ਇੰਟਰਫੇਥ ਮਤਭੇਦ ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਧਰਮ ਦੇ ਅਨੁਯਾਇਯਾਂ ਵਿੱਚ ਅਸਾਮਾਨ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਅਤੇ ਅਦਾਲਤੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਇਸ ਕਿਸਮ ਦੇ ਮਤਭੇਦਾਂ ਨੂੰ ਧਾਰਮਿਕ ਧਾਰਾਵਾਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਹੱਲ ਕਰਨ ਲਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਅਯੋਗ ਹੈ...ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਇਸ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਅਦਾਲਤੀ ਕਾਰਜ ਅਤੇ ਅਦਾਲਤੀ ਯੋਗਤਾ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਪੁੱਛਿਆ ਜਾਵੇ ਕਿ ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾ ਜਾਂ ਉਸ ਦਾ ਸਾਥੀ ਕਾਮਿਆ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸਾਂਝੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਨੂੰ ਹੋਰ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਸਮਝਿਆ ਹੈ। ਅਦਾਲਤਾਂ ਸਕ੍ਰਿਪਚਰਲ ਵਿਆਖਿਆ ਦੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨਹੀਂ ਹਨ।

(ਜੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ; ਅੰਦਰੂਨੀ ਹਵਾਲੇ, ਅਤੇ ਫੁੱਟਨੋਟ ਛੱਡ ਦਿੱਤੇ ਗਏ)

ਇਹ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਯੂ.ਐਸ. ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਹੇਠ ਲਿਖਤੀ ਫੈਸਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਮੁੜ-ਮੁੜ ਦੋਹਰਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ:

ਯੂਨਾਈਟਡ ਸਟੇਟਸ ਬਨਾਮ ਐਡਵਿਨ ਡੀ. ਲੀ[7], ਜਿਥੇ ਇਸ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ:

"...ਇਹ ਨਿਆਇਕ ਫੰਕਸ਼ਨ ਅਤੇ ਨਿਆਇਕ ਯੋਗਤਾ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਹ ਤੈਅ ਕਰਨਾ ਕਿ ਅਮਿਸ਼ ਧਰਮ ਦੀ ਸਹੀ ਵਿਆਖਿਆ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਜਾਂ ਸਰਕਾਰ ਕੋਲ ਹੈ; ਅਦਾਲਤਾਂ ਧਾਰਮਿਕ ਵਿਆਖਿਆ ਦੀਆਂ ਨਿਰਣਾਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹਨ..."

(ਜੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ; ਅੰਦਰੂਨੀ ਹਵਾਲੇ ਛੱਡ ਦਿੱਤੇ ਗਏ)

ਰੋਬਰਟ ਐਲ. ਹਰਨਾਂਦੇਜ਼ ਬਨਾਮ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਆਫ ਇੰਟਰਨਲ ਰੈਵੇਨਿਊ[8], ਜਿਥੇ ਕੋਰਟ ਨੇ ਨੋਟ ਕੀਤਾ:

"...ਇਹ ਨਿਆਇਕ ਕੇਨ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਧਰਮ ਜਾਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ਾਂ ਦੀਆਂ ਉਹਨਾਂ ਧਾਰਮਿਕ ਕ੍ਰੀਡਾਵਾਂ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਦੇ ਕੇਂਦਰੀਤਾ ਜਾਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਨੂੰ ਸਵਾਲ ਕਰਨਾ..."

(ਜੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ; ਅੰਦਰੂਨੀ ਹਵਾਲੇ ਛੱਡ ਦਿੱਤੇ ਗਏ)

ਰੋਜ਼ਗਾਰ ਵਿਭਾਗ, ਮਨੁੱਖੀ ਸਰੋਤਾਂ ਦਾ ਵਿਭਾਗ ਆਫ ਓਰੇਗਨ ਬਨਾਮ ਐਲਫਰੈਡ ਐਲ. ਸਮਿਥ[9], ਜਿਥੇ ਸਕਾਲੀਆ, ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਸੀ:

"...ਇਹ ਜੱਜਾਂ ਲਈ ਉਚਿਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਧਾਰਮਿਕ ਵਿਸ਼ਵਾਸਾਂ ਦੀ ਕੇਂਦਰੀਤਾ ਨੂੰ ਤੈਅ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਜਬਰਦਸਤ ਦਿਲਚਸਪੀ ਦੀ ਪਰੀਖਿਆ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਹ ਉਹਨਾਂ ਲਈ ਉਚਿਤ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਉਹ ਮੁਕਤ ਭਾਸ਼ਣ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਜਬਰਦਸਤ ਦਿਲਚਸਪੀ ਦੀ ਪਰੀਖਿਆ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਨੂੰ ਤੈਅ ਕਰਨ। ਕਿਸ ਕਾਨੂੰਨ ਜਾਂ ਤਰਕ ਦੇ ਸਿਦਾਂਤ ਨੂੰ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ਵਾਸੀ ਦੇ ਇਸ ਦਾਅਵੇ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰਨ ਲਈ ਲਿਆਂਦਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਾਰਜ ਉਸਦੇ ਨਿੱਜੀ ਧਰਮ ਲਈ ਕੇਂਦਰੀ ਹੈ? ਵੱਖ-ਵੱਖ ਧਾਰਮਿਕ ਪ੍ਰਥਾਵਾਂ ਦੀ ਕੇਂਦਰੀਤਾ ਦਾ ਨਿਰਣਾ ਕਰਨਾ ਉਸ ਨਾਮਨਜ਼ੂਰ ਕਾਰੋਬਾਰ ਵਰਗਾ ਹੈ ਜੋ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਧਾਰਮਿਕ ਦਾਅਵਿਆਂ ਦੀਆਂ ਆਪਸੀ ਯੋਗਤਾਵਾਂ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰਦਾ ਹੈ...ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਸਿਰਫ ਪਿਛਲੇ ਟਰਮ ਵਿੱਚ ਹੀ ਮੁੜ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਇਹ ਨਿਆਇਕ ਕੇਨ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਧਰਮ ਜਾਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ਾਂ ਦੀਆਂ ਉਹਨਾਂ ਧਾਰਮਿਕ ਕ੍ਰੀਡਾਵਾਂ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਦੇ ਕੇਂਦਰੀਤਾ

ਨੂੰ ਸਵਾਲ ਕਰਨਾ...ਬਾਰ-ਬਾਰ ਅਤੇ ਕਈ ਵੱਖਰੇ ਸੰਦਰਭਾਂ ਵਿੱਚ ਅਸੀਂ ਚੇਤਾਵਨੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਕਿ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਮਾਨਣਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੀਦਾ ਕਿ ਕਿਸੇ ਧਰਮ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦੀ ਥਾਂ ਜਾਂ ਧਾਰਮਿਕ ਦਾਅਵੇ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨਾ ਨਹੀਂ ਹੈ..."

(ਜੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ; ਅੰਦਰੂਨੀ ਹਵਾਲੇ ਛੱਡ ਦਿੱਤੇ ਗਏ)

10.5. ਕੇਰਲਾ ਰਾਜ & ਹੋਰਾਂ ਬਨਾਮ ਬਿਜੋ ਇਮੈਨੂਅਲ & ਹੋਰਾਂ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਚਿਮਨਾਪਾ ਰੈੱਡੀ, ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਅਨੁਚਿੱਤ 25 ਅਧੀਨ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੀ ਕੁਦਰਤ ਅਤੇ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਵਿੱਚ ਸਿੱਖਲਾਈ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਹਨ। ਚਿਨੱਪਾ ਰੈੱਡੀ, ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ ਦੀ ਰਾਏ ਦਾ ਸੰਬੰਧਿਤ ਅੰਸ਼ ਹੇਠਾਂ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ:

"18. ਅਨੁਚਿੱਤ 25 ਸੰਵਿਧਾਨ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦਾ ਲੇਖ ਹੈ, ਇਸ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਪਛਾਣ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਸੱਚੇ ਲੋਕਤੰਤਰ ਦੀ ਅਸਲ ਪਰੀਖਿਆ ਇੱਕ ਅਣਖਿੱਲੀ ਘੱਟਗਿਣਤੀ ਦੀ ਆਪਣੀ ਪਛਾਣ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਅਧੀਨ ਲੱਭਣ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਅਨੁਚਿੱਤ 25 ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਇਸ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣਾ ਪਵੇਗਾ..."

10.6. ਸ਼ਾਇਰਾ ਬਾਨੋ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ & ਹੋਰਾਂ 4 ਵਿੱਚ ਖੇਹਰ, ਮੁੱਖ ਨਿਆਂਕਾ ਦੀ ਫੈਸਲਾ ਤੋਂ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅੰਸ਼ ਵੀ ਧਾਰਮਿਕ ਵਿਸ਼ਵਾਸਾਂ ਅਤੇ ਮੰਨਤਾਵਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਬਾਰੇ ਸਿੱਖਲਾਈ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਹਨ:

"389. ਵੱਖ-ਵੱਖ ਧਰਮਾਂ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਆਧਾਰਾਂ 'ਤੇ, ਹਰ ਕਿਸਮ ਦੀ ਜਾਗਰੂਕ ਸੂਝਵਾਨਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਤਰਕਸ਼ੀਲਾਂ ਦੁਆਰਾ ਕੀ ਕਿਸਮ ਦੀਆਂ ਚੁਣੌਤੀਆਂ ਉਠਾਈਆਂ ਜਾਣਗੀਆਂ, ਇਹ ਸਮਝਣਾ ਔਖਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਨੂੰ ਸਾਵਧਾਨ ਰਹਿਣਾ ਪਵੇਗਾ ਜੇ ਕਿਤੇ ਸਾਡੀ ਜਮੀਰ ਧਾਰਮਿਕ ਪ੍ਰਥਾਵਾਂ ਅਤੇ ਨਿੱਜੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਹਰ ਇੱਕ ਕੋਨੇ ਵਿੱਚ ਨਾ ਪਹੁੰਚ ਜਾਏ। ਕੀ ਇੱਕ ਅਦਾਲਤ, ਇੱਕ ਨੈਤਿਕ (2017) 9 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 1 ਉੱਦਮ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ; ਘੋਸ਼ਣਾ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਿ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਬਦਲਿਆ ਜਾਵੇ, ਜਾਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ?... ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲਿਆਂ ਤੋਂ ਨਿਕਲਣ ਵਾਲੀ ਸਮਝ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਅਰਥਾਤ, ਜਦੋਂ ਧਾਰਮਿਕ ਪ੍ਰਥਾਵਾਂ ਜਾਂ ਨਿੱਜੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਪੈਣ ਵਾਲੇ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਕੁਝ ਚੁਣੇ ਜੋ ਉਹ ਅਗਾਊਹੀਣ ਜਾਂ ਗੈਰ-ਧਰਮਨਿਰਪੇਖ ਸਮਝਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਮਿਕ ਪ੍ਰਥਾਵਾਂ ਸਮਝਦਾਰ ਜਾਂ ਤਰੱਕੀਸ਼ੀਲ ਜਾਂ ਪਿੱਛੇ ਹਟਣ ਵਾਲੀਆਂ ਸਨ। ਧਰਮ ਅਤੇ ਨਿੱਜੀ ਕਾਨੂੰਨ, ਨੂੰ ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇਖਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਧਰਮ ਦੇ ਅਨੁਯਾਇਯਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸਵੀਕਾਰਿਆ ਗਿਆ ਹੈ..."

(ਜੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਅੰਦਰੂਨੀ ਹਵਾਲੇ ਛੱਡ ਦਿੱਤੇ ਗਏ)

ਚਿੰਨੱਪਾ ਰੈੱਡੀ, ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ ਵੱਲੋਂ ਐਸ.ਪੀ. ਮਿੱਤਲ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਹਿਮਤੀ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਇੱਕ ਅੰਸ਼ ਨੂੰ ਧਰਮ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਮਾਮਲਿਆਂ ਨੂੰ ਨਿਪਟਾਉਣ ਸਮੇਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਅਪਣਾਏ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਾਸੰਗਿਕ ਹੈ:

(ਜੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਅੰਦਰੂਨੀ ਹਵਾਲੇ ਛੱਡ ਦਿੱਤੇ ਗਏ) ਸੰਵਿਧਾਨ ਸਮਾਜਿਕ ਨਿਆਂਪਣ ਅਤੇ ਸਮਾਨਤਾ 'ਤੇ ਜੋਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਨੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਭਲਾਈ ਅਤੇ ਸੁਧਾਰ ਲਈ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਕੀਤਾ

ਹੈ, ਅਤੇ ਹਿੰਦੂ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਵਰਗਾਂ ਅਤੇ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੇ ਭਾਗਾਂ ਲਈ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਰਾਹੀਂ ਖੋਲ੍ਹਣ ਲਈ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਆਰਟੀਕਲ 25(2)(ਬੀ) ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਆਰਟੀਕਲ 25(2)(ਬੀ) ਇੱਕ ਸਮਰਥਨ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਹੈ ਜੋ ਰਾਜ ਨੂੰ ਸਮਾਜਿਕ ਅਸਮਾਨਤਾਵਾਂ ਅਤੇ ਅਨਿਆਂਪਣਾਂ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾ ਕੇ ਦੂਰ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।

ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਮੰਨਣਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੈ ਕਿ ਆਰਟੀਕਲ 25(2)(ਬੀ) ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਅਸਲ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਤੋਂ ਲਾਗੂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਆਰਟੀਕਲ 25(2) ਦੁਆਰਾ ਜੋ ਇਜਾਜ਼ਤ ਹੈ ਉਹ ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਕਾਨੂੰਨ ਹੈ ਜੋ ਉਥੇ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਆਧਾਰਾਂ 'ਤੇ ਹੈ, ਨਾ ਕਿ ਨਿਆਇਕ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ।

ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿਗ਼ ਅਨੁਸਾਰ, 1965 ਦਾ ਐਕਟ ਆਰਟੀਕਲ 25(2)(ਬੀ) ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨ ਹੈ ਜੋ ਹਿੰਦੂ ਪਬਲਿਕ ਵਰਸ਼ਿਪ ਦੇ ਸਥਾਨਾਂ ਨੂੰ ਖੋਲ੍ਹਣ ਲਈ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। 1965 ਦੇ ਐਕਟ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 3 ਦੀ ਪ੍ਰੋਵਿਜ਼ੋ ਸੈਕਸ਼ਨ 3 ਵਿੱਚ ਸਮਾਹਿਤ ਆਮ ਨਿਯਮ ਦੀ ਲਾਗੂਤਾ ਨੂੰ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇਆਂ, ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੈਕਟ(ਸ) ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਅਪਵਾਦ ਕੱਢਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਆਪਣੇ ਧਾਰਮਿਕ ਮਾਮਲਿਆਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰੀ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਰਹੇ।

ਨਿਯਮ 3(ਬੀ) ਸੈਕਸ਼ਨ 3 ਦੀ *ਪ੍ਰੋਵਿਜ਼ੋ* ਨੂੰ ਉਸ ਹਦ ਤੱਕ ਲਾਗੂ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਇਹ ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਮਿਆਂ 'ਤੇ ਸੀਮਿਤ ਕਰਨ ਦਾ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਉਹ ਰਿਵਾਜ ਜਾਂ ਪ੍ਰਥਾ ਅਨੁਸਾਰ ਪਬਲਿਕ ਵਰਸ਼ਿਪ ਦੇ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਦਾਖਲ ਹੋਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦੀਆਂ।

ਜਵਾਬੀ ਪਕਸ਼ ਸਬਰੀਮਾਲਾ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਆਰਟੀਕਲ 25(1) ਅਧੀਨ ਆਪਣੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸਾਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰਥਾਵਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਪੂਜਾ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਮੰਗਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਪ੍ਰਥਾਵਾਂ ਉਸ ਮੰਦਰ ਲਈ ਅਤਿ ਜ਼ਰੂਰੀ ਜਾਂ ਅਭਿੰਨ ਮੰਨੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸੇ ਨਾਲ ਕੋਈ ਵੀ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਰਟੀਕਲ 25(1) ਦੁਆਰਾ ਗਾਰੰਟੀਸ਼ੁਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਨਾਲ ਟਕਰਾਉ ਹੋਵੇਗੀ ਜੋ 'ਨੈਸ਼ਟਿਕ ਬ੍ਰਹਮਚਾਰੀ' ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਭਗਵਾਨ ਅਯੱਪਾ ਦੀ ਪੂਜਾ ਕਰਨ ਦਾ ਹੈ।

ਹੋਰ ਅਧਿਕਾਰਤਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਵੀ, ਜਿੱਥੇ ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਏ ਗਏ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਨੂੰ ਜਨਤਕ ਨੈਤਿਕਤਾ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੇ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਰਹੇਜ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੀ ਸਮਝ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੈ।

ਉਦਾਹਰਣ ਵਜੋਂ, ਯੂ.ਐਸ. ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਚਰਚ ਆਫ ਲੁਕੁਮੀ ਬਾਬਾਲੂ ਆਏ ਬਨਾਮ ਸਿਟੀ ਆਫ ਹਿਆਲੀਆਹ, ਸਿਟੀ ਕੌਂਸਲ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਇੱਕ ਜਾਨਵਰਾਂ ਨਾਲ ਕ੍ਰੂਰਤਾ ਦਾ ਕਾਨੂੰਨ ਫ੍ਰੀ ਐਕਸਰਸਾਈਜ਼ ਕਲਾਜ਼ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਨ ਕਾਰਨ ਖਾਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ: "ਫ੍ਰੀ ਐਕਸਰਸਾਈਜ਼ ਕਲਾਜ਼ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਧਾਰਮਿਕ ਅਭਿਆਸ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਤੋਂ ਕਿੰਨੀ ਦੂਰ ਰੱਖਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਸਾਡੀ ਸੰਵਿਧਾਨਿਕ ਲੋਕਤੰਤਰ ਵਿੱਚ ਵਿਅਕਤੀ, ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਭਗਵਾਨ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਦੇ ਸੰਬੰਧਾਂ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। 'ਨਿਰਪੱਖ, ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਲਾਗੂ' ਕਾਨੂੰਨ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਹ ਗੈਰ-ਅਨੁਯਾਈ ਦੇ ਨਜ਼ਰੀਏ ਤੋਂ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ, ਵਿਸ਼ਵਾਸੀ ਨੂੰ ਭਗਵਾਨ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰ ਵਿੱਚੋਂ ਚੋਣ ਕਰਨ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕਰਨ ਦੀ ਅਣਖੋਜੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਰੱਖਦੇ ਹਨ। ਸਾਡੇ ਮਾਮਲੇ ਹੁਣ ਸਵਾਲ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਾਲੇ ਜਵਾਬ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜਦੋਂ ਸਰਕਾਰ, ਜਦੋਂ ਧਰਮਿਕ ਅੰਤਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਉਸ ਗੱਲ ਲਈ

ਮਜਬੂਰ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜੋ ਉਹ ਮੰਨਦਾ ਹੈ ਕਿ ਧਰਮ ਹੁਕਮ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।"

(ਜੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

10.13. ਧਾਰਮਿਕ ਪ੍ਰਥਾਵਾਂ ਦੀ ਨਿਆਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਅਦਾਲਤ ਕਿਸੇ ਦੇਵਤਾ ਦੀ ਪੂਜਾ ਦੇ ਰੂਪ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਆਪਣੀ ਨੈਤਿਕਤਾ ਜਾਂ ਤਰਕਸ਼ੀਲਤਾ ਥੋਪ ਨਹੀਂ ਸਕਦੀ। ਐਸਾ ਕਰਨਾ ਕਿਸੇ ਦੇ ਧਰਮ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਆਸਥਾ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਅਭਿਆਸ ਕਰਨ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨੂੰ ਨਕਾਰਨਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਹ ਧਰਮ, ਆਸਥਾ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸਾਂ ਨੂੰ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੋਵੇਗਾ, ਜੋ ਕਿ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੈ।

11. *ਧਰਮਿਕ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਨੈਤਿਕਤਾ ਇੱਕ ਧਰਮਨਿਰਪੱਖ ਰਾਜਨੀਤੀ ਵਿੱਚ*

11.1. ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾਓਂ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਖਾਸ ਉਮਰ ਦੇ ਗਰੁੱਪ ਦੀਆਂ ਔਰਤਾਂ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਲਗਾਉਣ ਦੀ ਪ੍ਰਥਾ ਸਮਾਨਤਾ ਅਤੇ ਭੇਦਭਾਵ ਨਾ ਕਰਨ ਦੇ ਅਧੀਨ ਵਿਚਾਰ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਨੈਤਿਕਤਾ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਹੈ। 1965 ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਨਿਯਮ 3(b) ਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਨੈਤਿਕਤਾ ਦੇ ਉਲੰਘਣ ਵਜੋਂ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ।

11.2. ਭਾਰਤ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਧਰਮਾਂ, ਪੰਥਾਂ, ਸੰਪ੍ਰਦਾਇਆਂ ਦਾ ਦੇਸ਼ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਪਣੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ, ਧਾਰਣਾਵਾਂ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪ੍ਰਥਾਵਾਂ ਹਨ। ਇੱਕ ਧਰਮਨਿਰਪੱਖ ਰਾਜਨੀਤੀ ਵਿੱਚ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਨੈਤਿਕਤਾ ਹਰ ਵਿਅਕਤੀ, ਗਰੁੱਪ, ਪੰਥ ਜਾਂ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸਾਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰਥਾਵਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਆਪਣਾ ਧਰਮ ਅਭਿਆਸ ਕਰਨ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨੂੰ ਸਮਝਣਾ ਹੋਵੇਗਾ।

11.3. ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਪ੍ਰਸਤਾਵਨਾ ਇਸ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਸਾਰੇ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਨੂੰ ਸੋਚ, ਅਭਿਵਿਆਕਤੀ, ਵਿਸ਼ਵਾਸ, ਆਸਥਾ ਅਤੇ ਪੂਜਾ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨੂੰ ਸੁਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਤੀਜੇ ਭਾਗ ਵਿੱਚ ਅਨੁਚਛੇਦ 25 ਵਿਵੇਕ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨੂੰ ਇੱਕ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਸਾਰੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਬਰਾਬਰ ਹੱਕ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਅਨੁਸਾਰ ਧਰਮ ਨੂੰ ਖੁੱਲ੍ਹ ਕੇ ਮੰਨਣ, ਅਭਿਆਸ ਕਰਨ ਅਤੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਨ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਹਨ। ਇਹ ਆਜ਼ਾਦੀ ਜਨਤਕ ਵਿਵਸਥਾ, ਨੈਤਿਕਤਾ ਅਤੇ ਸਿਹਤ ਅਤੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਤੀਜੇ ਭਾਗ ਦੇ ਹੋਰ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੈ।

ਲੇਖ 26 ਹਰ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ, ਜਾਂ ਇਸ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਭਾਗ ਨੂੰ, ਧਾਰਮਿਕ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਨ ਅਤੇ ਬਣਾਏ ਰੱਖਣ, ਆਪਣੇ ਧਾਰਮਿਕ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਕਰਨ, ਚਲਾਊ ਅਤੇ ਅਚਲ ਜਾਇਦਾਦ ਖਰੀਦਣ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਅਨੁਸਾਰ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਅਧਿਕਾਰ ਜਨ ਵਿਵਸਥਾ, ਨੈਤਿਕਤਾ ਅਤੇ ਸਿਹਤ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੈ। ਲੇਖ 26 ਅਧੀਨ ਅਧਿਕਾਰ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਭਾਗ III ਦੇ ਅਧੀਨ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਬੀ 11.4. ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਨਿਰਮਾਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਸਮ□ੱਧ ਇਤਿਹਾਸ ਅਤੇ ਵਿਰਾਸਤ ਦਾ ਪਤਾ ਸੀ ਜੋ ਇੱਕ ਧਰਮਨਿਰਪੱਖ ਰਾਜਨੀਤੀ ਹੈ, ਵੱਖ-ਵੱਖ ਧਰਮਾਂ ਅਤੇ ਆਸਥਾਵਾਂ ਨਾਲ, ਜੋ ਲੇਖਾਂ 25 ਅਤੇ 26 ਦੇ ਅਧੀਨ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਸਨ। ਰਾਜ ਦਾ ਦਖਲ ਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਸਿਵਾਏ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਲੇਖ 25(2)(ਬੀ) ਵਿੱਚ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਰਾਜ ਸਮਾਜਿਕ ਭਲਾਈ ਅਤੇ ਸੁਧਾਰ ਲਈ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਸੀ 11.5. ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਨੈਤਿਕਤਾ ਦਾ ਸੰਕਲਪ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਪਾਠ ਦੇ ਅਧੀਨ ਨੈਤਿਕ ਮੁੱਲਾਂ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਸੱਚੇ ਅਰਥ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਵਿੱਚ ਸਿੱਖਿਆਤਮਕ ਹਨ, ਅਤੇ ਉਸ ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰੇ ਗਏ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ ਹੈ।

ਡੀ 11.6. ਇੱਕ ਬਹੁਲਵਾਦੀ ਸਮਾਜ ਅਤੇ ਧਰਮਨਿਰਪੱਖ ਰਾਜਨੀਤੀ ਵਿੱਚ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਨੈਤਿਕਤਾ ਇਹ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇਆਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਧਰਮ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਆਪਣੀ ਆਸਥਾ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰਨ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਗੈਰ-ਤਰਕਸੰਗਤ ਜਾਂ ਤਰਕਸੰਗਤ ਹੋਣਾ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਧਾਰਮਿਕ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਤਰਕਸੰਗਤਤਾ ਦੇ ਨੇਸ਼ਨ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ।

ਈ 11.7. ਇਸ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਜਾਂ ਸੰਪ੍ਰਦਾ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮਾਮਲਾ ਹੋਵੇ, ਦੇ ਅਨੁਸਾਰੀ ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸਬਰੀਮਾਲਾ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਇਸ ਦੇਵਤਾ ਦੇ ਪੂਜਾਰੀ ਇਕੱਲੇ ਵੀ ਆਪਣੇ ਧਰਮ ਨੂੰ ਅਭਿਆਸ ਅਤੇ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਰੱਖਦੇ ਹਨ, ਲੇਖ 25(1) ਅਧੀਨ ਆਪਣੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਅਨੁਸਾਰ, ਜੋ ਇੱਕ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰ ਵਜੋਂ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਹੈ।

ਐਫ 11.8. ਸਮਾਨਤਾ ਅਤੇ ਗੈਰ-ਭੇਦਭਾਵ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਨੈਤਿਕਤਾ ਦਾ ਇੱਕ ਪਹਿਲੂ ਹਨ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਧਰਮ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਸਮਾਨਤਾ ਅਤੇ ਗੈਰ-ਭੇਦਭਾਵ ਦੀ ਅਵਧਾਰਣਾ ਨੂੰ ਇਕੱਲੇ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਵੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਸਾਡੇ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਢਾਂਚੇ ਅਧੀਨ, ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਸਮਾਨਤਾ ਅਤੇ ਗੈਰ-ਭੇਦਭਾਵ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਲੇਖਾਂ 25 ਅਤੇ 26 ਦੁਆਰਾ ਗਾਰੰਟੀਸ਼ੁਦਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ, ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਅਤੇ ਪੂਜਾ ਦੀਆਂ ਪਿਆਰੀ ਆਜ਼ਾਦੀਆਂ ਦੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਵਿੱਚ ਸੰਤੁਲਨ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਧਰਮਨਿਰਪੱਖ ਰਾਜਨੀਤੀ ਵਿੱਚ ਸਾਰੇ ਧਰਮਾਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਨੈਤਿਕਤਾ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਅਜਿਹੀਆਂ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦਾ ਸਮਨਵਯ ਜਾਂ ਸੰਤੁਲਨ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਤਾਂ ਜੋ ਕਿਸੇ ਦੇ ਵੀ ਧਾਰਮਿਕ ਵਿਸ਼ਵਾਸਾਂ ਨੂੰ ਮਿਟਾਇਆ ਜਾਂ ਕਮਜ਼ੋਰ ਨਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ।

ਭਾਰਤੀ ਯੁਵਾ ਵਕੀਲ ਸੰਘ ਬਨਾਮ ਕੇਰਲ ਦੀ ਰਾਜ

[ਇੰਦੂ ਮਲਹੋਤਰਾ, ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ]

ਪੰਜ-ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਬੈਂਚ ਵਿੱਚ *ਸਹਾਰਾ ਇੰਡੀਆ ਰੀਅਲ ਏਸਟੇਟ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਲਿਮਿਟੇਡ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਸਿਕਿਊਰਿਟੀਜ਼ ਅਤੇ ਐਕਸਚੇਂਜ ਬੋਰਡ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਅਤੇ ਹੋਰ** ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਨੂੰ ਉਜਾਗਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜੋ ਕਿ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੇ ਸੰਤੁਲਨ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਇੱਕ ਸੰਸਥਾ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਕਾਰਜ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਭਾਗ III ਅਧੀਨ ਗਾਰੰਟੀਸ਼ੁਦਾ ਹਨ। ਇਸ ਨੂੰ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ:

"25. ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨਾ ਸਿਰਫ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦਾ ਪਹਿਰੇਦਾਰ ਹੈ ਪਰ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਇੱਕ ਸੰਤੁਲਨ ਪਹੀਆ ਵੀ ਹੈ, ਸਮਾਜਿਕ ਨਿਯੰਤਰਣ ਦੇ ਅਧੀਨ...ਸਾਡੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਅਧੀਨ ਕੋਈ ਵੀ ਅਧਿਕਾਰ ਭਾਗ III ਵਿੱਚ ਸੰਪੂਰਣ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਅਧੀਨ ਬੋਲਣ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਇੱਕ ਸੰਪੂਰਣ ਮੁੱਲ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਨਾ ਭੁੱਲਿਆ ਜਾਵੇ ਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਇੱਕਲਾ ਮੁੱਲ, ਚਾਹੇ ਕਿੰਨਾ ਹੀ ਉੱਚਾ ਕਿਉਂ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਸਾਡੀ ਲੋਕਤੰਤਰੀ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਸਿਸਟਮ ਨੂੰ ਸਹਾਰਾ ਦੇਣ ਦਾ ਪੂਰਾ ਬੋਝ ਨਹੀਂ ਉਠਾ ਸਕਦਾ। ਸਾਰੇ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਸਿਸਟਮ ਦੇ ਅਧੀਨ ਕਈ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਮੁੱਲ ਹਨ, ਜੋ ਸਾਡੀਆਂ ਆਜ਼ਾਦੀਆਂ ਨੂੰ ਗਾਰੰਟੀ ਦਿੰਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਕਈ ਵਾਰ, ਸਾਰੇ ਆਪਸ ਵਿੱਚ ਟਕਰਾਅ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਸਾਡੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਅਧੀਨ,

ਸ਼ਾਇਦ, ਕੋਈ ਵੀ ਮੁੱਲ ਸੰਪੂਰਣ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਸਾਰੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਮੁੱਲ, ਇਸ ਲਈ, ਹੋਰ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ, ਅਤੇ ਅਕਸਰ ਮੁਕਾਬਲੇਬਾਜ਼ੀ, ਮੁੱਲਾਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਯੋਗ ਅਤੇ ਸੰਤੁਲਿਤ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ।"

ਵੱਖ-ਵੱਖ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੇ ਸੰਤੁਲਨ ਦੀ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨੂੰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਵੀ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ *ਸੁਬਰਮਣੀਅਮ ਸਵਾਮੀ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ, ਕਾਨੂੰਨ ਮੰਤਰਾਲਾ ਅਤੇ ਹੋਰ* [5]।

ਵਿੱਚ *ਆਚਾਰਯ ਮਹਾਰਾਜਸ਼੍ਰੀ ਨਰੇਂਦਰ ਪ੍ਰਸਾਦੀਜੀ ਆਨੰਦਪ੍ਰਸਾਦੀਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਗੁਜਰਾਤ ਦੀ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ*[6], ਇੱਕ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਬੈਂਚ ਨੇ, ਅਨੁਚਛੇਦ 26 ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਇਹ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਸੰਤੁਲਨ ਬਣਾਏ ਰੱਖੇ, ਅਤੇ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਏ ਕਿ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰ ਹੋਰਾਂ ਦੇ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੇ ਅਭਿਆਸ ਨਾਲ ਸਾਂਝ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਹਨ।

ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਫਰਜ਼ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ, ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇਆਂ ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇਕ ਭਾਗਾਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸਾਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰਥਾਵਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਆਪਣਾ ਧਰਮ ਅਭਿਆਸ ਕਰਨ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਸਾਂਝ ਕਰਨਾ ਹੈ।

ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ

12.1. ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 26 ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇਆਂ ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇਕ ਭਾਗਾਂ ਨੂੰ, ਧਾਰਮਿਕ ਜਾਂ ਪਰੋਪਕਾਰੀ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਨ ਅਤੇ ਬਣਾਏ ਰੱਖਣ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ, ਅਤੇ ਧਰਮ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਮਾਮਲੇ ਆਪ ਸੰਭਾਲਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਅਨੁਚਛੇਦ 26 ਅਧੀਨ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਅਧਿਕਾਰ ਜਨਤਕ ਵਿਵਸਥਾ, ਨੈਤਿਕਤਾ ਅਤੇ ਸਿਹਤ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੈ, ਅਤੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਭਾਗ III ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹੋਰ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਦੇ ਅਧੀਨ ਨਹੀਂ ਹੈ।

12.2. ਇੱਕ ਧਾਰਮਿਕ ਜਥੇਬੰਦੀ ਜਾਂ ਸੰਗਠਨ ਨੂੰ ਇਹ ਤੈ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਪੂਰੀ ਸਵਾਈਮੁਕਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕਿਹੜੇ ਰੀਤੀ-ਰਿਵਾਜ ਅਤੇ ਸੰਸਕਾਰ ਉਸ ਧਰਮ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹਨ। ਇਸ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਕਸਰਤ ਉੱਤੇ ਕੇਵਲ ਇੱਕ ਪਾਬੰਦੀ ਲਗਾਈ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਅਧਿਕਾਰ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਜਨਤਕ ਵਿਵਸਥਾ, ਨੈਤਿਕਤਾ ਅਤੇ ਸਿਹਤ ਅਧੀਨ ਹੋਵੇਗਾ ਅਨੁਚਛੇਦ 26 ਅਧੀਨ।

ਜਵਾਬਦੇਹਿਆਂ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਹੈ ਕਿ ਸਬਰੀਮਾਲਾ ਮੰਦਰ ਦੇ ਭਗਤ ਇੱਕ ਧਾਰਮਿਕ ਜਥੇਬੰਦੀ ਜਾਂ ਇਸ ਦੇ ਇੱਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਯ ਨੂੰ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਅਤੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 26 ਅਧੀਨ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦਾ ਦਾਵਾ ਕਰਨ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਹਨ।

12.3. ਅਨੁਚਛੇਦ 26 ਸਿਰਫ ਧਾਰਮਿਕ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਨੂੰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੰਬੋਧਿਤ ਕਰਦਾ, ਸਗੋਂ ਇਸ ਦੇ ਸੰਪ੍ਰਦਾਯਾਂ ਨੂੰ ਵੀ। ਅਨੁਚਛੇਦ 26 ਦੀ ਗਾਰੰਟੀ ਹੈ ਕਿ ਹਰ ਇੱਕ ਧਾਰਮਿਕ ਜਥੇਬੰਦੀ, ਜਾਂ ਇਸ ਦਾ ਸੰਪ੍ਰਦਾਯ, ਧਰਮ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਮਾਮਲੇ ਆਪ ਸੰਭਾਲਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਅਧਿਕਾਰ ਜਨਤਕ ਵਿਵਸਥਾ, ਨੈਤਿਕਤਾ, ਅਤੇ ਸਿਹਤ ਦੇ ਅਧੀਨ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਟ੍ਰਾਵੰਕੋਰ ਦੇਵਸਵੋਮ ਬੋਰਡ, ਅਤੇ ਹੋਰ ਜਵਾਬਦੇਹਿਆਂ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਸਬਰੀਮਾਲਾ ਮੰਦਰ ਦੇ ਅਨੁਯਾਇਯਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਧਾਰਮਿਕ ਜਥੇਬੰਦੀ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਵੱਖਰਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ, ਸਪੱਸ਼ਟ ਪਛਾਣਯੋਗ ਅਭਿਆਸ, ਜੋ ਅਣਮੁੱਲੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਅਨੁਸਰਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਮੰਦਰ ਦੇ ਉਪਾਸਕ ਇਸ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਮੰਨਦੇ ਹਨ, ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ "ਅਯੱਪਨਸ" ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਇੱਕੋ ਜਿਹੇ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ ਹੋਣ ਕਾਰਨ, ਕੇਵਲ 27 ਨਵੰਬਰ, 1956 ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਵਾਲੀ ਸੂਚਨਾ ਹੇਠਾਂ ਤਿਆਰ ਹਵਾਲੇ ਲਈ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ: ਸੂਚਨਾ ਸਬਰੀਮਾਲਾ ਦੇ ਪੁਰਾਣੇ ਅਤੇ ਪਵਿੱਤਰ ਮੰਦਰ ਦੀ ਪ੍ਰਤਿਸਥਾਪਨਾ (ਸਥਾਪਨਾ) ਦੇ ਮੂਲਭੂਤ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਅਯੱਪਨਸ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਾਧਾਰਣ ਵਰਤ ਨਹੀਂ ਰੱਖੇ ਸਨ ਅਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਔਰਤਾਂ ਨੇ ਪਰਿਪਕਵਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਉਹ ਪਥਿਨੇਟਾਮਪਦੀ ਦੇ ਕਦਮਾਂ ਨੂੰ ਪਾਰ ਕਰਕੇ ਦਰਸ਼ਨ ਲਈ ਉਪਰੋਕਤ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋਣ ਦੀ ਆਦਤ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਪਰ ਹਾਲ ਹੀ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਰਿਵਾਜ ਅਤੇ ਪ੍ਰਥਾ ਵਿੱਚ ਵਿਚਲਨ ਦਿਖਾਈ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਮਹਾਨ ਮੰਦਰ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਅਤੇ ਗਰਿਮਾ ਨੂੰ ਬਣਾਏ ਰੱਖਣ ਅਤੇ ਪਿਛਲੀਆਂ ਪਰੰਪਰਾਵਾਂ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣ ਲਈ, ਇਹ ਸੂਚਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਯੱਪਨਸ ਜੋ ਸਾਧਾਰਣ ਵਰਤ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦੇ "ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਪਥਿਨੇਟਾਮਪਦੀ ਦੇ ਕਦਮਾਂ ਨੂੰ ਪਾਰ ਕਰਕੇ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋਣ ਤੋਂ ਰੋਕਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਦਸ ਤੋਂ ਪੰਜਾਹ ਪੰਜ ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਵਾਲੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋਣ ਤੋਂ ਮਨਾਹੀ ਹੈ। ਅੰਬਾਲਾਪੁਜ਼ਾ 27-1-'56 (ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ) ਸਹਾਇਕ ਦੇਵਸਵੋਮ ਕਮਿਸ਼ਨਰ।"

ਸਬਰੀਮਲਾ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਭਗਵਾਨ ਅਯੱਪਾ ਦੇ ਉਪਾਸਕ ਇੱਕ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਜਾਂ ਇਸ ਦਾ ਕੋਈ ਭਾਗ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮਾਮਲਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਇੱਕ ਸਾਂਝੀ ਆਸਥਾ ਦਾ ਪਾਲਣ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਅਤੇ ਸਾਂਝੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਅਤੇ ਰੀਤੀ-ਰਿਵਾਜ਼ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਅਤੇ ਰੀਤੀ-ਰਿਵਾਜ਼ 'ਨੈਸ਼ਟਿਕ ਬ੍ਰਹਮਚਾਰੀ' ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਭਗਵਾਨ ਅਯੱਪਾ ਦੇ ਪ੍ਰਗਟਾਉਣ ਦੀ ਧਾਰਣਾ ਉੱਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹਨ। ਰੀਤੀ-ਰਿਵਾਜ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਅਯੱਪਾਂ ਦੁਆਰਾ 41-ਦਿਨ 'ਵ੍ਰਤਮ', ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਔਰਤਾਂ ਤੋਂ, ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਪਤਨੀ, ਧੀ, ਜਾਂ ਹੋਰ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਹੋਣ, ਵਿਰਤ ਅਤੇ ਵਿਛੋੜਾ ਰੱਖਣਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਇਹ ਤੀਰਥ ਪਵਿੱਤਰ ਨਦੀ ਪੰਪਾ ਵਿੱਚ ਇਸ਼ਨਾਨ ਅਤੇ ਪਵਿੱਤਰ ਸੰਕਟਮ ਸੰਕਟਮ ਨੂੰ ਜਾਣ ਵਾਲੀਆਂ 18 ਪਵਿੱਤਰ ਸੀੜ੍ਹੀਆਂ ਦੀ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰਨਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ।

10 ਤੋਂ 50 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਦੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਉੱਤੇ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋਣ ਦੀ ਪਾਬੰਦੀ ਨੂੰ ਇਸ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਸਮਝਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

12.4 "ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ" ਦੀ ਅਭਿਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਕਮਿਸ਼ਨਰ, ਹਿੰਦੂ ਧਾਰਮਿਕ ਐਂਡੋਵਮੈਂਟਸ, ਮਦਰਾਸ ਬਨਾਮ ਸ੍ਰੀ ਲਕਸ਼ਮੀਂਦਰ ਤੀਰਥ ਸਵਾਮੀਆਰ ਆਫ ਸ੍ਰੀ ਸ਼ਿਰੂਰ ਮੁੱਟ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਵਿਆਖਿਆ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, "ਇੱਕੋ ਨਾਮ ਹੇਠ ਇਕੱਠੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦਾ ਸੰਗ੍ਰਹਿ : ਇੱਕ ਧਾਰਮਿਕ ਸੈਕਟ ਜਾਂ ਸੰਸਥਾ ਜਿਸ ਦੀ ਇੱਕ ਸਾਂਝੀ ਆਸਥਾ ਅਤੇ ਸੰਗਠਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿਸਨੂੰ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਨਾਮ ਨਾਲ ਪਛਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ"। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਦੇ ਹਰ ਇੱਕ ਸੈਕਟ ਜਾਂ ਉਪ-ਸੈਕਟ ਨੂੰ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਸੈਕਟ ਜਾਂ ਉਪ-ਸੈਕਟਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਨਾਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

12.5. ਐਸ. ਪੀ. ਮਿੱਤਲ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ & ਹੋਰ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ, ਕਮਿਸ਼ਨਰ, ਹਿੰਦੂ ਧਾਰਮਿਕ ਐਂਡੋਵਮੈਂਟਸ, ਮਦਰਾਸ ਬਨਾਮ ਸ੍ਰੀ ਲਕਸ਼ਮੀਂਦਰ ਸਵਾਮੀਆਰ ਤੀਰਥ ਸਵਾਮੀਆਰ ਆਫ ਸ਼੍ਰੀਉਰ ਮੁੱਟ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲੇ ਉੱਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਦਿਆਂ, ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਲੇਖ 26 ਵਿੱਚ 'ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ' ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੂੰ 'ਧਰਮ' ਸ਼ਬਦ ਤੋਂ ਆਪਣਾ ਰੰਗ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਜੇ ਇਹ ਅਜਿਹਾ ਹੈ, ਤਾਂ 'ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ' ਦੀ ਅਭਿਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਤਿੰਨ ਸ਼ਰਤਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ:

"80.[I] ਇਹ ਉਹ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦਾ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਵਿਸ਼ਵਾਸਾਂ ਜਾਂ ਸਿੱਖਿਆਵਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਸਿਸਟਮ ਹੈ ਜਿਸਨੂੰ ਉਹ ਆਪਣੀ ਆਤਮਿਕ ਭਲਾਈ ਲਈ ਸਹਾਇਕ ਮੰਨਦੇ ਹਨ, ਭਾਵ, ਇੱਕ ਸਾਂਝੀ ਆਸਥਾ; (2) ਸਾਂਝੀ ਸੰਗਠਨ; ਅਤੇ

(3) ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਨਾਮ ਨਾਲ ਪਛਾਣ।

12.6 ਇੱਕ ਕੁਝ ਵੱਖਰੇ ਨੋਟ 'ਤੇ, ਅਯਾਂਗਾਰ, ਜੇ. ਨੇ *ਸਰਦਾਰ ਸਈਦਨਾ ਤਾਹਿਰ ਸੈਫ਼ੁਦੀਨ ਸਾਹਿਬ ਬਨਾਮ ਸਟੇਟ ਆਫ ਬੰਬੇ* (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਅਲੱਗ ਫੈਸਲਾ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਮਤਲਬ ਇਸਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ, ਵਿਸ਼ਵਾਸਾਂ, ਅਤੇ ਸਿੱਖਿਆਵਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ, ਜੋ ਕਿ ਇਸਦੇ ਪੈਰੋਕਾਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰੈਫੈਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦੀ ਏਕਤਾ ਨੂੰ ਸੁਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਭਾਈਚਾਰੇ ਵਜੋਂ ਇੱਕਠੇ ਬੰਨ੍ਹਣ ਵਾਲੇ ਧਾਰਮਿਕ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ।

12.7 ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਯ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਅਰਥ ਵਿੱਚ *ਕਮਿਸ਼ਨਰ, ਹਿੰਦੂ ਧਾਰਮਿਕ ਐਂਡੋਮੈਂਟਸ ਕੇਸ* (ਸੁਪਰਾ), ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਦੇ ਕੇਸਾਂ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਸਖ਼ਤ-ਜੈਕਟ ਫਾਰਮੂਲਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਪਰ ਇੱਕ ਕਾਰਜਸ਼ੀਲ ਫਾਰਮੂਲਾ ਹੈ। ਇਹ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਮਾਰਗਦਰਸ਼ਨ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਗਰੁੱਪ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਯ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ।

12.8 ਜੇਕਰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਲੱਛਣ ਹਨ ਕਿ ਇੱਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਯ ਮੌਜੂਦ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਆਪਣੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸਾਂ ਅਤੇ ਅਮਲਾਂ ਦੁਆਰਾ ਵੱਖਰਾ ਪਛਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਇੱਕ ਅਨੁਸਰਣ ਦਾ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਹੈ ਜੋ ਇੱਕੋ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨੂੰ ਮੰਨਦਾ ਹੈ, ਇਸਨੂੰ "ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਯ" ਵਜੋਂ ਪਛਾਣਿਆ ਜਾਵੇਗਾ।

ਇਸ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਚਿੰਨੱਪਾ ਰੈੱਡੀ, ਜੇ. ਦੇ ਸਹਿਮਤ ਫੈਸਲਾ ਨੂੰ ਸੰਦਰਭਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ *ਐਸ.ਪੀ. ਮਿੱਤਲ ਬਨਾਮ ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ ਇੰਡੀਆ & ਓਰਸ.* (ਸੁਪਰਾ) ਜਿੱਥੇ ਉਸ ਨੇ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਯ ਦੀ ਨਿਆਇਕ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਜੋ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਰੱਖੀ ਗਈ ਹੈ, ਕਾਨੂੰਨੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਵਿਪਰੀਤ, ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਵਿਆਖਿਆ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਜਾਂ ਅਧਿਕਾਰ ਜੋ ਚੇਤਨਾ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਹੈ ਉਸਨੂੰ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ਾਲ ਵਿਆਖਿਆ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਅਤੇ 'ਧਰਮ' ਅਤੇ 'ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਯ' ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੂੰ "ਉਦਾਰ, ਵਿਸ਼ਾਲ ਤਰੀਕੇ" ਨਾਲ ਵਿਆਖਿਆ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

“12.1... ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਯ ਦੀ ਅਭਿਵਿਆਖਿਆ ਘੱਟ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜਿਕਰ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਮੁਖਰਜੀ, ਜੇ., ਨੇ ਆਕਸਫੋਰਡ ਡਿਕਸ਼ਨਰੀ ਤੋਂ ਸ਼ਬਦ ਸੰਪ੍ਰਦਾਯ ਦਾ ਅਰਥ ਲਿਆ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਅਪਣਾਇਆ ਤਾਂ ਜੋ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਯ ਨੂੰ ਇੱਕੋ ਨਾਮ ਹੇਠ ਇਕੱਠੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਸੰਗ੍ਰਹਿ, ਇੱਕ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਯ ਜਾਂ ਸੰਸਥਾ ਜੋ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਨਾਮ ਨਾਲ ਪਛਾਣੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇੱਕ ਸਾਂਝੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਅਤੇ ਸੰਗਠਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਅਪਣਾਇਆ। ਰਾਮਾਨੁਜ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰੀ, ਮਾਧਵਾਚਾਰਜ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰੀ, ਵੱਲਭ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰੀ, ਚਿਸ਼ਤੀ ਸੂਫੀਆਂ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਯ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂ ਮਾਨ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਕਿ ਇਹਨਾਂ ਸੰਪ੍ਰਦਾਯਾਂ ਦੇ ਕੋਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸਿਵਾਏ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਸੰਸਥਾਪਕ-ਅਧਿਆਪਕ ਦੇ ਅਤੇ ਕੋਈ ਖਾਸ ਸੰਗਠਨ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸਿਵਾਏ ਇੱਕ ਅਸਪਸ਼ਟ, ਢਿੱਲੇ ਅਣ-ਬੱਝੇ ਦੇ। ਇਹਨਾਂ ਹਰੇਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਯ ਬਾਰੇ ਅਸਲ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਇੱਕ ਸਾਂਝੀ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਸੀ ਜੋ ਸੰਸਥਾਪਕ-ਅਧਿਆਪਕ ਦੁਆਰਾ ਸਿਖਾਏ ਗਏ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਵਿੱਚ ਸੀ। ਅਸੀਂ ਇੱਥੇ ਇਹ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਨ ਦਾ ਧਿਆਨ ਰੱਖਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਯ ਦੀਆਂ ਸਧਾਰਣ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਜੋ ਵੀ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਸਾਰੇ ਬਰਾਬਰ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਨਹੀਂ ਹਨ ਅਤੇ ਜ਼ਰੂਰ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਯ ਦਾ ਸਾਂਝਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੋਰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਨਾਲੋਂ ਵੱਧ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ...ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਯ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਮੂਲ ਧਰਮ ਨਾਲ ਵਫ਼ਾਦਾਰੀ ਨਹੀਂ ਰੱਖਣੀ ਪੈਂਦੀ। ਇੱਕ ਧਰਮ ਦਾ ਸਮੁੱਚਾ ਅਨੁਸਰਣ ਸਿਰ

(ਜੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਅੰਦਰੂਨੀ ਹਵਾਲੇ ਛੱਡ ਦਿੱਤੇ ਗਏ)

12.9 ਜਵਾਬਦੇਹਾਂ ਨੇ ਇਹ ਸਬੂਤ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਸਬਰੀਮਾਲਾ ਮੰਦਰ ਦੇ ਭਗਤਾਂ ਕੋਲ ਇੱਕ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਜਾਂ ਉਸ ਦੇ ਇੱਕ ਭਾਗ ਦੇ ਗੁਣ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਹੇਠਾਂ ਗਿਣਤੀ ਕੀਤੀਆਂ ਵਜਾਹਤਾਂ ਲਈ:

i. ਸਬਰੀਮਾਲਾ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਭਗਵਾਨ ਅਯੱਪਾ ਦੇ ਭਗਤ ਇੱਕ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਜਾਂ ਉਸ ਦੇ ਇੱਕ ਭਾਗ ਨੂੰ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮਾਮਲਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, 'ਅਯੱਪਨ ਧਰਮ' ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਨਾਮ ਨਾਲ ਸੰਬੋਧਨ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਥੇ ਸਾਰੇ ਮਰਦ ਭਗਤਾਂ ਨੂੰ 'ਅਯੱਪਨ' ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ; 10 ਸਾਲ ਤੋਂ ਘੱਟ ਅਤੇ 50 ਸਾਲ ਤੋਂ ਵੱਧ ਉਮਰ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਔਰਤ ਭਗਤਾਂ ਨੂੰ 'ਮਾਲਿਕਾਪੁਰਮ' ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਬਰੀਮਾਲਾ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਪਹਿਲੀ ਯਾਤਰਾ 'ਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਯਾਤਰੀ ਨੂੰ 'ਕੰਨੀ ਅਯੱਪਨ' ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਭਗਤਾਂ ਨੂੰ 'ਅਯੱਪਾਸਵਾਮੀ' ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਭਗਤ ਨੂੰ 'ਵਰਤਮ', ਨੂੰ ਨਿਭਾਉਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਸਬਰੀਮਾਲਾ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ 'ਪਥਿਨੇਟੂ ਪਾਦੀ' ਤੇ ਚੜ੍ਹਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਆਚਾਰ ਸੰਹਿਤਾ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ।

ii. ਭਗਤ ਇੱਕ ਪਛਾਣਯੋਗ ਵਿਸ਼ਵਾਸਾਂ, ਰੀਤੀ-ਰਿਵਾਜਾਂ ਅਤੇ ਆਚਾਰ ਸੰਹਿਤਾ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਜੋ ਸਦੀਆਂ ਤੋਂ ਅਮਲ ਵਿੱਚ ਹਨ, ਅਤੇ ਇੱਕ ਸਾਂਝੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਵਿੱਚ ਸਥਾਪਿਤ ਹਨ। ਇਸ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਅਮਲ ਵਿੱਚ ਲਿਆਂਦੇ ਜਾ ਰਹੇ ਧਾਰਮਿਕ ਰੀਤੀ-ਰਿਵਾਜਾਂ ਦੀ ਨੀਂਹ ਇਸ ਵਿਸ਼ਵਾਸ 'ਤੇ ਹੈ ਕਿ ਭਗਵਾਨ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ 'ਨੈਸਥਿਕ ਬ੍ਰਹਮਚਾਰੀ' ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਗਟਾਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਨਿਸ਼ਠਾ ਕਾਰਨ, 10 ਤੋਂ 50 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਦੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਇਸ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਜਾਂ ਇਸ ਦੇ ਕਿਸੇ ਭਾਗ ਦੁਆਰਾ ਅਪਣਾਏ ਜਾਂਦੇ ਅਮਲ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮਾਮਲਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਇਕ ਆਚਾਰ ਸੰਹਿਤਾ ਨੂੰ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਜੋ ਇਸ ਤੀਰਥ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਅਤਿ ਜ਼ਰੂਰੀ ਆਧਿਆਤਮਿਕ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹੈ। ਸਬਰੀਮਾਲਾ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਅਪਣਾਏ ਜਾਂਦੇ ਰਸਮਾਂ ਅਤੇ ਰਵਾਇਤਾਂ ਅਨੁਸਾਰ, 41-ਦਿਨ 'ਵ੍ਰਤਮ' ਸਬਰੀਮਾਲਾ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਤੀਰਥ ਯਾਤਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਪੂਰਵ ਸ਼ਰਤ ਹੈ।

ਜਵਾਬੀ ਪੱਖ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਅਪਣਾਏ ਜਾਂਦੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਅਤੇ ਅਮਲ ਦੇਵਤਾ ਦੁਆਰਾ ਹੀ ਪੰਡਾਲਮ ਦੇ ਰਾਜਾ ਨੂੰ ਸਿਖਾਏ ਗਏ ਹਨ, ਜਿਸਨੇ ਇਸ ਮੰਦਰ ਦਾ ਨਿਰਮਾਣ ਕੀਤਾ। ਪ੍ਰਭੂ ਦੀਆਂ ਸਿਖਿਆਵਾਂ ਇਸ ਮੰਦਰ ਦੇ ਸ਼ਾਲ ਪੁਰਾਣ ਵਿੱਚ ਲਿਖੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ, ਜਿਸਨੂੰ 'ਭੂਤਨਾਥ ਗੀਤਾ' ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

10 ਤੋਂ 50 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਦੇ ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਲਗਾਉਣ ਵਾਲੀ ਰਵਾਇਤ ਅਤੇ ਰਸਮ ਦਾ ਹਵਾਲਾ 'ਟ੍ਰਾਵੰਕੋਰ ਅਤੇ ਕੋਚੀਨ ਰਾਜਾਂ ਦੇ ਸਰਵੇਖਣ ਦੀ ਯਾਦਗਾਰ'* ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਹੈ, ਜੋ 1893 ਅਤੇ 1901 ਵਿੱਚ ਦੋ ਭਾਗਾਂ ਵਿੱਚ ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਵਾਰਡ ਅਤੇ ਕੋਨਰ ਦੁਆਰਾ ਲਿਖੀ ਗਈ।

ਇਸ ਮੰਦਰ ਦੇ ਵੱਡੇ ਜ਼ਮੀਨੀ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਦੇ ਮਾਲਕ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਮੰਦਰ ਦਾ ਰਖ-ਰਖਾਵ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਇਹ ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਦੇ ਚਲਦੇ ਰਾਜ ਦੇ ਖਜਾਨੇ ਤੋਂ ਮੰਦਰ ਨੂੰ ਵਾਰਸ਼ਿਕ ਰਾਸ਼ੀ ਦੇਣ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਸੀ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਤ੍ਰਾਵੰਕੋਰ ਦੇ ਮਹਾਰਾਜਾ ਦੁਆਰਾ 12ਵੀਂ ਅਪ੍ਰੈਲ 1922 ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਦੇਵਸ੍ਵੋਮ ਐਲਾਨ* ਤੋਂ ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ, ਜਿਸ 'ਤੇ ਐਡਵੋਕੇਟ ਜੇ ਸਾਈ ਦੀਪਕ ਨੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ।

ਜਦੋਂ ਪੁਰਾਣੀ ਤ੍ਰਾਵੰਕੋਰ ਰਾਜ ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ ਨਾਲ ਮਿਲ ਗਿਆ, ਤਾਂ ਜ਼ਮੀਨੀ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਲਈ ਵਾਰਸ਼ਿਕ ਰਾਸ਼ੀ ਦੇਣ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਸੌਂਪੀ ਗਈ।

ਮੰਦਰ ਨੂੰ ਤ੍ਰਾਵੰਕੋਰ ਦੇਵਸ੍ਵੋਮ ਬੋਰਡ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਭਾਰਤੀ ਸੰਘੀ ਖਜਾਨੇ ਤੋਂ ਫੰਡ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਇਹ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਲੇਖ 12 ਅਧੀਨ 'ਰਾਜ' ਜਾਂ 'ਹੋਰ ਅਧਿਕਾਰਤਾਵਾਂ' ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਇਸਨੂੰ ਮਾਰਗਦਰਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ।

ਕਿਸੇ ਵੀ ਘਟਨਾ ਵਿੱਚ, ਲੇਖ 290ਏ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਬਰੀਮਾਲਾ ਮੰਦਰ ਦੇ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇਕ ਚਰਿੱਤਰ ਜਾਂ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਲੇਖ 26 ਅਧੀਨ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਦੂਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ।

12.10. ਇਹ ਮੁੱਦਾ ਕਿ ਸਬਰੀਮਾਲਾ ਮੰਦਰ 'ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ', ਜਾਂ ਇਸ ਦਾ ਇੱਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇਕ ਅੰਗ ਹੈ, ਇੱਕ ਮਿਸ਼ਰਿਤ ਸਵਾਲ ਹੈ ਜੋ ਤੱਥ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੋਨੋਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਹੈ। ਇਹ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਹੈ ਕਿ ਤੱਥ ਦਾ ਸਵਾਲ ਲਿਖਤੀ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਸੁਲਝਾਇਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਇਹ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਉਚਿਤ ਮੰਚ ਕਿ ਕੋਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਨੂੰ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਇੱਕ ਸਿਵਲ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਹੋਰ ਉਚਿਤ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ, ਜਿੱਥੇ ਦੋਵੇਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਮਾਮਲਾ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਸਬੂਤ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਆਰੀਆ ਵੈਸ਼ਾ ਸਭਾ & ਓਰਸ ਬਨਾਮ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਆਫ ਹਿੰਦੂ ਚੈਰੀਟੇਬਲ ਅਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਸਥਾਵਾਂ & ਐਂਡੋਮੈਂਟਸ, ਹੈਦਰਾਬਾਦ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਇਸ ਸਵਾਲ ਨੂੰ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਛੱਡਣ ਵਿੱਚ ਸਹੀ ਸੀ, ਕਿ ਕੀ ਅਰਜ਼ੀਕਰਤਾ ਇੱਕ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਨੂੰ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਇਸ ਨੂੰ ਇੱਕ ਯੋਗ ਸਿਵਲ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਤੱਥ ਦੇ ਵਿਵਾਦਿਤ ਸਵਾਲ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਛੱਡਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਜੋ ਕਿ ਆਰਟੀਕਲ 226 ਅਧੀਨ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਵਿੱਚ ਉਚਿਤ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ।

12.11. ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇੱਕ ਮੰਦਰ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਭਗਤਾਂ ਦੇ ਇੱਕ ਸਮੂਹ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਪਛਾਣਿਆ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ:

(ਸੁਬਰਾ) ਵਿੱਚ, ਮੂਲਕੀ ਵਿੱਚ ਸ੍ਰੀ ਵੇਂਕਟਰਮਣਾ ਮੰਦਰ ਨੂੰ ਇੱਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇਕ ਮੰਦਰ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਅਤੇ ਗੌਡਾ ਸਰਸਵਤ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ।

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਡਾ. ਸੁਬਰਮਣੀਅਮ ਸਵਾਮੀ ਬਨਾਮ ਤਮਿਲ ਨਾਡੂ ਰਾਜ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਪੋਧੂ ਦੀਕਸ਼ਿਤਾਰਾਂ ਨੂੰ ਚਿਦੰਬਰਮ ਵਿੱਚ ਸ੍ਰੀ ਸਬਨਾਯਗਰ ਮੰਦਰ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ।

12.12. ਅਰਜ਼ੀਕਰਤਾਵਾਂ ਦਾ ਤਰਕ ਹੈ ਕਿ ਚੂੰਕਿ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਯਾਤਰੀ ਸਿਰਫ਼ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਤੋਂ ਹੀ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਹੋਰ ਧਰਮਾਂ ਤੋਂ ਵੀ ਹਨ, ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਮੰਦਰ ਦੇ ਉਪਾਸਕ ਇੱਕ ਵੱਖਰੇ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਬਣਾਉਂਦੇ।

ਇਹ ਤਰਕ ਕਾਇਮ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਵੱਖ ਵੱਖ ਧਾਰਮਿਕ ਵਿਸ਼ਵਾਸਾਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੁਆਰਾ ਹੋਰ ਧਰਮਾਂ ਦੇ ਤੀਰਥਾਂ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਕਰਨਾ ਅਸਾਮਾਨਿਆ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਇਸ ਮੰਦਰ ਦੇ ਉਪਾਸਕਾਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਛੀਨਦਾ, ਜੋ ਕਿ ਇੱਕ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ, ਜਾਂ ਇਸ ਦਾ ਇੱਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇਕ ਅੰਗ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ।

12.13. ਸੰਵਿਧਾਨ ਵੱਖ ਵੱਖ ਧਰਮਾਂ, ਮਤਾਂ, ਸੰਪ੍ਰਦਾਇਆਂ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇਕ ਅੰਗਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਧਰਮਨਿਰਪੱਖ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਇੱਕਠੇ ਰਹਿਣ ਦੀ ਥਾਂ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ 'ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ' ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਰਿਪੋਰਟਸ

ਏ ਇੱਕ ਵਿਆਖਿਆ ਜੋ ਬਹੁਲਵਾਦੀ ਸਮਾਜ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਉਦੇਸ਼ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਿੱਚ ਹੈ।

13. ਅਨਿਵਾਰਯ ਪ੍ਰਥਾਵਾਂ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ

ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਧਾਰਮਿਕ ਪ੍ਰਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇਣ ਲਈ 'ਅਨਿਵਾਰਯ ਪ੍ਰਥਾਵਾਂ' ਦੀ ਪਰੀਖਿਆ ਲਾਗੂ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਬੀ *13.1. 'ਅਨਿਵਾਰਯ ਪ੍ਰਥਾਵਾਂ' ਦੀ ਪਰੀਖਿਆ ਕਮਿਸ਼ਨਰ, ਹਿੰਦੂ ਧਾਰਮਿਕ ਅਨੁਦਾਨ, ਮਦਰਾਸ ਬਨਾਮ ਸ੍ਰੀ ਲਕਸ਼ਮੀਂਦਰ ਤੀਰਥ ਸਵਾਮੀਆਰ ਆਫ ਸ੍ਰੀ ਸ਼ਿਰੂਰ ਮੁੱਟ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ।*

ਸੀ ਇਸ ਪਰੀਖਿਆ ਨੂੰ ਬਿਆਨ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 25(1) ਵਿੱਚ "ਧਰਮ ਦੀ ਪ੍ਰੈਕਟਿਸ" ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹੋ ਕੇ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨ ਨਾ ਸਿਰਫ ਧਾਰਮਿਕ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਬਲਕਿ ਧਰਮ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕੰਮਾਂ ਨੂੰ ਵੀ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ, ਇਸਨੇ ਆਸਟ੍ਰੇਲੀਆ ਦੀ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਲੈਥਮ, ਸੀ.ਜੇ. ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਇੱਕ ਅੰਸ਼ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹੋ ਕੇ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਜਿਸ ਨੂੰ ਏਡੀਲੇਡ ਕੰਪਨੀ ਆਫ ਜਹੋਵਾਹ ਦੇ ਗਵਾਹਾਂ ਇੰਕਾਰਪੋਰੇਟਡ ਬਨਾਮ ਕਾਮਨਵੈਲਥ ਵਿੱਚ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਮੂਲ ਅੰਸ਼ ਇਥੇ ਹੇਠਾਂ ਦੁਬਾਰਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ:

ਡੀ "...ਕਦੇ ਕਦੇ ਧਾਰਮਿਕ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇ 'ਤੇ ਚਰਚਾ ਵਿੱਚ ਇਹ ਸੁਝਾਅ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਨਾਗਰਿਕ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਧਾਰਮਿਕ ਰਾਏਆਂ ਨਾਲ ਦਖਲ ਨਹੀਂ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ, ਫਿਰ ਵੀ ਇਹ ਧਾਰਮਿਕ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕੰਮ ਨਾਲ ਜਿਵੇਂ ਚਾਹੇ ਨਿਪਟ ਸਕਦੀ ਹੈ ਬਿਨਾਂ ਧਾਰਮਿਕ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕੀਤੇ। ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਵਿਭੇਦ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 116 ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਰੱਖਣਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੈ। ਧਾਰਾ ਸਪੱਸ਼ਟ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਧਰਮ ਦੀ ਕਸਰਤ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਾਮਨਵੈਲਥ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦੇ ਅਸਰ ਤੋਂ ਉਹ ਕੰਮ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇਣ ਲਈ ਹੈ ਜੋ ਧਰਮ ਦੀ ਕਸਰਤ ਵਿੱਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਧਾਰਾ ਰਾਏ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇਣ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਅੱਗੇ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਧਾਰਮਿਕ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕੰਮਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਧਰਮ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਵਜੋਂ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦਿੰਦੀ ਹੈ।"

(ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

ਈ ਫਿਰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ 'ਅਨਿਵਾਰਯ ਪ੍ਰਥਾਵਾਂ' ਦੀ ਪਰੀਖਿਆ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ:

ਐਫ "...ਕਿਸੇ ਧਰਮ ਦਾ ਅਨਿਵਾਰਯ ਹਿੱਸਾ ਕੀ ਹੈ, ਇਹ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਸ ਧਰਮ ਦੀਆਂ ਸਿੱਖਿਆਵਾਂ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੇ ਕਿਸੇ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਦੀਆਂ ਸਿੱਖਿਆਵਾਂ ਇਹ ਦਰਸਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਮੂਰਤੀ ਨੂੰ ਦਿਨ ਦੇ ਖਾਸ ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਭੋਜਨ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਕਿ ਸਾਲ ਦੇ ਖਾਸ ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਖਾਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਸਮਾਰੋਹ ਕੀਤੇ ਜਾਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਜਾਂ ਕਿ ਪਵਿੱਤਰ ਅੱਗ ਨੂੰ ਪਵਿੱਤਰ ਪਾਠ ਜਾਂ ਪਾਠੇਆਂ ਦੀ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਪਾਠ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਇਹ ਸਾਰੇ

ਧਾਰਮਿਕ ਕਰਤੱਬ ਹਨ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਨੁਚਛੇਦ 26(ਬੀ) ਦੇ ਅਰਥ ਵਿੱਚ ਧਰਮ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਜੋਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ...

...23. ਅਨੁਚਛੇਦ 26(ਬੀ) ਅਧੀਨ, ਇਸ ਲਈ, ਇੱਕ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਜਾਂ ਸੰਗਠਨ ਨੂੰ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਪੂਰੀ ਸਵਾਯਤਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ ਕਿ ਕਿਹੜੇ ਰੀਤੀ-ਰਿਵਾਜ ਅਤੇ ਸੰਸਕਾਰ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਧਰਮ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹਨ ਅਤੇ ਕੋਈ ਬਾਹਰੀ ਅਧਿਕਾਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨਾਲ ਦਖਲ ਦੇਣ ਦਾ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦਾ।"

(ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

13.2. 'ਜ਼ਰੂਰੀ ਅਭਿਆਸ ਟੈਸਟ' ਨੂੰ ਰਤੀਲਾਲ ਪਾਨਚਾਂਦ ਗਾਂਧੀ ਬਨਾਮ ਦ ਸਟੇਟ ਆਫ ਬੌਂਬੇ & ਓਰਸ,[9] ਵਿੱਚ ਦੁਹਰਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿੱਥੇ ਬੌਂਬੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ "ਧਰਮ" ਦੀ ਸੰਕੀਰਣ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਸਾਰੇ ਧਾਰਮਿਕ ਅਭਿਆਸ ਜਾਂ ਧਾਰਮਿਕ ਵਿਸ਼ਵਾਸਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਵਿੱਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕੰਮ, ਧਰਮ ਦਾ ਉਤਨਾ ਹੀ ਹਿੱਸਾ ਹਨ, ਜਿੰਨਾ ਕਿ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਵਿੱਚ ਆਸਥਾ ਜਾਂ ਵਿਸ਼ਵਾਸ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ 'ਜ਼ਰੂਰੀ ਅਭਿਆਸ ਟੈਸਟ' ਨੂੰ ਨਿਮਨਲਿਖਿਤ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਦੁਹਰਾਇਆ:

"...ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੇਕਰ ਜੈਨ ਜਾਂ ਪਾਰਸੀ ਧਰਮ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਇਹ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਕੁਝ ਰੀਤੀ-ਰਿਵਾਜ ਅਤੇ ਸੰਸਕਾਰ ਕੁਝ ਖਾਸ ਸਮੇਂ ਤੇ ਅਤੇ ਖਾਸ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕੀਤੇ ਜਾਣੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਇਹ ਧਾਰਮਿਕ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਨਹੀਂ ਹਨ ਜੋ ਕਿ ਵਾਣਿਜਿਕ ਜਾਂ ਆਰਥਿਕ ਚਰਿੱਤਰ ਦੀਆਂ ਹਨ ਸਿਰਫ ਇਸ ਲਈ ਕਿ ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚ ਪੈਸੇ ਦਾ ਖਰਚ ਜਾਂ ਪੁਜਾਰੀਆਂ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਜਾਂ ਵਪਾਰਯੋਗ ਵਸਤੂਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਕੋਈ ਬਾਹਰੀ ਅਧਿਕਾਰ ਇਹ ਕਹਿਣ ਦਾ ਹੱਕ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦਾ ਕਿ ਇਹ ਧਰਮ ਦੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹਿੱਸੇ ਨਹੀਂ ਹਨ ਅਤੇ ਇਹ ਸੈਕੂਲਰ ਰਾਜ ਦੇ ਧਰਮਨਿਰਪੇਖ ਅਧਿਕਾਰ ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਟਰੱਸਟ ਸੰਪਤੀ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਦੇ ਬਹਾਨੇ ਹੇਠ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਸੀਮਿਤ ਜਾਂ ਮਨਾਹੀ ਕਰਨ ਲਈ।...ਇਸ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਦਯਾਰੂ ਜੀ ਦੇ ਅਵਲੋਕਨ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹੈ। ਉਹ ਜਮਸ਼ੇਦ ਜੀ ਬਨਾਮ ਸੂਨਾਬਾਈ ਵਿੱਚ ਹਵਾਲਾ ਦੇ ਸਕਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਹਾਲਾਂਕਿ ਉਹ ਇੱਕ ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ ਜਿੱਥੇ ਸਵਾਲ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਕੀ ਪਾਰਸੀ ਵਸੀਅਤਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਮੁਕਤਾਦ ..." ਬੈਗ, ਯੇਜ਼ਾਸ਼ਨੀ, ਆਦਿ ਵਰਗੀਆਂ ਸੈਰੇਮਨੀਆਂ ਦੇ ਸਦਾਬਹਾਰ ਜਸ਼ਨ ਲਈ ਸੰਪਤੀ ਦੀ ਵਸੀਅਤ ਜੋ ਕਿ ਜ਼ਰਥੁਸਤ੍ਰੀ ਧਰਮ ਦੁਆਰਾ ਮਨਜ਼ੂਰ ਹਨ, ਵੈਧ ਅਤੇ ਦਾਨਸ਼ੀਲ ਤੋਹਫੇ ਸਨ, ਪਰ ਅਵਲੋਕਨ, ਅਸੀਂ ਸੋਚਦੇ ਹਾਂ, ਸਾਡੇ ਮੌਜੂਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਕਾਫੀ ਉਚਿਤ ਹਨ। ਜੇ ਇਹ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੈ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਿੱਖਿਆ ਦਿੱਤੀ, ਅਤੇ ਇਹ ਬੇਸ਼ੱਕ ਜ਼ਰਥੁਸਤ੍ਰੀ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੈ, - ਇੱਕ ਸੈਕੂਲਰ ਜੱਜ ਨੂੰ ਉਸ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ - ਇਹ ਉਸ ਦੇ ਲਈ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਉਸ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਉੱਤੇ ਫੈਸਲਾ ਕਰੇ, ਉਸ ਕੋਲ ਇਹ ਹੱਕ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਉਸ ਦਾਨੀ ਦੇ ਜ਼ਮੀਰ ਨਾਲ ਦਖਲ ਦੇਵੇ ਜੋ ਉਹ ਮੰਨਦਾ ਹੈ ਕਿ ਧਰਮ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਭਾਈਚਾਰੇ ਜਾਂ ਮਾਨਵਤਾ ਦੀ ਭਲਾਈ ਲਈ ਤੋਹਫਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਅਵਲੋਕਨ, ਸਾਡੀ ਰਾਏ ਵਿੱਚ, ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 26(ਬੀ) ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਪੈਮਾਨੇ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।

(ਜੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਅੰਦਰੂਨੀ ਹਵਾਲੇ ਛੱਡ ਦਿੱਤੇ ਗਏ)

13.3. ਦੁਰਗਾਹ ਕਮੇਟੀ, ਅਜਮੇਰ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਸੈਯਦ ਹੁਸੈਨ ਅਲੀ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ, 'ਜ਼ਰੂਰੀ ਅਮਲਾਂ ਦੀ ਪਰੀਖਿਆ' ਨੂੰ ਇੱਕ ਸੰਵਿਧਾਨ ਬੈਂਚ ਨੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ:

"....ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਇਸ ਬਿੰਦੂ ਨਾਲ ਨਿਪਟ ਰਹੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਇਹ ਗੈਰ-ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਸਾਵਧਾਨੀ ਦਾ ਇੱਕ ਨੋਟ ਮਾਰਨਾ ਅਤੇ ਇਹ ਦੇਖਣਾ ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਅਮਲਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਧਰਮ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਉਸ ਧਰਮ ਵੱਲੋਂ ਆਪਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਅਤੇ ਅਭਿੰਨ ਹਿੱਸਾ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ; ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਧਾਰਮਿਕ ਅਮਲ ਜੋ ਧਰਮ ਦਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਜਾਂ ਅਭਿੰਨ ਹਿੱਸਾ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਉਹ ਧਾਰਮਿਕ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਪਹਿਰਾਏ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਅਮਲਾਂ ਵਜੋਂ ਵਰਤਾਏ ਜਾਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਨੁਚਿੱਤ 26 ਦੇ ਅਰਥ ਵਿੱਚ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਧਾਰਮਿਕ ਅਮਲ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ ਪਰ ਸਿਰਫ ਅੰਧਵਿਸ਼ਵਾਸੀ ਵਿਸ਼ਵਾਸਾਂ ਤੋਂ ਉੱਤਪੰਨ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਸ ਅਰਥ ਵਿੱਚ ਧਰਮ ਦੇ ਬਾਹਰੀ ਅਤੇ ਗੈਰ-ਜ਼ਰੂਰੀ ਜੋੜ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਜਦ ਤੱਕ ਇਹਨਾਂ ਅਮਲਾਂ ਨੂੰ ਧਰਮ ਦਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਅਤੇ ਅਭਿੰਨ ਹਿੱਸਾ ਨਾ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ, ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਅਨੁਚਿੱਤ 26 ਅਧੀਨ ਸੁਰੱਖਿਆ ਲਈ ਦਾਅਵਾ ਨੂੰ ਸਾਵਧਾਨੀ ਨਾਲ ਜਾਂਚਣਾ ਪਵੇਗਾ; ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ, ਸੁਰੱਖਿਆ ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਉਹਨਾਂ ਧਾਰਮਿਕ ਅਮਲਾਂ ਤੱਕ ਸੀਮਿਤ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜੋ ਇਸ ਦਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਅਤੇ ਅਭਿੰਨ ਹਿੱਸਾ ਹਨ ਅਤੇ ਕੋਈ ਹੋਰ ਨਹੀਂ।"

(ਜੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ 'ਜ਼ਰੂਰੀ ਅਮਲਾਂ ਦੀ ਪਰੀਖਿਆ' ਨੂੰ ਪਿਛਲੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਰੱਖੇ ਗਏ ਅਨੁਸਾਰ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕੀਤਾ ਕਮਿਸ਼ਨਰ, ਹਿੰਦੂ ਧਾਰਮਿਕ ਅੰਤਮ ਸੰਪਦਾਏਂ,...

ਮਦਰਾਸ ਬਨਾਮ ਸ੍ਰੀ ਲਕਸ਼ਮੀਂਦਰ ਤੀਰਥ ਸਵਾਮੀਆਰ ਦੇ ਸ੍ਰੀ ਸ਼ਿਰੂਰ ਮੁੱਟ (ਸੁਪਰਾ), ਅਤੇ ਰਤੀਲਾਲ ਪਾਨਚਾਂਦ ਗਾਂਧੀ ਬਨਾਮ ਦ ਸਟੇਟ ਆਫ ਬੌਂਬੇ & ਓਰਸ.(ਸੁਪਰਾ) ਜਿਥੇ ਧਰਮਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਮੌਲਿਕ ਜਾਂ ਅਭਿੰਨ ਅਭਿਆਸਾਂ ਨੂੰ ਪਛਾਣਣ ਦੀ ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਉੱਤੇ ਜੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਰਾਜਸਥਾਨ & ਓਰਸ. (ਸੁਪਰਾ), ਇਹ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਜਦੋਂ ਵਿਰੋਧੀ ਧਾਰਮਿਕ ਅਭਿਆਸਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਵਿਰੋਧੀ ਸਬੂਤ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਹਸਤਕਸ਼ੇਪ ਕਰਨਗੀਆਂ। ਇਸਨੂੰ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ:

"57. ਇਸ ਸਵਾਲ ਨੂੰ ਹੱਲ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਕਿ ਕੋਈ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਧਾਰਮਿਕ ਅਭਿਆਸ ਧਰਮ ਦਾ ਇੱਕ ਅਭਿੰਨ ਹਿੱਸਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਟੈਸਟ ਹਮੇਸ਼ਾ ਇਹ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਕੀ ਇਸਨੂੰ ਧਰਮ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਵਾਲੇ ਸਮੁਦਾਇ ਦੁਆਰਾ ਅਜਿਹਾ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਫਾਰਮੂਲਾ ਕੁਝ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਇਸਦੇ ਸੰਚਾਲਨ ਵਿੱਚ ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਖਾਣ-ਪੀਣ ਜਾਂ ਪਹਿਰਾਵੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਕਿਸੇ ਅਭਿਆਸ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਲਵੋ। ਜੇ ਕਿਸੇ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ, ਸਮੁਦਾਇ ਦਾ ਇੱਕ ਭਾਗ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੁਝ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਰੀਤਾਂ ਨੂੰ ਨਿਭਾਉਂਦੇ ਸਮੇਂ ਚਿੱਟਾ ਪਹਿਰਾਵਾ ਧਰਮ ਦਾ ਇੱਕ ਅਭਿੰਨ ਹਿੱਸਾ ਹੈ, ਜਦੋਂਕਿ ਇੱਕ ਹੋਰ ਭਾਗ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਪੀਲਾ ਪਹਿਰਾਵਾ ਅਤੇ ਨਾ ਕਿ ਚਿੱਟਾ ਪਹਿਰਾਵਾ ਧਰਮ ਦਾ ਮੌਲਿਕ ਹਿੱਸਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਅਦਾਲਤ ਇਸ ਸਵਾਲ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਹੱਲ ਕਰੇਗੀ? ਖਾਣੇ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਵੀ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਵਾਦ ਉੱਠ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਜਿੱਥੇ ਵਿਰੋਧੀ ਧਾਰਮਿਕ ਅਭਿਆਸਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਵਿਰੋਧੀ ਸਬੂਤ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਅਦਾਲਤ ਸਮੁਦਾਇ ਦੁਆਰਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਦੇ ਫਾਰਮੂਲੇ ਦੀ ਅੰਨ੍ਹੀ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੁਆਰਾ ਵਿਵਾਦ ਨੂੰ ਹੱਲ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੇਗੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਸਮੁਦਾਇ ਇੱਕ ਤੋਂ ਵੱਧ ਆਵਾਜ਼ ਨਾਲ ਬੋਲ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਫਾਰਮੂਲਾ ਟੁੱਟ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਹ ਸਵਾਲ ਹਮੇਸ਼ਾ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਹੀ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ, ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇਹ ਜਾਂਚਣਾ ਪਵੇਗਾ ਕਿ ਕੀ

ਵਿਚਾਰਾਧੀਨ ਅਭਿਆਸ ਧਾਰਮਿਕ ਸੁਭਾਵ ਦਾ ਹੈ; ਅਤੇ ਜੇ ਇਹ ਹੈ, ਤਾਂ ਕੀ ਇਸਨੂੰ ਧਰਮ ਦਾ ਇੱਕ ਅਭਿੰਨ ਜਾਂ ਮੌਲਿਕ ਹਿੱਸਾ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੁੱਦੇ ਉੱਤੇ ਫੈਸਲਾ ਹਮੇਸ਼ਾ ਇਸ ਉੱਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰੇਗਾ ਕਿ ਸਮੁਦਾਇ ਦੀ ਚੇਤਨਾ ਅਤੇ ਇਸਦੇ ਧਰਮ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਬਾਰੇ ਇਸ ਅੱਗੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਬੂਤ..."

(ਜੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

13.5. ਬਿਜੋ ਇਮੈਨੂਅਲ &ਓਰਸ. ਬਨਾਮ ਸਟੇਟ ਆਫ ਕੇਰਲਾ & ਓਰਸ. (ਸੁਪਰਾ), ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਜੋਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਕਿਸੇ ਧਾਰਮਿਕ ਅਭਿਆਸ ਨੂੰ ਅਨੁਚਛੇਦ 25(1) ਅਧੀਨ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕਰਨ ਲਈ ਇਹ "ਸੱਚਮੁੱਚ", ਅਤੇ "ਸਚੇਤਨਤਾ" ਨਾਲ ਅਧਿਕਾਰ ਮੰਗਣ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਰੱਖਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਧਾਰਮਿਕ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਅਤੇ ਅਭਿਆਸ ਲਗਾਤਾਰ ਅਤੇ ਨਾ ਕਿ "ਬੇਪਰਵਾਹੀ" ਨਾਲ ਰੱਖੇ ਜਾਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ, ਅਤੇ ਇਹ "ਸਿਰਫ ਜਿਜ਼ਾਸੂ" ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਨਿਕਲਣੇ ਚਾਹੀਦੇ। ਇਸ ਨਾਲ, ਇਹ ਮੁੜ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਿ "ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼" ਦਾ ਸੰਵਿਧਾਨਿਕ ਢਾਂਚਾ ਧਾਰਮਿਕ ਵਿਸ਼ਵਾਸਾਂ ਅਤੇ ਅਭਿਆਸਾਂ ਨੂੰ ਮੌਜੂਦ ਰਹਿਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਜਾਂ ਹੋਰਾਂ ਦੀ ਤਰਕਸੰਗਤ ਸੰਵੇਦਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਅਪੀਲ ਕਰਨ ਜਾਂ ਨਾ ਕਰਨ।

ਇਹ ਵੀ ਸਿੱਖਣਯੋਗ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਅਲਾਸਕਾ ਦੀ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ *ਕਾਰਲੋਸ ਫਰੈਂਕ ਬਨਾਮ ਅਲਾਸਕਾ ਦੀ ਸਟੇਟ* ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਹਵਾਲਾ ਦੇਣਾ ਜਿੱਥੇ ਇੱਕ ਅੰਤਿਮ ਸੰਸਕਾਰ ਪੋਟਲੈਚ, ਇੱਕ ਧਾਰਮਿਕ ਸਮਾਗਮ ਵਿੱਚ ਮੂਸ ਮੀਟ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨੂੰ ਧਰਮ ਵਿੱਚ ਗੂੜ੍ਹੀ ਜੜ੍ਹਾਂ ਵਾਲੀ ਪ੍ਰਥਾ ਵਜੋਂ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜੋ ਕਿ ਡਿਸਟ੍ਰਿਕਟ ਕੋਰਟ ਅੱਗੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਬੂਤਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਸੀ। ਕੋਰਟ ਨੇ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਅਲਾਸਕਾ ਦੀ ਸਟੇਟ ਨੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਜਬਰਦਸਤ ਹਿੱਤ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹੀ ਸੀ ਜੋ ਇਸਦੀ ਕਟੌਤੀ ਨੂੰ ਜਾਇਜ਼ ਠਹਿਰਾਉਂਦਾ, ਨਤੀਜਤਨ ਕੇਸ ਨੂੰ ਫਰੈਂਕ ਖਿਲਾਫ ਮੂਸ ਮੀਟ ਦੇ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਆਵਾਜਾਈ ਲਈ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਨਾਲ ਵਾਪਸ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਕੋਰਟ ਨੇ ਫਰੈਂਕ ਦੇ ਧਾਰਮਿਕ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦੀ ਸਿੰਜਾਵਟਾ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਨੂੰ ਉਜਾਗਰ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਅਤੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਕਾਫੀ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਕੋਈ ਪ੍ਰਥਾ ਧਾਰਮਿਕ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਵਿੱਚ ਗੂੜ੍ਹੀ ਜੜ੍ਹਾਂ ਵਾਲੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਕਿ ਇਸਨੂੰ ਯੂ.ਐਸ. ਸੰਵਿਧਾਨ ਅਧੀਨ ਮੁਫਤ ਅਭਿਆਸ ਧਾਰਾ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਸਕੇ।

13.6. ਇੱਕ ਧਰਮ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਅਤੇ ਸਿੱਖਿਆਵਾਂ, ਇਸਦੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਪਿਛੋਕੜ, ਅਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਪਾਠਾਂ ਨੂੰ ਧਾਰਮਿਕ ਪ੍ਰਥਾਵਾਂ ਦੀ "ਅਨਿਵਾਰਤਾ" ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਲਈ ਹਵਾਲਾ ਦੇਣਾ ਲੋੜੀਂਦਾ ਹੈ।

"ਅਨਿਵਾਰਤ ਪ੍ਰਥਾਵਾਂ" ਦੀ ਇਸਦੀ ਲਾਗੂਤਾ ਨੂੰ ਧਰਮ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਹੀ ਤੈਅ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜੋ ਵਾਅਦੇ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਧਾਰਮਿਕ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੁਆਰਾ ਅਭਿੰਨ ਮੰਨੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ "ਅਨਿਵਾਰਤ" ਮੰਨਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 25 ਅਧੀਨ ਸੁਰੱਖਿਆ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਅਨਿਵਾਰਤ ਪ੍ਰਥਾਵਾਂ ਦੀ ਪਰਖ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਥਾਵਾਂ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਤੈਅ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੋ ਸਮੇਂ ਦੇ ਆਰੰਭ ਤੋਂ ਹੀ ਪਾਲਣ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ, ਜੋ ਕਿ ਇਸ ਮੰਦਰ ਦੇ ਧਾਰਮਿਕ ਪਾਠਾਂ ਵਿੱਚ ਲਿਖੀਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਜੇ ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਪ੍ਰਥਾ ਪੁਰਾਤਨਤਾ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਅਤੇ ਮੰਦਰ ਲਈ ਅਭਿੰਨ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਸਨੂੰ ਉਸ ਮੰਦਰ ਦੀ ਅਨਿਵਾਰਤ ਧਾਰਮਿਕ ਪ੍ਰਥਾ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

13.7. ਮੰਦਰ ਥਾਂਤਰੀ, ਤ੍ਰਾਵਣਕੋਰ ਦੇਵਸ੍ਵੋਮ ਬੋਰਡ, ਅਤੇ ਭਗਵਾਨ ਅਯੱਪਾਨ ਦੇ ਭਗਤਾਂ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ 10 ਤੋਂ 50 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਦੌਰਾਨ ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਪਹੁੰਚ 'ਤੇ ਸੀਮਿਤ ਪਾਬੰਦੀ ਇੱਕ ਧਾਰਮਿਕ ਪ੍ਰਥਾ ਹੈ ਜੋ ਲਗਾਤਾਰ ਤਿਉਹਾਰ ਦੀ ਚਿਆਰੀਨ ਨਾਲ ਅਭਿੰਨ ਹੈ, ਚੂੰਕਿ ਦੇਵਤਾ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ 'ਨੈਸਥਿਕ ਬ੍ਰਹਮਚਾਰੀ' ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਗਟਾਇਆ ਹੈ।

13.8. 10 ਤੋਂ 50 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਦੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਉੱਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਲਗਾਉਣ ਦੀ ਪ੍ਰਥਾ ਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 15, 25, ਅਤੇ 26 ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਵਜੋਂ ਕੇਰਲ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੀ ਇੱਕ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਅੱਗੇ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਐਸ.ਮਹੇਂਦਰਨ ਬਨਾਮ ਸਕੱਤਰ, ਤ੍ਰਾਵਣਕੋਰ ਦੇਵਸਵੋਮ ਬੋਰਡ, ਤਿਰੁਵਨੰਤਪੁਰਮ & ਓਰਸ (ਸੁਪਰਾ)।

ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਇਹ ਮੁੱਦਾ ਕਿ ਪ੍ਰਥਾਵਾਂ ਧਰਮ ਦਾ ਅਭਿੰਨ ਅੰਗ ਹਨ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਇਸ ਨੂੰ ਸਬੂਤਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ ਉੱਤੇ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨਾ ਪਏਗਾ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਟਿਲਕਾਯਤ ਸ਼੍ਰੀ ਗੋਵਿੰਦਲਾਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਪੰਜਾਬ (ਸੁਪਰਾ) ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਿ ਪ੍ਰਥਾ ਧਾਰਮਿਕ ਸੁਭਾਵ ਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਅਤੇ ਕੀ ਇਸਨੂੰ ਧਰਮ ਦਾ ਅਭਿੰਨ ਜਾਂ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹਿੱਸਾ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਬੂਤਾਂ ਉੱਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰੇਗਾ, ਧਰਮ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ।

ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਦਿੱਤਾ ਕਿ 10 ਤੋਂ 50 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਦੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਉੱਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਸਮੇਂ ਦੇ ਨਾਲ ਚੱਲੀ ਆ ਰਹੀ ਪ੍ਰਥਾ ਅਨੁਸਾਰ ਸੀ, ਅਤੇ ਇਹ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 15, 25, ਅਤੇ 26 ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਨਹੀਂ ਸੀ।

ਇੱਕ ਧਰਮ ਨੈਤਿਕ ਸੰਹਿਤਾ ਤੈਅ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਰਸਮਾਂ, ਨਿਰੀਖਣਾਂ, ਸਮਾਰੋਹਾਂ ਅਤੇ ਪੂਜਾ ਦੇ ਤਰੀਕਿਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਨਿਰੀਖਣ ਅਤੇ ਰਸਮਾਂ ਵੀ ਧਰਮ ਦਾ ਅਭਿੰਨ ਹਿੱਸਾ ਮੰਨੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਜੇਕਰ ਕਿਸੇ ਧਰਮ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਕੁਝ ਸਮਾਰੋਹ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਸਮੇਂ ਤੇ ਖਾਸ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕੀਤੇ ਜਾਣੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਉਹ ਸਮਾਰੋਹ ਧਰਮ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਹਨ, ਅਤੇ ਇਕ ਧਾਰਮਿਕ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਵਜੋਂ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਹਨ।

ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਤਿੰਨ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਮੰਦਰ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਥਾਵਾਂ ਬਾਰੇ ਸਿੱਧੇ ਅਤੇ ਨਿੱਜੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਮੰਦਰ ਦਾ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦਾ ਥਾਂਤਰੀ ਸੀ, ਜੋ ਮੰਦਰ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਥਾਵਾਂ ਬਾਰੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਗਵਾਹੀ ਦੇ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਉਸਦੀ ਨਿੱਜੀ ਜਾਣਕਾਰੀ 40 ਸਾਲ ਤੋਂ ਵੱਧ ਦੀ ਸੀ। ਦੂਜੀ ਹਲਫਨਾਮਾ ਅੱਯੱਪਾਸੇਵਾਸੰਘਮ ਦੇ ਸਕੱਤਰ ਵੱਲੋਂ ਭਰਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਜੋ 60 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਨਿਯਮਤ ਯਾਤਰੀ ਸੀ। ਪੰਡਾਲਮ ਮਹਿਲ ਦੇ ਇੱਕ ਵੱਡੇ ਮੈਂਬਰ ਨੇ ਵੀ ਪਾਲਣ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਪ੍ਰਥਾ ਅਤੇ ਮਹਿਲ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਬਾਰੇ ਗਵਾਹੀ ਦਿੱਤੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੰਦਰ ਦਾ ਨਿਰਮਾਣ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਨੇ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸੂਚਿਤ ਉਮਰ-ਗਰੁੱਪ ਦੌਰਾਨ ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਉੱਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਦੀ ਪ੍ਰਥਾ ਕਈ ਸਦੀਆਂ ਤੋਂ ਚੱਲੀ ਆ ਰਹੀ ਸੀ।

ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸਬਰੀਮਾਲਾ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਨੌਜਵਾਨ ਔਰਤਾਂ ਉੱਤੇ ਇਸ ਪਾਬੰਦੀ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦਾ ਇੱਕ ਮੁੱਖ ਕਾਰਨ ਜੋ ਮੰਦਰ ਦੇ ਥਾਂਤਰੀ ਏ ਅਤੇ ਹੋਰ ਗਵਾਹਾਂ ਵੱਲੋਂ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਉਹ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਸਬਰੀਮਾਲਾ ਮੰਦਰ ਦਾ ਦੇਵਤਾ 'ਨੈਸ਼ਟਿਕ ਬ੍ਰਹਮਚਾਰੀ' ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਹੈ ਜਿਸਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਇੱਕ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਜਿਸਨੂੰ ਆਪਣੇ ਗੁਰੂ ਦੇ ਘਰ ਵਿੱਚ ਰਹਿਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਵੇਦਾਂ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਕਰਦਿਆਂ

ਹੋਇਆ ਸਖਤ ਤਪਸਿਆ ਅਤੇ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਜੀਉਣੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਦੇਵਤਾ 'ਯੋਗੀ' ਜਾਂ 'ਨੈਸ਼ਟਿਕ ਬ੍ਰਹਮਚਾਰੀ' ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਉੱਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਲਗਾਉਣ ਦੀ ਇਹ ਪ੍ਰਥਾ ਕਈ ਸਦੀਆਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਹੈ।

B ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕਰਦਿਆਂ ਹੋਇਆ ਕਿਹਾ:

"ਸਾਡੇ ਨਤੀਜੇ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹਨ:

C (1) 10 ਤੋਂ ਉੱਪਰ ਅਤੇ 50 ਤੋਂ ਹੇਠਾਂ ਉਮਰ ਦੀਆਂ ਔਰਤਾਂ 'ਤੇ ਸਬਰੀਮਾਲਾ ਦੀਆਂ ਪਵਿੱਤਰ ਪਹਾੜੀਆਂ 'ਤੇ ਟ੍ਰੈਕਿੰਗ ਕਰਨ ਅਤੇ ਸਬਰੀਮਾਲਾ ਮੰਦਰ 'ਚ ਪੂਜਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਰੋਕਣਾ ਸਦੀਆਂ ਤੋਂ ਚੱਲੀ ਆ ਰਹੀ ਪ੍ਰਥਾ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ।

(2) ਦੇਵਸਵੋਮ ਬੋਰਡ ਦੁਆਰਾ ਲਾਗੂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਇਹ ਪਾਬੰਦੀ ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 15, 25 ਅਤੇ 26 ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਨਹੀਂ ਹੈ।

(3) ਇਹ ਪਾਬੰਦੀ ਹਿੰਦੂ ਪਬਲਿਕ ਵਰਸ਼ਿਪ (ਐਂਟਰੀ ਅਥੋਰਾਈਜੇਸ਼ਨ) ਐਕਟ, 1965 ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਦੀ ਵੀ ਉਲੰਘਣਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਹਿੰਦੂਆਂ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਲਈ ਇੱਕ ਸੈਕਸ਼ਨ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਸੈਕਸ਼ਨ ਜਾਂ ਇੱਕ ਕਲਾਸ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਕਲਾਸ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵਿਭਾਜਨ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਜਦੋਂਕਿ ਮਨਾਹੀ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਖਾਸ ਉਮਰ ਦੇ ਗਰੁੱਪ ਦੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਲਈ ਹੈ ਨਾ ਕਿ ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਵਰਗ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ।"

E ਉਪਰੋਕਤ ਸੰਖੇਪ ਨਤੀਜਿਆਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਤ੍ਰਾਵਣਕੋਰ ਦੇਵਸਵੋਮ ਬੋਰਡ ਨੂੰ 10 ਤੋਂ 50 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਦੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਸਬਰੀਮਾਲਾ ਦੀਆਂ ਪਵਿੱਤਰ ਪਹਾੜੀਆਂ 'ਤੇ ਟ੍ਰੈਕਿੰਗ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦੇਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਹ ਤੀਰਥ ਯਾਤਰਾ ਕਰ ਸਕਣ...". ਕੇਰਲ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਹੋਰ ਚੁਣੌਤੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ, ਅਤੇ ਇਸ ਨੇ ਅੰਤਿਮਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ।

F ਕੇਰਲ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਸਮਾਹਿਤ ਖੋਜਾਂ ਅਨੁਚਛੇਦ 226 ਅਧੀਨ ਇੱਕ ਰਿਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਖੋਜਾਂ ਇਨ ਰੇਮ ਸਨ, ਅਤੇ ਰੇਸ ਜੁਡੀਕਾਟਾ ਦਾ ਸਿਦਾਂਤ ਲਾਗੂ ਹੋਵੇਗਾ।

"ਡਾ. ਸੁਬਰਮਣਿਅਮ ਸਵਾਮੀ ਬਨਾਮ ਤਮਿਲ ਨਾਡੂ ਰਾਜ & ਓਰਸ., (2014) 5 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 75. (1962) 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 574 : ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1961 ਐਸ.ਸੀ. 1457" "26. ਹੁਣ ਸਾਨੂੰ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਉਠਾਏ ਗਏ ਪ੍ਰਾਰੰਭਿਕ ਐਤਰਾਜ਼ 'ਤੇ ਸਾਡਾ ਨਿਸਕਰਸ਼ ਬਿਆਨ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਕਿਸੇ ਪਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਅਨੁਚਛੇਦ 226 ਅਧੀਨ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਰਿਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਮੈਰਿਟਸ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇੱਕ ਵਿਵਾਦਿਤ ਮਾਮਲਾ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਚਾਰਿਆ ਗਿਆ ਫੈਸਲਾ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਬੰਧਨਕਾਰੀ ਰਹੇਗਾ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਅਪੀਲ ਜਾਂ ਸੰਵਿਧਾਨ ਅਧੀਨ ਹੋਰ ਉਚਿਤ ਕਾਰਵਾਈ ਦੁਆਰਾ ਸੋਧਿਆ ਜਾਂ ਉਲਟਿਆ ਨਾ ਜਾਵੇ। ਇਹ ਕਿਸੇ ਪਾਰਟੀ ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਉਹ ਕਿਹੇ ਗਏ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕਰੇ ਅਤੇ ਇਸੇ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਉਸੇ ਜਾਂ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਜਾਂ ਰਿਟਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਅਨੁਚਛੇਦ 32 ਅਧੀਨ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਮੂਲ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾਇਰ ਕਰੇ।"

ਇਸ ਨੂੰ ਵੇਖਦਿਆਂ, ਅਜਿਹੇ ਤੱਥ ਦੇ ਨਿਰਣੇ ਨੂੰ ਮੁੜ ਖੋਲ੍ਹਣਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੀਦਾ ਜਦੋਂ ਕਿ ਲੇਖ 32 ਅਧੀਨ ਦਾਇਰ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ।

13.9. ਸਬਰੀਮਾਲਾ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਦੇਵਤਾ ਦੀ ਅਨੋਖੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਬ੍ਰਹਮਚਰਿਆ ਅਤੇ ਤਪ ਦੀ ਪ੍ਰਥਾ ਹੈ।

ਹਿੰਦੂ ਦੇਵਤਾਵਾਂ ਦੇ ਭੌਤਿਕ/ਸਮੈਕ ਅਤੇ ਦਾਰਸ਼ਨਿਕ ਰੂਪ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇੱਕੋ ਦੇਵਤਾ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਭੌਤਿਕ ਅਤੇ ਆਧਿਆਤਮਿਕ ਰੂਪਾਂ ਜਾਂ ਪ੍ਰਗਟਾਵਿਆਂ ਦਾ ਮਾਲਕ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਹਰੇਕ ਰੂਪਾਂ ਦੀ ਪੂਜਾ ਅਨੋਖੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਰੂਪਾਂ ਦੀ ਪੂਜਾ ਸਾਰੇ ਲੋਕਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ।

ਕਿਸੇ ਵੀ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਦੇਵਤਾ ਦਾ ਰੂਪ ਸਭ ਤੋਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਦਾਹਰਣ ਵਜੋਂ, ਨਾਥਦ੍ਵਾਰਾ ਵਿੱਚ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਭਗਵਾਨ ਕ੍ਰਿਸ਼ਣ ਇੱਕ ਬੱਚੇ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਹਨ। ਤਿਲਕਾਯਤ ਸ੍ਰੀ ਗੋਵਿੰਦਲਾਲਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਬਨਾਮ ਰਾਜਸਥਾਨ ਰਾਜ ਵਿੱਚ (ਸੁਪਰਾ), ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਭਗਵਾਨ ਕ੍ਰਿਸ਼ਣ ਨੂੰ ਨਾਥਦ੍ਵਾਰਾ ਵਿੱਚ ਸ਼੍ਰੀਨਾਥਜੀ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਪੂਜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਨੂੰ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ:

"...ਭਕਤੀ ਦੇ ਪਰਮ ਮਹੱਤਵ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ, ਵੱਲਭ ਦੇ ਅਨੁਯਾਇਯੋਂ ਨੇ ਨਿੱਧੀ ਸਵਰੂਪਾਂ ਜਾਂ ਮੂਰਤੀਆਂ ਦੀ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਪੂਜਾ ਅਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਭਾਗ ਲਿਆ ਇਸ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਵਿੱਚ ਕਿ ਅਜਿਹਾ ਭਕਤੀਪੂਰਨ ਆਚਰਣ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੁਕਤੀ ਨੂੰ ਲੈ ਜਾਵੇਗਾ।"

ਇਸ ਅਦਾਲਤਰਾਮਾ ਦੇਵਰੂ & ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਮੈਸੂਰ ਰਾਜ & ਹੋਰ (ਸੁਪਰਾ), ਵਿੱਚ ਕੇਸ਼ਵਨੰਦ ਭਾਰਤੀ ਭਗਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਰੂਪਾਂ ਨਾਲ ਸੰਬੋਧਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪੂਜਾ ਘਰ ਵਿੱਚ, ਅਤੇ ਮੰਦਰਾਂ ਵਿੱਚ, ਮੁਕਤੀ ਦੇ ਨਿਸਚਿਤ ਸਾਧਨਾਂ ਵਜੋਂ ਅਧਿਕਾਰਿਤ ਹੈ।

ਪੂਜਾ ਵਿੱਚ ਦੋ ਅੰਗ ਹੁੰਦੇ ਹਨ – ਪੂਜਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ, ਅਤੇ ਜਿਸ ਦੀ ਪੂਜਾ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਲੇਖ 25 ਅਧੀਨ ਪੂਜਾ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਉਸ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਦੇਵਤਾ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਦੇ ਬਿਨਾਂ ਦਾਅਵਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟਾਇਆ ਹੈ।

13.10. ਧਰਮ ਇਕ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਵਿਸ਼ਵਾਸਾਂ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਲੋਕਾਂ ਵੱਲੋਂ ਪਵਿੱਤਰ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਇਕੋ ਜਿਹੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨੂੰ ਸਾਂਝਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਸੋਚ, ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਅਤੇ ਧਾਰਣਾ ਅੰਦਰੂਨੀ ਹਨ, ਜਦਕਿ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਅਤੇ ਪੂਜਾ ਇਸ ਦੇ ਬਾਹਰੀ ਰੂਪ ਹਨ।

13.11. ਸਬਰੀਮਾਲਾ ਮੰਦਰ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ 'ਨੈਸ਼ਟਿਕ ਬ੍ਰਹਮਚਾਰੀ' ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਇੱਕ ਦੇਵਤਾ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਅਤੇ ਉਸ ਨੇ ਜਿਸ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟਾਇਆ ਹੈ, ਇਹ ਇੱਕ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ ਜੋ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚ੍ਛੇਦ 25(1) ਦੁਆਰਾ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਹੈ।

ਅਨੁਚ੍ਛੇਦ 25(1) ਵਿੱਚ "ਬਰਾਬਰ ਹੱਕਦਾਰ ਹਨ" ਦੇ ਫਰੇਜ਼ ਨੂੰ ਇਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹਰ ਇੱਕ ਭਗਤ ਆਪਣੇ ਧਰਮ ਨੂੰ ਮੰਨਣ, ਅਭਿਆਸ ਕਰਨ ਅਤੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਨ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਸ ਧਰਮ ਦੇ ਸਿਦ੍ਧਾਂਤਾਂ ਅਨੁਸਾਰ।

13.12. ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਸਬਰੀਮਾਲਾ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਦੇਵਤਾ ਦੀ ਬ੍ਰਹਮਚਾਰੀ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀ ਨੂੰ ਇਸ ਮੰਦਰ ਦੇ ਸ਼ੈਲ ਪੁਰਾਣ ਵਿੱਚ 'ਭੂਤਨਾਥ ਗੀਤਾ' ਦੁਆਰਾ ਟ੍ਰੇਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਥਾਵਾਂ ਦੇ ਸਬੂਤ ਵੀ ਟ੍ਰਾਵੰਕੋਰ ਅਤੇ ਕੋਚੀਨ ਰਾਜਾਂ ਦੇ ਸਰਵੇਖਣ ਦੀ ਯਾਦਗਾਰ ਵਿੱਚ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ* ਜੋ ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਵਾਰਡ ਅਤੇ ਕੋਨਰ ਦੁਆਰਾ ਲਿਖੀ ਗਈ ਅਤੇ 1893 ਅਤੇ 1901 ਵਿੱਚ ਦੋ ਭਾਗਾਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹੋਈ।

13.13. 10 ਤੋਂ 50 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਦੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਨੂੰ ਸੀਮਿਤ ਕਰਨ ਦੀ ਧਾਰਮਿਕ ਪ੍ਰਥਾ, ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਪਾਲਣ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ 'ਅਨਿਵਾਰਯ ਧਾਰਮਿਕ ਪ੍ਰਥਾ' ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ। ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਪਾਬੰਦੀ ਨੂੰ ਲਗਾਤਾਰ, ਸਬਰੀਮਾਲਾ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਪਾਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਟ੍ਰਾਵੰਕੋਰ ਅਤੇ ਕੋਚੀਨ ਰਾਜਾਂ ਦੇ ਸਰਵੇਖਣ ਦੀ ਯਾਦਗਾਰ ਵਿੱਚ ਦੋ ਭਾਗਾਂ ਵਿੱਚ 1893 ਅਤੇ 1901 ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹੋਈ ਹੈ। ਕੇਰਲਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਐਸ. ਮਹੇਂਦਰਨ ਬਨਾਮ ਸਕੱਤਰ, ਟ੍ਰਾਵੰਕੋਰ ਦੇਵਸਵੋਮ ਬੋਰਡ, ਤਿਰੁਵਨੰਤਪੁਰਮ & ਓਰਸ. (ਸੁਪਰਾ) ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਹੈ:

"ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਪ੍ਰਥਾ ਬਾਰੇ ਸਿੱਧੇ ਅਤੇ ਨਿੱਜੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਤਿੰਨ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਉਪਲਬਧ ਹੈ। ਉਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਮੰਦਰ ਦਾ ਥਾਂਤਰੀ ਹੈ ਜੋ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਪਾਲੀ ਜਾਂਦੀ ਪ੍ਰਥਾ ਬਾਰੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਤੌਰ ਤੇ ਗੱਲ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ 40 ਸਾਲ ਤੋਂ ਵੱਧ ਦੀ ਅਵਧੀ ਤੱਕ ਫੈਲੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਅਯੱਪਾਸੇਵਾਸੰਘਮ ਦੇ ਸਕੱਤਰ ਨੇ ਸਬਰੀਮਾਲਾ ਤੀਰਥ ਲਈ 60 ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਅਵਧੀ ਲਈ ਨਿਯਮਤ ਯਾਤਰੀ ਰਹੇ ਹਨ। ਪੰਡਾਲਮ ਮਹਿਲ ਦੇ ਇੱਕ ਵੱਡੇ ਮੈਂਬਰ ਨੇ ਵੀ ਪਾਲੀ ਜਾਂਦੀ ਪ੍ਰਥਾ ਅਤੇ ਮਹਿਲ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੇ ਨਜ਼ਰੀਏ ਬਾਰੇ ਗਵਾਹੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਇੱਕ ਸਮੇਂ ਮੰਦਰ ਸੰਬੰਧਿਤ ਸੀ। ਇਹਨਾਂ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਇਸ ਲਈ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਪਾਲੀ ਜਾਂਦੀ ਪ੍ਰਥਾ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਨੂੰ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਤੌਰ ਤੇ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ 10 ਤੋਂ 50 ਉਮਰ ਸਮੂਹ ਦੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਪੂਜਾ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਸ ਦਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਤੌਰ ਤੇ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਉਮਰ ਸਮੂਹ ਦੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਨਾ ਤਾਂ ਮੰਦਰ ਦੇ ਪਰਿਸਰ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਤੀਰਥ ਲਈ ਸਬਰੀਮਾਲਾ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਕਰਨ ਦੀ।"

(ਜੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿਗ਼ ਸਬਰੀਮਾਲਾ ਦੇ ਮੰਦਰ ਦਾ ਕਿਰਦਾਰ ਅਨੋਖਾ ਹੈ ਜੋ ਸਦੀਆਂ ਪੁਰਾਣੀਆਂ ਧਾਰਮਿਕ ਪ੍ਰਥਾਵਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਹੈ ਜੋ ਦੇਵਤਾ ਦੇ ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਣ ਲਈ ਅਤੇ ਇਸ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਪੂਜਾ ਨੂੰ ਅਨੁਸਰਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਯ ਜਾਂ ਸੰਪ੍ਰਦਾ ਦੀ ਪੂਜਾ ਦੇ ਢੰਗ ਅਤੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਕੋਈ ਵੀ ਦਖਲ ਮੰਦਰ ਦੇ ਕਿਰਦਾਰ 'ਤੇ ਅਸਰ ਪਾਵੇਗਾ, ਅਤੇ ਇਸ ਮੰਦਰ ਦੇ ਉਪਾਸਕਾਂ ਦੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸਾਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰੇਗਾ।

ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਅੱਗੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸਮੱਗਰੀ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ, ਜਵਾਬੀਆਂ ਨੇ ਜ਼ਰੂਰ ਇੱਕ ਸੰਭਾਵਨਾਸ਼ੀਲ ਮਾਮਲਾ ਬਣਾਇਆ ਹੈ ਕਿ 10 ਤੋਂ 50 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਦੇ ਗਰੁੱਪ ਦੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਲਗਾਉਣ ਦੀ ਪ੍ਰਥਾ ਸਬਰੀਮਾਲਾ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਭਗਵਾਨ ਅਯੱਪਾ ਦੇ ਭਗਤਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਅਨਿਵਾਰਯ ਧਾਰਮਿਕ ਪ੍ਰਥਾ ਹੈ ਜੋ ਅਣਮੁੱਲੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਅਨੁਸਰੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ।

ਲੇਖ 17

ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਦਾ ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕਿ ਨੋਟੀਫਾਈਡ ਉਮਰ ਦੇ ਗਰੁੱਪ ਦੌਰਾਨ ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ 'ਤੇ ਲਗਾਈ ਗਈ ਪਾਬੰਦੀ, ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਲੇਖ 17 ਅਧੀਨ 'ਅਛੂਤਪਨਾ' ਦੇ ਇੱਕ ਰੂਪ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ, ਇਥੇ ਬਾਅਦ ਦੱਸੇ ਗਏ ਕਾਰਨਾਂ ਲਈ ਖਾਰਜ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਯੋਗ ਹੈ।

ਸਾਰੇ ਕਿਸਮਾਂ ਦੇ ਬਹਿਸਕਾਰ ਅਛੂਤਪਨਾ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਲੇਖ 17 ਜਾਤੀ ਪੂਰਵਾਗ੍ਰਹ ਆਧਾਰਿਤ ਅਛੂਤਪਨਾ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਹੈ। ਸ਼ਾਬਦਿਕ ਜਾਂ ਇਤਿਹਾਸਕ ਰੂਪ ਵਿੱਚ, ਅਛੂਤਪਨਾ ਨੂੰ ਕਦੇ ਵੀ ਇੱਕ ਵਰਗ ਵਜੋਂ ਔਰਤਾਂ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਸਮਝਿਆ ਨਹੀਂ ਗਿਆ ਸੀ। ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਧਿਕਾਰ ਉਸ ਅਧਿਕਾਰ ਤੋਂ ਵੱਖਰਾ ਹੈ ਜੋ ਮੰਦਰ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਅੰਦੋਲਨ ਵਿੱਚ ਦਲਿਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ

ਗਿਆ ਸੀ। ਕੁਝ ਉਮਰ-ਬੈਂਡ ਵਿੱਚ ਔਰਤਾਂ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦੀ, ਸਬਰੀਮਾਲਾ ਮੰਦਰ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਮੂਲ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸਾਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹੈ।

ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਨੋਟੀਫਾਈਡ ਉਮਰ ਦੇ ਗਰੁੱਪ ਦੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਭਗਵਾਨ ਅਯੱਪਾ ਦੇ ਸਾਰੇ ਹੋਰ ਮੰਦਰਾਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਦੀ ਆਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਨੋਟੀਫਾਈਡ ਉਮਰ ਦੇ ਗਰੁੱਪ ਦੌਰਾਨ ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦੀ, ਦੇਵਤਾ ਦੀ ਅਨੋਖੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹੈ, ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਮਾਜਿਕ ਬਹਿਸਕਾਰ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮੰਦਰਾਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਲਈ ਦਲਿਤਾਂ ਦੇ ਹੱਕਾਂ ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਅਤੇ ਔਰਤਾਂ ਨਾਲ ਤੁਲਨਾ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗਲਤ ਅਤੇ ਅਸਹਿਣਯੋਗ ਹੈ।

ਦਲਿਤਾਂ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਦਾਵੇਦਾਰੀ ਸਿਸਟਮੈਟਿਕ ਸਮਾਜਿਕ ਬਹਿਸਕਾਰ ਖਿਲਾਫ ਅਧਿਕਾਰ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸਮਾਜਿਕ ਸਵੀਕਾਰਤਾ ਲਈ ਸੀ।

ਮੰਦਰ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਸਮਾਜਿਕ ਸੁਧਾਰ ਨੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸੁਧਾਰ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅਗਵਾਈ ਕੀਤੀ, ਅਤੇ ਇਸ ਦਾ ਉਲਟਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਸਮਾਜਿਕ ਸੁਧਾਰ ਨੂੰ ਮਹਾਨ ਧਾਰਮਿਕ ਅਤੇ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਨੇਤਾਵਾਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸਵਾਮੀ ਵਿਵੇਕਾਨੰਦ ਅਤੇ ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ਨੇ ਅਗਵਾਈ ਕੀਤੀ। ਸੁਧਾਰ ਸਮਾਜਿਕ ਨੈਤਿਕਤਾ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਸਨ, ਬਹੁਤ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਨੈਤਿਕਤਾ ਜਗ੍ਹਾ ਵਿੱਚ ਆਈ।

14.4. ਡਰਾਫਟ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਲੇਖ 11 ਸਾਡੇ ਮੌਜੂਦਾ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਲੇਖ 17 ਨਾਲ ਮੇਲ ਖਾਂਦਾ ਹੈ[A]
ਡਰਾਫਟ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਲੇਖ 11 'ਤੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਵਿਚਾਰ-ਵਿਮਰਸ਼ ਦੀ ਇੱਕ ਝਲਕ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ "ਅਛੂਤਤਾ" ਹਰੀਜਨਾਂ ਵੱਲੋਂ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਜਾਤੀ-ਆਧਾਰਿਤ ਭੇਦਭਾਵ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਔਰਤਾਂ ਵਲੋਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾਵਾਂ ਨੇ ਦਾਵਾ ਕੀਤਾ ਸੀ।

ਵਿਚਾਰ-ਵਿਮਰਸ਼ ਦੌਰਾਨ, ਸ੍ਰੀ ਵੀ.ਆਈ. ਮੁਨਿਸਵਾਮੀ ਪਿੱਲੈ ਨੇ ਕਿਹਾ: *"...ਸਰ, ਜਾਤੀ ਦੇ ਭੇਦਭਾਵ ਦੇ ਬਹਾਨੇ ਨਾਲ, ਕੁਝ ਖਾਸ ਵਰਗ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਅਛੂਤਤਾ ਦੇ ਫੰਦੇ ਵਿੱਚ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਜੋ ਸਦੀਆਂ ਤੋਂ ਤਥਾਕਥਿਤ ਜਾਤੀ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੇ ਅਤਿਆਚਾਰ ਹੇਠ ਦੁੱਖ ਭੋਗ ਰਹੇ ਹਨ, ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਉਹ ਲੋਕ ਜੋ ਖੁਦ ਨੂੰ ਜਮੀਂਦਾਰ ਅਤੇ ਜ਼ਮੀਂਦਾਰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇੱਕ ਮਨੁੱਖ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੀ ਮੌਲਿਕ ਸੁਵਿਧਾਵਾਂ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦਿੱਤੀ... ਮੈਂ ਯਕੀਨ ਹਾਂ, ਸਰ, ਇਸ ਧਾਰਾ ਦੀ ਅਪਣਾਈ ਨਾਲ, ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਹਿੰਦੂ ਜੋ ਕਿ ਹਰੀਜਨ ਹਨ, ਜੋ ਕਿ ਇੱਕ ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਵਰਗ ਦਾ ਆਦਮੀ ਹੈ, ਮਹਿਸੂਸ ਕਰੇਗਾ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਉਚਾਈ ਮਿਲੀ ਹੈ ਅਤੇ ਹੁਣ ਉਸ ਨੂੰ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਥਾਂ ਮਿਲ ਗਈ ਹੈ..."*[B]

ਡਾ. ਮੋਨੋਮੋਹਨ ਦਾਸ, ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਬੇਸ਼ੱਕ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ "ਅਛੂਤਤਾ" ਦਾ ਮਤਲਬ ਸੰਵਿਧਾਨ ਅਧੀਨ ਇਰਾਦਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ:

"...ਗਾਂਧੀਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਮੈਂ ਮੁੜ ਜਨਮ ਨਹੀਂ ਲੈਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ, ਪਰ ਜੇ ਮੈਂ ਮੁੜ ਜਨਮਾਂ, ਤਾਂ ਮੈਂ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਮੈਂ ਇੱਕ ਹਰੀਜਨ ਵਜੋਂ ਜਨਮਾਂ, ਇੱਕ ਅਛੂਤ ਵਜੋਂ, ਤਾਂ ਜੋ ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਰਗਾਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ 'ਤੇ ਢਾਹੇ ਗਏ ਅਤਿਆਚਾਰਾਂ ਅਤੇ ਅਪਮਾਨਾਂ ਖਿਲਾਫ ਲਗਾਤਾਰ ਸੰਘਰਸ਼, ਇੱਕ ਜੀਵਨ ਭਰ ਦਾ ਸੰਘਰਸ਼ ਕਰਾਂ।"[C]

"11. "ਅਛੂਤਤਾ" ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰੈਕਟਿਸ ਨੂੰ ਮਨਾਹੀ ਹੈ। "ਅਛੂਤਤਾ" ਦੇ ਕਾਰਨ ਉੱਤਪੰਨ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਯੋਗਤਾ ਦਾ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ ਕਾਨੂੰਨ ਅਨੁਸਾਰ ਸਜ਼ਾਯਾਬ ਅਪਰਾਧ ਹੋਵੇਗਾ।" ... ਨਾ ਸਿਰਫ ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ, ਪਰ ਇਸ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਭੂਮੀ ਦੇ ਮਹਾਨ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਦਾਰਸ਼ਨਿਕਾਂ, ਸਵਾਮੀ ਵਿਵੇਕਾਨੰਦ, ਰਾਜਾ ਰਾਮ ਮੋਹਨ ਰਾਏ, ਰਬੀਂਦਰਨਾਥ ਟੈਗੋਰ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਨੇ,

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਘਿਨੌਣੀ ਰਵਾਇਤ ਖਿਲਾਫ ਨਿਰੰਤਰ ਸੰਘਰਸ਼ ਕੀਤਾ, ਅੱਜ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ ਹੋਣਗੇ ਦੇਖ ਕੇ ਕਿ ਆਜ਼ਾਦ ਭਾਰਤ, ਸ੍ਵਤੰਤਰ ਭਾਰਤ ਨੇ ਅਖੀਰਕਾਰ ਭਾਰਤੀ ਸਮਾਜ ਦੇ ਸਰੀਰ 'ਤੇ ਇਸ ਮਾੜੀ ਫੋੜ ਨੂੰ ਅਖੀਰ ਵਿੱਚ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।"

ਮਿਸਟਰ ਸੀਰਵਾਈ, ਆਪਣੀ ਅਗਾਊ ਟਿੱਪਣੀ ਵਿੱਚ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ "ਅਛੂਤਤਾ" ਨੂੰ ਸ਼ਾਬਦਿਕ ਜਾਂ ਵਿਆਕਰਣਿਕ ਅਰਥ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਸਮਝਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ, ਪਰ ਇਹ ਉਸ ਪ੍ਰਥਾ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਹਿੰਦੂਆਂ ਵਿੱਚ ਐਤਿਹਾਸਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਿਕਸਿਤ ਹੋਈ ਸੀ। ਉਹ ਹੋਰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਅਨੁਚ੍ਛੇਦ 17 ਨੂੰ ਅਛੂਤਤਾ (ਅਪਰਾਧ) ਐਕਟ, 1955 ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਕਿਸੇ ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਾਤੀ ਦੇ ਸਦੱਸ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਅਪਰਾਧਾਂ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।

ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਐਮ.ਪੀ. ਜੈਨ ਵੀ ਅਨੁਚ੍ਛੇਦ 17 ਦੀ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ:

> "ਇਸ ਲਈ, ਵਿਭਿੰਨ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮਹਾਮਾਰੀ ਜਾਂ ਛੂਤ ਦੀ ਬੀਮਾਰੀ ਤੋਂ ਪੀੜਤ ਹੋਣਾ, ਜਾਂ ਜਨਮ ਜਾਂ ਮੌਤ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਸਮਾਜਿਕ ਰਸਮ-ਰਿਵਾਜ, ਜਾਂ ਜਾਤੀ ਜਾਂ ਹੋਰ ਵਿਵਾਦਾਂ ਕਾਰਨ ਸਮਾਜਿਕ ਬਾਈਕਾਟ ਕਰਨਾ ਅਨੁਚ੍ਛੇਦ 17 ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। ਅਨੁਚ੍ਛੇਦ 17 ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਐਤਿਹਾਸਿਕ ਵਿਕਾਸ ਦੌਰਾਨ ਅਛੂਤ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ।"

14.5. ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਅਨੁਚ੍ਛੇਦ 17 ਹਿੰਦੂ ਭਾਈਚਾਰੇ ਵਿੱਚ ਹਰਿਜਨਾਂ ਜਾਂ ਦਬੇ ਕੁਚਲੇ ਵਰਗਾਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਖਿਲਾਫ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਛੂਤਤਾ ਦੀ ਪ੍ਰਥਾ ਦਾ ਜਿਕਰ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਨਾ ਕਿ ਔਰਤਾਂ ਦਾ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾਓਂ ਦੁਆਰਾ ਦਾਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

"23.... ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਪੂਰਵ ਕਾਲ ਦੌਰਾਨ ਹਿੰਦੂ ਸਮਾਜ ਸੁਧਾਰਕਾਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਵਿੱਚ ਉਠ ਰਹੀ ਇੱਕ ਸਮੱਸਿਆ ਅਛੂਤਤਾ ਦਾ ਅਸਤਿਤਵ ਸੀ...." ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਛੂਤ ਵਰਗ ਵਜੋਂ ਵਰਗੀਕ੍ਰਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇੱਕ ਰਿਵਾਜ ਜਿਸ ਨੇ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੇ ਵੱਡੇ ਹਿੱਸੇ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਸਾਰਵਜਨਿਕ ਸੜਕਾਂ ਅਤੇ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਤੋਂ ਵੰਚਿਤ ਕੀਤਾ, ਜਿਸ ਦਾ ਹੋਰ ਹਿੰਦੂਆਂ ਨੂੰ ਅਧਿਕਾਰ ਸੀ, ਨੂੰ ਉਚਿਤ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸੁਚੱਜੇ ਲੋਕਤੰਤਰੀ ਸਿਧਾਂਤ 'ਤੇ ਬਚਾਅ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ, ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਦੇ ਉਨਮੂਲਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ। ਇਸ ਨੇ ਅਨੁਚ੍ਛੇਦ 17 ਦੇ ਅਧਿਨਿਯਮਨ ਵਿੱਚ ਸਮਾਪਤੀ ਪਾਈ, ਜੋ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ: "ਅਛੂਤਤਾ" ਦਾ ਖਾਤਮਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰੈਕਟਿਸ ਨੂੰ ਮਨਾਹੀ ਹੈ। 'ਅਛੂਤਤਾ' ਦੇ ਕਾਰਨ ਉਤਪੰਨ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਯੋਗਤਾ ਦਾ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ ਕਾਨੂੰਨ ਅਨੁਸਾਰ ਸਜ਼ਾਯਾਬ ਅਪਰਾਧ ਹੈ।"

14.7. ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਦਾਅਵੇ ਅਨੁਸਾਰ ਅਨੁਚਛੇਦ 17 ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਨ ਲਈ ਇਕ ਵੀ ਮਿਸਾਲ ਨਹੀਂ ਦਿਖਾਈ ਗਈ ਹੈ।

ਇਹ ਵੀ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਕੇਰਲ ਦੇ ਰਾਜ ਦੇ ਵਕੀਲ ਨੇ ਇਸ ਸਬਮਿਸ਼ਨ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ।

15. 1965 ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦਾ ਨਿਯਮ 3(b) ਐਕਟ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਨਹੀਂ ਹੈ

15.1. 1965 ਦੇ ਐਕਟ ਦਾ ਸੈਕਸ਼ਨ 3 ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ:
"3.ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੇ ਸਾਰੇ ਵਰਗਾਂ ਅਤੇ ਜਮਾਤਾਂ ਲਈ ਜਨਤਕ ਪੂਜਾ ਸਥਾਨ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਹੋਣਗੇ:-ਕਿਸੇ ਵੀ ਹੋਰ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਵਿਰੋਧੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸ਼ਾਮਲ ਕੁਝ ਵੀ ਨਾ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਰਵਾਇਤ ਜਾਂ ਪ੍ਰਥਾ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਜਿਹੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦੁਆਰਾ ਅਸਰਦਾਰ ਕੋਈ ਵੀ ਸਾਧਨ ਜਾਂ ਕੋਰਟ ਦਾ ਕੋਈ ਵੀ ਹੁਕਮ ਜਾਂ ਆਦੇਸ਼, ਹਿੰਦੂਆਂ ਲਈ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਰਗ ਜਾਂ ਜਮਾਤ ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਹਰ ਜਨਤਕ ਪੂਜਾ ਸਥਾਨ, ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੇ ਸਾਰੇ ਵਰਗਾਂ ਅਤੇ ਜਮਾਤਾਂ ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਹੋਵੇਗਾ; ਅਤੇ ਕੋਈ ਵੀ ਹਿੰਦੂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਰਗ ਜਾਂ ਜਮਾਤ ਦਾ ਹੋਵੇ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾ ਤਾਂ ਰੋਕਿਆ ਜਾਵੇਗਾ, ਨਾ ਹੀ ਅਟਕਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ ਜਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪੂਜਾ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਦਾਖਲ ਹੋਣ ਤੋਂ, ਜਾਂ ਉਥੇ ਪੂਜਾ ਜਾਂ ਅਰਦਾਸ ਕਰਨ ਤੋਂ, ਜਾਂ ਉਥੇ ਕੋਈ ਵੀ ਧਾਰਮਿਕ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਤੋਂ, ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਤੇ ਉਸੇ ਹੱਦ ਤੱਕ ਰੋਕਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਹੋਰ ਹਿੰਦੂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਰਗ ਜਾਂ ਜਮਾਤ ਦਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾਖਲ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਪੂਜਾ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਅਰਦਾਸ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ:

ਬਸ਼ਰਤੇ ਕਿ ਜਨਤਕ ਪੂਜਾ ਦੇ ਸਥਾਨ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਜੋ ਕਿਸੇ ਧਾਰਮਿਕ ਜਮਾਤ ਜਾਂ ਉਸ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵਰਗ ਦੇ ਲਾਭ ਲਈ ਸਥਾਪਿਤ ਮੰਦਰ ਹੈ, ਇਸ ਸੈਕਸ਼ਨ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਉਸ ਧਾਰਮਿਕ ਜਮਾਤ ਜਾਂ ਵਰਗ ਦੇ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮਾਮਲਾ ਹੋਵੇ, ਧਾਰਮਿਕ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਕਰਨ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨਾਲ ਅਧੀਨ ਹੋਣਗੇ"

(ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ) 1965 ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਨਿਯਮ 3 ਦਾ ਸੰਬੰਧਿਤ ਅੰਸ਼ ਇੱਥੇ ਹੇਠਾਂ ਮੁੜ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ:

"ਨਿਯਮ 3. ਇੱਥੇ ਹੇਠ ਦੱਸੇ ਗਏ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀਆਂ ਕਲਾਸਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਾਰਵਜਨਿਕ ਪੂਜਾ ਸਥਾਨ ਵਿੱਚ ਪੂਜਾ ਕਰਨ ਦਾ ਹੱਕ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪਵਿੱਤਰ ਟੈਂਕ, ਕੂਏਂ, ਚਸ਼ਮੇ ਜਾਂ ਪਾਣੀ ਦੇ ਕੋਰਸ ਦਾ ਇਸਤੇਮਾਲ ਕਰਨ ਦਾ ਹੱਕ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਜੋ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਾਰਵਜਨਿਕ ਪੂਜਾ ਸਥਾਨ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹੋਵੇ, ਚਾਹੇ ਉਹ ਉਸ ਦੀ ਹਦਬੰਦੀਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਬਾਹਰ, ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪਵਿੱਤਰ ਸਥਾਨ ਵਿੱਚ ਇਸਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨਾ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪਹਾੜ ਜਾਂ ਪਹਾੜੀ ਤਾਲਾ, ਜਾਂ ਕੋਈ ਸੜਕ, ਗਲੀ ਜਾਂ ਰਸਤੇ ਜੋ ਪੂਜਾ ਸਥਾਨ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਣ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦਾ ਹੋਵੇ-

(ਅ) .....

(ਬ) ਔਰਤਾਂ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਜਦੋਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਰਿਵਾਜ ਅਤੇ ਵਰਤੋਂ ਅਨੁਸਾਰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਾਰਵਜਨਿਕ ਪੂਜਾ ਸਥਾਨ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ।

(ਸ) .....

(ਦ)....

(ਈ).....

(ਐੱਫ).....

(ਜੀ)...."

(ਜੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

1965 ਦੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 3(ਬ) ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਹਰ ਇੱਕ ਸਾਰਵਜਨਿਕ ਪੂਜਾ ਸਥਾਨ ਜੋ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਹਿੰਦੂਆਂ ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਹੈ, ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸੈਕਸ਼ਨ ਜਾਂ ਵਰਗ ਲਈ, ਸਾਰੇ ਸੈਕਸ਼ਨਾਂ ਅਤੇ ਵਰਗਾਂ ਦੇ ਹਿੰਦੂਆਂ ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਹੋਵੇਗਾ; ਅਤੇ ਕੋਈ ਵੀ ਹਿੰਦੂ ਚਾਹੇ ਉਹ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸੈਕਸ਼ਨ ਜਾਂ ਵਰਗ ਦਾ ਹੋਵੇ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰੁਕਾਵਟ, ਅਡਿੱਕਾ ਜਾਂ ਨਿਰੁਤਸਾਹਿਤ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਉਸ ਸਾਰਵਜਨਿਕ ਪੂਜਾ ਸਥਾਨ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋਣ, ਪੂਜਾ ਕਰਨ, ਅਰਦਾਸ ਕਰਨ ਜਾਂ ਉਥੇ ਕੋਈ ਵੀ ਧਾਰਮਿਕ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਰੋਕਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਵੇਗਾ, ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਤੇ ਉਸੇ ਹੱਦ ਤੱਕ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਹੋਰ ਹਿੰਦੂ ਚਾਹੇ ਉਹ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸੈਕਸ਼ਨ ਜਾਂ ਵਰਗ ਦਾ ਹੋਵੇ, ਦਾਖਲ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਪੂਜਾ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਅਰਦਾਸ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ।

1965 ਦੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 3 ਦੀ ਪ੍ਰੋਵਿਜ਼ੋ ਕਿਸੇ ਵੀ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਜਾਂ ਉਸ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵਰਗ ਦੇ ਲਾਭ ਲਈ ਸਥਾਪਿਤ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਸਾਰਵਜਨਿਕ ਪੂਜਾ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਅਪਵਾਦ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਮੁੱਖ ਧਾਰਾ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਜਾਂ ਵਰਗ ਦੇ ਆਪਣੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਨੂੰ ਧਰਮ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਕਰਨ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਅਧੀਨ ਹੋਣਗੇ।

ਧਾਰਾ 2(ਸੀ) ਦੀ 1965 ਦੀ ਐਕਟ, "ਸੈਕਸ਼ਨ ਜਾਂ ਵਰਗ" ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਭਾਗ, ਉਪ-ਵਿਭਾਗ, ਜਾਤਿ, ਉਪ-ਜਾਤਿ, ਸੰਪ੍ਰਦਾਯ, ਜਾਂ ਧਰਮ ਦੇ ਨਾਮ ਨਾਲ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਧਾਰਾ 4(1), ਜਨਤਕ ਪੂਜਾ ਸਥਾਨ ਵਿੱਚ ਕ੍ਰਮ ਅਤੇ ਮਰਿਆਦਾ ਦੀ ਬਣਾਵਟ ਅਤੇ ਉੱਥੇ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਧਾਰਮਿਕ ਰੀਤੀ-ਰਿਵਾਜਾਂ ਅਤੇ ਸਮਾਗਮਾਂ ਦੀ ਉਚਿਤ ਪਾਲਣਾ ਲਈ ਨਿਯਮਾਂ ਦੀ ਬਣਾਵਟ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। 1965 ਦੀ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 3 ਦੀ ਪ੍ਰੋਵਿਜੋ ਇਹ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਅਜਿਹਾ ਨਿਯਮ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਭੇਦਭਾਵ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ, ਕਿਸੇ ਹਿੰਦੂ ਖਿਲਾਫ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕਿ ਉਹ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਸੈਕਸ਼ਨ ਜਾਂ ਵਰਗ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹੈ।

ਬੀ 15.2. ਪ੍ਰੋਵਿਜੋ ਧਾਰਾ 3 ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਅਪਵਾਦ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਜਨਤਕ ਪੂਜਾ ਸਥਾਨਾਂ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਸੈਕਸ਼ਨਾਂ ਅਤੇ ਵਰਗਾਂ ਦੇ ਹਿੰਦੂਆਂ ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਘੋਸ਼ਿਤ ਕਰਨ ਦਾ ਐਲਾਨ ਮੁਕੰਮਲ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਪਰ ਇਹ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਯ ਦੇ "ਧਰਮ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਮਾਮਲੇ ਸੰਭਾਲਣ" ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੈ। ਧਾਰਾ 3 ਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਵੇਖਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਨੇ ਅਨੁਚਿੱਤ 25(2)(ਬੀ) ਅਧੀਨ ਇੱਕ ਸਮਰਥਨ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਇਆ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਨੁਚਿੱਤ 26(ਬੀ) ਅਧੀਨ ਕਿਸੇ ਸੰਪ੍ਰਦਾਯ ਦੀਆਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਧਾਰਮਿਕ ਪ੍ਰਥਾਵਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੈ।

ਸੀ 15.3. ਨਿਯਮ 3(ਬੀ) ਇਸ ਮੰਦਰ ਦੁਆਰਾ ਪਾਲਣ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਪੂਰਵ-ਮੌਜੂਦਾ ਰਿਵਾਇਤ ਅਤੇ ਵਰਤੋਂ ਦੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਮਾਨਤਾ ਹੈ। ਨਿਯਮ 3(ਬੀ) 1965 ਦੀ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 3 ਦੀ ਪ੍ਰੋਵਿਜੋ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਵਿੱਚ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਹ ਪੂਰਵ-ਮੌਜੂਦਾ ਰਿਵਾਇਤਾਂ ਅਤੇ ਵਰਤੋਂ ਨੂੰ ਪਛਾਣਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਸਮੇਂ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਤੋਂ ਮੰਦਰ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਅਭਿਆਸ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਟ੍ਰਾਵੰਕੋਰ ਦੇਵਸਵੋਮ ਬੋਰਡ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਪ੍ਰਥਾਵਾਂ ਮੰਦਰ ਲਈ ਅਤੁੱਟ ਅਤੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹਨ।

ਈ 15.4. ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾਓਂ ਨੇ ਧਾਰਾ 3 ਦੀ ਪ੍ਰੋਵਿਜੋ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਅਸੰਵਿਧਾਨਿਕ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਤੇ ਚੁਣੌਤੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਧਾਰਾ 3 ਦੀ ਪ੍ਰੋਵਿਜੋ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਯਾਂ ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੈਕਟਾਂ ਨੂੰ ਧਰਮ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਮਾਮਲੇ ਸੰਭਾਲਣ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਅਪਵਾਦ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ।

ਐਫ 15.5. ਟ੍ਰਾਵੰਕੋਰ ਦੇਵਸਵੋਮ ਬੋਰਡ ਦੁਆਰਾ ਜਾਰੀ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਮਿਤੀ ਨਵੰਬਰ 27, 1956 ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਉਮਰ 10 ਤੋਂ 55 ਸਾਲ ਤੱਕ ਦੇ ਬੀਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਉੱਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਲਗਾਉਂਦਾ ਹੈ ਜਾਂ "ਸੈਕਸ਼ਨ ਜਾਂ ਵਰਗ" ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਭਾਗ, ਉਪ-ਵਿਭਾਗ, ਜਾਤਿ, ਉਪ-ਜਾਤਿ, ਸੰਪ੍ਰਦਾਯ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਦਾ ਹੈ

ਜੀ 2. ਪਰਿਭਾਸ਼ਾਵਾਂ --- ਜਨਤਕ ਪੂਜਾ ਸਥਾਨਾਂ ਵਿੱਚ ਕ੍ਰਮ ਅਤੇ ਮਰਿਆਦਾ ਅਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਰੀਤੀ-ਰਿਵਾਜਾਂ ਅਤੇ ਸਮਾਗਮਾਂ ਦੀ ਉਚਿਤ ਪਾਲਣਾ ਲਈ ਨਿਯਮਾਂ ਦੀ ਬਣਾਵਟ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ---

ਐਚ (1)ਜਨਤਕ ਪੂਜਾ ਦੇ ਟਰੱਸਟੀ ਜਾਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀ ਜਨਤਕ ਪੂਜਾ ਸਥਾਨ ਦੇ ਇੰਚਾਰਜ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਤੇ, ਸਮਰੱਥ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੇ ਨਿਯੰਤਰਣ ਅਧੀਨ ਅਤੇ ਉਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਏ ਗਏ ਕਿਸੇ ਵੀ ਨਿਯਮ ਦੇ ਅਧੀਨ, ਜਨਤਕ ਪੂਜਾ ਸਥਾਨ ਵਿੱਚ ਕ੍ਰਮ ਅਤੇ ਮਰਿਆਦਾ ਦੀ ਬਣਾਵਟ ਅਤੇ ਉੱਥੇ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਧਾਰਮਿਕ ਰੀਤੀ-ਰਿਵਾਜਾਂ ਅਤੇ ਸਮਾਗਮਾਂ ਦੀ ਉਚਿਤ ਪਾਲਣਾ ਲਈ ਨਿਯਮਾਂ ਦੀ ਬਣਾਵਟ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਰੱਖਦਾ ਹੈ... ਉਮਰ 10 ਤੋਂ 55 ਸਾਲ ਦੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਇੱਕ ਰਿਵਾਇਤ ਅਤੇ ਪ੍ਰਥਾ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਮੰਦਰ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਅਤੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਿੱਤ 13(3)(ਏ) ਅਧੀਨ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਰੱਖਦੀ ਹੈ। ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਐਸ. ਮਹੇਂਦਰਨ ਬਨਾਮ ਸਕੱਤਰ, ਟ੍ਰਾਵੰਕੋਰ ਦੇਵਸਵੋਮ ਬੋਰਡ, ਤਿਰੁਵਨੰਤਪੁਰਮ & ਓਰਸ. (ਸੁਪਰਾ) ਨੇ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਇਹ ਪ੍ਰਥਾ ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਲਗਾਉਣ ਦੀ ਪ੍ਰਥਾ ਕਈ ਸਦੀਆਂ

15.6. ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਦਾ ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕਿ ਨਿਯਮ 3(b) 1965 ਦੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 3 ਦੇ *ਉਲਟਾ ਹੈ*, ਧਾਰਾ 3 ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਲੈਂਦਾ। ਧਾਰਾ 3 ਸਾਰੇ ਜਨਤਕ ਉਪਾਸਨਾ ਸਥਾਨਾਂ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜਦਕਿ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਉਹਨਾਂ ਮੰਦਰਾਂ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿਸੇ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਜਾਂ ਉਸ ਦੇ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇਕ ਭਾਗ ਦੇ ਲਾਭ ਲਈ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ, ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਦਾ ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕਿ ਨਿਯਮ 3(b) 1965 ਦੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 3 ਦੇ *ਉਲਟਾ ਹੈ* ਨੂੰ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

16. ਉਪਰੋਕਤ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਦਾ ਸਾਰ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ:

(i) ਰਿਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਖੜੇ ਹੋਣ ਦੀ ਕਮੀ ਕਾਰਨ ਮਨੋਰੰਜਨ ਲਈ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ। ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਅਤੇ ਹਸਤਕਸ਼ੇਪਕਾਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਇੱਥੇ ਉਠਾਏ ਗਏ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਨੂੰ ਨਿਆਂਕਾਰੀ ਨਹੀਂ ਸਮਝਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ।

(ii) ਅਨੁਚਛੇਦ 14 ਅਧੀਨ ਸ਼ਾਮਲ ਸਮਾਨਤਾ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਅਨੁਚਛੇਦ 25 ਦੁਆਰਾ ਹਰ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰ ਉੱਤੇ ਹਾਵੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਜੋ ਕਿ ਆਪਣੇ ਧਰਮ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਆਪਣੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨੂੰ ਖੁੱਲ੍ਹ ਕੇ ਪੇਸ਼, ਅਭਿਆਸ ਅਤੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਹੈ।

(iii) ਇੱਕ ਧਰਮਨਿਰਪੱਖ ਰਾਜਨੀਤੀ ਵਿੱਚ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਨੈਤਿਕਤਾ ਦਾ ਮਤਲਬ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੇ ਸਮਰੂਪਣ ਹੋਵੇਗਾ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਹਰ ਵਿਅਕਤੀ, ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ, ਜਾਂ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇਕ ਭਾਗ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ, ਆਪਣੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਧਰਮ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਅਭਿਆਸ ਕਰਨ ਦਾ, ਭਾਵੇਂ ਅਭਿਆਸ ਤਰਕਸੰਗਤ ਜਾਂ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਹੋਵੇ।

(iv) ਜਵਾਬਦੇਹਾਂ ਅਤੇ ਹਸਤਕਸ਼ੇਪਕਾਰਾਂ ਨੇ ਇੱਕ ਸੰਭਵ ਮਾਮਲਾ ਬਣਾਇਆ ਹੈ ਕਿ *ਅਯੱਪਨ* ਜਾਂ ਸਬਰੀਮਾਲਾ ਮੰਦਰ ਦੇ ਉਪਾਸਕ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਜਾਂ ਉਸ ਦੇ ਭਾਗ ਦੀਆਂ ਬਣਤਰਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਜੋ ਕਿ ਅਨੁਚਛੇਦ 26 ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਹਨ। ਇਹ ਇੱਕ ਮਿਸ਼ਰਿਤ ਤੱਥ

ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਸਿਵਲ ਅਧਿਕਾਰਤਾ ਦੀ ਸਮਰੱਥ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

(v) ਨੋਟੀਫਾਈਡ ਉਮਰ-ਗਰੁੱਪ ਦੌਰਾਨ ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਐਂਟਰੀ 'ਤੇ ਸੀਮਿਤ ਪਾਬੰਦੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 17 ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ।

(vi) 1965 ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦਾ ਨਿਯਮ 3(b) 1965 ਦੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 3 ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਪ੍ਰੋਵਿਜੋ ਇੱਕ ਅਪਵਾਦ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ ਜੇਕਰ ਕਿਸੇ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਜਨਤਕ ਪੂਜਾ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਯ ਜਾਂ ਉਸ ਦੇ ਸੰਪ੍ਰਦਾਯ ਦੇ ਲਾਭ ਲਈ ਹੋਵੇ।

17. ਉਪਰੋਕਤ ਚਰਚਾ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਇੱਥੇ ਦੱਸੇ ਗਏ ਆਧਾਰਾਂ 'ਤੇ ਮਨੋਰੰਜਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ।

ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ ਆਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਨਿਧੀ ਜੈਨ
ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਮਨਜ਼ੂਰ।

ਡਿਸਕਲੇਮਰ ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਆ ਨਿਰਣਾਂ ਕੇਵਲ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ਾਂ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ । ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ ਨਿਆਂ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਣ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

Vasu Gupta

Advocate